

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
2017-YL-103

CUMHURİYET DÖNEMİ MAHMUDIYE'DE EĞİTİM

HAZIRLAYAN
İlhan KULACA

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK

AYDIN 2017

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi İlhan KULACA tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Dönemi Mahmuğiye’de Eğitim ” başlıklı Tez,/...../2017 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan:	Yrd. Doç. Dr. A. Adnan ÖZTÜRK	ADÜ
Üye :	Prof. Dr. Sultan BAYSAN	ADÜ
Üye :	Prof. Dr. Ercan HAYTAOĞLU	PAÜ

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü V.

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2017

İlhan KULACA

ÖZET

CUMHURİYET DÖNEMİ MAHMUDIYE'DE EĞİTİM

İlhan KULACA

Yüksek Lisans Tezi İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK

2017, XXX + 385 sayfa

Bu çalışmanın amacı, Eskişehir İli Mahmudiye İlçesinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan bugüne, eğitim faaliyetlerini ortaya koymaktır.

Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Mahmudiye'de faaliyette olan ve kapatılmış eğitim kurumları arşivleri taranarak, araştırmaya kaynak oluşturacak bilgi ve belgeler kayda geçirilmiştir. Cumhuriyetin ilanı öncesinde de, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında Çiftlikat-ı Hümayun adı ile anılan Mahmudiye'nin, eğitim faaliyetleri, çalışmaya temel olarak alınmıştır. Edinilen bilgi ve belgeler araştırma içerisinde yer verilmiştir. Cumhuriyet döneminde Mahmudiye'de 1923-1936 arası planlı eğitimin olmadığı dönemdeki, Millet Mektebi ve Halkevi faaliyetleri incelenmiştir. Mahmudiye'de planlı eğitimin başladığı 1936 sonrasında, Mahmudiye'deki anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul, yaygın eğitim kurumları faaliyetleri ile Mahmudiye'de öğretmen yetiştiren kurumlar arşiv taraması ile bütün halinde ortaya konulmuştur. Yüzden fazla kişi ile görüşme yapıp, kayda geçirilmiştir. Çalışma bu sayılan yönleriyle, Mahmudiye'de eğitim faaliyetleri üzerine yapılan ilk kapsamlı çalışmadır.

Mahmudiye 19. yüzyılın ilk çeyreğinde (1815), Kumarcı Abdullah adındaki Ayan'ın arazisi iken, Osmanlı padişahı 2. Mahmut tarafından, itaatsiz tavırları nedeniyle ortadan kaldırılmış ve malları müsadere edilmiştir. Mahmudiye'nin adına da kaynaklık eden bu padişah döneminde Mahmudiye, uzun yıllar Osmanlı Devleti'ne özellikle at yetiştirme konusunda, başarılı katkılar sağlamıştır. 40 haneli ilk Çerkez göçünün ardından, 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı ile göçmenlerin iskân ettirildiği bir köy, daha sonra nahiye ve 1954'de de ilçe olmuştur.

Mahmudiye'yi Türk Eğitim Tarihinde değerli kılan en önemli yanı, şüphesiz öğretmen yetiştirme faaliyetleridir. Özellikle Türkiye'de açılacak köy okullarına öğretmen yetiştirmede, pilot uygulama bölgesi seçilmiştir. Mahmudiye'de edinilen tecrübeler, 1935 sonrasında, dönemin Milli Eğitim Bakanları Saffet Arıkan, ardından göreve gelen Hasan Ali

Yücel, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç' a ilham veren bir yer olmuştur. Mahmudiye, Türkiye'de 1930-1940'larda köye ve köylünün eğitimine yönelişin meşalesini elinde tutan yer olması bakımından önemlidir. Birbirinin devamı olan okullar, Mahmudiye Eğitim Kursu, Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu, Çifteler Köy Enstitüsü, Yunusemre İlköğretmen Okulu, Yunusemre Öğretmen Lisesi, Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi ayrı ayrı araştırılmıştır. Arşivleri taranmıştır. Ulaşılabilen öğretmenleri, öğrencileri, çalışanları ile görüşmeler yapıp, çalışmamız içinde yer verilmiştir.

Mahmudiye'nin, Türkiye'ye diğer önemli katkısı da, artık Türkiye'de katma değeri yüksek bir sektör olan, safkan Arap atı yetiştiriciliğinde, ülkenin lider merkezlerinden biri olmasıdır. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Anadolu Tarım İşletmesi'nin başı çektiği resmi ve özel sektöre ait haralardan şampiyon taylar yetişmektedir. Bu sebeple, 2007'den itibaren, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksekokulu eğitim faaliyeti vermektedir. Bu okulda yetişen öğrenciler, yarışların gözde atlarının antrenörü konumundadır.

Çalışmamız içinde yer alan Öğretmen Yetiştiren kurumlar, Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksekokulu ve Mahmudiye'de at yetiştiriciliğinin geçmişi gibi, ayrı tez çalışması olacak kadar kapsamlı birkaç konu, bütün halinde çalışmamızda yer almaktadır. Çalışmamızın Türk Eğitim Tarihi envanterine katkı yapacağı; bundan sonraki çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Çiftlikat-ı Hümayun, Mahmudiye, Eğitim, Atçılık, Çifteler Köy Enstitüsü

ABSTRACT

EDUCATION OF MAHMUDIYE IN THE REPUBLICAN PERIOD

İlhan KULACA

Department Of Primary Education Social Studies Teaching Branch

Supervisor: Assistant Professor Adil Adnan ÖZTÜRK

2017, XXX +385 pages

The aim of this study is to reveal the training activities in Eskişehir Province Mahmudiye County, from the establishment of the state of the Republic of Turkey till now.

This study is a work in scannig method Mahmudiye's closed archives of the training institutions that will act a resource and research information and documents have been scanned and placed on record/Prior to the proclamation of the Republic, during the period of the Ottoman Empire, 19. the end of the century and 20. at the beginning of the century, name mentioned as horsefarm of Humayun (Çiflikat-i Hümayun) Mahmudiye of educational activities is basic research of education/ Information and documentation have been included in the research. In the Republican period in between 1923-1936, Mahmudiye without planned training period, National School and Community activities were examined. planned training began when, after 1936, Mahmudiye without planned training period, National School and Community activities were examined. Planned training began when, after 1936, Mahmudiye in kindergarten, elemantary school, secondary school, high school, non- formal education institutions with teacher training institutions in the activities of Mahmudiye, it is demonstrated in case with all archive scanning. Engage in discussion with more than 100 people were recorded. In this aspect of the study, it's the first comprehensive study on training activities in Mahmudiye.

Mahmudiye, 19. in the first quarter of the century (1815) was the land of Kumarcı Abdullah. By the Ottoman Empire 2. Mahmut, he was eliminated due to his disobedient attitude and the goods had been confiscated. Mahmudiye act as a resource on behalf of the Sultan, who in the period of Mahmudiye for many years, has made a successful contribution to the Ottoman state about horse raising. After the first Circassian migration of 40 digit, 1877-1878 Ottoman- Russian war, known as the war of 93, was a village where the settlement of immigrants, then has been the county and township in 1954.

The most important aspect of what makes Mahmudiye valuable in the history of Turkish education, undoubtedly, especially the village schools to be opened in Turkey, pilot region has been chosen. Experience in Mahmudiye, after 1935, has inspired period Ministers of National Education Saffet Arıkan, then Hasan Ali Yücel and Primary General Manager İsmail Hakkı Tonguç. Mahmudiye is important for being the place which holds the light for village and villagers education. Schools, which are continuation of each other, Mahmudiye Instructor Course, Mahmudiye Village Teaching School, Çifteler Village Institute, Yunusemre Primary Teaching School, Yunusemre Teacher High School, Yunusemre Anatolia Teacher High School have been individually searched. Archives were scanned. Accessible teachers, students, personnels were scanned. Accessible teachers, students, personnels were interviewed and have been included in the study. Mahmudiye's other significant contribution to Turkey is, now in Turkey billion sector, one of the leading sectors in the horseraising of purebred Arabian horses. Champion foals have been raised from studfarms, leading Anatolian Agricultural Enterprise, which is connected with General Directorate of Agricultural Enterprise. Therefore, from 2007, Eskişehir Osmangazi University Mahmudiye Horse Breeding Vocational School has been active in education. Students, graduated from this school, have become trainers of favorite horses in race.

In our study, there have been some topics, as a whole, which are important enough to separate a couple of thesis such as Mahmudiye Horse Breeding Vocational School and the history of horseraising in Mahmudiye.

Our study is expected to contribute to the inventory of the History of Turkish Education and will be a resource to subsequent studies.

KEY WORDS: Horsefarm of Humayun (Çiftlikat-ı Hümayun), Mahmudiye, Education, Horse Breeding, Çifteler Village Institute

ÖNSÖZ

Behçet Kemal Çağlar, “Ziraat Marşı” adlı eserinin bir mısraında, “kafa dinç, el nasırlı, gönül rahat, alın ak” demektedir. Bu söz, Anadolu köylüsünü ne kadar da güzel anlatmaktadır. Bu, Eskişehir ili Mahmudiye ilçesi insanını da tarif eden bir mısradır. Farklı etnik kökenlere mensup ailelerin, birbirine saygı çerçevesinde yaşadığı, ülkesine sadakatle bağlı, çalışkan insanların yaşadığı ilçedir. Mahmudiye, küçük olmasına rağmen, sahip olduğu zirai donanım, entelektüel bilgi birikimi, eğitime ve değişime açık yanı, ülkenin eğitim işleri ile ilgilenen yetkililerince her zaman takdir edilen bir yer olmuştur. Türkiye’de köye öğretmen yetiştiren kurumların temellerinin Mahmudiye’de atılması, bu sebepten tesadüf değildir. Mahmudiye’den, Türk Eğitim Tarihi’ne mal olmuş, M. Rauf İnan, Talip Apaydın, Ahmet Öztuna, Nazif Evren, Öner Ünalın, Ruhi Su, Âşık Veysel, Abdullah Özkucur gibi nice öğrenci, öğretmen ve idareciler geçmiştir. Onların şekil verdiği Mahmudiyeli ve Anadolu’nun değişik köylerinden gelen öğrenciler de, zamanı gelip sorumluluk aldıklarında, üzerlerine düşen sorumluluğu hakkıyla yerine getirmişler, özellikle dönemin fakir Anadolu köylüsüne rehber olmuşlardır. Bugün Anadolu köylerinde onların izini görmek hala mümkündür.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü M. Rauf İnan, (1940-1945) “Bir Ömrün Öyküsü” adlı eserinin 2. cildinin yedinci sayfasında, “*Belki bir gün, Mahmudiye’de ve Hamidiye’de öğretmen yetiştiren kurumların biriktirdiği anılar, bir meslektaşımızı, bir akademisyeni yazmak, araştırmak için etkileyecek, özendircektir*” demektedir. Böyle kurumların olduğu yerde doğmak, Çifteler Köy Enstitüsü’nün yerleşkelerini kullanan Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi’nde okumak ve orada hala devam eden o kültürle büyümekten, günü geldiğinde de bu kurumları bir çalışma konusu yapmaktan büyük onur duymaktayız. M. Rauf İnan’ın şahsında bu kurumlardan geçmiş bütün eğitimci büyüklerimin maddi ve manevi mirasının önünde saygı ile eğiliyoruz.

Mahmudiye’deki eğitim faaliyetlerini araştırmamı bana teklif eden, “bu iş, ömrün boyu arkandan gelecektir” diyen ve kendisi de Eğitim Tarihi araştırmacısı olan tez danışmanı hocam, Sayın Yrd. Doç. Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK’e, teşekkürü borç bilirim. Ders ve tez aşamasında desteğini esirgemeyen hocam, Sayın Prof. Dr. Sultan BAYSAN’a teşekkür ederim. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü- Sayın Ömer GARAN’a, ilçedeki çalışmamızda kolaylık sağlayan, Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürü Sayın Osman YETKİN ve Şube Müdürü Mehmet KINA’ya teşekkür ederim. İlçede faaliyet gösteren

Okulların Müdür ve Müdür yardımcıları, Sayın Murat ÇELEBİOĞLU, Sayın Cemal AŞIR, Sayın Timuçin ARSLAN, Sayın Oğuz MERT. Sayın Kenan TIRAŞ, Sayın Hüseyin Gani ONASI, Sayın Yunus ÖZALP, Sayın Ahmet KÖSE, Sayın Fatma SARI, Sayın Mustafa KUTLUALP, Sayın Ela BAŞKURT, Sayın Celal MENDERİS, Sayın Mehmet UYSAL ve personellerine teşekkür ederim. Mahmudiye ile ilgili görsel materyal arşivini bize açan Mahmudiye Kaymakamlığı Yazı İşleri Müdürü Vahit İLGÜ'ye, bilgi ve belge desteği sağlayan, Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksekokulu Müdürü, Sayın Yrd. Doç. Dr. Hakan ÇALIŞKAN, Öğretim Görevlisi Adem ASLAN'a teşekkür ederim. Çalışmamız içinde yer alan, görüşleri ile katkı sağlayan kişilere; Sayın Ahmet ÖZTUNA, Sayın İlyas KÜÇÜKCAN, Sayın Mehmet CENGİZ, Sayın Arife KAYAPINAR, Sayın İbrahim YÖRÜKOĞLU, Sayın Ahmet Faik ÖZGÜNER, Sayın Rahmi ATLI, Sayın Mehmet ORUÇ, Sayın Ali KULACA, Sayın Ömer ÇİL, Sayın Nadir ALDEMİR, Sayın Sami HEKİM, Sayın Ahmet CANER, Sayın Mehmet ÜSTÜNGEL, Sayın Mehmet GÜNDOĞDU, Sayın Yenel KAYA, Sayın Tayyar KARA, Sayın Muzaffer CAN, Sayın Dündar ÖNER, Sayın Orhan ÖNER, Sayın Seydi ALAGÖZ, Sayın Namık YILMAZ, Sayın Ülkü GÜNEY, Sayın Adil SÖNMEZ, Sayın Av. Şenol GÜNDOĞDU, Sayın Nihat ÖLMEZTÜRK, Sayın Sebahattin BAHÇECİK, Sayın Hayrullah ULUĞ, Sayın Bilal SAVAŞ, Sayın İlhan YILDIRIM, Sayın Baki AYDIN, Sayın İsmail GÖNDEREN, Sayın Raşit GÖNDEREN, Sayın Erhan TEZCAN, Sayın İbrahim ÇİNÇİN, Sayın Şahin YILDIRIM ve tüm büyüklerime, Sayın Alper DEMİR, Sayın Mustafa ERDOĞAN, Sayın Kadir ÖZEN Sayın Halil ER, Sayın Mesut ÖZKARA, Sayın Ender UÇAR, Sayın Emirhan Muhammed ÇİL, Sayın Berkay Kaan TURHAN, Sayın Erkan KIRCI, Sayın İsa AKIN, Sayın Nurettin YILMAZTÜRK, Sayın Adem USLU, Sayın Şehabettin LALE, Sayın Mustafa AKDAĞ, Sayın Deniz ERGÖLEN, Sayın Turgut SİNAL, Sayın Yalçın BERİK, Sayın Hamide ÇAM ÇAKIR, Sayın Çağlar İNGİN, Sayın Özgür AYDIN'a teşekkür ederim. TJK Mahmudiye Pansiyon Harası Müdürü Yurdaer SAÇLI, Sayın Hilmi KARAAĞAÇ, Mahmudiye Belediye Başkanı, İshak GÜNDOĞAN'a teşekkür ederim. Tezin her aşamasında katkı sağlayan kardeşim Sayın Muhammed KULACA'ya, bizi bugünlere getiren annem Sayın Elif KULACA, annem Sayın Gülnazik KULACA ve babam Sayın Ramazan KULACA'ya, yine babam Sayın Muammer GÖKTÜRK'e, annem Sayın Fatma GÖKTÜRK'e, tezin her aşamasında beni yüreklendiren, belge-bilgi desteği sağlayan büyüğüm, Müzeyyen EREV TEZCAN'a, çocuklarımıza, ders ve tez aşamasında fedakarlık yaparak bakıp, destek veren, eşim Öznur KULACA'ya, “*yurdun öz sahibi*” Anadolu köylüsüne, teşekkür ederim.

İlhan KULACA

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	xi
TABLolar DİZİNİ	xxi
GRAFİKLER DİZİNİ	xxv
EKLER DİZİNİ.....	xxvii
KISALTMALAR	xxix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	1
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar	4
2. BÖLÜM	5
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Cumhuriyet Dönemi Eğitimin Temel Özellikleri	5
2.1.1. Öğretim Birliğinin Sağlanması	7
2.1.2. Eğitimin Milli Olması	8
2.1.3. Çağdaş Eğitim Anlayışının Benimsenmesi	10
2.1.4. Eğitimin Demokratik Olması	11
2.1.5. Laik Eğitim Anlayışının Benimsenmesi	12
2.1.6. Karma Eğitim Anlayışının Benimsenmesi	13

2.2. İlköğretim	15
2.2.1. İlköğretimde Yasal Gelişmeler	15
2.2.2. Milli Eğitim Şuralarında İlköğretim	18
2.2.3. Zorunlu Eğitimde Sistem Değişiklikleri	19
2.2.4. İlköğretimin Yönetimi	21
2.3. Ortaöğretim	23
2.3.1. Ortaöğretimde Yasal Gelişmeler	23
2.3.2. Milli Eğitim Şuralarında Ortaöğretim	24
2.3.3. Ortaöğretime Öğrenci Seçimi	26
2.3.4. Ortaöğretimin Yönetimi	28
2.4. Yükseköğrenim	29
2.4.1. Yükseköğretimde Yasal Gelişmeler	32
2.4.2. Yükseköğretim Kurulu (YÖK)	34
2.4.3. Yükseköğretimin Finansmanı	35
2.5. Halk Eğitimi	37
2.5.1. Millet Mektepleri	38
2.5.2. Halkevleri	39
2.5.3. Halk Eğitim Merkezleri	41
2.6. Öğretmen Yetiştirme	42
2.6.1. İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi	42
2.6.1.1. Köy Muallim Mektepleri	44
2.6.1.2. Köy Enstitüleri	46
2.6.1.3. İlköğretmen Okulları	50
2.6.1.4. Eğitim Enstitüleri	51
2.6.1.5. Eğitim Yüksekokulları	52
2.6.2. Ortaokul ve Lise Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi	54

2.6.2.1. Üç Yıllık Eğitim Enstitüleri	56
2.6.2.2. Yüksek Öğretmen Okulları	58
3. BÖLÜM	64
3. YÖNTEM	64
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	64
3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi	64
4. BÖLÜM	68
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	68
4.1. Mahmudiye'nin Tarihçesi	68
4.2. Osmanlı Devleti Döneminde Mahmudiye'de Eğitim ve Çiftlikat- 1 Hümayun Taş Mektebi	73
4.3. Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye'de Eğitim	75
4.3.1. Mahmudiye Millet Mektebi	75
4.3.2. Mahmudiye Halkevi.....	76
4.3.3 Mahmudiye'de İlköğretim	77
4.3.3.1 Mahmudiye'deki İlkokullardan Mezunlar ve Başarı Durumu	82
4.3.3.2. Mahmudiye'de Köylerde Taşınalı Eğitim	89
4.3.3.3. Karar Senin Projesi.....	90
4.3.3.4.Mahmudiye İlk Mektebi (Çifteler Köy Enstitüsü Tatbikat Kısmı, Mahmudiye Merkez ilkokulu, Işıklar İlkokulu, 50. Yıl İlkokulu) 1931-1997	91
4.3.3.5. Atatürk İlkokulu	93
4.3.3.6. Necatibey İlkokulu	95
4.3.3.7. 18 Eylül İlkokulu (1978-2001)	98
4.3.3.8. Mahmudiye'de Anaokulu Faaliyetleri ve 50. Yıl Anaokulu	101
4.3.3.9. Kaymazayla Köyü İlkokulu (1938-1995)	102
4.3.3.10. Şerefiye Köyü İlkokulu (1938-1989)	103

4.3.3.11. Balçikhisar Köyü İlkokulu (1938-1995)	104
4.3.3.12. Yeşilyurt Köyü İlkokulu (1938-1992)	106
4.3.3.13. Fahriye Köyü İlkokulu (1938-1990)	108
4.3.3.14. Topkaya Köyü İlkokulu (1938)	109
4.3.3.15. Tokathan Köyü İlkokulu (1938-1992)	110
4.3.3.16. Doğanca Köyü İlkokulu (1938-1993)	111
4.3.3.17. Hamidiye Köyü İlkokulu (1938-1995)	112
4.3.3.18. Mesudiye Köyü İlkokulu (1938-1994)	114
4.3.3.19. Yeniköy Köyü İlkokulu (1938-1995)	115
4.3.3.20. Akyurt Köyü İlkokulu (1938-1984)	116
4.3.3.21. Güllüce Köyü İlkokulu (1938-1984)	117
4.3.3.22. Türkmenmecidiye Köyü İlkokulu (Mevlüt-Sıdıka Gündoğan İlkokulu).....	118
4.3.3.23. İsmetpaşa Köyü İlkokulu	120
4.3.4. Mahmudiye’de Ortaokul Eğitimi	122
4.3.4.1. Mahmudiye’de Taşınalı Ortaokul Eğitimi	124
4.3.4.2. Mahmudiye’deki Ortaokullardan Mezunlar ve Başarı Durumu	125
4.3.4.3. Mahmudiye’deki Ortaokulların 2013-2017 Arası TEOG Başarı Durumu	131
4.3.4.4 Mahmudiye Ortaokulu	133
4.3.4.5. Atatürk İlköğretim Okulu- Orta Kısım (1997-2012)	137
4.3.4.6. Necatibey İlköğretim Okulu-Orta Kısım (1997-2012)	138
4.3.4.7. Kız Meslek Lisesi Orta Kısım (1992-1998)	138
4.3.4.8. İmam Hatip Ortaokulu	138
4.3.4.9. Türkmenmecidiye Köyü Ortaokulu (Şehit Nadir ŞİMŞEK Ortaokulu ...	140
4.3.4.10. İsmetpaşa Köyü Ortaokulu:	140
4.3.5. Mahmudiye’de Ortaöğretim (Lise) Faaliyetleri.....	141

4.3.5.1. Mahmudiye'deki Liselerden Mezunların Başarı Durumu.....	143
4.3.5.2. Mahmudiye Lisesi (1977-2016)	146
4.3.5.2.1. Mahmudiye Lisesi'nde Eğitim.....	148
4.3.5.3. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi.....	152
4.3.5.3.1. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nde Eğitim	152
4.3.5.4. Mahmudiye Kız Meslek Lisesi (1970-1996)	155
4.3.5.5. Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi (1976-2001)	155
4.3.5.5.1. Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi'nde Eğitim.....	156
4.3.5.6. Mahmudiye Çok Programlı Lise	158
4.3.5.7. Yunusemre Anadolu Lisesi	160
4.3.5.8. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	161
4.3.6. Mahmudiye'de Yaygın Eğitim	164
4.3.6.1. Pratik Kız Sanat Okulu (1970-1992)	164
4.3.6.1.1. Pratik Kız Sanat Okulu-Kız Meslek Lisesi'nde Eğitim.....	165
4.3.6.1.2. Pratik Kız Sanat Okulu'nda Görev Yapmış İdareci, Öğretmen ve Memurlar.....	166
4.3.6.2. Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi	167
4.3.7. Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürleri	171
4.3.8. Mahmudiye'de Yükseköğretim	173
4.3.8.1. TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi	173
4.3.8.2. Türkiye Jokey Kulübü Mahmudiye Pansiyon Harası	175
4.3.8.3. Mahmudiye'de Özel Haralar	176
4.3.8.4. Mahmudiye At Yetiştiricileri, Geleneksel At Sporları, Gençlik ve Spor Kulübü Derneği.....	177
4.3.8.5. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksek Okulu.....	179
4.3.8.5.1. ESOGÜ MMYO' da okutulan dersler	180

4.3.8.5.2. Basında ESOGÜ MMYO Haberleri	182
4.3.8.5.3. ESOGÜ MMYO Mezunları	182
4.3.8.5.4 ESOGÜ MMYO' dan Mezun Olanların İstihdamı	182
4.3.8.5.5. ESOGÜ MMYO' nun Düzenlediği Etkinlikler	183
4.4. Mahmudiye'de Öğretmen Yetiştirme	185
4.4.1. Mahmudiye Eğitim Kursu'nun açılmasından önce Türkiye	185
4.4.2. Mahmudiye Eğitim Kursu ve Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu.....	189
4.4.3. Çifteler Köy Enstitüsü	198
4.4.3.1. Köy Enstitülerinin ve Çifteler Köy Enstitüsü'nün Kurulması	198
4.4.3.2. Çifteler Köy Enstitüsü'ne Öğrenci Seçimi	204
4.4.3.3. Mahmudiye ve Hamidiye Yerleşkelerinin Düzenlenmesi, Ziraat, Hayvancılık ve Ağaçlandırma Çalışmaları	205
4.4.3.4. Çifteler Köy Enstitüsü'nde Eğitim- Öğretim.....	214
4.4.3.5. Çifteler Köy Enstitüsü'nde ve diğer Enstitülerde Okutulan Dersler.....	217
4.4.3.6. Çifteler Köy Enstitüsü'nün Yönetim Kurulu	226
4.4.3.6.1. Enstitü Müdürünün Başlıca Görevleri.....	226
4.4.3.6.2. Enstitüde Eğitim Başının Başlıca Görevleri	227
4.4.3.6.3. Enstitüde Müdür Yardımcısının Başlıca Görevleri.....	227
4.4.3.6.4. Enstitüde Tarım Başının Başlıca Görevleri	227
4.4.3.6.5. Enstitüde Yapı-Sanat Başının Başlıca Görevleri	228
4.4.3.6.6. 1937-1951 Arası Çifteler Köy Enstitüsü' nde Görev Yapmış Öğretmen ve Memurlar.....	228
4.4.3.7. Çifteler Köy Enstitüsü'nde Eğitim Amaçlı Gezi Faaliyetleri	231
4.4.3.8. Çifteler Köy Enstitüsü'nden Mezun Olmuş Öğrenciler.....	232
4.4.3.9. Çifteler Köy Enstitüsü Mezunlarının Köye ve Köylüye Katkısı	237
4.4.3.10. İkinci Dünya Savaşı Yılları ve Çifteler Köy Enstitüsü Avcı Bölüğü	242

4.4.3.11. Çifteler Köy Enstitüsü Mahmudiye Kısmının Yetiştirme Yurduna Devri	244
4.4.3.12. Çifteler Köy Enstitüsü'nün Döner Sermayesi	245
4.4.3.13. Çifteler Köy Enstitüsü'nün Kapatılması	248
4.4.4. Yunusemre İlköğretmen Okulu.....	258
4.4.4.1. Köy Enstitülerinin İlköğretmen Okulu'na dönüşmesi ve Yunusemre İlköğretmen Okulu	258
4.4.4.2. Okul Yerleşkesinde Çevre Düzenlemeleri, Okulun Fiziki Yapısı	261
4.4.4.3. Yunusemre İlköğretmen Okulu'na Öğrenci Seçimi.....	264
4.4.4.4. Yunusemre İlköğretmen Okulu'nda Eğitim	265
4.4.4.5. Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürleri.....	269
4.4.4.6. Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğretmen Kadrosu	270
4.4.4.6.1. 1967- 1975 Arası Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğretmen Sayısı	273
4.4.4.7. Yunusemre İlköğretmen Okulu'nda Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	274
4.4.4.8. Yunusemre İlköğretmen Okulu Mezunları ve Başarı Durumu	278
4.4.4.9. Yunusemre İlköğretmen Okulu Mezunlarının Eğitime ve Köylülere Katkısı.....	281
4.4.4.10. Yunusemre İlköğretmen Okulu Döner Sermayesi	283
4.4.4.11. Yunusemre İlköğretmen Okulu'nun Kapatılması	287
4.4.5. Yunusemre Öğretmen Lisesi (1976-1995).....	287
4.4.5.1 Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Yerleşkesi, Çevre Düzenlemeleri.....	288
4.4.5.2. Yunusemre Öğretmen Lisesi'ne Öğrenci Seçimi	289
4.4.5.3. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nde Eğitim	289
4.4.5.4. Yunusemre Öğretmen Lisesi Müdürleri.....	296
4.4.5.5. Yunusemre Öğretmen Lisesi 1984-1985 Öğretim yılı İdareci ve Öğretmenleri	296

4.4.5.6. Yunusemre Öğretmen Lisesi Memur ve Hizmetlileri.....	298
4.4.5.7. Yunusemre Öğretmen Lisesi Mezunları	299
4.4.5.8. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nde Sosyal ve Kültürel Faaliyetler.....	302
4.4.5.9. Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermayesi	306
4.4.5.10. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Anadolu Öğretmen Lisesine Dönüştürülmesi.....	309
4.4.6. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi (1990-2017)	310
4.4.6.1. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Yerleşkesi, Çevre Düzenlemeleri	310
4.4.6.2. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'ne Öğrenci Seçimi.....	311
4.4.6.3. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'nde Eğitim.....	312
4.4.6.4. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'nde Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	316
4.4.6.5. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Müdürleri	319
4.4.6.6. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi İdareci ve Öğretmenleri	319
4.4.6.7. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Mezunları (1993-2017)	322
4.4.6.8. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Döner Sermayesi	325
4.4.6.9. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'nin Kapatılması	327
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	331
6. KAYNAKLAR	345
EKLER	367
ÖZGEÇMİŞ	385

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1. 1980-1981 Öğretim yılında Mahmudiye'deki İlkokullar	78
Tablo 4.2. 1932'de Üç sınıflı Eğitimde Mahmudiye Merkezinde Okutulan Dersler	79
Tablo 4.3. 1938' de Mahmudiye Köylerinde Üç sınıflı Eğitimde Okutulan Dersler	79
Tablo 4.4. 1981-1982 Öğretim Yılı Mahmudiye'de Beş Sınıflı İlkokullarda Okutulan Dersler	81
Tablo 4.5. 1980-1981 Öğretim Yılı Mahmudiye İlkokullarında Öğrenci Sayısı	81
Tablo 4.6. 2016-2017 Öğretim yılı Mahmudiye İlkokullarında Öğrenci Sayısı	81
Tablo 4.7. 1931-2016 Arası Mahmudiye İlçe Merkezindeki İlkokullardan Mezun Olan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Başarı Durumu	83
Tablo 4.8. 1931-2016 arası Mahmudiye'deki Köy İlkokullarından Mezunların Cinsiyete Göre Başarı Durumu.....	86
Tablo 4.9. 2016-2017 Yılları Arası Necatibey İlkokulu Taşımali Öğrenci Sayısı	90
Tablo 4.10. Mahmudiye Ortaokulu Son Sınıfında Okutulan Dersler (1956-1993).....	123
Tablo 4.11. 1981-1982 Öğretim Yılında Mahmudiye Ortaokullarında Dersler	124
Tablo 4.12. 2016-2017 Yılları Arası Mahmudiye Ortaokulu Taşımali Öğrenci Listesi ..	125
Tablo 4.13. 1957-2016 Arası Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezun Olan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Başarı Durumu	125
Tablo 4.14. 1977-2016 Yılları Arası Mahmudiye Köy Ortaokullarından Mezun Olan Öğrenci Sayısı	129
Tablo 4.15. 1977-2016 Arası Mahmudiye Köylerindeki Ortaokullardan Mezun Olan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Başarı Durumu	129
Tablo 4.16. TEOG'da Mahmudiye'nin Türkiye ve Eskişehir Ortalamaları ile Karşılaştırılması	131
Tablo 4.17. Mahmudiye'deki Liselerden Mezunların Başarı Durumları	144
Tablo 4.18. Mahmudiye Lisesi'nin ilk yıllarında okutulan dersler	149
Tablo 4.19. Mahmudiye Lisesi'nin Üniversiteye Giriş sınavı başarı durumu	150

Tablo 4.20. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nin ilk yıllarında okutulan dersler	153
Tablo 4.21. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nin Üniversiteye Giriş Sınavı Başarı Durumu	154
Tablo 4.22. Mahmudiye Kız Meslek Lisesi'nin İlk Yıllarında okutulan dersler (1992)	155
Tablo 4.23. Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi'nin İlk Yıllarında Okutulan Dersler	157
Tablo 4.24. 2016-2017 Öğretim yılında Mahmudiye ÇPL'de Okutulan Dersler	159
Tablo 4.25. Yunusemre Anadolu Lisesi 11.sınıfta Okutulan Dersler	161
Tablo 4.26. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 10. Sınıfta Okutulan Dersler	162
Tablo 4.27. 1970-1992 Arası Pratik Kız Sanat Okulu'nda Görev Yapmış Personel.....	167
Tablo 4.28. Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi'nde Açılan Kurslar	189
Tablo 4.29. TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi 2016 Yılı 2'li Erkek Tay Satışı	174
Tablo 4.30. ESOGÜ MMYO, 1.Sınıf Güz ve Bahar Dönemi Okutulan Dersler	181
Tablo 4.31. ESOGÜ MMYO, 2. Sınıf Güz ve Bahar Dönemi Okutulan Dersler	181
Tablo 4.32. ESOGÜ MMYO' nun Mezun Öğrenci Sayısı	182
Tablo 4.33. Düz Koşuda (Türkiye Jokey Kulübü'nde) Antrenör Olarak Çalışan Mezun Öğrencilerin, Koşu Sayıları ve Elde Ettikleri Dereceler	183
Tablo 4.34. Çifteler Köy Enstitüsü'nde Okutulan Kültür Derslerinin Haftalık Dağılımı....	218
Tablo 4.35. Çifteler Köy Enstitüsü'nde Ziraat Derslerinin Haftalık Dağılımı.....	221
Tablo 4.36. Teknik Derslerin Haftalık Dağılımı	225
Tablo 4.37. Çifteler Köy Enstitüsü Mezunları	234
Tablo 4.38. 1940-1953 arası ÇKE Döner Sermaye Gelir-Gider Cetveli	246
Tablo 4.39. 1956/1957 Öğretim yılında Yunusemre İlköğretmen Okulu'nda Dersler	265
Tablo 4.40. Yunusemre İlköğretmen Okulu İdareci ve Öğretmenleri 1974-1975.....	270
Tablo 4.41. 1967-1975 Yılları Arası Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğretmenlerinin Branşlara Göre Sayısı	274
Tablo 4.42. Yunusemre İlköğretmen Okulu Mezunları	280
Tablo 4.43. YİÖ 1972 Mali Yılı Gelir Gider Bütçesi	284

Tablo 4.44. Bazı yıllara ait YİO Döner Sermaye Gelir Gider Bütçesi	284
Tablo 4.45. 1970' lerde YİO Döner Sermaye ve Okul Hizmetlileri	286
Tablo 4.46. 1976-1977 Öğretim Yılında YÖL'de Okutulan Dersler	290
Tablo 4.47. 1984-1985 Öğretim yılında YÖL İdareci ve Öğretmen Kadrosu	297
Tablo 4.48. Yunusemre Öğretmen Lisesi 1985'de Memur ve Hizmetli Kadrosu	298
Tablo 4.49. Yunusemre Öğretmen Lisesi Mezunları	301
Tablo 4.50. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Üniversiteye Giriş Sınavı Başarı Durumu ..	301
Tablo 4.51. 1989 Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermayesi Gelir-Gider Durumu ..	308
Tablo 4.52. Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermaye Gelir- Gider Bütçesi	309
Tablo 4.53. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Hazırlık Sınıfında Dersler	313
Tablo 4.54. 2008-2009 Öğretim yılı YAÖL'de Okutulan Dersler	314
Tablo 4.55. 1996'da Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi İdareci ve öğretmen kadrosu	320
Tablo 4.56. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Mezunları.....	323
Tablo 4.57. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Üniversiteye Giriş Sınavı Başarı Durumu ..	324

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4.1. 1931-2016 Yılları Arası Mahmudiye İlçe Merkezindeki İlkokulların Mezun Oranı	83
Grafik 2.2. Mahmudiye Merkez İlkokullarından Mezun olan Kız öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)	84
Grafik 4.3. Mahmudiye Merkez İlkokullardan Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)	85
Grafik 4.4. 1931-2016 yılları arası Mahmudiye’ deki Köy İlkokullarının Mezun Oranı	87
Grafik 4.5. Mahmudiye’ye Bağlı Köy İlkokullarından Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)	87
Grafik 4.6. Mahmudiye’ye Bağlı Köy İlkokullarından Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)	88
Grafik 4.7. Mahmudiye Merkezindeki Ortaokulların Mezun Verme Oranı (1957-2016) ..	126
Grafik 4.8. Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1957-2016)	127
Grafik 4.9. Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı (1957-2016)	128
Grafik 4.10. Mahmudiye’ye Bağlı Köy Ortaokullarından Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1977-2016)	130
Grafik 4.11. Mahmudiye Ortaokullarının Derslere Göre Başarı Oranı (2013-2017)	130
Grafik 4.12. Mahmudiye’deki Liselerin Mezun Verme Oranları (1976-2017)	132
Grafik 4.13. Mahmudiye’deki Liselerden Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı .	145
Grafik 4.14. Mahmudiye’deki Liselerden Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı	145
Grafik 4.15. Mahmudiye’deki Liselerden Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı	146

EKLER DİZİNİ

Ek-1: Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Arşiv Taraması için verdiği İzin Belgesi..	367
Ek-2: Çifteler Köy Enstitüsü, 1943 ve 1944 Mezunları	368
Ek-3: Mahmudiye ve Mahmudiye'de Eğitim ile ilgili fotoğraflar	370

KISALTMALAR

ÇKE	: Çifteler Köy Enstitüsü
ÇPL	: Çok Programlı Lise
ESOGÜ MMYO	: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksek Okulu
HEM	: Halk Eğitimi Merkezi
LGS	: Liselere Giriş Sınavı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MOS	: Merkezi Ortak Sınavlar
OGES	: Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi
OKS	: Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı
OYP	: Ortaöğretim Yerleştirme Puanı
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
SP	: Sınav Puanı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEOG	: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜAK	: Üniversiteler Arası Kurul
ÜDK	: Üniversite Denetleme Kurulu
YEP	: Yerleştirmeye Esas Puan
YAÖL	: Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi
YİO	: Yunusemre İlköğretmen Okulu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YÖL	: Yunusemre Öğretmen Lisesi

GİRİŞ

1. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1.1. Problem Durumu

Eğitimle ilgili günümüze kadar yapılmış olan tanımlarda eğitimin insanların davranışlarında onların isteği ile meydana gelen kalıcı değişiklikleri kapsayan bir süreç olduğu görülmektedir (Sönmez, 2015: 37). İlk insandan günümüze eğitim insanın yaşamını sürdürebilmesini sağlamaya yardımcı olmuştur. Eğitim sayesinde insanlar doğaya uyum sağlayarak hayatta kalmıştır. Bu yönüyle eğitimin, uyulması gereken kuralları içine alan bir doğa yasası olduğunu da söylemek mümkündür (Yücel, 2005: 16). Tanrıöğen'e (2006: 14) göre de eğitim günümüzde insanların sosyal hayata uyumunu sağlayan iyi bir vatandaş olması için ihtiyaç duyduğu bilgi, tecrübe ve değerleri kazandırmaktadır.

Eğitimin geçmişten günümüze dek önemi arttırarak devam ettiği dikkat çekmektedir. Eğitimin tarihi bir süreçte incelenmesi, insanlığın ilerlemesine katkıda bulunmaktadır. Çok köklü bir tarihi olan ve tarihte birçok devlet kuran Türk milletinin, tarih boyunca gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleri de Türk Eğitim Tarihini meydana getirmektedir (Akyüz, 2004: 3). Tarih boyunca Türk toplumunun eğitim kurumlarına gereken önemi verdiği ve eğitim kurumlarının daima sevilen, saygı gösterilen yerler olduğu görülmektedir. Eğitim alanında Türk tarihinde sürekli tarihi malumat edinebildiğimiz Osmanlı Devleti'nde de görülebilmektedir. Bu yüzden Türkiye'nin köklü bir eğitim geleneğinin olduğunu söylemek mümkündür (Çınar, 2005: 2).

Osmanlı Devleti'ni yıkılışa götüren 1. Dünya Savaşı, eğitimi de derinde etkilemiştir. Milli Mücadele yıllarında, devletin her kademesi olduğu gibi eğitimin de bütün kademesi ve eğitim kurumları savaştan olumsuz etkilenmiştir. Bu yıllarda mevcut olan eğitim kadrosu topyekün bir şekilde Milli Mücadelede yer alarak, cephe gerisinde ve cephe ilerisinde çalışmıştır (Akyüz, 2004: 269). 1923 yılında yeni Türk devletinin kurulması ile eğitimde de yenileşmeler görülmeye başlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile eğitim alanında devrim niteliğinde kararlar verilmiştir. Çağdaş dünya ile daha uyumlu olması hedeflenen Türkiye Cumhuriyeti'nin de, bunu eğitimle gerçekleştirebileceği bilinciyle

hareket edilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile ülkedeki öğretimin birliğinin sağlanmasına çalışılmış ve bütün eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) bünyesinde toplanarak eğitim programlarında kapsamlı değişiklikler yapılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 168).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitimde yapılan değişiklikler, günümüzdeki eğitimin temellerini oluşturmuştur. Tevhid-i Tedrisat ile öğretim birliğinin sağlanması, Arapça harflerden Latin Alfabesine geçilmesi, Millet Mekteplerinin açılmış olması, öğretmen yetiştirilmesine özel bir bütçe ayrılarak, Köy Enstitüleri ve Öğretmen Okullarının açılması gibi eğitim faaliyetleri; Türkiye'nin eğitimi için önem taşıdığı gibi, Türk Eğitim Tarihi için de önem taşımaktadır. 1923'ten günümüze kadar ülkemizde eğitimde yapılmış olan reformlar hem Türkiye'nin çağdaş bir ülke olmasına hem de Türk Eğitim Tarihine katkıda bulunmuştur (Akyüz, 2004: 300).

“Milli Eğitim, gerçek ve ideal şekilde bir vatandaş eğitimidir.” (Ülken, 1976: 83). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte eğitimdeki reformların hayata geçirilebilmesi için eğitim kurumlarına ve yetişmiş insana ihtiyaç duyulmuştur. Milli Mücadele'nin sıkıntılarını yaşamış olan ülkemizde ise zaten sınırlı olan kaynaklar daha da azalmıştır. Buna rağmen, Atatürk'ün eğitimin önemini farkında olması nedeniyle, sınırlı olan kaynaklardan eğitime önemli bir miktar ayrılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 177, Akyüz, 2004: 300). Eğitim reformlarının hayata geçirilmesi için açılmış eğitim kurumlarından birisi de Eskişehir iline bağlı Mahmudiye ilçesindeki Mahmudiye Eğitim Kursu'dur. Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin hızlandığı bir dönemde açılan bu kurs daha sonra Köy Enstitülerinin temelini oluşturarak, Çifteler Köy Enstitüsü'ne (ÇKE) dönüşecektir. ÇKE diğerleri gibi eğitim alanında çevresine büyük katkılarda bulunmuştur. Açıldığı ilk günlerde okuma yazma oranının artması halkın aydınlanmasında önemli bir yeri olan ÇKE'nin olumlu etkisi günümüzde de kendisini göstermektedir.

Cumhuriyet'ten günümüze kadar geçen zamandaki eğitim sürecini inceleme açısından; ilköğretim, ortaöğretim, halk eğitimi, öğretmen yetiştirme ve yükseköğretim alanındaki faaliyetler bütüncül bir bakış sağlamaktadır. Örgün ve yaygın eğitimdeki bu alanlar ve eğitimi vermekten sorumlu olan öğretmenlerin nasıl yetiştirildiği, Türkiye'deki eğitimin gelişimini anlamak için önem taşımaktadır. Bununla birlikte Türkiye'nin geneline ait bir öngöründe bulunabilmek için bu alanlardaki faaliyetlerin incelenmesi için; Eskişehir iline bağlı Mahmudiye ilçesi seçilmiştir. Mahmudiye'de açılan ÇKE ve onun devamı olan

okullar, Türkiye'nin eğitim tarihini anlamak için buraya özel bir değer atfetmektedir. Bir anlamda Cumhuriyet Dönemi eğitim tarihine tanıklık eden Mahmudiye'deki eğitim faaliyetlerinin araştırılması, Türk Eğitim Tarihine ışık tutacaktır. Bu yüzden araştırmanın problemi; Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde Cumhuriyet'ten günümüze ilköğretim, ortaöğretim, Halk eğitimi, öğretmen yetiştirme ve yükseköğrenim alanındaki faaliyetlerin neler olduğudur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinin, Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar Türk Eğitim Tarihindeki yerini ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde Cumhuriyet'ten günümüze kadar ilköğretim alanında yürütülen faaliyetler nelerdir?

2. Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde Cumhuriyet'ten günümüze kadar ortaöğretim alanında yürütülen faaliyetler nelerdir?

3. Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde Cumhuriyet'ten günümüze kadar Yaygın Eğitim alanında yürütülen faaliyetler nelerdir?

4. Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde Cumhuriyet'ten günümüze kadar öğretmen yetiştirme alanında yürütülen faaliyetler nelerdir?

5. Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde Cumhuriyet'ten günümüze kadar Yükseköğrenim alanında yürütülen faaliyetler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eskişehir iline bağlı Mahmudiye ilçesi, Cumhuriyet'ten günümüze kadar Türkiye'de eğitime sarf edilen çabalara şahitlik etmiştir. Ayrıca eğitimle ilgili birçok girişimi bizzat yaşamıştır. Bu yüzden Mahmudiye'deki eğitim faaliyetlerinin incelenmesi Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi eğitim tarihini anlamak açısından önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de öğretmen yetiştirme çalışmalarına yeni bir soluk kazandıran Köy Enstitüleri, köycülük ve köylünün aydınlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Mahmudiye ilçesinde de Türkiye'nin 21 ayrı yerinde açılacak olan Köy Enstitülerine örnek olacak, Mahmudiye Köy

Öğretmen Okulu 1937’de kurulmuştur. 1940’da da ÇKE’ ye dönüşecektir. Bu nedenle Mahmudiye’deki eğitim faaliyetlerinin izleri günümüzde de görülmektedir. Enstitülerin kapatılmasının ardından ÇKE, Yunussemre İlköğretmen Okulu’na (YİO) dönüşecek, köyün ve köylünün aydınlanmasına devam edilecektir. Mahmudiye insanının eğitime olan ilgisinin büyük olmasında bu okulların etkisi yadsınamaz. Mahmudiye İlçe Halk Kütüphanesi 19.396 adet yayınlı, Eskişehir’in merkez ilçelerindeki kütüphanelerinden sonra, en fazla yayına sahip olan kütüphanedir.

Mahmudiye ilçesinde açılan ÇKE’ den hemen sonra burada okullaşma oranı ve okuma-yazma oranı artmıştır. Mahmudiye’nin köylerinde 1940’lı yıllarda açılmaya başlayan okullar sayesinde, eğitim alanında büyük farklılıklar meydana gelmiştir. Bu araştırmada Mahmudiye’deki eğitim, bir bütün olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. “Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye’de Eğitim” adlı bu çalışmanın, Türkiye’deki Eğitim Tarihi ile ilgili yapılmış çalışmalara ve bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Mahmudiye’deki eğitim faaliyetleri ile ilgili daha önce kapsamlı bir araştırmanın yapılmamış olması nedeniyle de bu çalışma, literatüre katkı sağlayacaktır.

Mahmudiye’de at yetiştiriciliğinin tarihi de Mahmudiye’nin kuruluşu ile eş zamanlıdır. Mahmudiye, orduya at yetiştiren bir çiftlik olarak kurulduğu 1815’den günümüze değin Türkiye’de yapılan at yarışlarında başarılı tayların yetiştiği, marka bir yerleşim yeri olmuştur. 2007’de de Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksekokulu (ESOGÜ MMYO) açılarak, at yetiştiriciliği örgün eğitimin içerisine dahil edilmiştir. Böylece Türkiye atçılığının bir adım daha ileriye götürülmesi hedeflenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma, Mahmudiye’deki eğitim ile ilgili yapılan araştırmada elde edilen veriler, ulaşılabilen dokümanlarla sınırlıdır.

2. Çalışmada, Mahmudiye’deki eğitimin tarihi gelişimi göz önünde bulundurulduğundan yazılı ve sözlü kaynaklarla sınırlıdır.

3. Bulgular, verilerin analiz edilmesi için seçilmiş olan analiz yöntemi ile sınırlıdır.

4. Çalışma, Mahmudiye’ de Örgün ve Yaygın Eğitim ile sınırlı tutulmuştur.

2. BÖLÜM

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Cumhuriyet Dönemi Eğitimin Temel Özellikleri

Osmanlı Devleti, 20. Yüzyılda yaptığı savaşları kaybetmesiyle siyasi, sosyal, ekonomik ve eğitim alanlarında çok zayıflamıştı. Trablusgarp, Balkan ve 1. Dünya savaşlarında verilen kayıplar verilmişti. Birinci Dünya Savaşı sonrası işgallerin başlaması sonucu M. Kemal, halkı milli birlik ve beraberliğe çağırmıştır. Ağır yaptırımlarıyla imzalanan Mondros Mütarekesi sonrası Milli Mücadele'nin başlatılması artık kaçınılmaz olmuştur. Milli Mücadele'nin en yoğun olduğu günlerde bile eğitim için gerekli adımlar atılmış ve çözümler bulunmuştur. Milli Mücadele kazanıldıktan sonra da eğitim alanında yenilikler hız kazanmış ve köklü inkılaplar yapılmıştır (Yaşayan ve Topçu, 2014: 11).

Milli Mücadele sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı, yeni eğitim sisteminin amaçlarını, temellerini ve geleceğini oluşturacak şu üç ana hedefe odaklanmıştır. Bu hedefler; *milli kültür birliğini sağlamak, vatandaşlık eğitimini ve ilköğretimi yaygınlaştırmak, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu eğitilmiş insan gücünü yetiştirmektir* (Budak, 2003: 23-42).

Atatürk bu hedefler çerçevesinde eğitim üzerine amaçları gerçekleştirebilmek için bir yurdun bireylerinin en önemli etken olduğunu düşünmüştür. Bir toplumun ancak tek vücut ve tek yürek olduğunda eğitimde istenen noktaya varılacağını her daim ifade etmiştir. Bu konuyla alakalı Atatürk'ün şu sözleri önemlidir (Adem, 2003: 3-4);

“Bir yurdun en değerli varlığı yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygusu ve kabiliyetinin olgunluğudur. Ulus varlığı ve yurt erginliğini korumak için, bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silahı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple Türk ulusunun idaresinde ve korumasında ulusal birlik, ulusal duygu ve ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz ideallerdir.”

Eğitim, yeni nesillerin toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışları edinme işidir. Toplumların geleceğine yön veren bireyleri hayata hazırlamak eğitimin en temel amacıdır. Eğitim sayesinde ülkeler sürekli kalkınma

sağlayarak çağdaş ve modern olma yolunda ilerlemektedir. Mustafa Kemal Atatürk, ileri görüşlü bir önder olarak, Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemini ulusal, çağdaş, demokratik ve laik temellere dayandırarak uygulamaya koymuştur (Kazan, 2009: 2).

Cumhuriyet döneminin başında, eğitim alanında dünyaya örnek olabilecek birçok özgün model oluşturulmuştur. Sakarya Meydan Muharebesi'ne az bir süre kala, Mustafa Kemal 16 Temmuz 1921'de I. Maarif Kongresi'nde, eğitimimizin ne Batı ne de Doğunun etkisinde kalmayacağını belirterek, kendi kaynak ve tarihimize bağlı kalarak toplumumuzu uygar toplumlar seviyesine ulaştırılacağını vurgulamıştır. Atatürk bunu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir;

“...Onun için bir millî terbiye programından bahsederken, eski devrin hurafatından ve evsafi fitriyemizle hiç de münasebeti olmayan yabancı fikirlere, şarktan ve garptan gelebilen bilcümle tesirlerden tamamen uzak, seciyeî milliye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü dehayı millimizin inkişafı tamı (tam gelişimi) ancak böyle bir kültür ile temin olabilir” (Atatürk, 2015: 158).

Atatürk, eğitimin öneminden, yetişecek nesillere verilecek eğitimin niteliğinden bahsederken, 1921'de şunları söylemiştir; *“Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile hakkı ile birliği ile çelişen, bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve milli düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakârane müdafaa zorunluluğu aşılmalıdır...”* (Kocatürk, 1971: 126).

29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte bir dizi reform kanalıyla birçok alanda olduğu gibi eğitimde de köklü değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Osmanlı'dan 581 tanesi kapalı olmak üzere toplam 2345 İptidai okul kalmıştı. Öğretmenlerin üçte ikisi öğretmenlik üzerine hiç eğitim almamıştı. Bu aşamada ilk olarak İptidai okullarının adı “ilkokul” olarak değiştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde, Heyet-i İlmiye adı altında resmi eğitim toplantıları düzenlenerek, eğitim üzerine önemli kararlar alınmıştır. Bu heyet ilk olarak Temmuz 1923'de toplanarak şu konuları ele almıştır: (Akyüz, 2004: 363);

- İlköğretimin 6 yıla çıkarılması,
- İlkokul 1. ve 2. sınıflarda öğrenci sayılarının 30'u, diğer sınıflarda 40'ı aşmaması,
- Zorunlu eğitim yaşındaki çocukların yabancı okullara gidemeyecekleri,
- Küçük köyler için yatılı bölge ilkokullarının açılması.

- Ancak 1924'te Heyet-i İlmiye ikinci defa toplandığında ilköğretimin beş yıla indirilmesine karar vermiştir.

3. Heyet-i İlmiye 6 Aralık 1925-8 Ocak 1926 tarihleri arasında toplanarak, Maarif Teşkilatı hakkındaki Layihayı hazırlamıştır (Sakaoğlu, 2003: 162). Bu toplantıda alınan önemli kararlar şunlardır;

- Okul ile aile arasındaki Çin seddi kaldırılacaktır.
- Ders konuları çevreden alınacaktır.
- Kızlarımızın eğitimlerindeki eksiklikler giderilecektir.
- Tek okul düzeni kurulacaktır.
- Üretici eğitime ağırlık verilecektir.
- Kız-erkek bir arada eğitim görecektir.

2.1.1. Öğretim Birliğinin Sağlanması

Yeni Türk Devleti kurulduğunda, halkın neredeyse %10'u bile okuryazar değildi. Siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel alanlardaki düzenlemelerin halka benimsetilmesi konusunda bir kez daha eğitimin rolü öne çıkmıştır. Eğitimde birliğin sağlanması yolunda atılan ilk ve en önemli adım, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanununun kabul edilmesi oldu. Bu kanunla, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki bütün okullar, MEB' e bağlandı ve medreseler kapatıldı (Güven, 2010). Böylelikle yasaya dayanılarak mektep-medrese ikiliğine son verildi. 430 sayılı Kanun'un Maddeleri şunlardı:

“1. Madde: Türkiye'deki bütün bilim ve öğretim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlıdır.

2. Madde: Şeriye ve Evkaf Bakanlığı veya özel vakıflar tarafından idare edilen bütün medreseler ve okullar Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiş ve bağlanmıştır.

3. Madde: Şeriye ve Evkaf Bakanlığı bütçesinde medreseler ve okullar için konulmuş olan ödenekler, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine aktarılacaktır.

4. Madde: Millî Eğitim Bakanlığı, dinî bilgiler konusunda yüksek uzmanlar yetiştirmek için Üniversitede (Darülfünun) bir ilahiyat fakültesi kuracak ve imamlık ve hatiplik gibi dinî hizmetleri yürütecek görevlileri yetiştirmek için ise ayrı okullar açılacaktır.

5. Madde: Millî Savunma Bakanlığına bağlı olan askerî okullar ve öksüz yetiştirme yurtlarının bütçe ve kadroları Millî Eğitim Bakanlığına bağlanacaktır.

6. Madde: Bu Kanun, yayımı tarihinden itibaren geçerli olup tüm hükümlerin yürütülmesinden Bakanlar Kurulu sorumludur.” (Genç, 2005: 98)

Osmanlı Devleti, son yıllarında eğitimde yaptığı ıslahatlarla Batı’yı örnek almıştı. Bunun sonucunda da geleneksel eğitim kurumları, Tanzimat Mektepleri, azınlık okulları, misyoner okulları ve yabancı devlet okulları bir arada bulunmaktaydı. Farklı dillerde ve programlarda eğitim yapan bu okullardan mezun olan gençler her yönden farklı görüş ve düşüncelere sahip oldukları için toplumda kargaşaya neden oluyordu. Hatta bölücü hareketler için ortam hazırlıyordu. Bu durum, eğitimde ortak değer ve amacın sağlanmasına engel teşkil ediyordu. Bu nedenle Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun getirdiği yeniliklerle, medrese, mektep, yabancı ve azınlık okulları tek elde yönetilerek eğitimdeki çok başlılık ve denetimsizlik son bulmuştur (Özodaşık, 1999: 129).

2.1.2. Eğitimin Milli Olması

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet’in kurulmasıyla yeni eğitim sisteminin yabancılaşmadan uzak, geleneksel ve aynı zamanda çağdaş bir eğitim modeline doğru yürümenin şart olduğuna inanmıştır. Atatürk’e göre bir milletin yükselmesi ancak milli değerlerine sahip çıkan milli bir eğitim modeli ile mümkündür. Ulusal eğitim, toplumda bireyler arası birleştirici, toplayıcı, bütünleştirici duyguları sağlar. Ayrımcılığa ve bölücülüğe asla izin vermez (Mumcu ve Özbudun, 1986: 68).

Atatürk, İstiklal Savaşı’nın şiddetli günlerinde Cumhuriyet’i kurma çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan da Türk Millî Eğitim Sisteminin temellerini oluşturmakla meşgul olur. Eğitim alanındaki bu çalışmaların planlanmasında ve geliştirilmesinde, I. Maarif Kongresi ile Heyeti İlmîye çalışmalarının büyük katkıları olmuştur. 1921 yılında Ankara’da toplanan I. Maarif Kongresi, okul ve öğrenci mevcudunu tespit ederek, bu konuda gerekli çalışmaları yaparak, eğitime millî bir yön vermek amaçlamıştır. Atatürk bu kongrede eğitim,

bilim ve kültür alanındaki düşüncelerini, yapılacak inkılapların esaslarını, öğretmenler için neler düşündüğünü ve onlardan beklentilerini anlatan tarihi bir konuşma yapmıştır. Ancak Maarif Kongresi, Kurtuluş Savaşı'nın tüm şiddetiyle devam etmesinden dolayı, istenen düzeyde belirlenen konulara ayrıntılı değinememiştir. Bütün olumsuzluklara rağmen, ilk ve orta öğretimle alakalı bazı önemli konular tartışılmıştır. Ölüm kalım savaşı sırasında Ankara'da öğretmenlerin bir araya gelerek eğitim amaçlarını tartışmaları önemli bir olaydır. Açılış konuşmasında Atatürk, yeni Türk Devleti'nin eğitim ilkelerini ortaya koymuş ve şunları belirtmiştir:

“ Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerileme tarihinde en önemli bir etken olduğu kanaatindeyim. Onun için bir millî terbiye programından bahsederken, eski devrin batıl inançlarından ve doğuştan sahip olduğumuz özelliklerle hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, Doğu'dan ve Batı'dan gelebilen tüm etkilerden tamamen uzak, millî ve tarihî özelliğimizle uyumlu bir kültür anlıyorum.” (Akyüz, 2004: 292-293).

Atatürk'ün de sözlerinden anlaşılacağı üzere eğitim, topluma yön verme işlevini yerine getirmelidir. Bunun için eğitimin ulusal olması zorunludur. Yeni Türk devletinin eğitim modelinin, özgün bir kültür oluşturma, pozitivist ve millî olma yolunda ilerlemelidir. Hatta 1.Maarif kongresinde, Bakanlık tarafından Halk Mektepleri hakkında düzenlenen bir projeye, çocukları hayat içinde başarılı olacak bir kabiliyette yetiştirmek için yeni bir programın hazırlanmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından itibaren eğitim, öncelikli ele aldığı konulardan birisi olmuş ve ulusallığı temel amaç olarak benimsemiştir. Atatürk, geliştirilecek yeni eğitim sisteminde bilim ve tekniğin önemini belirtmiş, eğitim ve öğretimin amaç, içerik ve araçlarının en son teknolojiye göre hazırlanmasının üzerinde durmuştur (Mumcu ve Özbudun, 1986: 71).

Cumhuriyet hükümetleri, toplumunu yetiştirmede ve ülkelerini dünya liderleri seviyesine ulaştırmada en önemli araçlardan biri olarak eğitimi görmüşlerdir. Bu nedenle her devletin kendi fiziksel çevresi ve toplum yapısına özgü bir eğitim modeli olmalıdır. Toplumun siyasi, sosyal, kültürel yapısı milli eğitim modeli belirlenirken göz önüne alınmalıdır. Milli eğitim anlayışı, toplumda bireyler arasında birlik, beraberlik duygusunu yaratırken, diğer uluslarla da rekabet edebilme azmi ve gücü sağlamaktadır. Cumhuriyet Dönemi eğitim tarihindeki; medreselerin kapatılması, yabancı okulların MEB'e bağlanması,

Türk Tarih Kurumunun kurulması ve Türk Dil Kurumunun kurulması ile eğitimin milli olmasının göz önüne alındığı görülmektedir (Yaşayan ve Topçu, 2014: 29).

2.1.3. Çağdaş Eğitim Anlayışının Benimsenmesi

Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim anlayışının temel özelliklerinde birisi; eğitimin çağdaş olmasıdır. Çağdaşlaşma demek; eğitimin özgürlükçü, bilime dayalı ve laik olması anlamına gelmesidir. Kuruluş döneminde, eğitimde çağdaşlaşma gayreti tam anlamıyla bir atılım oluşturmuş ve istenen hedefe büyük ölçüde ulaşılmıştır (Özodaşık, 1999: 73).

Çağdaş eğitimle birlikte, eğitim kurumlarında köklü değişiklikler getirilmiştir. İlk olarak akılcı, bilime ve özgür düşünceye dayalı bir sistem oluşturulmuştur. Eğitimde bir bireyin çok yönlü gelişimi esas alınmıştır. Ezber yöntemi bırakılarak; yaparak öğrenme ön plana alınmıştır. Eski, kalıplaşmış bilgileri olduğu gibi kabul etmekten vazgeçilip araştırma, eleştiri ve tartışmalara yer verilmeye başlanmıştır. Ayrıca kadınların da eğitimine önem verilmiştir. Eğitimde katı disiplin son bulmuştur. Bu dönemde eğitim bir bilim olarak görülmeye başlanmıştır ve eğitimciler tarafından bu alanda önemli kitaplar yazılmıştır. Bu bağlamda eğitim sistemimiz çağın gerisinde kalmayarak, dünyada bilim ve teknoloji adına gelişmeler takip edilerek sürekli yenilenmesinin önemi ortaya çıkmıştır (Yaşayan ve Topçu, 2014: 31).

Atatürk, milli kültür birliğini sağlamak amacıyla yönelik olarak eğitimin bu amaç doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Atatürk, temel hedeflerin gerçekleştirilmesi ve aynı zamanda bu hedeflere ulaştıracak eğitim politikalarını tespit etmek amacıyla, çağdaş eğitimcilere 1924–1934 yılları arasında altı adet rapor hazırlamalarını istemiştir (Akkutay, 2001: 19). Hazırlanan bu önemli raporlar milli eğitimimizin çağdaş ilkelerini ortaya koymuştur. Atatürk'e göre eğitimimizin ilkeleri şu noktalarda olmalıdır (Adem, 2000: 51);

1. Eğitim milli olmalıdır,
2. Eğitim bilimsel olmalıdır,
3. Eğitim laik olmalıdır,
4. Eğitim karma olmalıdır,
5. Eğitim uygulamalı olmalıdır.

Atatürk döneminde çağdaş eğitimin gerçekleştirilmesi için birçok çalışma yapılmıştır. Karma eğitim getirilerek, eğitim ve öğretimlerde cinsiyet ayrımı ortadan kaldırılmıştır. Kız-erkek öğrencilerin aynı anda eğitim hak ve imkânlarından, birlikte ve eşit olarak yararlanmaları sağlanmıştır. Atatürk eğitimde kadın- erkek ayrımını kabul etmemiş, ilke olarak kadın- erkek eşitliğini savunmuştur. Ona göre kadınlar toplum ve iş hayatında erkeklerle birlikte hareket ederek birbirinin yardımcısı olmalıdırlar (Tezcan, 2011: 32). Okul kitapları ve ders kitapları değiştirilerek, daha çağdaş hale getirildi. Ayrıca, ortaokul ve lise öğrencilerine uygun olmayan dersler (ruhiyat, malumat-ı hukukiye...) kaldırılarak yerlerine yeni dersler getirilmiştir. Ders kitaplarından padişah ve halifeliği övgüler içeren bölümler çıkarılarak, yerlerine Cumhuriyet ilkeleri konuldu. Çağdaş anlamda üniversite kuruldu. Çoğunluğunu yabancı bilim adamlarının oluşturduğu bir kurulun çalışmaları sonucunda çağdaş anlamda bir üniversite olan İstanbul Üniversitesi 1933'te açılmıştır (Topses, 1982: 78).

2.1.4. Eğitimin Demokratik Olması

Toplumda bireylerin karşılıklı saygı ve anlayış çizgisi içinde yaşayabilmesi için demokratik eğitim anlayışının verilmesi gerekir. Hür ve demokratik bir toplum için vatandaşlara temel hak ve özgürlükler bilinci benimsetilmedir. Bu da ancak eğitim ile mümkündür. Demokratik eğitim modelinde; eğitim hiçbir şekilde din, dil, cins, mezhep, ırk ayrımı yapılmadan herkese açıktır. Eğitimde hiç kimse ayrıcalığa sahip değildir ve ayrımcılık yapılmaz. Ancak demokratik bir ortam varsa, düşünceler özgürce ifade edilir, ön yargılar ortadan kalkar ve eleştirel düşünme ortamı oluşur (Akyüz, 2004: 303). Eğitimin demokratik olmasının önemi Milli Eğitimin Temel Kanununda da aşağıdaki gibi belirtilmektedir:

“Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır. Ancak eğitim kurumlarında, Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinlerin yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.” (MEB, 1973: 2342);

Demokratik eğitim kurumları, öğrencilere ulusal birliği ve düzeni sağlama ve aynı zamanda dünya barışına katkıda bulunma davranışı kazandırır. Ayrıca eleştirel düşünme yetisi kazandırarak sorgulamayı ve gerektiğinde yapılan eleştirileri hoş karşılamayı öğretir. Bireyler özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı davrandığı sürece, kendilerinde demokratik, laik ve sosyal hukuk devletine sahip olma bilinci oluşur (Yaşayan ve Topçu, 2014: 66).

2.1.5. Laik Eğitim Anlayışının Benimsenmesi

Cumhuriyet Dönemi eğitiminin temel esaslarından birisi de; eğitimin laik olmasıdır. Laik eğitim, dini kuralların etkisi ve baskısından kurtulmuş olarak, kapılarını bilimsel düşünceye açacak şekilde yapılmış bir eğitim sistemidir. Bu sistem kişilerin dini inançlarına karışmayıp, eğitim ve öğretim kurumlarındaki düzen ile din işlerini birbirinden ayrı tutmaktadır (Oğuzkan, 1981: 48). Bu anlayışta, özgür düşünen ve çağa ayak uydurmakta zorlanmayan bireyler yetiştirmek esas hedeftir. Eğitimde laiklik ilkesi ile birlikte, Osmanlı'dan gelen mektep-medrese ikiliğine bir son verilmiştir. Böylece laik eğitim ulusal birliğin de bağlayıcısı haline gelmiştir (Güneş, 2003: 121).

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde laiklik alanında yapılan bazı yasal düzenlemeler şu şekildedir:

- 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması imzalanmasıyla birlikte tüm yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve böylece buralarda yapılan dini propagandalar yasaklanmıştır.
- 1924'te halifelik kaldırılıp, Osmanlı hanedanı mensupları yurt dışına çıkarılmıştır.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) ile beraber tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Din eğitimi düzenlemeden geçirildi.
- 1924 Anayasa'sı kabul edildi. *“Hiç kimse felsefi inancından, din ve mezhebinden dolayı kınanamaz. Güvenliğe, edep ve törelere ve kanun hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dini törenler serbesttir.”* hükmü kabul edilmiştir.
- 1937'de laiklik ilkesi Anayasa'ya girdi. Böylece resmen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin laik olduğu kabul edilmiş oldu.

- Milli Eğitim Temel Kanunu 1973'te yürürlüğe girdi. "Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi; ilköğretim okulları, lise ve dengi okullarda zorunlu dersler arasında yer alır."

- 1982 yılında yeni Anayasa kabul edildi. "Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerine bağlıdır." hükmü getirilmiştir (Yaşayan ve Topçu, 2014: 55).

2.1.6. Karma Eğitim Anlayışının Benimsenmesi

Osmanlı Devleti'nde, kızlar sadece ilk eğitim alabildiği için, karma eğitim bir sorun olarak görülmemiştir. Tanzimat'tan itibaren kız öğrencilere orta dereceli okullarda eğitim hakkı verilmiştir. Ancak kızların okulları ayrı tutulmuş, avluları yüksek duvarlarla örülmüştür. Bu şekilde erkeklerin onları görmesine engel olunmuştur. Kız okullarına mecbur kalınmadıkça erkek öğretmen atanmamış, bayan öğretmen bulunamadığında genelde yaşlı erkek öğretmenler gönderilmeye gayret edilmiştir. Bu erkek öğretmenler ancak bir kadın gözetici ile beraber derse girip ve çıkış zilinde dersten ayrılması sağlanmıştır. Ders saatleri dışında erkek öğretmenlerin kız öğrencilerle konuşması yasaklanmıştır. Cumhuriyet dönemi karma eğitim tartışmaları ilk olarak 1924'de Tekirdağ'da kızların erkek ortaokuluna alınmasıyla başlamıştır. Fakat yapılan araştırma sonucunda karma eğitimle ilgili bu hadise yaşanmadan da önce bazı görüşlere ulaşılmıştır. Bu görüşler devletin resmi görüşleridir. Karma eğitim uygulaması kadın ve erkeğin aynı eğitimden geçmesi demektir. Örneğin Atatürk, Türk toplumunu Batı uygarlığına taşıyabilmek için yeni kuşakları yetiştirecek olan Türk kadınının da erkeklerle aynı koşullarda yetişmiş olmasını istemiştir. 31 Ocak 1923 tarihinde İzmir konuşmasında düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

"Bugünün gereklerinden biri de, kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Bu sebeple kadınlarımız da okumuş ve bilgi sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Sonra kadınlar sosyal hayatta erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcı ve koruyucusu olacaklardır. Düşmanlarımız bizi dinin tesiri altında kalmış olmakla itham ediyor, duraklama ve çökmemizi buna bağlıyorlar; bu hatadır. Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak bilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek

bu bilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar bilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır; belki daha ileri gitmişlerdir.” (Başgöz, 2016: 119).

Atatürk’e göre kadınlara doğru ve eşit eğitim hakkı tanımayan bir toplumun yükselmesi mümkün değildir. “Bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmının göklere yükselmesinin imkânsız olduğu” gerçeğini her fırsatta dile getirmiştir. Atatürk, 30 Ağustos 1925'te Kastamonu'da yaptığı tarihi konuşmasında karma eğitimin Türk eğitim sisteminin temel ilkelerinden birisi olması gerektiğini açık ve seçik bir biçimde vurgulayarak, uygulamaya geçişi sağlayacak nitelikteki konuşmasını yapmıştır.

“Bir sosyal topluluk, bir millet, erkek ve kadın denilen iki tür insandan oluşur. Kabil midir ki bir kitlenin bir parçasını geliştirelim, diğerine müsamaha edelim de, kitlenin bütünü ilerletilebilmiş olsun. Mümkün müdür ki, bir insan topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça, diğer bölümü gökyüzüne yükselebilsin. Şüphe yok, gelişmenin adımları dediğim gibi iki cins tarafından beraber arkadaşça atılmalı ve gelişme ve yenilik alanında birlikte, kesin bir tavır alınmalıdır. Ancak böyle olursa inkılâp başarılı olacaktır.” (Aytaç, 1984: 86);

Anadolu’da birkaç tane kız öğretmen okulu ile İstanbul’da üç liseden başka kızların okuyabileceği ortaöğretim kurumu bulunmamakta idi. 1925 yılından itibaren memur ve subayların yoğunlukta bulunduğu illerde bakanlığa sürekli talepler gidiyordu. Kız öğrenciler için daha fazla okul açılması isteniyordu. Ancak Bakanlığın bütçesi, erkek çocuklara yetecek okulları açmak için bile yeterli değildi. Bu durumda çözüm bulabilme adına, 1927’de Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Dairesi, karma eğitimi kabul eden bir tasarı hazırlamıştır (Başgöz, 2016: 120). Karma eğitim adına gerçekleştirilen yasal adımlar şunlardır (Yaşayan ve Topçu, 2014: 66);

- İlk kez 1921’de Darülfünun ’da karma eğitime geçilmiştir.
- İlkokullarda karma eğitime 1924 yılında başlanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun kabulüyle tüm eğitim kurumlarında karma eğitim esas olur.
- 1926-1927 eğitim öğretim yılında ortaöğretim ücretsiz verilmeye başlanmış ve aynı zamanda kız-erkek öğrencilerin bir arada eğitim almalarına izin verilmiştir.

- 1934 yılında liselerde karma eğitim başlamıştır.
- 1937'den itibaren köy öğretmen okullarında karma eğitime geçilmiştir.
- 1940 yılında Köy Enstitülerinde karma eğitim başlamıştır.

Karma eğitim 1973 yılındaki 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nun 15. Maddesinde Milli Eğitimin Temel İlkeleri'nden biri olarak yürürlüğe girmiştir. Kanun'a göre "Okullarda kız-erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitim türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir." Bu yasa ile birlikte Cumhuriyet tarihinde ilkokullarda karma eğitim uygulanmaya başlamıştır. Ortaokul ve lise kademesinde ise kız ve erkekler için ayrı okullar açılmasıyla kızlar için orta öğretim yolu açılmıştır. 28 Şubat 1997 tarihinde temel eğitimin 8 yıla çıkarılması ile ortaokullar kapatılmış ve karma eğitim 14 yaşına kadar zorunlu hale gelmiştir. En son olarak da 18. Milli Eğitim Şurası ile zorunlu eğitim 1+4+4+4 olarak 13 yıla çıkarılmasıyla karma eğitim yeniden gündeme gelmiştir. Türkiye toplumsal yapısı olarak dini hassasiyeti oldukça yüksek olduğu için karma eğitim çabucak kabul görmemiş ve hatta büyük bir kesim tarafından yadırganmıştır. Nitekim Cumhuriyet Dönemi eğitim alanında en önemli çalışmalardan biri olan Köy Enstitülerinin beklenen sonuçlar alınmadan kapatılmasındaki sebeplerden birisi de bu kurumlarda karma eğitim uygulanmasıdır (Yiğit, 1992: 121).

2.2. İlköğretim

İlköğretim, 19. Yüzyıldan bu yana dünyada tüm ülkelerin eğitim sistemlerinde temel olarak kabul edilmiştir. Bireylerin en azından temel bilgi ve becerilere sahip olması, onları hayata ve sonraki eğitim kurumlarına hazırlayan eğitim evresi ilköğretimdir. Bu eğitim kademesinde çocuklara, toplum içinde uyumlu bir şekilde yaşamaları, modern bir hayat için okuma yazma, okuduğunu anlayabilme, matematik alanında dört temel beceriye dayalı problemleri çözme ve anadilini doğru kullanabilme becerileri verilmektedir (Özodaşık, 1999: 210).

2.2.1. İlköğretimde Yasal Gelişmeler

Cumhuriyet döneminde eğitimin asıl amacı, halkın her kesimine eşit, cumhuriyetçi ve demokratik bir eğitim ulaştırmak olmuştur. İlköğretim, cumhuriyet ilke ve inkılaplarını halka benimsetmek için ve özellikle kırsal kesimdeki halkı bilgilendirme ve bilinçlendirme adına önemli bir araç olarak görülmüştür. Alt yapısı oluşmamış bir toplumu eğiterek okur-

yazar hale getirirken aynı zamanda da bir üst kültürün temellerini oluşturma çabaları Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli özelliğidir (Muşta, 2002: 60).

Osmanlı zamanında, sıbyan mektepleri ve iptidai mektepler ilkokul seviyesinde eğitim veriyordu. Bu okullar, okuma yazma oranını istenen seviyeye ulaştırmada başarılı olamamıştır. Bu sebeple Türk eğitim politikalarından biri, ilköğretimi yurt genelinde yaygınlaştırmak ve okullaşma oranını yüzde yüz yapmaktır. Cumhuriyet kurulduğu yıllarda, nüfusun büyük bir çoğunluğu köylerde bulunduğu için, okullaşmada öncelik köylere tanınmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda Türkiye'de sosyal ve ekonomik yönden gelişmeler köyden kente göçü beraberinde getirmiştir. Bu nedenle 1970'li yıllardan itibaren okullaşmada odağı kentler oluşturmuştur (Yaşayan ve Topçu, 2014: 67).

Cumhuriyet ilanından sonra, 1924, 1926, 1936, 1948, 1968 yıllarında ilkokul programları tamamen yeniden düzenlenmiştir. 1981 tarihinden sonra tüm derslere ait programlar ayrı ayrı yayımlanmıştır. 1926 yılındaki İlk Mekteplerin Müfredat Programı, Cumhuriyet Dönemi'ne ait ilköğretim programları arasındaki en önemlilerinden biridir. Programın giriş bölümünde genel amaç şu şekilde belirlenmiştir: *“İlk mektebin başlıca maksadı, genç nesle muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir”* (Akçay, 2006: 131). Bundan sonra en önemli değişiklik 1968 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki programlar, öncekilerin zamana ve çevreye göre geliştirilmiş şekilleri olmuştur. 1924 Anayasası'nda 87. maddede ilköğretim zorunlu ve Devlet okullarında eğitim parasız yapılmış ve 22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayılı Maarif Teşkilâtına Dair Kanun'un 6. Maddesinde şu hüküm getirilmiştir; *“İlköğretim çağındaki çocuklar meslek mekteplerine giremezler. İlköğretim çağını geçirmiş ve hiç öğrenim görmemiş çocukları alan kurumlar bunlara ilköğrenimi de vermeye mecburdur.”* (Binbaşoğlu, 2009: 377).

1926 programının genel amacı, “didaktik”, “muhitine faal bir surette intibak eden vatandaşlar yetiştirmek” olmuştur. Fakat bu amaç başarılı bir şekilde hayat bulamamıştır (Sakaoğlu, 2003: 179). Yine 1926'da “toplular öğretimi sistemi” ilkokullar için esas alınmıştır. Ayrıca 1929 yılında yayınlanan İlk Mektepler Talimatnamesi, ilköğretimin kendine özgü amaçlarını da belirtmiştir. İlkokul kademesinde yapılan değişiklikler, psikolojik, kültürel ve teknolojik alanlardaki yeni gelişme ve ihtiyaçları gidermek adına yapılmıştır (Özodaşık, 1999: 210).

1936 programına Cumhuriyet Halk Partisi'nin katılımları çerçevesinde “ileri derecede siyasi bir içerik” yüklenmiştir. Bu programda “Cumhuriyet Halk Partisinin, yeni Türk Devletinin temeli olduğu” gerekçesi yoğun olarak işlendi. Programın birinci amacı “Eğitim siyasamızın temel taşı, bilmezliği gidermek”, ikincisi “Kuvvetli cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, lâik ve devrimci yurttaş yetiştirmek” idi (Sakaoğlu, 2003). Öte yandan, 1926'dan 1948 yılına kadar ilköğretim okullarının giderleri ve öğretmenlerin maaşları il özel idare bütçelerinden sağlanmıştır. Ama ne yazık ki il özel idarelerinin çok az olan bütçeleri, diğer giderlerinin yanında eğitim giderlerini de karşılamaya yetmemiştir. Bu durum, ilköğretimin bütün gayretlere rağmen beklenen gelişmeyi gösterememesine neden olmuştur. Ancak, 1948 yılında tüm ilköğretim giderleri devlet genel bütçesi içine dâhil edilebilmiştir (Akyüz, 2004: 378).

Bir sonraki 1948 tarihli İlkokul Programı, 20 yıl boyunca uygulanmıştır. Bu programda, Talim Terbiye Dairesinin tüm öğretmenlere uyguladığı anket sonucuna göre, o güne değin ayrı iki program olarak kullanılan köy ve şehir okulları programları birleştirilerek tek bir “İlkokul Programı” olarak tekrar düzenlenmiştir. 1948 programı şüphesiz 1926 ve 1936 programlarının geliştirilerek daha detaylı ve gruplanmış bir şeklidir. 1948 programında öğrenme “zihni bir eylem” olarak görülüp, bilişsel alan daha çok önemsendirken; öğrenmenin duyuşsal ve devinişsel boyutları ihmal edilmiştir. Bu durum İlköğretim genel amaçlarını çok fazla ağırlaştırmış, ilköğretim süresi içinde yetiştirememesi sorunu yaratmış, derslerin yüklü konuları zihni eğitime çok ağırlık vermiş ve birleştirilmiş sınıflarda öğretmene yeterli esneklik tanımamıştır. Bütün bu eleştirilere rağmen 1962 programına taslak niteliği taşımış ve kendinden önceki programlardan daha verimli bir şekilde hizmet sağlamıştır (Akçay, 2006: 133).

1961' de onaylanan 222 sayılı kanun, ilköğretimin sadece ilköğretim kurumlarında verileceği, öğrenim çağında bulunan kız ve erkek tüm çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasız olduğu hükmü verilmiştir. 1973'te kabul edilen “Milli Eğitim Temel Kanunu” nda ilköğretimin süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarılmış ve adı da Temel Eğitim olarak değiştirilmiştir. Ancak geçici bir madde ile ilköğretimin yalnızca ilkokul kısmının zorunlu olduğu yasaya eklenmiştir. İlkokulların ülke genelinde yeterli sayıya ulaştırılamamasından dolayı bu madde tam anlamıyla uygulanamamıştır (MEB, 2010).

1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu ile 7-14 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsayan bir eğitim “temel eğitim” olarak kabul edilmiştir; lakin 16.6.1983 tarih ve 2842

sayılı Kanun ile Milli Eğitim Temel Kanununda bazı düzenlemelere yer verilmiş, “temel eğitim” ifadesi yerine “ilköğretim” olarak değiştirilmiştir. Ortaokullar ilköğretim kurumlarından sayılarak, mecburi ilköğretim çağı da 6-14 yaşları arasında kabul edilmiştir. İlköğretim evresi kız, erkek her vatandaş için zorunlu olmuş ve devlet okulları parasızdır hükmü getirilmiştir. İlköğretim zorunlu ve zorunlu olmayanlar olarak ikiye ayrılmıştır. Zorunlu olanlar ilkokul 5 yıl, ilköğretim 8 yıl; zorunlu olmayanlar ise okulöncesi eğitim, yetiştirici kurs ve sınıflar şeklinde kabul edilmiştir (İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2003). Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılından sonra Türkiye genelinde ilkokul/ilköğretim okullarındaki kız-erkek öğrenci sayısı arasında uzun süre bir dengesizlik söz konusu iken; Cumhuriyetin kurulmasından 50 yıl sonra 1973 yılından itibaren kız-erkek öğrenci sayısı arasında bir denge oluşmaya başlamıştır (Yaşayan ve Topçu, 2014: 78).

2.2.2. Milli Eğitim Şûralarında İlköğretim

Millî Eğitim Şûraları, Türk eğitiminin en ince detayına kadar tartışıldığı, karara bağlandığı, resmi tutumun haricinde farklı görüşlere de yer veren ciddi çalışmalar olarak Türk eğitimine yol çizmiştir. Şûralarda alınan bazı kararlar uygulanırken Türk Eğitim Sistemi için yaşamsal önem taşıyan bazı öneriler rafa kaldırılmıştır. Şûralar, Türk Eğitim Sistemine ışık tutacak siyaset üstü eğitimle ilgili bilimsel ve toplumsal kararlar alarak Türkiye'nin eğitim politikalarının belirlendiği kurumsal yapı olması gerekirken daha çok, öneriler üreten bir yapısal örgütlenme olarak eğitim dünyamızda yerini almıştır (Deniz, 2001: 51).

İlk Milli Eğitim Şurası 1939 yılında toplanmış ve köy okullarının iyileştirilerek üç sınıftan beş sınıfa çıkarılmasına karar vermiştir (MEB, 1939: 4). II. Milli Eğitim Şurası Şubat 1943'te bir araya gelmiştir. Bütün eğitim kurumlarında ana dili çalışmalarında verimin artırılması; yazım birliğinin sağlanması, yabancı terimlerin Türkçeleştirilmesine karar verilmiştir (MEB, 1939: 13). 1946 tarihinde toplanan III. Milli Eğitim Şurası, ilköğretimin sekiz yıl olmasını teklif etmiş ve bu okul tiplerine göre öğretmenlerin yetiştirilmesi hususunda durulmuştur. Ancak o günün şartlarında beş yıllık eğitim tam verilemezken, sekiz yıllık eğitime geçmenin zorlukları beraberinde getireceğini dile getiren üyelerde olmuştur (MEB, 1946: 11).

IV. Milli Eğitim Şurası 1949 yılında 22-31 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşmiş ve 1948-49 Eğitim yılından itibaren uygulanan ilkokul programı incelemeye alınmıştır

(MEB, 1949: 9). 5-14 Şubat 1953'teki V. Milli Eğitim Şurası, İlköğretim Kanunu tasarısını ve zorunlu ilköğretim programını incelemeye almış, yeni ilkokul yönetmeliğinin tekrar üzerinde durulması gibi konular görüşülmüştür (MEB, 1953: 9). 18-23 Mart 1957 tarihinde toplanan VI. Milli Eğitim Şurasında Mesleki ve Teknik Eğitim-Halk Eğitimi ile Okullarda iş eğitiminin uygulanması görüşülmüştür (MEB, 1957: 11).VII. Milli Eğitim Şurası 5-15 Şubat 1962 tarihinde gerçekleşmiş ve on yıllık bir süre içinde ilköğretimin tüm yurda yayılması için gerekli hazırlıklar adına kararlar alınmıştır (MEB, 1962: 7).

28 Eylül-3 Ekim 1970 tarihleri arasında VIII. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır. İlköğretimin devamı niteliğinde olan ortaokul programının bir bütün olarak tekrar düzenlenmesi ele alınmıştır (MEB, 1970: 1). 26 Haziran 1981'de toplanan X. Milli Eğitim Şurası'nda "Okul Öncesi ve Temel Eğitim Yasa Tasarısı" ile birlikte okul sisteminin yapısı belirlenmiştir. Zorunlu sekiz yıllık modelin okul sistemi bir bütünlük içinde uygulanması ele alınmıştır (MEB, 1981: 1).

2.2.3. Zorunlu Eğitimde Sistem Değişiklikleri

Eğitim, toplumun refah düzeyini artırmayı, bireye bilgi, beceri, kişilik ve standartları yüksek bir hayat sağlamayı amaçlar. Bu sebeple eğitim, ülkenin siyasal, toplumsal, ekonomik ve bilimsel olmak üzere birçok alanında üretim kapasitesini arttıran bir süreç olarak ifade edilebilir. Eğitimin diğer bir boyutu ise temel eğitimidir. Temel eğitim, her yurttaşa yaşamında karşılaşacağı sorunlarını çözebilme kabiliyeti, toplumsal değerlere uyum sağlama, üretken ve tutumlu olma yolunda temel yeterlikleri becerileri kazandıran bir eğitimidir (Adem, 2000: 88).

Eğitime yapılan harcamayı bir yatırım olarak görmek mümkündür. Bireyler eğitimlerini tamamlar tamamlamaz; hayatları boyunca bu yatırımdan gelir sağlamaktadırlar. Eğitime yapılan yatırım, ekonominin sürekli büyümesi için vazgeçilmez ana unsurdur. Eğitim hem verimliliği artırmakta, hem de gelir dağılımındaki eşitsizliğin azalmasını sağlamaktadır. İnsana yatırım yapan ülkeler, bu yatırımın getirisi için uzun yıllar beklemek zorunda kalmadığı gibi kuşaklar boyu sürecek bir yatırım yapmış olacaktır. Yapılan araştırmalara göre gelişmiş ülkelerde bütçenin önemli bir kısmı eğitim için ayrılmaktadır (Adem, 2003: 3-4).

Bugüne kadarki istatistikler, sanayi sektöründeki işçilerin ortalama eğitim düzeylerinin bu sektördeki üretim üzerinde pozitif etkisi olduğunu kanıtlar. Özellikle,

ortalama altı yıllık eğitimin sanayi üretimi üzerindeki değişken etkisi en yüksek düzeye çıktığı gözlenmiştir. Bu durum, Türkiye'de zorunlu temel eğitimin sekiz, hatta daha da iyisi on iki yıla çıkarılmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bir ülke için zenginlik, kalkınmada çok önemli bir anlam ifade etse bile buna kalkınmışlık denilememektedir. Geri kalmışlıktan kurtulabilme bir ulusu bilinçlendirme ve değiştirme işidir. Bu durum da doğal olarak, yaratıcı olmayı, yenilikçiliği, dünya pazarlarına açılmayı zorunlu kılmaktadır. Kalkınmada her şeyden önce bilgili topluma, becerili insan gücüne ihtiyaç vardır. Kalkınmanın beyin gücünü oluşturan insanın bilgiyle dolması, bilinçlenmesi, araştırma kabiliyeti, çalışma, öğrenme, düşünme isteği ile donatılması gerekir. Bütün bunlar ise ancak eğitim ile mümkündür (Türkoğlu, 2005: 56).

1970'lerin başlarından itibaren, Türkiye'de sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesi adına çalışmalar başlatılmıştır. Ancak, yıllar sonra, tüm bu uğraşların sonunda 16 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı yasa ile TBMM tarafından resmen kabul edilmiştir. Sekiz yıllık zorunlu eğitim yasalaşmasından bu yana elde edilen verilere göre, sekiz yıllık zorunlu eğitimin başarılı olarak uygulandığı pek görülememiştir. Çünkü ikili öğretime hala devam edilmektedir. Eğitim uzmanları, başarılı ve sağlıklı bir eğitim-öğretim ortamı için sınıf mevcudunun en fazla 30 öğrenci olabileceğini belirtmektedirler. Daha kalabalık bir sınıfta, kaliteli bir eğitim-öğretimi, öğrencinin alabilmesi, öğretmenin de verebilmesi mümkün değildir. Bu konuda da bir iyileşmenin tam olarak sağlanamadığını araştırmalar göstermektedir (Adem, 2001: 2-4).

Türkiye'de sekiz yıllık zorunlu eğitimin tamamen başarısız olduğunu söylemek doğru değildir. Bazı hususlardaki önemli gelişmeler de göz ardı edilemez. Mesela, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmeden önce okula giden kız öğrencilerin oranı % 45 iken, 2002-2003 öğretim yılında bu oran % 47'ye yükselmiştir. Bir başka önemli gelişme de, ilköğretimde okullaşma oranında görülmektedir. Erkek öğrencilerde 1997 yılında yüzde 92,03 olan okullaşma oranı 2001 yılında % 100'e çıkmıştır. Kız öğrenciler için ise bu oran 1997 yılında % 78,93 iken 2001'de % 93,00'e yükselmiştir. Okullaşma oranlarındaki artışlara bakıldığında, kız öğrencilerin okullaşma oranındaki artışın daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu da olumlu ve sevindirici bir gelişme olmuştur (Adem, 2003: 3-4) .

2.2.4. İlköğretimin Yönetimi

Okul yöneticilerinin rolleri, görevleri ve yöneticilerden beklentiler çağ değiştikçe daha da artmakta ve çeşitlilik arz etmektedir. Hızla değişen bir zamanda eğitim yuvalarımız olan okulları başarılı bir şekilde gelecek yüzyıla taşıyacak yöneticilerin okulu ve toplumu çok iyi tanıyıp anlamaları, okulun başarılı olabilmesi için liderlik yapmaları ve sürekli olarak kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri beklenmektedir. Okul yöneticilerinden beklentiler gitgide artarken, yöneticiler bürokratik yapı içine hapsedilmiş, okulların içinde bulunduğu durumu kabullenmiş ve öğretmenlerle işbirliği yapmaya isteksiz oldukları görülmektedir. Okullarla ilgili birçok problemin çözümü okul yöneticilerinin kontrolünün dışında kalmaktadır. Ancak, yöneticiler bakış açılarını genişletip kendilerini bilgi ve beceri yönüyle yetiştirirse kontrol alanlarını daha da genişletebilir ve bürokratik engellerin büyük bir kısmını aşabilirler. Son yıllardaki çalışmalar, okullarda başarıya ulaşmada okul yöneticilerinin anahtar rolü olduğunu göstermektedir. Bu çalışmalar ayrıca bir ülkenin ekonomik başarısının ve uluslararası alanda rekabet gücünün okulların başarısıyla mümkün olduğunu savunmuş, eğitim yöneticilerini yetiştiren programların başarısızlığının gelecek nesilleri olumsuz olarak etkileyeceğini vurgulamışlardır. Bu tartışmalar üzerine okul yöneticilerini yetiştiren programların yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır (Bartell ve Birch, 1995: 28-31).

22 Nisan 2017 tarih ve 30046 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine Dair Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik yönetici ve okul müdürü olarak atanacak şahıslardaki genel ve özel koşulları içermektedir. (Resmi Gazete, 2017: 36).

Okul müdürü, mükemmel bir okul için okul yöneticisi yerine okul lideri olmayı tercih ettiği zaman olumlu sonuçlar alabilmektedir. Müdürün yöneticilik yeteneği sınıf içindeki eğitsel gelişmeden okulun tüm başarısına kadar önemli bir yer tutmaktadır. Okul müdürü, birçok açıdan okuldaki en önemli ve etkili bireydir. Çünkü okuldaki işleyişi, öğrenme ortamını, profesyonellik düzeyini, öğretmen bağlılığını, öğrenci başarısını ve öğretmenlerin motivasyonunu etkileyen onun liderliğidir. Bir okul yeniliğe açıksa, öğrenci merkezliyse, öğretimde mükemmelliğe sahipse, öğrenciler yeteneklerinin en iyisini sergileyebiliyorsa, yöneticilerin liderliğini yerine getiriyor demektir (Balcı, 2004: 22-40).

Okul yöneticilerinin sorumluluğuna ilişkin araştırmalar incelendiğinde, tarihsel gelişim sürecine göre, müdürlerin okulu sadece öğretmeni, öğrencisi ve diğeri personeli ile birlikte bir arada tutmasının yeterli olduğu zamanlar olmuştur. Geçmişte hatta okulu denetime gelen müfettişler, her sınıfın bir öğretmeni varsa, merkezi sistemin istekleri zamanında bir şekilde yerine getiriliyorsa ve öğrencilerin ders kitapları varsa ve bir üst sınıfa geçiyorlar ise mutlu olurlardı. Okulda disiplin ve düzen müdürün görevinde güven için neredeyse yeterliydi. Okulların topluma, öğrenciye ve üst yöneticilere karşı görev ve sorumluluk bugünkü kadar çeşitlilik göstermiyordu. Toplum yapısında zamanla oluşan olumlu-olumsuz değişimler, bir üst eğitim kurumuna geçişlerdeki artan baskı, mesleki yaşamdaki çeşitlilik vb. konular ülkemiz okulları için değişimi ve gelişimi zorunlu hale getirmiştir. Eğitimde yüksek standartlara ulaşmak için yetkililer farklı değerlendirme sistemleri ortaya koymuşlardır ki bu da öğrenci başarısı için okulu sorumlu tutmaktadır (Korkmaz, 2005: 237-252).

1990'lara kadar, okuldaki eğitim ve öğretimden sorumlu kişi olarak müdür görülürdü. Okul başarısı için ise sorumluluğu okul müdürlerinin, öğretmenler, veliler ve öğrenciler ile paylaşabilecekleri bir şey olarak görülürdü. Okulda öğrenci kalitesinin kontrolü ise sadece müfettişlerin görevi idi. Ama günümüzde bu kişisel bir sorumluluk, bilinç haline geldi. Eğitim yönetimi alanındaki gelişmeler, çeşitli sayı ve nitelikteki araştırmaların sonuçları ve ülkemizde eğitim alanına ilişkin yasalar ile yönetmelikler okul başarısı ile tek tek öğrenci başarısının yükünü müdüre taşıtmaktadır (Korkmaz, 2005: 237-252).

Günümüzün okul müdürlerinin, okulda öğrencilere neyin öğretildiği, nasıl öğretildiği, öğretim teknolojilerinin kullanımı gibi konular üzerinde yoğunlaşmaları gerekmektedir. Bu tür talepler yeni bir okul müdürü modelinin doğmasına neden olmuştur. Eğitim yöneticisi yetiştirme alanında köklü değişiklik yapmayı gerektiren bu durumlara geçmiş yılların yönetici anlayışının cevap veremeyeceği, uzmanların ortak kanısıdır. Okulların başarılı olmaları için, okul liderlik anlayışının, okul müdürü tarafından gerçekleştirilen tek adam liderliğinden, öğretmenlerin ve yöneticilerin okul liderliğini birlikte üstlenmek durumunda oldukları bir anlayışa dönüşmesi gerekmektedir (Katzenmeyer ve Moller, 2013: 88).

Okul yöneticilerinin okulda sağlıklı eğitim ortamları oluşturmalarında ve başarılarında kaçınılmaz diğeri bir faktör de sahip oldukları kişisel özellikleridir. Eğer

yöneticiler, insanlara hassasiyetli, meslektaşlarını ve öğrencileri etkileme gücüne sahip, sağduyulu, her türlü fikri paylaşımına açık olma, karşındakilere cesaret verme konusunda yeterli niteliklere sahip olursa okulda başarının sağlanması mümkün olabilecektir (Korkmaz, 2005: 237-252).

2.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilkokuldan sonra 12-17 yaş grubu çocukları kapsayan, öğrencilere bir meslek edindirmeyi ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı hedefleyen eğitim devresidir. Osmanlı Devleti'nde, günümüzün ortaöğretim kurumlarının işlevini sağlayan eğitim kurumları, 19. yüzyılın ortalarında açılan Sultanîlerdir. Bu okullar devlet memuru ve üniversiteye öğrenci yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra, 1925 yılında lise adını almıştır. 1950 yılına kadar geleceğin nesillerini yetiştiren ve çoğunlukla büyük kentlerde olan bu okullar, çok partili dönemden sonra Türkiye genelinde hızla yaygınlaştırılmıştır. Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra ortaöğretimin ilk devresini teşkil eden ortaokullar, ilk on yıl sadece liselere öğrenci yetiştiren kurumlar olarak hizmet vermiştir. 1930'dan itibaren meslek okullarının açılmasıyla ortaokullar, öğrencileri hem belli bir mesleğe, hem de liseye hazırlayan kurumlar haline gelmiştir. (Kaya, 1991: 93).

2.3.1. Ortaöğretimde Yasal Gelişmeler

Ortaöğretimin en birincil görevi yükseköğretime öğrenci hazırlamaktır. Yükseköğretimdeki eğitim de büyük oranda ortaöğretimde kazanılan bilgi ve tecrübelerin devamı niteliğindedir. Bunun haricinde ortaöğretim kurumları bürokrasiye, sanayi kuruluşlarına, hizmet ve tarım sektörüne istihdam edilecek düzeydeki memur, teknisyen ve nitelikli işçi gibi ara insan gücünü yetiştirmede önemli bir yer tutar. Cumhuriyet'in ilânından sonra ortaöğretimde önemli değişiklikler olmuştur. Daha önceleri paralı olan öğretim parasız hale getirilmiş, okullarda yatılılık oranı artırılmıştır. Karma eğitim, ilk önceleri okul ve öğretmen yetersizliğinden dolayı uygulanırken, daha sonra giderek yurt çapında genelleştirilmiştir. Bazı dersler kaldırılmış ve ders kitapları değiştirilmiştir. Ders kitabı sıkıntısı büyük sorun iken, bakanlığın yeni ders kitabı yayınlaması ile bu sorun çözüme kavuşmuştur. Öğretim yöntem ve tekniklerinde de zaman içinde değişiklikler olmuştur (Kazan, 2009: 60).

Resmi, özel ortaokul ve liseleri içeren genel ortaöğretim kurumları ile ilgili ilk değişiklik, her iki bölümü de kapsayan ortaöğretim süresinin üçer yıl ve öğretim

programlarının buna göre ayarlanmasıdır. Bu konuda en önemli değişiklik ve atılım ise, bu kurumlara öğrenci almakta görülmüştür. 1926'da çıkarılan 822 sayılı yasayla ortaokul ve liselere parasız gündüzlü öğrencilerin kabul edilmeleri, fırsat eşitliğinden yana anlamlı bir adım olmuştur. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Bilim Kurulu'nun 1926'da aldığı karar onaylanmış ve "Gündüzlü Okullarda Karma Öğretim" başlatılmıştır. 1928-1929 eğitim-öğretim yılında, kız liseleri bulunmayan yerlerde kızların lise öğreniminden eksik kalmamaları adına erkek liselerine kız öğrenciler alınmaya başlanmıştır (Kazan, 2009: 61).

Ortaokul ve liselerde Din ve Ahlâk derslerinin okutulması eğitim tarihimizde sürekli gündem olmuştur. 1924 yılındaki programda, ortaokullarda Din dersi varken liselerde yoktur. 1930 yılına gelindiğinde ortaokullardan da Din dersi kaldırılmıştır. Bu programlarda Ahlâk dersi yer almamaktadır. Uzun yıllar bu dersler programa konulmamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, ortaöğretimin amaçlarını ilk defa 1927'de yayınlanan Lise ve Orta Mektep Talimatnamesi'nde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Daha önce, 1923 tarihindeki "Sultanî Mektepleri Talimatnamesi"nde ortaöğretimin amaçlarından bahsedilmemiştir. Bu konuda daha detaylı bilgi "Orta Tedrisat Dairesi"nin 611/8653 sayılı ve 15.11.1927 tarihli genelgesinde bulunmaktadır. IX. Milli Eğitim Şurası'nın önerisiyle, Talim Terbiye Dairesi Başkanlığı'nın da onayıyla 1982-1983 öğretim yılında, sekiz yıllık temel eğitim okullarının tüm yurttan yaygınlaştırılması adına karar alınmıştır (Özodaşık, 1999: 223).

1923-2004 yılları arası ortaöğretimdeki okul ve öğrenci sayılarının gösterildiği tabloda; Cumhuriyet Dönemi boyunca ortaöğretimde hem okul sayısında hem de öğrenci sayısında sürekli artış olmuştur. Hatta genel liselerden başka özel liseler, Anadolu liseleri, Fen liseleri, Anadolu öğretmen liseleri ve Anadolu güzel sanatlar liseleri bulunmakta idi. Ayrıca mesleki ve teknik okullarına gereken önem ayrıca verilmiştir (Yaşayan ve Topçu, 2014: 54).

2.3.2. Milli Eğitim Şuralarında Ortaöğretim

1946'da toplanan 3. Eğitim Şurası'nın ana gündem maddelerinden biri, erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri program ve yönetmeliği, bir diğeri ise kız enstitüleri program ve yönetmeliğinin oluşturulmasıydı. Liselerin dört yıl olması bu şuranın bir diğeri gündem maddesiydi (MEB, 1946). 4. Milli Eğitim Şurası'nda ise yeni ortaokul programı projesinin incelenmesi ve lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre tespiti gibi konular yer almıştır (MEB, 1949: 4).

1962 yılında gerçekleştirilen 7. Milli Eğitim Şurası'nda lise ve dengi meslek okullarında fakültelere girişte sınav sistemi ve imam hatip okullarının yapısıyla alakalı düzenlemeler yapılmıştır (MEB, 1962: 7). 1970 yılındaki 8. Milli Eğitim Şurası'nda ise ilk karar "Türk eğitim sisteminin yapısı biri diğerine dayalı İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim olmak üzere üç öğretim derecesinden oluşur" şeklindeydi. Ortaöğretimin yapısının da birinci ve ikinci devre olmak üzere iki devre olacağı benimsenmiştir. İkinci devrenin çeşitli programlarına yöneltmenin "yol gösterici" nitelikte olduğu, "zorlayıcı" olmadığına vurgu yapılan bir başka karar olmuştur (MEB, 1970: 8).

1974'deki 9. Milli Eğitim Şurası'nda ise Din Bilgisi dersinin isteğe bağlı olarak 6 ve 7. sınıflarda haftada birer saat okutulması tavsiye edilmişti. Temel eğitim ve ortaöğretim din bilgisi programlarının düzenlenmesi ve bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği yapılması yönündeki görüş de benimsenmiştir (MEB, 1974: 9). 1986'daki 12. Milli Eğitim Şurası'nda ise liselerin bünyesinde bulunan ortaokulların, bu tarihten itibaren tamamen ilköğretime alınması, ilköğretime başlama yaşı da 72 ay olarak belirlenmiştir. Uzaktan eğitimin de görüldüğü şurada, yükseköğretime geçişte uygulanan sınavın tedrici olarak kaldırılması da alınan kararlar arasındaydı (MEB, 1986: 12).

1996'daki 15. Milli Eğitim Şurası'nda da Anadolu Öğretmen ve Öğretmen Liselerinin, eğitim fakültelerine öğrenci yetiştirmede esas kaynağını oluşturması ve ek puan verilmesi kararı alınmıştır (MEB, 1996: 15). 2006 tarihindeki 17. şurada ağırlıklı ortaöğretim başarı puanının kaldırılması ve 4+4+4 eğitim sistemi ve değerleri belirleme yönündeki çalışmalar şura kararları arasındaydı (MEB, 2006: 17). 2010 Kasımında gerçekleştirilen 18. Milli Eğitim Şurası'nın en çok konuşulan kararı, zorunlu eğitimin 13 yıla çıkarılması yönündeki tavsiye kararıdır. 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi, 4 yıl ortaöğretim olmak üzere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde düzenlenmiştir. (MEB, 2010: 18).

Millî Eğitim Şûralarında Türkiye'nin eğitim sorunlarının çözümü adına, eğitim sistemimizi geliştirecek ve iyileştirecek kararlar alınmıştır. Ancak, uygulamaya geçirme noktasında gerekli adımlar atılmadığı/atılamadığı için, bazı eğitim sorunları çözülememiştir. Şûra kararlarının önemli bölümü, ya hiç uygulanmamış, ya da alınan kararın uygulamaya alınması 20-30 yıl gibi gecikmeler olmuş, ya da bir iki yıllık uygulamadan sonra uygulama terkedilmiş, bazen de alınan kararın tersi yönde uygulamalar olmuştur (MEB, 1996: 12).

2.3.3. Ortaöğretime Öğrenci Seçimi

Türkiye’de ortaöğretimin kurumları, Osmanlı’dan günümüze kadar isimleri değişse de varlığını sürdürmüştür. 1955 tarihinde yabancı dilde eğitim veren okullarla birlikte, Türkiye’de ortaöğretim kurumları yeni bir şekil almaya başlamıştır. Bu okullar öğrencilerini sınavla seçmişlerdir. Zamanla ortaöğretim kurumlarının sayısının ve çeşidinin artmasıyla, ortaöğretim kurumlarının bazıları sınavla öğrenci almaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı’ndan itibaren dünya ülkeleri bilim ve teknolojiye öncelik vermesiyle birlikte, eğitim kurumlarında nitelikli insan yetiştirmek için kolejler kurulmaya başlamıştır. Bu kolejler daha sonra Anadolu liselerine dönüşüp; ilk olarak devlet bünyesinde fen, matematik ve yabancı dil eğitimi vermek üzere 1955 yılında sınavla öğrenci almıştır (Güven, 2015: 119).

Daha sonra, öğrencilerini sınavla alan 1964’te Fen Lisesi, 1985’de Anadolu İmam Hatip Liseleri, 1990 yılından sonra da Anadolu Öğretmen Liseleri olmuştur. 2003 yılında faaliyete geçen Sosyal Bilimler Lisesi aynı sistemle devam etmiştir. Kolej olarak açılan ve günümüzün Anadolu Lisesi olarak bilinen okullar da 1999 yılına kadar öğrencilerini ilkokuldan itibaren sınavla seçmiştir. Sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının başlamasıyla Anadolu liselerinin ortaokul kısmı kapatılmış ve hazırlığa ek olarak 3 yıllık lise eğitimi vermeye başlanmıştır. Yeni düzenlemeyle öğrenciler, 8 yıllık ilköğretim eğitiminden sonra Anadolu liselerine yerleşmek için sınava girilmeye başlanmıştır (Gür, Çelik ve Coşkun, 2013: 1-26). Ancak bu sınavlara girebilmek için, ortaokul 1, 2 ve 3.sınıfları zayıfsız geçmek, Fen Bilgisi, Türkçe ve Matematik derslerinden başarı ortalaması 10 üzerinden en az 8 olması şartları aranıyordu. Bu nedenle sınava giren öğrenci sayısı sınırlı kalmıştır (MEB, 2008: 26).

Ülkemizde sınavla öğrenci alan lise türü zamanla artarken, 1990 yılında öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına, öğrenci hazırlayan Anadolu Öğretmen Liseleri kurulmuştur. Fen liselerini model alarak 2003 yılında kurulan Sosyal Bilimler liselerinin kuruluş amacı ise, edebiyat ve sosyal bilimler alanında bilim insanları yetiştirmektir (MEB, 2013: 2). Bu okulların yanı sıra sınavla öğrenci alan diğer liseler ise polis kolejleri ve askeri liselerdi. Bu liseler test, mülakat ve sağlık olmak üzere üç aşamadan oluşan kendi kurum sınavlarıyla öğrencileri seçmekteydi (MEB, 2008: 29).

Bütün öğretim kurumlarında olduğu gibi ortaöğretim kurumlarına yerleştirilecek öğrencilerin seçimi de titizlikle yapılması gerekmektedir. Ülkemizde öğrenci sayısının fazla,

nitelikli okul sayısının azlığı, rekabetçi bir ortamı, öğrencilerin özelliklerinin doğru bir şekilde ölçülerek başarı sıralarının belirlendiği bir ölçme ve değerlendirme sistemine duyulan ihtiyacı da beraberinde getirmiştir. Bu amaçla yapılacak tanımayla ve yerleştirmeye dönük değerlendirmenin öğrencileri bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hazır bulunuşluk düzeyleri açısından doğru tanılaması ve mevcut özelliklerine uygun programlara yerleştirmesi beklenmektedir. Türkiye'de ortaöğretime geçişte merkezi sınavlar zaman içinde yöntem bakımından farklılıklar göstermiştir. Liselere Giriş Sınavı (LGS), Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), Seviye Belirleme Sınavı (SBS), Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) ortaöğretime girişte 2000 yılından bu yana yapılan sınav sistemleriydi. 2000'den sonraki dönemlerde farklı liselere öğrenciler LGS sınavı ile alınmıştır. LGS, 2006 itibariyle bu sınav adı değiştirilerek OKS adını almış, ancak yapılan bu isim değişikliğine rağmen sınavın içeriği ve şeklinde büyük bir değişiklik olmamıştır. Burada amaç, birçok farklı okula giriş sınavlarını (özel okullar sınavı, Polis Koleji aday tespit sınavı, devlet parasız yatılılık ve bursluluk sınavı) bir isim altında birleştirerek tek sınav yapmak olmuştur. Her eğitim-öğretim yılı sonunda tek oturum şeklinde yapılan OKS sınavında öğrencilere 6. 7. ve 8. sınıf Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji derslerinden oluşan 100 soru sorulmuş ve cevaplama için 120 dakikalık süre verilmiştir (Sarier, 2010: 10-12).

OKS sınavı çok geçmeden eleştiri almaya başlamıştır. Özellikle üç yıllık eğitimin sonunda bir defaya mahsus yapılan ve telafisi olmayan bu sınavın öğrenciler için bir amaçtan öteye gidemediği ve sürecin niteliğini sağlıklı bir şekilde ölçmediği düşünülmüştür. Ayrıca bu sınav sisteminin okuldaki dersleri önemsizleştirdiği, öğrenci ve velide maddi ve manevi sorunlar açtığı, okulda disiplin sorunlarına neden olduğu, bu durumda çocuğun gerçek hayata ve üst öğretim kurumlarına etkili bir şekilde hazır olabilmesinin zorlaştığı yönünde eleştiriler yapılmıştır (Gür vd, 2013: 23).

OGES, 2007-2008 yılında OKS' nin yerine getirilen bir başka sınav sistemiydi. Temel işleyişi, öğrencilerin merkezi sınav olan Seviye Belirleme Sınavı (SBS) puanı ve öğrencilerin yılsonu başarı puanının birlikte değerlendirmeye alınmasıydı. 6. 7. ve 8. sınıf sonlarındaki SBS Sınav Puanları (SP) yüzdesi ile yine aynı yıllardaki okul yılsonu başarı puanlarından Ortaöğretim Yerleştirme Puanı (OYP) hesaplanıyordu ve bir üst kuruma yerleştirme yapılıyordu. SBS ilk olarak 2007 ve 2008 yıllarında 6. ve 7. sınıflara, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında ise 6. 7. ve 8. sınıflara uygulanmıştır. SBS çoktan seçmeli olup,

Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Türkçe ve Yabancı Dil derslerinden değişik oranlarda sorular içermektedir. SBS' de öğrencilerin tek tür puan hesaplaması yapılmaktaydı. Yılsonu başarı puanı ise öğrencilerin notlarıyla haftalık ders saatlerinin çarpımından bulunan puan haftalık ders saatine bölünmesiyle yılsonundaki başarı puanları hesaplanırdı. Sınavla öğrenci alan okullarda okumak isteyen öğrenciler OYP 'ye göre tercihte bulunurlar ve puan sıralamalarına göre yerleştirme işlemleri MEB tarafından gerçekleştirilirdi (MEB, 2010: 18).

MEB'in yeni (TEOG) sisteminde amaç, öğrenci öğretmen ve veli arasındaki bağı güçlendirirken, eğitim sürecinde öğretmeni daha aktif hale getirmek, öğrencilerin okula olan bağlılığını artırmaktır. TEOG sistemi, öğrencileri değerlendirirken tek bir sınav yerine sürece yayarak öğrencilerin kazanımlarını objektif bir şekilde izleme imkânı sağlamıştır. Ayrıca tek sınavdan kaynaklanan telafi imkânsızlığı böylelikle ortadan kalkmıştır (MEB, 2013: 3).

TEOG sisteminde yapılan Merkezi Ortak Sınavlar, eğitim öğretim yılı içerisinde yazılı sınav yerine geçmektedir. Yazılı sınavların yerine değerlendirilirken iki yazılı yapılan derslerin birincisi, üç yazılı yapılan derslerin ise ikincisi olarak kabul edilmektedir. Sınavın kapsamı ise müfredattaki kazanımların sınav zamanına kadar olan kısmını içermektedir.

Merkezi Ortak Sınavlar (MOS) iki gün süreyle yapılmakta ve sınav günleri okullar tatil edilmektedir. Sınavlar şuan çoktan seçmeli test şeklindedir. Ancak MEB ileriki dönemlerde soru şeklini açık uçlu soru tipini içerecek şekilde geliştirmeyi planlamaktadır. Öğrenciler sınavlara kendi okullarında ve sınıflarında numara sıralarına göre alınmaktadır. Öğretmenler ise sınav güvenilirliği zedelenmemesi adına başka okullarda görev almaktadır. Öğrencilerin sınava girmemeleri durumunda geçerli mazeretleri kapsamında MEB'in belirlediği tarihlerde telafi sınavları da ayrıca mümkündür. Ortak sınavlara geçerli mazereti olmadan katılmayan öğrenciler puanla değerlendirme yapılmaması, ancak ortaöğretime Yerleştirmeye Esas Puan (YEP) ve dönem puanı hesaplamalarında sınav adedi tam olarak alınması uygulanmaktadır (MEB, 2013: 4).

2.3.4. Ortaöğretimin Yönetimi

Ortaöğretim yönetici atamalarında okul müdüründe aranan genel ve özel şartlar ilköğretim yönetimi bölümünde belirtilen mevzuatla aynıdır. Sadece müdür başyardımcısı

ve müdür yardımcısı olarak görevlendirileceklerde aranacak özel şartlar bölümünde branş bazında şu şekilde bahsedilmiştir:

(3) Müdür başyardımcısı olarak görevlendirileceklerde ayrıca;

a) Fen Lisesi müdür başyardımcılığına görevlendirileceklerde Matematik, Fizik, Kimya veya Biyoloji alan öğretmeni olmak,

b) Sosyal bilimler lisesi müdür başyardımcılığına görevlendirileceklerde Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Felsefe, Psikoloji veya yabancı dil alan öğretmeni olmak,

c) Güzel sanatlar lisesi müdür başyardımcılığına görevlendirileceklerde Görsel Sanatlar/ Resim veya Müzik alan öğretmeni olmak,

ç) Spor Lisesi müdür başyardımcılığına görevlendirileceklerde Beden Eğitimi alan öğretmeni olmak,

d) İmam hatip lisesi müdür başyardımcılığına görevlendirileceklerde İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri alan öğretmeni olmak,

e) Mesleki ve teknik eğitim kurumları müdür başyardımcılığına görevlendirileceklerde atölye ve laboratuvar öğretmeni olmak, şartı aranır.

(4) Bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen niteliklerde aday bulunmaması hâlinde, diğer alan öğretmenlerinden de görevlendirme yapılabilir (Resmi Gazete, 2017: 38).

2.4. Yükseköğrenim

Eğitim öğretim kurumlarının en üst halkası olan üniversitelerin eğitimde ve toplumsal hayatta ayrı bir önemi vardır. Bu konunun önemsenmesinin temelinde kuruluşundan günümüze üniversite kurumunun toplumsal yaşamın gelişimine etkilerinin ve bu kurumdan olan sosyo-ekonomik beklentilerin yüksek olması yatmaktadır. Türkiye’de üniversitelerin kuruluş süreçlerini doğru algılayabilmek için üniversitelerin tarihsel gelişimini incelemek gerekmektedir. Yüzyıllar önce Batı Avrupa’da sıradan bir katedral okulu olarak eğitim hayatına başlayan üniversiteler, zamanla gelişmiş ve kapsayıcı bir alan oluşturmuştur. Üniversite kurumunun 900 yıllık gelişimi tarihsel olarak üç farklı üniversite yapısının ortaya çıkışı ve birbirine dönüşümü üzerinedir. Bu üç aşama: 1-Ortaçağın Kilise

Merkezli Üniversitesi, 2-Ulus devletler dünyasının üniversitesi (Humbolt Üniversitesi) ve 3-Bilgi toplumu Üniversitesi (Multiversite, Girişimci Üniversite) şeklinde sınıflandırılmaktadır (Tekeli, 2003: 123-143).

Bunlardan kilise merkezli üniversite, 12-15. yüzyıllarda belirlenmiş bir programa göre eğitim yapmış ve bilimsel, siyasal ve teolojik bilgiler aktarmıştır. Bir yandan dini otoriteyi temsil eden Papalığın, diğer yandan sivil otoriteyi temsil eden Kutsal Roma İmparatorluğu'nun etkisi altındaki bir ortamda Bologna ve Paris'te kurulduğu belirtilen üniversitenin üzerindeki kilise etkisi 16. yüzyıldan itibaren azalarak yerini devletin etkisine bırakmıştır. Hazırlanan programlar ruhban sınıfını eğitmek yerine, kamu yöneticilerini yetiştirmek üzere düzenlenmeye başlamıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde, üniversite öğrenciliği neredeyse asillerin ve zenginlerin çocuklarına has bir ayrıcalık haline gelmiştir. Üniversitenin toplumun her kesimine açılarak, kişilerin bilgi ve yeteneklerine göre toplumda yükselmelerinin aracı haline gelmesinin felsefi temelleri ise 19. yüzyıl başlarında atılmaya başlanmıştır (Gürüz, 2001: 39).

18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında birçok Avrupa üniversitesi, Napoleon tarafından kapatılmıştır. Fransız üniversiteleri devletin bir organı haline getirilmiş ve merkezi hükümetin ideolojisi doğrultusunda elit kadrolar yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Bu durumda, Avrupa'nın üniversite sistemi, ülkelerin milli yükseköğretim sistemleri olarak şekil almaya başlamıştır. Ancak, zamanla Fransa'nın etkisindeki bu duruma karşı Prusya'da entelektüel tepkiler gündeme gelmiştir. Prusya Kralı 3. Frederick William Von Humbolt'u, eğitim sistemine yeniden düzenlemeler getirmek için Prusya Eğitim Dairesi Başkanlığı olarak görevlendirmiştir. Humbolt bu görevi yerine getirirken, aynı anda Berlin Üniversitesi'nin (günümüzdeki Humboldt Üniversitesi) kurulması çalışmalarına başlamıştır. Humbolt daha sonra kendi adıyla anılacak olan bir sistemi kurmuş olup, bu sistemin temel ilkeleri şöyle sıralanmıştır:

“1. Üniversite, tüm bilim alanlarındaki eğitim-öğretimin, araştırma faaliyetleri ile birlikte ve bir bütünlük içinde yürütüldüğü bir kurumdur.

2. Üniversitenin mesleki ve teknik yüksekokuldan farklı olarak temel işlevi, herhangi bir mesleğe yönelik olmaksızın eğitim-öğretim ve araştırma yapmaktır.

3. Üniversitenin sahibi devlet değil millettir; devletin görevi öğretim üyelerini atamak, maaşlarını ödemek ve çalışmalarını için gerekli özgürlük ortamını oluşturmaktır.

Öğretim üyeleri ve öğrenciler dini veya siyasi hiçbir etki altında kalmadan özgürce araştırma ve eğitim yapabilmelidirler.” (Terzioğlu, 2003: 106).

Üniversite yönetiminin kurumsal bir yapı kazanmasında Humbolt’un fikirlerinde yer alan araştırma ve öğretimin birliği ilkesinin günümüz üniversitesini kalıcı bir şekilde etkilemiştir. 20. yüzyılın başlarında Humbolt tipi üniversite sistemi tekrar ele alınarak üniversite anlayışının yeniden düzenlenmesine çalışılmış, ancak İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Alman üniversiteleri bilim alanındaki öncülüklerini Amerikan üniversitelere devretmiştir. Bu dönemde üniversite artık bilgiye değil aksiyona göre şekil almıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra Amerika’da yaygınlaşmaya başlayan bu üniversiteler temel iki amaç üzerine kurulmuştur. Bunlar: “Temel bilimsel ve uygulamalı araştırmalar ile toplum hizmetlerinin, üniversitenin temel işlevleri arasına girmesi ve mesleki öğretimin önem kazanması ve üniversitenin işlevlerinin yürütülmesi için kamu ve özel kaynaklardan giderek artan miktarlarda harcama yapılmasına başlanması” olarak sınıflandırılmıştır. Yükseköğretimin kitlesel özellik alarak her bireye öğretim hakkının verilmesi de bu dönemin gelişmeleri arasında yer almıştır (Tekeli, 2003: 108).

Girişimci üniversite anlayışı, beşeri kaynak oluşumu ve araştırma gibi geleneksel akademik işlevlerin yanı sıra, teknoloji transferi, yenilik, ekonomi ve topluma katkıda bulunmayı da üniversitenin görevleri arasında kabul etmiştir. Bu üniversite dış dünyanın talepleriyle piyasanın isteklerine uyum sağlamak gayesiyle, öğretim, araştırma yapma ve topluma hizmet sunma sorumluluklarını üstlenen organizasyonlar topluluğu haline gelmiştir. Bu yeni oluşum “multiversite” yani “girişimci üniversite” olarak adlandırılmış, araştırmanın ve eğitimin içeriği tamamı ile değişmiştir. Artık üniversitelerde “*bilim için bilim*” değil, pratik sorunların çözümü için öğretim ve araştırma yapılmaya başlanmıştır. Otonomisinin güçlendirilebilmesi için hükümet bütçesine olan “bağımlılığının azaltılması” gerektiği ifade edilen bu üniversite modelinde bütçe, tahsis edilen kamu kaynakları, kurumun yarattığı kaynaklar ve öğrencilerden alınan öğrenim ücretleri ile birleştirerek üniversite tarafından yapılmıştır (Gürüz, 2001: 143).

Multiversite ilk yıllarda devam eden öğrenci sayısının azlığında dolaylı seçkin bir kitleye hitap eden bir tablo ortaya çıkarsa da günümüzde burada her kesime hitap eden bir kitle eğitimi yapılmaktadır. Buradaki yön değişiminin ana nedeni o zamanın gereği dünyadaki sanayi toplumunun değişime uğrayarak bilgi toplumuna doğru ilerlemesi, Fordist üretimden esnek üretime geçiş ile yakından ilgili olup, “üniversite yönetiminden”

“üniversite yönetişimine” geçiş şeklinde olarak sosyal toplum üzerindeki ekonomik ve siyasal değişimlere paralel, benzer bir değişim ve gelişim aşamasına uğramaktadır. Burada devlet vatandaşına üniversite hizmetlerini sağlam bir şekilde sağlayıcı olmaktan çıkarak bu hizmetlerin düzenleyicisi olma işlevini üstlenme rolün sergilerken, bunun doğal sonucu olarak üniversiteler de mali sorunlarını gidermek için ihtiyaçlarını. “Kullanan öder ilkesi” gereği, verecekleri kaliteli ve sürekli eğitim için kaynağı öğrencilerden ve girişimci üniversite olmanın getirdiği sorumluluk gereği üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde piyasaya yönelik bilim üretimi karşılığı piyasadan karşılamaya başlamıştır. Bu dönemde gelişen teknolojinin ve yaşanan değişimin hızına yetişebilmek için ömür boyu öğretim kavramı ön plana çıkmıştır (Tekeli, 2003: 121).

2.4.1. Yükseköğretimde Yasal Gelişmeler

Osmanlı Devleti zamanında kurulan “Darülfünun-u Osmanî” adını taşıyan yükseköğretim kurumu, 1924’te 493 sayılı yasa ile adı “İstanbul Darülfünunu” olarak değiştirilmiştir. İstanbul Darülfünunu’ nun tıp, hukuk, edebiyat, fen ve ilahiyat fakülteleri bulunmakta ve yasada tüzel kişilik kazandırılmıştır. Ancak ne yazık ki; Cumhuriyetin ilk yıllarında kendisinden çok şey beklenen bu kurum, yeterli başarıyı sağlayamayınca 1933 yılında, 2252 sayılı yasayla kaldırılmıştır (Korkut, 2003: 66).

İstanbul Darülfünunu kapatıldıktan sonra yerine İstanbul Üniversitesi açılmıştır. 1933 yılında yapılan “üniversite reformu” ile birlikte üniversite de hem yapı hem de çalışma şekli açısından köklü bir yenileşme hedeflenmiştir. Bu reformla Batı üniversitelerindeki yönetim ve eğitim-öğretim şekli ülkemize getirmek amaçlanmıştır. 1933’ten sonra “üniversite” kavramı kullanılmaya başlamıştır. 19 Kasım 1933 günü törenle açılan İstanbul Üniversitesi’nde; Emin yerine Rektör, Fakülte Reisi yerine Dekan, Müderrislere Profesör, Ordinaryüs, Öğretmenlere Profesör, Müderris Muavinlerine de Doçent ifadeleri getirilmiştir. Böylece; 1933 reformu ile günümüzde kullanılan temel kavramlar dilimize yerleşmiş, bilimsel faaliyet ve araştırmalar etkin bir denetim altına alınmıştır (Korkut, 2003: 68).

Bu reformla birlikte ülkemizde yükseköğretimde fakülte ve enstitü sayısında sevindirici bir şekilde hızlı artış yaşanmıştır. Bu gelişmelerden bazılarını örnek verecek olursak; 1933’te Ankara’da Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1934’te Milli Musiki ve Temsil Akademisi, 1935’te Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1936’da Devlet

Konservatuvarı, 1943'te Ankara Fen Fakültesi ve 1945 yılında da Tıp Fakültesi açılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 232).

Ülkemizdeki yükseköğretimi geliştirip ilerletme adına birçok yükseköğretim kurumu açılmıştır. 1923-24 yılında Fakülte ve Yüksekokul sayısı 9 iken 1933-34 öğretim yılında bu sayı 17'ye yükselmiştir. Yükseköğretim kademesinde fakülte ve yüksekokul sayısında yüzde yüzü aşan bir artış sağlanmıştır. Hatta 1923 yılında yükseköğretim kurumlarımızda hiçbir kadın öğretim üyesi bulunmaz iken 1938 yılında 99 öğretim üyesinin bu kurumlarda görevde olması, Atatürk'ün Türk toplumunu modernleştirme gayretlerinin başarıya ulaştığının en anlamlı göstergesidir (Kayadibi, 2006: 1-21).

27 Mayıs 1960 Devriminden sonra başa gelen Milli Birlik Hükümeti de üniversitelere yönelik bir takım yeni düzenlemelerde bulunmuştur. 1961 Anayasası, üniversitelere yönetim açısından ve bilimsel yönden bir özerklik sağlamıştır. Bu Anayasanın 120. maddesi; üniversitelerin kendi seçtiği organlar tarafından yönetileceği, öğretim üye ve yardımcılarının üniversite dışındaki hiçbir makam tarafından görevlerinden uzaklaştırılmayacağına ilişkin hükümler, önekilere göre çok daha geniş ve kapsamlı yapısal ve yönetsel değişiklikler ifadesi olarak değerlendirilmiştir. 1973 yılında 1750 sayılı Yasanın 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'na göre özel yüksekokulların açılması ve Anayasa Mahkemesi kararıyla adı geçen yasanın iptali sonucunda bu kurumların kapatılması, zamanın kamuoyunu yakından alakadar eden eğitim konularının başında yer almıştır (Baskan, 2001a: 21-32).

1968'de tüm dünya üniversitelerinde görülen öğrenci olayları, Türkiye'de de etkisini göstermiş ve bu durum beraberinde üniversitelerde köklü yenileşme gereksinimini getirmiştir. Eğitimle ilgili yasa düzenleme çalışmaları özellikle, anarşi ve teröre dönüşen öğrenci olaylarını, kardeş kavgalarını durdurmayı amaçlamış hatta 12 Eylül 1980 harekâtının yaşandığı günlerde daha da hız kazanmıştır. Önceki yıllarda üniversiteler için ayrı bir yasa hazırlanması görüşülürken, tüm yükseköğretimi bir bütünlük içinde düzenleyecek bir yasanın gerekliliğinin hissedildiği zamanlar olmuştur. Bunun yanı sıra; eğitimin diğer kademelerinde de yenilikler yapmak zorunluluğu kendisini göstermiştir. Dolayısıyla eğitimin tümüne yönelik bir reform sayılacak iki yasa, 1973'te yürürlüğe girmiştir. Bunlar 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'dur (Korkut, 2003: 77).

Yükseköğretim sistemi 1982-2000 yılları arasında sayısal olarak önemli bir gelişme göstermiştir. 1992'deki 3837 sayılı Yasa ile 21 yeni üniversite ile 2 ileri Teknoloji Enstitüsü kurularak devlet üniversite sayısı ikiye katlanmıştır (Baskan, 2001a). Atatürk'ün üniversitelere ve üniversitelerin öğretim kadrosunun iyileştirilmesine yönelik çalışmaları da eğitimde ayrıca yerini almıştır. Böylece 1938'e gelindiğinde üniversite ve yüksekokul sayısındaki %189'luk artışı, %272 oranında öğretmen ve %328 oranında öğrenci artışı takip etmiştir (Demirtaş, 2008: 155-176).

2.4.2. Yükseköğretim Kurulu (YÖK)

Türkiye'deki üniversite düzenlemeleri, Fransa, Almanya, Avusturya ve ABD'den etkilenilmesi ile hayata geçirilmiştir. Tarihsel gelişimine bakıldığında bu etkinin getirisiyle üniversite sözcüğü ülkemizde ilk kez 1933 yılında yapılan hukuksal düzenleme ile birlikte kullanılmıştır. Bu yıllarda henüz üniversiteler özerk yapıda değildi. Bu düzenlemelerle Humboldt modeli bir üniversite kurulmak istenmiştir. Bu modeli uygulamaya çalışmanın en önemli sebebi 1933 yılı başında Nazi baskısı nedeniyle Almanya'dan gelen 40 kadar bilim adamının İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlamalarıdır (Tekeli, 2003: 123-143).

1960'da çıkarılan 114 sayılı Yasa ile 147 öğretim üyesi ve yardımcısının görevlerine son verilmiş, dört öğretim üyesi ise başka üniversitelere görevlendirilerek sürgüne gönderilmiştir. Aynı yıl çıkarılan 115 sayılı Yasa ile 4936 sayılı Yasa'nın 40 maddesinde değişiklik yapılmış, üç geçici madde eklenmiştir. Özerklik geniş bir tanımlamayla Anayasaya girmiş, bilimsel ve yönetsel özerkliğe yeni bir biçim kazandırılmıştır. Bu kanuna kadar geçen sürede, MEB üniversitelerin başı durumundayken bu hüküm değiştirilerek yetkileri üniversitelere ve Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK)'a devredilmiştir (Hatiboğlu, 2000: 103).

1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversite tanımında değişiklik yapılarak ağırlık öğretime, öğretimin hedefi de "milli" değerlere doğru kaydırılarak yeni bir model uygulanmaya başlanmıştır. Yasanın denetim işlevini ise radikal bir yenilik olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile ilgili hükümler oluşturmuştur. Bu Yasa ile üniversiteler üzerinde denetimi sağlamak üzere ayrıca Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK), kurulmuştur. Bu düzenleme tepkileri de beraberinde getirmiştir. Üniversitelerin özerkliğinin zedelendiği bir düzenleme olarak belirtilen bu süreç, bir üniversitenin

başvurusu üzerine, Kanun'un YÖK ile ilgili maddesinin, Anayasa Mahkemesi'nin kararı ile 1975 yılında kaldırılmasıyla sonuçlanmıştır (Doğramacı, 2000).

1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 3. maddesinde yükseköğretimin tanımı; Milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim - öğretimin tümü olarak yapılmıştır. Bu kanunla üniversiteler akademik, kurumsal ve idari olarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Yasada, Yükseköğretim Kurumları, üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokulları olarak belirtilmiştir (YÖK, 1981: 5356-5370).

2.4.3. Yükseköğretimin Finansmanı

Eğitim, yapılan yatırımlar itibariyle geri dönüşü ve getirisi yüksek olan bir hizmettir. Eğitimin topluma getirileri az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Bu çerçeveden bakıldığında eğitimin birey, firma ve toplumların geleceğine yatırım yapması gibi bir özelliği ortaya çıkmaktadır. Bundan sebeple eğitim, ekonomik ve sosyal hayatın değişimini gerçekleştirirken aynı zamanda refah düzeyi ve yaşam kalitesinin üst seviyeye taşınmasında önemli bir rol almaktadır (Akça, 2012: 14).

Eğitimden yararlanan üç kesim; öğrenciler, işverenler ve devlettir. Devlet, toplumsal çıkar nedeniyle burada yer almaktadır. Öğrenciler ve gelecekteki muhtemel işverenler için yükseköğretimi farklı finanse etme yolları bulunmaktadır. Burada şunu belirtmek gerekir ki; öğrenciler yalnız değil aileleri ile birlikte düşünülmelidir. Yükseköğretim sistemi yarı kamusal mal olarak finansman kaynakları genel olarak aşağıda belirtildiği gibidir (Akça, 2012: 15);

- Öğrenciler ve Aileleri,
- İş Dünyası,
- Vergi Mükellefleri,
- Üniversiteler ve Hayırseverler.

Öğrenciler ve aileleri genellikle eğitimin mali yükünü bireysel olarak çekenlerdir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocukların eğitimi ilköğretimden itibaren üniversiteden mezun oluncaya kadar ailelerin üzerindedir. İş dünyası ise ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik şartlar ve nitelikli işgücü konusundaki duyarlılıkları bu kesimi eğitimde finanse konusunda yardımcı olmaya zorlamaktadır. İş dünyası genellikle eğitim öğretim sonrası istihdam etme düşüncesi ön planda olarak özellikle başarılı öğrencilere burslar vererek finansmana katkıda bulunmaktadır. Yükseköğretim hizmetinin en önemli finans kaynağı hiç kuşkusuz kamu sektörü tarafından sağlanan vergi mükellefleri olmuştur. Son zamanlarda Türkiye’de de görülmeye başlayan dünyada önceden uygulanan üniversitelerin kendilerinin eğitime finansman desteği sağlamaları da bir başka finansman yöntemi olarak ortaya çıkmıştır. Üniversiteler isimlerini duyurup en çok tercih edilen olabilmek için özellikle başarılı öğrencilere çeşitli burslar sağlayacaklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte bir başka finansman kaynağı da toplumda yardımlaşma duygusuyla oluşan hayırseverlerdir. Ancak hayırseverleri de sürekli bir finans kaynağı olarak görülmemesi gerekir (Akalin, 2006: 47).

Türk Yükseköğretim Sistemi’nin mali ve finansman yapısı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda belirtilmiştir. Kanununun 55. maddesinde yükseköğretim kurumları ile üst kuruluşlarının mali kaynakları aşağıdaki gibidir (YÖK, 1981: 5377);

- a) *Her yıl bütçeye konulacak ödenekler,*
- b) *Kurumlarca yapılacak yardımlar,*
- c) *Alınacak harç ve ücretler,*
- d) *Yayın ve satış gelirleri,*
- e) *Taşınır ve taşınmaz malların gelirleri,*
- f) *Döner sermaye işletmelerinden elde edilecek karlar,*
- g) *Bağışlar, vasiyetler ve diğer gelirler.”*

Günümüzde birçok ülkede yükseköğretim hizmetlerinin finansmanında kamu sektörü yanında özel sektör fonları da kullanılmaktadır. Yükseköğretim hizmetinin finansmanında kamu sektörü yanında özel sektörün varlığı artırılırken bu hizmetin finansman yükünün özel sektöre ve dolaylı yoldan da hizmetten yararlanan öğrencilere

kaydırılmak amacı vardır. Ülkelerin ekonomik şartları ve kalkınma düzeyleri bu amacın gerçekleştirilmesinde önemli yere sahiptir (Akça, 2012: 20).

Yükseköğretim, dünyada Amerika ve birkaç ülke dışında genellikle kamu sektörü tarafından finanse edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde genç nüfus oranının yüksekliği yükseköğretime olan talebi her geçen gün arttırmaktadır. Bu noktada artan yükseköğretim hizmeti talebinin sadece kamu sektörü tarafından karşılanması zorlaşmaktadır. Bu nedenle yeni kaynak arayışları araştırılmaktadır (YÖK, 2007: 61).

Yükseköğretim kurumlarının finansörleri olarak kamu sektörü, öğrenciler ve sanayi kuruluşları yükseköğretimin finansmanında biraz daha aktif rol alması beklenmektedir. Öğrencilerin ödediği öğrenim harcı öğrenciler tarafından finansman kaynağı olarak kullanılırken, sanayi sektörünün ihtiyacına cevap verecek olan AR-GE faaliyetleri için de sanayi sektörünün üniversite sanayi işbirliği çerçevesinde hem AR-GE faaliyetlerinin hem de yükseköğretimin finanse edilmesi gittikçe yaygınlaşan bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemde üniversite sanayi işbirliği hem yükseköğretimin finansmanında hem de özel sektörün teknolojik alt yapısının oluşturulmasında aldığı rol çok önemlidir (YÖK, 2007: 63).

2.5. Halk Eğitimi

Yaygın eğitim, örgün eğitimden hiç faydalanamamış ya da bir öğrenim kademesini yarıda bırakma durumunda kalmış vatandaşlara örgün eğitim yanında verilen tüm eğitim çalışmalarını kapsayan bir eğitim türü olarak ifade edilir. Yaygın eğitim sayesinde örgün eğitimin ulaşamadığı kitlelere ulaşılmakta ve bu bireylere mesleki, hayati, teknolojik, sosyal ve kültürel anlamda bilgi beceriler eğitimle kazandırılmaktadır (Celep, 2003: 26).

Halk eğitimin tarihsel gelişimine bakılacak olursa, medreseler Selçuklu Devleti'nden başlayarak ilköğretimden yükseköğretime kadar kademeli olarak örgün eğitim kurumu özelliğinin yanı sıra, bünyesinde bulunan kitaplıklar, bakımevleri, hastaneler aracılığıyla halka yönelmiş birer eğitim ve yardım kurumu işlevini de görmüştür. 13. ve 18. yy arasında Ahilik örgütü, Anadolu esnafı arasında dayanışmayı, birliği, kardeşliği geliştirmede etkin bir rol almıştır. 18. yüzyıldan sonra Ahilik örgütünün yerini alan loncalar, esnaf arasında birlik ve dayanışmayı sağlamanın yanında, ticaret ahlakını koruyan, çırak, kalfa, usta yetiştiren, onlara işyeri açan bir eğitim kuruluşu kimliğini taşımıştır (Celep, 2002: 89-90).

2.5.1. Millet Mektepleri

Cumhuriyet kurulduğu yıllarda okuma-yazma oranı çok düşüktü. Cumhuriyet döneminin en önemli amaçları arasında, zaten halkı bilgisizlikten, cahillikten kurtarmak vardı. Çağdaş, laik ve demokratik bir toplum oluşturma yolunda, 1928 yılındaki Harf İnkılabı, Türk Kültür Tarihi'nin en önemli atılımlarından biri olmuştur. Okuma yazmada büyük oranda kolaylık sağlayan bu inkılabın hedefi, yeni Türk harflerini kısa bir zamanda geniş halk kitlelerine benimsetmek ve öğretmektir. Milli Eğitim Bakanlığı, okullarda gerekli çalışmaları sürdürürken, öğrenim çağı dışında bulunan yetişkinlere eğitimin ulaştırılması adına, Türkiye genelinde okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. 24.11.1928 tarihinde "Millet Mektepleri" adı verilecek kurslarla yeni Türk alfabesinin öğretilmesi düşünülmüş ve çalışma esasları düzenlenmiştir. 01.01.1929 tarihinde ülkenin pek çok yerinde Millet Mektepleri açılmaya başlanmıştır. Bu mekteplerde, devlet memurlarının küçüğünden büyüğüne kadar tamamından öğretmen olarak yararlanılmıştır (Başar, 2004: 337-339).

Millet Mektepleri, 16-45 yaş arasında binlerce kadın ve erkeği eğitim çatısı altına toplamıştır. Dersler çoğunlukla akşamları yapılmış ve dört aya kadar devam etmiştir. Yeni harflerin basım tekniğindeki kolaylık, dolayısıyla basılan kitap sayısında da artış sağlamıştır. 1923-1928 yılları arasında yıllık kitap basım ortalaması 600 ile 800 arasındayken, 1931'de bu sayı 1000'e ulaşmıştır. Bu okullarda sabit ve gezici olarak iki sınıfı vardı: A sınıfında daha çok okuma yazma öğretimi üzerineyken, B sınıfında ise Kıraat, Tahrir, Hesap, Ölçüler, Sağlık Bilgisi, Yurt Bilgisi dersleri öğretiliyordu. Bu okulları bitirenlere Atatürk'ün Anayasa metnini hediye etmesi, "vatandaşlık eğitimi" bakımından oldukça anlamlıdır. Millet Mekteplerinden, 1928-1950 yılları arasında 1,5 milyondan fazla yetişkin belge almıştır. 1927'de halkın % 10,7'si okuryazarken bu oran 1935'de % 19,5'e, 1940'da % 22,4'e kadar yükselmiştir. Böylesi bir gelişme Cumhuriyetin en önemli ve başat olan amacının gelişmesinde büyük bir hamle olarak ele alınabilir. 1928'de Türk insanı değişim içinde olduğundan, harfleri değiştirmek zorunda kalmıştır. Ne var ki, bu değişimin en güçlü savunucuları dahi çekinmekteydiler. 1928'de Atatürk, Başöğretmen unvanıyla bizzat kendisi kara tahta başında halka okuma yazma öğretmiştir. Böylece kendi kendine yetebilen Türk vatandaşlarının oluşumuna da büyük katkı sağlanmış oluyordu (Ortaylı, 2017: 111).

Basın, devlet daireleri, hapisaneler, ordu, Cumhuriyet Halk Fırkası ve Türk Ocakları gibi kurum ve kuruluşlarda yeni Türk harflerinin öğretilmesi için kurslar

düzenlemişlerdir. Ayrıca Millet Mektepleri sayesinde okuma-yazma hareketi hızla genişlerken, gazeteler yeni harflerle basılmış ve devlet dairelerinde yazışmalarda yeni harfler kullanılmaya başlamıştır. Bu noktada İlber Ortaylı'nın düşüncesi önemli yer tutmaktadır. "Türk toplumunun Harf Devrimi ile büyük bir değişmeye girmediğini; değişmeye girenin aslında Türk toplumu olduğunu bu nedenle harfleri değiştirmek zorunda olduğunu" belirterek farklı bir tespitte bulunmuştur (Sakaoğlu, 2003: 194).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim politikası "tüm bireylere okuma-yazma öğretmek" üzerine kurulmuştur. Türk harflerinin kabulünden itibaren, bu amaç Türk eğitim sistemine tamamen egemen olmuştur. Bu nedenle ilköğretim, öğretmen yetiştirilmesi, halkın eğitimi başlıca üzerinde durulan sorunlar arasında yer almıştır. Millet Mekteplerinde aynı zamanda gündelik hayatta kullanılacak temel bilgi ve beceriler de verilmiştir (Başgöz, 2016: 136).

Millet Mektepleri' ne sadece okur-yazar oranını artıracak kurumsal bir kimlikle bakmak doğru değildir. Millet Mektepleri, fiilen halkçılık ilkesinin hayata geçirilmesiyle birlikte Cumhuriyet'i yaşatacak bilince sahip bireyler yetiştirme hedefi bakımından önemli bir adımdır. Bu da bize Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştirilmeye çalışılan her atılımın, Cumhuriyet'i meydana getiren makro düşünce sistemiyle uyumunun sağlanmasında ne kadar titiz bir çalışma sergilendiğinin kanıtıdır. Bütünsel bir anlayışın, eylemsel olarak da günlük hayata geçirilmesi, sistemi daha da tutarlı kılmaktadır (Ortaylı, 2017: 108).

2.5.2. Halkevleri

Atatürk, Ulus'un özgürlüğüne dayalı olarak yürütülen "Milli Mücadele" sonunda hem askeri hem de siyasi başarı elde edildiğini duyurmuştur. Bu başarıların tam olarak yerine getirilmesi için Türk toplumunda sosyal ve kültürel atılımların gerçekleştirilmesi gerekliydi. Bu atılımlar ancak Atatürk ilke ve inkılâplarının yaygınlaştırılması ile hayata geçirilecekti. Bu da ancak eğitim yoluyla sağlanabilirdi. Bu amaçla, o zamana kadar önemli siyasal ve kültürel hizmetler yapmış ve artık tarihî görevlerini tamamlamış olan Türk Ocakları kaldırılmış ve Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti tarafından 14 Şubat 1932'de Halkevlerini açmaya karar vermiştir. Öğretmen derneklerinin de güçlerini bu yeni kuruluşlara aktarmaları istenmiş ve hemen hepsi bu amaçla kapatılmıştır. Halkevleri,

Atatürk'ün "halkçılık" ilkesinin bir anlamda eğitime uygulanması şeklinde tanımlanabilir (Dinçsoy, 1995: 109).

Atatürk'le başlatılan ulusal kültür oluşturma çabalarının, bu kültürü yayma girişimlerinin halka açılan kapılarını; kültürü tüm içeriği ve alanlarıyla, kadın-erkek, yaşlı-genç tüm yurttaşları görevli kılma, kültürel çalışma ve girişimlere katılmalarını sağlama merkezleridir. Şehirlerde Halkevleri, köylerde Köy Odaları kurularak devam eden bu çalışmalarda tarih, dil, yazım, spor, müzecilik, güzel sanatlar, halkbilim ve köyle ilgili araştırma, inceleme ve uygulama faaliyetleri sürdürülmüş ve Halkevleri dergileri yayımlanmasıyla daha geniş kitlelere ulaşılmıştır (Kili, 2000: 75).

Türkiye genelinde, köylere ulaşmaya kadar uzanmış olan halkevleriyle, bir toplumsal kültür devrimi gerçekleştirilmiştir. Halkevleri halkı bilgilendirme ve bilinçlendirmek amacıyla pek çok alanda etkinlik düzenlemekteydi. Çoğunlukla öğretmenlerin görev aldığı halkevlerinde farklı alanlarda faaliyetler yürütülmekteydi. Millî Eğitim Bakanlığı ile öteki bazı bakanlıklar, çok sayıda konferanslar, gezici ve sabit kurslar vs. ile halkın eğitimi için çalışmalar yapılmıştır. Ama bu çalışmalar arasında etkili bir işbirliğinin bulunmaması, alınan sonuçların daha iyi olmasını engellemiştir. 1940'lardan itibaren bakanlığın, klâsik eserleri Türkçe'ye çevirtip yayınlama yolundaki yoğun çabaları da önemli bir halk eğitimi çalışmasıdır. Halkevlerinin sayılarına incelendiğinde ise 1932 ile 1951 yılları arasında 478 Halkevi açıldığı görülmektedir. Ayrıca Halkevleri içerisinde çeşitli birimler bulunmaktaydı (Dinçsoy, 1995: 113).

Çok sayıda ülkenin halk eğitimi çalışmaları incelenerek hazırlanan Halkevleri yönetmeliği, taklitçi değil, ülkenin içinde bulunduğu koşullar göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde Halkevine kaydolmak, çalışmalarında bulunmak gibi faaliyetlerde gönüllülük esastır. İç çalışmalarında ise demokratik esasları benimseyen Halkevleri, birimlerinde çalışacak üyeleri serbest seçimle belirlemiş, hiçbir makama, gruba, kişiye ayrıcalık tanımamıştır. İktidar partisince mali destek sağlanmasına karşın Halkevlerinin siyaset ocağı haline getirilmemesine özen gösterilmiştir. Rejimin kültür ve siyasi mesleklerdeki görüşleri ile çatışan fikirlerin Halkevleri içinde yer almamasına daima dikkat edilmiştir (Başgöz, 2016: 213).

Halkevleri, okuma-yazmanın yanı sıra güzel sanatlar, tiyatro, yabancı dil, sportif aktiviteler, pratik bilgi-beceri gibi çeşitli alanlarda kurslar açmış, çeşitli konularda halkı

bilgilendirici konferanslar, konserler, sergiler, tiyatrolar ve film gösterileri düzenlemiştir. Halkın içinde yoksul, muhtaç, öğrenci ve işsiz kimselere yardım götürmüş, kütüphanelerin yurt çapında sayısının artması için gerekli çabaları göstermiştir. Ayrıca kendi yaptıkları çalışma, araştırma ve tecrübeler neticesinde edindikleri güncel bilgileri halkla sığağı sığağına paylaşmak için yayın faaliyetlerini titizlikle yürütmüşlerdir. Bu kadar çalışmalara ek olarak tarihi eserleri inceleyip korunması konusunda da ayrıca sorumluluk üstlenmişlerdir. Halkevlerinin düzenledikleri köy gezilerinde köye ait eğitim, ekonomik ve daha başka alanlardaki sorunları ülke gündemine taşınmıştır. Bu faaliyetler ilerde Köy Enstitülerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır (Turan, 1998: 139).

Halkevleri kuruluşundan itibaren Cumhuriyet Halk Partisi'nin organı olarak faaliyet göstermekteydi. Çok partili hayata geçilince Demokrat Parti mecliste muhalif parti olarak yerini aldığı dönemde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin yönettiği Halkevleri'ne, tüzel kişilik verilmesi gündeme gelmiştir. Demokrat Parti, Halkevleri'nin bir partiye değil, tüm ulusa mal edilmesini ve bir devlet kurumu olmasını teklif etmiştir. İki muhalif parti arasındaki uzun görüşmeler, Halk evlerinin geleceğiyle alakalı bir sonuç alınamamıştır. 1950 seçimleriyle iktidar olan Demokrat Parti, 11 Ağustos 1951 tarihli 5830 sayılı kanun ile tüm Halkevlerinin taşınır-taşınmaz malları hazineye devretmiş ve kapatmışlardır. Kapatıldıklarında, ülkede 478 halkevi, 4322 halkodası ve 330 büyük kitaplık bulunmaktaydı (Turan, 1998: 144).

2.5.3. Halk Eğitim Merkezleri

Halk eğitimi, Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllardan itibaren gerek Milli Eğitim Şuraları'nda, gerekse Kalkınma planlarında üzerinde önemle durulan konulardan olmuştur. 1951 yılında ilk defa temelleri atılan Halk Eğitimi Merkezleri (HEM), kurumsal olarak ilk oluşumu da 1952'de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde açılan Halk Eğitimi Büroları ile gerçekleşmiş, sonrasında 1953'de de köy ve kasabalarda Halk Eğitimi Odaları açılmıştır (Kurt, 2000: 41).

Halk eğitiminde hedef gruplar ve onların gereksinimleri bakımından heterojen gruba hitap etmesi nedeniyle, halk eğitimi etkinlikleri çok farklı alanları içerir. Halk eğitimi amaçlarının ve temel görevleri arasında temel eğitimin yanı sıra, örgün eğitime devam edemeyen bireylere belli bir eğitim kurumu diploması kazandıran akademik halk eğitimi de yer almaktadır. Ayrıca halk eğitim merkezleri genel kültür, demokrasi ve yurttaşlık bilgisi,

ev yönetimi, mesleki ve teknik eğitim, güzel sanatlar ve sosyal hizmetler eğitimi gibi bireyleri aydınlatacak ve yetiştirecek birçok alanda hizmet vermektedir (Celep, 2003: 110).

2.6. Öğretmen Yetiştirme

Eğitim süreci içerisinde birbiriyle sürekli etkileşim halinde bulunan üç temel öge olarak öğrenci, öğretmen ve program kabul edilmektedir. Bir eğitim sisteminin yeterince etkili ve verimli olabilmesi bu üç ögenin belirli bir hedefe doğru bir uyum içerisinde ilerlemesiyle mümkündür. Bu öğelerin herhangi birinde meydana gelebilecek bir aksaklık, zayıflık, verimsizlik veya yanlış işleyiş bütün bir sistemin verimliliğini hiç kuşkusuz olumsuz etkileyecektir. Bu öğelerden herhangi birinin diğerinden daha önemli olduğunu söylemek doğru olmaz. Ancak bunlardan öğretmen ögesi daha dikkatli ve titiz bir ilgiyi gerektirmektedir. Çünkü eğitim sisteminin girdisi olan öğrenciden sorumlu öğretmen yetiştiren kurumlar olan eğitim fakültelerinin bir denetim gücü yoktur. Eğitimin bir diğer ögesi olan program ise, ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Eğitim sistemimizin sağlıklı bir şekilde işleyişinin yürütülürken üzerinde en çok denetim gücümüzün olduğu öge “öğretmen yetiştirilmesi” süreci olmaktadır. Diğer iki ögenin üzerinde en fazla etkiyi de yine öğretmen sağlamaktadır (Karagözoğlu, Arıcı, Bülbül ve Çoker, 1995: 6).

2.6.1. İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi

Türkiye’de öğretmen eğitimi toplumumuzdaki siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmelere paralel bir şekilde ilerleme göstermiştir. Cumhuriyet dönemi başladığında da öğretmen yetiştirme konusu acil çözüm bekleyen çok önemli bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Öğretmen eğitiminin yeni Türk Devleti’nin önünde önemli bir sorun halinde olmasının temel nedeni geçmişe dair bu konuda bir kalıtın yok denecek kadar az olmasıydı. Örnek verilecek olursa 1923 yılında 10102 ilkokul öğretmeni bulunmaktaydı. Bu öğretmenlerin 1081’i kadın, 9021’i erkekti. 2734 mesleki öğrenim almış öğretmenin 378’i kadın, 2356’sı erkekti. Bu sayının önemli bir bölümü de medreselerin alt sınıflarından terk etmiş, 1-2 senelik Darülmüallimin’lerden mezun olmuş, çoğu imam ve müezzin olarak görev yapan kişilerden oluşmaktaydı. Geri kalan 7368 öğretmenden 1357’si sadece ilköğrenim görmüş, 711’i doğrudan medreseden ayrılmış, 152’si düzenli bir öğrenim görmemiş, 2107’si öğretmenlik mesleği adına hiçbir ehliyeti olmayan kişilerden olmuştur (Akyüz, 2004: 344).

150 yıllık bir geçmişe sahip öğretmen yetiştirme uygulamalarımız değerlendirmeye alındığında, Osmanlı döneminde gençliğin eğitimi önemsenmekle birlikte ordu ve dini kuruluşlar tarafından gereksinim duyulan kişilerin eğitimine daha çok ağırlık verilmiştir. İlköğretmen okulu özel statüsü ve programı ile birlikte 1848 yılında açılmıştır. Rüştiyelerde ihtiyaç duyulan öğretmenleri yetiştirmek için Darülmuallimin-i Rüsti adındaki okullar eğitim vermiştir. Bu okul temel olarak erkek çocuklar içindir ve ilkokullara öğretmen yetiştirmeyi amaçlamıştır. 1870 tarihinde kız çocukları için de benzer bir okul açılmıştır. Osmanlılarda 13 bölgeyi kapsayan 17 öğretmen eğitimi okulu, bir öğretmen eğitimi fakültesi bulunmaktaydı. Her geçen gün artan ilkokul öğretmeni eğitimi talebini karşılamak için öğretmen eğitimi okullarının sayısı hızla artırılmış ve 1911 yılında sayıları 31 olmuştur. Bu okulların programları temelde teorik ve akademik olmak birlikte sosyo-politik şartlara çok fazla dikkat edilmemiştir. Osmanlı devletinin içinde bulunduğu savaş şartlarından dolayı öğretmen eğitimi üzerinde 1920 yılına kadar ancak ufak değişiklikler yapılabilmektedir (Karagözoğlu vd, 1995: 16).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında öğretmenliği bir meslek haline getirmek için yasal girişimlerde bulunulmuştur. 13 Mart 1924 tarihinde Orta Tedrisat Kanununun 1. maddesinde “muallimlik Devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir.” ifadesi yer almıştır. 22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanunun 12. maddesinde de “ maarif hizmetlerinde aslanan muallimlik” şeklinde öğretmenlik mesleğinden bahsedilmiştir. Bu yasal düzenlemelere göre öğretmenlik, devletin bir kamu görevi olan öğretim ve eğitimi üstlenen bir meslektir ve öğretmenliğin öğretim ve eğitim hizmetleri arasında, önceliği ve üstünlüğü bulunmaktadır. Eğitim öğretim hizmetlerinde öğretmenlik öncelikli olarak ele alınan bir konu olmasına rağmen; öğretmen olmak için gereken yasal ölçütlere yeterince uyulmamıştır. Öğretmenlik mesleği, Osmanlı'dan devrolunan uygulamalar doğrultusunda girişi kolay bir meslek olmaktan kurtulamamıştır (Akyüz, 2004: 344).

Milli Eğitim Şuraları, yılların verdiği deneyim ve birikim ile Türk Eğitim Sistemine yön vermiş ve eğitim alanında en önemli danışma organı olarak gelenekselleşmiştir. Şuralarla, eğitim sorunlarına tartışılarak çözümler üretilmiş, yeni ihtiyaçlarla olası gelişmeleri öngörerek yeni yapılanma ve tedbirlerle ilgili kararlar almış ve bu kararları uygulama makamı olan Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmuşlardır. Eğitim sisteminde köklü bir geçmişe sahip olan Milli Eğitim Şuraları'nda, en fazla karar alınan konu, yüzde 17 ile

öğretmenlik mesleğine ilişkin olmuştur. Örneğin, öğretmen yetiştiren kurumların ihtiyaçlara göre düzenlenmesi ve bu kurumların programlarında gerekli değişikliklerin yapılması yönünde kararlar 4. Milli Eğitim Şurası'nda alınmıştır. 1982'de 11. Milli Eğitim Şurası'nda öğretmenlik mesleğine yatkın kişilerin öğretmen olması yönünde oluşturulacak bir mekanizmaya yönelik çalışmalar gündemi oluşturmuştur. Öğretmenlerin hayat şartlarının gözden geçirilmesi, iyileştirilmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınması ve çeşitli konularda öğretmenlere maddi yardımların sağlanması da benimsenen kararlar arasında yer almıştır. 1993 yılındaki 14. Milli Eğitim Şurası'nda ise öğretmenlerin sadece yetiştirilmesi değil aynı zamanda görevi başında şehit edilen öğretmenlerin ailelerine yapılmakta olan yardımın artırılması ve çocuklarının her türlü eğitim öğretim giderlerinin karşılanması da ilgilenilen konular arasında olmuştur. 1999 yılında yapılan 16. Milli Eğitim Şurası'nda öğretmenlerin mesleki yönden geliştirilmeleri için iş dünyası ile daha yakın işbirliği sağlayacak tedbirlerin alınması tavsiye edilmiştir. Bu bağlamda, şuralar aldığı kararlar ve getirdikleri çözüm önerileri niteliği artırıcı yönde olmuştur (Deniz, 2001: 172).

2.6.1.1. Köy Muallim Mektepleri

Cumhuriyet döneminde milli eğitime yönelik düzenlenen eğitim programları, verilecek eğitimler, köy ve şehir okullarına yönelik müfredat programları ülkenin kalkınması için pilot uygulamalar yapılan köy öğretmen okulları milli eğitimin ve kurumlarının amaçlarını gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizde halkın dörtte üçü köylerde yaşamış, çiftçilikle uğraşmış, coğrafi durumu ve iklimi dolayısıyla zirai ürünler yetiştirmiştir. Bu açıdan bakıldığında nüfusunun büyük bir kısmı köylü olan bir toplumun köyelerine gereken en büyük önemi vermesi kadar doğal bir şey olamazdı. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra bilindiği üzere önceki toplum yapısından farklı bir toplum meydana getirmek için gerekli adımlar atılmıştır. Yeni devletin en temel hedefi tüm vatandaşların okunma yazmasını sağlamak için her köye bir okul inşa etme, her köye öğretmen yetiştirme amacını taşıyan geniş kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı zamanında eğitimin modern anlamda gelişmesinde karşılaşılan en büyük engellerden birisi eğitimi istenen seviyede verecek yetişmiş öğretmenin yetersizliği olmuştur. Başlangıçta uzun bir süre medrese mezunlarıyla bu eksiklik kapatılmaya çalışılmıştır. Bu durum dönemin eğitimcileri tarafından eleştirilmiştir. Çünkü bir taraftan modern eğitim vermeye çalışılırken diğer taraftan da eski geleneksel yöntemleri kullanan öğretmenlerin görevlendirilmesi amaca ulaşmayı geciktirmiştir (Dilek, 2016: 92-110).

Cumhuriyet öncesinde köye yönelik öğretmen yetiştirmek fikri Osmanlı Mebuslar Meclisinde tartışılmıştır. Mecliste Kastamonu Mebusu İsmail Mahir Efendi, köy öğretmen gereksinimi ile alakalı ilk iş köylü vatandaşa köy kökenli bireyleri eğitime alıp köye öğretmen olarak gönderilmesi olarak ifade etmiştir. Bu kişilerin kızlı erkekli seçilerek köy okullarında eğitilip sonra birbiriyle evlendirilerek köylerde öğretmen olarak kalması ve kendilerine ekilecek toprak verilmesini dile getirmiştir (Başgöz, 2016: 55).

Ancak 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanından sonra mektep-medrese ikiliğın kaldırılmasıyla, çağdaş ve laik eğitime geçilmiştir. Eğitimde kızlara da fırsat eşitliği tanınması, köy ve köylü eğitiminin önemi gibi eğitimsel kavramlar sadece mecliste değil aynı zamanda meclis dışında da çokça tartışılmaya başlanmıştır. Ayrıca milli eğitimin olmazsa olmazı olan ilköğretim ülkenin en önemli konusu olarak ele alınmış, parasız ve zorunlu ilköğretimi yüzde yüz gerçekleştirme ülküsü daha da kuvvetlenmiştir (Sakaoglu, 2003: 212).

1926 yılında kabul edilen Maarif Teşkilatı Kanunu'na göre; ilkokul öğretmenlerini yetiştiren okullar "İlk Muallim Mektepleri" ve "Köy Muallim Mektepleri" olarak ikiye ayrılmıştır. 1927-1928 öğretim yılında, kırsal bölgelerde ihtiyaca cevap verme adına öğretmen yetiştirme konusunda bir uygulamaya başlanmış, üç sınıflı köy okullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Denizli ve Kayseri'de iki "Köy Muallim Mektebi" açılmıştır. Ne yazık ki dört yıl süren bu uygulamadan beklenen sonuç alınamamıştır. Köy Muallim Mektebi, köye öğretmen yetiştirmek için alınan tedbirlerden ilk olanıdır. Köy Muallim Mektepleri'nin tarihi gelişimi hakkında çok fazla bilgiye ulaşılammıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Kayseri Zincidere ve Denizli'deki bu okullar için 1926 yılında bir talimatname, 1927 yılında da bir müfredat programı yayınlamıştır. Bu okullardan istenilen verim alınamayınca Kayseri Zincidere' de olan 1932'de Denizli'deki de 1933 yılında kapatılmıştır (Dilek, 2016: 92-110).

Köy Muallim Mektepleri Talimatnamesinde bu okulların öğretim süresi üç yıl olarak belirtilmiştir. Bu okullar parasız ve yatılı şekilde eğitim vermiştir. Bu okulların birinci sınıfına kırk öğrencinin kayıt yaptırmasına izin verilmiştir. Diğer sınıflarda mevcut kırktan aşağı düştüğü takdirde şartları uyan öğrencilerin kayıtlarının alınabileceği yazılmıştır. İkinci ve üçüncü sınıfa geçebilmek için sınıflarının imtihanlarını başarılı vermiş olmaları şartı konulmuştur. Tahsisat ve diğer imkânlar el verdiği sürece her sınıf için birden fazla şube

açılmasına müsaade edilmiştir. Köy muallim mekteplerine alınacak öğrencilerde aşağıdaki şartlar aranmıştır:

1. Türk olmak,
2. İlkokuldan mezun olmak,
3. Yaşça on altıdan küçük ve yirmisinden büyük olmamak,
4. Öğretmenlik yapmaya engel oluşturacak bedeni ve ruhi kusurları bulunmamak (Dilek, 2016: 92-110).

Köyün kalkınması, köy çocuklarını yetiştirmek amacıyla Denizli ve Kayseri’de kurulan iki köy muallim mektebinden yaklaşık 700 öğretmen mezun olmuştur. Bu okullara devam edenlerin hepsi köyde doğup, okuyup ve burada yaşamlarını sürdüren kişiler olmuştur. Bu okullardan mezun olan öğretmenler için bir üst kademeye geçme imkânı sağlanmamıştır. Köy öğretmen okulları ile köy mekteplerinin müfredat programları birbirine paralel şekilde hazırlanmıştır. Köy öğretmen okulunda eğitim alan öğretmen adayı köye görevlendirildiği zaman çok farklı bir şey sunmamıştır. Birde bu programa alınan öğretmen adaylarının köylü olmasının avantajı ise öğretmenin köye döndüğünde uyum sorunu yaşamamasını sağlamıştır (Dilek, 2016: 92-110).

2.6.1.2. Köy Enstitüleri

Köy Enstitüleri 1930’lu yıllarda kültürel ve sosyo-ekonomik sebeplerden doğan eğitim kursları ve Köy Öğretmen Okulları geleneğinin bir devamı olmuş ve onların yüklenmiş olduğu amacı taşımıştır. Köy Enstitüleri’nin öğretim süresi ilkokuldan itibaren 5 yıldır ve temel amaçları arasında yalnız öğretmen değil, köy ekonomisinin kalkınmasını sağlayacak diğer meslek elemanlarını da yetiştirmek de vardı (Baskan, 2001b: 16).

1935–1936 yıllarında 16 milyon olan Türkiye nüfusunun %80’i köyler de diğer %20’si ise şehir ve kasabalarda yaşıyordu. Genel nüfusun %79,6’sı yani 13.641.151’i okur-yazar değil, nüfusun ancak %20,4’ü yani 2.516.867’si okuryazardı. Öğrenim çağındaki 1.800.000 çocuktan şehir ve kasabalarda okutulamayan çocuk sayısı 132.000 iken, köylerde ise bu rakam 1.110.000’di. 1940’lı yıllarda Türkiye’de 40.000 köy vardı ve 35.00 köyde hiç okul yoktu. Bu durumda şehir ve kasaba çocuklarının %75’i beş yıllık okullarda eğitim görürken, köy çocuklarının ise sadece %25’i okumakta ve çoğunlukla üç yıllık okullarda

eğitim görmekteydiler. Böylece Şehir çocuklarının %25'i okuyamazken, köy çocuklarının ise %25'i okuyabilmekteydi (Aydoğan, 1997a: 115).

Kentlerdeki ğretmen ihtiyaı göz ardı edilse dahi okulsuz 35.000 köye ğretmen gönderilmesi; o günkü ğretmen yetiştirme sistemine göre çok ciddi bir sorun olmuştur. Bir an önce bu sorunu çözüme kavuŐturup, ülkede var olan ğretmen açığını kapatmak için hükümet yetkilileri birtakım önemli giriŐimler üzerinde çalışmışlardır. Bu nedenlerle ilğretim alanındaki ğretmen ve okul sorununa çözüm adına, 1923 yılından itibaren on yedi yıl boyunca kurulan köy muallim mektepleri, millet mektepleri ve eğitmen kursları gibi üç önemli eğitim hareketi görülmektedir. 1940 yılında bu çalışmaların devamı niteliği olarak Köy Enstitüleri kurulmuştur. Köy Enstitülerine giden yolda Köy Enstitüsü kanun ve programlarının Őekillenmesinde bu deneyimlerin oldukça önemli katkıları olmuştur. Türkiye'de ğretmen eğitimi alanında uygulamalar, kısa zamanda az maliyetle çok sayıda ğretmen yetiştirme üzerine kurulmuştur. Eğitim kursları ve Köy Enstitüleri de bu anlayışın devamı niteliğini taşımıştır (Akyüz, 2004: 354).

Köy Enstitüleri'nin mimarı olan İsmail Hakkı Tonguç (1893-1960), 1935 yılında Celal Bayar'ın Başbakanlık döneminde, Milli Eğitim Bakanı olan Saffet Arıkan tarafından İlköğretim Genel Müdürü olarak görev yapmaktadır. Tonguç, 1938'de İlköğretim örgütlerini incelemek amacıyla Bulgaristan, Macaristan ve Almanya'ya gönderilmiştir. Tonguç, tüm düŐüncelerinin kaynağını köyden, köy yaŐantısından, köylüden aldığı gerçekler oluşturmuştur. İyi bir gözlemci ve Türkiye Şartlarını iyi bilen bir eğitimci olması, bulunduğu göreve gelmesinde etkili olmuştur. Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan bazı sağlık problemlerinden dolayı görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Saffet Arıkan'ın yerine 28 Aralık 1938'de Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanı olarak göreve başlamıştır. Hasan Ali Yücel göreve geldiğinde kendisi ile çalıŐmayacađını düşünerek istifa etmesine rağmen, Yücel hayranlık duyduğu Tonguç'a başladığı işleri birlikte yürütmelerini istedi. Tonguç da İlköğretim Genel Müdürü olarak Hasan Ali Yücel'in yanında çalışmalarına devam etmiştir (Türkoğlu, 2017: 144-145).

Bundan sonraki süreçte Hasan Ali Yücel, Milli Eğitim Bakanı olarak İsmail Hakkı Tonguç'un en büyük yardımcısı ve destekçisi olmuştur. İsmet İnon'de gerek enstitülerin kurulmasında gerekse eğitim seferberliğinin uygulanmasında devletin imknlarını açmıştır. Tonguç'un sistemi, köylerden seçilecek başarılı öğrencilerin birer ğretmen olarak yetiştirilmeleri ve eğitimleri sonunda yine köylerde görev yapmalarına dayanıyordu.

Böylece köylerdeki eğitim öğretim sorunu, öğretmen sıkıntısı kısa sürede çözüme kavuşacaktı. Bu amaçla yeni bir sisteme geçmenin zorunlu olduğunu düşünen Tonguç, tasarladığı projeyi uygulamak için gerekli altyapıyı oluşturmuş ve kendisine büyük destek bulmuştur (Türkoğlu, 2017: 145-146).

Bu girişimlerden birisi 1936'da dönemin Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan tarafından Eskişehir'in Mahmudiye köyünde bir "Eğitmen Kursu" dur. Bu kurs, askerliğini onbaşı ve çavuş olarak yapmış köylü gençleri altı aylık bir kurstan tabi tuttuktan sonra eğitmen olarak köylere ve üç yıllık ilkokullara gönderip öğretmen ihtiyacını biraz olsun azaltabilmektir. Bu durum zamanın eğitimcileri tarafından çok doğru bulunmamış ve eleştiri almıştır. Çünkü çok kısa sürede, öğretmenlik özelliklerine sahip olmayan kişilerin eğitim işini hakkıyla yapamayacaklarına yönelik bir kanı vardı. Aynı yıl, nüfusun 400'ün üstünde olan köylere öğretmen yetiştirmek üzere İzmir Kızılçullu 'da, Eskişehir Çifteler 'de "Köy Öğretmen Okulları" açılmıştır. Bu iki köy öğretmen okulu sonradan Köy Enstitüleri'ne dönüştürülmüş ve bu enstitüler hazır binalarda eğitim görmeye başlamışlardır (Türkoğlu, 2017: 127).

Köy Enstitülerinin temelinde eğitim öğretimde yaparak yaşayarak, uygulamalı eğitim yer almaktadır. Bu model göz önüne alındığında, çıkarılan 4459 Kanunda, köy öğretmenlerine yüklediği sorumluluklar dışında, öğrencilerin okula devam etmeleri hususunda da yaptırımlar yer almaktadır. Eğitimde bu uygulamanın aksamaması için bu kanuna göre, çocuğunu okula göndermeyen veliye 25 kuruştan 100 kuruşa kadar para cezaları uygulanmıştır. İki kere para cezası alan veliye, Sulh Mahkemeleri tarafından bir haftadan bir aya kadar hapis cezası verilmesine karar verilmiştir. Bu yaptırım, ailelerin çocukları okula göndermek yerine kendi ev işlerinde çalıştırmalarına engel olmuştur. Böylelikle, zorunlu eğitimden herkesin yararlanması sağlanmıştır (Kalyoncuoğlu, 2002: 78).

Köy Enstitüleri kurulduğu zaman önceden hazırlanmış eğitim-öğretim programları mevcut değildi. Bakanlık tarafından gönderilen genelgeler çerçevesinde, Enstitü öğretmenlerinin hazırladığı programlar, Bakanlığın onayı alındıktan sonra uygulanmıştır. Bu programlar, enstitünün bulunduğu çevrenin ihtiyaçları ve şartları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Yöntem olarak da klasik okullardaki ezber tekniğinin aksine, "yaparak yaşayarak öğrenme yöntemi" kullanılmıştır (Binbaşoğlu, 2009: 550).

1943 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ‘Köy Enstitüleri Öğretim İzlenesi’ adında bir program hazırlamış, programda her dersin konusu, amaçları, yöntem ve teknikler ile ders saati çizelgeleri yer almıştır. Program, köylerin bulunduğu çevrenin özelliklerine, enstitülerin şartlarına, iş ve çalışma alanlarına, arazi yapısına, hayvan türleri ve sayısına, öğretmen ve öğrenci özelliklerine bakılarak hazırlanmıştır. Bu programın sağlıklı şekilde uygulanması için enstitüde okutulacak dersler; Kültür dersleri, Tarım dersleri, Sanat ya da Teknik dersler olmak üzere üç ana başlık altında toplanmaktadır. Okutulan bu dersler için 1 yıllık eğitim öğretim yılının yarısı kültür derslerine, dörtte biri tarım derslerine, dörtte biri de sanat ya da teknik derslere ayrılmaktadır. Dersler 45 dakikalık günlük 8 ders saati olarak ayarlanmaktadır. Yıllık çalışma takvimi ise üç döneme göre planlanmaktadır. Bunun yanına yaz çalışmaları da eklenmektedir. Yaz çalışmalarını öğretmen ve öğrenciler nöbetleşe yapmaktadırlar. Bu dönemler şu zaman dilimleri içerisinde yürütülmektedir (Binbaşoğlu, 2009: 554);

- Birinci dönem: Ders yılı başından, Aralık ayı sonuna kadar
- İkinci dönem: Mart ayına kadar.
- Üçüncü dönem: Mart ayı sonuna kadar.
- Yaz dönemi: 15 Hazirandan 15 Eylülü kadar.

1948’ e kadar yurdun çeşitli bölgelerinde 21 köy enstitüsü açılmış ayrıca Hasanoğlan Köy Enstitüsünde, ilkokullara geçici başöğretmen ve denetmen yetiştirmek amacıyla üç yıllık yükseköğrenim veren yüksek köy enstitüsü kurulmuştur. Ancak iki yıl kadar önce çok partili ilk seçim süreci başlayınca Demokrat Parti oy toplamak ve Cumhuriyet Halk Partisi’ni kötülemek için köy enstitülerini hedef olarak seçmiştir. Köy enstitülerine yöneltilen eleştiriler daha çok siyasi içerikte olmuş, özellikle çok partili ilk genel seçim sürecinde demokratlar bu kurumlara “öğretmenler için gerekli bilgileri vermemek, gelenek ve görenekleri hiçe sayıp ahlak töresini tahrip etmek, halkın çocuğunu zorla çalıştırmak, halka angarya yükleyip eza etmek, milliyetçiliği öldürmek...” suçlamalarını yöneltmişlerdir. Demokrat Parti’nin etkili muhalefeti sonucunda, Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç Milli Eğitim Bakanlığı’ndaki görevlerinden ayrılmışlardır. Bu olaydan sonra Köy Enstitüleri temel amacından uzaklaştırılmıştır. 27.01.1954 tarihinde Demokrat Parti tarafından Köy Enstitüleri kapatılıp, İlk Öğretmen Okulları ile birleştirilmiştir (Sakaoğlu, 2003: 239).

2.6.1.3. İlköğretmen Okulları

Köy Enstitüleri 1954 itibariyle tümüyle kapatılmış ve 6 yıllık İlköğretmen Okulu adıyla yeniden düzenlenmiştir. Böylelikle köy ve şehir ilkokullarına farklı kaynaktan öğretmen yetiştirme uygulaması son bulmuş, ilkokul öğretmeni yetiştiren kurumların yapı ve programlarında belli bir standart getirilmiş ve İlköğretmen okulu mezunlarının hem köy hem de şehirlerde görev yapabilecek şekilde yetiştirilmeleri sağlanmıştır. Köylerin sosyo-ekonomik ve kültürel olarak kalkınmasına katkıları çok büyük olan bu kurumlar, Türkiye' de öğretmen yetiştirme tarihinde bir model olmuştur (Baskan, 2001b: 17).

1950'li yılların ortalarında Türkiye genelinde 42 öğretmen okulu bulunmaktadır. 1950'li yılların sonlarında bu sayı 52'ye yükselmiştir. Bu okulların 21'i Köy Enstitülerinin devamı niteliğinde olup tüm ülkeye neredeyse eşit aralıklarla serpiştirilmiş bir şekilde inşa edilmişlerdir. Böyle olmasında amaç, tüm ülkenin köy çocuklarına eğitim almada fırsat eşitliği sağlamak, bu okulların ışığını ülkenin tüm köyelerine ulaştırmaktır. Köy Enstitüleri yeni kapatıldığı zaman onların yerlerinde eğitimi sürdüren altı yıllık ilköğretmen okullarındaki eğitim geleneği Köy Enstitüsü ortamına çok yakın olmuştur. Öğrenciler, üretimde doğrudan yer almamakla beraber, yaz tatilinde bir ay süreli yaz kurslarında bölgenin özelliğine göre duvar örme, arıcılık, meyvecilik, kavakçılık gibi faaliyetler içinde bulunmuşlar, bu çalışmalar yıl içindeki tarım derslerinde de sürdürülmüştür. Ayrıca tüm öğrenciler, eğitim aldıkları sınıflarının temizliğini kendileri yapar, yemekhane ve çamaşırhane gibi birimlerde nöbet tutarak bu hizmetlere katkı sağlamışlardır. Bu öğrenciler aynı zamanda müzik aleti çalıp türkölü halaylı eğlenceler tertipleyip farklı dallardaki yeteneklerini de sergilemişlerdir (Eşme, 2001: 65).

1958-1959 döneminde 52 ilköğretmen okulunda, %75'i köy çocuğu olmak üzere toplam mevcut 19.835 idi. Bu tarihlerde ilköğretmen okulları, askeri okullar gibi parasız yatılılık imkânları en geniş olan eğitim kurumları arasında yer almaktaydı. Bunun neticesinde öğretmenlik mesleği Cumhuriyet ilanından 1960'lı yılların sonlarına kadar özellikle köy çocuklarının okuması için tek seçenek olmuştur. Aslında başka meslekleri de çok iyi tanımadıklarından dolayı her köy çocuğunun hayalinde öğretmenlik büyük bir ideal olarak yer almıştır. Her ilçe bünyesindeki köylerden ancak bir iki kişi bu okullara girebildiği için bu ideale ulaşmak kolay olmamıştır (Eşme, 2001: 64-66).

Cumhuriyetle çatışan hiçbir fikre yer verilmeyen bir yatılı okul ortamında verilen eğitimle, Atatürk ilke ve inkılapları Cumhuriyet'in ışığında işlenir, vatanseverlik duygusu aşılırdı. Öğrenciler okullarının şehirden uzak oluşu sebebiyle 6 yıl boyunca ve her yılın 10 ayında, öğrenciler tüm vakitlerini fedakar ve seçilmiş öğretmenler denetiminde verimli bir şekilde geçirmişlerdir (Eşme, 2001: 64-66).

İlköğretmen okulları yine ağırlıklı olarak köy ilkokulu mezunu öğrenciler almaya devam etmiş ve diğer 3 yıllık İlköğretmen Okulları ile birlikte lise seviyesinde program bütünlüğü sağlanmıştır. Ancak yeni düzenlemeye göre köy ilkokullarının öğretmen ihtiyacını karşılamak maksadıyla hem 3 hem de 6 yıllık İlköğretmen Okullarının mezunları zorunlu hizmetlerini tamamlamaları için köy ilkokullarında görevlendirilmiş ve öğretim programlarına Köy Enstitüleri programlarında olduğu gibi “iş ve tarım dersleri” konmuştur (Dursunoğlu, 2003: 67).

İlköğretmen Okullarının eğitim süresi 1970-1971 eğitim-öğretim yılında bir yıl daha artırılmış; böylece normal lise eğitim programının tamamı uygulanmaya başlamış ve öğretmenlik mesleği ile ilgili derslerin sayısını fazlalaştırılmıştır. Daha önce genel lise mezunu sayılabilmek için fark derslerini tamamlamak zorunda kalan İlköğretmen Okulu öğrencileri, bu uygulamayla genel lise mezunlarına denk sayılmış ve üniversiteye girme hakkına sahip olmuşlardır. Hem yapıda hem de programlarda değişiklik getiren bu düzenleme ile öğretmen yetiştiren okullarının statüsü biraz daha yükseltilmiş, programlar daha kapsamlı hâle getirilmiştir. Ayrıca İlköğretmen Okullarının eğitim sürelerinin arttırılması birkaç yıl sonra gerçekleşecek olan ilkokul öğretmeni yetiştirme işini yükseköğretim seviyesine taşıma aşamasında önemli bir başlangıç olmuştur (Dursunoğlu, 2003: 69).

2.6.1.4. Eğitim Enstitüleri

Türkiye’de yıllarca, ilkokul öğretmenleri lise düzeyindeki ilk öğretmen okullarından yetişmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olan bu kurumlar başarılı öğretmenler yetiştirmiş olmakla beraber, sonraları bazı siyasi çalkantılara uğramış, öğretmen gereksinimini sayıca karşılamak kaygısı nitelikli öğretmenler yetiştirme düşüncesinin önüne geçmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda “*her düzeydeki öğretmenlerin yükseköğrenim yoluyla yetiştirilmeleri*” gerektiği belirtilmiştir. İşlevlerini kaybeden İlköğretmen Okullarının yerine 1974-1975 öğretim yılından itibaren Temel Eğitim I.

Kademe okullarına (ilkokullara) öğretmen yetiştirilmek üzere, İki Yıllık Eğitim Enstitüleri açılmıştır. Böylece, öğretmenin niteliği yükseköğrenim düzeyinde ele alınmaya başlanmıştır (Baskan, 2001a: 30).

Öğretmen lisesi mezunu öğrencilere Eğitim Enstitülerine girişte çeşitli avantajlar sağlanarak bu iki kurum arasında devamlılık sağlanmaya çalışılmıştır. İki yıllık Eğitim Enstitüleri 1976 yılında sayıları 50'ye ulaşmış; ancak, teknik eğitime geçiş sebep gösterilerek 1980 yılına kadar bunlardan 30 tanesi kapatılmıştır. Eğitim Enstitüleri, 1975-1980 yılları arasında öğretim elemanı yetersizliği, genellikle düşük puanlı öğrencilerin alınması, politik olaylar ve baskılar gibi ağır sorunlarla karşı karşıya kalmışlar ve normal programın dışında “hızlandırılmış eğitim” yoluyla öğretmen yetiştirmeye mecbur olmuşlardır. Hızlandırılmış programla, oldukça yoğun dersler verilerek ve normal öğretim süresinin dörtte biri ya da yarısı kadar bir sürede öğretmen yetiştirilmeye çalışılmıştır. Ancak seminer çalışmaları, öğretmenlik uygulamaları gibi bir öğretmen yetiştirme programında bulunması son derece önemli konular göz ardı edilmiştir (Dursunoğlu, 2003: 70).

2.6.1.5. Eğitim Yüksekokulları

6 Kasım 1981'de çıkarılan 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre, öğretmen yetiştiren tüm kurumlar üniversitelere bağlanmasıyla tüm öğretmenlerin yükseköğrenim görmeleri yasal bir zorunluluk haline getirilmiştir. Eğitim Yüksekokulları, 1982–1983 öğretim yılında son defa Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen programı devam uygulamışlardır. 1983 yılında ise Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanan sınıf öğretmenliği programı kabul edilerek 1983–1984 öğretim yılından itibaren uygulamaya başlanmıştır (Akyüz, 2004: 361).

1973 tarihli 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile getirilen, “tüm öğretmenlerin yükseköğrenim görmeleri” ilkesini gerçekleştirmek için, 1986 Nisan'ından itibaren, önceki yıllarda orta öğrenim düzeyinde yetişmiş yaklaşık 130.000 sınıf öğretmenlerine Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nde 2 yıl süreli “Eğitim Önlisans Programı” başlatılmıştır. 1989–1990 öğretim yılında sayısı 28 olan “öğretmen liseleri” nin programları, düz lise eğitim programları ile aynı idi. 1983 yılında öğretmen liseleri programları; öğretmenliği benimseten ve bu mesleğe hazırlayıcı şekilde düzenlenmesi ile bu okulların

öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına kaynak teşkil etmesi öngörülmüştür (Akyüz, 2004: 325).

Yüksek Öğretmen Okulları, 20 Temmuz 1982'de Eğitim Fakültesi ve Eğitim Yüksekokulu olarak değiştirilerek üniversitelere bağlanmış, öğretim süreleri de 1989–1990 öğretim yılında 4 yıla çıkarılmıştır. Bu kurumların bir kısmı Temmuz 1992'de Eğitim Fakültesi'ne dönüştürülürken, bir kısmı da Eğitim Fakülteleri bünyesinde Sınıf Öğretmenliği Bölümü olarak bağlanmıştır (Akyüz, 2004: 357).

Eğitim Fakülteleri içindeki Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinin sayısı 1990 yılında 24 iken bu sayı yıldan yıla artış göstermiştir. Bu sayı 2001 yılında 53'ü I. Öğretim, 35'i de II. Öğretim olmak üzere 88'e ulaşmıştır. 1983 yılından itibaren sınıf öğretmeni yetiştiren programların sayısında bir artış sağlanırken; bu programların toplam kontenjanlarında aynı derecede bir artış kaydedilememiştir. Şöyle ki, 1983 tarihinde toplam 6.930 olan kontenjan, 1989-1990 öğretim yılına gelindiğinde programların eğitim süresinin 4 yıla çıkmasıyla beraber 4.730'a düşmüştür. 1995-1996 öğretim yılına bakıldığında kontenjandaki artış ancak 5.300'e ulaşmıştır. 1996-1997 öğretim yılından itibaren hızla artan sınıf öğretmeni ihtiyacını göz önüne alan YÖK, Sınıf Öğretmenliği Bölümlerindeki kontenjan sayılarını yükseltmiş ve yeni bölümler açarak bu konuda çok önemli adımlar atmıştır (Dursunoğlu, 2003: 64-74).

Eğitim Yüksekokullarının öğretim süresinin 4 yıl olmasının yararları şu şekilde sıralanabilir (Dilaver, 1994: 88);

- Öğretmen eğitiminde bir bütünlük sağlanacaktır.
- Öğretmen adayının mesleki bilgi ve beceriyi tam olarak edinmesi sağlanacaktır.
- Örgün eğitimde, ilköğrenim çağındaki çocuklar en hassas dönemlerinde, lisans öğrenimi görmüş daha tecrübeli öğretmenler tarafından eğitilecektir.
- 4 yıllık bir yükseköğrenim, 2 yıllık bir eğitime kıyasla lise mezunları için de daha cazip olacak ve daha başarılı öğrencilerin bu programı tercih etmelerine imkan sağlanmış olacaktır.
- İki yıllık programda pedagojik formasyon dersleri yeterince verilememiş ve derslerin birçoğu program dışı bırakılmıştır. 4 yıllık eğitim ile gerekli dersler yerinde ve zamanında geçiştirmeden ayrıntılı olarak verilmiştir.

8-9 Haziran 1989 tarihinde Ankara’da toplanan “Öğretmen Yetiştirme Danışma Kurulu Toplantısı” nda öğretmen liselerinin mevzuatı, eğitim programlarının geliştirilmesi, eğitim şartlarının tespiti ve iyileştirilmesi, öğretmen liselerinden yükseköğretime geçiş vb. konular görüşülmüştür. Genel kurul tarafından alınan karar doğrultusunda 1989-1990 yılında 28 öğretmen lisesinden 18’i “Anadolu Öğretmen Lisesi” uygulamasına geçirilmiştir. Bu sayı 1990-1991 öğretim yılında 47’ye yükseltilmiştir (Dursunoğlu, 2003: 64-74).

04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu’nun 97.30.2761 sayılı kararı ile 1998-1999 eğitim-öğretim yılında “sınıf öğretmenliği” bölümleri, “ilköğretim bölümü” adıyla Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı’na dönüştürülmüştür. Öğretmen yetiştirmede “yeniden yapılanma” diye adlandırılan bu kapsamlı uygulamadan yaklaşık 8 yıl (1998-2006) sonra, ilköğretime öğretmen yetiştiren lisans programları tekrar düzenlenmiş ve 2006-2007 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır (Aydın, Şahin ve Topal, 2008: 53) .

2.6.2. Ortaokul ve Lise Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi

Cumhuriyet döneminde öğretmenlik mesleğinin gelişmesi, öğretmenlerin nicelik ve nitelik bakımından ihtiyacı karşılayacak şekilde yetiştirilmeleri ve bunun için de öğretmen okullarının yurdun birçok bölgesinde açılması yönünde önemli çalışmalar yapılmıştır. İlkokul öğretmenlerini yetiştirmek için gösterilen çabalar ve emekler aynı şekilde ortaokul ve lise kademelerine öğretmen yetiştirmede de harcanmıştır. Atatürk, halkımızı içine hapsediği bilgisizlikten kurtarmak ve devlet kadrolarını bilgili, tecrübeli elemanlarla doldurmak için eğitim alanında büyük atılımlar yapmıştır. Özellikle öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi hususunda daha titiz çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Kavcar, 2002: 197-214).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, hemen her toplumsal kurumun yapısında değişikliğe gitmiş; örneğin ekonomik alanda kalkınma politikalarını; siyasî alanda laik, demokratik ilkeleri uygulamaya koymuş, eğitim alanında da gelişmiş ülkelerin eğitim politikalarını takip etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk ve onun çizgisinde olan yenilikçi aydın kesim, ülkenin kalkınması için atılacak ilk adımın eğitim kurumlarına yapılacak çeşitli reform ve devrimler oluşunu savunmuşlardır (Ergün, 1987: 92). Atatürk, yabancı uzmanların ülkeye davet edilmesine daima sıcak bakmış ve yabancı sermayeye, ülkeyi hegemonyası altına almak istemediği sürece, ülke yararına olacak her alanda yapılacak çalışmalara destek verilebileceğini ifade etmiştir. Bu konuda Dewey de Atatürk ile aynı düşünceyi paylaşmış, yaptığı inceleme ve gözlemler çerçevesinde ülkenin eğitim sistemiyle ilgili pragmatik bir

değerlendirme yapmıştır. Mesela, raporunda yer verdiği “her bölgenin özelliklerine uygun orta dereceli okullar açılması” ifadesi Dewey’in Türk eğitim sistemiyle alakalı pragmatik bakış açısının netliğini yansıtmaktadır (Bülbul, 2009: 669).

Eğitim alanında araştırma yapmak amacıyla, ülkeye davet edilen ilk yabancı uzman John Dewey olmuştur. Başka bir deyişle John Dewey, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin millî eğitim teşkilatının düzenlenmesi ve toplumsal kalkınmanın eğitim ile ilişkisinin kurulmasında bilgisine ve deneyimine başvurulmuş ilk yabancı uzmandır. Dewey, Türkiye için uzun soluklu bir eğitim sistemi yapılanmasını uygun görmüş ve raporunda, ülkenin eğitim sistemi için yapılması gerekenleri adım adım anlatmıştır. Bu bağlamda öncelikli atılacak adımın, eğitimin amaç ve hedeflerini belirlemek olduğunu söyleyen Dewey, Türkiye’nin eğitim sistemine yönelik çalışmalarını bilimsel bir yol çizgisinde yürütmüştür (Deringöl, 2007: 72).

Millî Eğitim Bakanlığı’nda yeni düzenlemelere, yeni oluşumlara ihtiyaç olduğunu ifade eden Dewey, hazırladığı raporunda odak noktası olarak “öğretmenlerin yetiştirilmesi” üzerine yoğunlaşmıştır. Yurt çapında zeki, çalışkan ve özverili bireyleri erkek-kadın ayrımı yapmaksızın öğretmenlik mesleğine çekmek gerektiğini, onları modern eğitim düşüncesiyle donatmak gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü ona göre bir ülkede “öğretmenler nasıl olursa okullar da öyle olur.” Bu düşünceden yola çıkarak, öğretmen sorunu çözüldüğü zaman ülkenin eğitim sorununun çözüme kavuşacağını anlamak önemlidir (Yıldız, 2014: 142).

Dewey’ e göre öğretmenlerin mesleklerini nitelikli biçimde yapabilmeleri için birtakım malî imkânlar sağlanmalıdır; aksi takdirde kendisi sıkıntı içinde olan bir öğretmenin eğitime, okula, öğrenciye ve çevresine çözüm üretmesi mümkün olamaz. Dewey geldiği dönemde Türkiye’de öğretmenlerin düşük maaşlarına dikkat çekmiş ve öğretmenlere maaş haricinde konut ve yakacak ödenekleri verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca devletin öğretmenleri gerekli indirimlerle, çeşitli yerlere seyahat edebilmelerini kolaylaştırması üzerinde durmuştur (Başgöz,2016: 151).

Mustafa Necati döneminde Dewey’ in öğretmen yetiştirme üzerine raporlaştırdığı birçok karar uygulanmaya konmuştur. Örneğin, öğretmenlere konut sağlanması için gerekli çalışmalar başlatılmış, ilkökul öğretmenlerinin maaşlarını en az 15 lira, orta dereceli okul öğretmenlerinin maaşları ise en az 20-25 lira olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlere konut ve yakacak tazminatları verilmiş; öğretmenlerin devlet araçlarında

yolculuk yapabilmeleri için ödenecek ücretin yarısını ödemeleri şeklinde bazı kolaylıklar sağlanmıştır. Bu dönemde şartların düzelmesiyle, daha önce görevlerinden ayrılan öğretmenler, görevlerine geri dönmüşlerdir. Nitekim Mustafa Necati'nin bu konu ile ilgili düşünceleri, Dewey' in öğretmen yetiştirmeye verdiği önemi destekler nitelikte olmuştur (Binbaşıoğlu, 2009: 457-458).

Daha Cumhuriyet'in ilanından önce Atatürk, 1 Mart 1923 tarihinde öğretmenlik mesleğinin önemini ve bu alanda yapılacak çalışmaları etkileyici bir biçimde işaret etmiştir. Bundan bir yıl sonra, 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı "Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu" kabul edilir. Bu yasayla öğretmenlik resmi olarak, "Devletin genel hizmetlerinden eğitim ve öğretimi yerine getirmekle görevli bir meslek" haline getirilmiştir; ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç kademeye ayrılmıştır (Kavcar, 2002: 199). Öğretmen olabilme şartları da ayrıntılı olarak aynı yasa da belirtilmiştir. Bu şartlardan ilkinde göre eğitimini başarıyla tamamlayan öğretmen adayları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yere stajyer öğretmen olarak atanmakta, bir yıl sonra stajyerliği kalkarak öğretmen unvanını almaktadırlar (Akın, 2005: 11).

Öğretmen okulu dışında diğer okullardan mezun olanlardan öğretmen olmak isteyenler ise, yasanın 6. maddesine gereği sıkı bir elemenden geçirilecektir. Bu maddeye göre, öğretmen okulları dışındaki yükseköğrenim kurumlarını bitirenlerden kendi branşlarında öğretmenlik yapmak isteyenler, Bakanlığın belirleyeceği bir okulda en az bir yıl staj yapacaklar, bu bir yılın sonunda okul öğretmenler kurulunun onayı ile bu öğretmen adayları Türkçe, pedagoji ve felsefe derslerinden sınava alınacaklar ve başarılı olmaları durumunda öğretmen ünvanına hak kazanacaklardır. Burada göz ardı edilemeyecek en önemli nokta, hangi dalda olursa olsun, öğretmen olacak adayların önce Türkçe sınavına da girmesi ve mesleğini eline alabilmek için onu başarmak zorunda olmasıdır. Bu sıkı ve akılcı tutum, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ne kadar sağlam temeller üzerine kurulduğunu açıkça göstermektedir (Kavcar, 2002: 203).

2.6.2.1. Üç Yıllık Eğitim Enstitüleri

Ortaokul ve lise seviyesine öğretmen yetiştirmenin Cumhuriyet tarihindeki gelişimi incelendiğinde, ilkökul öğretmenleri ile benzer kaynaklardan yetiştikleri görülmektedir. Her ne kadar lise öğretmenleri yüksek öğretmen okulları ve üniversitelerin Fen-edebiyat fakültelerinden, ortaokul öğretmenleri de eğitim enstitülerinden mezun olsa da yetişen

öğretmenin hangi kademedeki görev yapacağını çoğu zaman ortaokul ve liselerin öğretmen açığı belirlemiştir (Küçüköğlü, 2004: 348).

Cumhuriyetin ilk yıllarına bakıldığında doğrudan ortaokula öğretmen yetiştiren bir kurum bulunmamaktadır. Cumhuriyet öncesinden devralınan yüksek öğretmen okulları ve üniversitelerin eğitim ile ilgili bölümlerinden mezun olan öğretmenler lise ile birlikte ortaokullarda da görev alıyorlardı. Bundan dolayı 1920'li yıllarda ortaokul öğretmeni yetiştirme konusu sık sık gündeme geliyordu. Bu ihtiyacı karşılamak için kurulan ilk eğitim enstitüsü olan "Gazi Eğitim Enstitüsü" 1926-1927 öğretim yılında "Orta Muallim Mektebi" adıyla kurulmuştur. İlk kuruluş amacı ortaokullara Türkçe öğretmeni yetiştirmek olan bu kurumun eğitim süresi iki yıl idi. Konya'da açılan bu enstitü daha sonra Ankara'ya taşınarak yeni bölümler eklenmiş, hatta 1940'lı yılların sonuna doğru öğrenim süreleri 2-3 yıl arasında değişen farklı bölümleriyle tüm ortaokul dersleri için öğretmen yetiştirir hale gelmiştir. Bu arada sayıları gittikçe artan ortaokulların öğretmen ihtiyacını kısa yoldan karşılamak için 1946-1947 öğretim yılında orta kademedeki derslerin tümünü (tarih, coğrafya, Türkçe, yurttaşlık bilgisi, matematik, tabiat bilgisi, fizik, kimya) okutabilecek öğretmenler yetiştirmek amacıyla "toplular dersler bölümü" açılmış ise de niteliğin düştüğü endişesiyle bu uygulama kısa sürede bırakılmıştır. Sonra daha farklı bir çözüm getirilerek ortaokul tüm dersleri için fen ve edebiyat bölümleri kurularak iki grupta toplanmış ve enstitü programları buna göre yeniden düzenlenmiştir (Küçüköğlü, 2004: 349).

Gazi Eğitim Enstitüsünün kapasitesi ülkedeki ortaokul öğretmeni ihtiyacını karşılamada yetersiz kalınca, yeni eğitim enstitüleri açılmaya başlanmıştır. 1940'lı yılların sonunda Balıkesir, İstanbul ve İzmir Öğretmen Okullarının altyapısından faydalanılarak bu kurumlarla birlikte faaliyet gösteren eğitim enstitüleri açılmıştır. Ortaokullara yönelik halktan gelen yoğun talep bu enstitülerin kurulmasında en büyük etken olmuştur. 1959'da Buca'da bir eğitim enstitüsünün daha açılmasıyla sayıları beşe çıkmıştır. Bu enstitülerde fen, edebiyat, eğitim ve yabancı diller bölümleri 2 yıllık, diğer bölümler ise 3 yıllık idi. 1967-1968 öğretim yılında yapılan yeni düzenleme ile enstitüler fen bilgisi, matematik, sosyal bilgiler, Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca, Beden eğitimi, Resim iş, Müzik, Tarım ve eğitim adı altında 12 bölümle öğretim yapmaya başlamıştır. 1961 yılında Erzurum Eğitim Enstitüsü (Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü) kurulmuş ve aynı yıl enstitülerin sayıları iki katına çıkmıştır. Bu sayı 1970 yılında 12'ye, 1973 yılında 16'ya ve 1978'de ise 18'e

yükselmiştir. 1960 yılında enstitülerde eğitim gören öğrenci sayısı 2.049 iken 1977-1978 öğretim yılında 69.313'e kadar yükselmiştir (Baskan, 2001b: 24).

1970'li yıllara gelindiğinde öğretmen yetiştiren kurumlardaki bu artış bile ortaokullardaki öğretmen ihtiyacını karşılama konusunda yeteriz kalınca önceden olduğu gibi “kestirme çözümler” gündeme getirilmiştir. 1974'te "Gece Öğretimi" ile 15.000 ve "Mektupla Öğretim" ile 42.141, 1978 yılında da "Hızlandırılmış Eğitim" ile 70.557 mezun verilmiştir. Kısa sürede yeterli eğitim almadan toplamda 120.000 öğretmen yetiştirilmiştir. Tüm bu gelişmeler artan öğretmen ihtiyacı karşısında nitelik sorunu üzerinde durulmadığını ve sadece niceliğe yönelik önlemlerin alındığını göstermektedir (Küçükkoğlu, 2004: 350).

2.6.2.2. Yüksek Öğretmen Okulları

Osmanlı döneminde 1839'da Tanzimat'la başlayan batılılaşma hareketi en çok eğitime alanına yansımıştır. Çünkü Türk toplumuna getirilecek yenedünya görüşü ve birçok alanda yapılması planlanan değişimler ancak eğitim yoluyla mümkün olabilirdi. Ancak dar bakış açısından beslenen mevcut sistem bu işi gerçekleştirmekten çok uzaktı. Bu nedenle araştırmacı ve akılcı bir anlayışın hâkim olduğu bir eğitim sistemi ile çağdaş eğitim verecek batı modeli okullara, bu anlayışa sahip öğretmenlerin yetiştirilmesine gerek vardı. 16 Mart 1848'de açılan Darümuallimin bu amaçla kurulmuştur. Bu kurum zamanla geliştirilerek, 1891 yılında ilk, orta ve liselere öğretmen yetiştiren kısımları da içine kapsayan “Darümuallimin-i Âliye” adıyla işleyişine devam etmiştir. Bu kurumun içinde yer alan ‘Âli’ kısmı bugünkü lise düzeyindeki okullar olan idadilere öğretmen yetiştiren bir yüksekokul olarak hizmet vermiştir. Yüksek Öğretmen Okullarının asıl temelini teşkil eden bu kurum, sık sık yapısal bakımdan değişiklikler geçirmiş ve 1915 yılında ise son şekliyle Cumhuriyet'e devrolmuştur (Kavcar, 2002: 198).

15 Temmuz 1923'te bir araya gelen Birinci Heyet-i İlmiye (Bilim Kurulu), Cumhuriyetten önceki haliyle devralınan Darümuallimin-i Âliye hakkında yeni kararlar almıştır. Bu kararlar doğrultusunda “Ecole Normale Supérieure” adlı Fransız Yüksek Öğretmen Okulu yapısı ve işleyiş model alınmış ve kurumun adı “Yüksek Muallim Mektebi” olarak değiştirilmiştir. 16 Ağustos 1934 tarihinde, Yüksek Muallim Mektebi'nin, Cumhuriyet dönemindeki yapılanması başlangıç kabul edilerek onuncu kuruluş yıl dönümü kutlanmıştır. Aynı tarihte okulun adındaki Arapça kökenli kelimeler değiştirilmiş; Yüksek Öğretmen Okulu olarak anılmaya başlanmıştır (Eşme, 2001: 57).

1930'lu ve 1940'lı yıllarda, tıp fakülteleri dâhil, üniversitelerin pek çok bölümüne sınavsız öğrenci alınırken, Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencilerini sınavla alan bir kaç okuldan birisi olmuştur. Okulun bu özelliği nedeniyle, o yıllarda liselerin başarısı, Yüksek Öğretmen Okuluna yerleştirdikleri öğrenci sayısı ile ölçülmüştür. Bu durum okulun esas gayesi olan Fransız Yüksek Öğretmen Okulu niteliğindeki yapıya çok yaklaşmıştır. Okulun elde ettiği bu başarılarında hiç şüphesiz öğretim kadrosunun etkisi büyük olmuştur. Öğrenciler Lisans derslerini İstanbul Üniversitesinde Prof. Z. Fahri Fındıkoğlu, Sadrettin Celal Antel, Prof. Cemil Bilsel, Prof. Mazhar Osman, Prof. Besim Darkot gibi dönemin en başarılı eğitimcilerinden akşamları meslekleriyle alakalı ek dersler almışlardır. Bu yıllar Yüksek Öğretmen Okulu için eğitim yolunda en verimli yılları olmuştur. Türk Millî Eğitimi'nin seçkin isimlerinden Arif Akçabay, Mesut Talaslıoğlu, Kamil Günel, Selman Erdem, Hasan Erk, Behçet Necatigil, Orhan Dengiz, Nuri Kodamanoğlu, Selman Erdem ve Turan Birinci bu okulun mezunları listesinde yer almıştır (Özkan, 2016: 25).

12 Haziran 1946 tarihinde çıkarılan üniversiteler yasası, öğretim üyelerinin dışarıda görev almasını yasaklamıştır. Bu gelişme, Yüksek Öğretmen Okulu için bir dönem noktası olmuş ve giderek yıldızı parlayan okulun geleceğini olumsuz etkilemiştir. Ne yazık ki, bu yasayla, okuldaki eğitime nitelik kazandıran müzakereci akademik kadronun okulla ilişkisi kopmuştur. Okul, bu olumsuz gelişmenin ardından bir öğrenci yurduna dönüşme sürecine girmiş ve 1949-1950 öğretim yılı başında okulun kapatılmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak 2 yıl sonra, 1 Mart 1951 tarihinde, ihtişamlı bir mekan olan Çapa'daki binada, eğitim hizmetlerine yeniden başlamıştır (Gelişli, 2006: 56).

Yüksek Öğretmen Okulu, kapalı kaldığı iki yıl süresinde, eski itibarını büyük ölçüde kaybetmiştir. 1940'lı yıllarda lise mezunlarının, öğrencisi olmak için yarıştığı okul 1950'li yıllarda eski çekiciliğini yitirmiş, her yıl verebildiği 3-5 mezunla öğretmen ihtiyacını karşılamada yetersiz bir duruma gelmiştir (Ergün, 1987: 48).

Lise Öğretmeni yetiştiren tek kurum olan Yüksek Öğretmen Okulu'nun verdiği mezun sayısındaki gerilemenin tersine, 1950'li yıllarda sanayileşme ve köyden kente göç hız kazanmış ve bu durum lise ve liselerdeki öğrenci sayısında önemli bir artış sağlamıştır. Diğer bir açıdan, Türkiye'de bu dönemde mühendislik gözde meslek olmaya başlaması Yüksek Öğretmen Okulunu tercih edilmede olumsuz etkilemiş, sonuçta okul nitelikli öğrenci bulmada eski gücünü tekrar yakalayamamıştır. Bu olumsuz gidiş, dönemin eğitimcilerini, lise öğretmeni yetiştirmede yeni bir öğrenci kaynağı aramaya yöneltmiştir.

Aynı yıllarda 52 İlköğretmen okulunda eğitim gören; üstün yetenekli, meslek motivasyonu tam, öğretmenlik mesleğinin erdemleri küçük yaşlarda kazandırılmış, bu heyecanlı öğrenciler, Yüksek Öğretmen Okulları için bir öğrenci kaynağı olmuştur (Eşme, 2001: 77).

İlköğretmen okulu öğrencilerinin Yüksek Öğretmen Okulu'nu yani üniversiteyi tercih edebilmeleri için önemli bir engel bulunmaktaydı. O dönemde ilköğretmen okulu öğrencileri lise mezunu sayılmadıkları için üniversite sınavlarına girememektedir. 1950'li yılların ortalarında, Millî Eğitim Bakanlığında üst kademedeki yetkililer bu durumun farkındaydı. Objektif ve belirleyici sınavlarla bu çocuklar, Yüksek Öğretmen Okulları'na yönlendirilebilirlerdi. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu 1945 yılında bitiren, 1950'li yılların ortalarından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı'nda Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi olan Nuri Kodamanoğlu adlı genç bir eğitimci, bu öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okulları'na ve öğretmen mesleğine kazandırılması için bir model düşünmüştür. 1960-1964 yılları arasında iki kez Millî Eğitim Bakanlığı müsteşarı olan ve 1965'te İsmet Paşa'nın teklifi ile kontenjan milletvekili olarak meclise giren Nuri Kodamanoğlu bu modeli, dönemin siyasi iktidarına nasıl kabul ettirdiğini şöyle anlatıyor (Eşme, 2001: 79):

“Kasım 1951'de Bakanlığın erkânı arasına şube müdürü olarak girdim. 1956'da Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi oldum. Yüksek Öğretmenli olan iki arkadaşta modeli anlattım. Bunlar, Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin Özel Kalem Müdürü Cahit Okurer ve sonradan Müsteşar da olan Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi Hikmet İlaydın'dı. Cahit Okurer siyasi eğilimi ve pozisyonu nedeniyle Bakana yakındı ve benim teklifimin Demokrat Parti için değerini hemen kavradı. 1956 sonu veya 1957 başında, Cahit Bey'den ayrı olarak bu konuyu Bakan Tevfik İleri'ye açtım. O zamanki Müsteşar Osman Faruk Verimer Yüksek Öğretmenli değildi ancak bize yandaş oldu. DP'nin Köy Enstitülerine bir alerjileri vardı – ki bu onlar için bir ayıptır- ancak yine de Bakan olayı benimsedi. Ben Bakan'a; “Efendim, Köy Enstitüleri yoluyla köy çocukları orta öğretime kavuşturulmuşlar ve eğitimin kalkındırılmasına dahil edilmişlerdir. Siz de bu proje ile köy çocuklarını üniversiteye dahil edeceksiniz ve siz de Millî Eğitimde hayırla yad edileceksiniz” diyerek sayın Bakanı ikna etmeye çalıştım.”

Bakan Tevfik İleri, kendisine anlatılan bu modelden etkilenir. Müsteşarı Osman Faruk Verimer ile Özel kalem Müdürü Cahit Okurer, Bakan'ın bu çözüm yolunu benimsemesinde katkıları olmuştur. Bakanın gayretleri ile de köylüye yakınlığı temel politika olarak gördüğünü her fırsatta belirten hükümet de projeyi benimser. Köy

Enstitülerini kapatarak, köylünün eğitiminde bir çığır açan bu kurumlara gönül verenleri ve köy çocuklarını gücendiren hükümet, bu durumun telafisi de sayılacak adımı 1959 yılında yeni projeyi yürürlüğe koymakla atmıştır. 3-7-1959 tarih ve 209 Sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ile Ankara Yüksek Öğretmen Okulu fiilen açılmıştır (Özkan, 2016: 23).

Millî Eğitim Bakanlığı'nca zaman kaybetmeden Valiliklere gönderilen 4562 sayılı genelge ile üç ve altı yıllık İlköğretmen Okullarını 1959 yılının Haziran ayında bitirenlerden, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na aday olarak adları gönderilenlere tebligat yapılır. Mesleğini eline almış, köy okullarına atanma beklerken kendilerine üniversitede okuma imkânı verilen gençler bu haberi büyük bir sevinç ile karşılamışlardır. 76 genç, büyük bir coşkuyla Bakanlığın gönderdiği telgraflarla, açılacak hazırlık kursuna katılmak üzere Başkente gelirler. Köy okullarına atama beklerken kendilerini bambaşka bir geleceğin içinde bulan bu başarılı gençler, mutlu olmanın yanı sıra endişelilerdi de. Kendilerine gönderilen yazı, geleceklerine bambaşka bir ufuk açmıştır. Ancak köylere öğretmen olarak atanmak üzere iken 4 yıllık zorlu bir üniversite eğitiminden geçerek lise öğretmeni olmayı tercih etmek kolay olmamıştır (Ergün, 1987: 50).

Kurs süresi olarak 10 Ağustos 1959 ile 5 Ekim 1959 tarihleri arası belirlenmiştir. Açılış töreni, eğitimin yapılacağı Atatürk Lisesi bahçesinde 12 Ağustos 1959 tarihinde yapılmıştır. Törene, Millî Eğitim Bakanlığını vekâleten yürütmekte olan Tevfik İleri, Millî Eğitimin üst kademe yöneticileri ve ilköğretmen okulu müdürleri katılmıştır. Bakan Tevfik İleri, törendeki konuşmasının bir bölümünde, “vatandaş bizden aynı zamanda essah öğretmen istiyor” diyerek modeli savunur ve modelin başarılı olacağını devam eden şu sözleriyle ifade etmiştir : “*Gün gelecek, bugün Fen Fakültesi, Edebiyat Fakültesi talebe bulamazken ve bulunduğu talebelerden zaman zaman şikayet ederken, bizim yakamıza yapışacak, “bana o muallim mektebi mezunlarından, seçtiğin çocuklardan, daha çok gönder” diyecek. Çünkü bu çocuklar üniversitemizin her zaman sevilen, aranan, beğenilen, muvaffak çocukları olacak.*” (Eşme, 2001: 90);

Okul, ilk mezunlarını 1962-1963 yılında verir. Köylerden, kasabalardan seçilen zeki, yetenekli, sorgulayan, idealist topluluk bu yeni modelle beklenenin çok üstünde başarı sergilemiş ve mezun olan 49 kişinin yarıya yakını üniversitede asistan olarak kalmıştır. Aynı başarı iki-üç yılda daha sürmüştür. Mezunlar, üniversitedeki eğitimcilerin takdirlerini kazanması sebebiyle, Yüksek Öğretmen Okulu, üniversitelerin akademisyen kaynağı olmaya başlamıştır. Bu dönemi, hem okulun Felsefe Öğretmeni hem de Öğretmen Okulları

Genel Müdürü olan Selman Erdem tespit ve deneyimlerini şöyle anlatmaktadır (Eşme, 2001: 116); *“Karşımızda yetenekli, zeki, kavrayışlı, sorgulayan, irdeleyen, eleştiren ve okuyan bir öğrenci topluluğu vardı. Hemen tümü, birey - toplum çıkarlarında önceliği topluma vermeye hazır bir yapıdaydı. Yetenek ve başarıları övgüye değerdi. Bir değerlendirme toplantısında Ankara Fen Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Esat Egesoy şöyle demişti: “Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri Ankara Fen Fakültesi’nin eğitim düzeyini yükseltmekle kalmadılar, öğretim üyelerini daha çok ve sistemli çalışmaya da yönelttiler”.*

Yüksek Öğretmen Okulları, yalnızca liselerin değil, fen ve edebiyat fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacını karşılayan gür bir kaynak da olmuştur. Yüksek Öğretmenliler birer birer Üniversitelerin Fen ve Edebiyat Fakültelerinin akademisyenleri olmak üzere asistan olarak kürsülerde yerlerini alacaklardır. Birkaç on yıl sonra ise onlar Üniversitelerin profesörleri, dekanları ve hatta rektörleri olacaklardır. 116 yılı aşan bir geçmişi olan İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve 1964-1965 öğretim yılında açılan İzmir Yüksek Öğretmen Okulu ile Yüksek Öğretmen Okulları sayısı üçe çıkar. 1960’lı yılların ortalarına doğru okulun takip ettiği eğitim modelinde bozulmalar görülmeye başlanmıştır. Yüksek Öğretmen Okullarının sayılarının üçe çıkması öğrenci kontenjanlarının arttırılmasıyla birlikte nicelik sorununu beraberinde getirmiştir. 1959 yılında 52 öğretmen okulundan sadece 70, ikinci yıl 80 öğrenci seçilirken; 1964 yılında 400 öğrenci seçilmiştir. Bu dengesiz artış, öğrenci niteliğinde ve öğrenci seçmede gösterilen özende bir gevşemeye yol açmıştır (Özkan, 2016: 26).

1965 yılı seçimlerinin ardından gelen hükümet değişikliği ile Bakan İbrahim Öktem görevini, 20 Şubat 1965 günü yeni hükümetin göreve getirdiği Cihat Bilgehan’a devretmiştir. Bu değişiklikle, Yüksek Öğretmen Okullarını zirveye çıkararak kurmaylar görevlerinden ayrılmak durumunda kalmışlardır. Bu gelişmeler sonucunda, nicelik sorununun yol açtığı sorunlara ek olarak okullara siyasi ortamın girmesi ile bozulmanın işaretlerini daha da belirgin olmaya başlamıştır. 1968 olayları Yüksek Öğretmen Okullarını çok yakından etkilemiş ve her üç okuldaki siyasi kavgalar, fakültelerdeki başarıyı kötü yönde etkilemiştir (YÖK, 2007: 19).

24 Haziran 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmen yetiştirmede çok köklü değişiklikler getirecek maddeler içermektedir. Bu kanuna göre, ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması ve her seviyede öğretmenin yetiştirilmesinde

yükseköğrenim şartı gibi yenilikler kabul edilmiştir. İlk bakışta köy çocuklarının lehine gibi görülen bu düzenleme, ilerleyen yıllarda beklenenin tam tersi sonuçlar vermiştir. Yine aynı kanun ile ilköğretmen okulları öğretmen liselerine dönüştürülmüş ve böylelikle Yüksek Öğretmen Okullarının kaynağı da kurutulmuştur (Gelişli, 2006: 58).

Önce siyaset bulaştırılan, sonra öğrenci kaynağı kesilen Yüksek Öğretmen Okulları nihayet beklenen sona gelmiştir. Mili Eğitim Bakanlığı, 3 kişilik müfettişler kurulunun, 31 Mayıs 1978 tarihli ve 85.22.11 sayılı raporu gerekçe göstererek, 18 Temmuz 1978 tarih ve 405.1.37 sayılı kararı ile Yüksek Öğretmen Okullarını kapatmıştır. Yüksek Öğretmen Okullarının kapanışı yalnız bu kurumların sonu olmamış, ülkemize nitelikli lise öğretmeni yetiştirilmesinde, 1959 yılında keşfedilen kaynağın Türk Millî Eğitimine kazandırılmasına da son vermiştir. Yüksek Öğretmen Okulları hizmet verdiği yıllarda ülkeye saygın eğitimciler yetiştirmiştir. Ulaşılan belgelere göre mezunların sayısı toplam 6.177'dir. Mezunlar arasından; biri Başbakan, üçü Millî Eğitim Bakanı olmak üzere 24 parlamenter çıkmıştır (Özkan, 2016: 27).

3. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu çalışma, Eskişehir ili Mahmudiye ilçesinde, Cumhuriyet dönemi ilköğretim, orta öğretim, halk eğitimi, öğretmen yetiştirme ve yükseköğrenim alanındaki faaliyetleri belirleyebilmek amacıyla tarama modelinde yapılmış bir çalışmadır. Karasar (2014: 77) eserine göre, tarama modelleri yaşanmış ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tanıtmayı amaçlayan araştırma biçimleridir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bu nedenle, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arşivindeki ve mahallelerindeki okullardaki arşivler taranmıştır. Daha önce ilçe eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. İlçe eğitimi ile ilgili basında yer almış haberlere ulaşılmaya çalışılmış, kişi ve kurumlarla mülakatlar yapıp kayda geçirilmiştir. Okulların geçirdiği dönüşümler araştırılmıştır. Şahıslar tarafından yaptırılan okullar incelenip kayda geçirilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verileri, Milli Kütüphane ve diğer büyük kütüphane kayıtlarında da ilçe hakkında bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır..

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme:

Bu araştırmanın evrenini Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye’de Eğitim faaliyetleri oluşturmaktadır.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi:

Araştırmaya ilişkin verilerin toplanması amacıyla "Belgesel Tarama" tekniğinden yararlanılmıştır. Belgesel tarama sürecinde olay ve olguları yansıtan resim, film, ses ve resim kayıtlı bantlar, araç-gereç, bina ile bu olgularla ilgili olarak sonradan oluşturulmuş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi, resmi ve özel istatistikler, tutanak, anı, belgelerden yararlanılmıştır.

Belgesel tarama, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Tekniğin en güçlü yanı, ekonomik ve güvenilir olmasıdır. Kaynak olarak kullanılacak olan belgelerin yıllar içinde bir değişime uğramaması sayesinde, güvenilirliği çok yüksektir (Karasar, 2014: 197).

Araştırmada bu amaçla;

- Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arşivi.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumlarının arşivleri.
- Süreli, süresiz yayın yapan gazetelerin İlçe eğitimi hakkındaki yayınları.
- İlçedeki resmi kurumlar
- Birinci el, ikinci el kaynaklar
- Tezler
- Makaleler
- Kişilere ait hatıralar, görüşmeler
- Milli Kütüphane ve diğer kütüphaneler
- Türkiye İstatistik Kurumu verileri

• Mahmudiye İlçe Kütüphanesi'ndeki yayınlar taranıp kayda geçirilmiştir. Verilerin analizi için, elde edilenlerin tamamı incelendikten sonra, araştırmanın konusuna bağlı olarak başlıklar oluşturulmuştur. Bu başlık konuları ile ilgili olarak elde edilen verilerden doğrudan ve dolaylı olarak alınan notlar yardımıyla kaydedilmiş ve kullanılan her kaynak sıralanmıştır.

Çalışmamız içeriği bakımından, aşağıda maddeler halinde sunulan konuları kapsamaktadır:

- Cumhuriyet öncesi eğitim kurumları incelenmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan önce ve sonra belli bir programın olmadığı dönemdeki eğitim faaliyetleri de araştırılmıştır.
- Mahmudiye'de 1936 sonrası Planlı eğitimin olduğu Örgün eğitim kurumlarından köy okulları, ilçe merkez okulları, incelenmiştir.
- Köyün ve ilçenin kuruluşuna dair kısa bir bilgi verilmeye çalışılmıştır.
- Köyde ve ilçede eğitimin başlaması araştırılmıştır.
- Köy ve ilçedeki okullardan mezun öğrenci sayıları her yıl ayrı olmak üzere çıkartılmıştır. Sayısal veriler oluşturulmuştur.

• Mezunlar incelenirken 2015-2016 Öğretim yılı sonuna kadar geçen dönem esas alınmıştır.

• Büyük oranda, ulaşabildiğimiz Okulun müdürleri kayıt altına alınmıştır.

• Okullarından mezun olanlarla görüşmeler, kamera veya ses kaydına alınmıştır.

• Kapanan ve hala faaliyette olan okulların müdürleri, Mahmudiye İlçe Milli Eğitim müdürü, şube müdürleri, yerel halk ile görüşmeler yapılmıştır. Ses ve görüntü kaydı alınmış, yazıya geçirilmiştir.

• Okullarda okutulan dersler ve ders saatleri kayda alınmıştır.

• Okullardaki yazılı kâğıt örneklerine ulaşılmaya çalışılmış, ulaşılabilenlere konularımız içinde yer verilmiştir.

• Okulların düzenlediği sosyal- kültürel –spor faaliyetleri araştırılmıştır.

• Okulların derslik, öğrenci, öğretmen sayıları incelenmiştir.

• Okulların kapatılma süreçleri ve nedenleri incelenmiştir.

• Yenilenen okulların yapım maliyetleri araştırılmıştır.

- Öğretmen Yetiştiren Eğitim Kurumlarında ise aşağıdaki yöntem uygulanmıştır.

• Okulun kuruluş aşamasında geçirdiği süreç incelenmiştir.

• Kurulmalarına dair kanunlar ve kanun maddeleri araştırılmıştır.

• TBMM genel kurulundaki görüşmelerde, okulların kuruluşlarına dair görüş açıklayan vekillerin konuşmaları, tartışmalar, araştırılmış kayda geçirilmiştir.

• Okulların kuruluşu, inşaat, ağaçlandırma çevre düzenlemeleri incelenmiştir.

• Okullardaki eğitim faaliyetleri, okutulan dersler incelenmiştir.

• Bugün farklı illere dağılmış görüşme isteğimizi kabul eden mezun öğrencilerle gidilip görüşülmüş, kamera ve ses kaydı alınmıştır. Mezunların köylere ve köylülere katkıları araştırılmıştır.

• Okulların müdürleri kronolojik olarak verilmiştir. Müdürlerin farklı kurum ve kişilerle yazışmaları tarih ve sayı numarası verilerek, konularımızla ilişkili olanları arşiv taraması sırasında kayda alınmış, konularımız içerisinde doğrudan ve dolaylı alıntı yapılarak verilmiştir.

• Okulların döner sermayesi ele alınmıştır. Ulaşılabilen yıllara ait gelir-gider bütçeleri incelenmiştir.

• Okulların, sosyal- kültürel ve spor faaliyetlerindeki başarıları kayda geçirilmiştir.

• Yapılan sınavlar, mezunların sınavlara ait hatıralarına yer verilmiştir.

• Kişisel mektup ve yazışmalar, mezunların özel arşivlerinden, izinle kopya edilerek çalışmamıza konulmuştur.

• Öğretmenleri ve bazı öğretmenlerin profilleri araştırılmış kayda geçirilmiştir.

4. BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Mahmudiye'nin Tarihçesi

Mahmudiye, Eskişehir iline bağlı, ilin güneydoğusunda, Eskişehir-Konya asfaltı 48. kilometresi üzerinde kurulmuştur. Çiftlik olarak kurulduğu günden bu yana 200 yıllık geçmişe sahip bir yerleşim merkezidir. Mahmudiye adının kaynağı, Osmanlı İmparatorluğunun 30. hükümdarı olan II. Mahmut (1784-1839)'dur. İlçedeki eski tapu kayıtlarında da büyük bir kısım arazi Mahmud-u San-i Vakfı olarak görülmektedir. Şahısların sahip oldukları tapularda da alınış yeri Mahmud-u San-i Vakfı olarak kayıtlıdır. Böylece ilçenin II. Mahmut'un adından dolayı Mahmudiye ismini aldığı bilinmektedir. O tarihlerde Mahmudiye, Çifteler, Alpu'nun bir kısmı Çifteler harası olarak anıldığı için, Mahmudiye dışından, bahsi geçen ilçelerde de vakıfa ait tapular bulunmaktadır (Mahmudiye Kaymakamlığı, 2016).

Vakfın, bugün kayıt ve çiftçilere tarlaları kiralama gibi işlerinin takibi, Kütahya Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Eskişehir İrtibat Bürosu tarafından yapılmaktadır. Yöre çiftçilerinden Hayrullah Uluğ (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Çifteler) ile yapılan görüşme de bunu doğrulamaktadır. Uluğ; *“Çifteler- Ilıcabaşı köyünde 42 dönümlük ekip biçtiğim arazinin, Eskişehir Vakıflar İrtibat Bürosundaki kaydı, Mahmud-u Sani, geçmektedir. Her yıl gidip sözleşme yenilemekte, Vakıflar Bankası'na da kira bedelini ödemekteyim.”* demiştir.

Mahmudiye'nin temelleri, Çifteler Harası adıyla 18. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nun hemen hemen her yerinde görülen ayanlardan biri olan Eskişehir bölgesine hâkim Kumarcı Abdullah'ın Çiftliği olarak atılmıştır. Kumarcı Abdullah aslen Erzurumlu' dur. Zorba Salih'in oğludur. Erzurum'daki zorba davranışları nedeniyle Eskişehir'e sürülmüştür. Çiftelerdeki Sakarya Nehrinin çevrelediği adacığa malikâne yaptırmış, gücünü ve nüfuzunu arttırmıştır. Bacanağı Hacıoğlu ile girdiği güç mücadelesini kazanmış; ileri gelenler eli ile devlet tarafından uygunsuz davranışları affedilip ayanlığa kadar yükselmiştir. Kumarcı Abdullah, ayanlığı ele geçirdikten sonra baskı ile tarla varlığını arttırmış 2000'i aşkın atı ve sığırı, binlerce dönüm arazisi, Sakarya kıyısında değirmeni olan büyük bir güce ulaşmıştır (Köksal, 2009: 337-338).

Sultan II. Mahmut'un tahta çıkışı ve ayanlara savaş açması, Kumarbaz Abdullah için de onun yaklaştığının bir habercisiydi. Kumarcı, Osmanlı-Rus Savaşına katılmamış, orduya iase göndermemiştir. Bu onun ortadan kaldırılması adına II. Mahmut için yeterli bir nedendir. Hüdavendigâr Sancağı Mutasarrıfı El- Hac Mustafa Paşa padişahdan aldığı emirle Kumarcı'yı Çifteler' de kıştırarak, malikânesini yıkmış ve kendisini de idam etmiştir. (1813). Osmanlı devlet geleneğinde, öteden beri olduğu gibi Kumarcı' nın malları müsadere edilip, Sultan 3.Selim'in eşlerinden Zibifer Kadın'a, ölümüne kadar temlik edilmiştir. Zibifer Kadın'ın ölümü ile haraya dönüşmüştür. Çifteler Hara-yı Hümayunu böylece kurulmuştur (Köksal, 2009: 338-339).

Sultan 2. Mahmut, Kumarbaz Abdullah dışında, derebeyleri denen diğer ağa ve ayanlarla, Karaosmanoğlu ve Çapanoğlu gibi büyük ailelerin babadan oğula geçen güç ve kudretlerini de yerle bir etmiştir. Vilayetlerdeki haddini aşan paşaları da ortadan kaldırmıştır (Von Moltke, 1960: 322).

Rakımı 900 metre olan Mahmudiye, sahip olduğu karasal iklim özellikleri, ıslah edilmiş meraları, etrafından geçen Seydi Suyu, Sakarya Irmağı, Bardakçı Çayı, Sarı Su'yun suladığı verimli ovaları ile özellikle tay yetiştiriciliğinde önemli bir potansiyele sahip olmuştur (Emiroğlu ve Yüksel, 2009: 426).

1815-1832 yılları arası kâhyalar eli ile yönetilmiştir. Bu tarihten sonra İstanbul'dan atanan müdürler eli ile yönetilmeye başlanmıştır. Kumarcı emlakı üzerine kurulan hara, sonraları büyüyüp arazisi de genişlemiştir. Müdürü, baytarı, süvari sınıfı vb. kırk kadrolu çalışanı olan büyük bir işletmeye dönüşmüştür. (1863) 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ortaya çıkardığı büyük yıkım, Sultan II. Abdülhamit'i "Çiftlikat meselesi'ne" önemle ilgilenmeye sevk etmiştir. Bu çerçevede yapılan işlerden birisi olarak, devlete ait işletmeler Harayı Hümayunlar Nezareti adlı müstakil bir yönetime bağlanmıştır. Çifteler Çiftliği de 1886'da Çifteler Hara-yı Hümayunu olarak yeniden yapılandırılmıştır (Köksal, 2009: 339-345).

1886'da II. Abdülhamid'in fermanı ile haraların genel idaresi Lehli Muzaffer Paşa'ya verilmiştir. Bu dönemde Çifteler Harası idareciliğine de Baytar Mirliva Vahit Paşa getirilmiştir. Kurulduğu yıllarda Çifteler Harasının yıllık geliri 1500 liradır (Emiroğlu ve Yüksel, 2009: 426).

Bu tarihlerde Haranın toplam arazisi 1.800.000 dönüme ulaşıyordu. Çifteler ve Mahmudiye'nin tamamına Alpu'nun da bir kısmına denk gelen bu arazi 1892'de Alpu tren istasyonunun tamamlanması, çiftlik merkezine telgraf hattının yapılması ile başkentle bağımlı güçlendirmiştir. 1907-1908 yılları arasında 107 km'lik Bozüyük-Çifteler karayolu yapılmıştır. II. Meşrutiyetin getirdiği belirsizlikler, devletin çiftliklerin masraflarından kurtulma arzusu, 1910 yılında Çifteler Harası'nın da kapatılması kararının alınmasına yol açtı. Çiftlik arazileri yirmi sekiz köy ahalisine dağıtılmıştır. Zirai aletleri, hayvan araç ve gereçleri orduya devredilmiştir. Ordunun hayvan ihtiyacının karşılanabilmesi için 1911'de Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın gayretleri ile Remont Müfettişliği ve Remont depoları kurulmuştur. Çifteler Çiftliği de Aziziye Hara ve Aygır Deposu olarak yeniden açıldı. Çifteler ise nahiyeye dönüştürülmüştür (Köksal, 2009: 339-344).

Çiftliğin nüfusu 1885'li yıllarda 400 hane ve toplam nüfusu 4000'i geçmiyordu. Çiftlik arazilerinin büyük bir kısmı kullanılmıyor, vergi kaybına neden oluyordu. Mahmudiye ve çevresinin nüfusunu arttıran sebepler kendiliğinden oluştu. 93 Harbi sonrası İstanbul ve büyük şehirlerdeki işsiz kalabalıklar, Çiftlikat-ı Hümayunlara dağıtılmıştır. Mahmudiye'ye ilk göç 1839 yılında kırk hanelik Çerkez göçüdür. Çerkezlerin iskân edildikleri köy olan bugünkü Mahmudiye, Atik Çerkez adını almıştır. Daha sonraları 1885'i takip eden yıllarda Rumeli, Kırım ve Kafkasya'dan Boşnak, Muhacir, Tatar vb. halklardan göç eden gruplar için yeni köyler kurulmuştur. Örneğin, 1903'de 925 nüfus Tatar ve Muhacir için Mesudiye, Refahiye, Fahriye, Şerefiye, Hayriye ve Mahmure adlı, altı yeni köy kurulmuştur. Balkan Savaşları ile başlayan etnik temizlik neticesinde, çiftliğe büyük göçler yaşanmıştır. 1885'de 11 olan köy sayısı 1911 yılında 28'e çıkmıştır (Köksal, 2009: 345-360).

Birinci Dünya Savaşı, bütün Osmanlı coğrafyasında olduğu gibi Mahmudiye ve çevresi için de büyük bir yıkım meydana getirmiştir. Mondros Mütarekesinin ardından 15 Mayıs 1919 İzmir işgal edilmiş, Yunan işgali Ankara'ya doğru ilerlemiştir. Kadın ve çocuklar hayvanlar ile birlikte Konya'ya, özellikle damızlık atlar ve sığırlar Ankara'ya gönderilmiştir.

Yunan işgali Eskişehir'e ulaştıca, o dönemki İktisat Vekâleti emri ile Çifteler Harasındaki 389 at, 47 baş sığır iki gruba ayrılarak Ankara'ya yollanmıştır. Hara çalışanlarının büyük bir bölümü kaçmış olduğundan idareciler eliyle Kırşehir'in Seyfe Gölü civarında bulunan Boztepe'ye kadar getirilmişlerdir. 16 Eylül 1921'de Katil İlyas çetesi 300

kişilik kalabalık bir grupla, bu hayvanlara saldırmıştır. Çete dönemin en iyi atlarından olup Enver Paşa'nın elinden 500 liralık ödül kazanmış Mebruk isimli atı, Kır, Leyla, Güneş, Sehban, Şehbal gibi en özel atları da bu baskında kaçırmıştır. Sakarya Zaferi'nden sonra kalan atlar Esenboğa'ya getirilmiştir. Daha sonra Kırşehir Çıkabat Ovası'na, 1922 sonunda da işgal tamamen sona erince, Mahmudiye'ye geri getirilmişlerdir. O günlerde Mahmudiye'deki haralarda incelemelerde bulunan İhsan Abidin, tavlaların ve binaların Yunan topçu atışı sonucunda büyük hasar gördüğünü söylemektedir (Emiroğlu ve Yüksel, 2009: 430).

Haranın, Kurtuluş Savaşı yıllarındaki müdürü, Yüzbaşı Hacı Halim Bey torunu Müzeyyen Erev Tezcan'a (Görüşme, 03 Temmuz 2017, Ankara) anlattığı hatıralarında şunları söylemiştir:

“Yıl 1920, Hara Merkez binasında işgal ile ilgili ne tedbirler alabiliriz konusunda toplantı yapıyorduk. Kapı çalınmadan içeriye süratle biri girdi. Ali Fuat Paşa olduğunu görünce hemen kalkıp selama durdum. Odadakiler olanlara anlam veremedi. Benim bu davranışımı görünce, onlar da hemen selam durdular. Ali Fuat Paşa: “Sözü uzatmayacağım Halim Bey, Yunan işgali yakındır. Kadın, çocuk ve hayvanların derhal çaresine bak” diye emir verdi. Büyük süt kazanlarıyla süt alıkoymuştuk. Yeterli kadar da erzak bıraktık. Kalan ne varsa Ankara ve Konya yönüne sevk ettik.” demiştir.

Müzeyyen Erev Tezcan (Görüşme, 03 Temmuz 2017, Ankara) dedesi Yüzbaşı Hacı Halim Bey'in bir başka hatırasında da şunları söylediğini aktarmıştır. *“Ali Fuat Paşa: Hilmi Bey sana bir mektup vereceğim; bunu Eskişehir İl Müftüsüne, en güvendiğin adam ile ulaştır” dedi. Ben de damadımı, yanına hamile bir bayan ve kocasını vererek, Eskişehir'e gönderdim. Mektubu ne pahasına olursa olsun açma Yunan müfrezelerine yakalanma, ne işiniz var? Eskişehir'e neden gidiyorsunuz? derler ise, bayanın doğumu yakın, sancuları var, doktora götürüyoruz dersiniz. Mektubu müftüye ulaştır ve okunduktan sonra imhasını yakarak gerçekleştirin dedim. Damadım, mektubu müftüye verdiğinde müftü korkudan iki rekât namaz kılmış. Mektupta, Eskişehir mutasarrıfının öldürülmesi yazıyormuş. Yunanlılarla işbirliği yapmakta, Milli Mücadele'ye ihanet ediyormuş. O mektuptan kısa bir süre sonra mutasarrıf bir Kuvay-ı Milliye neferi tarafından silahla vurularak öldürülmüştür.”* demiştir.

Ankara'ya ilerleyen Yunan ordusuna Çal Tepesi'nde mevzilenen Kuvayı Milliyeciler ilerleyişi yavaşlatsalar da durduramamışlardır. Sakarya Meydan Savaşı'nın ardından Yunan birlikleri bozguna uğramış 34 gün işgal altında tuttıkları Mahmudiye'den 18 Eylül 1921 günü çekilmişlerdir (Mahmudiye Kaymakamlığı, 2016).

Çifteler nahiyesine bağlı olan Mahmudiye'nin, savaşın ardından, Balkan ve Kırım göçleri ile özellikle Emirdağ ve köylerinden yapılan göçlerle nüfusu hızla artmıştır. Mahmudiye Danıştay İkinci Dairesi Genel Kurulunun 19.09.1947 tarih 47-160-157 sayılı onaması ve 28.01.1948 tarih 21512 sayılı kararnamede Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile Başbakan ve İç işleri Bakanı'nın imzaları ile Belediye teşkilatı kurulmuştur. 1945'de Mahmudiye nüfusu 2762'dir (Anadolu Üniversitesi, 2009: 90-91). Mahmudiye, 28.06.1954 tarih ve 6321 sayılı kanun ile ilçe merkezine dönüştürülmüştür. Kaymakam atanmıştır. İlk kaymakamı Fehamettin Altun'dur.

İlçe merkezinde kurulu Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (TİGEM) bağlı Anadolu Tarım İşletmesi bünyesinde ziraat, hayvancılık şubeleri en önemli iş kaynağıdır. İlçedeki özellikle erkek nüfusun büyük kısmı burada çalışmış ve emekli olmuştur.

İlçede Anadolu Tarım İşletmesi'nin yanı sıra Türkiye Jokey Kulübü Pansiyon Harası, (TJKMPH) 54 adet özel hara Türk atçılığına hizmet vermektedir. Atçılık ilçe için olduğu kadar ülke içinde katma değer sağlamaktadır. Bunun yanı sıra özel bir maden işletmesi, seracılık, sulu ve kuru ziraat, hayvancılık, kum ve taş ocakları ilçenin diğer iş alanlarıdır. Bütün bu iş kollarına rağmen 1990'ların başında 8000'e yaklaşan ilçe merkezinin nüfusu 2015'e gelindiğinde 4500'e kadar düşmüştür. Bunda eğitilmiş nüfusun hizmet sektöründe çalışmak için başka illere göç etmesi en önemli etkendir. İlçede eğitimini tamamlayıp başka illere giden öğretmen, polis, memur, asker, sanatçı, bürokrat vb. oldukça fazladır. Son yıllarda ise aileler çocuklarını şehir merkezinde ve özel okullarda okutmak için ilçe merkezinden göç etmektedir.

Sultan II. Abdülhamit'in Anadolu'da yaptırdığı son iki cami, Karakışla Cami (1897) ve Çarşı Cami (1905), Mahmudiye'dedir. Tarihi Hamamı da geçmişten izler taşımaktadır.

Mahmudiye'nin, tarihi çok eskilere dayanan bir sosyal yapısı yoktur ancak 200 yıllık geçmişinde kendisinden önce kurulan ilçelere göre farklı dinamikleri olan, farklı etnik milletin bir arada yaşadığı, değişime açık bir yapısı vardır. Anadolu'nun farklı ilçelerinde zaman geçirmiş bir insanın Mahmudiye'de geçireceği birkaç gün sonunda, bu fark

anlaşılabilir. Mahmudiye’de hemen her etnik kökenden insanla yaptığımız görüşmede kendi etnik kökeninden ziyade Mahmudiyeli kimliğini ortaya koymaktadır. Bu bütünlüğün temeli aslında ayrı bir tez olacak kadar önemli bir konudur. Kavga, cinayet, hırsızlık yok denecek kadar azdır.

Kendisi Karaçay-Çerkez olan Mehmet Gündoğdu (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Mahmudiye) konuyla ilgili şunları söylemiştir: *“Mahmudiye ve köylerinin bir kimliği vardır. Bunu, uzağa gitmeye gerek yok yakın ilçelerde bulamazsınız. Mahmudiye’ye sonradan gelenlerde bunu daha iyi anlayabilirsiniz. Önceleri, geldikleri yerin aksayan sosyal yönlerini burada da devam ettirirler, sonra bir bakarsınız 50 yıllık Mahmudiyeli olmuş, baştan aşağı değişmiştir. Mahmudiye, gelen insanlara benzemez, gelenleri kendine uydurur. Buranın kendine özgü bir havası vardır”* demiştir.

Bu durum, Köy Enstitüleri’nin temellerini burada atan kadronun gözünden kaçmamıştır. Köye eğitim ve öğretmen götürme çabalarının Türkiye’deki pilot uygulamaları ilk kez Mahmudiye’de başlamıştır.

4.2. Osmanlı Devleti Döneminde Mahmudiye’de Eğitim ve Çiftlikat- ı Hümayun’ daki Taş Mektep

Mahmudiye’de eğitim faaliyetlerinin başlaması, ilçenin temellerinin atıldığı 1815’li yıllara kadar uzanır. Çiftlikat-ı Hümayun’ un varlığı, eğitim faaliyetlerinin de başlamasına kaynaklık etmiştir. Arazi genişliğinin 1.800.000 dönüme kadar çıkması ile çiftlikte çalışan sayısının arttırılması yoluna gidilmiştir. 1830’lu yılların başında çalışan sayısının 40 olduğu kesindir. Bu sayı eşler ve çocuklarla birlikte o günler için önemli bir sayı demektir. Çalışanların İstanbul’dan atama yolu ile gerçekleştirmeye başladığı 1832 yılı ile birlikte nitelikli insan sayısı da artmıştır (Köksal, 2009: 339-344).

Kuruluş tarihi ve yeri kesin olarak bilinmemekle birlikte bugünkü TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi, Osmanlı Dönemindeki adı, Çiftlikat- Hümayun içerisinde, paşa, müdür, baytar, ziraatçı ve diğer idari personel, çocuklarının eğitiminden endişe duymuş olsalar gerek ki, bir mektep kurulmasını sağlamışlardır. Çünkü İstanbul’dan atanıp buraya gelenler nitelikli insanlardı, çocuklarının da eğitimsiz kalmalarına göz yumamazlardı. İlçenin en eski aileleri ile yapılan görüşmede, okulun, halkın İğdelik mevki olarak bildiği, haraya ait tel örgüyü yakın, idari binanın kuzey batı istikametinde bir yerde, taş bina olduğu bilgisi alınmıştır.

TİGEM, Anadolu Tarım İşletmesi Müdür muavini ve arşiv görevlileri ile Ağustos 2016, görüşme sağlansa da, mektebin kesin yerine ait bir belgeye ulaşılammıştır. Okulun yeri bilinmese de Mahmudiye'nin en eski ailesi olarak bilinen Müzeyyen Erev Tezcan'ın anneannesine ait Çiftlikat-1 Hümayun Taş Mektebi, Tabiat Bilgisi ders kitabının tamamına ulaşılmıştır. Kitap 19.yüzyılın sonuna aittir. Kitap incelendiğinde hayvan ırkları ve anatomisi, insan kas ve iskelet yapısı, ziraat aletlerinin kullanımı, toprağın bakımı gibi o günün şartları göz önüne alındığında özenle hazırlandığı söylenebilir.

Müzeyyen Erev Tezcan (Görüşme, 5 Temmuz 2017, Ankara) ile gerçekleştirilen görüşmede, anneannesinin hatıralarını şöyle aktarmıştır: *“Biz o okulda çok kaliteli bir eğitim aldık, eğitim süresi altı yıldır. Mahmudiyelilerin o okulda okuması zordu. Mahmudiyeli aileler çiftlik müdürüne rica minnet başvurur, çocuklarının personel çocukları ile okuması için çok çaba harcarlardı. Okul taş bina idi ve öğretmenlerimiz zamanına göre gayet donanımlı idi. Öğretmenlerimiz siz burada idadi [lise] düzeyinde eğitim alıyorsunuz, şanslısınız diyorlardı ”* demiştir.

Müzeyyen Hanım'ı Namık Yılmaz (Görüşme, 29 Ocak 2017, Eskişehir) Dündar Öner (Görüşme, 21 Ağustos, Mahmudiye) ve Orhan Öner ile (Görüşme, 30 Ocak 2017, Mahmudiye) yapılan görüşmeler doğrulamaktadır. Onlar da okulun yeri hakkında ailelerinden buna yakın bilgiler aldıklarını söylemişlerdir.

Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği olumsuzluklar, Anadolu'daki Yunan işgali ve ardından verilen Kurtuluş Savaşı, Mahmudiye'deki sosyal hayatı etkilediği gibi eğitim hayatını da etkilemiştir. Bazı erkek nüfus dışında hemen hiç kimse Mahmudiye'de kalmamış kadın, çocuk, yaşlılar Konya-Akşehir'e ve Ankara'ya göç etmek zorunda kalmıştır. 34 gün gibi kısa bir süre işgal altında kalsa da Yunanlılar yakıp yıkma işi ile ilgilenmiş; Yunanlılar Kırkkız Dağı ve eteklerinden Mahmudiye'yi topçu ateşine tutmuş; Mahmudiye'nin zaten çok az olan fiziki bina yapısı büyük zarar görmüştür. (Hacı Halim Bey' in hatıraları. Torunu Müzeyyen Erev Tezcan ile gerçekleştirilen görüşme.)

1922 sonlarında, Kurtuluş Savaşı kazanılmıştır. Yunanlılar Anadolu'dan çıkarılmış; 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi ile Milli Mücadele'nin askeri safhası tamamlanmıştır. Lozan'da 24 Temmuz 1923'de bağımsız Türkiye Devleti tüm dünyaca tescil edilmiştir.

Savaş kazanılmıştı. M. Kemal, kurmay heyeti, Türk ordusu ve Anadolu insanı haklı bir gurura sahipti. Bir süre dinlenebilirlerdi ama yapmadılar. M. Kemal, Kütahya-Eskişehir Savaşları sürerken ve düşman Ankara'nın kıyısına kadar gelmişken, Maarif Kongresi'ni toplamıştı. Kendisine kızanlara o tarihe geçen sözünü söylemişti. *‘‘Cahillikle savaş düşmanla savaştan daha az önemli değildir’’* demiştir. (TRT, 1996) Savaş sırasında dahi eğitimi düşünen bir lider barış zamanında oturup bekleyemezdi. Beklemedi de.

Millet Mektepleri 01.01.1929'dan itibaren eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Millet Mekteplerinden tüm öğretmenler görev aldığı gibi devlet memurlarından da öğretmen olarak yararlanılmıştır.

4.3. Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye'de Eğitim

4.3.1. Mahmudiye Millet Mektebi

Harf Devrimi'nden sonra okula gidemeyen yaşları 15-45 arasındaki Türk vatandaşları için A ve B kursları şeklindeki Millet Mektepleri açılmıştır. A kursu iki ay, B kursu dört ay sürmüştür. A kursuna okuma yazma bilenler, B kursuna da hiç okuma yazma bilmeyen vatandaşlar katılmıştır. 1928-1933 yılları arasında 54.050 Millet Mektebi dershanesi açılmıştır. Millet Mektepleri özellikle ilk yıl büyük başarı elde etmiştir. İki buçuk milyon Türk insanı burada eğitim görmüştür. 1.113.774' ü okuma yazma öğrenerek diploma almıştır (Öztürk, 1999: 30).

Mahmudiye'de Millet Mektebi'nin açılış tarihi de ülke ile eş zamanlı olmuştur. İlk kursun açılışı bugünkü Kaymakamlık lojmanının olduğu yerde bulunan ve daha sonra Kaymakam lojmanı yapımı için yıkılan yerdedir. Bu bina lojman olmadan önce bir süre Halkevi binası olarak da faaliyet göstermiştir.

Mahmudiye'de Millet Mektebi'nin ilk kursu, 11.01.1929 yılında açılmıştır. 28.02.1929 tarihine kadar devam etmiştir. 15-45 yaş arası kadın ve erkekler kursa katılmıştır. Yeni harflerle Türkçe ve okuma yazma kursunu başarıyla tamamlayanlar şehadetname almışlardır. 1899 doğumlu Mehmet oğlu Kadir Eyüp Efendi'ye ait 19.09.1929 tarihli şehadetname bu bilgiyi doğrulamaktadır (Müzeyyen Erev Tezcan Özel Arşivi).

1898 doğumlu Hacı Halim kızı Hacer Hanım'a ait Millet Mektebi Şehadetnamesi'nde de görüldüğü gibi kurs, 01.10.1929 tarihinde başlamıştır. 30.11.1929 tarihinde de tamamladığı görülür. Mahmudiye'deki kursların eğitim süresi, bu şehadetnamelerden

anlaşıldığı üzere yaklaşık iki ay olmuştur. Kurslara kaç kişinin devam ettiği bilgisine kesin olarak ulaşılamamıştır. O günlere şahitlik etmiş kişilerin çocukları, torunları ile yapılan görüşmelerde sayının 1000 kişi olduğu tahmin edilmektedir.

4.3.2. Mahmudiye Halkevi

19 Şubat 1932’ de faaliyete başlayan Halkevleri ve halk odaları Atatürk’ ün halkçılık ilkesinin bir yansımasıdır. Latin Alfabesi’ nin kabulünden sonra açılan Halkevleri yıllar içerisinde sayı ve nitelik bakımından gelişme göstermiştir. Halkevlerinin oluşumu ve gelişiminde 12 Mart 1912’de açılan Türk Ocakları’ndan elde edilen deneyimin fayda sağladığı görülmüştür. Öğretmenler ve diğer memurlar akşamları ve haftanın diğer uygun günlerinde Halkevleri ’ne gitmekte, halkı ilgi ve yeteneklerine göre eğitmekteydi. Kurulan Halkevleri’ nin dokuz çalışma kolu bulunmaktaydı. Dil, Tarih ve Edebiyat Kolu, Temsil Kolu, Toplumsal Yardım Kolu, Güzel Sanatlar Kolu, Spor Kolu, Halk Derslikleri ve Kurslar Kolu, Kitaplık ve Yayın Kolu, Köycülük Kolu, Müze ve Sergi Kolu ile toplam 19 yıl hizmet veren halkevleri Türkiye’ ye mal olmuş sanatçı, yazar yetiştirmiştir. Millet Mektepleri’ nin açtığı okuma-yazma seferberliği ülküsü Halk Evleri’nde devam etmiştir (İnan, 1977: 244).

1932’de yukarıda da belirtildiği gibi, bugünkü kaymakamlık lojmanının olduğu yerde Halkevi faaliyetlerine başlamıştır. Orhan Öner (Görüşme, 30 Ocak 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, “*Mahmudiye Halkevi şu an içinde oturduğumuz dükkânın bir kısmı ile bitiştiğimizdeki Kaymakamlık lojmanının bir bölümünü içine alan yerde idi. Orada temsiller yapılır, ilçenin okumuş kişileri ve memurlar oraya gelir bildiklerini diğer insanlarla paylaşırdı. Kitaplar vardı, insanlar iyi okurdu o zamanlar. Halkevindeki radyo ile insanlar olup bitenlerden haberdar olurlardı, çeşitli temsiller yapılırdı*” demiştir.

Dündar Öner (Görüşme, 22 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, “*1934 doğumluyum çok net hatırlıyorum. Mahmudiye Halkevi, büyükçe bir salona ve sahneye sahipti. Çifteler Köy Enstitüsü ’nün öğrencileri, hem Hamidiye kısmı hem Mahmudiye kısmı, her cumartesi burada toplanan halka, çeşitli oyunlar, temsiller, konserler verirlerdi, konferanslar yapılırdı. Bir gün yine oraya gittiğimizde Aşık Veysel geldi dediler. Öğrencilerle çok güzel konser sundular. Ne güzel günlerdi*” diyerek Mahmudiye Halkevi faaliyetlerinin kültürel yönüne vurgu yapmıştır.

Müzeyyen Erev Tezcan (Görüşme, 3 Temmuz 2017, Ankara) ile yapılan görüşmede “*Çifteler Köy Enstitüsü ’nün kurucu müdürü Rauf İnan Bey, Mahmudiye’de otururdu. Karısı*

çok güzel bir bayandı. Çok da güzel giyinirdi. Halkevi'nde kadınlara yönelik kurslara gelir katılırdı; diye annemlerden duyardım'' demiştir.

Mahmudiye Halkevi kadınlara yönelik faaliyetler de yürütmüş açtığı kurslarla kadın gelişimine de katkı sağlamıştır. Mahmudiye insanının bilgi paylaşımı yaptığı, dünyayı takip ettiği mekân olmuştur. Okullaşmanın düşük düzeyde olduğu yıllarda, Halkevi'nde düzenlenen, Çifteler Köy Enstitüsü öğrenci ve öğretmenlerinin konserleri, gösterileri, ilçenin yaygın eğitimine katkısı olmuştur.

4.3.3. Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye İlköğretim

1931'de Mahmudiye İlk Mektebi, Cumhuriyet Caddesinde, yaşı ileri olanların, Han kahvesi olarak bildiği yerin üst katında, iki sınıflı olarak eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Okul, ilköğretim faaliyetleri açısından Cumhuriyet döneminde, Mahmudiye'nin bilinen en eski okuludur. 1936' da şuan ki Çok Programlı Lise (ÇPL) ile 50. Yıl Anaokulu arasındaki tek katlı bir binaya taşınmıştır. Bina bugün, yıkıldığı için görülememektedir. 1973'de, Cumhuriyetin 50. Yılında, şimdi anaokulu olarak kullanılan bina yapılmıştır. Okulun adı 50. Yıl İlkokulu olmuş; buraya taşınmıştır. Mahmudiye İlk Mektebi, Çifteler Köy Enstitüsü Tatbikat Kısmı, Mahmudiye Merkez ilkokulu, Işıklar İlkokulu, 50. Yıl İlkokulu ismiyle birçok öğrenci yetiştirmiştir. Okullar birbirinin devamı olduğu için Mahmudiye İlkokulu adıyla değerlendirilmiştir. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildiği 1997-1998 Öğretim yılı itibariyle, adı 50. Yıl İlkokulu iken kapatılmıştır. Öğrencileriyle birlikte, Mahmudiye İlköğretim Okuluna taşınmıştır. Mahmudiye İlkokulu, Çifteler Köy Enstitüsü Tatbikat Kısmı adı ile Çifteler Köy Enstitüsü'ne hazır öğrenci yetiştiren bir okul olarak uzunca bir süre eğitim faaliyeti göstermiştir. Enstitünün beslediği okul olmuştur.

İlçe merkezinde daha sonraki yıllarda, 1965' de Işıklar Mahallesinde, Atatürk İlkokulu, 1969'da Yeni Mahalle'de Necati Bey İlkokulu, 1977'de Çal Mahallesinde 18 Eylül İlkokulu, Atatürk İlkokulu bünyesinden ayrılarak açılmış Mahmudiye'de ilköğretim çalışmaları devam etmiştir. Konuyla ilgili olarak, İbrahim Yörükoğlu (Görüşme, 5 Şubat, 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede "1977-1978'in ikinci yarıyılı, 18 Eylül İlkokulu binasının yapımı bitti. Atatürk İlkokulundaki öğrencilerimizle, Çal Mahallesindeki yeni binamıza taşındık. İlk mezunlarımızı da 1978' de verdik " demiştir.

Köylerde ise 1934'de İsmetpaşa İlkokulu 1937'de Mesudiye İlkokulu, 1938'de Akyurt, Balçıkhisar, Doğanca, Fahriye, Güllüce, Kaymazayla, Şerefiye, Türkmenmecidiye, Topkaya, Yeniköy, Yeşilyurt, Hamidiye, Tokathan ilkokulları açılmıştır (Tezcan, 1982: 33).

1980-1981 Öğretim yılında Mahmudiye'deki ilkokulların derslik sayıları, öğretmen kadrosu Tablo 4.1. 'deki gibidir.

Tablo 4.1. 1980-1981 Öğretim Yılında Mahmudiye'deki İlkokullar

Okul	Açılış Tarihi	Derslik Sayısı	Öğretmen sayısı
Atatürk İlkokulu	1965	12	15
50.Yıl İlkokulu	1940	6	7
Necatibey İlkokulu	1969	9	10
18 Eylül İlkokulu	1978	5	6
Akyurt İlkokulu	1938	2	1
Balçıkhisar İlkokulu	1938	4	4
Doğanca İlkokulu	1938	4	3
Fahriye İlkokulu	1938	2	1
Güllüce İlkokulu	1938	2	1
Hamidiye İlkokulu	1948	6	7
İsmetpaşa İlkokulu	1934	4	4
Kaymaz yayla İlkokulu	1938	3	3
Şerefiye İlkokulu	1938	2	1
Mesudiye İlkokulu	1937	7	8
Tokathan İlkokulu	1938	2	2
Topkaya İlkokulu	1938	5	3
Türkmenmecidiye İlkokulu	1938	7	8
Yeniköy İlkokulu	1938	2	2
Yeşilyurt İlkokulu	1938	2	2

Kaynak: (Tezcan, 1982: 33)

Atatürk İlkokulu'nun 1974'de ikinci katı yapılmıştır. Böylece altı derslik daha kazanılmıştır. 1973' de 50. Yıl İlkokulu'na 6 derslikli yeni bina yapılmıştır. Bugün bu bina Anaokulu olarak kullanılmaktadır. Doğanca Köyü'ne 1977'de dört derslikli yeni bina yapılmıştır. Mesudiye Köyü'ne 1972'de iki derslikli ek bina yapılmıştır. 1938' de Topkaya Köyü' ne iki derslikli ek bina yapılarak toplamda beş derslik olmuştur.

Türkmenmecidiye Köyü'ne 1978'de iki derslikli ek bina yapılmıştır. Yeniköy Köyü'ne 1978' de beş derslikli yeni bina; Yeşilyurt Köyü'ne de 1979'da beş derslikli yeni bina yapılmıştır (Tezcan, 1982: 33). Böylece dönemin şartlarına göre, eğitimin fiziki şartlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

İlçedeki günümüzde faaliyette olan, olmayan 19 ilkokulun arşivlerinde yapılan araştırmada özellikle köy okullarının eğitime 1938'de üç sınıflı eğitimle başladığı görülmüştür. Beş sınıflı eğitime ise 1950' yi takip eden yıllarda geçilmiştir.

Üç sınıflı eğitimi almış, o günün öğrencileri ile bugün yapılan görüşmelerde, kalmanın olmadığı derslere üç yıl boyunca devam edip biraz gayreti olan herkesin eğitimi tamamladığına vurgu yapılmıştır. Üç sınıflı eğitimler öğretmenler eli yapılmıştır. Köy Enstitülü öğretmenlerin mezun olduğu 1940'ları takip eden dönemde de, okullar beş sınıflı okullara dönüşmüş, yeni binalar yapılarak eğitime yeni okullarda devam edilmiştir.

Güllüce Köyü'nde Feridun Arol (Görüşme, 2 Ağustos 2016, Güllüce) ile yapılan görüşmede o yılları şöyle anlatmaktadır: *“Ben ilk eğitimimi eski binadaki hem imamlık hem öğretmenlik yapan öğretmenden aldım. Okul üç sınıflı idi. Derslere devam ettin miydi, kalmak yoktu. Bir kaç ders vardı. Bizi çok sıkıyorlardı. Bir defterimiz olurdu; onunla gider gelirdik ”* demiştir. Tablo 4.2.'de Mahmudiye merkezinde ve köylerinde üç sınıflı ilkokullarda okutulan dersler verilmiştir.

Tablo 4.2. 1932'de Üç sınıflı Eğitimde Mahmudiye Merkezinde Okutulan Dersler

Dersin Adı	1.Sınıf	2.Sınıf	3. Sınıf
Türkçe	+	+	+
Tarih-Coğrafya	+	+	+
Tabiat ve Eşya	+	+	+
Hesap- Hendese	+	+	+
Resim-Elişi	+	+	+
Jimnastik	+	+	+
Musiki	+	+	+

Kaynak: Mahmudiye İlk Mektebi Talebe Künye Defter

Tablo 4.3. 1938' de Mahmudiye Köylerinde Üç sınıflı Eğitimde Okutulan Dersler

Dersin Adı	1.Sınıf	2.Sınıf	3. Sınıf
Okuma-Yazma	+	+	+
Aritmetik (Hesap Hendese)	+	+	+
Yurt ve Yaşama Bilgisi	+	+	+
Tarım İşleri	+	+	+

Kaynak: Doğanca İlk Mektebi Talebe Künye Defteri

Mahmudiye köylerinde ilköğretim faaliyetleri, ilçe merkezi ile eş zamanlı başlamıştır. Bunun en önemli nedeni Mahmudiye ve Hamidiye’de yerleşkesi bulunan Çifteler Köy Enstitüsü’nün (ÇKE) varlığıdır. Mahmudiye köylerinde yaşayıp enstitü sınavlarını kazanıp öğretmen olan öğrenciler, okulu bitirdikten sonra tekrar köyelerine dönmüşler, eğitim faaliyetlerini başlatmışlardır.

Yeşilyurt Köyü’nden, Baki Aydın (Görüşme, 30 Temmuz 2016, Yeşilyurt Köyü) ile yapılan görüşmede konuyla ilgili “*Enstitünün müdürü Rauf İnan, Yeşilyurt’a gelmiş. Hamidiye’deki okuldan bahsetmiş. Çocukların oraya yazılması için babalarını ikna etmiş. Babalar istekle çocuklarını Enstitüye yazdırmışlar; bazı çocuklar gitmek istememişler tabii. Onları da babaları atlarla önüne katıp, zorla götürüp bırakmışlar. Köyümüzden ölü- sağ 300 öğretmen yetişti. Bu şu demek oluyor. 60 hanenin her birine, beşer öğretmen. Hamidiye’nin köyümüze çok faydası oldu. Öğretmenlerin çocukları da okuyup bir yerlere geldiler. Şu an altı doktor var bildiğim; köyümüzden. Torunum gibi beş avukatımız var. Birçok mühendis. Babaları okumasaydı, Hamidiye olmasaydı; onlar nereden okuyacaklardı*” demiştir.

ÇKE Müdürü Rauf İnan’ın Yeşilyurt Köyü’nü ve civar köyleri çok sık ziyaret ettiği yine Rauf İnan’ın (1988: 190-192) eserinden anlaşılmaktadır. Hatta 15 yıl sonra dahi Hamidiye’deki Yunusemre İlköğretmen Okulu’nu Nazif Evren, Seyfi Koryürek ile ziyarete geldiğinde, Yeşilyurt ve Arabören köylerini ve halkını görmeye gitmiş; hasret gidermiştir.

Mahmudiye merkezine bağlı 15 tane köy okulu vardır. Bugün bunların ikisi dışında eğitim öğretime, 1990’ların ilk yarısı itibari ile son verilmiştir. Eğitim ve öğretime devam eden okullar, Türkmenmecidiye İlk/Ortaokulu ve İsmetpaşa İlk/ortaokuludur. Diğer okulların kapanmasındaki neden öğrenci sayısındaki azalmadır. Kapanan köy okullarının öğrencileri bugün, Necatibey İlkokulu’nda ve Mahmudiye Ortaokulu’nda taşınalı olarak devam etmektedir.

Tablo 4.4. 1981-1982 Öğretim Yılı Mahmudiye’ de beş sınıflı ilkokullarda okutulan Dersler

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Türkçe	10	10	10	8	8
Matematik	8	8	8	6	6
Hayat Bilgisi	6	6	6	-	-
Resim-iş	2	2	2	2	2
Müzik	2	2	2	2	2
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2
Sosyal Bilgiler	-	-	-	4	4
Fen ve Tabiat Bilgisi	-	-	-	4	4
Din Kültürü	-	-	-	2	2
Toplam	30 saat	30 saat	30 saat	30 saat	30 saat

Kaynak: 1982-1983 Öğretim Yılı Atatürk İlkokulu Sınıf Geçme Defteri

Son 37 yılda, ilkokulların öğrenci sayılarındaki değişimi açısından değerlendirildiğinde fark çok dikkat çekicidir. 1980-1981 öğretim yılında Mahmudiye İlkokullarındaki toplam öğrenci sayıları şu şekildedir;

Tablo 4.5. 1980-1981 Öğretim Yılı Mahmudiye İlkokullarında Öğrenci Sayısı

Okul Adı	Öğrenci Sayısı
Atatürk İlkokulu	222
50. Yıl İlkokulu	123
Necatibey İlkokulu	181
18 Eylül İlkokulu	131
Balçıkhisar İlkokulu	85
Doğanca İlkokulu	25
Fahriye İlkokulu	13
Hamidiye İlkokulu	87
İsmetpaşa İlkokulu	23
Kaymazayla İlkokulu	42
Şerefiye İlkokulu	7
Mesudiye İlkokulu	74
Tokathan İlkokulu	17
Yeniköy İlkokulu	37
Akyurt İlkokulu	7
Güllüce İlkokulu	11
Topkaya İlkokulu	14
Yeşilyurt İlkokulu	16
Türkmenmecidiye İlkokulu	83
Toplam	1198

Kaynak: 1980-1981 öğretim yılı, Mahmudiye İlkokulları, Sınıf Geçme Defterleri

Tablo 4. 6. 2016-2017 Öğretim yılı Mahmudiye İlkokullarında Öğrenci Sayısı

Okulun Adı	Öğrenci Sayısı
Atatürk İlkokulu	188
Necatibey İlkokulu	135
İsmetpaşa İlkokulu	137
Türkmen Mecidiye İlkokulu	56
Toplam	516

Kaynak: 2016-2017 Öğretim Yılı, Mahmudiye İlkokulları Sınıf Geçme Defterleri

1994-1995 Öğretim yılı sonu itibari ile köy okullarının ikisi dışında hepsi kapanmıştır. İlçe merkezinde ise eğitim veren sadece iki ilkokul kalmıştır. 2016-2017 Öğretim yılı okulların toplam öğrenci sayılarına bakıldığında, 36 yılda %57 azalma olmuştur. İsmetpaşa İlkokulu'nun özellikle Ağrı-Doğubayezit'ten aldığı göçlerle öğrenci sayısı %600 artmıştır. Bugün, Necatibey İlkokulu, tek ilkokul taşıma merkezi olmasına rağmen, bulunduğu mahallenin çocuklarının da bu okula gelmesine rağmen, öğrenci mevcudu 36 yıl öncesine göre düşmüştür. Atatürk İlkokulu ise, kendi öğrencileri ile birlikte, kapanan 18 Eylül İlkokulu ve 50.Yıl İlkokulu öğrencilerini de almasına rağmen, mevcudu yine düşmüştür. Bu durumun nedenlerine ait detaylar, ilkokulları incelediğimiz, bundan sonraki konu başlıklarında ele alınmıştır Okul arşivleri içinde, kapanmış olmasına rağmen, 18 Eylül İlkokulu'nun arşivinin çok iyi tutulup, muhafaza edilmiş olması çalışmamıza büyük katkı sağlamıştır.

4.3.3.1. Mahmudiye'deki İlkokullardan Mezunlar ve Başarı Durumu

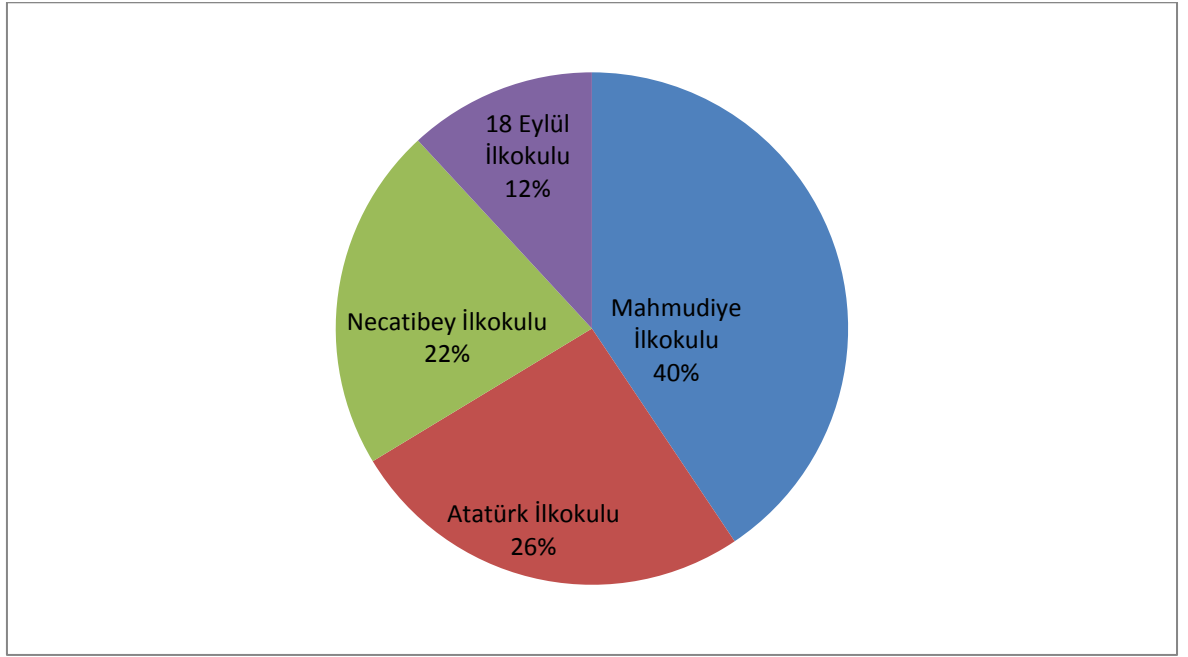
Mezun sayıları ve başarı durumları araştırılırken Mahmudiye'deki faaliyette olan ve kapanıp taşınmalı eğitime geçen ilkokulların bütün diploma defterleri incelenmiştir. Yaklaşık 80 yıllık dönemde, her eğitim yılı sonu mezun olanlar ve başarı durumları, her okulun kendi özelinde, kayda geçirilmiştir. Bütün öğretim yıllarını burada vermek mümkün olmayacağından özet halinde aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Bazı yıllara ait veriler ya kayıp olmuş ya da o yıllarda mezun vermemişlerdir. Okulların arşivinde olan yıllar, ilçe arşivinde de varken, olmayan yıllar ilçe arşivinde de yoktur. Bu durum o yıllarda mezun olmadığı fikrini güçlendirmektedir. Okulların diploma derecelerine bakılırsa, öğrencilerin %32'sinin pekiyi, %45'inin iyi düzeyde mezun olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin %23'ü de orta derece ile mezun olmuştur. Özellikle 1970-1995 arasında mezun öğrenci sayılarında artış gözlenmiştir. Bunun temel nedeni, iş imkânlarının iyileşmiş olması sebebiyle dezavantajlı civar ilçe köylerinden Mahmudiye'ye göçlerin yaşanması gösterilebilir. 2000 yılı ile birlikte gerek iş imkânlarının daralması gerek yetişen genç neslin, özellikle hizmet sektörü alanında iş bulup ilçeden ayrılması gibi nedenler öğrenci sayısındaki düşüşe neden gösterilebilir. 1990'lı yıllarda 8000'lere yaklaşan ilçe merkez nüfusunun günümüzde 4500'lere kadar düşmesi bunun en açık göstergesidir. Kesin olmamakla birlikte edinilen sonuçlar Tablo 4.7. ve Grafik 4.1.'deki gibidir.

Tablo 4.7. 1931-2016 Arası Mahmudiye İlçe Merkezindeki İlkokullardan Mezun Olan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Başarı Durumu

Okul	Peki		İyi		Orta		Toplam		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
Mahmudiye İlkokulu	296	274	723	445	350	107	1369	826	2195
Atatürk İlkokulu	240	237	448	223	89	134	777	594	1371
Necatibey İlkokulu	218	243	150	160	192	180	560	583	1143
18 Eylül İlkokulu	135	72	110	126	70	110	315	308	623
Toplam	889	826	1431	954	701	531	3021	2311	5332

Kaynak: Mahmudiye İlçesi Merkez İlkokulları Arşivi Diploma Defterleri

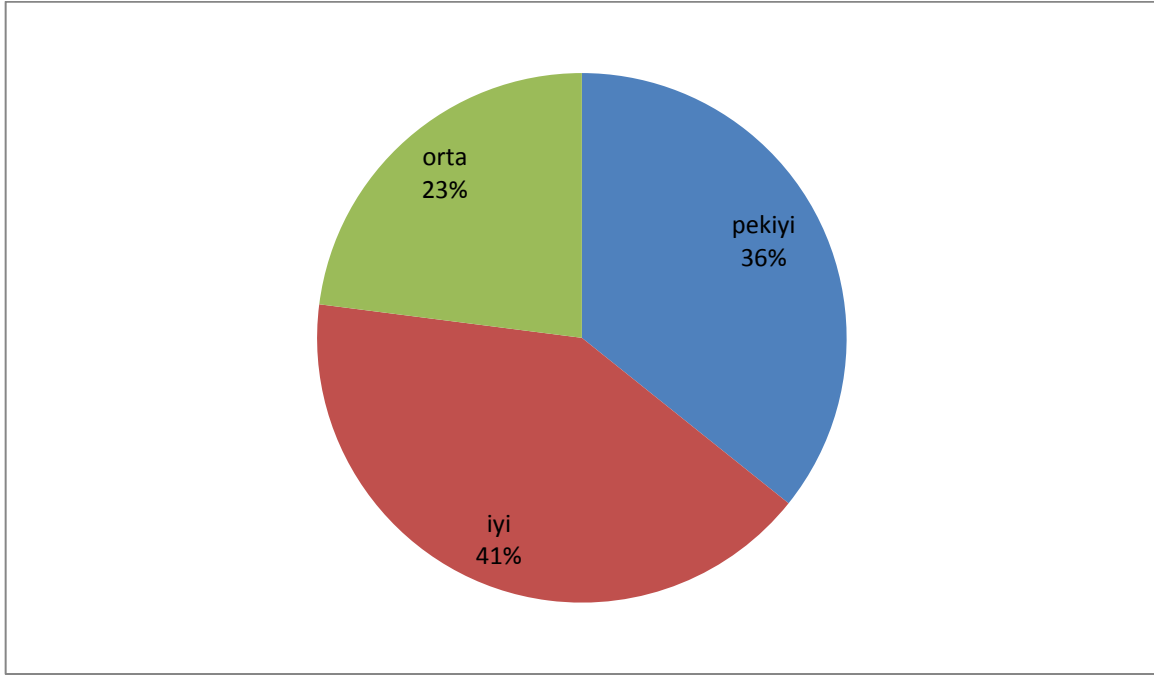
Grafik 4.1. 1931-2016 Yılları Arası Mahmudiye İlçe Merkezindeki İlkokulların Mezun Oranı

Daha önce de belirtildiği gibi, Mahmudiye İlkokulu olarak adlandırdığımız okul, yıllar içerisinde Mahmudiye İlk Mektebi, Çifteler Köy Enstitüsü Tatbikat Kısım, Mahmudiye Merkez ilkokulu, Işıklar İlkokulu, 50. Yıl İlkokulu gibi isimler almıştır. Kapandığında ismi 50. Yıl İlkokulu'dur.

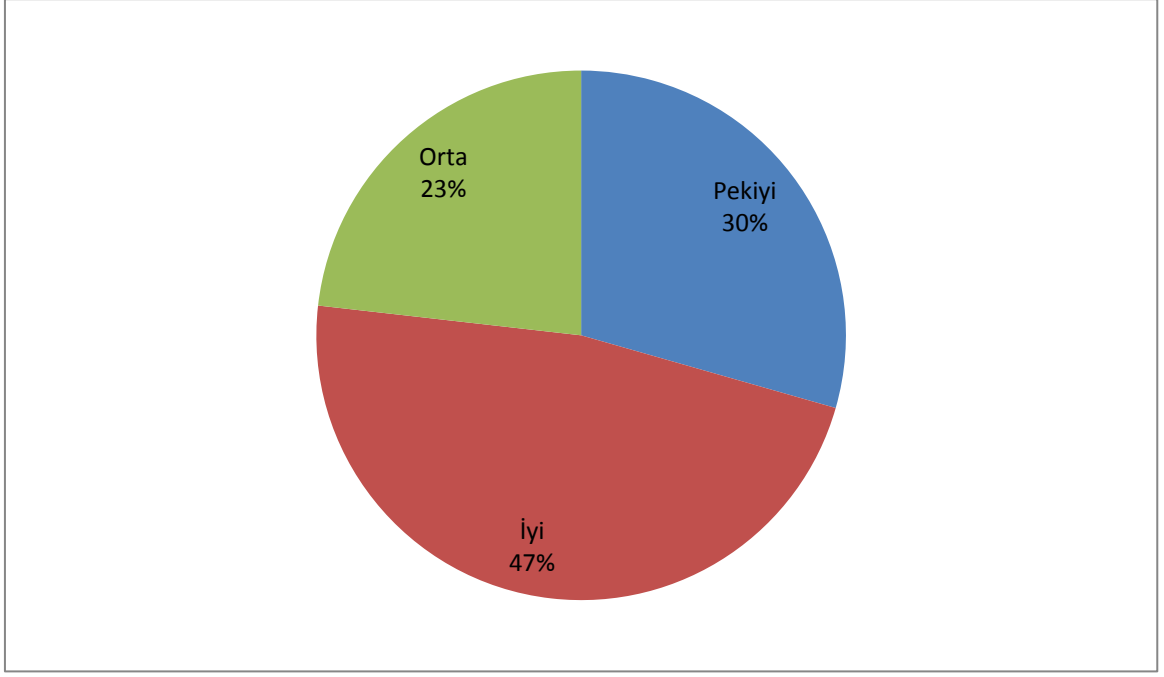
Tabloda, Atatürk İlkokulu ve Necati Bey İlkokulu'nun sekiz yıllık kesintisiz eğitimle ortaokul olarak öğrenci mezun ettiği yılların, sadece ilkokul beşinci sınıf mezunları dikkate alınmıştır. Bu okulların orta kısım mezunları, Tablo 2.13.' de ayrıca değerlendirilecektir.

Atatürk İlkokulu'nun, 1983-1988 yılları arası ile 1994-1996 yılları arasındaki diploma defteri kayıtlarına arşiv taraması sırasında ulaşamamıştır. İlçe Milli Eğitim arşivinde de kayıtlar bulunamamış Eskişehir il arşivine gidilmiştir. İl arşivinde de belirtilen

yıllara ait kayıtlar elde edilememiştir. İl arşivinin sel baskınına maruz kalması bunda etkili olmuştur. Beşinci sınıf tekrarı yapan 142 öğrenci, toplam öğrenci sayıları içinde % 3'e denk gelmektedir. Sınıf tekrarı yapılan yıllar 1950-60 ile 1960-70 yılları arasında, Mahmudiye İlkokulu'nda görülmektedir. 114 öğrenci sınıf tekrarı yapmıştır. Mahmudiye İlkokulu 2195 mezun ile en çok mezun veren okuldur. Atatürk İlkokulu'ndan 1371 öğrenci mezun olmuştur, beşinci sınıf tekrarı yapan 20 kişidir. Necatibey İlkokulu'ndan 1143 öğrenci mezun olmuştur, beşinci sınıf tekrarı yapan sekiz öğrencidir. 18 Eylül İlkokulundan ise 623 öğrenci mezun olmuştur ve beşinci sınıf tekrarı yapan öğrenci olmamıştır. Genel olarak mezunların cinsiyete göre başarı oranlarına bakıldığında, çok da ayırt edici bir farkın oluşmadığı söylenebilir. Necatibey İlkokulu'nda kız öğrencilerin pekiyi derece ile geçme oranın erkeklere göre daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. 18 Eylül İlkokulu'nda da pekiyi dereceli erkeklerin kız öğrencilere göre %55 daha fazla olduğu görülür.

Grafik 4.2. Mahmudiye Merkez İlkokullarından Mezun olan Kız öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)

Grafik 4.3. Mahmudiye Merkez İlkokullardan Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)

Grafik 2.2. ve 2.3.'e bakıldığında sayı olarak erkek öğrenciler fazla (3021'e 2311) olsa da başarı oranı olarak; özellikle pekişi derecede kız öğrencilerin daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İyi derecede ise erkekler daha iyi durumdadır.

Tablo 4.8. 1931-2016 arası Mahmudiye'deki Köy İlkokullarından Mezunların Cinsiyete Göre Başarı Durumu

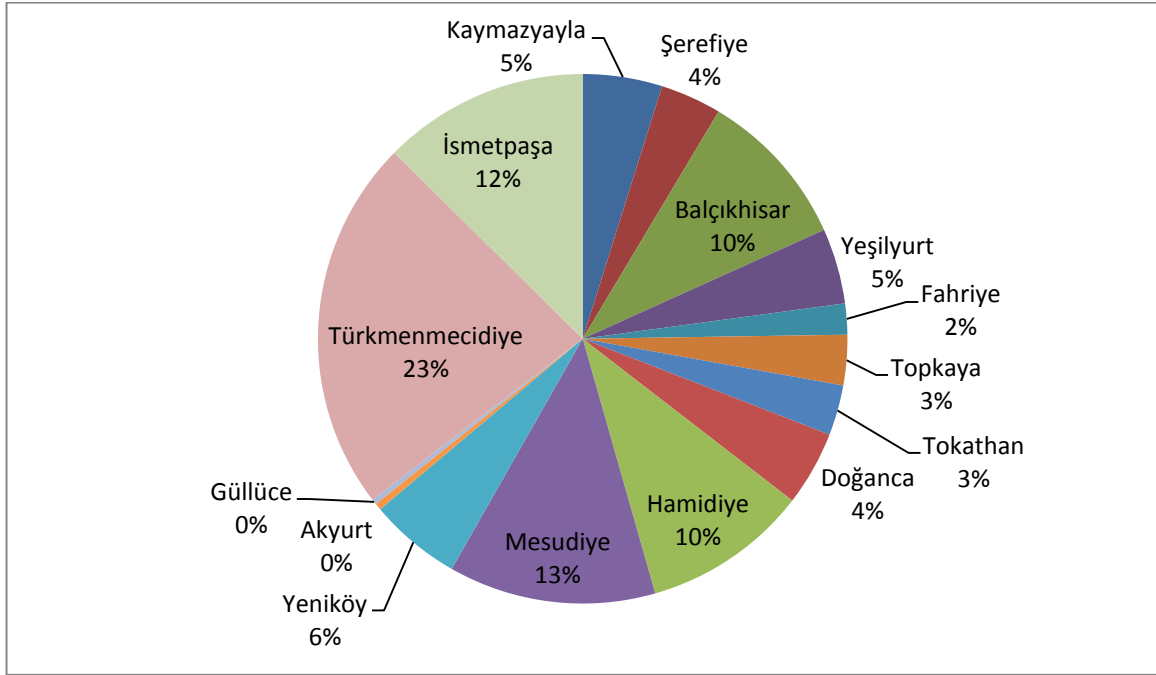
Köy	Pekişi		İyi		Orta		Toplam		Toplam
	Erkek -	Kız	Erkek-	Kız	Erkek-	Kız	Erkek-	Kız	
Kaymazayla 178 E/160 K	59	47	90	89	29	24	178	160	338
Şerefiye 140 E/120 K	46	39	79	62	15	19	140	120	260
Balçıkhisar 367 E/ 307 K	96	88	205	147	63	72	367	307	674
Yeşilyurt 200 E/121 K	55	48	100	67	45	6	200	121	321
Fahriye 64 E/ 68 K	35	38	25	21	4	9	64	68	132
Topkaya 151 E/63K	30	13	80	41	19	9	151	63	214
Tokathan 109 E/105 K	30	47	57	45	22	13	109	105	214
Doğanca 163 E/149 K	75	50	66	77	28	18	163	155	318
Hamidiye 355 E/350 K	140	131	180	193	35	26	355	350	705
Mesudiye 453 E/429 K	140	126	180	158	123	155	453	429	882
Yeniköy 220 E/172 K	60	51	108	106	62	15	220	172	392
Akyurt 15 E/14 K	8	7	4	4	3	3	15	14	29
Güllüce 9 E/13 K	3	4	5	5	1	4	9	13	22
Türkmenmecidiye 936 E/653 K	195	190	400	318	341	175	936	653	1589
İsmetpaşa 518 E/360 K	121	126	200	161	166	78	518	360	878
Toplam	1089	1005	1779	1494	958	633	3874	3084	6958

Kaynak: Mahmudiye'ye Bağlı Köy İlkokulları Diploma Defterleri

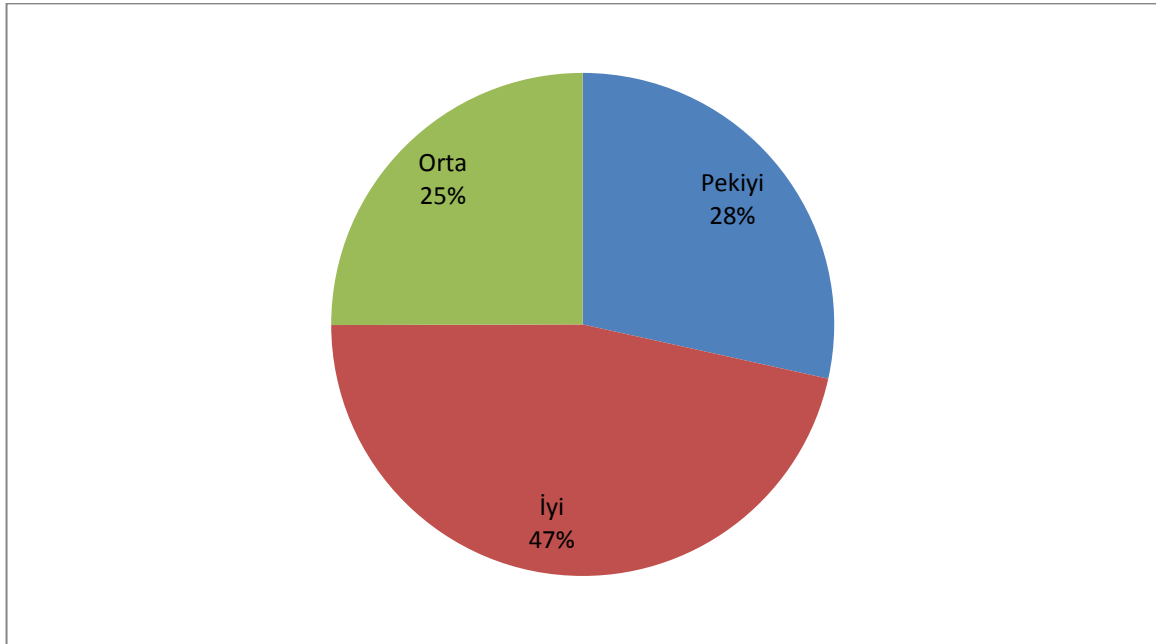
Tablo 2.8. incelendiğinde erkek öğrenci sayılarının, tıpkı merkez okullarında olduğu gibi kız öğrenci sayılarından fazla olduğu görülmektedir. Yalnız Güllüce Köyü İlkokulu'nda ve Fahriye Köyü İlkokulu'nda mezun kız sayıları erkek sayılarından fazladır. Güllüce'de kız mezun, erkek mezundan 4 fazla, Fahriye'de de kız mezun erkek mezundan 4 fazladır. Hamidiye Köyü'nde erkek mezun sayısı kız mezunların sayısını 5 fazla ile geçmiştir. Aynı oran Tokathan Köyü'nde de vardır erkek mezun kız mezun sayısından 5 fazladır. Erkek öğrenci sayılarının fazla olmasının doğum oranlarıyla ilgisi olabilir.

Erkek mezun sayısının kız mezunlardan 790 kişi daha fazla olduğu sonucu çıkmaktadır. Kız mezunların erkek mezunları karşılama oranı %80'dir. İlkokul, 1997 yılına

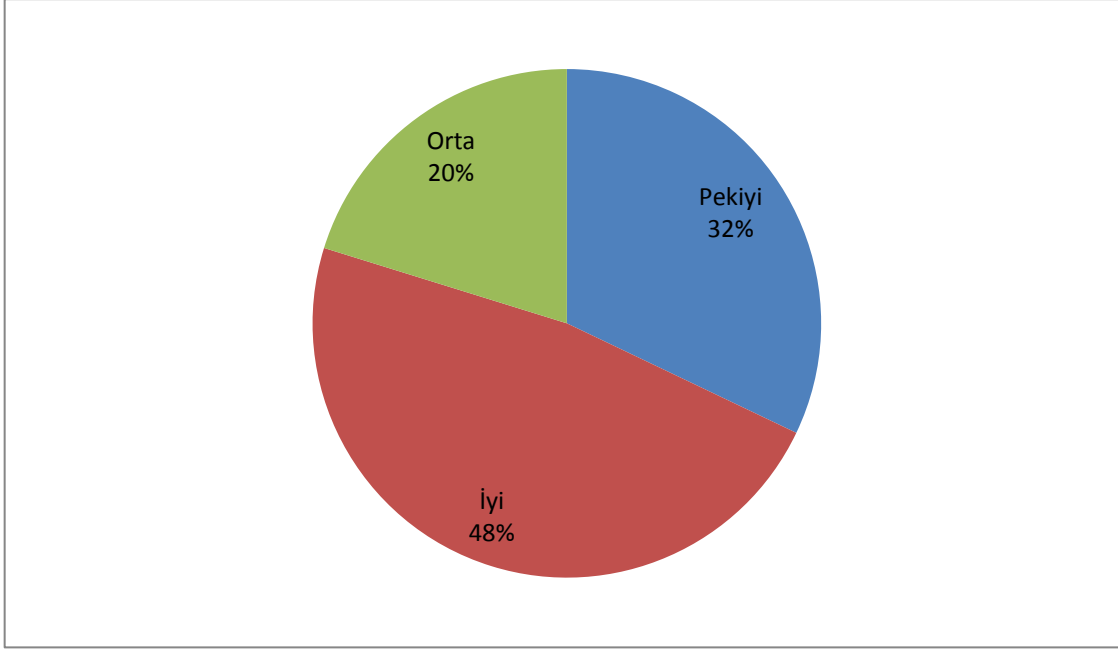
kadar temel eğitim kabul edilmekteydi. Aradaki fark çok büyük bir uçurum olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.4. 1931-2016 yılları arası Mahmudiye’ deki Köy İlkokullarının Mezun Oranı

Grafik 4.5. 1931-2016 yılları arası Mahmudiye’ deki Köy İlkokullarının Mezun Oranı

Grafik 4.6. Mahmudiye'ye Bağlı Köy İlkokullarından Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı (1931-2016)

Grafikler 4.5. ve 4.6. incelendiğinde ilçe merkezindeki ilkokullarda ulaşılan sonuçlara benzer bir durum orta çıkmıştır. Sayısal olarak daha az olsalar da (3874'e 3084), kız öğrenciler yıllar içerisinde erkek öğrencilere oranla daha başarılı olmuştur.

Mahmudiye, demografik yapısı itibariyle, Balkan, Kırım ve Kafkas göçmeni ağırlıklı bir nüfusa sahiptir. Göçmenler eğitime, bilime ve sanata düşkünlükleri herkes tarafından takdir gören insanlardır. Bunun en önemli delili ÇKE' nin kuruluşunda İsmail Hakkı Tonguç'un Mahmudiye halkını öven sözleri kanıt gösterilebilir. Ferit Oğuz Bayır, M. Rauf İnan ile yazışmalarında Enstitünün kurulacağı yerden bahsederken; arazinin genişliğinden, devlete ait oluşundan, sulama imkânlarından, coğrafi konumundan ve halkının ileri tarım tekniklerine, yurt sevgisine, eğitime ve değişime açıklığından samimiyetle bahsetmektedir. (Tonguç, 1997a: 283, Türkoğlu, 2017: 127). Öyle ise kız çocuklarının erkek çocuklara göre azlığı eğitime olumsuz bakışla ilgili olmayabilir.

Türkmenmecidiye Köyü'nde erkeklerin büyük bir kısmı arazinin geniş oluşu, toprak ve çiftçiliğe olan sevgiden ötürü ilköğrenimini tamamladıktan sonra, çiftçilik mesleğine atılmışlardır. Köy okulları tek tek gezilmiş köyün ileri gelenleri ile görüşmeler yapılmıştır. İnsanların hemen hepsinin düşüncelerinden çıkan ortak nokta şudur ki; Çiftçilik dışında bir meslek sahibi olma fikri 90'lı yılların ortasıyla başlar. Ne var ki bu tarihlerde köy

okullarının ikisi dışında (Türkmenmecidiye, İsmetpaşa) tamamı kapanmış, taşınmalı eğitime geçilmiştir. 22.05.1992 tarihli yılsonu raporunda, Yeşilyurt Köyü birleştirilmiş sınıf öğretmeni Veli Karabulut, okulunun öğrenci azlığı nedeni ile taşınmalı eğitime geçilmesini istemektedir (Yeşilyurt Köyü İlkokulu Arşivi).

Hemen hemen bütün köy okullarında rastladığımız bildirimlerde, beşinci sınıflarda ilkokulu bitirme imtihanları yapılmıştır. Hazırlanan bir bildiriye göre, sınav günleri hem öğrencilere hem de İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne duyurulmuştur.

12.05.1960 tarihli, Yeşilyurt birleştirilmiş sınıf öğretmeni, Haydar Karabulut'a ait bildiride:

- Perşembe günü: Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık, Resim derslerinden,
- Cuma günü: Tabiat, Aritmetik Geometri, Din derslerinden,
- Cumartesi günü: Türkçe-Yazı, Tarım-il, Aile Bilgisi derslerinden, sınav yapılması kararlaştırılmıştır. Yakın köydeki bir birleştirilmiş sınıf öğretmeni de “Mümeyyiz Öğretmen” ünvanı ile yapılan sınavlarda görev almaktaydı. (Yeşilyurt Köyü İlkokulu Arşivi).

4.3.3.2. Mahmudiye’de Köylerde Taşınmalı Eğitim

Taşınma kapsamına girmiş ilkokullar, 2016-2017 Öğretim yılı itibari ile Necatibey İlkokuluna, ortaokullar ise Mahmudiye Ortaokulu'na taşınmaktadır. Taşınan öğrencilerin ders başarılarının, taşınmalı olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu yapılan görüşmelerden çıkan bir sonuçtur. Necatibey İlkokulu müdürü Hüseyin Gani Onası (Görüşme, 2 Şubat 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşme de “*Necatibey İlkokulu Müdürü olarak şunu söyleyebilirim. Göç veren sadece köyler değildir. İlçe merkezide yoğun göç vermektedir. Taşınmalı öğrencilerimiz, genel düşüncenin aksine taşınmalı olmayan öğrencilerimizden geri değil, çoğu derste daha iyidirler. Okulumuzda ilk üç başarılı öğrencisinin ikisi taşınalıdır. Mahmudiye Ortaokulunda da TEOG’ da en iyilerin ilk ikisi yine taşınalıdır*” demiştir.

Tablo 4. 9. 2016/2017 Eğitim-Öğretim Yılı Necati Bey İlkokulu Taşımali Öğrenci Sayısı

Köyler	Kız	Erkek	Toplam
Doğanca	2	1	3
Şerefiye	1	1	2
Topkaya	-	1	1
Hamidiye	7	8	15
Yeniköy	1	-	1
Kaymaz Yayla	1	1	2
Yeşilyurt	-	1	1
Fahriye	-	2	2
Tokathan	3	4	7
Balçıkhisar	3	1	4
Mesudiye	6	6	12
Toplam	27	26	53

Kaynak: 2016-2017 Öğretim Yılı Necatibey İlkokulu Taşımali- Puantaj Dosyası

Necatibey İlkokulu taşıma merkezi olduğu için, tüm köy öğrencileri bu okula gelmektedir. Tablo 4.9.'dan da anlaşılacağı üzere köylerde öğrenci sayısı bitmek üzeredir. Balçıkhisar Köyü, 1950 ile kapandığı yıl olan 1995 arası 674 öğrenci mezun vermiştir.

Bu her yıl için ortalama 15 öğrenci demektir. Bugün ise Balçıkhisar Köyü'nde, ilkokul çağındaki çocuk sayısı, sadece dördür. Halen taşımali olan öğrencilerin çoğu da doğu illerinden ilçe köylerine yerleşmiş olan aile çocuklarıdır. Yakın zamanda onlar göç etmemiş olsa idi, şu an taşımali eğitim de bitmiş olabilirdi.

4.3.3.3. Karar Senin Projesi

2016-2017 Öğretim yılında Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü "Karar Senin Projesi" başlatmıştır. Proje kapsamında, Mahmudiye'deki okullarda demokrasi kültürünü yerleştirmek amaçlanmıştır. Proje ile:

- İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü her ay beş faaliyet belirler,
- Sınıf başkanları etkinlikleri oylamaya sunar,
- Sınıf başkanları oy çokluğu ile, seçilen etkinliği okul meclisine bildirir,
- Oku Meclisi, sonuca göre etkinliğe karar verir,
- Proje Komisyonu, etkinliği gerçekleştirir,
- Etkinlik sonrası, öğrenciler fikirlerini belirtir,

- Bir sonraki etkinlik için, hazırlıklar başlar,

(Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Karar Senin Projesi Tanıtım Broşürü, 2017)

Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürü, Osman Yetkin (Görüşme, 30 Ocak 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede proje için şunları söylemiştir. *“Proje kapsamında İsmetpaşa İlkokulu öğrencileri karda kızak etkinliği yaptılar. Birinci olan öğrencilere kızak hediye edildi. Atatürk İlkokulu öğrencileri hayatlarında ilk kez bowling oynadılar. Necatibey İlkokulu öğrencileri at binmek istediler onu da gerçekleştirdik. Proje kapsamında okullarda demokratik ortamları geliştirmeyi amaçladık. Projemiz okullarda olduğu kadar yerel ve ulusal basın tarafından da ilgi ile takip edildi ”* demiştir.

Mahmudiye İmam Hatip Lisesi Müdürü, Mustafa Kutlualp (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede *“Okulumuzun bir köşesine, karar senin ağacı koyduk, Okulumuzda dokuz sınıf var. Sınıflar, o ay istediği etkinliğin içinde yazılı olduğu zarfını getirip ağaca bağlıyorlar. Biz hangi zarfın hangi sınıfa ait olduğunu bilmeden, birini çekiyoruz. O ayki etkinliği yapıyoruz ”* demiştir.

Mahmudiye İlçesindeki ilkokullar, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yürüttüğü oyun başlasın etkinliklerine de katılmaktadır Necatibey İlkokulu müdürü Hüseyin Gani Onası okulun iki yıldır bu etkinliğe katıldığını belirtmiştir.

Mahmudiye'de dördü merkezde, 15'i köylerde olmak üzere toplam 19 ilkokul vardır. Bugün bunlardan ilçe merkezinde, Atatürk İlkokulu ve Necatibey İlkokulu ile Köylerde Türkmenmecidiye ile İsmetpaşa İlkokulu dışındakiler kapanmıştır. Bu okullar sırası ile aşağıda incelenmiştir.

4.3.3.4. Mahmudiye İlk Mektebi (Çifteler Köy Enstitüsü Tatbikat Kısmı, Mahmudiye Merkez İlkokulu, Işıklar İlkokulu, 50. Yıl İlkokulu) 1931-1997

Mahmudiye İlk Mektebi, Cumhuriyet Döneminde ilköğrenim faaliyetlerinin başladığı ilkokul olma özelliği taşır. Millet Mektepleri ile başlayan eğitim seferberliğinin bir devamı niteliğindedir. Okul, 1931-1997 yılları arasında beş farklı isimde eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür. Dört ayrı bina değiştirmiştir. Bugünkü kaymakamlık lojmanının olduğu yerde başladığı eğitim hayatına, 1997'de ismi 50.Yıl İlkokulu iken son verilmiştir. Okuldan 66 yılda 1369 erkek, 826 kız öğrenci olmak üzere toplamda 2195 öğrenci mezun

olmuştur. İlk mezunlarını, Mahmudiye ilk mektebi 1934’de vermiştir. Üç sınıflı eğitim veren okuldan, o yıl dört erkek öğrenci mezun olmuştur.

Mahmudiye İlkokulu’nun bir diploma numaralı ilk mezunu Cemal Efendidir. Baba adı Mehmet Efendi dir. Cemal Efendi 1920 Poçan Köyü doğumludur. 9 Haziran 1934’de mezun olmuştur. Şehadetname numarası 4, umum numarası 27 namzet numarası 199 mektep numarası 1 dir. İlk kız mezununu ise 1936 yılında verir. 1924 doğumlu Hüseyin Kızı Süheyla Hanım, 39 umum no ile mezun olmuştur. Okul, beş sınıflı ilk mezunlarını, 1941-42 öğretim yılında, Çifteler Köy Enstitüsü Tatbikat Kısmı adıyla verir.

Okul, ÇKE Tatbikat Kısmı adını aldıktan sonraki ilk mezunlarına ait tarih, 1 Ağustos 1942’dir. İlk mezunu, 1928 Sivrihisar doğumlu Necati isimli öğrencidir. Bu yıl 20 erkek iki kız mezun vermiştir. Diploma defterleri incelendiğinde 1950 yılı beşinci sınıf öğrencilerinin 52 olduğu ve bunların 30 tanesinin sınıf tekrarı yaptığı dikkat çekicidir.

Beş farklı isimle eğitim veren okuldan, 570 öğrenci pekiyi derece ile 1168 öğrenci iyi derece ile 437 öğrenci orta derece ile mezun olmuştur. 114 öğrenci farklı yıllarda beşinci sınıf tekrarı yaparak mezun olabilmıştır (50. Yıl İlkokulu Arşivi). Okulun 1945’de toplam mevcudu 303, 1949’da 366’dır. Kapandığı yıl ismi 50. Yıl İlkokulu iken 23’lere kadar düşmüştür.

Okul, ÇKE’nin açık olduğu yıllarda, Enstitüye hazır öğrenci sunan en önemli okul olmuştur. Okul müfredatı çok değişmemek kaydıyla çeşitli dersler okutmuştur. Türkçe, Matematik, Tarih-Coğrafya, Hesap-Hendese, Jimnastik, Müzik, Gidiş ve Hal, Ahlak, Tabiat ve Eşya gibi dersler müfredatında yer almaktadır. Emekli, Paris ve Pekin Büyükelçisi Adnan Bulak, Tabipler Birliği Başkanlığı yapmış Erdal Atabek, Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Genel Müdür Yardımcılığı yapmış Müzeyyen Erev Tezcan, gibi kişileri yetiştirmiş bir okuldur.

- Mahmudiye İlkokulu Müdürleri:

- Ali TÜRK BAY
- Salih AKIN
- Ali ÇAYLI
- Halit GÖÇEN

- Sami SEZER
- Mehmet Ali ŞAYTANLI
- Hayati İKBAL
- Muhittin YILMAZ. (Mahmudiye İlkokulu Arşivi)

4.3.3.5. Atatürk İlkokulu

İlçe nüfusunun 1960'ların başı ile birlikte artmasıyla, Mahmudiye İlkokulu derslik sayıları yetersiz kalmıştır. Eğitim talebini karşılayamamıştır. Bu nedenle bugünkü Ziraat Bankası yan tarafındaki iki kat 12 derslikli bina yapılmıştır. Önce ilk katı yapılmış; artan ihtiyaç üzerine üst katı çıkmıştır. Okula ayrıca Fen laboratuvarı yapılmıştır. Okul, Işıklar Mahallesi, Çal Mahallesi, TİGEM Lojmanları öğrencilerinin eğitimi için kurulmuştur. Daha sonraları, Çal Mahallesinin büyüüp gelişmesi ve Mahmudiye'nin en büyük mahallesi halini alması sonucu, Çal Mahallesi' ne 18 Eylül İlkokulu yapılmıştır. Atatürk İlkokulu'nda eğitim gören öğrencileri 18 Eylül İlkokulu'na taşınmıştır.

Işıklar Mahallesi halkı genellikle memur, esnaf olduğu için toplumla iç içe, dışa dönük, eğitimdeki değişim ve gelişimleri yakından takip eden insanlar olmuşlardır. Bu durum Atatürk İlkokulu'ndaki öğrenci görünüşlerine de yansımıştır. Mahmudiye'nin Eskişehir'deki önemli liselere ve daha sonraları iyi üniversitelere öğrenci gönderen okulu ola gelmiştir.

2000'li yılların başına kadar memurlar genellikle ilçede, ilçede de Işıklar mahallesinde oturmakta; çocukları da Atatürk İlkokulu'na gitmekteydi. Öğrenciler bilinçli aile çocukları olduklarından, başarıları da oldukça yüksekti. Mesut Özkara (Görüşme, 1 Temmuz 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede “*Biz, Işıklar Mahallesi ile Çal Mahallesi sınırında oturmaktaydık. Kanunen Çal Mahallesi'ndeki 18 Eylül İlkokulu'na gitmek zorundaydım. Babam Atatürk İlkokulu'nun evimize daha yakın olmasından dolayı, beni bu okula, 1986 yılında yazdırdı. Çiftçi kökenli bir aileden gelmekteyim. İlgi alanlarım sınıf arkadaşlarıma göre farklıydı. Sınıfımdaki arkadaşlar okulun ilk zamanlarında bana çok farklı geldi. Test, soru, sınav... Okuyup mühendis, doktor olma hayalleri vardı onların. Ben okul bitince pancar tarlasına giderdim. Onlar falancanın evinde toplanıp ders çalışıp sınava hazırlanırlardı. Eğitime ve okumaya olan düşkünlükleri fazlaydı. Sınıfımdan hemen*

herkes okuyup bir yerlere geldi. Bence bundaki en temel etken ailelerin çocuklara yaklaşımıydı ” diyerek okulun görünüşüne vurgu yapmıştır.

2000’li yıllarla birlikte memurlar Eskişehir’e taşınmış ve geliş gidiş yapmaya başlamışlardır. Bu tarihlerde ortaya çıkan öğretmen açığı da velileri Eskişehir’e göç etmeye sevk etmiştir. Okulun öğrenci sayıları ve başarı düzeyi gün geçtikçe düşmüştür.

Atatürk İlkokulu, Müdür Vekili Kenan Tıraş (Görüşme, 31 Ocak 2017, Mahmudiye) tarihinde yapılan görüşmede “ *10 yıldır bu okulda çalışmaktayım. Şu anda vekâleten müdürlüğüne bakıyorum. Geldiğim dönemde öğrenciler asker, doktor, öğretmen, mühendis olmak isterlerdi. Bugün kamyon şoförü, çoban olmak istiyorlar. Göç okulumuzu ve ilçeyi çok etkiledi. TİGEM Anadolu Tarım İşletmesinin küçülmesi Türkiye Jokey Kulübü Pansiyon Harasının kapanması, bilinçli velilerin ilçeyi terk etmesine neden oldu. 10 yıl önce çocuklar meslekler arası tercih yaparken, şimdi birçok öğrenci, okula gelip gitmekten başka bir şey yapmıyorlar. 2016 Haziranında 46 öğrenci mezun ettik. Bunların 22 tanesi Mahmudiye Ortaokulu’na, altı tanesi İmam Hatip Ortaokulu’na kayıt yaptırdı. Kalan 18 öğrencimizin yedisi, Eskişehir’deki özel okullara 11 tanesi Eskişehir’deki devlet okullarına gitti. Mahmudiye başarılı 18 öğrencisini kaybetti diyebilirim ”* diyerek okulun yıllar içindeki değişimine vurgu yapmıştır.

Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürü Osman Yetkin’in 2015’de girişimleri ile Mahmudiye ve köyleri zorunlu hizmet kapsamına alınmıştır. Böylece son on yıldaki öğretmen açığı kapatılmıştır. Atatürk İlkokulu ile birlikte diğer okulların da eğitim kalitesi artmaya başlamış; velilerin Mahmudiye eğitimine olan güvenleri olumlu yönde gelişim göstermiştir.

Okulun çarşı merkezindeki (Işıklar) binası için yıkım kararı çıkması üzerine, 2013-2014 öğretim yılında, Mahmudiye Orta Okulu’ndan boşalan eski binaya taşınmıştır. Halen burada eğitim faaliyetleri 138 öğrenci, dokuz öğretmen, iki idareci ile sekiz derslikte devam etmektedir.

Atatürk İlkokulu, 1997-1998 öğretim yılında İlköğretim okuluna dönüştürülmüştür. Altı, yedi ve sekizinci sınıflarda okulda eğitime devam etmişlerdir. 2012-2013 öğretim yılında, 4+4+4 eğitim sisteminin getirdiği değişim ile birlikte, orta kısım öğrencilerine Mahmudiye Ortaokulu’na göndermiştir. Tekrar İlkokula dönüştürülmüştür. Kurulduğu yıl 1965 ile 2016 yılları arası 777 erkek öğrenci, 594 kız öğrenci olmak üzere 1371 öğrenci

mezun etmiştir. 119 erkek ve 115 kız öğrenci orta kısmından mezun olmuştur. 477 öğrenci pekiyi derece ile 671 öğrenci iyi derece ile 220 öğrenci orta derece ile 3 öğrenci geçer derece ile mezun olmuştur. Beşinci sınıf tekrarı yapmış 20 öğrenci vardır (Atatürk İlkokulu Arşivi).

- Atatürk İlkokulu Müdürleri:

- Haydar KARABULUT
- Alaattin TÖRE
- Rahmi ATLI
- Hülya ÖZEV
- Sami SEZER
- Haydar KILINÇ
- Hikmet TEZEL
- Özer KALKAN
- Tayyar KARA
- Yakup TUTKUN
- Halil GÖRESİNE
- Kenan TIRAŞ (Atatürk İlkokulu Arşivi)

4.3.3.6. Necatibey İlkokulu

Okulun yapımına 1967'de başlanmış ve 27.11.1969'da öğretime açılmıştır. Okul adını eski Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati Bey'den almıştır. Okul, bordum kat hariç iki katlıdır. Artan öğrenci sayısı ile sınıflar yetersiz hale gelince ek iki derslik ilave edilmiş, aynı zamanda kalorifer de döşenmiştir. Yapılan bu çalışmalar kısa zamanda bitirilerek 02.11.1992'de törenle hizmete girmiştir.

Okul, 1997-1998 öğretim yılında ilköğretime dönüşmesiyle, ilk defa 6.sınıf açılarak, öğrenci kaydı yapılmıştır. 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında zorunlu eğitimin 4+4+4 olmasıyla birlikte okul tekrar ilkokul olmuştur. Okul, 2012-2013 öğretim yılından itibaren taşıma merkezli okul olmuştur. Artan öğrenci sayısı nedeniyle yetersiz kalan dersliklere

1992 yılında iki derslik ilave edilmiştir. 2004’de ikinci katı yapılmıştır. 1997-1998 Öğretim yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kanunu gereği ilköğretime dönüşmüştür. Aynı öğretim yılında ilk defa altıncı sınıf açılarak öğretime başlanmıştır. 1999-2000 öğretim yılında ilk mezunlarını vermiştir (Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2017).

1969-2016 yılları arasında; 560 erkek öğrenci, 583 kız öğrenci olmak üzere toplam 1143 öğrenci mezun olmuştur. Yıllar arasında beşinci sınıf tekrarı yapan sekiz öğrenci bulunmaktadır. 1143 öğrenciden 461 öğrenci pekiyi derece ile 310 öğrenci iyi derece ile 317 öğrenci orta derece ve beş öğrenci geçer derece ile mezun olmuştur. 177 erkek öğrenci, 135 kız öğrenci 2000-2012 aralığında, sekiz yıllık kesintisiz eğitim ile birlikte okulun orta kısmından mezun olmuşlardır. Necatibey İlkokulu’nun 1969-70 yılı 1 diploma numaralı ilk mezun öğrencisi 1959 Mahmudiye doğumlu 155 okul numaralı Mukadder Sezgin isimli kız öğrencidir.

2015-2016 Öğretim yılında, Okulun yeni binasında 15 derslik bulunmakta olup dokuz derslik kullanılmaktadır.

- Birinci sınıflar iki şube.
- İkinci sınıflar iki şube.
- Üçüncü sınıflar iki şube.
- Dördüncü sınıflar iki şube.
- Özel eğitim sınıfı bir şube.

İki idareci, sekiz sınıf öğretmeni bir İngilizce öğretmeni, biri Türkiye İş Kurumu’ndan olmak üzere iki hizmetli görev yapmaktadır. Okulda, Halk Eğitim işbirliği ile açılan, Suriyeli çocukların Türkçe öğrenmesi için sözleşmeli bir öğretmen tarafından, eğitim verilmektedir.

Necatibey İlkokulu müdürü Hüseyin Gani Onası (Görüşme, 31 Ocak 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede okul hakkında şu bilgileri vermiştir. “ *Okulumuzda 2016-2017 öğretim yılı itibari ile 132 öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin 70 tanesi merkez 62 tanesi taşınmalı öğrencidir. Güllüce ve Akyurt dışında okulu olmayan köyler Necatibey İlkokulu’na taşınmaktadır. Taşınmalı öğrenciler sanılanın aksine merkez ilçe öğrencilerinden daha başarılıdır. Okulumuzda en yüksek derece ile takdir belgesi alan taşıma*

öğrencileridir. 2016 Kasım TEOG sınavı sonuçlarında ilçede birinci ve ikinci sırada yer alan öğrencilerde taşımalıdır. Hem merkez mahallelerde hem de köylerde öğrenci sayıları gittikçe azalıyor. Bunun nedeni Eskişehir merkezindeki hayat şartlarının çekim gücü diyebiliriz. Türkiye Jokey Kulübü Pansiyon Harası' nın kapanması büyük darbe vurdu” demiştir.

Okulda yürütülen Karar Senin Projesi ile her ay İlçe Milli Eğitim tarafından belirlenen beş etkinlik sınıf başkanları aracılığı ile oylamaya sunulmakta; oy çokluğu ile seçilen etkinlik okul meclisi tarafından gerçekleştirilmektedir. Etkinlik sonrası öğrencilerin fikirleri ve görüşleri alınarak bir sonraki etkinliğin hazırlıkları başlamaktadır. Bu etkinliğin amacı okullarda demokrasi kültürünü geliştirmek ve yerleştirmektir. Okulda sosyal kültürel etkinlikler kapsamında Eskişehir gezisi, futbol turnuvası, mangala, satranç turnuvası, Eskişehir’de oyun başlasın projesi kapsamında çocuk oyunları şenliğine katılım gerçekleştirilmiştir. Okulda gerçekleştirilen egzersizler satranç, halk oyunları, drama, halk müziğidir. Okuldan mezun olan öğrenciler Mahmudiye Ortaokulu ve İmam Hatip Ortaokuluna devam ediyorlar.

Okulun 2012-2013 Öğretim yılında orta kısmı kapatılmıştır. İlkokula dönüştürülmüştür. 2014-2015 öğretim yılında yeni binanın inşaatına başlandığından iki yıl, kapatılan Mahmudiye Lisesi binasında geçici bir süre eğitim faaliyetine devam edilmiştir. 2016-2017 öğretim yılında tekrar yeni binasına taşındı. Yeni yapılan okulun maliyeti 1.500.000 liradır.

- Necatibey İlkokulu Müdürleri:

- Fuat ARSLAN
- Kemal DEMİRCAN
- Sabri AVCİL
- Muharrem BOĞDAY
- Celal MENDERİS
- Hüseyin Gani ONASI (Necatibey İlkokulu Arşivi)

4.3.3.7. 18 Eylül İlkokulu (1978-2001)

Çal Mahallesi, Mahmudiye'nin sonradan kurulmuş olmasına rağmen, en büyük mahallesidir. Bugünkü mahallenin kurulduğu alan çayır ve mera iken özellikle Emirdağ ve köylerinden gelen yoğun göçler nedeniyle, Belediyece 1960'lı yılların başında iskâna açılmış ve yerleşim başlamıştır. Mahallenin çocukları, 1977-1978 öğretim yılına kadar Işıklar Mahallesi'ndeki Atatürk İlkokulu'na ve Orta Mahalle'deki 50. Yıl İlkokulu'na gitmekteydi. Göçler mahallenin büyümesine ve özellikle Atatürk İlkokulu'nun kapasitesinin zorlanmasına neden olmuştur.

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 1976 sonlarında Çal Mahallesi Seydi Suyu kıyısında, bugün Tarım İlçe Müdürlüğü olarak kullanılan binanın yapımına karar vermiştir. Beş derslik, bir idari bina, bir kömürlük olarak inşası 1977 sonlarında bitmiştir. 1977- 1978 öğretim yılının ikinci yarısında Atatürk İlkokulu'ndan Çal mahalleli öğrencilerle birlikte ayrılarak taşınmıştır.

Okulun yapımının plan, programdan uzak oluşunu aceleye getirilişini, İbrahim Yörükoğlu (Görüşme, 5 Şubat 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede: *“Atatürk ilkokulunda görev yapmaktaydım. 1977-1978 öğretim yılının ilk yarısı sonunda, 18 Eylül İlkokulu'nun yapımı bitti denildi. İkinci dönem Çal Mahallesi'ndeki yeni okula taşındık. İlk müdürü de ben oldum. Daha ilk günden okulun aceleyle yapıldığı belliydi. Örneğin; Erkek ve kız öğrenciler için avlu kenarına birer tuvalet yapılmış. Öğrenciler teneffüslerde tuvalet ihtiyaçları için bir sürü sıra bekliyorlardı. Hijyeni sağlamak zorlaşıyordu. Sonraları modern sayılacak tuvaletler yapıldı ama 13-15 yıl böyle geçti tabi. Sınıflar kapasiteleri öğrenci sayılarını karşılayacak durumda değildi. 1990 yılında, okul arazisinin kuzey kısmına iki derslikli ek bir bina daha yapıldı. Artan göç ile birlikte ihtiyacı nispeten karşılamıştır”* demiştir.

1991' de 18 Eylül İlkokulu'ndan mezun olan Halil Er (Görüşme, 2 Temmuz 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede *“Sınıfımız 33 kişiydi o ufacık sınıfa sığmakta zorlanıyorduk. İsmail Hoca kümeler yapıyordu. Tahta önünde yeterli alan kalmıyordu. Bazı arkadaşlar üç kişi oturmak durumunda idi. Okulumuz sobalı idi. Hizmetli Lütüfi abi, dersin ortasında kömür atmak için girerdi. Sobaya yakın oturanlar nar gibi kızarırdı. Ben çok terlemişimdir mesela. Tuvalette çok sıra beklerdim. Ama güzel günlerdi. Yine o günleri yaşamak isterim. Müdür İbrahim Hoca, bize çamlar diktirip zimmetlemişti. Ağacımız var*

deyip gözümüz gibi bakardık. Biraz da İbrahim Hoca'dan korkardık; ağaçlar kırılırsa bizi kırar mı diye. Şimdi kocaman oldular. Hangi çam kimin sırayla sayabilirim ” demiştir. Bugün öğrencilerimize sorumluluk duygusunu vermesi adına, Halil Bey’ in sözleri önemlidir.

Okul idaresinin ve öğretmenlerinin, öğrencilere karşı yaklaşımında ki olumlu durum ve mesleklerini sorumluluk duygusu içinde yaptıkları teftiş raporlarında da övgüyle bahsedilmektedir. *“Eğitim öğretim etkinlikleri, ilkokul yönetmeliğine uygun bulunmuştur dersliğin ve demirbaş eşyanın, ders araçlarının tertibi temizliği çok iyi bulundu. Öğretmen planını çeşitli metot ve teknikler kullanarak uygulamaktadır. Sınıfta bulunan öğrenciler bu güne kadar işlenen üniteleri iyi düzeyde kavramışlardır. Ders konuları günlük hayatla ilişki kurmaktadır. Öğretmen kılık kıyafetine dikkat etmekte meslek haysiyet ve şerefini korumaktadır.”* (Beşinci sınıf öğretmeni Hayati İkbal hakkında, üçüncü teftiş bölgesi İlköğretim müfettişi Kemal Koçak tarafından tutulan, 16.01.1985 tarihli teftiş raporu. 18 Eylül İlkokulu Arşivi).

Okul, açılışından kapanışına kadar geçen sürede o gün ülkenin şartları da göz önüne alınırsa ihtiyaçlara cevap vermeye çalışmıştır. 1978’den kapandığı tarihe kadar inişli çıkışlı mezun sayılarına sahip okul, 2001’de Haziran ayı itibari ile kapanmıştır. 1998’de 105 olan okul mevcudu kapandığı 2001’de 73’ e düşmüştür (18 Eylül İlkokulu Arşivi).

Edindiğimiz sonuca göre okul nihayetinde kapanacaktı; ama birkaç yıl daha kapanmadan idare edebilirdi. Muhammed Kulaca (Görüşme, 2 Temmuz 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede *“Biz, okulun kapandığı yıl anasınıfında idik. Öğretmenimiz Figen Kurt idi. Sınıfımız mevcudu 10’un üzerindeydi. Bizi yılsonuna doğru birinci sınıf olacağımız için bir heyecan sarmıştı. Ana sınıfında çok eğleniyorduk. 23 Nisan kutlamalarına birçok oyun çıkardık. Yedi cüceler oyununu çok sevmiştim mesela. 2001 yazında okulumuzun kapandığını duyunca çok üzüldüm. Mahmudiye İlkokulu çok uzaktı. Küçük bir çocuk için yaklaşık bir kilometre gidip bir kilometre gelmek zor olacaktı. Zorlandım da biraz büyüyesiyse. Kar çok yağdığına babam sırtında götürüyordu. Okulumuz neden kapandı bilmiyorum; ama sebep öğrenci azlığı ise o zaman okul sayısı anasınıfı ile 80’inin üzerinde idi. Her sınıfta en az 13-15 kişi vardı diye hatırlıyorum ”* demiştir. Görüşmeden de anlaşılacağı gibi okul en az beş yıl daha kapanmayabilirdi.

Dönemin Mahmudiye İlköğretim Okulu müdürü Ali Kulaca' ya göre ise, 18 Eylül İlkokulu hiç kapanmazdı, çünkü mahalle çocuklarının bir kısmı, Atatürk İlkokulu'na gidiyordu. Ali Kulaca (Görüşme, 11 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede “18 Eylül İlkokulu, 2001 de tüm öğrenci ve personeli ile Mahmudiye İlköğretim Okuluna taşındı. 2000-2001 Öğretim yılında Mahmudiye İlköğretim Okulu'nda idareci idim. Bir gün müfettiş geldi. 18 Eylül İlkokulu'nun kapatılmasına yönelik rapor tutacağım, yeterli dersliğiniz varsa Mahmudiye İlköğretim Okulu'na taşınacak dedi. O gün okulumuzda bulunan, İlçe Milli Eğitim Müdürü, eski binanın dört dersliğini kullanabilirsiniz deyince Müfettiş 18 Eylül Müdürü ile de görüşüp okulu göreyim, karara varalım deyip gitti. 2001 Haziranında okulun kapandığı haberini aldık. Eğer mahallenin Işıklar Mahallesi'ne yakın ikameti olanlar Atatürk İlkokulu'na değil de 18 Eylül'e gelselerdi okul hiç kapanmazdı ” demiştir.

1978-2001 yılları arası okuldan 315 erkek öğrenci, 308 kız öğrenci toplam 623 öğrenci mezun olmuştur. İlk mezun olan öğrenci 1965 Emirdağ doğumlu Abdullah kızı Elif Doğan' dır. 207 öğrenci pekiyi derece ile 226 öğrenci iyi derece ile 190 öğrenci orta derece ile mezun olmuştur. Beşinci sınıfa gelip sınıf tekrarı yapan öğrenci hiç olmamıştır. (18 Eylül İlkokulu Arşivi)

Okul Türkiye'ye mal olmuş ünlü isimler yetiştirmese de farklı hizmet sektörlerinde çalışan ve ülkemizin değişik illerine yayılmış birçok kişi yetiştirmiştir. İlçe genelinde Türkmenler de dâhil, görüştüğümüz kişilere göre, “Türkmenler okumaya meraklı değildir” algısı bulunmaktadır. Okulların başarı durumları incelendiğinde Atatürk, Necatibey, Mahmudiye İlkokulu mezunlarından pekiyi derece ile bitirenler toplam mezun sayısının üçte birine denk gelmektedir. Aynı oran 18 Eylül ilkokulunda da görülmektedir. Hatta şunu da söyleyebiliriz. Necatibey İlkokulu'nda beşinci sınıf tekrarı yapan sekiz öğrenci, Atatürk İlkokulunda beşinci sınıf tekrarı yapan 20 öğrenci, Mahmudiye İlkokulu (Işıklar, 50. Yıl)'nda 114 öğrenci varken 18 Eylül İlkokulunda bu rakam sıfırdır. Bu sonuç 18 Eylül İlkokulu öğretmenlerinin farklı bir yaklaşım sergilediği yorumuna neden de olabilir; ama beşinci sınıfta hiçbir kalanın olmaması dikkat çekicidir.

- 18 Eylül İlkokulu Müdürleri:

- İbrahim YÖRÜKOĞLU
- Mustafa Saim ŞENGÜR
- Mustafa Kemal BOY
- İsmail ÖZAY
- Tayyar KARA
- Özer KALKAN
- Mehmet GÜNDOĞDU (18 Eylül İlkokulu Arşivi)

4.3.3.8. Mahmudiye’de Anaokulu Faaliyetleri ve 50. Yıl Anaokulu

Mahmudiye’de Anaokulu eğitimi, 50.Yıl Anaokulu kuruluşu öncesinde, Atatürk İlkokulu, Necatibey İlkokulu, 18 Eylül İlkokulu bünyesinde, 2000’lerin başıyla başlamıştır. 50.Yıl İlkokulu’nun kapanmasının ardından, 2002-2003 Öğretim yılında okul, anaokuluna dönüştürülmüştür. 2015-2016 Öğretim yılı itibari ile bir adet üç yaş sınıfı, iki adet dört yaş sınıfı, iki adet beş yaş sınıfı olmak üzere beş sınıfla öğretim hizmeti sunmaktadır. Okulda dört derslik ve bir oyun odası bulunmaktadır. Okul sabahçı öğlenci eğitim vermektedir. İki şubeli beş yaş sınıfı sabahçı diğer yaş grupları öğlencidir. Okul taşımalı öğrenci almamaktadır.

Okul, 2016’da Sağlık Bakanlığı tarafından “Beslenme Dostu Okul” Sertifikası almıştır. 5462 metre kare bahçeye, 313 metre kare okul alanına sahiptir. Uçan balonlar sınıfı, minik kalpler sınıfı, minik eller sınıfı, inci taneleri sınıfı, parlayan yıldızlar sınıfı isimli beş sınıfı vardır. Okulda bir müdür, beş kadrolu okul öncesi öğretmeni, bir kadrolu rehber öğretmen, bir kaloriferci ve bir temizlik elemanı vardır. Okul çok fazla idareci değiştirmiştir. Halen daha idareci kadrosu boştur. Geçici görevlendirme ile Ali İhsan Kuyucu, müdür vekili görevindedir. Okul öğrencileri başarılı yarınlara hazırlamak, teknolojiyi eğitime katmak, sağlıklı temiz mekânlar sağlayarak öğrenmeyi arttırmak ve çevre ile bütünleşmiş öğrenci merkezli bir eğitim vermek amacı ile çalışmaktadır (50. Yıl Anaokulu Arşivi).

2007-2008 Öğretim yılı öncesi öğrenci sayılarına ulaşamamıştır. 2008-2016 arası dönemde dört yaş grubunda toplam 74 erkek öğrenci, 59 kız öğrenci mezun bulunmaktaydı.

Aynı dönemlerde beş yaş grubunda, 145 erkek öğrenci ve 129 kız öğrenci eğitim görmüştür. 2015-2016 öğretim yılında ilk kez üç yaş grubu açılmış altı erkek, sekiz kız öğrenci eğitim görmektedir (50. Yıl Anaokulu Arşivi).

4.3.3.9. Kaymazyayla Köyü İlkokulu (1938-1995)

Kaymazyayla doğumlu, Eskişehir Baro Başkan Yardımcısı Şenol Gündoğdu ve Kaymazyayla muhtarı Nihat Ölmeztürk (Görüşme, 2 Ağustos 2016, Kaymaz Yayla Köyü) ile yapılan görüşmede köyün geçmişi hakkında şu bilgileri vermişlerdir. Gündoğdu: “*Köy, Balkanlardan, Romanya-Bulgaristan sınırında bulunan Dobruca- Keçi Deresi’nden gelmiştir. Meşhur 93 Harbi ile göçe tabi tutulmuşuz. Eskişehir’e göç etmiş Alevi-Bektaşî kökenli bir köyüz. Önceleri yedi hane gelenler sonraları 120 haneye çıkmıştır. Tarım topraklarımızın azlığı, insanları okumaya hizmet sektöründe bir iş bulmaya itmiştir. Köyümüz eğitime yatkınlığı ile bilinir. Jandarmanın, olaysız köy ödülüne sahip bir köydür. Eğer bir olay olursa meseleyi kendi aramızda hallederiz ” demiştir.*

Köyde, 1938’de, üçüncü sınıfa kadar eğitim veren bir okul olarak açılmıştır. Beş sınıflı ilk mezunlarını 1952-1953’de vermiştir. Birleştirilmiş sınıf esaslı ile iki sınıf bir idari binadan oluşan, bugün köy meydanının kuzey doğusunda bulunan okulda, eğitim öğretim verilmiştir.

Bir diploma numaralı ilk mezunu 1939 Sivrihisar doğumlu Mehmet Oğlu Veli Aydoğmuş’tur. Derecesi pekiyidir. 1953’ten kapandığı yıl 1995’e kadar 178 erkek öğrenci ve 160 kız öğrenci, toplamda ise 338 öğrenci mezun olmuştur. Pekiye derece ile mezun olan 106 öğrencinin 59’u erkek, 47’si kız öğrencidir. İyi derece ile mezun olan 177 öğrencinin 90’ı erkek, 89’u kız öğrencidir. Orta derece ile mezun olan 53 öğrencinin 29’u erkek, 24’ü kız öğrencidir (Kaymazyayla İlkokulu Arşivi). Erkek öğrenci ve kız öğrencilerin başarı düzeylerine bakıldığında ayırt edici bir farkın olmadığı görülmektedir.

2016-2017 öğretim yılında köyde, ilkokul çağında taşınmalı eğitim gören bir kız bir erkek öğrenci vardır. Ortaokul taşınmalı eğitim gören dört erkek öğrenci bulunmaktadır (Necatibey İlkokulu Taşınmalı- Puantaj Dosyası).

- Kaymaz Yayla İlkokulu Müdürleri:

- Hüseyin ÖREN
- Oktay UÇKAÇ

- Harun MEMİK
- Hüseyin KATANA
- Ruşen ARIKAN
- Dünder AYGÜN

4.3.3.10. Şerefiye Köyü İlkokulu (1938-1989)

Şerefiye Köyü, Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878)' nı takip eden dönemde, Tatar kökenli göçmenler tarafından, 1885'de kurulmuştur (Köksal, 2009: 360). Köyün tarım arazileri çok geniş ve sulaktır. Mahmudiye'de birçok kişi ile yapılan görüşmede, modern tarım bilgisine sahip olarak Anadolu coğrafyasına göç etmişler ve yerli halka da öğretmişlerdir. Şerefiye, Hamidiye, Mesudiye, Fahriye, Güllüce, Tokathan, Akyurt köyleri Tatar kökenlidir. Bu nedenle ÇKE'nin kuruluşunda da sahip oldukları iyi derecedeki ziraat bilgisi, yeniliğe ve eğitime açık oluşları etkili olmuştur. Bunu Tonguç ve İnan'ın görüşleri doğrulamaktadır.

Köyde İlkokul, ilçedeki diğer köy okulları gibi üçüncü sınıfa kadar eğitim veren bir okul olarak açılmıştır. İki derslik bir müdür odasından ibaret birleştirilmiş sınıf esasına göre eğitim vermiştir.

Şerefiye Köyü İlkokulu, 1947-1948 Öğretim yılında beş sınıflı ilkokul mezunlarını vermiştir. İlk mezun, 1932 doğumlu Remzi Tonguç pekiyi derece ile mezun olmuştur. Okuldan, 1948-1989 arasında 140 erkek, 120 kız öğrenci mezun olmuştur. Pekiye derece ile mezun olan 46 erkek, 39 kız öğrenci vardır. İyi derece ile mezun olan 79 erkek, 62 kız öğrenci vardır. Orta derece ile mezun olan 15 erkek, 19 kız öğrenci vardır. Son sınıfta sınıf tekrarı yapan öğrenci yoktur (Şerefiye Köyü İlkokul Arşivi). Sayısal olarak erkek öğrenciler daha başarılı görünse de oransal olarak kız öğrencilerin başarı düzeyleri erkek öğrencilerden pekiyi derecesinde daha üstün olduğu görülür.

2016-2017 eğitim yılında Necatibey İlkokulu'na taşınan bir kız bir erkek öğrencisi vardır (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı-puantaj Dosyası). Okul kapandıktan sonra bazı köy okulları gibi atıl durumda kalmamıştır. Köy imamının lojmanı olarak değerlendirilmiştir.

- Şerefiye İlkokulu Müdürleri:

- Sait ONAR
- Mevlüt İZ
- İsmail Hakkı YENER
- Necati AYTÖRE
- Tekin TÖRE
- Habip ARGAMAK
- Şerafettin ÇAYLI
- Hüseyin ÖZKAN. (Şerefiye Köyü İlkokulu Arşivi)

4.3.3.11. Balçıkhisar Köyü İlkokulu (1938-1995)

Köyün en yaşlı sakinlerinden, Bilal Savaş (Görüşme, 2 Ağustos 2016, Balçıkhisar Köyü) ile gerçekleştirilen görüşmede köyün tarihi ve eğitimi hakkında şunları aktarmıştır. “*Köyümüz 1804 yılında Urfa-Suruç- Küçük Ziyaret Köyü'nden göç etmiştir. Önceleri Kırşehir Çiçek Dağı'na, sonra Ankara Haymana' ya daha sonra da Konya-Çeltik ilçesine yerleşmişlerdir. Bir müddet sonra bugünkü Doğançayır-Türkmentokat-Sarıkavak köylerinde ikamet etmişler. Bu yıllarda Mahmudiye'nin birçok köyü yok; 1885 öncesinden bahsediyorum. Mahmudiye ve köyelerinin varlığı 1885 sonrasına denk gelir. 1885'de II. Abdülhamit'ten ferman alan dedelerimiz bir tek sarı altın karşılığı bugünkü köye yerleşmişler. Köyümüz 1964'e kadar, Mahmud-u Sani Vakfı geçiyordu. Ancak bu tarihte tapularımızı alabildik. 20-30 hane de Türkmen aşireti varmış köyde. Onlar da Ankara-Çubuk-Akkuzular' dan gelmişler. 1890'da onlar köyden ayrılmışlar. Çanakkale Savaşı'na köyümüzde 65 kişi gidip 20 kişi dönebilmiş. Çok şehidimiz var. Babam Balkan Harbine ve Kurtuluş Savaşı'na katılmış. Çiğiltepe' de savaşmış madalyalı biri idi. Yunan, Kırkkız Çalı' nda bir yıl kalmış. Köyümüzdeki serveti de yağmalamış koyunlarımız hep gitmiş. Koyunlar gidince köpeklerimiz deli olmuşlar alıp başını gitmişler. Irkımız Kürt ama biz cumhuriyet, devlet adamıyızdır. Herkes de böyle bilir. Köyümüzde eğitim 1938'de hemen diğer köylerle eş zamanlı başladı. Ahmet Çevirgen ilk öğretmenimizdi; yıllarca köyümüzde kaldı. Birkaç nesil onda yetişti. Tek öğretmendi. 1950'de okul nüfus da artınca 5 sınıflı oldu. 1960'larda köyümüzde okuma çok hızlandı. Çok uğraştık bir ortaokul açalım diye ama olmadı. Eğer ortaokulumuz olsaydı; bugün daha farklı bir Balçıkhisar olabilirdi. İşsizlik asıl neden olsa*

da okulsuzluk da köyümüzden göçün önemli nedenlerindedir. Son 15 yılda köyümüz dağıldı desek yanlış olmaz. Şuan 30 haneye düştük. Okul 1938’de tek öğretmenle üç sınıflı eğitim vermeye başlamıştır. Ahmet Çevirgen isimli öğretmen uzun yıllar okulda öğretmenlik yapmıştır” demiştir.

Enstitüler sayesinde köy öğretmeni sayılarının artmasına paralel olarak, Balçıkhisar Köyü de 1950’de beşinci sınıfa kadar eğitim veren okula dönüşmüştür. 2.Dünya Savaşı sonrasını takip eden dönemde, köy nüfusunun artmasıyla, okul beş öğretmen ve beş sınıflı eğitim vermeye başlamıştır.

Okulun 1950’de 23 mevcudu bulunmaktaydı. 1952’de ilk mezununu vermiştir. 1938 Balçıkhisar doğumlu Mustafa oğlu Mehmet Emin Çayır ilk mezundur. İyi derece ile mezun olmuştur. Okuldan 1952’den 1995’e kadar 367 erkek öğrenci, 307 kız öğrenci olmak üzere toplam 674 öğrenci mezun olmuştur. Pekiyi derece ile mezun olan 96 erkek, 88 kız öğrenci vardır. İyi derece ile mezun olan 205 erkek, 147 kız öğrenci vardır. Orta derece ile mezun olan 63 erkek, 72 kız öğrenci bulunmaktadır (Balçıkhisar Köyü İlkokulu Arşivi).

Derecelere bakıldığında erkek öğrencilerin az da olsa kız öğrencilere oranla daha başarılı oldukları görülür. 1990’dan itibaren başlayan göç okuldaki öğrenci mevcuduna da etki etmiştir. 1995 yılı Haziranında son mezunlarını vererek kapanmıştır. Bugün Necatibey İlkokulu’na üç kız bir erkek öğrenci taşınmalı eğitime gitmektedir.

Mahmudiye Ortaokulu’nda 2016-2017 öğretim yılında eğitimine taşınmalı olarak devam eden üç erkek öğrenci vardır. Taşınmalı olarak eğitim gören öğrenci sayısı toplam yedi kişidir (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı-Puantaj Dosyası).

- Köyden yetişmiş, ismine ulaşabildiğimiz üç akademisyen bulunmaktadır.

• Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Prof. Dr. Şirzat ÇOĞALGİL

• Anadolu Üniversitesi, Doç. Dr. Cüneyt AKINLAR

• Osmangazi Üniversitesi, Doç. Dr. Semih ERGİN

- Balçıkhisar Köyü İlkokulu Müdürleri:

• Hamdi DOKUZBEY

• Hüsnü GEDİK

- Osman SUGEÇ
- İhsan ÇORABAY
- Mehmet KURT
- Şahin GÜRSOY
- İbrahim YÖRÜKOĞLU
- Orhan TEKİN
- Zeki ORUÇ
- Mevlüt KERZİ
- Burhan ÖNK
- Muammer ÖZCAN
- Cemile OĞUZGÜNGÖR. (Balçıkhisar İlkokulu Arşivi)

4.3.3.12. Yeşilyurt Köyü İlkokulu (1938-1992)

Köy, 1926'da Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulmuştur. Baki Aydın (Görüşme, 30 Temmuz 2016, Yeşilyurt Köyü-Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede köy hakkında şunları belirtmiştir *“Köyümüzün kökeni Yozgat'tır. Alevi-Bektaşî bir köyüz. Atalarımız, önceleri Seyitgazi'nin Şakdan Yaylası'na yerleşmişler. Tabi ki yıl 1920'ler de, Yunan Harbi başlayınca erkekler askere gitmiş, kadınlar ve çocuklar götürebildikleri mallarıyla birlikte Ankara Haymanaya gitmişler. Kırkkız, köyümüze çok yakın. Yunan, orada bir yıl kalmış. Savaş bitince babalar anneler geri dönmüşler. Köyümüz Kanber Ağa adında birinin çiftliğiymiş. Bizimkiler satın almışlar. 23 kişilermiş. Köy kanununa göre 40 hane olmayınca köyü kuramamışlar. Eskişehir'in Sarıkavak Köyün' den 20 hanenin de ismini de yazmışlar; sayı 40'ı geçince 1926 'da Yeşilyurt resmen kurulmuş ”* demiştir.

Köyde eğitim, 1938'de bugünkü köy meydanındaki ilk binasında başlamıştır. Daha sonra köyün girişinde bulunan yeni binaya 1979'dan sonra taşınmıştır. Okul beş sınıflı eğitime 1946 yılında geçmiştir. İlk mezunlarını 1948 yılında vermiştir. İlk mezunu 1935 doğumlu Hasan Oğlu Bektaş Garip' tir. Diploma derecesi iyidir. İlk mezunlarını verdiği 1948'den, kapandığı yıl 1992'ye kadar 200 erkek öğrenci ve 121 kız öğrenci olmak üzere, toplamda 321 öğrenci mezun olmuştur. Pekiyi derece ile mezun olan 103 öğrencinin 55'i erkek, 48'i kızdır. İyi derece ile mezun olan 167 öğrencinin 100'ü erkek, 67'si kızdır. Orta

derece ile mezun olan 51 öğrencinin 45'i erkek altısı kızdır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre oranla daha başarılı oldukları görülmektedir.

Hamidiye'deki ÇKE'nin köy çocuklarının eğitim almalarında büyük katkısı olmuştur. Enstitüye en yakın köylerden olan Yeşilyurt Köyü, eğitim öğretim gelişmelerinden daha rahat yararlanmıştır. Bu yüzden köyde yetişip Hamidiye'den mezun olmuş öğretmenlerin sayısı 300'dür.

Baki Aydın (Görüşme, 30 Temmuz 2016, Yeşilyurt Köyü-Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede *“Hamidiye'nin bize çok faydası oldu. Öğretmen olmak isteyen çocuklar Köy Enstitüsü'ne kayıt yaptırırlardı. Hatta bazı veliler okumak istemeyenleri atların önüne katıp kovalayarak götürüp okula yazdırmışlar. Köyümüz oturan-oturmayan 60 hanedir. Ölü-sağ 300 öğretmen çıktı köyümüzden. Hane başı 5 öğretmen demek. Hamidiye olmasa nerde okuyacaklardı ”* diyerek ÇKE'nin civar köylere faydasına vurgu yapmıştır. Görüldüğü gibi ÇKE ve onun devamı olan İlköğretmen Okulu'nun Yeşilyurt'ta doğup büyüyen çocuklara önemli katkısı olmuştur.

2016-2017 Öğretim yılı itibari ile Necatibey İlkokulu'na taşınmalı olarak devam eden bir erkek öğrencisi vardır. Mahmudiye Ortaokulu'na taşınmalı devam eden ise bir kız ve bir erkek öğrencisi vardır (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı-Puantaj Dosyası).

- Yeşilyurt İlkokulu Müdürleri:

- Haydar KARABULUT
- Abdurrahman DEMİR
- Ali AYDIN
- Bekir TİMUÇİN
- Şaban COŞKUN
- Sami YÜKSEL
- Rahmi ATLI
- Nurten ÇİFTÇİ
- Eyüp UÇAŞ

- Orhan ORAK
- Veli KARABULUT
- Zekeriya GİRGINBAŞ. (Yeşilyurt İlkokulu Arşivi)

4.3.3.13. Fahriye Köyü İlkokulu (1938-1990)

Köy, 1885’de 93 Harbi olarak bilin 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’nın ardından II. Abdülhamit fermanı ile Çiftlikat-ı Hümayun arazisi üzerinde kurulmuştur (Köksal, 2009: 60). Köy halkı Tatar’dır. Köy, Mahmudiye’nin diğer köyleri gibi Yunan işgaline uğramıştır. Sakarya Meydan Savaşı sonrası işgalden kurtulmuştur.

İsmail Gönderen (Görüşme, 2 Ağustos 2016, Fahriye Köyü) ile yapılan görüşme, *“Oturduğum ev, Yunan işgali sırasında, Yunanlılar tarafından müfreze karargâhı olarak kullanılmış. Evin kerpiç olduğuna bakmayın nem olmadığından çok dayanıklıdır ”* diyerek hemen her köyde olduğu gibi Yunan İşgaline vurgu yapmıştır.

Fahriye Köyü İlkokulu, 1938’de üç yıllık eğitim veren öğretmenler eliyle açılmıştır. 1955-1956 öğretim yılında beş sınıflı eğitime geçmiş 1957’de ilk mezunlarını vermiştir. İlk mezunu 1946 doğumlu Özden Kırimtay adlı kız öğrencidir. Diploma derecesi iyidir. 1957-1990 arasında okuldan 64 erkek ve 68 kız öğrenci olmak üzere, toplamda 132 öğrenci mezun olmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrenci sayılarından fazla olması dikkat çekicidir. 132 öğrencinin 75’i pekiyi derece ile mezun olmuştur. Pekiye derece ile mezun olan öğrencilerin 35’i erkek, 38’i kızdır. İyi derece ile mezun olan 44 öğrencinin 25’i erkek, 21’i kız öğrencidir. Orta derece ile mezun olan 13 öğrencinin 4’ü erkek, dokuzu kız öğrencidir (Fahriye İlkokulu Arşivi).

Okul, 1990 yılının sonunda öğrenci azlığı nedeniyle kapatılmıştır. Öğrencileri Necatibey İlkokuluna ve Mahmudiye Ortaokuluna taşınmaktadır. 2016-2017 öğretim yılı itibarı ile Necatibey İlkokuluna taşınmalı devam eden iki erkek öğrenci ve Mahmudiye Ortaokuluna devam eden bir kız öğrencisi vardır (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı-Puantaj Dosyası).

- Fahriye İlkokulu Müdürleri:

- İbrahim YAVUZ
- Şaziye KURTULUŞ
- Müzeyyen SEZEROL
- Ahmet BÖRLEK
- Selime TÜMSEK
- Muammer ÖZCAN
- Mehmet ORUÇ
- Muhittin YILMAZ. (Fahriye İlkokulu Arşivi)

Okulda çalışmış bayan öğretmenlerin fazlalığı dikkat çekmektedir.

4.3.3.14. Topkaya Köyü İlkokulu (1938)

Köyde üç sınıflı eğitime 1938'de bir eğitimle, başlanmıştır. Beş sınıflı ilk mezununu 1948-1949 öğretim yılında vermiştir. 1949-1975 arasında 151'i erkek ve 63'ü kız toplam 214 öğrenci mezun olmuştur. 1975 yılından sonraki kayıtlara İlçe ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivlerinde de ulaşılammıştır. Pekiyi derece ile bitiren toplam 43 öğrencidir. İyi derece ile mezun olan 121 öğrencidir. Orta derece ile mezun olan öğrenci sayısı 50'dir. Beşinci sınıfta kalıp tekrar eden öğrenci sayısı 12'dir. Bunların sekizi erkek dördü kız öğrencidir (Topkaya İlkokulu Arşivi).

2016-2017 öğretim yılında Necatibey İlkokulu'na taşınmalı olarak devam eden bir erkek öğrenci vardır (Necatibey İlkokulu Taşınmalı-Puantaj Dosyası).

Okulun ilk diploma kayıtlarına 1948-1949 tarihine kadar ulaşılmıştır.3.sınıfta 46 öğrenci öğrenim görmüştür. 27 erkek, 19 kız öğrencinin 19'unun pekiyi 17'si iyi 10 tanesinin orta derece ile bir üst sınıfa geçtiği görülmüştür. Burada dikkat çekici bir nokta vekil öğretmenin bir yıl okuttuğu 1959-1960 öğrenim yılında yedi kişilik beşinci sınıfı öğrencisinin tamamının sınıfta kalmasıdır (Topkaya İlkokulu Arşivi).

- Topkaya Köyü İlkokulu Müdürleri:

- Rıza BİLGİN

- Yusuf BİLGİN
- Abdurrahman KARADENİZ
- Fehmi CANBEY
- Mustafa GÜRBÜZ
- Abdullah AKPINAR
- Yaşar ERDOĞAN. (Topkaya İlkokulu Arşivi)

4.3.3.15. Tokathan Köyü İlkokulu (1938-1992)

Tokathan Köyü İlkokulu, diğer köylerde olduğu gibi 1950'ye kadar öğretmenlerin görev aldığı üç sınıflı eğitim vermiştir. 1950-1951 öğretim yılında 11 erkek beş kız öğrenci olmak üzere toplam 16 öğrenci ile beş sınıflı ilk mezunlarını vermiştir. 1991-1992 öğretim yılına kadar köyün güneyinde bugün muhtarlık binası olarak kullanılan binada hizmet vermiştir.

Kapandığı 1991-1992 öğretim yılında iki erkek üç kız mezun verip taşınmalı eğitime geçmiştir. 41 yılda 109'u erkek 105'i kız olmak üzere 214 öğrenci mezun etmiştir. Pekiyi derece ile mezun olan 77 öğrencinin, 30'u erkek 47 si kız öğrencidir. İyi derece ile mezun olan 102 öğrencinin 57'si erkek, 45'i kız öğrencidir. Orta derece ile mezun olan 35 öğrencinin 22'si erkek, 13'ü kız öğrencidir. Bir diploma numaralı ilk mezunu 1937 Köstence doğumlu, Hadis oğlu Kurtnebi Saraylı' dır. Derecesi pekiyidir. İlk müdürü Feridun Töre' dir (Tokathan İlkokulu Arşivi).

Pekiyi dereceli öğrencilerin çoğunluğunun kız öğrenci olması dikkat edicidir. 2016-2017 öğretim yılında Necatibey İlkokulu'na taşınmalı olarak devam eden üç kız dört erkek öğrencisi vardır. Mahmudiye Ortaokulu'na ise sekiz kız iki erkek öğrencisi devam etmektedir (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı-Puantaj Dosyası).

- Tokathan Köyü İlkokulu Müdürleri:

- Feridun TÖRE
- İrfan ALPAN
- Ahmet TÜMEL
- Niyazi UĞUROĞLU

- Müşerref GÜRSES
- Ayla ÖZBAY
- Osman KASAL
- Gülten TELE
- Mobin ÇULPAN
- Seydi TAYLAK. (Tokathan İlkokulu Arşivi)

4.3.3.16. Doğanca Köyü İlkokulu (1938-1993)

Doğanca, kuruluş itibarı ile Mahmudiye'nin en eski köylerinden birisidir. Köyde Sivrihisar İrfaniye Medresesi Müderrisi, Osman Afif Efendi'nin (1818-1881) kabri bulunur. Köy, Eskişehir-Ankara karayolu üzerinde kuruludur.

İlkokul, 1938 yılında açılmıştır. 1941 tarihli üç sınıflı mezunlarının sayısına ve cinsiyet bilgilerine diploma defterine ulaşılmıştır. Okul 1941'de 23 erkek yedi kız, 1944'de 22 erkek sekiz kız, 1945'de 10 erkek sekiz kız öğrenci mezun etmiştir. 1945-1946'da beş sınıflı eğitime geçmiştir. 1948'de ilk mezununu vermiştir (Doğanca İlkokulu Arşivi).

Doğanca Köyü talebe künye defterine bakıldığında üç sınıflı eğitimin ilk mezunu 1926 Cönger doğumlu, Hasan Oğlu Ramazan Kısa' dır. Okula girdiği ilk tarih 1 Aralık 1938'dir. Mezun olduğu tarih 17 Nisan 1941'dir. Aynı tarihlerde okula başlayıp mezun olan ilk kız öğrenci 1927 Cönger Doğumlu Mehmet kızı Sıdika Kara' dır. Diploma derecesi iyidir.

1948-1993 arası dönemde okuldan 163'ü erkek 149'u kız öğrenci olmak üzere toplamda 312 öğrenci mezun olmuştur. Pekiyi derece ile mezun olan 125 öğrencinin 75'i erkek, 50'si kız öğrencidir. İyi derece ile mezun olan 143 öğrencinin 66'sı erkek 77'si kız öğrencidir. Orta derece ile mezun olan 40 öğrencinin 22'si erkek, 18'i kızdır. 1948'de dördü kız üçü erkek toplam yedi öğrenci mezun olurken, kapandığı yıl 1993'te yedi erkek mezun olmuşken kız öğrenci mezun etmemiştir. Diploma derecelerine bakıldığında erkek öğrencilerin toplamda kız öğrencilerden daha başarılı olduğu sonucu ortaya çıkar (Doğanca Köyü İlkokulu Arşivi).

2016-2017 öğretim yılında ilkokul çağında bir erkek iki kız öğrenci, ortaokul çağında bir erkek öğrenci taşınmalı eğitim almaktadır (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı-Puantaj Dosyası).

- Doğanca Köyü İlkokulu Müdürleri:

- Meliha BÜYÜKALP
- D. BAKKALOĞLU
- Ali TURABAY
- Mustafa SÖNMEZ
- Hüseyin TÜMER
- Adil EMİRDAĞ
- İhsan ÇORABAY
- Halil AYMAN
- Aynur ÜNSAL
- Dünder AYGÜN
- İzzet ERDOĞMUŞ
- Muhittin YILMAZ. (Doğanca Köyü İlkokulu Arşiv)

4.3.3.17. Hamidiye Köyü İlkokulu (1938-1995)

Hamidiye Köyü, 19. Yüzyılın sonlarında Tatar göçmenlerce kurulmuştur. Hamidiye, Mahmudiye'nin köyleri içerisinde eğitim açısından en önemli yere sahip olanıdır. 1936'da başlayan köyü ve köylüyü canlandırma çalışmaları Hamidiye'nin de kaderini değiştirmiştir. Eskişehir-Ankara, Eskişehir-Konya yol ayrımında, yerel halkın çatrak dediği noktada kuruludur. Hamidiye çatrağı gerek sahip olduğu bu ulaşım gerek de Anadolu Tarım İşletmesine yakınlığı halkının modern tarım tekniklerine sahip oluşu gibi birçok neden Tonguç ve Yücel'in hayal ettiği canlandırılacak köy modelinin pilot uygulama alanı olmuştur.

1940'ların Türkiye'si düşünüldüğünde Türkiye'nin geriye kalan köyleri için oldukça gelişmiş bir köydür. Tonguç ve Yücel'in gözünden bu durum kaçmamıştır. İlk öğretmen

kursuyla başlayan değişim, Mahmudiye'den Hamidiye'ye oradan da Türkiye'nin 21 noktasına dalga dalga yayılmıştır. Yetiştirdiği 25.000 öğretmen ile Köy Enstitüleri Anadolu'ya Kızılçullu ile eş zamanlı Hamidiye'den yayılmıştır.

Bugün çeşitli platformlarda, törenlerde, konferans ve dergilerde yararlılıklarından özetle bahsedilen Köy Enstitülerine temel teşkil eden ÇKE'nin kendi köylerinde kurulmuş olmasının büyük faydasını gören Hamidiyeliler zaten o günün şartlarında iyi olan pozisyonlarını daha da iyileştirmişler ileriye götürmüşlerdir.

1960 İlköğretmen Okulu mezunu Rahmi Atlı (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye/Mahmudiye) ile yapılan görüşmede şöyle demiştir “Köyümüz Mahmudiye'nin diğer köyelerine göre tarımda daha ileri tekniklere sahipti. Enstitüsünün ve İlköğretmen Okulu'nun burada oluşu, köyün eğitim seviyesini yükseltti. Şuan her evde en az bir öğretmen var. Düşünün Viyana'da eğitim almış Rauf İnan geliyor, burada seve seve müdür oluyor. Onun yetiştirdiği öğrencileri bir hayal edin. O insanlar köyümüzün de ufkunu açtı. Bir okul düşünün, reviri var, doktoru hemşiresi var, tenis kortu var. Okulun güreş takımı var ve hocaları 54 kiloda dünya şampiyonu ve olimpiyat madalyası almış Ahmet Bilek. Aşık Veysel bizim okula başladığımız dönemlerden önce burada saz öğretmenliği yapmış. Okulun dut ağaçları vardı. Onları kestiler onlardan atölyede 50-60 tane saz yaptılar. Atölye öğretmenleri eşliğinde öğretmenler yapıyor. Daha neler neler” demiştir.

Hamidiye İlkokulu'nun diploma defterleri incelenmiştir. Okulun beşinci sınıflı ilk mezun kayıtlarına 1957-1958 öğretim yılında rastlanmıştır. O yıl altı erkek 10 kız öğrenci mezun olmuştur. Dört pekiyi, yedi iyi, beş orta derece ile mezun olmuşlardır. Hamidiye İlkokulu'nun bir diploma numaralı öğrencisi, 1946 Hamidiye doğumlu Şevki kızı Macide Yurttaş' tır. Diploma derecesi pekiyidir. Kapandığı 1994-1995 öğretim yılında beşinci sınıftan 10 erkek iki kız öğrenci mezun olmuştur. Öğrenciler dört pekiyi, sekiz iyi derece ile okuldan ayrıldılar. 1958-1995 yılları arasında okuldan 705 öğrenci mezun olmuştur. Bu öğrencilerin 355'i erkek, 350'si kız öğrencidir. 705 öğrencinin 271'i pekiyi derece ile 373'ü iyi derece ile 61'i orta derece ile mezun olmuştur (Hamidiye İlkokulu Arşivi). Mezun olan kız ve erkek sayıları neredeyse aynıdır.

2016-2017 öğretim yılı itibari ile köyde ilkokul çağında yedi kız sekiz erkek, ortaokul çağında altı kız sekiz erkek taşımali eğitim görmektedir (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşımali-Puantaj Dosyası).

- Hamidiye Köyü İlkokulu Müdürleri:

- Halis ÜÇER
- Bağış YILDIZHAN
- Mehmet KURT
- Özen KILIÇ
- Sami YÜKSEL
- Sabri Saydam ZİNCİR
- Zekeriya GİRGINBAŞ. (Hamidiye İlkokulu Arşivi)

4.3.3.18. Mesudiye Köyü İlkokulu (1938-1994)

Köye ilk önce Bulgaristan göçmeni 10 hane gelmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşının ardından Kırım'dan Tatar göçleri sonrası 1885'de II. Abdülhamit tarafından resmen kurulmuştur. Bugün köyde farklı etnik kökenlerden 110 hane 350 kişi yaşamaktadır.

Mesudiye Muhtarı İlhan Yıldırım (Görüşme, 30 Temmuz 2016, Mesudiye) ile yapılan görüşmede köy hakkında şunları belirtmiştir. *“Köyümüzün öncesi Muhacir, sonrası Tatar göçmenlerle kurulmuş. Daha sonraları Emirdağ Türkmenleri ve doğudan yapılan göçlerle büyümüştür. Yunan işgali burada çok zarar vermiş. Annem o zamanlar sekiz yaşlarındaymış. İşgalin yaşanmadığı yerlere göç etmek zorunda kalmışlar. Burada çok az insan kalmış. Namı değer Kazak Ali Ağa (Ali Yeşilyurt)' nın bahçesine bayanları, camiye erkekleri dolduruyorlar. Kazak Ali Muhacir olduğu için Yunanca biliyormuş. Yunan müfrezesi ile uzun süre konuşuyor. İnsanları katliamdan kurtarıyor. Fotoğrafi muhtarlığımızda asılıdır”* demiştir.

1946'ya kadar üçüncü sınıfa kadar eğitim veren okul, 1948-1949'da beş sınıflı ilk mezunlarını vermiştir. O yıl sadece 13 erkek mezun vermiştir. O yıl öğrencilerin ikisi iyi 11'i orta derece ile mezun olmuştur. Okulun bir diploma numaralı ilk mezunu, 1936 Mesudiye doğumlu Fevzi Alkan' dır. Diploma derecesi ortadır. Okul 1948-1949 öğretim yılından kapandığı 1993-1994'e kadar 882 öğrenci mezun etmiştir. Bu öğrencilerin 453'ü erkek, 429'u kız öğrencidir. 266 öğrenci pekiyi derece ile 338 öğrenci iyi derece ile 278 öğrenci orta derece ile mezun olmuştur. Açılışından kapanışına kadar geçen sürede beşinci sınıf tekrarı yapan 26 erkek, dokuz kız öğrenci vardır. Kapandığı yıl beşinci sınıftan beş

erkek beş kız öğrenci mezun etmiştir. Bu öğrencilerden beşi pekiyi beşi iyi derece ile mezun olmuştur. (Mesudiye İlkokulu Arşivi)

2016-2017 öğretim yılı itibarı ile ilkokul çağında altı kız altı erkek, ortaokul çağında sekiz kız sekiz erkek öğrenci bulunmaktadır (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşımali-Puantaj Dosyası)

Köyün Hamidiye'ye yakınlığının olumlu etkisi olmuştur. Köyde ilkokulu bitiren öğrencilerin birçoğu ÇKE ve İlköğretmen Okulu'na devam etmiştir. O günlerin etkisidir ki köyün eğitim seviyesi oldukça yüksektir.

- Mesudiye Köyü İlkokulu Müdürleri:

- N. GÜLEN
- Abdurrahman DEMİR
- Hayrullah BURNAK
- Nedret İLHAN
- Emine DEMİREL. (Mesudiye Köyü İlkokulu Arşivi)

4.3.3.19. Yeniköy Köyü İlkokulu (1938-1995)

Köy, Bulgar ve Kırım göçmenlerinden oluşmaktadır. Mahmudiye'yi Eskişehir-Ankara asfaltına bağlayan yolun, sekizinci kilometresinde kurulmuştur.

Okul, beşinci sınıflı ilk mezunlarını verdiği 1949'a kadar ilk kademe üçüncü sınıfa kadar eğitim vermiştir. 1947-1995 yılına kadar diğer köylerin büyük çoğunluğunda olduğu gibi birleştirilmiş sınıf esasına göre eğitim vermiştir. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar bir sınıfta; dördüncü ve beşinci sınıflar bir sınıfta eğitim görmüşlerdir. Okul binası prefabriktir. Öğretmen lojmanı bugün hala kullanılmaktadır.

Okul, 54 yılda 220'si erkek 172'si kız toplamda 392 öğrenci mezun etmiştir. 392 öğrencinin 101'i pekiyi, 214'ü iyi, 77'si orta derece ile mezun olmuştur. 1950 yılında okulun mevcudu 71'dir. 54 yılda üç kız bir erkek öğrenci beşinci sınıf tekrarı yaparak mezun olmuştur (Yeniköy İlkokulu Arşivi).

2016-2017 öğretim yılı itibari ile ilkokul çağında bir kız öğrenci, ortaokul çağında sekiz kız beş erkek öğrenci taşımali eğitim almaktadır.

- Yeniköy İlkokulu müdürleri:

- Abdurrahman GÖÇMEN
- Hasan SUNGUR
- Ethem YÜZER
- Mehmet DEMİR
- Bayram DEĞİRMEN
- Halil GÜRKAN. (Yeniköy Köyü İlkokulu Arşivi)

4.3.3.20. Akyurt Köyü İlkokulu (1938-1984)

Akyurt Köyü, diğer Tatar köyleri gibi 1885 yılından sonra Çiftlikat-ı Hümayun arazileri üzerine kurulmuştur. Modern tarımın gereklerini benimsemiş zirai faaliyetlerde, ileri düzeyde olan bir köydür.

Akyurt İlkokulu'nun arşivi araştırmacıları sağlıklı bilgilere ulaştıracak düzeyde değildir. İlçe Milli Eğitim arşivinde de köye ait bilgiler yok denecek kadar azdır. İl Milli Eğitim arşivinde hiç yoktur. 1974-1975, 1983-1984 yılları arası kayıtlara ulaşılabilmiştir. Bu yıllar arası 15 erkek 14 kız toplam 29 öğrenci mezun olmuştur. Pekiyi dereceli 15, iyi dereceli sekiz, orta dereceli altı öğrenci mezun olmuştur (Akyurt İlkokulu Arşivi). 2015-2016 öğretim yılı itibari ile taşımali öğrencisi yoktur (Necatibey İlkokulu-Mahmudiye Ortaokulu Taşımali-Puantaj Dosyası).

Geçmiş yıllarda ve bugün öğrencisinin yok denecek kadar az olmasının nedeni, köyün ilçe merkezine uzak, Eskişehir il merkezine yakın oluşudur. Veliler öğrencilerini Eskişehir merkez okullarında okula göndermektedirler. Akyurt Köyü Muhtarı Hakan Özcan (Görüşme, 10 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede konuyla ilgili şunları belirtmiştir. *“Köyümüz il merkezine yakın olması nedeniyle resmi işlerimiz dışında Mahmudiye ilçe merkezine gelmek yerine, Eskişehir’e gidip ihtiyaçlarımızı görüp geliyoruz. Aynı durum eğitim, okul içinde geçerli. Köyümüzde zaten çok küçük çocuğu olanlar da Eskişehir’deki okulları tercih ediyorlar”* demiştir.

Akyurt Köyü İlkokulu bugün atıl durumdadır. Köylüler tarafından soğan deposu olarak kullanıldığı görülmüştür.

- Akyurt köyünde görev alan müdürlerden sadece birinin kaydına ulaşılmıştır.

- Sabri Saydam ZİNCİR (Akyurt İlkokulu Arşivi)

4.3.3.21. Güllüce Köyü İlkokulu (1938-1984)

Güllüce Köyü, 1879 yılında Romanya'dan yedi hane gelen Tatar göçmenler tarafından kurulmuştur. Önceleri Seyitgazi'ye bağlı iken 1966' da Mahmudiye'ye bağlanmıştır.

1938' de 3 sınıflı eğitimci ile eğitime başlayan eğitim 1951-1952 yılında Demirci ustası Feridun Arol' un dükkânı yanında yapımı iki yıl süren binada beş sınıflı eğitime başlamıştır.

Feridun Arol (Görüşme, 2 Ağustos 2016, Güllüce Köyü) ile yapılan görüşmede köy ve eğitimi hakkında şöyle söylemiştir “*Dedem 1954 yılında, 84 yaşında iken öldü. Romanya'dan geldiklerinde 9 yaşındaymış. Osmanlı Devleti, Aksaklı Köyü'nden bu yana oturun demiş, buraya yerleşmişiz. İlkokul üçe kadar olan eğitimde okudum. O zaten hem imam hem de eğitimci. Sonradan 1951'de beş sınıflı ilkokulda da okudum. Babam demirciydi. Bazen sınıfa gelir körüğün başına adam bulamadım deyip öğretmenlerden izin ister, beni dükkâna götürürdü. İşte o günden beri bende babamın mesleğini yapıyorum. Bu okuldan en son benim kız mezun oldu sonra kapandı. Yıl 1984*” demiştir.

Okul arşivi düzenli tutulmadığından öğrenci sayıları konusunda yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. 1974-1984 arası kayıtlar bulunmaktadır. Bu tarihlerde dokuz erkek 13 kız olmak üzere toplam 22 öğrenci mezun olmuştur. 22 öğrencinin yedisi pekiyi, 10'u iyi, üçü orta derece ile mezun olmuştur. Okulun kapandığı yıl olan 1984'de iki erkek üç kız mezun olmuştur (Güllüce İlkokulu Arşivi). Güllüce Köyü İlkokulu'nda Görev Yapmış müdürlerden Musa Mant dışındakilerin ismine ulaşılamamıştır. Sebebi, müdürlerin diploma defterinde isimsiz imza kullanmalarıdır.

4.3.3.22. Türkmenmecidiye Köyü İlkokulu-Mevlüt-Sıdıka Gündoğan İlkokulu

Türkmenmecidiye İlkokulu (Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlkokulu), Mahmudiye'nin köyleri içerisinde ilköğrenimi en erken başlayan köylerdendir. Köyün kalabalık oluşunun ve eski bir yerleşim merkezi oluşunun sebep olduğu düşünülmektedir.

Okul, ilk mezununu verdiği 1936-1937 yılından 1947-1948 öğretim yılına kadar üçüncü sınıfa kadar eğitim vermiştir. Bu dönemde öğretmenler görev almıştır. Üç sınıflı eğitimin ilk mezunu 1927 doğumlu Hasan Hüseyin Kocaköse' dir. İlk kız mezunu ise Saime Kocabaş' tır. Bu dönemde okutulan dersler diğer okullarda okutulan derslerle aynıdır.

Okul, 2015-2016 öğretim yılına kadar toplam 1585 öğrenci mezun vermiştir. Bunun 932'si erkek, 653'ü kız öğrencidir. Pekiyi diploma dereceli 351 öğrencinin; 191'i erkek, 190'ı kız öğrencidir. İyi diploma dereceli 718 öğrencinin; 400'ü erkek, 318'i kız öğrencidir. Orta diploma dereceli 516 öğrencinin; 341'i erkek, 175'i kız öğrencidir. 1977'de Türkmen Mecidiye Ortaokulu açıldı. Okul sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildiği 1997-1998 öğretim yılında ilkokul ile birleştirilerek Türkmen Mecidiye İlköğretim adını aldı. Bu dönemde orta kısımdan 108'i erkek, 142'si kız öğrenci olmak üzere toplam 250 öğrenci mezun olmuştur (Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlkokulu Arşivi).

2005'de iş adamı Ünsal Gündoğan tarafından sekiz derslikli yeni okul binası yaptırılmıştır. Okulun adı, Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlköğretim Okulu olmuştur. 4+4+4 eğitim sistemine geçildiği 2012'de orta kısım eski binaya taşınmıştır. Orta kısmın bugün adı Şehit Nadir Şimşek Ortaokulu'dur. İlkokul kısmı ise yeni binada Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlkokulu olarak eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Okulda 2015-2016 öğretim yılı itibari ile bir müdür, beş öğretmen görev yapmaktadır. Bir anasınıfı, dört ilkokul sınıfı vardır. Anaokulunda 13, İlkokulda 43 öğrenci eğitim görmektedir. Okulda kaynaştırma öğrenci bulunmamaktadır. Devamsız öğrenci yoktur.

Okul, öğrencileri ile birlikte sosyo-kültürel faaliyetler kapsamında çeşitli geziler düzenlemektedir. En son Han İlçesi yer altı şehirlerine gezi düzenlenmiştir. Okulda 2007 yılından beri TIMSS matematik-fen projeleri yürütülmektedir. Okul 2015-2016 yılında yapılan Türk zeka oyunu Mangala Yarışması' nda birincilik elde etmiştir (Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlkokulu Arşivi).

- Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlkokulu (Türkmenmecidiye İlkokulu-Ortaokulu)

Müdürleri:

- Gülşen KOSKU
- Medet UğUR
- Bedriye ERTÜ
- Reşat YILMAZ
- Yusuf MEŞİN
- Yüksel YALÇINKAYA
- Hüseyin KARADUMAN
- Salim KENAR
- Atilla GÜMÜŞER
- Sait ÜNERLİ
- Seydi TAYLAK
- Gülten ECE
- Halil ER
- Dursun ERİŞTİ
- İbrahim KAYA
- Mehmet ÇELİK
- H. Mevlüt KILIÇ
- Hilmi KARAAĞAÇ
- Sinan YILDIZ
- Fatma SARI. (Halen Görevi Devam Etmektedir) (Mevlüt Sıdıka Gündoğan İlkokulu Arşivi).

4.3.3.23. İsmetpaşa Köyü İlkokulu

Köyün kuruluşu 1925'tir. Köy adını II. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'den almaktadır. Köye ilk yerleşen Balkan göçmenleridir. Bu muhacir Türkmenler Kavala ve Razgrat dolaylarından göç etmişlerdir. Mahmudiye köylerinde eğitimin başladığı ilk ilkokullardandır. İki derslikli binada tek eğitimle eğitime başlanmıştır. Diğer köylerde olduğu gibi 1950 başlarına kadar eğitim, eğitimler eliyle yürütülmüştür (İsmetpaşa İlkokulu Arşivi).

Önceleri Bulgar Muhacirlerinin ikamet ettiği köye, 1990'lı yıllardan itibaren Ağrı Doğubayezit'ten yaşanan göçlerle köyün nüfusu sürekli artmıştır. Özellikle 2010'a kadar köye yapılan göçler durma noktasına gelmiş; bu tarihten itibaren köyden Eskişehir merkeze göç yaşanmaktadır. Ağrılı göçmenlerin Ağrı ile bağlantıları hala sürmektedir. Bu durum çocukların eğitimine de olumsuz etki yapmaktadır. 2016-2017 Öğretim yılında devamsızlık sınırını aşan dokuz öğrenci olduğu öğrenilmiştir. Okul müdürü Yunus Özal (Görüşme, 2 Şubat 2017, İsmetpaşa Köyü) ile gerçekleştirilen görüşme, *“Okulumuzdaki dokuz devamsız öğrenci ve velileri ile görüşüyoruz. Ağrı'ya gidip geldiklerini söylüyorlar. Eğitimleri aksıyor tabii”* demiştir.

1997'de sekiz yıllık kesintisiz eğitim ile ilköğretim okuluna dönüşmüştür. 2000 yılında yapımı tamamlanan üç katlı yeni bina ilköğretim okulu olmuştur. Artan nüfus ve göçler ile üç katlı bina talebi karşılamada yetersiz hale gelmiştir. 4+4+4 eğitim sistemine geçilmesinin ardından üç katlı binanın bulunduğu bahçeye prefabrik malzemedeki tek katlı ilkokul binası yapılmıştır. 2015-2016 Öğretim yılı itibari ile okulda bir müdür, bir müdür yardımcısı, 10 öğretmen ve iki hizmetli görev yapmaktadır. Okulda özel alt sınıf yoktur. Bir kaynaştırma öğrenci bulunmaktadır. Her sınıf ikişer şubedir. İki şubeli anasınıfında 27 öğrenci, sekiz şubeli ilkokulda 102 öğrenci eğitim görmektedir. 64 erkek 65 kız öğrenci bulunmaktadır.

2015-2016 Öğretim yılıyla Mahmudiye İlçesi ve köyleri zorunlu hizmet kapsamına alınmıştır. Özellikle Türkmenmecidiye ve İsmetpaşa ilk ve ortaokulların da yaşanan öğretmen sıkıntısı, zorunlu hizmet mükellefi öğretmenlerin okullara gelişi ile büyük oranda aşılmıştır. 2015 öncesinde kadrolu iki öğretmeni bulunan İsmetpaşa Ortaokulu'nun eğitim faaliyetleri ücretli öğretmenler eli ile yapılmakta idi. Bugün ise okulun bilişim teknolojileri, müzik ve görsel sanatlar öğretmenleri dışında öğretmen açığı yoktur.

İsmetpaşa Ortaokul Müdürü Ahmet Köse (Görüşme, 2 Şubat 2017, İsmetpaşa Köyü) ile yapılan görüşmede Öğretmen açığının kapatılmasının eğitime faydası konusunda şunları belirtmiştir. *“Okulumuzda müzik ve resim öğretmenini dışında kadrolu öğretmen yoktu. Bugün öğretmen açığımız yok diyebilirim. Okulun zorunlu hizmet kapsamına alınması bunda etkili oldu. TEOG başarımız dahi arttı. 2015-2016’da 38 net olan TEOG ortalamamız 2016 Kasımında 52’ye çıkmıştır”*

1969-1970 öğretim yılı öncesine ait diploma defterlerine okul müdürü Yunus Özal’ın yardımlarına rağmen ulaşılamamıştır. Bu tarihten 2015-2016 öğretim yılı sonuna kadar; 518 erkek, 360 kız toplamda 878 öğrenci mezun olmuştur. Bu sayıya ilköğretim olduğu orta kısmın mezunları da dâhildir. Sadece ilkokul kısmından 203 erkek, 152 kız toplam 355 öğrenci mezun olmuştur. Pekiyi derece ile mezun olan 120 öğrencinin; 63’ü erkek, 57’si kız öğrencidir. İyi derece ile mezun olan 153 öğrencinin; 80’i erkek 73’ü kız öğrencidir. Orta derece ile mezun olan 82 öğrencinin; 60’ı erkek, 22’si kız öğrencidir (İsmetpaşa Köyü İlkokulu Arşivi).

- İsmetpaşa İlkokulu Müdürleri:

- Bekir TİMÜÇİN
- Rıza ANIL
- Osman SABAN
- Kadri OKTAY
- Ziyaettin ŞEKER
- İrfan KAYA
- Gökhan ATLI
- Celal MENDERİS
- İbrahim KAYA
- Selda SİVRİ
- İbrahim SAVI
- Faruk YAYLACI
- Süleyman CİN

- Yunus ÖZAL (İsmetpaşa İlkokulu Arşivi)

4.3.4. Mahmudiye’de Ortaokul Eğitimi

Mahmudiye’de ortaokul öğreniminin başlaması, Mahmudiye Ortaokulu’nun açılması ile eş zamanlıdır. Çalışmamızda anlam bütünlüğü olması açısından, faaliyetleri ayrı ele alınsa da, Mahmudiye Ortaokulu 1977-1997 yılları arası Mahmudiye Lisesi’nin orta kısmı olarak eğitim vermiştir.

1950’ler ile birlikte, ilçede ilkokuldan mezun olanların bir üst eğitime devam ettirme arzusu ve artan nüfus, bir ortaokulun kurulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Mahmudiye’nin ilçe olduğu yıl olan 1954’te, bugünkü Kaymakamlık lojmanının olduğu yerde bulunan Halkevi binasında, tek sınıflı bir ortaokul oluşturulmuştur. İlk kaymakam Fehamettin Altun’un girişimleri ile 1955’te okul inşaatına başlanmıştır. 1956’da inşaat tamamlanmıştır. İnşaatında ilk mezunlar da çalışmıştır.

Ortaokulun yapımına şahitlik eden Orhan Öner (Görüşme, 30 Ocak 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede “*Ortaokulun Halkevi’nde açıldığında 10 yaşındaydım. Tek şubesi vardı. Dere boyunca [Seydi Suyu] okul yapılacağını duyduk. İlk müdürümüz, Kemal Uzun çok gayretli bir insandı. Temelinin açılmasında bizleri de çalıştırdı*” demiştir.

Mahmudiye Ortaokulu, 1997’ye kadar Mahmudiye Lisesi’nin orta kısmı olarak eğitim vermiştir. 20 Ağustos 1997’de ilköğretim okuluna dönüşmüştür. 50. Yıl İlkokulu, 18 Eylül İlkokulu kapandıktan sonra öğrencileri Mahmudiye İlköğretim Okulu’na devam etmişlerdir. Aynı dönemde Atatürk İlkokulu ve Necatibey İlkokulu İlköğretim okuluna dönüşmüştür. Kendi öğrencilerini orta kısımlarında okutmaya devam etmiştir.

İmam-Hatip Ortaokulu, 1979-1980 öğretim yılından, kapandığı 1997-1998 öğretim yılına kadar, İmam Hatip Lisesinin orta kısmı olarak eğitim vermiştir. 2012-2013 öğretim yılı ile ortaokul kısmı yeniden açılmıştır. 1992-1993 öğretim yılında açılan Kız Meslek Lisesi’nin orta kısmı, o dönemdeki ortaokul müfredatına ek olarak Çocuk Gelişimi ve Sağlığı, Giyim bölümlerinde meslek dersleri de verilmiştir. Sadece dört yıl (1995-1998) mezun veren orta kısımdan dört yılda 40 kız öğrenci mezun olmuştur.

Köy okullarının ikisi dışında (Türkmenmecidiye, İsmetpaşa) hepsi kapanmıştır. Diğer köy okulları taşınmalı eğitime tabidir. Köy okullarının içerisinde ortaokul kısmı ilk açılan, Türkmenmecidiye Köyü’dür. Ortaokul köyde 1977 yılında açılmıştır. Köyün büyük

oluşu, nüfusu 40 yıl önce bunu gerekli kalmıştır. 8 yıllık kesintisiz eğitimle orta kısım ilkokulla birleşmiştir. İsmetpaşa köyünde ortaokul, Türkmenmecidiye’ den sonra sekiz yıllık kesintisiz eğitim ile birlikte açılmıştır. Köy ortaokullarından bu güne kadar 423 erkek, 294 kız öğrenci, toplam 717 öğrenci mezun olmuştur. Türkmenmecidiye’ nin yıllar içerisinde öğrenci sayılarında dalgalanmalar görülürken, İsmetpaşa’ da köye olan göçlerle okul mevcudu artmıştır. Örnek vermek gerekirse, İsmetpaşa Ortaokulu’nun 20 sene önce 16 mezun verirken, 2015’de 40’a kadar çıkmıştır. Türkmenmecidiye Köyü’nde 10 mevcudun altında veya biraz üstünde seyretmiştir. Köy okullarında da ortaokul müfredatı ilçe merkezi ile aynı yürütülmüştür.

Mahmudiye ilçe merkezinde, 1982’ye kadar ortaokul eğitimi veren tek ortaokul Mahmudiye Ortaokulu olduğu için, bu okulun sınıf geçme defterleri incelenmiş ve aşağıda değişik yıllara ait okutulan dersler, Tablo 2410.’dadır.

Tablo 4.10. Mahmudiye Ortaokulu Son Sınıfında Okutulan Dersler (1956-1993)

Ders	1956-1957	1970-1971	1992-1993
Türkçe	5	5	6
Tarih	2	-	-
Coğrafya	2	-	-
Yurt Bilgisi	2	-	-
Matematik	4	4	4
Fizik	2	-	-
Kimya	2	-	-
Tabiat Bilgisi ve Sağlığı	2	-	-
İş Bilgisi	2	-	-
İngilizce	3	3	4
Beden Eğitimi	2	2	2
Müzik	1	2	1
Sosyal Bilgiler	-	4	-
Fen Bilgisi	-	4	4
Resim-İş	-	2	1
Tarım	-	2	-
T.C. İnkılap Tarihi Atatürkçülük	-	-	3
Vatandaşlık Bilgisi	-	-	1
Din Bilgisi	1	1	2
Muhasebe	-	-	1
Ahlak	-	1	
Toplam	30 saat	30 saat	30 saat

Kaynak: Mahmudiye Ortaokulu Sınıf Geçme Defteri

Mahmudiye’de Ortaokul eğitiminin başladığı 1950’li yıllarda, ortaokul müfredatının, daha sonraki dönemlerdeki lise müfredatı ile benzerlik gösterdiği görülür. 1950’lerde, gerek Mahmudiye’de gerekse Türkiye’ni geri kalanında, özellikle ilçelerde, lise eğitiminin çok yaygın olmayışı, böyle bir eğitimi zorunlu kılmıştır diyebiliriz. Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler grubu derslerinin ayrı okutulmasının bu sebepten kaynaklandığı söylenebilir. 1970’lerden sonraki dönemde Mahmudiye Lisesi’nin de açılması ile ortaokulda okutulan derslerin, günümüz ortaokul müfredatı ile benzerlik gösterdiği görülür. Aşağıda Tablo 4.11.’de ise Mahmudiye Ortaokulu’nun 1981-1982 Öğretim yılında ara ve son sınıflarında okutulan dersleri verilmiştir.

Tablo 4.11. 1981-1982 Öğretim Yılında Mahmudiye Ortaokullarında Dersler

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3. Sınıf
Türkçe	5	5	5
Matematik	4	4	4
Sosyal Bilgiler	4	4	3
Fen Bilgisi	4	4	4
Yabancı Dil	3	3	3
Resim-Yazı	1	1	1
Müzik	1	1	1
Beden Eğitimi	2	2	1
Ahlak	1	1	1
Din Bilgisi	1	1	1
Tarım	4	4	4
İş Eğitimi	2	2	2
Ticaret	2	2	2
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2
Toplam	34 saat	34 saat	34 saat

Kaynak: Mahmudiye Ortaokulu Sınıf Geçme Defteri

Tabloda dikkat çeken noktalardan birisi, haftalık ders saatlerinin 34 olmasının yanında, Sosyal Grubu derslerinin son sınıfta, beş saat olmasıdır. 3 saat Sosyal Bilgilere ek, iki saat de T.C. İnkılap Tarihi dersinin de okutulmasıdır.

4.3.4.1. Mahmudiye’de Taşınmalı Ortaokul Eğitimi

Mahmudiye’de İsmetpaşa ve Türkmenmecidiye Köyleri dışında, ortaokul bulunan başka köy yoktur. Zaten bu iki köy dışındaki köy okullarında ilkokullar birleştirilmiş sınıf şeklindeydi. Birleştirilmiş sınıflar, en sonuncusu 1995’de olmak üzere kapatılmıştır. Bu yüzden köylerde eğitim taşınmalı olarak devam etmektedir. Köylerde ortaokul çağındaki öğrenciler, Mahmudiye Ortaokulu’nda eğitim almaktadırlar. Ortaokullar için, Okul ilçenin taşıma merkezidir.

2016-2017 öğretim yılında taşınmalı eğitime tabi 32'si kız, 33'ü erkek toplam 65 öğrenci vardır. Şerefiye, Topkaya, Akyurt köylerinde ortaokul öğrencisi yoktur. Hamidiye, Yeniköy, Tokathan ve Mesudiye köylerinin taşınmalı öğrenci sayıları diğer köylere göre yüksektir.

Tablo 4.12. 2016/2017 Eğitim-Öğretim Yılı Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı Öğrenci Listesi

Köyler	Kız	Erkek	Toplam
Doğanca	-	1	1
Şerefiye	-	-	-
Topkaya	-	-	-
Hamidiye	6	8	14
Yeniköy	8	5	13
Kaymaz Yayla	-	4	4
Yeşilyurt	1	1	2
Fahriye	1	-	1
Tokathan	8	2	10
Balçıkhisar	-	3	3
Mesudiye	8	8	16
Güllüce	-	1	1
Toplam	32	33	65

Kaynak: Mahmudiye Ortaokulu Taşınmalı- Puantaj Dosyası

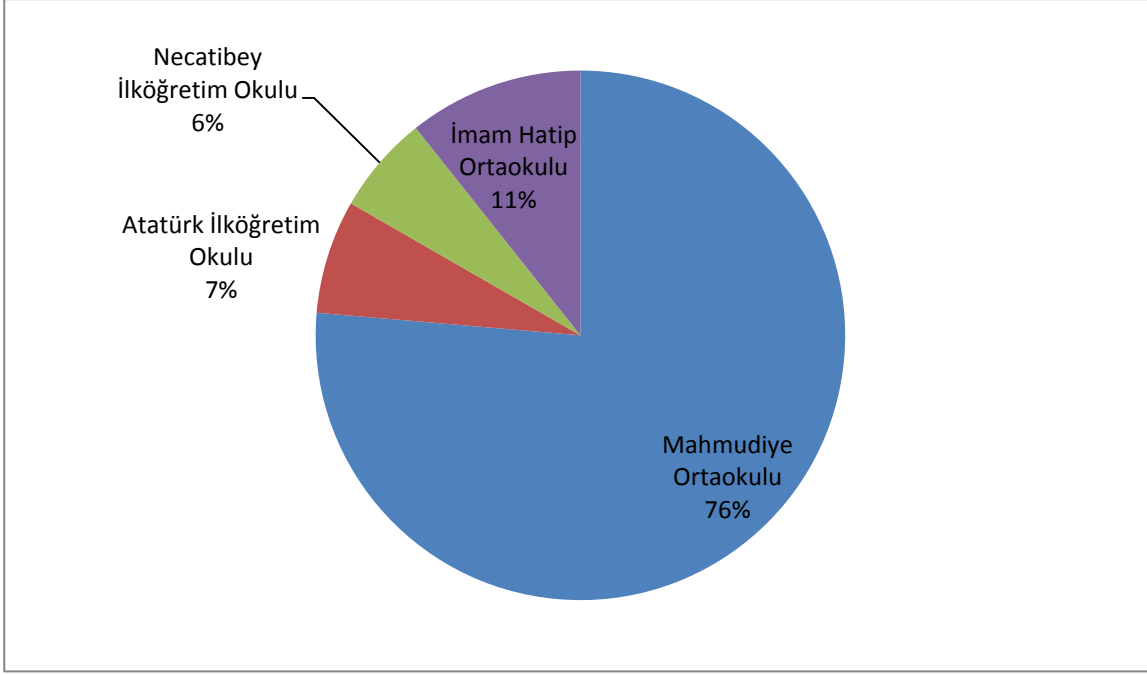
4.3.4.2. Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezunlar ve Başarı Durumları

Kesin olmamakla birlikte Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan mezun olanlara ait veriler, aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.13. 1957-2016 Arası Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezun Olan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Başarı Durumu

Okul	Pekişi		İyi		Orta		Geçer		Toplam		Toplam
	Erkek -	Kız	Erkek-	Kız	Erkek-	Kız	Erkek	Kız	Erkek-	Kız	
Mahmudiye Ortaokulu	244	198	770	452	1456	671	112	57	2582	1378	3960
Atatürk İlköğretim Okulu	29	39	44	45	39	29	7	2	119	115	234
Necatibey İlköğretim Okulu	40	44	74	54	60	34	3	3	177	135	312
İmam Hatip Ortaokulu	39	20	143	47	173	98	28	6	383	171	554
Kız Meslek Lisesi Orta kısım	-	8	-	13	-	10	-	9	-	40	40
Toplam	352	309	1031	611	1728	842	150	77	3261	1839	5100

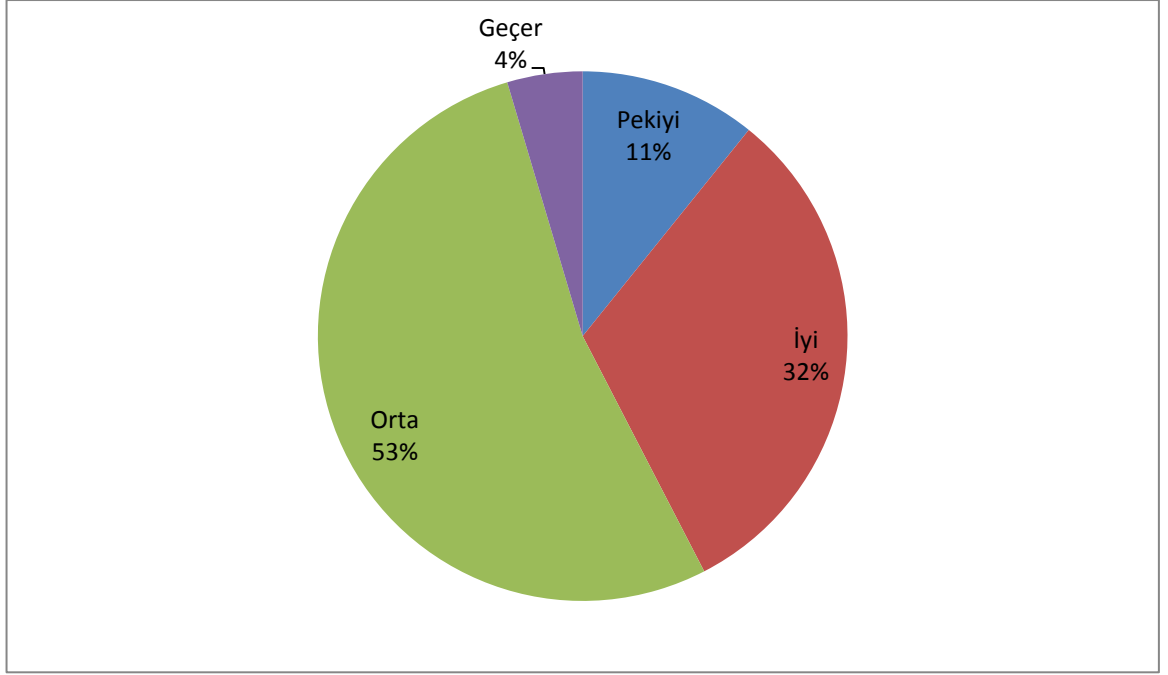
Kaynak: Mahmudiye İlçesi Merkezindeki Ortaokulların Diploma Defterleri

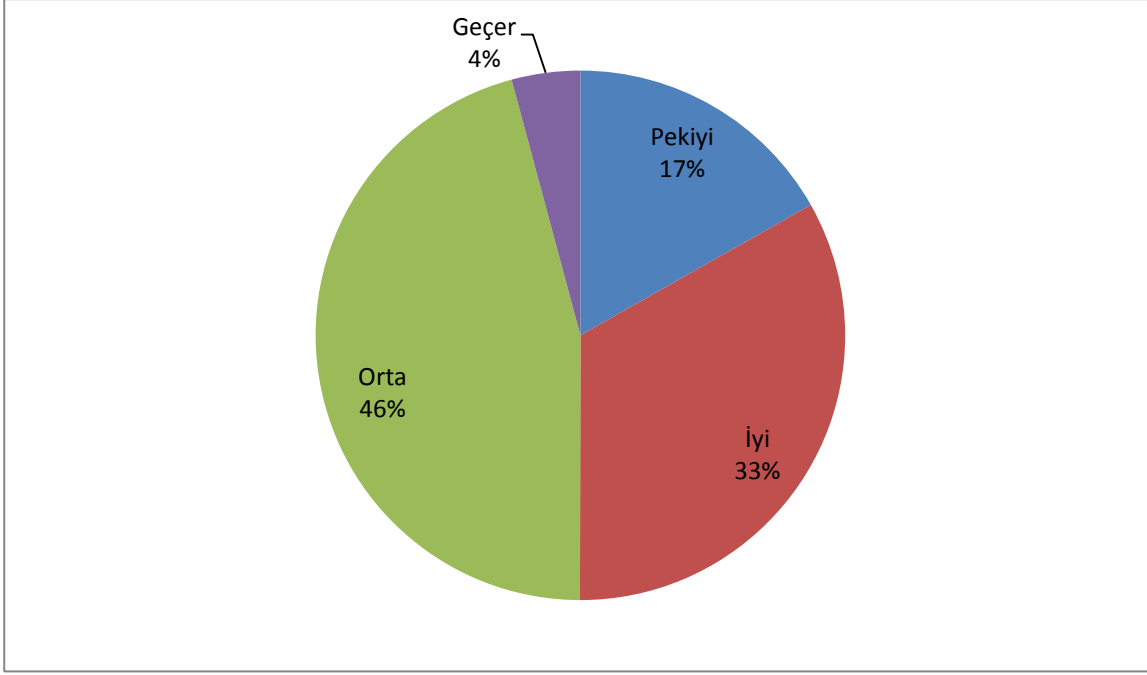
Grafik 4.7. Mahmudiye Merkezindeki Ortaokulların Mezun Verme Oranı (1957-2016)

Tablo 4.13. ve Grafik 4.7. incelendiğinde Mahmudiye Ortaokulu toplam mezunların üçte ikisini tek başına vermiştir. İlk açılan okul olması ve uzun yıllar tek ortaokul olarak faaliyet vermesi bunda etkilidir. 59 yılda, Mahmudiye merkezinden mezun olan kız öğrenciler, erkek öğrencilerin sayısının %56'sına denk gelmektedir. Bu oran, Mahmudiye merkezindeki ilkokullardan mezun olan kız öğrencilerin, erkek öğrencilerin oranına göre, 21 puanlık bir düşüş demektir. Bu durum, ilkokuldan sonra kız öğrencilerin ortaokula devam sorunu yaşamış, ortaokula devam ediş azalmış yorumuna neden olmaktadır. Mahmudiye'de ilk ortaokulun yapımı 1954'dür. İlkokul faaliyetleri 1931'de başlamıştır. Arada 23 yıllık bir zaman kaybı bulunmaktadır. Bu da önemli bir etken olarak gösterilebilir. Mahmudiye'de erkek, kadın oranları incelendiğinde çok dalgalanma yaşamamaktadır. Örneğin; Son 10 yılın Mahmudiye nüfusuna bakıldığında, 2007'de toplam nüfus 9144, erkek nüfus 4565 iken kadın nüfusu 4579'dur. 2016'ya gelindiğinde 7856 olan toplam nüfusun 3991'i erkek 3865'i kadındır. 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 yıllarında kadın nüfus erkek nüfustan fazla olmuştur (TÜİK, 2017). Bu orana, İlkokuldan sonra öğrenci alan, ÇKE'nin ve sonrasında isim değişikliği ile devam ettiği eğitim sürecindeki mezunları, müfredatı ve kuruluş amacı farklı olduğu için katılmamıştır. İlçeden, bu okullarda eğitim görmüş öğrencilerin sayısı belli değildir. ÇKE'nin mezunları da burada değerlendirilecek olursa kız öğrenci ile erkek öğrenci oranı ile başarı oranları az da olsa farklılık gösterecektir.

1997'ye kadar sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulanmaması kız erkek oranının farklı olmasında gerekçe olabilir. Mahmudiye Ortaokulu cinsiyete göre mezun sayılarına baktığımızda, özellikle 2001'e kadar olan süreçte kız öğrenci erkek öğrenci mezun sayıları arasındaki fark fazla iken, bu tarihten sonra fark kapanmış bazı yıllar kız mezun sayıları geçmiştir. 2005, 2007, 2016'da kız mezun sayısı erkek mezun sayısını geçmiştir.

Grafik 4.8. Mahmudiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1957-2016)

Grafik 4.9. Mahmutiye İlçe Merkezindeki Ortaokullardan Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı (1957-2016)

Grafikler, ilkokul mezun başarı oranları ile karşılaştırıldığında, başarı oranlarında düşüş olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi olarak farklı nedenler ileri sürülebilir. Yıllar içerisindeki sosyo-ekonomik şartlar, temel ders kitaplara ulaşma zorluğu, Ancak mezunlar ile yapılan görüşmelerde sınav sorularının günümüz ile kıyaslandığında zor oluşu gibi nedenler sıralanabilir. Örneğin Kadir Özen (Görüşme, 06 Temmuz 2016, Mahmutiye) ile yapılan görüşmede: “1991-1994 yılları arası Mahmutiye’de ortaokulu okudum. Yanılıyor olabilirim belki ama gerek kendi ilkokul dönemimize göre gerek bugünün ortaokul öğrencilerine göre daha çok çalışıp daha düşük not alıyorduk. Bizim başarısızlığımızdı demek istemiyorum, daha çok çalışıyorduk çünkü. Sınavlar ağırdı, zordu. Test yoktu. Neyi ne kadar yorumladığına bakılıyordu” demiştir. Gerçekten de dönemin sınavlarının açık uçlu sorulardan oluştuğu, ortaokul ve lise yazılı kâğıtları incelendiğinde görülmektedir. Yine ilkokullarda olduğu gibi kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğu ulaşılan başka bir sonuçtur.

Tablo 4.14. 1977-2016 Arası Mahmudiye Köy Ortaokullarından Mezun Olan Öğrenci Sayısı

Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam
423	350	773

Kaynak: Mahmudiye'ye Bağlı Köy Ortaokulları Diploma Defterleri

Köy okullarında ortaokulların açılması, en erken 1977'ye denk geldiği için, mezun sayıları düşük sayılabilir. İlçe okulları ile kıyaslandığında, kız mezun oranlarının ilçeye göre yüksek olduğu görülür. Merkez ortaokullarında kız öğrencilerin erkeklere oranı % 50 iken, köy okullarında kız mezun sayısının erkek mezun sayısını karşılama oranı % 85'dir. Bu sonuç, Türkiye'de köylerde kız çocuklarının okutulmadığı yönündeki algıya da sevindirici anlamda terstir.

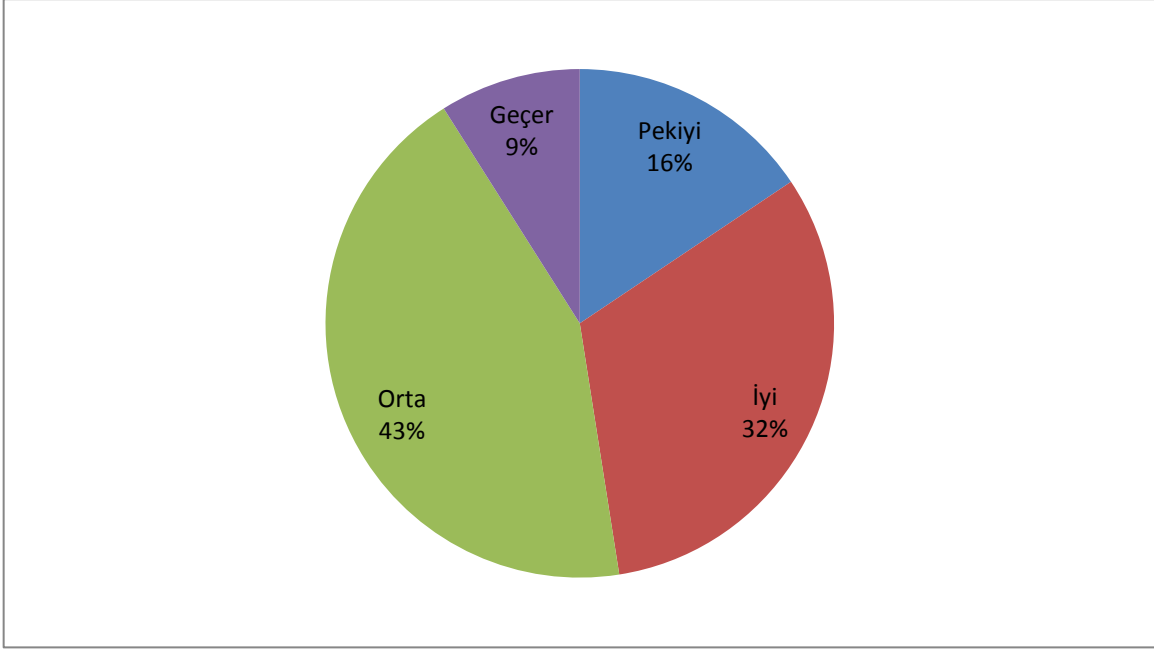
Tablo 4.15. 1977-2016 Arası Mahmudiye Köylerindeki Ortaokullardan Mezun Olan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Başarı Durumu

Pekiyi		İyi		Orta		Geçer		Toplam
Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
66	71	135	112	184	151	38	16	773

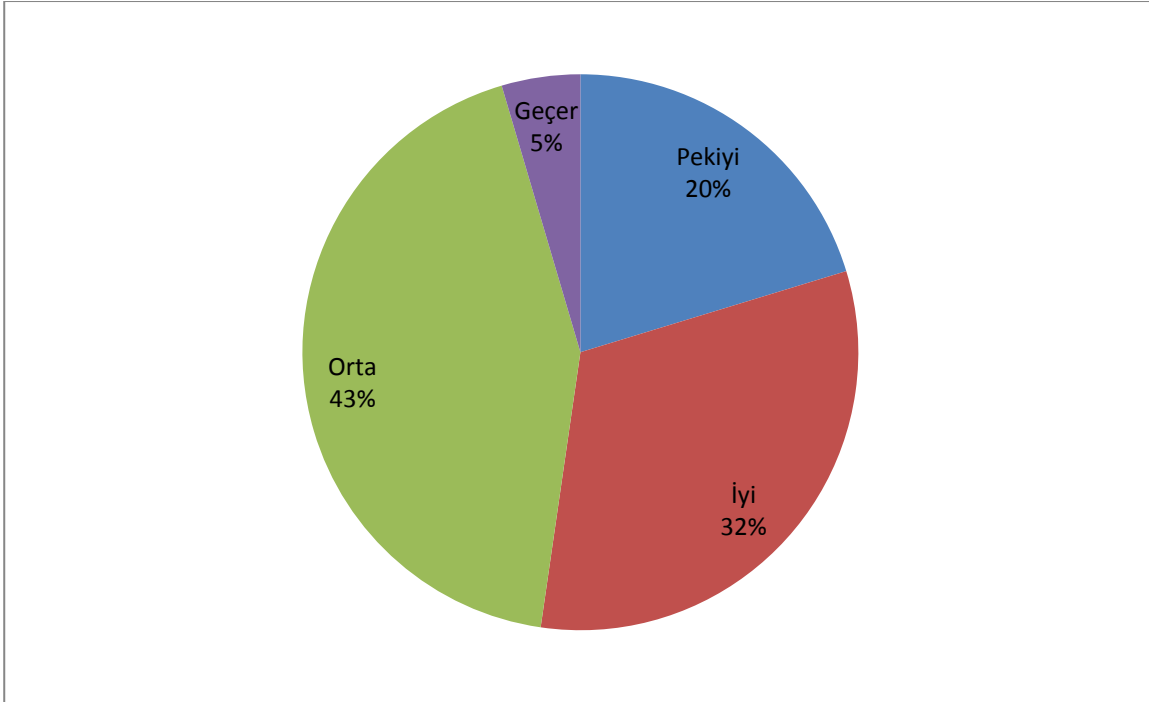
Kaynak: İsmetpaşa ve Türkmenmecidiye Ortaokulları Diploma Defteri

Tablodan da anlaşılacağı gibi, köylerde kız öğrencilerin okuma arzusu içinde olduğunu gösterir. Köylerde yaptığımız görüşmeler bunu da doğrulamaktadır.

Türkmenmecidiye İlköğretim Okulu eski müdürlerinden Hilmi Karaağaç (Görüşme, 01 Şubat 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, konuyla ilgili “Türkmenmecidiye Köyünde 2005-2006 öğretim yılında müdürlük yaptığım dönemlerden hatırlamaktayım ki, erkek öğrencilerimiz ziraatı çok severdi. Geniş ve verimli topraklar bunda etkili tabi ki. Erkek öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, teneffüste, biçerdöver, traktör, sulama tarla muhabbeti yapardı. Kız öğrencilerimiz de genellikle akademik başarıya yoğunlaşmışlardı. Yağmur Gündoğan kızımız, o dönemde ilçede ve ilde derece yapmıştı; hatırladığım kadarıyla.” demiştir.

Grafik 4.10. Mahmutiye'ye Bağlı Köy Ortaokullarından Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı (1977-2016)

Grafik 4.11. Mahmutiye'ye Bağlı Köy Ortaokullarından Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı (1977-2016)

4.3.4.3. Mahmudiye'deki Ortaokulların 2013-2017 Arası TEOG Başarı Durumu

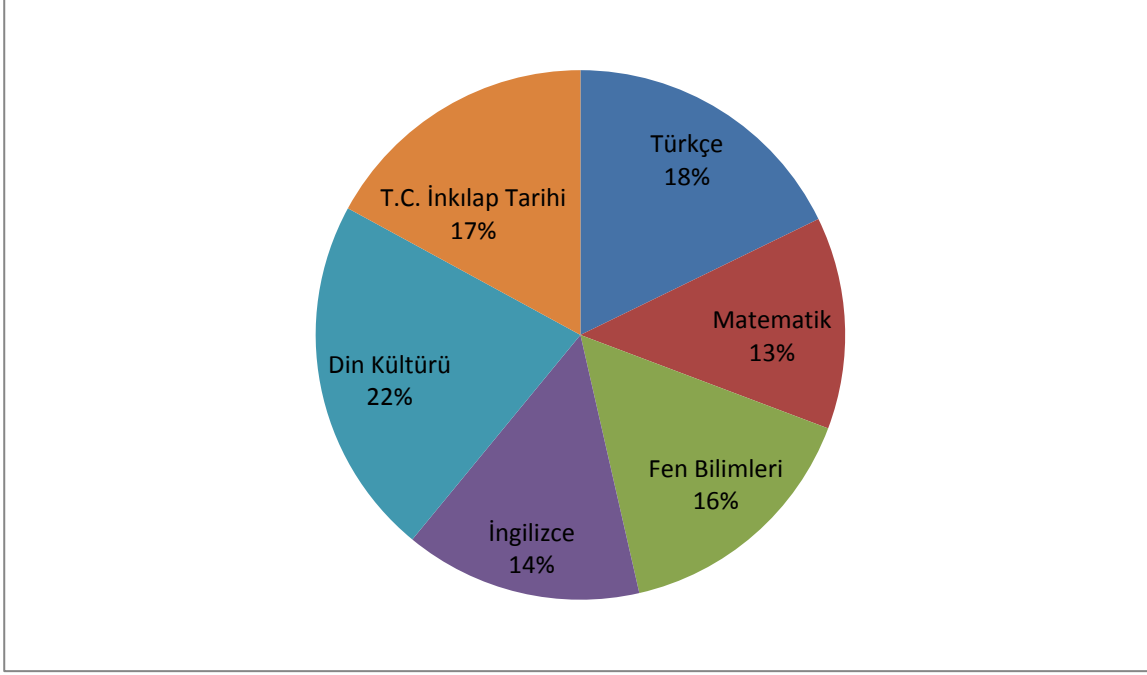
TEOG 'un uygulanmaya başladığı yıl olan 2013-2014'den 2016-2017'ye kadar İlçenin Türkiye ve Eskişehir ili geneline göre başarı düzeyleri Tablo 4.16.'daki verilmiştir.

Tablo 4.16. TEOG' da Mahmudiye'nin Türkiye ve Eskişehir ortalamaları ile karşılaştırılması

2013-2014	Türkiye net	Eskişehir Net	Mahmudiye Net
Türkçe	13,31	14,51	12,07
Matematik	8,97	9,58	8,21
Fen Bilimleri	11,54	12,5	8,95
İngilizce	9,34	10,4	7,61
Din Kültürü	13,5	14,17	14,46
T.C. İnkılap Tarihi	11,55	12,60	11,08
2014-2015	Türkiye Net	Eskişehir Net	Mahmudiye Net
Türkçe	12,63	13,87	11,35
Matematik	8,16	9,18	8,30
Fen Bilimleri	10,90	12,14	9,87
İngilizce	9,25	10,42	8,91
Din Kültürü	15,53	16,49	15,78
T.C. İnkılap Tarihi	11,57	12,74	11,01
2015-2016	Türkiye Net	Eskişehir Net	Mahmudiye Net
Türkçe	11,93	13,33	11,94
Matematik	8,49	9,53	8,03
Fen Bilimleri	11,41	12,48	10,44
İngilizce	11,23	12,65	10,85
Din Kültürü	15,22	16,07	14,36
T.C. İnkılap Tarihi	12,39	13,68	11,21
2016-2017	Türkiye Net	Eskişehir Net	Mahmudiye Net
Türkçe	12,70	-	12,79
Matematik	10,39	-	10,50
Fen Bilimleri	13,41	-	13,18
İngilizce	11,46	-	11,93
Din Kültürü	14,72	-	14,89
T.C. İnkılap Tarihi	13,51	-	12,88

Kaynak: Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2016-2017 Öğretim Yılı ikinci TEOG il ortalamalarını ilan etmediği için, burada yer almamıştır.

Grafik 4. 12. Mahmutiye Ortaokullarının Derslere Göre Başarı Oranı (2013-2017)

Mahmutiye'nin, özellikle de İsmetpaşa Ortaokulu'nun yaşadığı öğretmen sıkıntısı, ilçe ortalamasının düşük olmasında en büyük etken görülmektedir. Mahmutiye'nin, İlçe Milli Eğitim Müdürü Osman Yetkin' in gayreti ile zorunlu hizmet kapsamına alınması, ilçede özellikle İsmetpaşa ve Türkmenmecidiye Şehit Nadir Şimşek Ortaokulu'nun öğretmen sıkıntısının çözülmesinde etkili olmuştur. Böylece TEOG başarısı da beraberinde artmıştır.

Örnek vermek gerekirse 2015'de kadrolu müzik ve Görsel Sanatlar öğretmeni dışında başka öğretmeni olmayan İsmetpaşa Ortaokulu, 2015-2016 Öğretim yılında Nisan TEOG sınavında, altı derste, 8,27 ortalama yaparken, öğretmen eksikliğinin olmadığı 2016-2017 Öğretim yılında 14,3 ortalama yapmıştır. Bir yıl gibi kısa sürede neredeyse iki katına yaklaşan, bu yüksek artıştaki en önemli nedenin, öğretmen ihtiyacının giderilmesi olduğu bir gerçektir. Mahmutiye'nin önümüzdeki yedi yıl içerisinde öğretmen ihtiyacı yok denilebilir. Bu sebeple başarının önündeki en büyük engel olarak görülen öğretmen eksikliğinin giderilmiş olması, gelecek yıllarda başarıyı daha da artıracaktır diyebiliriz.

4.3.4.4. Mahmudiye Ortaokulu

İlçenin ilk ortaokulu, Mahmudiye Ortaokulu, 1954-1955 Öğretim yılında o zamanki Halkevi binasında bir sınıflı olarak hizmete girmiştir. Okulun adı ilçenin adı esas alınıp Mahmudiye Ortaokulu olarak kabul edilmiştir.

Ortaokul binası olmadığından İlçenin ilk kaymakamı olan Fehamettin Altun' un fahri başkanlığında kurulan Ortaokul Yaptırma ve Yaşatma Derneği gayreti ile 1955 tarihinde Ortaokul binası inşaatına başlanmıştır. Bina üç şube üzerine olup Bakanlığın kabul ettiği A tipi bina esasına göre yapılmıştır. Okulun o günün birim fiyatı üzerinden maliyeti 200.000 Türk Lirasıdır. Mülkiyeti hazineye aittir.

Okulun inşaatı 20.01.1956 tarihinde bitmiştir. Ortaokul Yaptırma ve Yaşatma Derneği tarafından yaptırılan bina 1956-1957 yılında öğretime başlamıştır. 1957'de ek bina yapımına başlanmış ve 1961 yılında bitirilmiştir. Binada biri konferans salonu iki oda bir antre ve alt kattaki odaların üstünde ikinci katta büyük bir oda mevcuttur. Okulun bulunduğu arsa 17956 metrekare olup üç tarafındaki ihate duvarı 1958 yılında Ortaokul Yaptırma ve Yaşatma Derneği tarafından yaptırılmıştır. Okulun bir tarafından Seydi Suyu geçmekte olup, bu sınıra 1981-1982 yılında tel örgü çekilmiştir. Okul inşaatı yapıldığı tarihlerde şehir suyu şebekesi kurulmadığı için 1963 yılında okulun su tesisatı ve mozaik kısımları yaptırılabilmiştir. 1963 yılında okulun kömürlük ve odunluk binası yaptırılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığınca yaptırılan 8 derslikli C tipi bina 1972-1973 öğretim yılı başında eğitim-öğretime açılmış ve orta kısmı bu binada öğretime devam etmiştir. Bu bina bugün Atatürk İlkokulu olarak kullanılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğünün 11 Temmuz 1977 tarih ve 423-261/22925 sayılı emirleri ile Mahmudiye Ortaokulu'nun Liseye dönüştürüldüğünü bildirmiş ve okulun adı ilçenin adına uygun, Mahmudiye Lisesi olarak kabul edilerek 1977-1978 eğitim öğretim yılında ortaokul binasında öğretime başlamıştır. Lise kısmı için ayrı bir öğretim binası yapılmamıştır (Mahmudiye Lisesi Arşivi).

Mahmudiye Lisesi'nin orta kısmı olduğundan lise öğrenimine devam etmek isteyenler, Mahmudiye Lisesi'ne kayıt yaptırmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildiği 1997-1998 öğretim yılına kadar Mahmudiye Lisesi'nin orta kısmı olan okul. Bu tarihten itibaren Mahmudiye İlköğretim Okulu adını almıştır. 4+4+4 Öğretim sistemine geçildiği

yıla kadar eğitime bu isimle devam etmiştir. Bu tarihte adı tekrar Mahmudiye Ortaokulu olmuştur. 2016-2017 öğretim yılı itibari ile de eğitime bu isimle devam etmektedir. Okul, öğretime, Mahmudiye Lisesi'nden boşalan binada devam etmektedir. Aynı avluda, Mahmudiye Ortaokulu'ndan boşalan C tipi binaya da Atatürk İlkokulu taşınmıştır.

Okulun ilk müdürü, 1922 Bolvadin-Afyon doğumlu Kemal Uzun'dur. Kemal Uzun, Kayseri Pazarören İlköğretmen Okulu mezunudur. Edebiyat grubu öğretmenidir. 1958' de Afyon- Çay ilçesine nakli olasıya kadar okulda görev yapmıştır. Okulun ilk müdür yardımcısı da Halil Yavuz'dur. 1926 Rusçuk doğumludur. Burgaz Eğitim Enstitüsü mezunudur. 1958'de Yozgat Lisesi'ne tarih-coğrafya öğretmeni olarak tayin olasıya dek, dört yıl Mahmudiye Ortaokulunda görev yapmıştır.

Arşivde kaydına ulaştığımız ilk bayan öğretmen de 1906, İstanbul doğumlu Hadiye Çobanoğlu'dur. Öğretmenin yetkinlik belgesi vardır. Okula 17 Kasım 1954'de Sivrihisar Ortaokulu'ndan nakil gelmiştir (Mahmudiye Ortaokulu Arşivi).

Mahmudiye Ortaokulu'ndan 1954-2016 arasında 2582 erkek öğrenci, 1378 kız öğrenci olmak üzere toplam, 3960 öğrenci mezun olmuştur. Bir diploma numaralı ilk mezunu 1942 Mesudiye doğumlu Mehmet oğlu Mahmut Öz' dür. 244 erkek öğrenci ve 198 kız öğrenci pekiyi derece ile, 770 erkek ve 536 kız öğrenci iyi derece ile, 1412 erkek ve 631 kız öğrenci orta derece ile 112 erkek ve 57 kız öğrenci geçer derece ile mezun olmuştur (Mahmudiye Ortaokulu Diploma Defteri).

Sayısal olarak erkek öğrenciler kız öğrencileri geçmişlerdir; ancak oransal olarak kız öğrencilerin daha başarılı olduğu görülür. Örneğin pekiyi derece ile mezun olan kız öğrenciler, toplam kız öğrencilerin yaklaşık %14' üne denk gelirken, 244 pekiyi dereceli erkek öğrenci, toplam mezun 2582 erkek öğrencinin yaklaşık, %9'una denk gelmektedir.

Okulda okutulan dersler 3.5. başlığında anlatıldığı için burada ayrıca verilmeyecektir. Okutulan ders isimlerine yıllar içinde bakıldığında bugünkü ortaokul müfredatı ile benzerlik göstermektedir; ancak 1956-1957 ders yılı müfredatında bugün okutulan Fen Bilimleri dersinin Fizik-Kimya olarak ayrılması dikkat çeker.

Okula, 2016-2017 öğretim yılında 12 farklı köyden, 32 kız öğrenci, 33 erkek öğrenci olmak üzere, toplam 65 öğrenci taşınmalı eğitim kapsamında taşınmaktadır. Taşınmalı

öğrencilerin TEOG başarıları yüksektir. Mahmudiye Ortaokulu Kasım TEOG sınavının ilk iki sırasında taşımali öğrenciler vardır.

Okulda, 2016-2017 Öğretim yılında, toplam 14 derslikte öğretim yapılmaktadır. 14 derslikte, 153 erkek, 135 kız olmak üzere 288 öğrenci bulunmaktadır. İki özel eğitim sınıfı vardır. Özel sınıfların birinde orta-ağır dereceli engelli bir kız, bir erkek öğrenci bulunurken, diğler sınıfta hafif dereceli engelli bir erkek öğrenci bulunmaktadır. Görme yetersizliğı olan bir erkek öğrenci kaynaştırma eğitimdir. İlçedeki ilkokullardan mezun olup Mahmudiye Ortaokulu'na gelmesi gereken öğrenciler (İmam-Hatip Ortaokulu Hariç), Eskişehir'deki okulları tercih etmektedir. İlkokuldan sonra öğrenci kayıpları olmasa, okulun mevcudu 350'yi rahatlıkla geçebilir.

Mahmudiye Ortaokulu Müdürü, Murat Çelebioğlu (Görüşme, 30 Ocak 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede Mahmudiye Ortaokulu için şu bilgileri vermiştir. "Okul mevcudumuz daha çok olabilir; başarımız daha yüksek olabilir; aslında. Veliler genelde iyi öğrencilerimizi, ilkokuldan sonra, Eskişehir'deki okullara gönderiyor. Örneğın geçen yıl yan binadaki Atatürk İlkokulu'ndan mezun olup bize gelmesi gereken 18 çocuk, Eskişehir'deki okullara gittiler. Üzücü bir durum bu. velilerin geçmiş yıllarda yaşadığı branş öğretmenini azlığından kaynaklı sıkıntı hali, bugün de sürüyor galiba. Aslında, ilçemiz zorunlu hizmet kapsamına gireli, öğretmen sıkıntısı yok. Öğretmenlerimiz çok çalışkan insanlar. Hepsi ile gurur duyuyorum. Eskişehir'de öğretmenler zannetmiyorum, benim öğretmenlerimden çok daha üstün olsun." diyerek okuluna ve öğretmenlerine olan güvenine ve öğretmen sıkıntısının, okuluna etkisine vurgu yapmıştır.

Okulda, Bilgisayar laboratuvarı yoktur. Fen Bilimleri laboratuvarı ile Z Kütüphanesi bulunmaktadır. Okulun konferans salonu vardır. Okulda devamsızlık sınırını aşan iki öğrencisi vardır.

Mahmudiye Ortaokulu, sosyal ve kültürel faaliyetlerde ön sıralarda olmuş bir okuldur. Okulun, 2016-2017 Öğretim yılında futbol, voleybol, bocce, kros takımı ile halk oyunları ekibi vardır. Okul, 2017'de hem halk oyunları yarışmasında hem de bocce turnuvasında ilde birinci olmuştur. Resim yarışması alanında okulun üç Türkiye derecesi vardır. Başarımın bu alanlarda oldukça yüksek olmasında öğrenci gayreti ve maddi desteklerin üst düzeyde olması gösterilebilir.

Mahmudiye Ortaokulu Beden Eğitimi öğretmeni Emirhan Muhammed Çil (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, “Bu yıl yani 2017 itibariyle, halk oyunlarında il birinciliğimiz, bocce erkek yıldız takımımızda il birinciliği, İç Anadolu bölge ikinciliği, Türkiye sekizinciliği bulunmaktadır. Krosta il dördüncülüğü bulunmaktadır. Bizim ortaokul yıllarımıza göre şimdiki okulların sportif başarıları daha yüksek. Maddi imkânların iyileşmesi, spora katkı yapan sponsorların güçlü desteği, bunda etkilidir. Örneğin ilçemizin gururu Can Kardeşler isimli tayın sahibi Muzaffer Can ve Hayati Can, ilçede okullara güçlü destek sağlamaktadır. Aynı zamanda Sormaz Grup-Kemal Sormaz’ 1 ve Ada Tarım’ 1 da bu anlamda unutmamak gerekir. Ulusal çapta yapılan resim yarışmasında, bu yıl üç Türkiye üçüncülüğü derecesi vardır. Birincisi korsan yayınlar ile ilgili idi. Diğeri dünya temizliği ile ilgili yapılan bir afiş yarışma idi. diğeri şuan hatırlayamadım.” demiştir.

- Mahmudiye Ortaokulu Müdürleri:

- Kemal UZUN
- Sadrettin KOZANEL
- Yusuf Ziya ÇÖYGÜN
- Muzaffer YALÇINKAYA
- Mehmet BAYHAN
- Mehmet ERER
- Celal ATALAY
- Necati UYANIK
- Zülfikar KIVILCIM
- Ekrem KESTEL
- Mehmet GÜLTEN
- Ahmet KAYALI
- Ali KULACA
- Halil GÖRESİNE
- Mevlüt KILIÇ

- Hüseyin Gani ONASI
- Hüseyin ÖZTÜRK
- Murat ÇELEBİOĞLU (Halen Görevde)

4.3.4.5. Atatürk İlköğretim Okulu-Orta Kısım (1997-2012)

Kuruluş amacı bakımından, 1965’de İlkokul olarak açılmıştır, 1997’de İlköğretim Okulu’na dönüşmüştür. Orta kısmı 2012 yılına kadar, 15 yıl faaliyet göstermiştir. 15 yılda, 119 erkek öğrenci, 115 kız öğrenci olmak üzere 234 öğrenci mezun etmiştir. 234 öğrenciden, pekiyi derece ile 66, iyi derece ile 89, orta derece ile 70, geçer derece ile 9 öğrenci mezun olmuştur (Atatürk İlkokulu Arşivi). Daha önce de belirtildiği gibi 2001-2006 kayıtlarına ulaşılamadığından bu sayı, net bir bilgi vermemektedir.

Okulun orta kısmı bugün, Türkiye’nin birçok yerinde, öğretmen, doktor, avukat gibi mesleklerde çalışan öğrenciler yetiştirmiş, başarılı bir okul olmuştur. 2000’li yılların ortası ile ilçenin genelinde yaşanan öğretmen açığı, bu okulda da yaşanmıştır. Eğitimdeki kaliteyi düşürmüştür. Atatürk İlköğretim Okulu Emekli Müdürü, Tayyar Kara (Görüşme, 10 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede “İlçede, 2005 yılında branş öğretmeni açığı yanılmıyorsam 23’dü. İlçe okulları çok sık öğretmen değiştiriyordu. Ücretli öğretmenler atanıp gidiyordu. İstikrar yoktu. Bizim okul nispeten şanslı idi. Öğretmen açığı çok yaşamadık diyebilirim. Öğretmenlerimiz özverili, veliler ilgili idi. Eskişehir’e gidişler henüz başlamamıştı. Öğretmenlerimiz okuldan sonra ücretsiz kurs açar sınavlara iyi hazırlanırdık. Öğretmen açığı ilçede kapanmayınca veliler Eskişehir’e yöneldi. 2012-2013’de orta kısımlar kapandı zaten.” diyerek İlçenin öğretmen açığı konusundaki yaşadığı sıkıntılara vurgu yapmıştır.

Görülüyor ki, o yıllarda ilçede yaşanan öğretmen açığı, eğitimdeki verimi azaltmıştır. 4+4+4 eğitim sistemine geçildiği 2012’de orta kısım kapanmıştır. Tekrar ilkokula dönüşmüştür. Depreme dayanıklılık raporu iyi çıkmayan okul, çarşı merkezindeki binasını boşaltmıştır. Bugün Mahmudiye Ortaokulu’nun boşalttığı C tipi binada Atatürk İlkokulu olarak devam etmektedir. Okul ile ilgili diğer konular, Atatürk İlkokulu başlığı altında incelenmiştir.

4.3.4.6. Necatibey İlköğretim Okulu-Orta Kısım (1997-2012)

Okul, Milli Eğitim Bakanlarından, Mustafa Necati Bey'in ismiyle 1969'da, açılmıştır. Atatürk İlkokulu gibi 1997'de ilköğretim okuluna dönüştürmüştür. Orta kısmı 2012 yılına kadar, 15 yıl faaliyet göstermiştir. Bu yıllarda 177 erkek öğrenci, 135 kız öğrenci olmak üzere 317 öğrenci mezun etmiştir. 317 öğrenciden, pekiyi derece ile 84, iyi derece ile 128, orta derece ile 94, geçer derece ile 6 öğrenci mezun olmuştur (Necatibey İlkokulu Arşivi).

Okul ile ilgili diğer konular, 3.4.3. başlığı altında incelenmiştir.

4.3.4.7. Kız Meslek Lisesi Orta Kısım (1992-1998)

1992-1993 Öğretim yılında bugünkü Çok Programlı Lisenin olduğu binada Kız Meslek Lisesi'nin Orta Kısımını açılmıştır.

Okulda, Çocuk gelişimi ve Giyim adlı iki bölüm bulunmaktaydı. Dönemin ortaokul müfredatına ek olarak, çocuk gelişimi ve sağlığı, giyim bölümlerine ait derslerde okutulmuştur. İlk mezunlarını 1995 yılında vermiştir. İlk mezunu bir diploma numaralı, Lütfullah kızı Şaziye Biçer' dir. İlk yıl beş öğrencisi Şube Öğretmenler Kurulu kararı ile olmak üzere toplam 21 öğrenci mezun olmuştur. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildiği yıla kadar dört yıl mezun vermiştir. 1995'de 21, 1996'da yedi, 1997'de altı, 1998'de altı, toplam 40 kız öğrenci mezun olmuştur. Okulun ilk müdürü Yılmaz Aydın' dır (Kız Meslek Lisesi Arşivi).

4.3.4.8. İmam Hatip Ortaokulu

1979-1980 Öğretim yılında Mahmudiye Lisesi ek binasında, İmam Hatip Lisesi orta kısmı olarak öğretime başlamıştır. 1982'de şimdiki binasının yapımı tamamlanınca taşınmıştır. ÇKE, Mahmudiye kısmının bulunduğu yerde, eğitim binasının batı kısmındaki arazide kuruludur. Okula daha sonra 1996'da Tatbikat Camii de eklenmiştir. 1998'e kadar o, günkü ortaokul müfredatına ek, Arapça, Kur'an-ı Kerim, Siyer gibi derslerde okutulmuştur. İlk mezunlarını verdiği 1982'den, 1998'e kadar 372 erkek ve 159 kız öğrenci olmak üzere toplamda 531 öğrenci mezun etmiştir. 2012'de orta kısım yeniden açılmıştır. 2015-2016'da 10 erkek, 13 kız toplam 23 öğrenci mezun etmiştir. Son 23 mezun ile birlikte açılışından bugüne 554 öğrenci mezun vermiştir.

Mezun olan 554 öğrencinin, 59'u pekiyi derece ile 190'ı iyi derece ile 271'i orta derece ile ve 34'ü geçer derece ile mezun olmuştur (İmam Hatip Lisesi Arşivi). Pekiye derece ile mezun olanlar toplam mezunların yaklaşık %11'ine denk gelirken, orta derece ile mezun olanların oranı toplamın yaklaşık %50'sine denk gelmektedir.

Okul, sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmeden önce, öğrenci mevcudu bakımından iyi durumdayken, orta kısmının kapanması nedeniyle lise mezunu sayıları düşüş göstermiştir. Örnek vermek gerekirse 1989'da 21 olan lise mezunu, 1992'de 21, 2002'de 10, 2003'de altı, 2009'da dört, 2011'de beştir. Gerek üniversite sınavlarındaki kat sayı farkının kaldırılması, gerekse 12 yıllık kesintisiz eğitime geçiş, okulun mezun sayılarını da arttırmıştır. 2007-2008 öğretim yılında, okulun toplam 25 olan öğrenci sayısı, 2016-2017'de 161'e çıkmıştır. 2015-2016 yılında mezun sayısı 23'tür.

2012-2013 öğretim yılında 12 yıllık kesintisiz eğitime geçilmiş ve İmam Hatip Lisesi, orta kısmı yeniden açılmıştır. Orta kısım, ilk mezunlarını 2015-2016 öğretim yılında vermiştir. Mezunların, 17'si Eskişehir merkezdeki Anadolu Liselerine giderken altısı, okulun lise kısmına devam etmiştir (İmam Hatip Lisesi, Mezun Takip Dosyası). 2016-2017 Öğretim yılında, İmam Hatip Ortaokulu, TEOG ortalaması ile ilçe birincisi olmuştur.

Okul avlusunda 1996 yılında yapılan Tatbikat Camisinde akşam ve yatsı namazları kılınmaktadır. Ocak ve mayıs ayları arası beş aylık dönemde öğrenciler, uygulamalı imamlık ve müezzinlik eğitimi almaktadır. Okul erkek yatılıdır. 2016-2017 öğretim yılında yatılı 26 öğrencisi vardır. Şehir dışından iki yatılı öğrencisi vardır (Polatlı, Van). Kız öğrenciler gündüzlüdür.

- İmam Hatip Ortaokulu Müdürleri:

- Tefik Fikret AKTAN
- Mehmet BİRGÜL
- Ramazan ERSOY
- İbrahim CEYLAN
- Mehmet UYSAL
- Hilmi KARAAĞAÇ
- Yakup SAVURAN

- Arif GÜRSEL
- Mustafa KUTLUALP (Halen görevde) (İmam Hatip Ortaokulu Arşivi)

4.3.4.9. Türkmenmecidiye Köyü Ortaokulu (Şehit Nadir ŞİMŞEK Ortaokulu)

Okulun 1997'ye kadar olan arşiv bilgileri şuan yeterli bilgi edilebilecek düzeyde değildir. İlköğretime dönüştükten sonra 108 erkek 142 kız öğrenci olmak üzere toplam 250 öğrenci mezun etmiştir. 15 erkek 31 kız öğrenci pekiyi derece ile 31 erkek, 57 kız öğrenci iyi derece ile 55 erkek 48 kız öğrenci orta derece ile 8 erkek 5 kız geçer derece ile mezun olmuşlardır.

4+4+4 Eğitim sistemine geçilmesi ile beraber Orta kısım eski binaya taşınmıştır. Okulun adı, Mahmudiye doğumlu Nadir Şimşek'in askerlik görevini yaparken şehit olması üzerine, ismi okula verilmiştir. 2016-2017 öğretim yılında sınıflar birer şubedir. Beşinci sınıflar dokuz, altıncı sınıflar dokuz, yedinci sınıflar altı, sekizinci sınıflar 12 toplam 36 öğrencisi vardır. Okul öğrenci mevcutları ile özel okulların sınıf mevcutlarından da aşağıdır. Eğer okul-öğrenci veli işbirliği arttırılırsa sosyal- kültürel ve akademik başarı açısından ilçede ve ilde önemli başarılar sağlanabilir. Konuyla ilgili, Okul Müdürü Fatma SARI (Görüşme, 30 Ocak 2017, Türkmen Mecidiye) ile yapılan görüşmede “*Öğretmenlerimiz gayretlidir. Temel derslerde açığımız yoktur. Veli ve öğrenciyi biraz daha harekete geçirirsek, daha da başarılı olacağımızı düşünüyorum*” demiştir.

Okulda bir müdür, altı öğretmen görev yapmaktadır. Din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik, teknoloji tasarım dallarında öğretmene ihtiyacı vardır. Okulda devamsız ve kaynaştırma öğrenci yoktur. Son 10 yılda yaşadığı öğretmen açığını ilçenin zorunlu hizmet kapsamına alınmasıyla gidermiştir.

Okulda öğretmenler tarafından TEOG hazırlık kursları verilmektedir. İlçedeki ve Eskişehir'de ki spor müsabakalarına öğrenci götürmektedir. İlçede düzenlenen dart yarışmasında, okul üçüncü olmuştur (Şehit Nadir Şimşek Ortaokulu Arşivi).

4.3.4.10. İsmetpaşa Köyü Ortaokulu:

Temel eğitimin sekiz yıla çıkarılmasının ardından İsmetpaşa İlkokulu, ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür. 2016-2017 öğretim yılına kadar geçen sürede, ortaokuldan 315 erkek öğrenci, 208 kız öğrenci toplam 523 öğrenci mezun olmuştur. Pekiye derece ile mezun

olan 123 öğrencinin; 69'u erkek 54'ü kız öğrencidir. İyi derece ile mezun olan 204 öğrencinin; 116'sı erkek, 88'i kız öğrencidir. Orta derece ile mezun olan 155 öğrencinin; 101'i erkek, 54'ü kız öğrencidir. Geçer derece ile mezun olan 41 öğrencinin; 30'u erkek, 11'i kız öğrencidir. Diğer köy ortaokullarında öğrenci sayıları düşerken okulda özellikle Doğubayazıt' tan gelen göçlerle öğrenci sayılarında artış sürekli olmuştur.

2015-2016 öğretim yılında ilçe ve köylerinin zorunlu hizmet kapsamına dâhil edilmesiyle, zorunlu hizmet yükümlüsü öğretmenler okula tayin isteyip gelmişlerdir. Böylece özellikle temel derslerdeki öğretmen açığı kapanmıştır. 2015 öncesi okuldaki öğretmenlerden Görsel sanatlar ve Müzik öğretmenleri kadrolu diğer öğretmenler ücretli öğretmendi. Şuan okulda 10 kadrolu öğretmen bulunmaktadır. Bilişim teknolojileri, Müzik, Görsel sanatlar dallarında kadro açığı vardır. Görsel sanatlar dersini teknoloji tasarım öğretmeni idare etmektedir. Okuldaki incelemelerimizde Teknoloji Tasarım öğretmenin öğrencileri ile çok güzel eserler ortaya koyduğu takdirle gözlenmiştir.

2012-2013 öğretim yılına kadar ilk ve ortaokul aynı binada eğitim vermekte iken, ilkokul binası yeni yapılan prefabrik binaya taşınmıştır. Okulda eğitim derslik esası ile yürütülmektedir. Her öğretmenin kendi dersliği bulunmakta, öğrenciler dersi olduğu öğretmenin sınıfına gitmektedir. Okulda özel alt sınıf yoktur. İki devamsız öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler Ağrı iline sık gidip geldikleri için devam konusunda sorun yaşamaktadırlar. İl ve ilçe genelindeki fut sal, atletizm, kros turnuvalarına katılmaktadır.

Okulda bir müdür, bir müdür yardımcısı, bir erkek hizmetli vardır. İdareci ve öğretmenlerin genç oluşları dikkat çekmektedir. Eskişehir'de zorunlu hizmet yükümlüsü öğretmenlerin köyü tercih etmesi bunun gerekçesidir. Okulda beş, altı, yedi, sekizinci sınıflar ikişer şubedir. Okulda 2016-2017 öğretim yılında 138 öğrenci bulunmaktadır. 138 öğrencinin; 77'si erkek 61'i kız öğrencidir. Okulda TEOG kursları yürütülmektedir. 2015-2016 öncesi 38 net olan TEOG ortalaması 2016 Kasım TEOG sınavında 52'ye yükselmiştir. Öğretmen açığının kapanması ve öğretmenlerinin gayreti öğrencilerin başarılarının artmasını sağlamıştır.

4.3.5. Mahmudiye'de Ortaöğretim (Lise) Faaliyetleri

Mahmudiye'de ortaöğretim faaliyetlerinin başlaması 1954-1955 öğretim yılında Halkevi'nde Mahmudiye Ortaokulunun açılması ile başlar.

Bugünkü Mahmudiye Ortaokulu'nun ve Atatürk ilkokulunun olduğu yerleşkede, ilçenin İlk kaymakamı Fehamettin Altun' un başkanlığında kurulan “Ortaokul Yaptırma ve Yaşatma Derneği'nin” gayreti ile ortaokul binası inşaatına başlanır. Mülkiyeti Hazineye ait olan arazi üzerinde 200.000 lira maliyetli inşaat 20.01.1956'da biter. 1956-1957 öğretim yılında hizmete açılır (Mahmudiye Lisesi Arşivi).

Yapımına 1957'de başlanan ek binanın inşaatı 1961'de sona ermiştir. Okulun kurulduğu dönemde içme suyu şebekesi olmadığından, şebeke suyu 1963 yılında ancak yaptırılmıştır. Ek binada spor salonu kurulması o günün zor şartlarında beden terbiyesine ve spora verilen önemi göstermektedir. Bugün Milli Eğitim Bakanlığı bütçeden en çok pay alan bakanlıklardan biridir. Ülkemizin hemen her yerinde, yeni okul inşaatlarını süratle bitirme kabiliyetine sahiptir. Yeni okullar yapılırken, proje kapsamına spor salonlarının da konması Türkiye'de sporun gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Bugün, Atatürk İlkokulu olarak kullanılan sekiz derslikli C Tipi bina 1972-1973 öğretim yılı başında eğitim öğretim vermeye başlamıştır. Milli eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nün 11 Temmuz 1977 Tarih ve 423-261/22925 sayılı emirleri ile Mahmudiye Ortaokulu liseye dönüştürülmüştür (Mahmudiye Lisesi Arşivi).

Ticaret Meslek Lisesi 1976-1977 Öğretim yılında dördüncü sınıf (Lise 1) üç şube olarak açılmıştır. Ticaret Meslek Lisesi, ÇKE' nin eski binasında bugün Halk Eğitim Merkezi binası olarak kullanılan yerde açılmıştır. 2001-2002 öğretim yılında Çok Programlı Lise binasına taşınmıştır. Varlığını bu tarihten itibaren Çok Programlı Lise Muhasebe bölümü olarak devam ettirmiştir. Okulun kapanış tarihini 2001 kabul edebiliriz.

İlçede açılan bir diğer lise İmam Hatip Lisesi'dir. Okulun ilk önce orta kısmı 1979-1980 öğretim yılında Mahmudiye Lisesi ek binasında açılmıştır. 1982'de mevcut okul binası ve yerleşkesinin yapımı tamamlanınca taşınmıştır. 1997-1998 yılında orta kısmı kapatılmıştır. Üniversite giriş sınavındaki düzenlemeler okulu kapanma noktasına getirirse de 2012 yılından sonra okul Anadolu İmam Hatip Lisesi'ne dönüştürülmüştür.

Bir yıllık ve iki yıllık programları olan, Pratik Kız Sanat/Akşam Sanat Okulu 1970'de, Mahmudiye Belediyesi'nin bugün araç-gereç garajı olarak kullandığı yerde açılmıştır. Kız Meslek Lisesi'ne dönüştüğü 1992'ye kadar Mahmudiye'de birçok kız öğrenci yetiştirmiştir. Okul, bünyesinde farklı alanlarda eğitim verilmiştir. Biçki-Dikiş,

Nakış, Çamaşır, Resim, Yemek Pişirme, Pasta, İç Giyim, Dış giyim gibi bölümleri bulunmakta idi.

Kız Meslek Lisesi, 1992-1993 Öğretim yılında, Pratik Kız Sanat Okulu'nun yerini alarak Çocuk Gelişimi ve Giyim bölümleri ile bugünkü Çok Programlı Lisenin kullandığı binada açılmıştır. 2000-2001 yılının sonunda Kız Meslek Lisesi Çok Programlı liseye dönüştürüldü. Okul bünyesinde çocuk gelişimi bölümü olarak öğretime devam etmektedir.

Çok Programlı Lise, 1996-1997 Öğretim yılında Kız Meslek Lisesi'nin Çok Programlı Liseye dönüştürülmesi ile aynı binasında, Elektrik Elektronik bölümü ile eğitim vermeye başlamıştır. Bugün okulda Çocuk Gelişimi, Elektrik Elektronik, Anadolu Lisesi programları bulunmaktadır.

Okullar kuruluş amaçları bakımından farklı niteliklerde olduğu için okutulan dersler, her okulun kendi başlığı altında incelenecektir.

1937-1954 yılları arası, köy öğretmeni yetiştirmek amaçlı kurulan ÇKE, 1954- 1976 yılları arası eğitim veren Yunusemre İlköğretmen Okulu (YİO) 1976-1990 yılları arası eğitim veren Yunusemre Öğretmen Lisesi (YÖL) ve 1990-2014 yılları arası eğitim veren Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi (YAÖL) Mahmudiye'de Öğretmen Yetiştirme başlığı altında incelenecektir.

4.3.5.1. Mahmudiye'deki Liselerden Mezunların Başarı Durumu

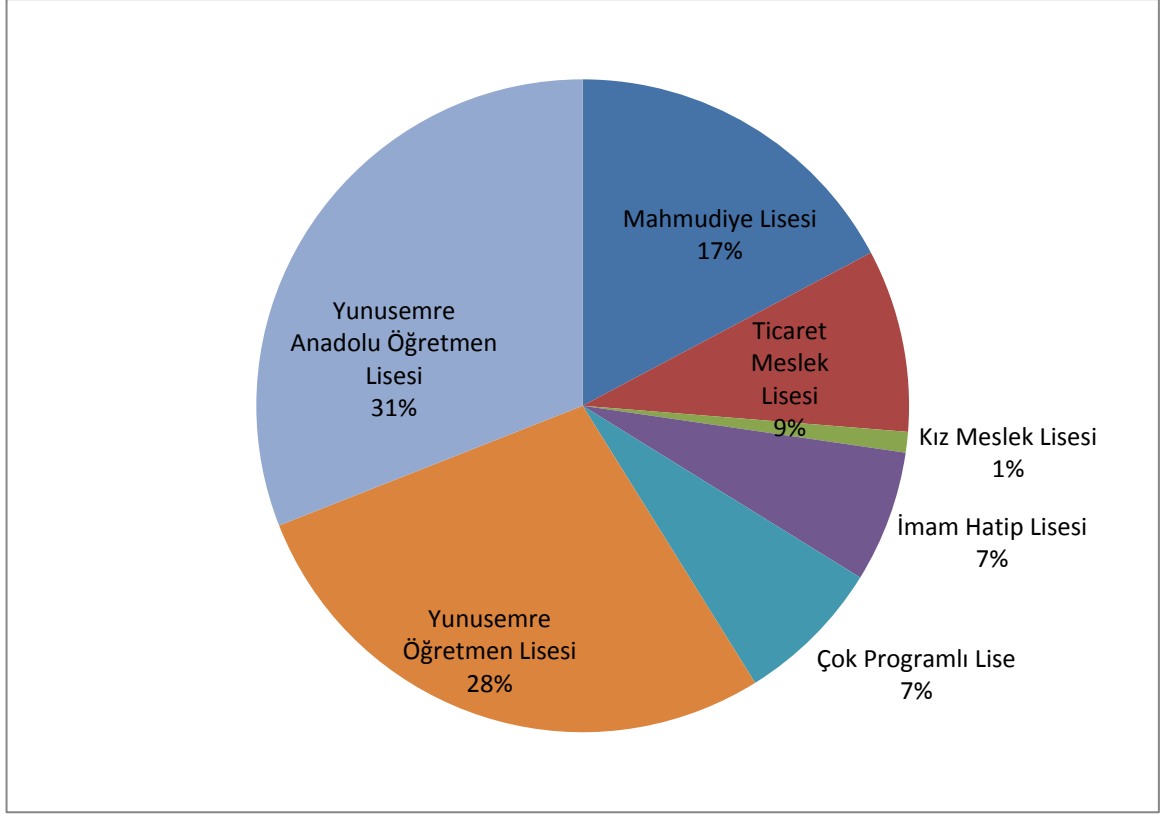
Mahmudiye'de, 2015-2016 Öğretim yılı sonuna kadar kapanan lise ve meslek liseleri de dâhil olmak üzere 4975 erkek, 1571 kız öğrenci olmak üzere 6546 öğrenci ortaöğretim kurumlarından mezun olmuştur. Liselerden mezun, 6546 öğrenci sayısı, ilçedeki tüm ortaokullardan mezun olanların toplamını geçmektedir. Bu yükselmeyi 1975'den itibaren öğretime lise statüsünde devam eden, YÖL ile onun devamı olan YAÖL' in mezunları büyük katkı sağlamıştır. Hamidiye Köyü'ndeki bu iki okulun erkek mezun sayısı, geriye kalan bütün ilçe liselerinin erkek mezunlarının üç katına, kız mezunları da dört katına denk gelmektedir.

Tablo 4.17. Mahmudiye'deki Liselerden Mezunların Başarı Durumu

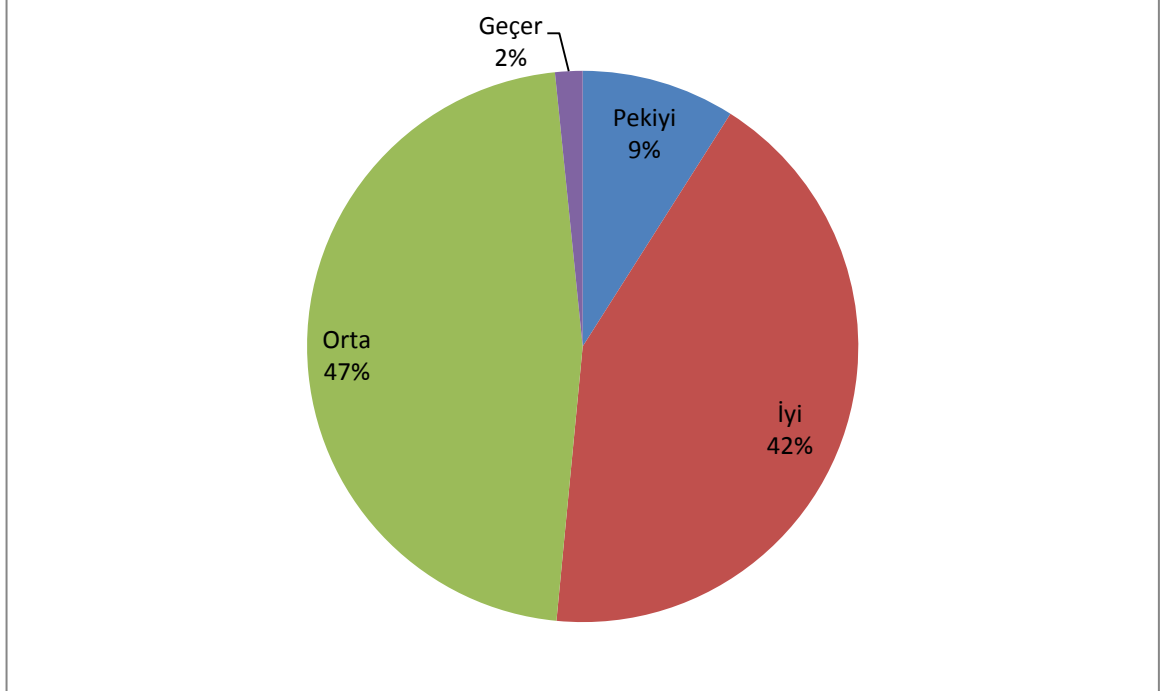
Okul	Pekiyi		İyi		Orta		Geçer		Toplam		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
Mahmudiye Lisesi	65	77	191	213	269	262	34	17	559	569	1128
Ticaret Meslek Lisesi	18	12	161	82	125	191	2	1	306	286	592
Mahmudiye Kız Meslek Lisesi	-	125	-	263	-	148	-	18	-	67	67
İmam Hatip Lisesi	38	13	143	29	144	50	8	2	333	94	427
Çok Programlı Lise	26	25	103	52	191	73	7	2	327	152	479
Yunusemre Öğretmen Lisesi	30	4	426	35	1216	107	7	-	1679	146	1825
Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi	271	59	1091	156	387	41	22	1	1771	257	2028
Toplam	448	315	2115	830	2332	872	80	41	4975	1571	6546

Kaynak: Mahmudiye'deki Liselerin Arşivleri

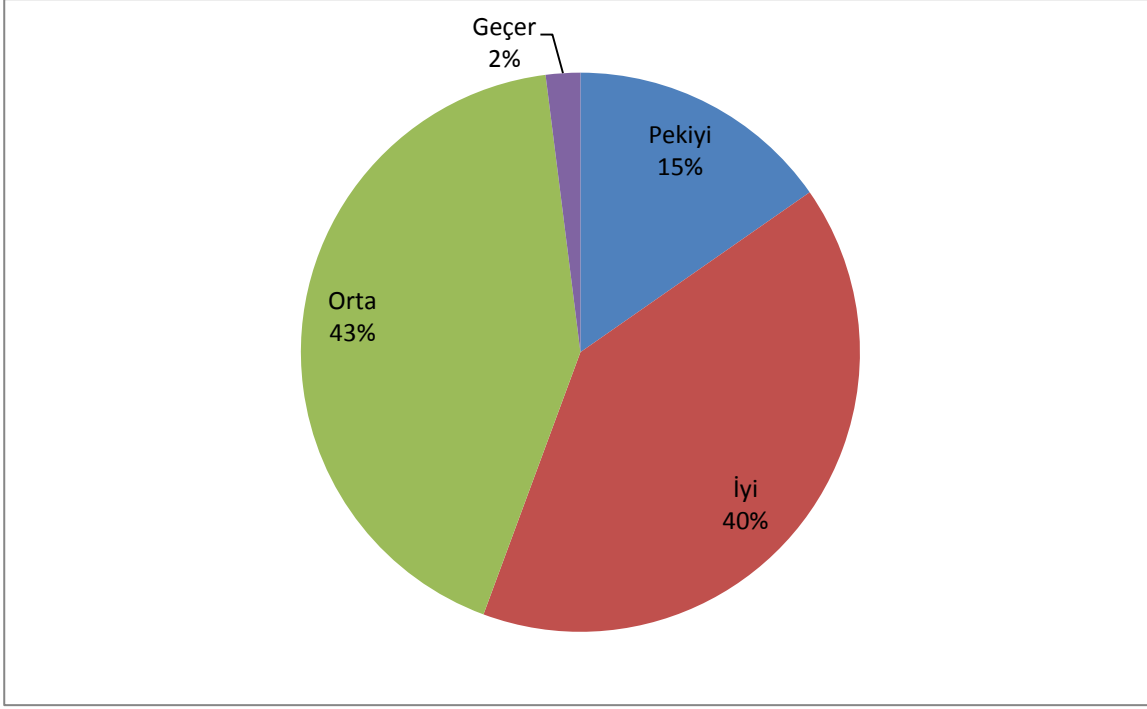
Tablo 4.17.'de Mahmudiye'deki Liselerin mezunların cinsiyete göre başarı oranlarına bakıldığında kız öğrencilerin daha başarılı olduğu sonucu çıkmaktadır. Pekiyi derece ile mezun olan erkeklerin oranı %9 iken kızlarda %15' dir. Bu sonucun günümüze yansımaya bir örnek vermek gerekirse; hizmet sektörü içerisinde yer alan öğretmenlik mesleğinde bayan öğretmenlerin sayısı giderek artmıştır. Aydın'ın Köşk İlçesi'ndeki Beyköy Polis Abla Ortaokulunda bayan öğretmen sayısı dokuz iken erkek öğretmen sayısı dördütdür. Türkiye'nin diğer il ve okullarında da sıklıkla buna rastlamak mümkündür. Kız öğrenciler gayret etmekte ve çalışma hayatında yer almaktadır

Grafik 4.13. Mahmudiye'deki Liselerin Mezun Verme Oranları (1976-2017)

Grafik 4.14. Mahmudiye'deki Liselerden Mezun Olan Erkek Öğrencilerin Başarı Oranı

Grafik 4.15. Mahmudiye'deki Liselerden Mezun Olan Kız Öğrencilerin Başarı Oranı

4.3.5.2. Mahmudiye Lisesi (1977-2016)

Mahmudiye Lisesi'nin temelini oluşturan Mahmudiye Ortaokulu'nun 1954'de Halkevi binasında açılıp şimdiki yerleşkedeki binasında da 1956'da eğitim vermeye başladığını daha önce Mahmudiye Ortaokulu başlığında belirtmiştik.

Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğünün 11 Temmuz 1977 tarih ve 423-261/22925 sayılı emirleri ile Mahmudiye Ortaokulu'nun Liseye dönüştürüldüğünü bildirmiş ve okulun adı ilçenin adına izafeten Mahmudiye Lisesi olarak kabul edilerek 1977-1978 eğitim öğretim yılında ortaokul binasında öğretime başlamıştır. Lise kısmı için ayrı bir öğretim binası yapılmamıştır (Mahmudiye Lisesi Arşivi).

Artan genç nüfus, beraberinde derslik ihtiyacını da getirmiştir. 1980'li yıllarla birlikte okul idaresi Bakanlığa binanın yetersizliğini bildiren üst yazıları yazmıştır. *"A tipi binada 19 metrekarelik odalar sınıf olarak düzenlenmiştir. Bugünkü şartlarda Edebiyat ve Fen şubelerinde 14-15 öğrenci olduğundan ihtiyaca kâfi gelmektedir. Anca bu sınıflarda öğrenci sayıları bir-iki yıl içinde 20-25 olacağı kesindir. Bu öğrencileri bu sınıflara yerleştirme güçlüğü ortaya çıkacaktır. İdare binası olarak yapılan odalar yeterli ışık almamaktadır. C tipi sekiz derslikli binaya sekiz derslikli yeni bir ek yapılmasında yarar vardır. Bu konuda İlçe Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü'ne ve Mahmudiye Kaymakamlığı'na görüş belirtilmiş fikir birliğine varılmıştır. Keşif istenmiştir. Keşif tamamlandığında ilgili*

makamlara rapor gönderilecektir.” (1990’da Mahmudiye Lisesi Müdürü Zülkar Kıvılcım’ın okulla ilgili hazırladığı rapor)

Bu ihtiyaç, 1992-1993 Öğretim yılında bugün Mahmudiye Ortaokulu’nun kullandığı iki katlı yeni binanın yapılması ile giderilmiştir. Orta kısmının bazı şubeleri buraya taşınmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile birlikte Orta kısmı Lise kısmından ayrılarak Mahmudiye Ortaokulu adını almıştır. Mahmudiye Ortaokulu, 18 Eylül İlkokulu’nun 2001 yılında kapanması ve taşınalı köylerin öğrencilerini de bünyesine katarak ayrı idaresi olan bir okula dönüşmüştür.

1965’de 12000 olan toplam nüfusun, günümüzde 7500’lere kadar düşmüştür. Nüfusun ve öğrenci sayılarının azalmasında en büyük etken işsizliktir. TİGEM’in 1970’li yıllarda işçi alımı ile başlayan nüfus artışı, emekli olanların yerine yeni işçilerin alınmaması, tavukçuluk şubesinin kapanması, koyun, inek ve keçi şubelerinde küçülme ilçe nüfusunun da azalmasına, eğitim gören öğrencilerin hizmet sektörlerinde çalışmak üzere başka illere gitmesi gibi nedenler etki etmiştir. Giden öğrenciler özellikle kamuda meslek sahibi olmuş, ilçeye çok azı dönmüştür. Genç nüfusta azalma, Mahmudiye’nin emeklilikte kalınacak yer görülmesine neden olmuştur. Birçok aile yaz mevsiminde Mahmudiye’de, kışın çocukları ile Eskişehir’de yaşama anlayışına sahip bir düzeni benimsemiştir.

2000’li yılların ortası ile birlikte artan öğretmen ihtiyacı, Mahmudiye Lisesi’ni, özellikle ilköğretim okulları kadar etkilememiştir; ama O dönemin Mahmudiye Lisesi müdürlerinden Ömer Çil (15 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, Ortaöğretim kurumlarındaki başarının istenilen seviyede olmamasını farklı bir nedene bağlamaktadır, Konuyla ilgili şunları söylemiştir. *“Birkaç branş dışında öğretmen ihtiyacı yaşamadık. Öğretmenlerimizin birçoğu, bazıları pilot eşi olmak üzere eş durumuyla Eskişehir’e gelmiş öğretmenlerdi. Bizim asıl sıkıntımız, ulaşım imkânlarının artması ile birlikte, idareci olsun öğretmen olsun, Mahmudiye’de ikamet eden öğretmen azlığıydı. Çoğu öğretmenimiz Eskişehir’e geliş gidiş yapıyordu. Öğrenciyi anlamak için onunla aynı ortamda yaşamak gerektiğini düşünüyorum. Başarı biraz da buna bağlı. Meslek hayatımda inandığım bir şey var. Öğretmen, çocuğu, ailesini iyi tanımalı, onların yaşamını yerinde görmeli. Böyle olursa, öğrenci size ve dersinize daha çok bağlıyor. Bu da okul başarısına doğrudan etki demek”* demiştir.

1991’de İmam Hatip Lisesinden mezun olmuş Mustafa Çekiç, (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, Ömer Çil’ in görüşlerini destekleyen bir anısını şöyle anlatmaktadır. *“Mahmudiyenin yakın köylerinden bir fizik öğretmenimiz, okulumuza tayin olup geldi. İsmi Necmettin Tavşanlı’ dır. Daha önceki fizik öğretmenimizin sınavlarından 10 üzerinden bir iki alıyordum. Necmettin hocam bize bey, efendi diye hitap ederdi. Seviyemizin farkındaydı, bizimle çok fazla ilgilendi. 7, 8 almaya başladım ve aşağıya da hiç düşmedi. Bize zor gelen derse, neşe ile girdik. Şimdi ne zaman görsem elini öperim. Bizim nasıl ortamlardan geldiğimizi bilirdi. Bu bir artıdır öğretmen için. Meslek dersleri hocamız yoktu. Dersimize müftü Recep Çakmak hocamız gelirdi. Kendisi hafızdı bize çok özverili eğitim verdi. Benim dönemimin öğrencileri ondan, Kur’an-ı Kerim’de, Mahreç’ de ve makamda iyi tecrübe elde ettiler”* demiştir.

Ortaokul son sınıfta, sınavlardan yüksek puan alan öğrencilerin de Eskişehir Merkez okulları tercih etmesi, Mahmudiye Lisesi’ne olan ilgiyi azaltmıştır. 2013’te 44 olan mezun sayısı okulun kapandığı 2016’da 23’e düşmüştür. Öğrenci sayısının hem Mahmudiye Ortaokulunda hem Mahmudiye Lisesi’nde düşüşü, eski binada eğitim veren lisenin en son yapılan yeni binaya taşınmasına imkân vermiştir.

2015’de Mahmudiye merkez ve mahalleleri zorunlu hizmet kapsamına alınmıştır. Zorunlu hizmet yükümlüsü öğretmenler ilçeye gelmeye başlamış, ilçenin öğretmen ihtiyacı kapanmıştır. Yalnız son 10 yıldaki yaşananların ilçede eğitime bakışın olumsuz etkisinin silinememesine neden olmuştur. Mahmudiye Lisesi öğrenci azlığı nedeni ile 2014 yılında Çok Programlı Lise binasına taşınmıştır. 2016 yılında da son mezunlarını vererek tamamen kapanmıştır.

4.3.5.2.1. Mahmudiye Lisesi’nde Eğitim

Mahmudiye Lisesi, 1977’den 2012’ ye kadar üç yıllık eğitim veren bir okul olmuştur. 2012’den 2016’ya kadar da dört yıllık eğitim veren okula dönüşmüştür. 4.sınıfları ortak derslerin alındığı bir alan olurken, 5. sınıftan itibaren Fen ve Edebiyat sınıfı olarak ayrılmıştır. Sınıfların bu şekilde ayrılmasında etkili olan neden, sayısal ve sözel derslerin haftalık okutulduğu saatlerdeki değişikliklerdir. Örneğin, Fen sınıfında Türk Dili Edebiyatı dersi üç ders saati işlenirken, Edebiyat sınıfında altı ders saati işlenmektedir.

Edebiyat sınıfında haftalık bir saat olan kimya dersi, Fen sınıfında üç ders saati işlenmektedir. 1990’lı yıllarda, lise ikinci sınıftan itibaren alanların sayısal, sözel, eşit

ağırlık bölümleri diye ayrıldığı da görülmüştür. Okulun açıldığı 1977'den ilk mezununu verdiği 1979-1980 öğretim yılına kadar okutulan dersler bugünkü lise müfredatlarıyla benzerlik göstermektedir. Tablo 4.18'de, Mahmudiye Lisesi'nin ilk öğrencilerine okutulan dersler verilmiştir

Tablo 4.18. Mahmudiye Lisesi'nin İlk Yıllarında Okutulan Dersler

Ders	4. Sınıf	5 Fen	5 Edebiyat	6 Fen	6 Edebiyat
Türk Dili Edebiyatı	5	3	6	3	6
Ahlak	1	1	1	1	1
Tarih	2	2	2	2	2
Coğrafya	2	1	2	1	2
Matematik	5	7	5	7	7
Tabiat Bilgisi	3	3	3	-	-
Fizik	3	3	3	3	1
Kimya	3	3	1	3	1
İngilizce	-	4	4	2	2
Beden Eğitimi	2	2	2	1	1
Din Bilgisi	1	1	1	1	1
Resim	2	-	-	-	-
Müzik	2	-	-	-	-
Seçmeli	2	-	-	2	2
Felsefe Grubu	-	-	-	3	3
Milli Güvenlik	-	1	1	1	1
Turizm ve Sanat	-	-	-	1	1
T.C.İnkılap Tarihi	-	-	-	2	2
Psikoloji	-	2	2	-	-
Toplam	33 saat	33 saat	33 saat	33 saat	33 saat

Kaynak: Mahmudiye Lisesi Sınıf geçme ve Müsvedde Defteri (1977-1979)

Okulun bir diploma numaralı ilk mezunu, 1963 doğumlu Gönül Doyuk' tur. İyi derece ile mezun olmuştur. İlk erkek mezunu ise 1960 Mahmudiye doğumlu Sabri Akkuş' tur. İyi derece ile mezun olmuştur. Bu öğrencinin mezun olduğu yıl 20 yaşında olması, ortaokuldan mezun olduktan sonra Mahmudiye Lisesinin kurulup açılmasını üç yıl beklemek zorunda kalması ile açıklanabilir. Bu yıl 13 kız ve 9 erkek öğrenci toplamda 22 öğrenci mezun olmuştur. İki pekiyi, 14 iyi, altı orta derece ile mezun olmuşlardır. 1980-2016 arasında okuldan 559 erkek, 569 kız öğrenci mezun olmuştur. Mezun kız öğrenci sayısının erkeklerden fazla olması dikkat çekicidir. 142 öğrenci pekiyi derece ile 412 öğrenci iyi derece ile 523 öğrenci orta derece ile 51 öğrenci geçer derece ile mezun olmuştur. 36 yılda toplam, 1128 öğrenci olmuştur.

Okulun üniversite sınavlarındaki başarıları hakkında, arşiv taraması yapılmış. 1990'a kadar olan verilere ulaşılmıştır.

Tablo 4.19. Mahmudiye Lisesi'nin Üniversiteye Giriş sınavı başarı durumu

Yıllar	Sınava giren öğrenci sayısı	Ösym tarafından bir üst kuruma yerleştirilenler	Başarı oranı %
1980	17	2	%11,7
1981	20	5	%25
1982	26	7	%27
1983	35	6	%17
1984	24	10	%41,6
1985	31	12	%38,7
1986	30	16	%53
1987	24	5	%20,8
1988	29	10	%34
1989	31	4	%14
1990	11	2	%18

Kaynak Mahmudiye Lisesi Arşivi

Okulun 1980-1990 yılları arasında en başarılı olduğu yıl 1986'dır. Öğrencilerin 14'ü lisans, ikisi ön lisans programlarına yerleşmiştir. Okulun bu tarihten sonraki başarılarına arşivlerde ulaşılamamıştır. Kişilerden alınacak bilgilerin, sağlıklı sonuç veremeyeceği düşüncesi ile daha sonraki yıllar burada ele alınmamıştır. Bu tarihe kadar, okul başarısının, son 15-20 yılına bakarak yüksek olduğu, eski okul müdürleri ile yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Mahmudiye Lisesi'nde görev yapan müdürlerden, Ömer Çil (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, “1992-1993 ile birlikte, şehir merkezinde yaygınlaşmaya başlayan Süper Lise ve Anadolu liseleri, sınav başarıları yüksek öğrencilerimizi Eskişehir'e çekmiştir. Bu tarihe kadar ilçe ortaokullarından mezun olan öğrenciler, Mahmudiye'deki liseleri tercih ederken, o tarihten sonra Eskişehir'deki liselere yöneldiler. Bu yöneliş bugün de devam etmektedir. Kalan öğrencilerin seviyeleri düşük anlamı çıkmasın. O öğrencilerimizle çok ilgilendik. Onların arasından da savcı, mühendis, doktorlar çıktı. Dediğim gibi Mahmudiye'deki ortaöğretim başarısı eğer düşüyorsa sebep biraz da buna bağlı” diyerek yapılan merkezi sınavların Mahmudiye'deki liselere etkisini açıklamıştır.

- Mahmudiye Lisesi Müdürleri:

- Mehmet BAYHAN
- Mehmet ERER
- Celal ATALAY
- Necati UYANIK

- Zülfikar KIVILCIM
 - Ekrem KESTEL
 - Mehmet GÜLTEN
 - Ömer ÇİL
 - Haydar ARSLAN
 - Mehmet SÜRER (Mahmudiye Lisesi Arşivi)
- Mahmudiye Lisesinin spor ve kültürel faaliyetlerde kazanmış olduğu başarıları:
- 1983 60. Yıl Liseler Arası voleybol birincisi
 - 1988 liseler arası futbol ikincisi
 - 1992 liseler arası futbol birincisi
 - 1996 Gençlik Haftası futbol ikinciliği
 - 1998 voleybol üçüncülüğü
 - 1998 futbol üçüncülüğü
 - 1998 kız voleybol turnuvası üçüncülüğü
 - 2003 80. Yıl erkek voleybol turnuvası 2.si
 - 2003 Satranç İl Birinciliği
 - 2004 Gençlik haftası erkekler futbol birincisi
 - 2010 voleybol ilçe üçüncüsü
 - 2012 sınıflar arası voleybol turnuvası birincisi
 - 2013 liseler arası münazara yarışması ilçe birincisi
 - 400 metre erkekler üçüncüsü
 - 4x100 bayrak yarışı birinciliği
 - 1500 metre koşu takım üçüncüsü
 - 4x100 bayrak yarışı birinciliği

Okulun başarıları bunlarla sınırlı değildir. Bu başarılar dışında birçok kupaya ulaşılmış ancak tarihleri, hangi alan ve dalda verildiği bilinmediğinden, hakkında bilgi edinilememiştir. En az bu yazdıklarımız kadar da isimsiz kupa bulunmaktadır.

4.3.5.3. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi

Mahmudiye Lisesi'nde olduğu gibi ilk önce orta kısmı açılmıştır. 1979-1980 öğretim yılında Mahmudiye Lisesi'nin ek binasında öğretim veremeye başlamıştır. 1982'de bugünkü kullandığı binanın inşası tamamlanmıştır. Bu tarihten itibaren lise kısmı da ilk öğrencilerini alarak öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Okul ilk mezunlarını 1985-1986 öğretim yılında vermiştir.

Okulda 2016-2017 Öğretim yılı itibari ile 15 derslik bulunmaktadır. Bir müdür, iki müdür yardımcısı, 21 öğretmen, iki hizmetli, bir memur görev yapmaktadır. Okulun Arapça, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Meslek derslerinde öğretmen açığı vardır. Dokuzuncu sınıflar iki şube, 10, 11, 12. Sınıflar birer şubedir. 106 öğrencisi bulunmaktadır. Okul yatılı olup, 26 parasız yatılı öğrencisi vardır. 2016-2017 TEOG sınavları sonucunda taban puanı 151'dir. Bu yıl itibari ile okulu tercih eden en yüksek puanlı öğrencinin puanı 282'dir. 1996'da pansiyon binası üzerine o zamanki değerle 20 milyar lira harcanarak Tatbikat Camii inşa edilmiştir.

Lise öğrencileri, orta kısım öğrencileri ile birlikte her yıl Ocak ve Mayıs ayları arasında uygulamalı imamlık-müezzinlik eğitimi almaktadır. Okul, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olup Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanunun 22. Maddesi gereğince İmam-hatip, Kuran Kursu öğreticiliği görevlerini yüklenmek ve yükseköğrenime öğrenci yetiştirmek amacı ile kurulmuştur (Mahmudiye İmam Hatip Lisesi Arşivi).

4.3.5.3.1. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nde Eğitim

Okulun bir diploma numaralı öğrencisi, 1967 Çifteler doğumlu Fuat Erdal'dır. Pekiyi derece ile mezun olmuştur. İlk kız mezun öğrencisi 1969 Mahmudiye doğumlu Hülya Ünal'dır. 1986'da 15 öğrenci mezun olmuştur. Altı öğrenci yüksekokul kazanmıştır. 1986-2016 yılları arasında 333 erkek, 94 kız mezun olmak üzere 427 mezun vermiştir. Bu öğrencilerin 51'i pekiyi derece ile 172'si iyi derece ile 184'u orta derece ile 20'si geçer derece ile mezun olmuşlardır.

Tablo 4.20. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nin İlk Yıllarında Okutulan Dersler

Ders	4.Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf
Türk Dili Edebiyatı	5	4	3
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	2	2
Matematik	4	2	2
Fizik	3	2	2
Kimya	3	3	-
Biyoloji	-	2	2
İngilizce	3	-	3
Beden Eğitimi	2	-	2
Milli Güvenlik	-	1	1
T.C.İnkılap Tarihi	-	1	1
Psikoloji	-	-	2
Kur'an- Kerim	4	4	3
Arapça	-	5	3
Fıkıh	2	2	2
Siyer	2	-	-
Arapça	-	5	-
Hadis	-	2	2
Akaid ve Kelam	-	-	2
Tefsir	-	-	3
Ahlak	-	-	1
Sağlık Bilgisi	1	1	-
Toplam	38 ders saati	38 ders saati	38 ders saati

Kaynak: Mahmudiye İmam Hatip Lisesi Sınıf Geçme Defteri

Okulun ilk mezunlarını verdiği 1986'ya kadar olan dönemde, son sınıf ve ara sınıfların ders programına bakıldığında, meslek derslerine ek olarak sayısal ve sözel derslerin bir arada verildiği bir program uygulanmıştır. Dört, beş ve altıncı sınıfların müfredatında resim, müzik, gibi derslerin olmayışı dikkat çekicidir. Daha sonraki 1990'lı yıllarda Dini Musiki dersi ve Resim dersi okutulmaya başlanmıştır. 1991 Mahmudiye İmam Hatip Lisesi Mezunu, Mustafa Çekiç (Görüşme, 15 Ağustos 2017 Mahmudiye) ile yapılan görüşmede “Bizde sayısal sözel diye bir ayırım yoktu. Meslek derslerinin dışında o zamanki diğer lise müfredatlarında olan dersleri de alıyorduk” demiştir. İmam Hatip Lisesi'nin kuruluş amacına uygun meslek dersleri ağırlıklı bir program izlenmiştir. Daha sonraki yıllarda da bu amaca uygun dersler okutulmuştur. Öğrenciler bir üst sınıfa geçtikçe meslek eğitimine ağırlık verilmiştir. Bu nedenle meslek ders saatleri sayıları her geçen yıl arttırılmıştır.

Tablo 4.21. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nin üniversiteye giriş sınavı başarı durumu

Yıllar	Sınava giren öğrenci sayısı	Ösym tarafından bir üst kuruma yerleştirilenler	Başarı oranı %
1986	15	6	% 40,0
1987	22	10	% 47,0
1988	16	4	% 25,0
1989	21	4	% 19,0
1990	11	3	% 33,3
1991	11	3	% 33,3
1992	23	5	% 22,0
1993	10	1	% 10,1
1994	21	5	% 24,0
1995	25	3	% 12,0
1996	19	3	% 16,0
1997	19	4	% 21,0
1998	Bu yıl mezun yok.	-	-
1999	42	3	% 7,0
2000	22	8	% 36,5
2001	19	3	% 16,0
2002	10	1	% 10,0
2003	9	1	% 11,0
2004	9	3	% 33,3
2016	14	1	% 7,5

Kaynak: İmam Hatip Lisesi Tasnif Edilmemiş Arşivi

Bundan sonraki yıllar günümüze daha yakın olmasına rağmen okul arşivinde mezunların üniversite sınav sonuçları hakkındaki belgelere ulaşılamamıştır. Okulun verilen yıllar içerisinde en başarılı olduğu dönem 1987 yılıdır. Daha sonraki en başarılı dönem ilk mezunlarını verdiği 1986'dır. Okul ilk iki sene verdiği mezunlardaki başarısını geçtiği bir yıl olmamıştır.

- Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nin Sportif ve kültürel alanlarda birçok başarısı vardır. Bazıları aşağıda sıralanmıştır.
- 1986-1987 Okullar arası voleybol turnuvası birincisi
- 1988-1989 Okullar arası voleybol turnuvası ilçe ikinciliği
- 1989 4x100 bayrak yarışması birinciliği
- 1998 Liseli genç erkekler 4x100 bayrak yarışması birincisi
- 2002 Kızlar voleybol ilçe birincisi
- 2009 Futbol İlçe üçüncüsü
- 2010 Eskişehir- Tepebaşı Kaymakamlığı'nın düzenlediği 11. Geleneksel Anı yarışmasında, il üçüncülüğü

- Yedinci Eskişehir Liseler Arası tiyatro şenliğine katılım ve teşekkür plaketi
- 2015-2016 kız Voleybol ilçe birincisi

Bunların dışında tarihi ve neden verildiği belli olmayan kupa ve madalya okulda sergilenmektedir.

4.3.5.4. Mahmudiye Kız Meslek Lisesi (1992-1996)

1992-1993 öğretim yılında yapımı tamamlanan yeni binada Kız meslek Lisesi, orta kısmı ile birlikte, çocuk gelişimi ve giyim bölümleriyle açılmıştır. 1994-1995 öğretim yılında Pratik Kız Sanat Okulu kapanmış, Kız Meslek Lisesi, okulun yerini almıştır. Kız Meslek Lisesi ek binasında uygulamalı ana sınıf olan bir okul olarak 2000-2001 öğretim yılının sonuna kadar kendi adıyla, eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Kız Meslek Lisesi, altı dönem mezun vermiştir. Altı yıl içerisinde 67 kız öğrenci mezun olmuştur. 2001'den itibaren okul Mahmudiye Çok Programlı Lise bünyesine dâhil olmuştur. Çocuk gelişimi bölümü olarak halen mezun vermektedir. 2017-2018 öğretim yılında son mezununu verecektir. Okulun il mezunu Mehmet kızı Sebile Özyılmaz' dır (Kız Meslek Lisesi Arşivi).

Tablo 4.22. Mahmudiye Kız Meslek Lisesi'nin ilk yıllarında okutulan dersler (1992)

Ders	4.Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf
Türk Dili ve Edebiyat	4	3	-
Tarih	4	-	
Fen Bilimleri	5	-	-
Matematik	5	-	5
İngilizce	4	-	-
Temel Sanat Eğitimi	6	-	-
Kalıp Hazırlama ve Giyim Uygulamaları	8	25	25
Din Kültürü	-	2	-
T.C. İnkılap Tarihi	-	2	-
Felsefe	-	2	-
Milli Güvenlik	-	2	-
Beden Eğitimi	-	2	-
Toplam	36 ders saati	38 ders saati	30 ders saati

Kaynak: Kız Meslek Lisesi Kredili Sistem Sınıf Geçme Dosyası

4.3.5.5. Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi (1976-2001)

Ticaret Meslek Liseleri'nin amacı, uygulanan programlar ile öğrencilere, alanı ve mesleği ile ilgili temel bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra, yeniliğe ve değişime uyum sağlayabilen, çevresindeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, hedeflerini belirleyip

bunlara ulaşmak için girişimlerde bulunabilen, yaratıcı, gelişime ve eleştiriye açık ve mesleki yeterliliklere sahip bireylerin yetiştirilmesini hedeflemiştir (MEB, 2010: 3).

Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi de bu amaçlar doğrultusunda, 1976-1977 Öğretim yılında, Köy Enstitüsü okul binaları olarak yapılan, daha sonra Mahmudiye Yetiştirme Yurdu'nun kullandığı yerleşkenin, Yetiştirme Yurdu'nun 1975'de Eskişehir'e taşınması ile boşalan binada açılmıştır. Kurulduğu ve 2001 yılına kadar faaliyet gösterdiği bu bina, bugün Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi tarafından kullanılmaktadır.

4.3.5.5.1. Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi'nde Eğitim

1976-1977 Öğretim yılında, ilk öğrencilerini 4.sınıf (lise 1)' dan başlayarak almıştır. İlk mezunlarını 1979 yılında vermiştir. Ara ve son sınıfa öğrenci alımı yapmamıştır. İlk yıl, dördüncü sınıfları üç şube ve 130 öğrencidir. Bir sonraki yıl, beşinci sınıfa, 130 öğrencinin 44'ü geçebilmiştir. 10 öğrenci tasdikname almış, 76 öğrenci ise sınıfta kalmıştır. Araştırmamız sırasında, diğer liselerde böyle farklı bir istatistiğe rastlanılmamıştır.

Dördüncü sınıftan, beşinci sınıfa geçen 44 öğrencinin de 36' sını son sınıfa geçebilmiş; 1978-1979 öğretim yılı sonunda mezun olmuşlardır. Bu öğrencilerin 20'si erkek, 16' sını kız öğrencidir. 1985-1986 öğretim yılına kadar pekiyi derece ile mezun öğrenci, olmamıştır. Bu süreçte okuldan 198 öğrenci mezun olmuştur. 1986'dan 1990'a kadar da yine pekiyi derece ile mezun öğrenci olmamıştır. Okulun bir diploma numaralı ilk mezunu, 1962 doğumlu Hüseyin Demir' dir. İlk pekiyi derece ile mezun olan öğrencisi (8,65 ortalama) 1986 mezunu Gülay Andaç 'tır. İlk kız mezunu ise Mehmet kızı Hülya Turan'dır. Okuldan 1979-2001 yılları arası, 306'sını erkek, 286'sını kız olmak üzere, 592 öğrenci mezun olmuştur. 30 öğrenci pekiyi derece ile 243 öğrenci iyi derece ile 316 öğrenci orta derece ile üç öğrenci de geçer derece ile mezun olmuştur (Ticaret Meslek Lisesi Sınıf Geçme ve Diploma Defteri). Pekiye derece ile mezun olan öğrenci azlığı dikkat çekmektedir.

Okulun sınıf geçme defterleri incelendiğinde, Kültür derslerinin lise birinci sınıftan sonra azalmaya başladığı, lise iki ve lise üçüncü sınıfta meslek derslerinin ağırlık kazandığı gözlemlenmiştir. Lise birinci sınıfta 10 saat olan meslek dersleri, Lise ikinci sınıfta 15 saate, lise son sınıfta 22 saate çıkar. Okulda öğrencilere on parmak daktilo eğitimi verilmekteydi. Sınavları da uygulamalı yapılmaktaydı. Temel ders olan muhasebe her yıl okutulmuştur. Okuldan mezun olan öğrencileri alanı Muhasebe' dir. 1994-1995 Öğretim yılına kadar iki yıl olan staj eğitimi daha sonraları bir yıla indirilmiştir. 1995'den sonra bilgisayar dersleri

hem daktilo hem bilgisayar derslerinin olduğu okulda, bilgisayarın yaygınlaşması ile 2000’den sonraki öğretim yıllarında, daktilo dersi kaldırılmıştır. 1998-1999 Öğretim yılının son sınıflarında da Animasyon, İşletme Bilgisi, Bilgisayar, Pazarlama- Satış Teknikleri Girişimcilik gibi yeni meslek dersleri okutulmuştur (Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi Arşivi).

1978-1996 yılları arası, kurum stajlarının iki yıl yapılmıştır. 1996’dan sonra ise sadece son sınıfta yapılmak üzere bir yıla indirilmiştir. Konuyla ilgili, 1996, Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi Mezunu, Ender Uçar (Görüşme, 16 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, “Bizim zamanımıza kadar stajlar iki yıldır, bizimle birlikte tek yıla indirildi. Ben İl Özel İdare’ye gitmiştim. Bizler artık daktilonun son zamanlarını gördük. Daktilo eğitimi yanında bilgisayar da öğrendik. Öğrendik dememek lazım aslında, çünkü okulumuzda iki bilgisayar vardı ancak sınıf 17 kişiydi. Neredeyse dokuz öğrenciye bir bilgisayar demek. Bilgisayarı sadece gördük diyebilirim. Ancak on parmak daktiloda çok iyiydik. Bizden sonra şartlar düzeldi. Bilgisayar yaygınlaştı” diyerek staj ve okuldaki eğitime değinmiştir.

Tablo 4.23. Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi’nin ilk yıllarında okutulan dersler

Ders	4.Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf
Türk Dili Edebiyatı	3	3	2
Türk Dili ve Kompozisyon	2	2	-
Tarih	2	2	3
Coğrafya	2	2	1
Matematik	4	4	-
Fizik Bilimine Giriş	4	-	-
İngilizce	4	4	3
Din Bilgisi	1	1	1
Beden Eğitimi	2	2	1
Ahlak	1	1	1
Turizm ve Sanat Eğitimi	2	-	2
Milli Güvenlik	-	-	1
Pazarlama ve Satış	2	-	-
Daktilografi	4	2	2
Muhasebe	3	4	6
Ekonomi	-	2	3
Hukuk	-	2	2
İstatistik	-	2	2
Ticaret Matematiği	-	-	3
Mesleki Uygulama	-	3	3
Toplam	36 saat	36 saat	36 saat

Kaynak: Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi Sınıf Geçme Defteri

Daha sonraki yıllarda Kültür dersleri fazla değişmemek kaydıyla, yıllar içerisinde meslek derslerine yenileri eklenmiştir. Örneğin; 1988-1989 öğretim yılının son sınıfında Bankacılık Teknikleri Bilgisi, Banka Uygulamaları dersleri okutulmuştur.

Okul, 2001-2002 Öğretim yılında Çok Programlı Lise (ÇPL) binasına taşınmış; Ticaret Meslek Lisesi olarak değil ÇPL bünyesinde açılan Muhasebe bölümü olarak öğretim vermeye devam etmiştir. ÇPL' de bulunan okulun arşivi tasnif ve bakım istemektedir. ÖSYM adlı klasörlerden öğrencilerin üniversite sınav sonuçları ve başarı düzeylerin ilişkin bilgilere ulaşılammıştır. Kişilerin vereceği bilgiler de yanıltıcı olabilmektedir. Okulun sportif başarılarında elde ettiği kupaları, madalyaları ÇPL, Kız Meslek Lisesi ile iç içe durduğundan hangi kupa hangi okulun ayırt edilememektedir. ÇPL idarecisi Ela Başkurt da bu durum hakkında kendisinin de yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir.

- Ticaret Meslek Lisesinde Görev Yapmış Müdürler:

- Ahmet Rıza ÖZHAN
- Mustafa ALTINBAŞ
- Ahmet BÖLÜKBAŞI
- Kadir EDEBALI. (Ticaret Meslek Lisesi Arşivi)

4.3.5.6. Mahmudiye Çok Programlı Lise

Çok Programlı Liseler, Türkiye'de Ortaöğretim düzeyinde eğitimin demokratikleşmesi, eğitimi genç nüfusa ulaştırmada önemli bir araç olarak görülmüştür.1980'de 10. Milli Eğitim Şurasında Çok Programlı Liselerin kurulması, kurulacaksa nasıl olması gereği tartışmaya açılmıştır. Görüş belirten katılımcılar böyle bir okul kurulursa Batı Avrupa' daki gibi öğretmen ihtiyacı, eğitim imkânları gibi birçok konuda tasarruf sağlayacağı düşüncesini belirttiler. 1992' de Türkiye'de 20 Çok Programlı Lise deneme amaçlı oluşturulmuştur (Öztürk, 1999: 241).

Okul, 16.09.1996 tarihinde, Kız Meslek Lisesi bünyesine Elektronik bölümünün de eklenmesi ile birlikte, bugünkü ÇPL adını almıştır. Okulun toplam alanı 5775 m² bina alanı 725 m² bahçe alanı ise 5050 m²dir. 2001-2002 Öğretim yılında Ticaret Meslek Lisesi kapanıp Muhasebe Alanı adıyla ÇPL'ye taşınmıştır. Kız Meslek Lisesi de Çocuk Gelişimi Bölümü, Giyim bölümü ile ÇPL adı altında öğretim vermeye devam etmiştir. 2003-2004

öğretim yılında Muhasebe Bölümü son mezunlarını vermiş ve bölüm kapatılmıştır. 2002 yılında alt sınıfı kalmayan Giyim bölümü de, bu tarihte kapanmıştır (Mahmudiye Çok Programlı Lise Arşivi).

2016-2017 Öğretim yılı sonunda Çocuk Gelişimi Bölümünün son bir sınıfı kalmıştır. 2017-2018 Öğretim yılı sonunda bu bölüm mezunlarını kapatılacaktır. Okulda Anadolu kısmı, Elektrik-Elektronik Bölümü ve Çocuk Gelişimi Bölümü vardır. ÇPL'nin temelini oluşturan elektronik bölümü 1999'da ilk mezunlarını vermiştir. O dönem 26 erkek öğrenci mezun olmuştur. Bir öğrenci pekiyi, dört öğrenci iyi, 21 öğrenci orta derece ile mezun olmuştur. 2015-2016 Öğretim yılı sonu itibari ile Muhasebe bölümünden 34 erkek öğrenci, 35 kız öğrenci olmak üzere 69 öğrenci mezun olmuştur. Elektrik- Elektronik Bölümünden, 293 erkek öğrenci mezun olmuştur. Çocuk Gelişimi Bölümünden de 117 kız öğrenci mezun olmuştur. Toplam 479 öğrenci mezun olmuştur.

Tablo 4.24. 2016-2017 Öğretim yılında Mahmudiye ÇPL'de Okutulan Dersler

Ders	Çocuk Gelişimi Bölümü	Elektrik-Elektronik Bölümü
Türk Edebiyatı	3	3
Dil ve Anlatım	2	-
Seçmeli Matematik	2	2
Seçmeli Geometri	2	-
Din Kültürü	1	1
Trafik ve İlk Yardım	1	1
Animasyon	2	-
Drama	2	-
İşletmelerde Beceri Eğitimi	24	24
Endüstriyel Kontrol Sistemleri	-	4
Seçmeli Mikro Denetleyiciler	-	3
Seçmeli Proje Hazırlama	-	1
Rehberlik	1	1
Toplam	40 ders saati	40 ders saati

Kaynak: Mahmudiye Çok Programlı Lise Haftalık Ders Çizelgesi

-Mahmudiye Çok Programlı Lise Müdürleri

- Yılmaz AYDIN
- Ayşe KÜÇÜK
- Kadir EDEBALI
- İlhan İLKAY
- A. Osman TEĞMENİNOĞLU
- Mevlüt ÇELİK
- Ela BAŞKURT (Mahmudiye Çok Programlı Lise Arşivi).

Okulun 2016' ya kadar ki mezunları, yükseköğretim ön lisan programlarına doğrudan geçiş hakkı elde etmekteydi. Özellikle Elektrik- Elektronik bölümü mezunlarının büyük bir kısmı bu hakkı kullanmışlardır. Örneğin 2009-2010 Öğretim yılında Çocuk Gelişimi bölümünden 10, Elektrik- Elektronik bölümünden 17 öğrenci mezun olmuştur. Bu öğrencilerin 16'sı Yükseköğrenim-ön lisans programlarına yerleşmişlerdir.

4.3.5.7. Yunusemre Anadolu Lisesi

2014'te Türkiye'deki diğer Anadolu Öğretmen Liseleri'nin kapatılması ile eş zamanlı olarak, 1936' dan itibaren çeşitli isimlerle varlığını sürdüren, öğretmen ve öğretmen adayı yetiştiren Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi kapatılmıştır. Bu tarihten itibaren Anadolu Lisesi'ne dönüştürülmüştür.

2014'te Yunusemre Anadolu Lisesi, sadece bir yıl öğrenci aldıktan sonra Yunusemre Teknik ve Mesleki Anadolu Lisesine dönüştürülmüştür. Yunusemre Anadolu Lisesi, Mahmudiye' deki en kısa süreli okul olma özelliğine sahiptir. 2016-2017 Öğretim yılında sadece 11.sınıfları bulunmaktadır. 2017-2018 öğretim yılında ilk ve son mezunlarını verecektir. Sayısal ve sözel ağırlıklı olmak üzere iki şubesi 46 öğrencisi bulunmaktadır. Anadolu Liseleri müfredatı uygulanmaktadır. Sayısal ve sözel sınıflarda okutulan dersler aşağıda ortak bir tabloda verilmiştir.

Erkek öğrencileri yatılı kalabilmekte, pansiyonu bulunmaktadır. İdari personeli ve öğretmenleri Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile ortaktır. Ayrıca yapılanması yoktur.

Tablo 4.25. Yunusemre Anadolu Lisesi 11.sınıfta Okutulan Dersler:

Ders	11.Sınıf
Beden Eğitimi	2
Dil ve Anlatım	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1
Felsefe	2
Görsel Sanatlar	1
Müzik	1
Almanca	2
İngilizce	4
Seçmeli Beden Eğitimi	2
Demokrasi ve İnsan Hakları	1
Fizik	4
Kimya	4
Biyoloji	3
Matematik	6
Seçmeli Coğrafya	4
Seçmeli Diksiyon ve Hitabet	1
Seçmeli Psikoloji	2
Seçmeli Tarih	2
Seçmeli Türk Edebiyatı	4

Kaynak: Yunusemre Anadolu Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi

4.3.5.8. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Anadolu Öğretmen Liseleri'nin kapatılması, köklü bir geçmişe sahip okulun yerleşkesinin, Tarım ve Hayvancılık alanında eğitim veren bir okula dönüştürülmesi fikrini doğurmuştur. Dönemin Milli Eğitim Bakanı ve aynı zamanda Eskişehir milletvekili olan, Nabi AVCI zamanında, 2015-2016 Öğretim yılında Yunusemre Anadolu Lisesi'nin Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi' ne dönüştürülmesi ile kurulmuştur. 2016-2017 Öğretim yılında 9. ve 10.sınıfları bulunmaktadır. Bu yüzden ilk mezunlarını 2018-2019 Öğretim yılında verecektir.

İlköğretmen Okulu'ndan kalma binada eğitim veren okulda, 16 derslik bulunmaktadır. Dört dersliğini Meslek Lisesi öğrencileri kullanmaktadır. Dört dersliğini Anadolu Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi kullanmaktadır. Okulda üç farklı müfredat uygulanmakta olsa da idare ortaktır. Okulda idaresinde, bir müdür, bir müdür başyardımcısı, bir idari işler müdür yardımcısı, bir de pansiyon işleri müdür yardımcısı bulunmaktadır. 29 öğretmen, bir teknisyen, bir memur, bir hizmetli, bir sağlık memuru görev yapmaktadır. Yatılı okuldur.

Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdür Yardımcısı Oğuz Mert (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede; okul ve öğrencileri

hakkında “Yakın çevremizden olduğu gibi, ülkemizin her köşesinden öğrenci gelmektedir. Devamsız üç öğrencimiz bulunmaktadır. Okulumuzda taban puan uygulaması yoktur. Destekleme kurslarımız açılmış olup öğrencilerimiz yararlanmaktadır. 9. ve 10. Sınıfları ikişer şube olan Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin 68 öğrencisi bulunmaktadır. 10. Sınıflarında iki bölüme ayrılmaktadır. Birincisi Tarım, diğeri de Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği' dir. 9. Sınıfları ortak sınıf olduğu için Türkiye' deki diğer Anadolu Liseleri müfredatı okutulmaktadır. Farklı olarak Mesleki Çalışma ve Sağlık Bilgisi dersi gösterilmektedir” demiştir.

Tablo 4.26.Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 10. Sınıfta Okutulan Dersler:

Ders	Tarım Bölümü	Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı
Dil ve Anlatım	2	2
Matematik	4	4
Fizik	2	2
Biyoloji	2	2
Kimya	2	2
Tarih	2	2
Coğrafya	2	2
Türk Edebiyatı	3	3
Din Kültürü	1	1
Müzik	1	1
Beden Eğitimi	2	2
İngilizce	4	4
Tarımsal Faaliyetler	3	-
Bitki Yetiştirme	3	-
Toprak ve Bitki	3	-
Genel Tarım	3	-
Hayvanlarda Anatomi ve Fizyoloji	-	3
İş ve Barınak Planlama	-	2
Mikrobiyoloji ve Hijyen	-	2
Yem Bilgisi ve Teknikleri	-	2
Zapturap ve Enjeksiyon	-	3
Rehberlik ve Yönlendirme	1	1
Toplam	40 ders saati	40 ders saati

Kaynak: Yunusemre Mesleki Teknik Anadolu Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi

10. sınıfa geçen öğrenciler, birinci dönem teorik bilgi ile öğretim yılına başlamakta; daha sonra uygulama sahalarında dersi yerinde işlemektedirler. 400 metre karelik profesyonel bir sera kurulan okulda, Tarım Bölümü öğrencileri kış mevsiminde de yerinde eğitime devam etmektedirler. 1940'larda Köy Enstitüsü dönemlerinden bugüne, okulun sahip olduğu geniş tarım arazisi, böyle bir bölümün uygulama aşamasında yerinde ve değerli olacaktır. Zaten okulun sahip olduğu alt yapı, böyle bir bölümün ve lisenin açılmasındaki temel nedendir. Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Bölümü öğrencilerinin de;

hayvan sağlığı, enjeksiyon, hayvanı zapturapt altına alma gibi temel bilgilerin yanında, modern hayvan yetiştiriciliği bilgilerine sahip olmaları hedeflenmektedir.

Müdür Yardımcısı Oğuz Mert (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede; *“Okulumuzun 2016-2017 Öğretim yılı itibari ile ilk 10.sınıf öğrencileri bulunmakta. Yeni bir oluşumuz. 10. sınıflar alan eğitimine geçiyorlar. Profesyonel seramız yeni kuruldu. Okulumuzun kadrolu meslek dersleri öğretmeni bulunmamaktadır. Tarım İl Müdürlüğü’nden yönlendirilen ziraat mühendisleri ile veterinerler bu sene derslere girmeye başladı”* demiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından günümüze uzun seneler geçse de Türkiye sahip olduğu potansiyel ile hala ziraat ülkesi görünümündedir. Geçen zaman içerisinde kırsal nüfus ne kadar %25’e gerilemiş olursa olsun, yine, Türk halkının büyük bir kısmı geçimini hayvancılık ve ziraattan kazanmaktadır.

Tarım ve Hayvancılığa dayalı sanayi de bu doğrultuda gelişmektedir. Öyle ise Türkiye, kendine yetebilen bir ülke olmanın yanında, küresel pazarlarda rekabet gücü yüksek ülke olmak istiyorsa, modern ziraat, modern hayvancılık alanında iyi yetişmiş nitelikli elemanını artırmalıdır.

Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi de bunun başladığı nokta olarak görülmektedir. 14 yaşında bu okula giren öğrenciler, okuldan mezun olduktan sonra bir üst öğretimde de kendini geliştirecek, Türkiye’nin ziraat ve hayvancılık alanındaki gelişimine katkı sağlayacaktır. Türkiye’de bu alanda yaşanan bazı sıkıntıların kaynağı da nitelikli bilgi ve eleman olmayışıdır. Televizyonlarda duyduğumuz Rusya’dan dönen tırlar dolusu domates, Almanya’dan dönen kayısı haberlerinin temel sebebi de budur.

Okulun sahip olduğu büyük tecrübe ve alt yapı, Türkiye tarımını ve hayvancılığını bir adım daha ileriye götüreceği düşünölmektedir. Okul yeni bir oluşum içerisinde. İlk zamanlar mesleki uygulamalarda, meslek dersi öğretmeni kadrosunun tamamlanmasında, alt yapı ihtiyacının giderilmesi konusunda sıkıntılar yaşanması doğal karşılanabilir. İlerleyen süreçte okulun, Türkiye tarımına ve hayvancılığına yön verecek nitelikli kişiler yetiştirmesi okulun hedefleri arasında görölmektedir.

4.3.6. Mahmudiye’de Yaygın Eğitim

Yaygın Eğitim, örgün eğitim görmemiş, örgün eğitim kurumlarının herhangi bir kademesinde yer alan veya örgün eğitimden çıkmış kişilere, örgün eğitimin yanında veya dışında planlanmış eğitim faaliyetidir. Yaygın eğitimde temel amaç, okuma- yazma kursları açmak, temel bilgiler vermek, bilgi ve beceri edindirmek, geliştirmek, geçim sağlayıcı yeni imkânlar meydana getirmektir (Öztürk, 1999: 252).

Bu amaçla Mahmudiye’de, iki yaygın eğitim kurumu vatandaşların bilgi, tecrübe, el becerisi, mesleki başarı gibi açılardan gelişimi için kurulmuştur. Bunlardan ilki Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu, diğeri de Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi’dir.

4.3.6.1. Pratik Kız Sanat Okulu (1970-1992)

Pratik Kız Sanat Okulu, 1970’de bugün Mahmudiye Belediyesi’nin malzeme ve araç garajı olarak kullandığı yerde şimdi var olmayan tek katlı binada açılmıştır. Okulun kuruluş amacı genç bayanlara ve kız öğrencilere meslek edindirmektir. Açmış olduğu kurslarla altı farklı alanda verdiği derslerle bu amaç doğrultusunda hizmet vermiştir. Okul, bir yıllık eğitim programına sahip yemek pişirme ve pasta alanı ile iki yıllık eğitim programına sahip olan İç giyim, dış giyim, nakış ve resim alanlarında öğrenci mezun etmiştir. Okul, ilk yıl 18 mezun vermiştir (Pratik Kız Sanat Okulu Arşivi).

Okul arşivi üç kez bina değiştirdiğinden, son olarak bulunduğu Çok Programlı Lisesi’nde birkaç kez tadilat amacıyla boşaltılmasından kaynaklı olduğunu düşündüğümüz nedenle, mezunlar hakkında yeterli bilgi edinmeyi engellemiştir.

Okulun ilk açıldığı dönemlere ait diploma defteri bulunmuştur. 1989’a kadar olan mezunları hakkında bir bilgi yoktur. Pratik Kız Sanat Okulu’nu diğer okul arşivlerinden ayıran farkı okuldaki faaliyetlere yönelik resimlerin, fotoğrafların bulunduğu albümün, yaklaşık 45 yıldır kaybolmadan durabilmiş bir albümünün olmasıdır. Albümde Pratik Kız Sanat Okulu’nun sergi açılışlarına dönemin velisinin geldiğini gösteren fotoğraf, öğrencilerin sene sonunda yaptıkları elbiseleri sergiledikleri defilelere ait fotoğraf, yemek pişirme ve pasta bölümünün kermesine ait fotoğraf, İç giyim, dış giyim, mutfak, şal, takım elbise, boyun atkısının sergilendiği fotoğraflar bu albümde bulunmaktadır.

1982-1983 öğretim yılı sene sonu sergisine ait fotoğrafında bulunduğu sayfada aynı yıl giyim bölümünün düzenlediği defilede halkın ilgisinin büyük olduğu görülür. 1987-1988

yılına ait defileye dönemin yerel sanatçılarının da katıldığı piyesler skeçler sergilendiği görülmektedir.

Ülkü Güney (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede; *“Yemek pişirme ve pasta bölümleri bir yıllık eğitim vermekteydi ve haftalık ders saati dördtü. Dış giyim, nakış, el sanatlarına dair diğer bölümler iki yıllık eğitim vermekteydi. Onlar da haftada sekiz saatti. 1972 yılındaki ilk mezunlardı. Eski belediye binasının ön tarafındaydı. Okul milli eğitim müdürlüğüne bağlı idi. Lise dengi bir okul değildi. Meslek edindirme amaçlı kurulan bir okuldu. Eskişehir merkezindeki Pratik kız sanat enstitüsüne devam edebiliyorduk; okulu bitirdiğimizde. Meral Hanım müdürümüzdü. Biz mezun olduktan sonra okul 1980’de Mahmudiyelilerin otel kahvesi dediği yerin üst katında öğretime devam etti. Okulun benzer faaliyetlerini, daha sonraları Halk Eğitim’in açtığı kurslar sürdürdü”* demiştir.

Halen Halk Eğitim Müdürlüğü’nde görevli Adil Sönmez ile görüşülmüştür. Kendisi belediyedeki işinden ayrılıp Milli Eğitim’de görev aldığı Pratik Kız sanat Okulu’nun son dönemlerinde çalıştığını belirtmiştir. Ülkü Güney’ in anlattıkları ile benzer bilgiler vermiştir. Adil Sönmez (Görüşme, 02 Şubat 2017 Mahmudiye) ile yapılan görüşmede; *“Okul, bugün belediye binasının avlusunda Eskişehir yolunun üzerindeydi. Daha sonra Otel kahvesinin üstüne taşındı. Ben de belediyeden ayrıldıktan sonra orada çalıştım. Daktilo memuru idim. Birçok kurs açılırdı. Okul iki yıllık eğitim veriyordu”* demiştir.

Pratik Kız Sanat Okulu’nun doktorunun olduğu Yunusemre İlköğretmen Okulu’nun (YİO) Mahmudiye Ortaokulu’na gönderdiği 7 Mart 1974, 213.1/576 sayılı yazıdan anlaşılmaktadır. Yazıda Pratik Kız Sanat Okulu doktorluğuna atanan Hüseyin Sümer’in 13.02.1974 tarihinden itibaren Yunusemre İlköğretmen Okulu’nda göreve başlayacağı bildirilmektedir (Mahmudiye Lisesi Arşivi).

4.3.6.1.1. Pratik Kız Sanat Okulu-Kız Meslek Lisesi’nde Eğitim

Okula kayıt yaptıracak öğrencilerin velilerinden, teminat belgesi alınmaktaydı. Öğrencinin okula devam durumunun takip edileceğini, okula ait eşya ve vasıtalara verilecek zarar durumunda, zararın itiraz edilmeksizin veli tarafından ödeneceği, adres değişikliklerinin okul idaresine hemen bildirileceği imza karşılığında garanti altına alınmaktaydı. (1961 Mahmudiye Doğumlu Ülfet Yenice’ nin okula kaydı sırasında babası Ali Osman Bey’den Alınan 1977 Tarihli Belge)

Öğrencilere iki yılın sonunda üniteyi başarı ile tamamlamaları durumunda, okul müdürü ve kurs başkanı tarafından, ünite bitirme belgesi ve kurs bitirme belgesi verilmiştir (Pratik Kız Sanat Okulu Arşivi). Öğretmenler, yapacağı sınavların okul idaresine sınavın nasıl yapılacağını anlatan bir dilekçe sunmuştur. 1989 tarihli giyim dalı seçmeli etek pantolon kursu uygulama sınavının, sınav süresi sekiz saattir. Öğretmen yuvarlak yakalı arkadan açık yanları ve arka yakası bijeter le bağlanarak tutan bebek önlüğünün resmini çizmiştir. Sekiz maddelik öğrencilerden yapmalarını istediği talimatlar bulunan bir bölümü yazdıktan sonra beş maddelik değerlendirilecek nitelikleri yazmıştır.

“... Değerlendirilecek nitelikler şunlardır:

- Kalıp hazırlama,
- Kalıbı kumaşa yerleştirme ve kesme,
- Biye'leri ince ve düzgün çevirme,
- Yaka oyuntusunun düzgünlüğü ve dikişlerin üst üste gelmesi,
- Bitmiş ütüsü.” (Öğretmen Birsen Mermer'e ait 22.05.1989 tarihli dilekçe)

1990'da Makine Nakışları, Model Uygulamaları ve Bluz, Çocuk Gelişimi ve Ruh Sağlığı, Beyaz İş Kursu gibi bölümler bulunmaktaydı.

4.3.6.1.2. Pratik Kız Sanat Okulu'nda Görev Yapmış İdareci, Öğretmen ve Memurlar

Arşiv taramasında, Pratik Kız Sanat Okulu'nun idareci ve personelinin kaydının tutulduğu sicil defterinde aralıksız 22 yıl kaydın tutulduğu görülmüştür. Aşağıda idareci, öğretmen ve personele ait bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.27. 1970-1992 arası Pratik Kız Sanat Okulu'nda görev yapmış personel

Adı Soyadı	Branşı	Görevi
Meral ALTINOK	Nakış	İlk müdür
Fatma USLU BAYRAKTAR	Biçki Dikiş	Öğretmen
Ülkü AKSEL	Ev Yönetimi	Müdür
Ülkü İŞIKSIZ	Resim	Öğretmen
Feriha AŞÇIOĞLU	Dış giyim	Müdür
Kamuran KIRCALI	Daktilo	Memur
Yüksel DURSUN	Resim	Öğretmen
Nuray SEZDİ	Aile Ekonomisi	Öğretmen
Aynur SAMLI	Aile Ekonomisi	Öğretmen
Gülşen ERHUN	El Sanatları	Öğretmen
Zeynep ERSEZ	Giyim	Öğretmen
Mürvet SEZER	Daktilo	Memur
Nazmiye EFE	Giyim	Öğretmen
Hacer KISACIK	Giyim	Öğretmen
Kübra ERDOĞDU	Nakış	Öğretmen
Sabiha İŞIKLI	Giyim	Öğretmen
Nurten GENÇEL	Giyim	Müdür
Nurten ULUKAMA	Giyim	Müdür
Zeynep DEMİRCAN	Giyim	Öğretmen
İlyas DİNÇER	Daktilo	Memur
Zehra KARAAĞAÇ	Giyim	Müdür
Aliye YÜKSEL	El sanatları	Öğretmen
Serap ÖYKEN	Nakış	Öğretmen
Birsen MERMER	Giyim	Öğretmen
Rahime SAPMAZ	Nakış	Öğretmen
İlknur ÖZOĞLU	Giyim	Öğretmen
Canan AYTAÇ	Okul Öncesi	Öğretmen
Ayşe UYAR	Giyim	Öğretmen
Özcan KAVAK	Daktilo	Memur
Adil SÖNMEZ	Daktilo	Memur
İlvan KORUMAZ	Aile Ekonomisi	Öğretmen
Zeynep DOĞRUOĞLU	Okul öncesi	Öğretmen

Kaynak: Pratik Kız Sanat Okulu Personel Sicil Defteri.

4.3.6.2. Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi

Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi, 1973'de Hükümet Konağında iki odadan müteşekkil bir kurum olarak açıldı. Faaliyetlerini uzunca bir süre burada yürütmüş olan kurum bu arada bina tahsisi için de gerekli yazışmaları yürütmüştür. Yaklaşık on yıl süren bu yazışmalardan kurumun olumsuz cevaplar aldığı arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. Örneğin Mahmudiye Halk Eğitim Müdürlüğü'nün 18.10.1976 tarih ve 718/618 sayılı arsa başvurusuna 18 Kasım 1977' de Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü 718 (26) 8771 sayılı yazısı ile cevap vermiştir. Ticaret Meslek Lisesi'nin bulunduğu futbol sahasından 1600 m²'lik kısmın Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi'ne tahsisi reddedilmiştir. (Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi Arşivi).

1985’de Tezel Sokakta 173 ada 7 parselde avlulu kerpiç ev olarak tapusu bulunan, Maliye’ye ait 2112 m² alana sahip arsa, kuruma tahsis edilmiş ve inşaatına başlanmıştır. 1987’nin sonuna doğru biten bina, kasım ayında dönemin Eskişehir valisi ve Mahmudiye ilçe kaymakamının da katılımıyla faaliyete açılmıştır. İmar planından zemin dahil üç kat olduğu anlaşılan binanın üçüncü katı yapılmamıştır (Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi Arşivi).

Mahmudiye’de 2000’li yılların başıyla birlikte at yetiştiriciliğindeki gelişme, Osmangazi Üniversitesi’nin de ilgisini çekmiş ve 2007 tarihinde Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Meslek Yüksek Okulu’nun (ESOGÜ MMYO) açılması kararı alınmıştır. Kurumun binası olmaması nedeniyle, Halk Eğitim Merkezi 1987 yılında taşındığı yeni binasını 2007 yılında açılan Yüksek Okula bırakmıştır. Bir süre, öğrenci azlığı nedeniyle nerdeyse 2/3 ü boş olan İmam Hatip Lisesinin birkaç dersliğini kullanan kurum, Mahmudiye Milli Eğitim Müdürlüğü’nün boşalttığı, Ticaret Meslek Lisesi olarak da kullanılmış tarihi binaya taşınmıştır. Faaliyetlerini hala burada sürdürmektedir.

2016-2017 Öğretim yılında bir müdür, bir müdür yardımcısı, bir memur, bir okul öncesi öğretmeni, bir bilişim teknolojileri öğretmeni, bir el sanatları öğretmeni ve bir hizmetlisi ile çalışmalarını sürdürmektedir. Açılan diğer kurslar görevlendirilen öğretmenler, usta öğreticiler eliyle yapılmaktadır. Açık Lise ve Açık Ortaokul iş ve işlemleri de 2012 yılından itibaren Halk Eğitim Merkezi tarafından yapılmaktadır. 2016-2017 Öğretim yılı itibari ile Açık Lisede 112, Açık Ortaokulda 26 öğrencisi bulunmaktadır.

Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi, her yıl düzenlediği etkinliklerle ilçe halkına hizmet vermektedir. Eskişehir’de düzenlenen etkinliklere katılmakta, çalışmalarını, ürünlerini sergilemektedir. Açılışından 2016 Eylül ayına kadar 238 tane, sertifika verdiği kurs açmıştır. Bu kurslarda 1651 erkek, 2351 bayan toplam 4002 kursiyer sertifika almıştır (Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi Belge Defteri).

Tablo 4.28. Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi'nde Açılan Kurslar

Dönem	Kurs sayısı	Sertifika alan erkek	Sertifika alan bayan	Toplam
1978-1979	1	17	-	17
1979-1980	2	-	57	57
1980-1981	3	-	44	44
1981-1982	3	15	55	70
1982-1983	4	35	56	91
1983-1984	2	35	56	91
1984-1985	5	-	28	28
1985-1986	2	5	14	19
1986-1987	1	-	19	19
1987-1988	3	6	45	51
1988-1989	3	4	39	43
1989-1990	5	-	93	93
1990-1991	6	-	81	81
1992-1993	3	4	34	38
1993-1994	6	8	102	110
1994-1995	5	-	69	69
1995-1996	2	-	55	55
1996-1997	5	16	64	80
1997-1998	5	11	64	75
1998-1999	4	7	33	40
1999-2000	5	8	37	45
2000-2001	6	40	45	85
2001-2002	6	55	53	108
2002-2003	8	47	103	150
2003-2004	5	39	36	75
2004-2005	6	38	51	89
2005-2006	1	38	51	89
2006-2007	7	146	49	195
2007-2008	9	93	82	175
2008-2009	14	142	58	200
2009-2010	14	142	58	200
2010-2011	13	78	117	195
2011-2012	10	54	70	124
2012-2013	10	78	117	195
2013-2014	13	107	163	270
2014-2015	4	43	13	56
2015-2016	23	273	267	540
Toplam	238	1651	2351	4002

Kaynak: Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi Belge Kayıt Defteri

Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi'nde açılan kurslar, Belge Kayıt Defteri'nde incelenmiş ve her birinin yıllar içerisinde açılma tekrarları kayıt altına alınmıştır. Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Belge Kayıt Defteri incelendiğinde, ilk kaydın Marangozluk kursuna ait olduğu görülür. Kurs, 2 Ekim 1978 tarihinde açılmıştır. 1974 saatlik bu kursa, 17 erkek kursiyer katılmıştır. Kurs 30 Mayıs 1980 tarihinde sona ermiştir. İlk belge numarası 166/1 ile 1962 doğumlu Sefa Yaşeren' e aittir.

İkinci kurs ise Mesudiye (Taşlıhöyük) Köyü'nde 1979'da açılan 804 saatlik biçki dikiş temel kursudur. 42 bayanın katıldığı ve belgelerini aldığı bu kurs 1980'in mayıs

ayında sona ermiştir. Belge alanların cinsiyete göre sayıları kıyaslandığında, kadınların erkeklerden %70 daha fazla katılım gösterdiği görülür. Bunun nedeni, açılan kursların daha çok kadınlara yönelik olmasından ve Mahmudiye kadınının dışı dönük, yeniliğe ve eğitime açık yapısından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Merkezin açtığı kurslara on yıllık devirle bakıldığında, giderek arttığı gözlenir. 2011-2016 dönemi sadece altı yıl olmasına rağmen, 2001-2010 aralığını şimdiden yakaladığı gözlenir. Bu artışın temelinde, değişen eğitim, sosyal ve ekonomik hayatın gerekleri yer almaktadır. 2000' den sonra artış gösteren bilgisayar kursları, kalorifer yakıcılığı kursu, Ortaokul ve lise sonu sınavlarına hazırlıklar gibi yeni ihtiyaçlar, kursiyer sayılarını etkilemiştir.

Kursların açıldığı yıllar ile dönemin sosyal - kültürel ve ekonomik şartları, öğretmen kadrosu, idarecilerin açılacak kursları belirlemedeki tutumu arasında sıkı bir ilişki vardır. Örnek vermek gerekirse 1984 yılında Halk Eğitimi Merkezi müdürü Erhan Tezcan, Kafkas-Çerkez kökenlidir. O yıl, 15 erkek, 9 bayan, toplam 24 kursiyerin katıldığı Halk oyunları-Kafkas yöresi halk dansları kursu açmıştır.

Halk Eğitim Merkezi'nin ilk müdürü Erhan Tezcan (Görüşme, 21 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede, Kafkas yöresi halk dansları kursu ilgili şunları aktarmıştır. *“Kendim de Kafkas kökenli olduğum için, Mahmudiye'deki Çerkezlerin hepsini tanırım. Böyle bir kurs açacağımı söylediğimde, çocuklarını severek gönderdiler. Çocukların hepsini de tanıdığım için velileri göndermek istemeseydi bile, getirme şansım vardı. Köken olarak başka bir müdür olsa böyle bir yaklaşım kurmakta zorlanırdı tabi ki”* demiştir.

Bir başka örnek vermek gerekirse, Başbakan Turgut Özal döneminde halk, alışveriş fişi toplamakta ve vergi iadesi ile gelir elde etmekteydi. 1981, 1982, 1987 öğretim yılında açılan üç farklı Daktilografi Kursu'na 43 erkek, 26 bayan toplam 69 kursiyer katılmıştır.

Muhasebe Temel Kursu'na ise 1984, 1988 arasında 11 erkek, 14 bayan toplam 25 kursiyer katılmıştır. Açılışından bugüne hemen her yıl giyim, biçki dikiş, trikotaj, makine nakış, el sanatları gibi kurslar açılmıştır.

1990'dan itibaren bilgisayarın hayatımıza girmesiyle bilgisayar kursları da açılmaya başlanmıştır. 1991, 1993, 1996, 1997, 2002, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008, 2010, 2011,

2012, 2013, 2014'de bilgisayar, ofis programları, bilgisayar işletmenliği kursları açılmış değişen teknolojiye halkın ayak uydurması amaçlanmıştır. Sobalı evlerden kaloriferli evlere geçişin başladığı 2000'lerin başı ile birlikte Kalorifer Ateşçiliği kursu açılmıştır. 2003'de 21, 2004'de 18, 2007'de 66, 2008'de 13, 2009'da 13, 2010'da 11, 2011'de dokuz, 2013'de 13 kursiyer katılmıştır.

2010'dan sonra Mahmudiyeye doğalgazlı kaloriferlerin geleceği haberleri üzerine, Halk Eğitim Merkezi ilçeye doğalgazın geldiği 2016 yılının öncesinde Doğalgaz Yakıtlı Kalorifer Ateşçiliği kurslarına 2010'da başlamıştır. 2010'da 10, 2012'de 12, 2013'de 16, 2015'de 18 kursiyerin katılımı gerçekleşmiştir.

2002'den itibaren Anadolu ve Fen Liselerine, üniversite sınavlarına hazırlık kursları açılmıştır. Günümüze kadar birçok öğrenci kurslardan yararlanmıştır. İş makineleri, kepçe gibi ağır makinelerin sayısının artması ülkemizde, inşaat sektörünün gelişimi operatörlere duyulan ihtiyacı arttırmıştır. 2008'de 18, 2009'da 18 kursiyerin katıldığı iş makineleri beco-kepçe kursu açılmıştır. Ülkede avcılığın yasal, belgeli ve bilinçli yapılması amacıyla 2000-2001 öğretim yılı itibari ile bugüne kadar 160 kursiyer Avcılık Temel Eğitimine katılmıştır.

- Hak Eğitim Merkezi'nde Görev Yapmış Müdürler:

- Erhan Tezcan-1973/1994
- Şerafettin ÇAYLI ve diğer vekil müdürler-1994-2001
- Tayyar ÖZMEN-2001/2006
- Halil GÖRESİNE-2006/2007
- Mehmet UYSAL-2007/2010
- Mehmet ALADAĞ-2010/2012
- Celal MENDERİS-2012- (Halen görevde)

4.3.7. Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürleri

Mahmudiye, 1954 yılında ilçe olduktan sonra, diğer devlet kurumlarının yapılanmaya başlaması ile birlikte, İlçe Milli Eğitimi' de oluşturuldu. Mahmudiye'nin

ilçeye dönüştürülmesinin, merkez ve 15 köyün, eğitim işlerinin daha hızlı ve yerinde yapılmasına imkân vermiştir.

O yıllardan itibaren, “İlçe Milli Eğitim Müdürleri Albümü” gibi bir çalışma yapılmadığı için, 1954’ ten itibaren İlçe Milli Eğitim müdürlerinin isimleri, ilçede kapanmış ve hala faaliyet göstermekte olan, 25 okulun diploma defterinin imza- tasdik kısımları karşılaştırmalı çalışılarak oluşturulmuştur.

1954’ den başlayarak Mahmudiye’ de görev yapmış İlçe Milli Eğitim Müdürleri sırasıyla şöyledir.

- Haydar BERKÖZ
- Vahit YILMAZ
- Ferit ÇAMOĞLU
- Fazıl ÖZEL
- Osman Zeki KURT
- Mustafa TEPECİK
- Muammer SALT
- İbrahim DEMİRÖZ
- Haydar KILINÇ
- Tefik Fikret AKTAN
- Osman ZİYA
- Mehmet ÇELİK
- Fatih Mehmet İNCİ
- Ömer Faruk ATILGAN
- Ruhi ARSLAN
- Cafer Tayyar TEKİN
- Ömer ÇİL
- Tuncer SUBAŞI

- İbrahim CEYLAN
- Muharrem BOĞDAY
- Behçet UYANIK
- Osman YETKİN

(Mahmudiye'deki Okulların Diploma Defterleri)

Vekâleten görev almış müdürler de burada yer almaktadır. Tevfik Fikret Aktan ve Behçet Uyanık en uzun süre görevde kalmış müdürlerdir. İki müdür de sekizer yıl görev almıştır. Osman Yetkin halen görevdedir.

4.3.8. Mahmudiye'de Yükseköğretim

Mahmudiye'de Yükseköğrenimin başlaması, Mahmudiye'de at yetiştiriciliği ile doğrudan ilgilidir. Türkiye'de resmi at yarışlarında koşan tayların önemli bir kısmının Mahmudiye'de yetişiyor olması, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin (ESOGÜ) ilgisini Mahmudiye'ye çekmiştir. 2007'de Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksekokulu (MMYO) açılmış; Türkiye yarış atı yetiştiriciliğine hizmet eden personel yetiştirilmeye başlanmıştır.

ESOGÜ MMYO'yu incelemeyen önce, Mahmudiye'de at yetiştiriciliğine bakmak gerektiği düşüncesinden yola çıkarak, Mahmudiye'deki resmi ve özel hara faaliyetleri ile bu haraların ESOĞÜ MMYO arasındaki bağlantılarını ve beklentilerini ele almak gerekir.

4.3.8.1. TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi

Mahmudiye'nin kuruluşunu 2.Bölümün 1. başlığında Mahmudiye'nin tarihçesinde ele almıştık. Mahmudiye Atçılık, Mahmudiye'nin kuruluşu ile eş zamanlıdır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ordunun eksiklerini ortaya koymuş, II.Abdülhamit, devlete ait çiftliklerin- haraların ihtiyaca cevap verecek düzeyde, düzenlenmesi yoluna gitmiştir. 1908 sonrası, II.Meşrutiyetin getirdiği belirsizlikler, devletin çiftliklerin masraflarından kurtulma arzusu, 1910'da Çifteler Harası'nın da kapatılması kararının alınmasına yol açmıştır. Çiftlik arazileri yirmi sekiz köy ahalisine dağıtılmıştır. Zirai aletleri, hayvan araç ve gereçleri orduya devredilmiştir. Yalnız, ordunun hayvan ihtiyacının karşılanabilmesi için 1911 yılında Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın gayretleri ile Remont Müfettişliği ve Remont depoları kuruldu. Çifteler Çiftliği de Aziziye Hara ve Aygır Deposu olarak yeniden açıldı; bununla birlikte Çifteler nahiyeye dönüştürüldü. Kurtuluş Savaşının kazanılması ve

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından Mahmudiye'deki devlete ait araziler üzerinde Çifteler Harası adı ile yeniden açıldı. 1984'de TİGEM Anadolu Tarım İşletmesine devredilen araziler bugün aynı isimle faaliyetlerini sürdürmektedir (Köksal,2009: 339-344).

Anadolu Tarım İşletmesinde Ocak 2016'da 60 memur, 26 kadrolu işçi, 151 taşeron işçi istihdam edilmektedir. TİGEM bünyesinde ülkemizde üç ayrı noktada safkan Arap atı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bursa/Karacabey, Malatya/Sultansuyu işletmeleri ile birlikte Eskişehir/Mahmudiye Anadolu Tarım İşletmesinde; 49 Kısırak, 13 Aygır kan hattı ve toplam 1197 baş damızlık at varlığı bulunmaktadır (TİGEM, 2017).

TİGEM'de yetiştirilen atlar arasından damızlık ihtiyacı dışındaki taylar açık arttırma usulü ile satışa sunulmaktadır. Mahmudiye Anadolu Tarım İşletmesi'nin 11 Ekim 2016'da sadece elit tay satışından elde ettiği gelire bakılırsa ilçenin at ve atçılık alanındaki potansiyeli ortaya çıkar. Bu satışta sadece 16 tay satılmış ve 3.770.000 TL gelir elde edilmiştir. Ülkemizde 2016 yılında yapılan 10 büyük yarışın altısını Mahmudiye'de yetişen taylar kazanmıştır. TİGEM'in aynı yıl yetiştiricilik geliri beş milyon liradır (TİGEM, 2017).

Tablo 4.29. TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi 2016 Yılı 2'li Erkek Tay Satışı

Sıra No	Atın Adı	Cinsi	Satış Fiyatı	Alan Müşteri
1	Bayçınar	2'li Erkek	120.000	Erol Yücel
2	Tuğalp	2'li Erkek	290.000	Tarkan Hasan ONAR
3	Özayberk	2'li Erkek	110.000	Şimşek Zaferi Hayvancılık
4	Sezgili	2'li Erkek	40.000	Fevzi Melih ASLANSOY
5	Mavi Ateş	2'li Erkek	40.000	Abdülşamet TEKİN
6	Bütünay	2'li Erkek	320.000	Tarkan Hasan ONAR
7	Kurnazbey	2'li Erkek	150.000	Ahmet Necdet HINÇ
8	Garzan Ateşi	2'li Erkek	450.000	Kadir KEÇELİOĞLU
9	Karkamış	2'li Erkek	390.000	Kadir KEÇELİOĞLU
10	Gergin	2'li Erkek	100.000	Ahmet ÇİÇEK
11	Artuklu	2'li Erkek	320.000	Feme Hayvancılık
12	Çağaçar	2'li Erkek	240.000	Fatih ÇİFTÇİ
13	Galiçya	2'li Erkek	380.000	Turgay YAVUZ
14	Miracım	2'li Erkek	200.000	Engin SEZEN
15	Özzafer	2'li Erkek	400.000	Uğur KAZANCI
16	Budunalp	2'li Erkek	220.000	Şeref AĞRI

Kaynak: TİGEM, 2017

Tüm tay satışlarını ve yetiştiricilik gelirlerini de katarsak Anadolu Tarım İşletmesi'nin 2016 yıllık tay geliri 15 milyon lirayı geçmektedir. Sadece bu veriler bile, Mahmudiye'de Atçılık üzerine açılan Meslek Yüksek Okulu'nun isabetli bir karar olduğu ortaya çıkmaktadır.

4.3.8.2. Türkiye Jokey Kulübü Mahmudiye Pansiyon Harası

At yarışlarının geçmişi Türkiye’de çok eski sayılmaz. Programlı yarışların ilk denemeleri 20. yy başlarına denk gelmektedir. Akson, (2015: 7) eserinde Türkiye’ de at yarışlarının tarihini beş devreye ayırır.

- 19. asır sonu ile 20. asır başını kapsayan dönem
- Birinci Dünya Savaşı ve Mondros Ateşkesi yılları dönemi
- Restorasyon yılları
- Yarış ve Islah Encümeni dönemi
- Türkiye Jokey Kulübü’ nün kuruluşuyla başlayan dönem

Türkiye’de at yarışçılığı ile ilgilenenler 1950’de yarışların geleceği ile ilgili arayış içerisine girmişlerdir. Buna neden olan olay 31 Temmuz 1949’da ki Veli Efendi yangınıdır. Bunun dışında halkın ilgisinin azalması da önemli bir gerekçeydi. Halk, o dönemde yarışlara özellikle basının etkisiyle hile yapılan bir kumar olarak bakmaktaydı (Üyken, 2015: 41). Hileli görülmesinde ve 31 Temmuz yangınının çıkmasında etkili olan olay Comtesse adlı atın starttan çıkamayışıdır. Comtesse’nin üzerine bahis oynayan halk, paralarının iadesini istemiş ve Veliefendi karışmıştır. Öfkeli gruptan ayrılan birkaç kişi bahis barakalarını ve hakem kulesini ateşe vermiştir (Akson, 2015: 130). Yangından yaklaşık bir ay sonra Veli Efendi yarışları yeniden başlamıştır. Ancak yarışların devamlılığı disiplinli bir yönetim ve kanunla olabilirdi. 14 Mayıs 1950 genel seçimlerini Demokrat Parti’ nin kazanması Jokey Kulübü’ nün kurulmasının yolunu açmıştır. Kendisi de bir at yetiştiricisi olan Demokrat Parti’nin önemli isimlerinden Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, kulübün kurulmasına büyük destek vermiştir. 2 Kasım 1950’de Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Saim Önhon, Prens Halim Sait, Nejad Evliyazade ve Sait Akson Jokey Kulübü’nü kurdular. Kuruluş amacı, Türkiye’deki at yarışlarını uluslararası standartlara yükseltmek yarışçılık ve yetiştiriciliğin gelişip ilerlemesini sağlamak olarak belirlenmiştir (Üyken, 2015: 43).

Jokey kulübünün en önemli döneminin 1953 senesi olduğu kabul edilebilir. Kulüp, Türkiye Jokey Kulübü adını almıştır. Başbakan Adnan Menderes imzası ile meclise at yarışları hakkında kanun sunulmuş 10 Temmuz 1953’te de kabul edilmiştir ve o günden itibaren günümüze kadar faaliyetlerini sürdürmüştür.

Katma değeri yüksek bir sektör olarak atçılık, gelişimini sürdürmektedir. Özellikle Mahmudiye'nin ülke atçılığına her yıl armağan ettiği şampiyon tayların varlığı Türkiye Jokey Kulübü'nün de ilgisini çekmiştir. Türkiye Jokey Kulübü Mahmudiye Pansiyon Harası (TJKMPH), 2001 yılında kurulmuştur. Seydi Suyu' nun ikiye böldüğü işletmenin, çayır tarafında 112 at kapasiteli iki tavla bulunmaktadır. İşletmenin merkez kısmında 184 at kapasiteli, 16 aygır ve 10 adette karantina kapasiteli olmak üzere toplamda 312 at kapasitesine sahip 8 kısrağın tavlası, 1 tane aygır tavlası bir tane de aygır tavlası bulunmaktadır. İşletme de üç veteriner hekim, iki sağlık teknisyeni, yedisi sezonluk olmak üzere 15 seyis bir nalbant ve altı memur görev yapmaktadır (TJKMPH İşletme Dosyası).

TJKMPH Müdürü Yurdaer Saçlı (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, hara ile ilgili şunları söylemiştir. *“İşletme pansiyon hizmeti verdiği gibi aşım sezonunda da işletme hem kendi aygırlarıyla hem de misafir aygırlarla aşım yapmaktadır. 2017’de pansiyon ücretleri kısrağın için 1500 lira, aygırlar için 3000 liradır. 5 Aralık 2014 tarihinde ruhsatı alınan at hastanesi pansiyonlu atların ihtiyacına cevap vermek amacıyla kurulmuştur. Hastanede iki adet ultrason cihazı bulunmaktadır”*.

Bir ara, TJKMPH'nin kapanması gündeme gelse de bugün burası hem Mahmudiye hem Türkiye atçılığına hizmet vermeye devam etmektedir. ESOGÜ MMYO' ya çevre incelemelerinde, öğrencilerin atı ve atçılığı yerinde görmesi, imkânı sağlamaktadır. Ayrıca 2014 Eylül ayından geçerli olmak üzere TJKMPH, ESOGÜ MMYO'ya yerleşen en yüksek puanlı ilk beş öğrenciye ve birinci öğretim yılının en başarılı ilk beş öğrencisine 350' şer liralık yardım yapmak için, Yüksekokulla altı maddelik protokol imzalamıştır (ESOGÜ MMYO, 2017). Protokolün öğrencileri teşvik açısından faydalı olduğu düşünülmektedir.

4.3.8.3. Mahmudiye’de Özel Haralar

Mahmudiyedeki özel hara ve çiftliklerden de son dönemde şampiyon taylar çıkmaktadır. Türkiye’de yarış pistlerinin, bugün Can Kardeşler, Türkiye’de yarış severlerin en çok tanıdığı atlardan birisi durumundadır.

Can Kardeşler’in sahibi, Muzaffer Can (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, at yetiştiriciliğine başlamasından şöyle bahsetmektedir. *“1940 doğumluyum. 1959’da Hara’da [Tigem, Anadolu Tarım İşletmesi] işe girdim. 2 sene çalıştıktan sonra askere gitti. 1963’de askerden geldim. 1985’de emekli oldum. 600.000 lira emekli ikramiyesi aldım. Üzerine 50.000 lira daha koyup 650.000*

liraya at aldım. Mahmudiyeliler: 'sen delisin, 25 sene çalıştın, gittin ata verdin, bu at ölürse' dediler. O zamanlar bisiklet alacak param yoktu; şuan iyiyim şükür. Şimdi 60 tane atım var. Bilge can, Kıvanç can, Muzaffer Çavuş, son olarak Can Kardeşler yetiştirdiğim şampiyon taylardır. Beni Türkiye'ye tanıtan benim ismimi taşıyan tay, Muzaffer Çavuş olmuştur. Can Kardeşler' in geliri, şimdilik 8.500.000 liradır. Toplam 36 yarış koştı, 28 yarış hiç geçilmedi. Diğer 8 yarışta ilk dörde girdi. Türkiye'de kupalı ne kadar yarış varsa hepsini kazandı. Dünya at yarışı birliğine kayıtlıyım. Hangi ülkede yarış varsa orada atlarım yarışabilir. At, Türkiye'de hobi olmaktan çıktı. Atçılık, milyarlarca liranın döndüğü, bir sektördür artık. Mahmudiye'de şahıslara ait 50'den fazla hara ve çiftliklerde 1700-1800 arası at bulunmaktadır. Türkiye'de bugünlerde Mahmudiye, at ile anılır oldu" diyerek Mahmudiye'de atçılığın geldiği noktaya da vurgu yapmıştır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda at yarışlarında şampiyon tayların Mahmudiye menşeli olmasında, başta TİGEM'in olmak üzere, TJKMPH ve sayıları şimdilik 54 olan özel çiftlik ve haraların etkisi yadsınamaz. Mahmudiye'de atçılık üzerine 300'e yakın insan istihdam edilmektedir. Asıl işi atçılık olmayan ama sektörden de etkilenen bir o kadar da kişi atçılıkla iç içe yaşamaktadır. Muzaffer Can gibi ömrü at ile geçmiş kişiler atı, akıllı hayvan gördükleri gibi geçim kaynağı olmanın dışında evlerinin bir bireyi görmekte, duygusal bir bağ kurmaktadırlar.

Muzaffer Can (Görüşme, 15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, bu durumu şöyle anlatmaktadır. *"Dün, oğullarım, Muharrem ve Hayati, Can Kardeşler' i Mahmudiye'deki yetiştirdiği çiftliğimize getirdiler. Geldi karşımda durdu. Onun da benim de gözleri doldu, inanın. 'Ben geldim' dedi beden diliyle. Hadi koş dedim. Çayırdaki çocuklar gibi eğlenerek koştu. Bir süre sonra yanıma geldi. 'Ben buraya aitim, kendimi yeniden buldum.' der gibiydi. Koştuğu yarışlarda seyirci rekoru kırar. Seyirci alkışlasın selam verir. Fotoğraf çektirmek isteyenlere poz verir. Yarış kaybedsin ağlar, şeker ver yemez. Nasıl diyeyim, insan gibi hayvan" demiştir.*

4.3.8.4. Mahmudiye At Yetiştiriciler, Geleneksel At Sporları, Gençlik ve Spor Kulübü Derneği

Mahmudiye At Yetiştiriciler, Geleneksel At Sporları, Gençlik ve Spor Kulübü Derneği (MAYAD), Mahmudiye'de atçılığı bir adım daha ileri götürebilmek amacıyla, 2016 yılında kuruldu. 2017 yılında faaliyetlerine resmen başladı.

Dernek, 2016'da TJKMPH' nin kapatılmasının Mahmudiye ve atçılığına zarar vereceği düşüncesi ile çeşitli girişimlerde bulunmuştur. 2017 başında TJKMPH' nin yeniden açılmasında çaba sarf etmiştir. Bir çok şampiyon tay yetişmesine rağmen, Mahmudiye'nin yeteri kadar tanınmadığını belirten MAYAD başkanı Yenel Kaya (Görüşme, 19 Ağustos 2017, Mahmudiye) ilerleyen süreçte derneğin projelerinden, TİGEM ve ESOGÜ-MMYO'dan beklentilerini şu şekilde anlatmaktadır

“Türkiye’de TJK yarışlarını koşan, kazanan atların %80’i Mahmudiyeli. Bunu sadece atla ilgili olan insanlar biliyor. 50 kilometre ileride Eskişehir’de insanlara sorun Mahmudiye’de atçılık var mı? deyin pek doğru cevap alamazsınız. Bu da bizim eksikliğimiz. Bizim amacımız bunu gerçekleştirmek. Derneğin gelecekteki amaçları içerisinde yer okçuluğu ve at üzerinde okçuluk gibi etkinlikleri gerçekleştirmek vardır. Mahmudiye Belediyesi’nin de desteği ile Osmanlı stili ok ve yay yaptırdık. Okullar açıldığında kurslarımıza başlayacağız. Beş-altı çok iyi okçumuz çıksa, ilçemiz için güzel olmaz mı? Lisans çıkartalım. Milli takımlara oyuncu gönderelim. Ay yıldızlı forma giyen bir Mahmudiyeli neden olmasın. ESOGÜ-MMYO öğrencilerini ilçedeki TJKMPH ve TİGEM’e götürmektedir. Bizim dernek olarak beklentimiz öğrencilerin daha küçük çiftliklere de yönlendirilip oralardaki tecrübeleri edinmelerini de sağlamasıdır. Neticede buradaki ön lisans programını bitiren öğrencilerin bir kısmı küçük çiftliklerde de çalışacaktır. TİGEM’den beklentimiz ise, elit tayları zaten ilçe dışında Bursa-İstanbul’da satmakta en azından geçen yıllarda satışını ilçede yaptığı ama şuan ilçe dışında gerçekleştirdiği Kontenjan Dışı Taylar’ın satışını eskiden olduğu gibi tekrar ilçemizde gerçekleştirmesidir. Bu gerçekleşirse belediyemize, esnafımıza, küçük çiftliklere ilçemiz iç turizmine büyük katkı sağlayacaktı. TİGEM Genel Müdürümüz daha önceden ilçemizde Tarım İlçe Müdürlüğü yaptığı için, kendisine ilettiğimiz bu beklentiye sıcak baktı. Umarım TJKMPH’nin tekrar açılmasındaki yürüttüğümüz çaba gibi, olumlu sonuç alırız” demiştir.

MAYAD üyesi Mehmet Gündoğdu (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede, Türkiye’de yetişen 1000 Arap atının 500-600’ünün, 1000 İngiliz atının da 300 kadarının yarışlarda koşabildiğini, diğerlerinin idmanlar sırasında sakatlanarak yarış hayatının bittiğini belirtmektedir. Akademik temele dayanmayan bilgi ile at yetiştiren antrenörlerin, atları koşuya hazırlarken uyguladıkları yanlış eğitimlerin buna neden olduğunu söylemektedir. Mehmet Bey şöyle devam etmiştir: *“Çarıklı erkan-ı harp’ dediğimiz, atadan öğrenme yöntemlerin bırakılması gerekir. Artık okullu iyi antrenörler işi*

ele almalı. ESOGÜ MMYO, konkur dediğimiz, atların yüksek atlama yaptığı eğitimler, etkinlikler dışında, düz koşuda atların eğitimi için, antrenör adayı öğrencileri geliştirecek çalışmaları yaygınlaştırmalı. ESOGÜ MMYO öğretim görevlileri, öğrencileri, gelsinler bizim çiftliklerde ne yapabiliriz Mahmudiye atçılığını nasıl ileri götürürüz. Yetişen tayları düz koşuya nasıl adapte ederiz diyerek, beraber çalışalım. Türkiye’de çok iyi hocalar var. Onlardan da faydalanılmalı” demiştir.

Her iki görüşmeden de çıkan sonuç benzer görünmektedir. ESOGÜ MMYO, küçük işletmelere daha çok ilgi göstermesi yönünde bir beklenti vardır. Atçılığın gelişmesi için küçük işletmelerin de sistemin içerisinde aktif rol almasının, faydalı olacağı düşüncesindedirler.

4.3.8.5. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksek Okulu:

ESOGÜ-MMYO, 2007 yılında daha önce Halk Eğitim Merkezi olarak yapılmış binada, ülke atçılığına nitelikli insan yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Eğitim kadrosunda bir Yardımcı Doçent, dört antrenör öğretim görevlisi, bir öğretim görevlisi, bir veteriner öğretim görevlisi, bir nalbant, bir seyis, üç idari görevli, üç hizmet personeli, dokuz güvenlik görevlisi bulunmaktadır (MMYO, 2017).

Mesleki eğitim programının teorik dersleri projeksiyonlu sınıflarda anatomi laboratuvarında, 17 kişilik bilgisayar laboratuvarında ve 90 kişilik konferans salonunda yürütülmektedir. Kütüphanesinde 350 kitap bulunmaktadır.

Uygulamalı dersler, 90 dekarlık At Bakımı ve Uygulama Tesisi’nde gerçekleştirilmektedir. Uygulama eğitimleri için her iki öğrenciye bir at düşmektedir. Bu tesis mesleki eğitim için tasarlanmış 2800 m² kapalı alan içinde, 1800 m² lik kum zeminli kapalı maneaj, kafeterya, 13 atlık tavla bay ve bayanlar için hazırlık odaları, mutfak, tuvalet, duşlar ile 450m² lik kapalı alana sahip 10 atlık at tavalası ve at bakım alanlarını barındırmaktadır. Atlar için 350 metre uzunluğa sahip idman pisti ve starting box ile donatılmıştır. 20x40 metre ölçülerinde kum zeminli açık maneaj ile her biri yaklaşık dört dönümlük dört adet padok atların serbest dolanımları için tasarlanmıştır. Burası aynı zamanda engelliler için Atlı Terapi ve Rehabilitasyon Merkezi’ne de sahiptir. Öğrencilerin barınmaları için 35 yataklı yatakhane bulunmaktadır. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri için PS4 oyun konsolu, televizyon ve oyun salonu, masa tenisi ve bilardo masası, kafeterya bulunmaktadır (MMYO, 2017).

Okulun mevcudu 30 olarak belirlenmiştir. ESOGÜ-MMYO Müdürü, Yrd. Doç. Dr. Hakan Çalışkan (Görüşme, 17 Ağustos 2016, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede “Sayının az olması, mesleki kalitenin yüksek tutulmak istenmesinden kaynaklıdır” demiştir.

“Okul, YGS 6 puan türünde öğrenci almaktadır. 2017-2017 Öğretim yılında en yüksek puanlı öğrenci 338,9 ile en düşük puanlı öğrenci 236,5 ile okula yerleşmiştir. Okulu tercih eden en başarılı ilk beş öğrenciye 350 tl burs, ikinci sınıfa başarı ile geçen ilk beş öğrenciye 350 tl burs, iki öğrenciye kısmi zamanlı sigortalı işte çalışma imkânı sağlanmakta, bir öğrenciye Yüksekokul bursu verilmektedir. Üç öğrenciye yemek yardımı yapılmaktadır” (Öğretim görevlisi Adem Aslan ile Gerçekleştirilen Görüşme, 17 Ağustos 2016, Mahmudiye).

Öğrenciler birinci sınıfın birinci döneminde tulum ve binicilik kıyafetleri ve çizme almak zorundadırlar. Tesislerde öğrencilere nöbet uygulaması yapılmakta, her öğrenci sırasıyla öğretim görevlileri eşliğinde tesisin ve atların bakımı ile ilgili belirlenen işleri yerine getirmektedirler (ESOGÜ-MMYO Arşivi).

ESOGÜ-MMYO ile birlikte Türkiye’de aynı programda eğitim veren sekiz yüksekokul bulunmaktadır. Buldukları üniversiteler şöyledir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Kapadokya Meslek Yüksek Okulu, İstanbul Üniversitesi-Veteriner Fakültesi, Kocaeli Üniversitesi-Kartepe Meslek Yüksek Okulu (Kız-Erkek öğrenci ayrı programlı), Bursa-Uludağ Üniversitesi Mennan Pasinli Meslek Yüksekokulu, Malatya-İnönü Üniversitesi Akçadağ Meslek Yüksekokulu, Elazığ-Fırat Üniversitesi-Sivrice Meslek Yüksekokulu’ dur. (Basarisiralamalari, 2017)

4.3.8.5.1. ESOGÜ-MMYO’ da okutulan dersler

ESOGÜ-MMYO, dört dönem esasına dayalı eğitim vermektedir. Atçılık eğitimine dayalı ağırlıklı derslerin yanında, Türk Dili, İngilizce, Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi, Bilgi Teknolojileri dersi de okutulmaktadır.

Tablo 4.30. ESOĞÜ MMYO 1.Sınıf Güz ve Bahar Dönemi Okutulan Dersler

Güz Dönemi	T	U	K	Bahar Dönemi	T	U	K
At ve Ahır Bakımı 1	0	4	2	At ve Ahır Bakımı 2	0	4	2
Türk Dili 1	2	0	0	Türk Dili 2	2	0	0
İngilizce 1	3	0	0	İngilizce 2	3	0	0
Binicilik 1	2	2	3	Binicilik 2	2	2	3
At Fizyolojisi	2	0	2	Atlarda Temel Eğitim 2	2	2	3
Atçılığa Giriş ve Tarihçe	2	0	2	At Beslenmesi	2	0	2
At Anatomisi	2	2	3	Atçılık Meslek Sağlığı ve Hijyen	1	0	1
Atlarda Davranış	2	2	2	Haracılık ve Meracılık	2	0	2
Atlarda Temel Eğitim 1	2	2	3	At Irkları ve Dağılımı	2	0	2
Dünyada Atçılık Uygulamaları	2	0	2	Temel Bilgi ve Teknolojileri Kullanımı	2	2	3
At Donanım ve Ekipmanı	1	0	1	Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi 2	2	0	2
Temel Bilgi ve Teknolojileri Kullanımı	2	2	0	Nalbantlık ve Nal Kullanım Tekniği	0	2	2
Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi 1	2	0	2	-			
Toplam	25	17	22	Toplam	20	12	22

T: teorik **U:** uygulama **K:** kredi

Kaynak: ESOĞÜ-MMYO Haftalık Ders Çizelgeleri

Tablo 4.31. ESOĞÜ MMYO 2. Sınıf Güz ve Bahar Dönemi Okutulan Dersler

Güz Dönemi	T	U	K	Bahar Dönemi	T	U	K
At Antrenörlüğü 1	2	2	3	At Antrenörlüğü 2	2	2	3
Nalbantlık ve Nal Kullanımı	0	3	2	Genel Muhasebe	2	0	2
At Mikrobiyolojisi	2	0	2	Binicilik 4	2	2	3
Kişisel Gelişim Ve Davranış	2	0	2	Tohumlama ve Gebelik	2	1	2
At Yarış Pistleri ve Yöneticiliği	1	0	1	At ve Ahır Bakımı 4	0	4	2
Binicilik 3	2	2	3	Tesis Tarım Yönetimi	2	0	2
At Kazalarında İlk Yardım 1	2	1	2	Toplumsal Duyarlılık	1	0	0
Atçılık İşletme Ekonomisi	2	0	2	At İşletme Hukuku	2	0	2
At Ayak Hastalıkları	2	2	3	Yarış Atı ve Yetiştiricilik Mevzuatı	2	0	2
At ve Ahır Bakımı 3	0	4	2				
At Antrenörlüğü 1	2	2	3				
Toplam	17	16	25	Toplam	15	9	18

T: teorik **U:** uygulama **K:** kredi

Kaynak: ESOĞÜ-MMYO Haftalık Ders Çizelgeleri

4.3.8.5.2. Basında ESOĞÜ-MMYO Haberleri

ESOGÜ-MMYO, kuruluşundan bugüne, haber sitelerinin, yerel ve ulusal gazetelerin ilgi odağı olmuştur. Aşağıdaki haber linkleri ziyaret edildiğinde, öğrencilerinin mezun olduklarında iş arama sıkıntısı yaşamadığı yani iş garantili bir okul olduğu görülmektedir. Dikkat çeken haberlerden biri ise, yıllardır genel cerrahi uzmanlığı yapan bir doktorun, 16 yıl sonra, at sevgisi üzerine üniversite sınavına girip kazanması, eğitime başlaması ve iki yıl eğitimin ardından at antrenörlüğüne geçmek istemesi üzerinedir. Mart 2017 itibari ile yerel ve ulusal gazetelerde 37 adet habere rastlanmıştır

4.3.8.5.3. ESOĞÜ-MMYO Mezunları

Yüksekokul açılışından günümüze kadar, 121 erkek 29 kız öğrenci mezun etmiştir. Mezunlarının büyük bir kısmı ulusal yarışlarda önemli dereceler elde etmiştir.

Tablo 4.32. ESOĞÜ-MMYO' nun Mezun Öğrenci Sayısı

Mezun Olunan Yıl	Kız	Erkek
2008-2009	3	24
2009-2010	2	15
2010-2011	2	17
2011-2012	4	22
2012-2013	3	16
2013-2014	5	9
2014-2015	5	11
2015-2016	5	7
Toplam	29	121

Kaynak: ESOĞÜ-MMYO, Arşivi

Tabloda kız öğrenci sayılarında değişim olmazken; Erkek mezunlarda ise yıllar içerisinde dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir. 2016 öğretim yılı itibari ile 150 öğrenci mezun olmuştur. Okulun ilk mezun verdiği yıllarda mezun sayılarındaki dalgalanma normaldir. 2013 yılından itibaren 12-18 mezun olması, okulun öğrenci sayısı ile ilgili politikası ile uyumludur.

4.3.8.5.4. ESOĞÜ-MMYO'dan Mezun Olanların İstihdamı

ESOGÜ-MMYO mezunları, işsizlik sorunu çekmemektedirler. Mezunlar çok kısa sürede iş bulabilmektedir. Hatta bazı öğrenciler okul bitmeden iş antlaşmaları yapmaktadır. Aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi öğrencilerin antrenörlüğünü yaptığı atlar büyük

başarılar elde etmektedir. Bu durum, çiftlik ve hara sahiplerinin dikkatini de çekmektedir ki öğrenciler işsizlik sorunu yaşamamaktadırlar.

Tablo 4.33. Düz Koşuda (Türkiye Jokey Kulübü'nde) Antrenör Olarak Çalışan Mezun Öğrencilerin Koşu Sayıları ve Elde Ettikleri Dereceler:

Antrenör	Koşu Sayısı	1.	2.	3.	4.
Melek Özgül	421	58	45	47	54
Ferhat ÇELİK	352	28	28	23	29
Reşit KARATAŞ	177	13	8	14	15
Ali ASLAN	137	17	14	17	10
Anıl Karabıyık	928	113	101	78	111
Bekir KALKAN	763	70	59	64	81
Damla TOPRAK	65	4	10	9	4
Davut YENTÜR	736	58	70	68	64
Hakan AKRAÇ	1049	88	91	102	83
İsmail ALPUĞUR	706	40	41	65	62
Mehmet CÜCEL	176	26	25	22	15
Mülayim ANAT	692	105	89	82	80
Onur DOĞAN	61	9	10	3	5
Sefa ARSLAN	523	87	52	54	50

Kaynak: ESOĞÜ-MMYO Arşivi

Türkiye’de artık yetiştirdiği taylarla ve kazandığı birinciliklerle marka olmuş ilçenin, Yüksekokulu’ndan yetişen mezunları ile de, Türkiye atçılığına etkisi yukarıdaki tabloda da görülmektedir. 2012 yılında mezun olan öğrenci Mehmet Cücel’ in dört yıl gibi kısa bir sürede 2016 Gazi Koşusu’ nu Graystorm isimli at ile kazanması bir örnektir.

4.3.8.5.5. ESOĞÜ-MMYO’nun Düzenlediği Etkinlikler

ESOGÜ-MMYO’nun düzenlediği Etkinlikleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- 2007 Ağustos, ESOĞÜ Senatosu’nun okulun açılışı öncesi ziyareti.
- 27 Ekim 2007, Dr. Fuat Ünver’in Türkiye Binicilik Sporları konulu konferansı.
- 2007 Kasım, ESOĞÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Yönetim Kurulu’nun okuldaki toplantısı.
- 2008 Mahmudiye Halk Şenliğine katılım, Mahmudiye Kaymakamlığı, ESOĞÜ rektörlüğü ve Mahmudiye Belediyesi’nin ortak organizasyonu ile ilk kez düzenlenen halk şenliğine ESOĞÜ, Halk Bilim Araştırma Merkezi, halk dansları topluluğunun katılımı.

- 18 Haziran 2008, Türkiye İnsan Kaynakları Vakfı ile ESOGÜ arasında yürütülen ortak çalışma kapsamında dokuz farklı üniversiteden 79 üniversite öğrencisi ESOGÜ-MMYO'da misafir olmuştur. Proje kapsamında Güral Porselen yönetim kurulu üyesi, Sema Güral'ın "*Mesleki kariyer ve başarıda sabır ve çalışmanın önemi*" konulu bir konferans sunumu.
- 1 Haziran 2009' da okul öğrencilerinin, Bursa Hipodromu'na gezisi.
- 16 Haziran 2009' da Dr. Fuat Ünver'in, Binicilik Sporunu konulu konferansı.
- 1 Mart 2010' da M. Erdinç Düzarat'ın " Dünyada ve Türkiye'de At Yarışçılığı ve Yarış Atı Yetiştiriciliği" konulu düzenlediği panel.
- 29-30 Nisan ESİNKAP Proje Pazarı'na katılım, Eskişehir ili İnovasyon Stratejileri için kapasite oluşturma projesi kapsamında 1. Ar-ge Proje Pazarı Eskişehir Sanayi Odası tarafından organize edilmiş ve TÜBİTAK tarafından desteklenerek 29-30 Nisan 2010 tarihlerinde Eskişehir'de gerçekleştirilmiştir. Proje pazarında okul "*Atçılık sektöründe yeni yaklaşımlar: Hipoterapi ve Atlı Turizm*" konulu projenin Yrd. Doç. Dr. Hakan Çalışkan tarafından sunumu
- Haziran-Eylül 2010 Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü'nün kurmayı planladığı Atlı Çevik Kuvvet Birliğinin oluşturulması amacıyla 25 personele at bakımı ve binicilik kursunun okul bünyesinde verilmesi.
- 29 Ekim 2011'de İzmir Atlı Spor İhtisas Kulübünü ziyaret.
- 16 Haziran 2012 'de Meslek Yüksek Okuluna yaptığı katkılardan dolayı Eskişehir Atlı Spor Kulübü başkanı ve TJKMPH idarecisine teşekkür töreni.
- 2013 EQUIST İstanbul At ve Binicilik Fuarına katılım.
- 12 Eylül 2013, Ankara, Şehit Emniyet Müdürü Gaffar Okkan Atlı Polis Eğitim merkezini ziyaret.
- 12 Eylül 2013, TJK- Ankara Hipodromunu ziyaret.
- 12 Nisan 2013 Ardahan Rahvan At Binicilik Kültür ve Spor Kulübünü ziyaret ve Posof- Rahvan Atları inceleme.
- 13 Şubat 2013, Osmanlı Tarihi araştırmacısı Prof. Dr. Caroline Finkel'in okulu ziyareti,

- 15 Aralık 2015, ESOGÜ Valide Mal Hatun Anaokulundan yaklaşık 120 öğrencinin okulu ziyareti.
- 2 Haziran 2015, Çifteler Anaokulu'ndan gelen öğrencilerin okulu ziyareti.
- 22 Temmuz-2 Eylül 2015, 80. Yıl Halis Toprak Sevgi Evleri Çocuk Yuvasının Okulu ziyareti.
- Temmuz 2015, Eskişehir Gençlik Spor İl Müdürlüğü'nün düzenlemiş olduğu yaz etkinlikleri kapsamında 18 öğrenciye sekiz haftalık temel binicilik eğitimi verilmesi.
- 19 Ekim 2015, Eskişehir Valiliği Türk Dünyası Vakfı ve ESOGÜ işbirliği ile yapımı tamamlanan atlı terapi ve rehabilitasyon merkezi ile at eğitim ve binicilik tesisinin açılışı.
- 01 Aralık 2015, ESOGÜ Kadın Araştırmaları ve Uygulama ve Araştırma Merkezi Doç. Dr. İnci Parlaktuna'nın "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Ata Biniyoruz*" konulu söyleşisi.
- 4 Ekim 2016, Türkiye Binicilik Federasyonu At Terbiyesi, Pony ve Engelli Biniciler Kurulu Üyesi Tülya Kurtulan ve Veteriner Hekim Senan Ansen' in ülkemiz ve dünyada binicilik sporu ve atçılık sektöründeki yeri konulu söyleşisi.
- 25 Kasım 2016, Kadına Şiddeti Konuşuyoruz, BM Kadına Şiddete Son Turuncu Etkinlikleri sonunda kadınlara at binme etkinliği yapılması. (ESOGÜ MMYO, Arşivi)

4.4. Mahmudiye'de Öğretmen Yetiştirme

4.4.1. Mahmudiye Eğitim Kursu'nun açılmasından önce Türkiye

1912 Balkan Savaşı öncesinde de, savaştan, seferberlik emirlerinden bıkmış olan Anadolu insanı, Balkan Savaşları ve onu takip eden süreçte, Birinci Dünya Savaşı ile karanlığa bürünmüş, savaş sonunda geleceğinden ümidini kesmiştir.

Downey' nin (1975: 238) eserinde bahsettiği, Kanuni ile Rokselan' ın (Hürrem Sultan) evlenme törenlerindeki ışıltılı İstanbul geceleri, ihtişam ve süper güce sahip Osmanlı İmparatorluğu, mazideki bir anı olarak kalmıştı. İtilaf donanmasına ait savaş gemileri İstanbul limanında ve namluları Yıldız Sarayı'na çevrilmiş durumdaydı.

Birçok cephede başarılar kazanmış Osmanlı Generali Mustafa Kemal Paşa, kendisine inanan bir grup arkadaşı ile kurtuluş çareleri aramaya başlamıştır. Amasya Genelgesi'nde de belirtildiği gibi “*Milletin istiklalini, yine milletin azim ve kararı*” sağlayacaktı. Amasya Genelgesi'ni ve Kongreleri takip eden süreçte Mustafa Kemal, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelmiştir. 23 Nisan 1920' de açılan Büyük Millet Meclisi düzenli orduyu kurmuştur. Bilhassa Yunanlılar'a karşı verilecek mücadelede, düzenli ordunun kurulmasını ilk ve en önemli şart görmüştür.

Mustafa Kemal, halkın kısıtlı imkânlarının, yorgunluğunun farkında idi; ama Kurtuluş için yüz yıllarca yoksulluğa, cahilliğe, kendi kaderine terk edilmiş, mazlum Anadolu insanına başvurmaktan başka şansı yoktu. Bu halktan önce bir ordu, sonra çağın gereklerine ayak uydurabilen genç bir cumhuriyet kurma fikri, en büyük ideali olmuştur (Kansu, 1968: 103). Hem savaşın kazanılmasına hem de cahilliğe terk edilmiş Anadolu insanının aydınlanmasına önem vermiştir. Kütahya-Eskişehir Savaşı sürerken Maarif Kongresini, bütün itirazlara rağmen düzenlemesi, bunun bir göstergesidir.

Savaş sırasında ümidini yitirmek üzere olan İsmet Paşa'yı ziyaretinde, pencereden gördüğü, elinde kazma, kürek, su testisi olan kadınları işaret ederek, “*hele bir kurtulalım İsmet*” (Kurtuluş Dizisi, 1996) derken, herhalde her başı mamur, eğitilmiş, yalnızlıktan ve fakirliğinden kurtulmuş, mutlu insanların yaşadığı bir Türkiye hayal ediyordu. Özakman, (2005: 136) eserinde belirttiği gibi; Fransız Franklin Bouillon, İstiklal Yolu'nda kağnılarla Ankara'ya cephaneye taşıyan kadınları görüp etkilenmiş ama buna rağmen Yusuf Kemal Bey'e şu sözleri de söylemekten kendini alamamıştır:

“*Ah dostum, azminizi ve sabrınızı temsil eden kağrı kollarını büyük bir hayranlıkla izledim. Ama gerçekçi olun ve bizimle uzlaşmaya bakın. Çünkü kağrı, kamyonu yenemez!*” Bouillon'a göre; kağrı fakir Türkiye'yi, kamyon Avrupa'yı ve emperyalizmi temsil ediyordu. Bağımsızlığa giden yolda, O da, Türk İnsanın neler yaptığını gözleri ile görmüştür. Çok kısa bir süre sonra Ankara Antlaşması'nı imza ederek, söylediklerinden bir nevi pişmanlık duymuştur.

24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan Barışı, Osmanlı'nın yıkılıp, yerine bağımsız Türkiye'nin kurulduğunu, başta Cihan Harbi'nin galipleri olmak üzere, Avrupa, Asya, Amerika kıtalarının güçlü devletlerince onaylandığını gösteren tarihi bir belgedir. Böylece, Misak-ı Milli' de kabul edilen ulusal sınırlara büyük ölçüde ulaşılmıştır (Turan, 2012: 290).

Kurtuluş Savaşı, Churchill'in "Yüzyılın Adamı" olarak gösterdiği Mustafa Kemal'in liderliği, Anadolu insanının fedakârlığı ile kazanılmıştı. Asıl savaş Mustafa Kemal'in belirttiği gibi şimdi başlıyordu. Cahillikle mücadele edilmeli, milleti son 300 yıldır felakete sürükleyen nedenlerin temeli saydığı eğitim meselesi, kökünden halledilmeliydi. Halkın % 80'inden fazlasının köylerde yaşadığı ülkede, köylü kalkınmazsa ülke kalkınamazdı. Köye ve köylüye yöneliş, aynı zamanda, Milli Mücadele'nin en önemli parçası Anadolu insanına, vefa borcuydu.

Berkes, (2016: 522) eserinde Türk toplumunun çağdaşlaşmasının iki yönüne işaret etmektedir; *"Türk toplumunu çağdaş uygarlık yörüngesine oturtmak gibi büyük bir işin iki yönü vardır: Birinci yan, bu kitapta bol örneklerini gördüğümüz gelenekçi tutumu yok etme işidir. İkinci yan, onların yerine bu yörüngeye uygun kuralları, örgütleri yerleştirmek, toplumun yeni kuşaklarını bu yörüngeye göre yetiştirerek gelenekle çağ arasındaki geçiş köprüsünü kurmaktır"* Bu bağ ancak eğitim ile kurulabilirdi. Yapılması gereken işler elbette basit bir iş değil; yüzyılların geri kalmışlığını milletin, özellikle köylünün üzerinden atmaktı.

Daha Cumhuriyetin ilk yıllarından, Köy Enstitüleri'nin kuruluşuna kadar olan süreçten itibaren, Köy Muallim Mektepleri, Millet mektepleri, Halkevleri kurulmuştur. Köy Enstitüleri'nin açılmasında, bu çalışmalardan elde edilen tecrübenin, Köy Enstitüleri kanun ve programlarının şekillenmesine etkisi olmuştur (Demirtaş, 1993: 11-12).

Ülken'in (1976: 83) eserine göre *"Vatandaş eğitiminde tahsil umumi ve mecburidir. Cemiyetin derdleri ve hastalıklarıyla, kayıtsız ve şartsız, bütün vatandaşlar ilgilidirler. Ona iştirak etmek vatandaş için bir hak ve bir vazifedir. Bundan dolayı içtimai iş bölümünün hangi kısmında bulunursa bulunsun, umumi ve milli meselelerde ilgili olabilecek derecede, bütün vatandaşların okuma yazma bilmesi zaruridir."* demektedir; ama 1930'ların ortalarında özellikle köylerde eğitim konusunda geline durum hiç de iç açıcı değildi.

İnan, (1977: 256) eserinde Cumhuriyetin geçen 25 yılında eğitimde beş büyük seferberlikten bahseder. Bunların ilki, Okuma Yazma Seferberliği (1929) ikincisi, Halk Eğitim Seferberliği (1932) üçüncüsü, Köy Eğitim Seferberliği (1936-1943) dördüncüsü, Teknik Öğretim Seferberliği (1942) beşincisi ise, Çeviri Yayın ve Kültür Seferberliği' dir (1940-1946).

1940'lara kadar, dönemi itibari ile önemli sayılacak adımlar atılsa da, alınması gereken çok yol vardı. 1935'deki nüfus sayımlarına göre, ülke nüfusunun 12.400.952' si yani % 80' i köylerde yaşamaktaydı. 1940'ların başında Türkiye'de 40.000 köy vardı ve bu köylerin 35.000' inde okul yoktu. Geriye kalan 5.000 köyün ise ilkokulları üç yıllıkta (Aydoğan, 1997a: 115).

Türkiye'de 1935'de artık tüm üst düzey eğitimcilerin köyün eğitimi probleminde yönelik önerileri bitmişti. Hepsi sonuçsuz hepsi sonunda aynı kapıya varıyordu (Kirby, 2015: 113).

Türk Milleti, birçok yerli ve yabancı bilim insanı için ziraat ile uğraşan, rençber bir millettir. Birçoğuna göre askerlik ve çiftçilik için yaratılmıştı. Başaran'ın (1974: 6-11) eserine göre Tonguç şöyle düşünmektedir “*Türk Ulusu köylü bir ulustur. Ulusal bağımsızlığın ve toplumca kalkınmanın, köylüye dayanması, özüne köylüyü katması, tarihsel bir zorunluluktur... ülke yüzeyini... insanın insanı sömürmediği bir yaşama düzeyini amaçlayan bir eğitim imcesine sokmak gerekiyordu*”.

1930'ların Türkiye'sindeki ekonomik şartlar, okulların yapımı, kalitesi, çalıştırılacak nitelikli eleman ihtiyacı gibi durumlar, köylüyü eğitmek, köylüye okulu götürmek konusundaki başlıca engellerdi (Uygun, 2010: 148).

Memleketi bu geri kalmışlıktan kurtarmak için, memleketi iyi tanıyan birine ihtiyaç vardı. Atatürk ve İnönü'nün güvenini her anlamda kazanmış, dünyanın evrildiği gidişatı kavramış birinin, Kültür Bakanı olması gerekiyordu. Bu ihtiyaç, 11.06.1935'te Saffet Arıkan Milli Eğitim Bakanlığına getirilmesi ile çözülmüştür (Tonguç, 1947: 493).

Saffet Arıkan'ın üstesinden gelmesi gereken en büyük problem, ülkedeki köylere okulu ve öğretmeni götürmekti. İlköğretim Genel Müdürlüğü için de bu işin üstesinden gelecek nitelikli birine ihtiyaç vardı. Arıkan'ın aradığı kişi İsmail Hakkı Tonguç'tu. Tonguç'un Türk Eğitim sistemine katkısı ve ilköğretim alanındaki başarısı kalıcı olmuştur. Tonguç'un da sürekli tekrarladığı gibi, Köy Enstitüleri, nüfuzlu kişilerin alanına saldırıdır. Tonguç sıradan biri iken, eserleri (Mürebbinin Ruhu) ona, bu ayrıcalıklı alana girme fırsatı vermiştir (Kirby, 2015: 134-135). Tonguç'a göre köy meselesi tekdüze bir kalkınma değil, köyün bilinçli bir şekilde canlandırılmasıdır. Sarıklı okuryazardan köylü alınmalı, yerini köy muallimi doldurmalıdır.

“Öyle bir köy muallimi tipi yaratmalıyız ki o, yalnız köylünün itikatlarını işlemek ve içtimai muamelelerine müessir olmakla da kalmasın. Köyün maddi simasını, iktisadi hayatını da değiştirsin. Çünkü içinde yaşadığımız Türk cemiyeti de artık durgun bir toplum olamaz.” (Tonguç, 1947: 419). Tonguç’a göre eğer köy kalkınmazsa rejimin ve inkılapların devamlılığı sağlanamaz, Cumhuriyet’in kazanımları, henüz geniş kitlelerce özümselememiş olan bir topluma ulaşmadan, sönüp gidebilirdi. Tonguç, Saffet Arıkan’a bir rapor hazırlamış, raporda köylerin demografik yapıları ele alınmış köye öğretmen olarak yetiştirileceklerin yine köyden seçilmesi gereğini savunmuştur (Tonguç, 1947: 571).

Tonguç’un Saffet Arıkan’a sunduğu rapor kendisini Mahmudiye’ye yöneltmiş, Mahmudiye’de daha sonraları tüm Türkiye’ye örnek olacak eğitim kursunun açılması sürecini başlatmıştır.

4.4.2. Mahmudiye Eğitim Kursu ve Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu

Atatürk, 1922’ de yaptığı bir konuşmada Milli Eğitim ve köylünün eğitimi üzerine şöyle söylemektedir:

“Bu memleketin asıl sahibi ve toplumumuzun esas unsuru köylüdür. İşte bu köylüdür ki bugüne kadar bilgi nurundan mahrum bırakılmıştır. Bundan ötürü; bizim izleyeceğimiz kültür siyasetinin temeli, evvela mevcut bilgisizliği ortadan kaldırmaktır. Ayrıntılara girmekten kaçınarak bu fikrimi birkaç kelime ile açıklamak için diyebilirim ki genel olarak bütün köylüye okumak,, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafi, tarihi, dini ve ahlaki bilgi vermek ve dört işlem öğretmek, kültür programımızın ilk hedefidir. Bu hedefe erişmek milli eğitim tarihimizde kutsal bir merhale teşkil edecektir.” (Kocatürk, 1971: 120).

Cumhuriyetin ilanının üzerinden 13 yıl geçmiş olmasına rağmen, köylünün kalkınması ve eğitimi ile ilgili istenilen düzeyde gelişme kaydedilememiştir. Bu durum, Türkiye’de bu duruma çözüm arayanları rahatsız etmekteydi.

Tonguç, (1947: 492) eserine göre Türkiye, 1934’ de ilköğretim faaliyetleri açısından Avrupa’nın çok gerisinde olan bir millettir. İsmet Paşa’ya göre İkinci Dünya Savaşı’nın alt yapısının oluşmaya başladığı yıllarda, bu duruma hazırlıksız milletlerin fikir üreten insanları, geçen yıllara üzülmede, kaybedilen yılları telafi için sıra dışı tedbirler aramaktaydı.

Maarif Vekili Saffet Arıkan dönemi, Köy Enstitüleri'ne giden yolun başlangıcıdır. Tonguç'un yukarıda da bahsettiği gibi geçen yıllar, savaşın yaklaşıyor olmasına rağmen telafi edilmeli, savaşa rağmen Atatürk'ün de bahsettiği gibi Türkiye'nin "*cehaletle savaşı*" kazanılmalıydı. Sorun temelinden, Anadolu köylerinden başlayarak halledilebilirdi.

Saffet Arıkan, 1936'da köylerde açılacak üç sınıflı eğitim verecek okullara öğretmen olarak görevlendirileceklerin, askerliğini onbaşı, çavuş olarak yapmış olan gençler arasından seçilmesi düşüncesini yakınları ile paylaştı; çünkü ordudaki çavuş ve onbaşılar, eğitimi, başarı ve çalışkanlıkları bakımından yetenekleri olanlar arasından seçilmekteydi (Başgöz, 2016: 186).

Arıkan ve Tonguç, diğer bazı yazarlar bu düşüncenin kaynağını Atatürk'e mal ederler (Cimi, 1997: 22). Kirby (2015: 120) eserinde ise; Enstitülerin kurulma fikrinin kaynağı olarak Tonguç'u göstermektedir. Ona göre Tonguç mütevazı bir kişiliktir. Başarılarını başkalarına mal etmeyi seven bir yanı vardır. Eğitim fikri Tonguç'a aittir. Aslında Tonguç'un kendisi dışında kanıtı yoktur. Arıkan, bakanlığa fikirleri olduğu için değil olmadığı için getirilmişti. Başgöz, (2016: 186) eserinde Kirby'e katılmamaktadır. Ona göre, Tonguç böyle davranmışsa bu, eğitimlik deneyine siyasi bir destek sağlamak için yapılan, taktiksel bir hamledir.

Başbakanlığa gönderilen Kültür Bakanı/ İlköğretim Genel Direktörü, Saffet Arıkan imzalı 3 Ağustos 1936 tarih ve 6/ 65627 sayılı dilekçede Çifteler Çiftliği, Mahmudiye Köyünde açılması düşünülen Köy Öğretmen ve Eğitimcileri kursu için izin istenmektedir. Dilekçenin ekinde dokuz maddelik kurs talimatı bulunmaktadır (Anadolu Üniversitesi, 2009: 555).

Talimatnamede, kursta görev alacak ziraat öğretmenlerinin iâşe ve ücretlerinin Tarım Bakanlığı'nca karşılanacağı, kültür dersi öğretmenlerinin Kültür Bakanlığınca ücretlendirileceği, çiftliğin donanımlarının ve binalarının kullanılacağı, kurulacak geniş kadronun İki bakanlığın işbirliği ile oluşturulacağı gibi temel konular yer almaktadır (Anadolu Üniversitesi, 2009: 556-557). Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ve Bakanlar Kurulu imzalı, 22.10.1936 tarih 2/5494 sayılı kararnamede kursun Mahmudiye'de Köy Öğretmen ve Eğitimcileri Kursu'nun açılışı resmen kabul edilmiştir.

Saffet Arıkan'ın Başbakanlığa gönderdiği yazıdan bir ay önce kursun ilk provasının yapıldığı, Türkoğlu (2017: 127) eserinden anlaşılmaktadır; 1936'nın Temmuz ayında ilk

eğitmenler Eskişehir'in Mahmudiye köyünde eğitime alınmışlardır. Çifteler Harası'nın burada kurulu olması araçları ve teknik elemanları, eğitmenlerin yetiştirilmesinde fayda sağlayacaktı. Yedi aylık bu kursu bitirenlere öğretmen değil, eğitmen ismi verilecektir.

Kursun müdürü, Çifteler Harası'nın da müdürü olan Numan Kıraç olmuştur. Numan Kıraç'a yardımcı olması açısından, Milli Eğitim Bakanlığı'na iki müfettiş görevlendirilmiştir. Eğitim işlerine Mehmet Emin Soysal, yönetim işlerine de Bayram Karatan'ın bakması kararlaştırılmıştır (Tonguç, 1997a: 287-288). Açılan kursa Ankara köylerinden, 84 kursiyer katılmıştır. Açılan ikinci kursa ise, 1937'de Eskişehir ve Afyon'un köylerinden öğrenci alınmaya başlanmıştır (Balkır, 1998: 23). İkinci kurs ilkinden farklı olarak Mahmudiye ile eş zamanlı Hamidiye'de de açıldı. Mahmudiye'deki kurs stajını tamamlayıp dönen ilk öğrencilere, Hamidiye'deki kurs ise ilk defa eğitime alınacak adaylara yönelik açılmıştır (Balkır, 1998: 37).

Mahmudiye Eğitmen Kursu Eğitim Şefliği yapmış; Mahmudiye'den başlayıp tüm Türkiye'yi saracak köy kalkınmasına duyduğu güvenle, Süleyman Edip Balkır, (1998: 22-30) eserinde Numan Kıraç ve Mahmudiye için şöyle yazmaktadır: *"Gazi, "kuru tarım" üzerine uzmanlık kazanması için onu, Amerika'ya yollamış. Tarım çevrelerinin düşüncelerine göre, olgun bir insanmış. Gerçi sen de çalışmaya başladığında kendisi ile işbirliği yapacak; onunla ilgili bilgiler edinip bir kaniya varacaksın ya... Mahmudiye'de poyrazı kesen dağı aradım, bulamadım. Sıtmayı aradım, bulamadım. Can sıkıntısını aradım, bulamadım. Yalnız Mahmudiye'nin sıtmalı ağır havalı tarifinde olmayan güzel bir şey buldum: Kalkınmanın burada filiz salan ümidini ve yarını kucaklayan imanını"*.

Zaten 1938'de Ziraat Kongresi sonrası, Ziraat Vekâleti'ndeki bir rapora göre Mahmudiye ve Çifteler Harası, ülkenin atçılık ve tarım uygulama sahası seçildiği belirtilmektedir. Buna gerekçe olarak, halkının demokrat oluşu, Hara ile ortak çalışmaya meyilli oluşu, el ele vermesidir. Hayvanların ıslahında Mahmudiyelilerin katkısı büyük olmuştur. Yine o yıllarda hara arazilerini kullanan ÇKE ve Eğitmen Kursu, halk ile iç içe dayanışma içerisindedir (Emiroğlu ve Yüksel, 2009: 431).

Mahmudiye Eğitmen Kursu'nun eğitim süresi 7 ay ile sınırlanmıştı. Eğitimdeki ilk dört buçuk ayın ardından öğrenciler köylerine staja gidecekler, staj dönüşü iki buçuk ay daha eğitim alacaklardı (Tonguç, 1997a: 288). Yedi aylık eğitim boyunca okutulan dersler şu şekildeydi:

- Türkçe,
- Aritmetik ve Geometri,
- Yurt ve Yaşama Bilgisi,
- Atölye Dersleri,
- Eğitim Bilgisi. (Bayram, 1999: 256).

Mahmudiye Eğitim Kursu'nun başarısı, Mahmudiye'de ilkokulların açılmasına da etki etmiştir. Mahmudiye'deki okulların ilk açılış tarihleri incelendiğinde, 1938'e denk gelmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Eğitmen Kursu'nda diğer okul müfredatlarından farklı bir eğitim programı uygulanmıştır. Öğrenciler tarihteki önemli olaylar ve isimlerle anılan kümelere ayrılmış, her kümenin yapacağı işler öğleden önce öğleden sonra olarak planlanmıştır. Tarım, Meyvecilik, Aşçılık, Sebzeçilik, Tavukçuluk, Arıcılık, Hayvan Bakımı, Küçük Yapıcılık, Marangozluk, Demircilik işleri yaptırılmış; hastalıklar ve önlemleri hakkında bilgiler verilmiştir. Böylece öğretmenlerin köylerinde örnek ve lider kişi olmaları hedeflenmiştir (İnan, 1977: 247).

Mahmudiye Köy Eğitim Kursu Eğitim Şefi Süleyman Edip Balkır (1998: 193-194) eserinde programı detayları ile vermiştir. Program şöyledir:

Öğleden önceki Çalışma:

• Serbest Okuma ve Yazı: Bütün Kümeler		07.00-08.00 arası
• Atölye	: Ergenekon	08.00-12.00 arası
• Atölye	: Çankaya	08.00-12.00 arası
• Ders Tatbiki	: Tınaztepe, Altıok, Sakarya	08.00-12.00 arası
• Ders Tatbiki	: Göçyolu, Bozkurt, İnönü, Kocatepe	08.00-12.00 arası

- Öğleden Sonraki Çalışma:

• İnşaat	: İnönü	14.00-17.30 arası
• Atölye	: Kocatepe	13.30-15.30 arası
• Atölye	: Tınaztepe	14.30-15.30 arası

- Tarla Ziraatı : Altıok, Göçyolu, Bozkurt, Ergenekon 15.30-17.30 arası
- Kültür Dersi : Sakarya, Çankaya 14.30-17.30 arası
- Serbest Okuma : Bütün Kümeler 19.30-20.30 arası

Müfredat ağır gibi görünse de Özkucur'un (2015: 126) eserinde bahsettiği gibi öğrencilerinin tamamı köylü çocuğu olan kurstaki işler köy hayatının işlerinden daha zor değildi. “...*Taş, ağaç toplamak, toprak kazık kürekleme bizim köyde ırgat işiydi. Bunu yapanlara işçi deniyordu. Burada bunun adı iş dersi olmuştu; çalışanları da öğrenci.*” demiştir.

Eğitmen Kursu mezunlarının açtığı okullar ile başlayan eğitim seferberliği, geçecek olan 20 yıl içerisinde Anadolu köylerinde gözle görülür artışa neden olmuştur. Mezunların katkısı sadece okuma-yazma öğretmen konusunda olmamıştır. Yüzyılların ihmali köyün kalkınması için, çağa ayak uydurabilecek, yeniliklerden haberdar edecek rehber kişiler olmaları hedeflenmiştir.

Mahmudiye Eğitim Kursu'nun başarısı, İsmail Hakkı Tonguç ve Bakanlığa eğitim işini Türkiye'ye yayma konusunda cesaretlendirmiştir. Hasan Ali Yücel'i Milli Eğitim Bakanlığı'na getiren nedenler kendiliğinden oluşmuştur. İlköğretim meselesinin üzerinde çalışmalar yürüten Saffet Arıkan sağlık sorunları sebebi ile bakanlık görevinden ayrılmıştır. 1938'in 28 Aralık'ında, Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanlığı görevine getirilmiştir. Hasan Ali, bu yılın kederli dönemini “acıyı çalışmaya dönüştürerek” atlatmıştır (Türkoğlu, 2017: 144).

Hasan Ali Yücel, bakanlık görevinin ilk aylarında Köy Öğretmen Okulları'nı yasal bir sürece bağlamak için çalışmıştır. 1939'da 3704 sayılı köy öğretmen kurslarıyla köy öğretmen okullarının idaresine ait kanun çıkartılmıştır. Böylece Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu kurulmuştur (Gedikoğlu, 1971: 41).

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu'na Eskişehir, Konya, Afyon, Ankara, Kütahya illerinden köy çocukları alınmıştır. ÇKE diploma defterine bakıldığında ilk mezunların, Eskişehir ve Konya ağırlıklı olduğu görülür.

Okula öğrenci seçiminde müfettişler tarafından yapılan bölge seçme sınavları etkili olmuştur. Özkucur, (2015: 91) eserinde Beyşehir Gölü'ndeki bir adacıkta arı bekçiliği yaparken, sınava sıtmalı olarak girdiğini ve başarılı olduğunu yazmaktadır.

Apaydın, (2017: 1-3) eserinde de sınavı yapan müfettişin *“kaç yaşındasın ‘on iki’ söyle bakalım, baban senden otuz beş yaş büyük. Kaç yılında doğmuş olursun?”* şeklindeki sözlü sorusuna sıtmalı ve sıkıntıdan terlemiş bir durumda cevap veremediğini, oradan ayrıldıklarını ancak babasının okula alınması için bir kez daha görüşmek üzere geri döndüğünü, kasabada öğrenci iken başöğretmenleri olan Milli Eğitim memurunun yardım ve desteği sonucu, okula kabul edildiğini anlatmaktadır.

Okula alınacak öğrencilerden, önceleri 30 lira olan giriş parası alınmış veya 30 lira karşılığı incir, pamuk, yün, gibi buna benzer ürünler de alınmıştır (Gedikoğlu, 1971: 34). Okula kayıt yaptıran Mehmet Ali Ergül (akt: Burgaç, 2004: 45) kayıt parası ile ilgili şunları söylemiştir: *“30 lira çok paraydı. İki inek parasıydı. Ben iki tane buzağılı inek sattım 28 liraya, üstüne 2 lira annem tamamladı da öyle verdim”* demiştir.

Kayıt parası daha sonra 20 liraya düşürülmüştür. Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu girişli ama okulun Enstitüye dönüşmesi ile ÇKE 1943 mezunu Talip Apaydın (2017: 7) eserinde, kayıt parası ile ilgili şöyle söylemektedir: *“Okula giriş parası diye getirdiğim yirmi lira bir çıkın içinde gömleğime dikiliydi. Aklıma geldikçe elimi sokup yokluyordum. Bir de ayrıca üç liram vardı, harçlık. Onu da mendilime bağlamıştım.”* demektedir.

Alınan kayıt parası, 1940'da okulun Köy Enstitüsüne dönüştürülmesi ile birlikte kaldırılmış, öğrenci ve velisinden taahhütname alma yoluna gidilmiştir. 13.07.1940 tarihli Karaman'ın Kılbasan Köyü'nden, Hüseyin Çiçek Oğlu Sabri Çiçek'in velisinden alınan taahhütnamede *“Oğlum Sabri Çiçek'ten talep olunacak bilcümle tazminatın tamamını nizamı faizleriyle birlikte ayrıca bir hükme hacet kalmaksızın hazine emrine ödeyeceğimi taahhüt ederim”* yazılı ve imzalı taahhütnameden anlamaktayız (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Okulun Müdürlüğüne, Remzi Özyürek atanmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi, Müdürler Albümü).

Eğitim öğretim faaliyetleri zaman kaybedilmeksizin başlayacaktı. Ancak bugün orijinalliği kaybolmuş üstü açılarak 2001'de tadilat görmüş bina ile eğitim kursunun ilkokul binası dışında kullanılacak bir bina yoktu. Arazi bol olmakla birlikte bugün, ESOĞÜ

MMYO tarafından kullanılan tarihi bina, yapı öğretmeni Macar Sili Layoş tarafından yapılmıştı.

Gedikoğlu, (1971: 41-42) eserinde okulun kurulduğu yer ile ilgili şunları belirtmektedir:

“...Enstitünün biri Mahmudiye’de biri Hamidiye’de olmak üzere ikiye bölünmüştür. Arazisi boldur. Tahıl, hayvancılık ve sebzeçilik olmak üzere başta olmak üzere bağcılığa ve ağaç yetiştirmeğe toprak, su yeter ölçüdedir...”

Bina sıkıntısı, 1938’de Hamidiye’deki üç katlı taş binanın yapılmasıyla giderilmiştir. Binanın yapımında Macar usta Sili Layoş eğitmen ve öğrenciler çalışmıştır. Öğrenciler bina sıkıntısı geçirilinceye kadar zor bir kış geçirmişlerdir. Müdür Remzi Özyürek sık sık Eskişehir’e gitmekte; okulun ihtiyaçlarını karşılamak için geceli gündüzlü çalışmaktaydı. Remzi Özyürek, günlerini genellikle, Hamidiye’de geçirmekteydi. Bir gün Mahmudiye’den gelenler Mahmudiye’de bir çocuğunun donduğunu söylemişlerdi. Özyürek, ancak 10-15 gün sonra Mahmudiye’deki yerleşkeye ve orada görev yapan eşini görmeye gidebilmiştir (Tonguç, 1997a: 330-345).Mahmudiye’deki binaların bir kısmında o günlerde yetişen ilk eğitmenler, Ankara Yapı Usta Okulu, köylüler, köy öğretmen okulunun ilk sınıfının emekleri vardır (Koç, 2013: 245).

Özkucur, (2015: 119-121) eserinde; Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu’ na öğrenci olarak geldiği ilk günden bahsederken, hayal kırıklığına uğradığını, binaları hiç beğenmediğini, daha büyük ve görkemli binalar umarak geldiğinden bahseder. Yalnız Sili Layoş’ un yaptığı Mansard çatı tarzlı binanın çok ilgisini çektiğini ve daha önce hiç böyle bir bina görmediğini yazmaktadır. Okulun yanı başında bir mezarlık bulunmakta, yatakhaneler için Çifteler Harası’ na yürünmekte idi.

Daha sonra Müdür Remzi Özyürek, kışın öğrencilerin Haraya gidip gelirken soğuktan hasta olmaları, ayaklarının ıslanması üzerine, bu sıkıntıya son vermek istemiştir. Haradaki yatakhanedeki malzemelerin getirilmesi talimatı veren Özyürek, Sili Usta’nın yaptığı binayı yatakhane olarak kullanmayı amaçlamıştır. Öğrenciler çatı katına yerleşmişlerdir (Özkucur, 2015: 156).

Bugün gerek Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi ve ESOGÜ-MMYO'nun ve Halk Eğitim Merkezi'nin kullandığı binalar olsun gerekse Hamidiye'de ki yerleşke binaları olsun öğretmen ve öğrenci iş birliği ile yapılmış, böylece öğretmenler açısından verdiği, öğrenciler açısından aldığı eğitimi değerli kılan bir süreç yaşanmıştır. Bu yapım sürecinde de hayat dersi niteliğinde olaylar yaşanmıştır.

1944 ÇKE mezunu Ahmet Öztuna (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir.) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Yatakhaneyi kurduk tabi, benim alanım marangozluk. Sili Layoş bizim öğretmenimiz; ustamızdı. Ahırlar yapıyor, koyun ağılı vesaire. Bir gün çadırın ağacına keserle vuruyorum, gayri ihtiyari tabi, dalmışım, Sili geldi, ne yapıyorsun dedi. Hiç dedim. Sili Macar'dı. Uzattı elini tahtayı tuttu. Vur dedi. Vurmam dedim. Vur dedi. Vurmam dedim. Bana malzeme değerlidir zedeleme dercesine yüziime baktı; anladım. Bir dersti bu”* diyerek bina yapım çalışmaları ve Sili Layoş öğretmen ile anısı hakkında bilgi vermiştir. Mahmudiye Köy öğretmen okulunda edinilen tecrübeler, ÇKE'nin yaşayacağı sıkıntıları asgariye indirmiştir.

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu üç kısımdan oluşuyordu. Bunlar, İlkokul, Ortaokul, Öğretmen Okulu idi. İlkokul kısmında dört ve beşinci sınıflar okuyordu. Bunun nedeni köylerde beş sınıflı okulların az olmasıdır. Mahmudiye'deki ilkokulların arşivlerini incelerken de gördüğümüz gibi üç sınıflı köyler oldukça yaygındı. Mahmudiye'de beş sınıflı ilkokulların açılması ÇKE'nin ilk mezunlarını verdiği 1942 ve sonrasına rastlar. Orta kısmına da beş sınıflı okul mezunları alınmaktaydı. Öğretmen kısmına ise ortaokuldan sonra öğrenci alınıyordu. Burada dikkati çeken nokta Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu'nun ortaokuldan sonra, Bu okulun devamı olan ÇKE'nin ise ilkokuldan sonra öğrenci alacak olmasıdır (Burgaç, 2004: 53).

Köy Öğretmen okulları şehirlerin ve kasabaların ortasında, bina aralarında kurulmadığı gibi eğitim programları da alelade bir programı olamazdı. Bakanlık tarafından gönderilen ülkenin her yeri eşit gözetilen bir program da olamazdı. Peki, nasıl olmalıydı? Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu öğretmenleri de bu soruya geceli gündüzlü hazırladıkları bir programla cevap vermiştir. Hazırladıkları programda öğrenciler için çalışma saatleri, sabah akşam etütlerine ek olarak, günde dört saat genel bilgi dersleri, dört saat tarım ya da teknik çalışmadan oluşan sekiz saat, haftalık 44 saat olarak belirlenmiştir. Öğretmenler de bu programa sadık kalarak eğitim vermişlerdir. Yalnız şunu da belirtmek gerekir ki bu

şartlara ayak uyduramayan, özellikle yaz aylarında tarım ve teknik çalışmalara karşı koyan öğretmenler de okulu terk etmişlerdir (Gedikoglu, 1971: 32-33).

Özkucur, (2015: 118-132) eserinde, okulun ilk zamanlarında planlı bir eğitimin olmadığını, kazma- kürek çalıştıklarını, yorulup yattıklarını anlatmaktadır. Yine Özkucur, Remzi Özyürek ve okul öğretmenlerinin, öğrencilerin kılık-kıyafet, yatacak yer, yemekhane gibi temel problemlerle uğraştıklarını, öğrencilere davranış kazandırma işi ile meşgul olduklarını, kültür derslerinin bir zaman sonra görülmeye başladığını belirtmektedir.

Öğrenciler kültür dersleri, işlik çalışmalarının yanında, pek hoşlanmasalar da nöbet tutmakta, okulun bütün gereksinim duyduğu hizmetleri, yine içlerinden seçilen öğrenciler eli ile yapmaktaydı. Okulun ilk öğrencilerinden Özkucur, (2015: 179-180) eserinde derslikler, yatakhane, yemekhane, mutfak ve diğer her alanda temizlik ve düzen işlerinin öğrenciler tarafından yapıldığını örnekleri ile anlatmaktadır:

“Mutfak işlerini de sıra ile biz yapardık. Gerektiğinde patates, soğan soymak, fasulye ayıklamak, nohut, pirinç, mercimek taşlamak bizim görevlerimiz arasında idi. Ayrıca yemek masalarını da biz hazırlardık... Ekmekleri keser, karavanalara doldururduk... Aşçının dağıttığı yemeği alır gelir, arkadaşlarımızın önüne koyardık. Yemekten sonra bunları kaldırırdık... Bulaşık yıkama gereği duyulursa onu da yapardık” demektedir. Aynı gelenek, bu tarz çalışma ve nöbet sistemi aynı yerleşkeleri kullanan ve 2017’ye kadar faaliyet gösteren öğretmen ve öğretmen adayı yetiştiren kurumlarda da devam etmiştir.

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu, üç yıl sonra Enstitüye dönüşmesinin ardından, ÇKE’ye faydalı tecrübeler bırakmıştır. ÇKE’nin yaşayacağı sıkıntıları asgariye indirmeye çalışmıştır. Burada edinilen psikolojik ve pedagojik tecrübeler, 1940 sonrası Köy Enstitüleri Kanunu hazırlanırken Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu’nu çok defa ziyaret eden İsmail Hakkı Tonguç’a fikri alt yapıyı sağlamıştır.

Özkucur, (2015: 166) eserinde; de belirtildiği gibi, Tonguç ve beraberindeki gazetecilerin Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu’nu ziyaretlerinde bir gazeteci ile öğrencilerin diyalogu bu anlamda önemlidir:

“[Tonguç’un beraberindeki gazeteci seslenir.] Dersleriniz neden öteki orta dereceli okulların derslerinden farklı? Sizi dışarıda niçin çalıştırıyorlar? Size neden sanat öğretiyorlar, düşündünüz mü? Burada üç yıl okuyup köylerinize döneceksiniz; o hayata

dönmekten ürkmeyecek misiniz?” dedi. Bizim taraftan, ‘Hayır. Orası bizim vatanımızdır. Vatandan ürkülmez.’ sözleri yükseldi. Gazetecinin yüzü güldü”.

4.4.3. Çifteler Köy Enstitüsü (ÇKE)

4.4.3.1. Köy Enstitüleri’nin ve Çifteler Köy Enstitüsü’nün Kurulması

Köy Enstitüleri’nin kuruluş ve işleyiş felsefesini anlamak için ilk evvela Behçet Kemal Çağlar’ın sözlerini yazdığı, Ahmet Adnan Saygun’un bestelediği Köy Enstitüleri/ Ziraat Marşı’nı dinlemek, anlamak gerekir.

KÖY ENSTİTÜLERİ/ ZİRAAT MARŞI

*“ Sürer, eker, biçeriz, güvenip ötesine
Milletin her kazancı, milletin kesesine,
Toplandık has çiftçinin Atatürk’ün sesine,
Toprakla savaş için ziraat cephesine.*

*Biz ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz,
Biz yurdun öz sahibi, efendisi köylüyüz.*

*İnsanı insan eden, ilkin bu soy, bu toprak.
En yeni aletlerle en içten çalışarak,
Türk için yine yakın dünyaya örnek olmak,
Kafa dinç, el nasırlı, gönül rahat, alını ak.*

*Biz ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz.
Biz yurdun öz sahibi, efendisi, köylüyüz.*

*Kuracağız öz yurttta, dirliği düzenliği.
Yıkıyor engelleri, ulus egemenliği
Görsün köyler bolluğu, rahatlığı, şenliği.
Bizimdir o yenilmek bilmeyen Türk benliği.*

*Biz ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz.
Biz yurdun öz sahibi, efendisi, köylüyüz.”*

Memleketin temeli sayılan köylü kalkınmalı, yüzyıllardır geri kalmışlığın verdiği çaresizlikten kurtulmalıydı. İşte ilk denemeleri, Mahmudiye’de yapılan Köy Enstitüleri, Türkiye için önemli ve olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu’nun, Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç’a kazandırdığı özgüven, onları Enstitülerin kurulması konusunda cesaretlendirmişti. Altı ay süren geceli gündüzlü çabalar sonunda yasa tasarısı hazırlanmıştır (Cimi, 1997: 91-92). Dokuz maddeli “*Enstitülerin kurulmasına Dair Yasa Tasarısı*” 17.04.1940 tarihinde mecliste görüşülmeye başlandı. Okulların adının neden Enstitü olduğunu açıklayan Hasan Ali Yücel, eğitim dışında ziraat, demircilik, marangozluk gibi faaliyetlerin bulunmasını gerekçe gösterir (Aydoğan, 1997: 94).

3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu, 4491 sayı, 22.04.1940 Pazartesi tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. 24 maddeden oluşan kanun şöyledir.

- *Madde 1: Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere, ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde, Maarif Vekaletince Köy Enstitüleri açılır.*
- *Madde 2: Bu enstitülerin, bir numaralı cedvelde gösterilen maaşlı muallim ve memurları 3656 sayılı kanunun ikinci maddesine bağlı cedvelin Maarif Vekilliği kısmına ilave edilmiştir.*
- *Madde 3: Enstitülere, tam devreli köy okullarını bitirmiş, sıhhatli ve müstaid köylü çocuklar seçilerek alınır. Enstitülerin tahsil süresi beş yıldır. Öğretmen olamayacağına kanaat getirilen talebenin ayrılacağı meslekler, Maarif Vekilliğince tespit edilir.*
- *Madde 4: Enstitüler kabul edilenler, sıhhi sebepten gayri sebeplerle, müesseseden ayrıldıkları veya çıkarıldıkları takdirde okudukları müddete isabet eden masraf kendilerinden veya kefillerinden alınır.*
- *Madde 5: Bu müesseselerde tahsillerini bitirerek, öğretmen tayin edilenler, Maarif Vekilliği’nin tayin edeceği yerlerde, yirmi yıl çalışmaya mecburdurlar. Mecburi hizmetlerini tamamlamadan meslekten ayrılanlar, devlet memurluğu ve hizmetlerine tayin edilemezler. Bu gibilerin kendilerinden veya kefillerinden müessesede buldukları zamana aid masrafın iki misli alınır.*

- *Madde 6: Köy Enstitülerinden mezun öğretmenler, tayin edildikleri köylerin her türlü öğretim ve eğitim işlerini görürler. Ziraat işlerinin fenni bir şekilde yapılması için bizzat meydana getirecekleri örnek tarla, bağ, bahçe, atelye gibi tesislerle köylülere rehberlik eder ve köylüllerin bunlardan istifade etmesini temin ederler. Bu öğretmenlerin disiplin işlerinin ne suretle görüleceği bir nizamname ile tayin edilir.*
- *Köy Enstitülerinden mezun öğretmenler, ayda 20 lira ücretle Maarif Vekilliğince tayin edilirler. Muvaffakiyetle hizmet görenlerin ücretleri, altıncı ders yılı başında 30, 15. Ders yılı başında 40 liraya çıkarılır. Bu öğretmenlerin istihkakları üç ayda bir peşin olarak yılda dört defa ödenir. Öğretmenlerin aylık ücretleri ve vazife başına gitme, zaruri yol masrafları, Maarif Vekilliği bütçesinden ödenir.*
- *Madde 8: Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenler, hasta oldukları takdirde, 788 sayılı kanununun 84. Maddesinin A, B ve C fıkralarındaki hükümlere göre ücretlerini alırlar.*
- *Madde 9: Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin fiili askerlik hizmetleri esnasında kayıtları terkin olunmayacağı gibi, kendilerine 1076 numaralı kanun mucibince, asteğmenlik veya askeri memurluk tevcihine kadar almakta oldukları ücretin üçte ikisi aylık tazminat olarak ödenir. Aynı öğretmenler, seferberlik, manevra gibi sebeplerle, silah altına alındıkları takdirde, 3041 numaralı kanun ahkamına tabi tutulurlar.*
- *Madde 10: Köy Enstitülerinden mezun olanlara, Maarif Vekilliği bütçesinden ve bir defaya mahsus olmak üzere vazifeye başladıkları ay içinde zati teçhizat bedeli olarak 60 lira verilir.*
- *Madde 11: Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlere istihsale yarayıcı aletler, ıslah edilmiş tohum, çift ve irad hayvanları, cin fidan gibi istihsal vasıtaları, köy öğretmenlerinin demirbaşına geçirilmek sureti ile, devletçe parasız olarak verilir.*
- *Madde 12: Köy öğretmenlerinin tayin edildikleri okullara, köy hududu içinde, ziraate elverişli araziden Köy Kanununa göre, satın alınarak, öğretmenin ve ailesinin geçimine, okul talebesinin ders tatbikatına yetecek miktarda arazi tahsis edilir. Köyde devlete ait arazi bulunduğu takdirde, okula tahsis edilecek arazi, tercihen bunlardan ayrılır.*

- *Madde 13: Köy öğretmenlerinin, okul namına meydan getirdikleri her türlü iş etmelerdeki mahsul, hayvan, binalar kuraklık, sel, yangın, çok hasar yapan nebat ve hayvan hastalıkları ve bilumum cevvi hadiseler gibi sebeplerle ziyana uğradıkları takdirde, işletmeyi yeniden tesis maksadı ile ve Maarif Vekilliği bütçesinden zamanında okul namına zarar ve ziyana karşılayacak bir yardım yapılır.*
- *Madde 14: Köy okuluna ait her türlü demirbaş eşya, hayvan vesaire okulun malı olup, bu işletmeden elde edilecek hasılat, öğretmene aittir. Ancak, öğretmenin ayrılışında nu demirbaşlar, yeni gelen öğretmene, mümkün olmadığı hallerde yeni öğretmen gelinceye kadar, köy ihtiyar heyetine, işletilmek üzere aynen teslim edilir. İşletmeyi köy ihtiyar heyet tesellüm ettiği takdirde, işler imece ile yapılır. Bu suretle, elde olunan mahsullerden satılması zaruri olanlar, ihtiyar heyetlerince satılarak nakden ve diğerleri aynen muhafaza ve yeni öğretmene devir ve teslim olunur. İşletmeye ait eşya tesisat ile hayvanlar devlet emvali muamelesi görür.*
- *Madde 15: Köy öğretmenlerinin işleri gezici başöğretmenler ve ilk tedrisat müfettişleri tarafından takip ve teftiş edilir. Köy öğretmenlerinin işlerinin normal bir şekilde yürütülmesine devlet teşkilatı mensupları yardım ederler.*
- *Madde 16: Köy öğretmenlerinin tayin edilecekleri okulların binaları ve öğretmen evleri, Maarif Vekilliğince verilecek planlara göre Köy Kanununa tevfikan, bölge ilk tedrisat müfettişi ile gezici başöğretmenin nezaretinde, köy ihtiyar heyetleri tarafından yaptırılır. Öğretmen tayin edilecek köylere, keyfiyyet üç yıl önce bildirilir. Köy bütçesinde de ona göre tedbirler alınır. Öğretmen göreve başlamadan önce okul binası ve öğretmen evi tamamen bitirilir. Köy okulları binalarının tamiri ve okulun daimi masrafları köy ihtiyar heyetlerince temin edilir.*
- *Madde 17: Köy Enstitülerine aşağıda adları yazılı müesseselerden mezun olanlar öğretmen tayin edilirler.*
 1. *Yüksek okullar ve üniversite fakülteleri mezunları,*
 2. *Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,*
 3. *Öğretmen okulları mezunları,*
 4. *Ticaret Liseleri ve orta ziraat okulları mezunları,*
 5. *Erkek Sanat Okulları ve Kız Enstitüleri mezunları,*
 6. *Köy Enstitüleri mezunları,*

7. İnşaat usta okulları mezunları,

8. Bunlardan başka her türlü teknik ve mesleki okullar mezunları.

Bu enstitülerde mutahassıs işçiler, yevmiye ve aylık ücretle, usta öğretici olarak çalıştırılırlar. Köy Enstitülerinde çalıştırılacakların ne suretle tayin edilecekleri, terfi şekilleri ve bu enstitülerin idari işlerinin nasıl yürütüleceği, bir nizamname ile tespit olunur.

- *Madde 18: Bu kanun hükümlerine tabi olacak köy öğretmenleri için, Maarif Vekilliği tarafından hükmi şahsiyeti haiz ve mercii Vekillik olmak üzere, <<köy öğretmenleri tekaud sandığı>> ve köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığı>> teşkil edilecektir.*

a) Tekaud sandığının sermayesi ve gelirleri şunlardır.

- 1. Maarif Vekilliği bütçesine köy enstitüleri masrafı olarak her yıl konulacak tahsisat yekunun binde biri.*
- 2. Aylıkla artırılan, sandığa dahil köy öğretmenlerinin ücretlerinden kesilecek ilk aylık zamları.*
- 3. Sandık sermayesinin bütün gelirleri ile bilumum müteferrik gelirler.*

Tekaud sandığının sermayesinin mevcut alacakları, devlet emvaline mahsus devlet emvaline mahsus hak ve rüçhanları haizdir. Bu paralar ve alelumum aidat ile faiz ve temettüleri bir güne harç ve resme tabi olmadığı, gibi haciz ve temlik edilemez. Hizmet müddetleri (30) seneyi dolduran ve sandığa dahil bulunan köy öğretmenleri, tekaudluklerini talep edebilirler. Bu gibiler ayda 20 lira ücretle tekahde sevk edilirler. Tek audlük ücretleri üç ayda bir peşin ödenir.

b) Sağlık ve içtimai yardım sandığının sermayesi ve gelirleri şunlardır:

- 1. Maarif Vekilliği bütçesine, köy enstitüleri masrafları namile her yıl konacak tahsisat yekunun binde biri,*
- 2. Sandığa dahil öğretmenlerin aylıklarından kesilecek yüzde birler,*
- 3. Teberrular,*
- 4. Sandık sermayesinin gelirleriyle sair bilumum gelirleri. Her iki sandığın tediyeleeri Divai Muhasebat vizesine tabi değildir.*

- *Madde 19: Bir öğretmenin vefatı halinde, okula aid olup menfaati öğretmene tahsis edilmiş bulunan emvalin ölüm yılı içinde elde edilecek hasılatının yarısı yardım sandığına, yarısı da gelecek öğretmene verilir. Ölen öğretmenin mirasçıları, okul emvalinin hasılatı üzerinde hiçbir hak iddia edemezler.*
- *Madde 20: Köy öğretmenleri tekaüd sandığı ile ,köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığının idaresi, işleyiş tarzı, öğretmenlerin tekaüde sevk usulleri, yapılacak yardımların şekilleri, velhasıl bu iki sandığın bütün işlerine müteferri bilimur hususlar birer nizamname ile tespit olunur.*
- *Madde 21: Köylerde çalışan öğretmenlerin ve ailelerinin, köy okullarındaki talebenin sıhhat işlerine meccanen bakmak üzere, Maarif vekilliğince sıhhat müfettiş hekimler tayin edilir. Köy öğretmenleri, öğretmenin eşleri, ve çocukları, Maarif Vekilliği prevantoryom ve sanatoryumunda parasız tedavi edilirler.*
- *Madde 22: Bu enstitülerin tesisat, inşaat, ve tamirat işleri, 2490 sayılı Arttırma ve Eksiltme ve İhale Kanununa tabi değildir.*
- *Madde 23: Bu kanun neşri tarihinde muteberdir.*
- *Madde 24: Bu kanun hükümlerini icraya, İcra Vekilleri Heyeti memurdur (Resmi Gazete, 1940: 13682-13683).*

Kanunun maddelerine göre, okulların kurulacağı yer, okula öğrenci seçiminde dikkat edilecek noktalar (öğrencilerin sadece köy kaynaklı olması, sıhhat durumları...), öğrencilerin okulu terk etmeleri halinde verdikleri taahhünameye istinaden alınacak tazminat, öğretmen olarak atananların mecburi hizmetlerinin 20 yıl olarak belirlenmesi, öğretmenlerin özlük hakları, öğretmenin ve ailesinin sağlık- emeklilik hakları, atanmaları, yollukları, okullarının yapımı, öğretmenlere verilecek ekipmanlar, okulun demirbaşları, köy enstitülerine görevlendirilecek ve öğretmenlerin seçimi gibi pek fazla detay atlanılmadan hazırlanmış kanundur. Okulun arşivinde yaptığımız araştırmalarda da, kanunun hükümlerine göre yapılmış uygulamalara rastladık. Okulla ilişiği kesilen öğrencilerin velilerine gönderilen tazminat yazıları, atananları görevlendirme yazıları ücretleri... gibi birçok alanda resmi yazılara rastlamak mümkündür.

Kanunun taklit olduğu eleştirilerine karşı Hasan Ali YÜCEL, kanunun her ülkede başka şekilde uygulanabileceğini, memleketin eğitim meselesini hallederken, başka

memleketlerin aldığı tedbirlerin aynen uygulanmadığını, ülkenin gerçeklerine sadık kalınarak yapıldığını savunmuştur (Sakaoğlu, 2003: 237).

4.4.3.2. Çifteler Köy Enstitüsü'ne Öğrenci Seçimi

ÇKE, kanunla açılan Köy Enstitüleri'ne göre, öğrenci bulma konusunda şanslıydı. Enstitüye, Köy Öğretmen Okulu miras kalmıştı. Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu'nun 1937 kayıtlı öğrencileri, Enstitünün dördüncü sınıfına, 1938 kayıtlılar, üçüncü sınıfına, 1939 kayıtlılar, ikinci sınıfına katıldılar. 1940 'da alınanlar da birinci sınıfı oluşturdu. Böylece hali hazırda Enstitünün dört sınıfı oluştu. Enstitü, 676' sını erkek, 24 'ü kız olmak üzere 700 öğrenci eğitime başlamıştır (Burgaç, 2004: 64). Mahmudiye Köy Öğretmen Okulunun da hazır elde oluşu, diğer enstitülere göre, ilk yıl yaşayacağı sıkıntılar konusunda rahatlatmıştır.

Enstitüye öğrenci alımları konusunda talebe fişleri yol göstericidir. Talebe fişleri üç bölümden oluşmaktaydı. Birinci bölüm öğrencinin nüfus bilgileri, İkinci bölüm bedeni-sağlık durumu, Üçüncü bölüm gezici başöğretmenin, müfettiş, memur ve sınıf öğretmenin öğrenci hakkındaki izleniminden oluşmaktaydı. (8.8.1949 tarihli Cavit Atilla'ya ait talebe fişi)

Cavit Atilla'ya ait talebe fişinde, Enstitüye öğrenci seçimi, sınav evrakı da bulunmaktadır. Sınavda Türkçe' den kompozisyon sorusu: *Köyünüzü neden seviyorsunuz?* , İki tane matematik sorusu: *çarpma ve çıkarma*. Tabiat Bilgisi soruları da: *Gözün yapısı, Havayı nasıl hissedersin, hava olayları (yağmur, kar, dolu) nasıl oluşur? çığ nedir?* (8.8. 1949 Cavit Atilla'ya ait talebe fişi. Yunussemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

ÇKE'ye 1947'de kaydı yapılan Mehmet Cengiz (Görüşme, 5 Temmuz 2017, Eskişehir.) ile gerçekleştirilen görüşmede, okula giriş hikâyesini şöyle aktarmaktadır: *“Sazak köyünde [Mihaliççık] doğdum, büyüdüm. İlkokul bitirme sınavlarının olduğu güne atlarla köy köy dolaşan gezici başöğretmen denk geldi. Bana ne olacaksın dedi. Hamidiye'ye gideceğim dedim. Dedim ama küçüğüm, oradan çıkanların ne olduğunu bilmiyorum. Amcamın oğlu orada okuyordu. Ona heveslendim. Aradan iki yıl geçti. Harman yerinde mandalarla düven sürüyorduk. Aynı adam harman yerinde benden su istedi, testiyle verdim. Beni unutmamış olacak ki hani sen Çifteler' e gidecektin dedi. Mehmet Öztürk adında gezici başöğretmenmiş, sonradan öğrendim. Babam göndermiyor ne yapayım, küçüğüm dedim. Yarın ne yap et, hatta yanına da bir arkadaşını da al Mihaliççık' a gidip*

ismini yazdır dedi. Ertesi gün dayımla onun atları ile Mihaliççık'a gittik. Maarif Memurluğu'na kayıt yaptırdık. Babam öğrenince çok kızmış ve hemen kayıt sildirmeye gitmiş. Oradakiler, 300 lira getir, kayıt silelim demişler. Çok para tabi bulamamış. İyi ki de bulamamış. Benim kaydım kaldı. 23 kişi sınava girdik böylece". Bu görüşme, gezici başöğretmenlerin köy köy dolaşıp, enstitüye, iyi gördükleri çocukları yönlendirmelerine de bir örnektir.

1947'de Enstitüye giriş sınavında Türkçe, Matematik ve tabiat bilgisinden sorular sorulmaktaydı. Mihaliççık da seçme sınavına giren Mehmet Cengiz (Görüşme, 5 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede sınavı şöyle anlatır: "Türkçe sorusu en sevdiğiniz bayramı sebepleriyle birlikte kompozisyon şeklinde anlatınız idi. Sınavda 23 kişiydik. Teneffüs oldu. Dönüşte matematik sınavına girecektik. Üç gözetmen de sınıfı saydı. Bir kişi eksikti. O köyümüzden fakir bir ailenin çocuğu idi. İkinci sınava girmemiş. Onun dışında herkes kazandı. Matematik ve Tabiat Bilgisi soruları kaldıraç kanunu ve orantı hesaplamadan geldi" demiştir.

Sınavı kazanıp Enstitüye kabul edilenlerden detaylı bir sağlık raporu istenmekteydi. Aynı zamanda enstitüye kabul edilecek öğrenci ve velisi noter onaylı taahhüt senedi imzalamak zorunda idi. (Karaman'ın Kılbasan köyünden Hüseyin Çiçek oğlu Sabri Çiçek adına düzenlenmiş 13.7.1940 tarihli taahhütname, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Eğer bir öğrenci mezun olur, göreve başlar, sonunda görevden atılır veya istifa ederse, okulda geçirdiği günlere ait yiyecek ve giyecek masrafları geri alınmaktaydı. ÇKE'ye 1942'de girip 1947'de mezun olan Mehmet K. görevinden ayrılmıştır. Sonrasında kendisinden Enstitüde geçirdiği beş yıl 21 günlük süre için 952,70 lira yiyecek, pelerin yazlık elbise, mintan, ayakkabı, don, gömlek, torba, kışlık elbise, havlu, postaldan oluşan giyecek malzemeleri için 371,53 liralık masraf tahakkuku çıkarılmış; ödemek zorunda bırakılmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.3.3. Mahmudiye ve Hamidiye Yerleşkelerinin Düzenlenmesi, Ziraat, Hayvancılık ve Ağaçlandırma Çalışmaları

İsmail Hakkı Tonguç, Hamidiye'de Köy Enstitüsü kurma fikrini orada olduğu bir gün, Hamidiye köylüleri ile paylaşır. Köylüler büyük bir sevinçle kabul ederler. Tonguç, ÇKE temel atma şerefine Hamidiye köylüsüne ait olduğunu, bu şerefi fazlası ile hak

ettiklerini, canıyla, emeği ve ekmeği ile bu okula yardım ettiklerini söylemektedir (Koç, 2013: 224).

Rauf İnan, İ. Hakkı Tonguç'a 1936'larda verdiği sözü tutarak, 1940'da ÇKE müdürlüğünü kabul etmiştir (Koç, 2013: 225). Rauf İnan, ÇKE'ye kurucu müdür olarak atandığında bina yapım işlerine oldukça mesai harcamıştır. Gerçi diğer Enstitülere göre artıları vardı. Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu binalarına sahipti. Mahmudiye kısmında biri tek derslikli üç okul binası ile dört öğretmen lojmanı vardı. Mahmudiye'de bugünkü Çarşı Camii'nin avlusunda, şimdi Kur'an Kursu olarak kullanılan biri tek derslikli üç sınıf ile dört öğretmen konutu vardı. Hamidiye kısmında ise üç katlı ana bina ile yeni yapılmış bir tavla, marangozluk, yapıcılık, demircilik atölyeleri, dört öğretmen konutu bir eğitimli okul binası bulunmaktaydı (İnan, 1988: 22).

Hem öğretmenler hem öğrenciler için barınma önemli bir sorun teşkil ediyordu. Rauf İnan, (1988: 23) eserinde; öğretmenlerin kalacakları yer sorununu ve eşinin yaşayacağı zorluğu şöyle anlatmaktadır:

“...Onları [ailesini] 3 ay sonra getirttim; uygun bir ev bulamadığımdan Mahmudiye'de bir yanı yıkık bir ev tutarak oraya yerleştirdim.(Her iki köyde de yeni yapılan, ya da boşalan evleri benden önce enstitüye gelmiş arkadaşlara özgülemiştim.) Eve yerleşir yerleşmez eşime görevimin ve durumumun ağırlığını açıklayarak: - Çocuklarımıza sen hem ana, hem baba olacaksın. Benim, öğrencilere hem hocalık, hem babalık ödevim, sana gereğince yardım için elverişli durum bırakmayacak”.

İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk gelen bu dönem, okul, öğretmen ve öğrenciler için çeşitli sıkıntıları beraberinde getirmişti.700 öğrencili bir okul için ne gerekmezdi ki. Okul, atölye, yemekhane, lojman vb. Mahmudiyelilerin Abdülhamit Kışlası olarak bildiği Hamidiye ve Mesudiye arasındaki taş binada onarılıp yatakhaneye dönüştürüldüğünü Mahmudiye'de hemen herkes bilmektedir. İnan, (1988: 58) eserinde de; *“... Hamidiye'de Tarım Bakanlığı'nın büyük koruncakları (anbarları) ve ahırları geniş avlusu ve ayrıca yönetim odalarıyla; enstitü binalarına bir km uzaklıkta tek katlı çok geniş bir binası vardı, kullanılmıyordu... ”* diyerek bahsettiğimiz binayı işaret etmektedir. Mahmudiye'de de durum farksız değildi. Öğrenciler Hara'nın içindeki taş binaları kullanmaktaydılar. Orhan Öner (Görüşme, 30 Ocak 2017, Mahmudiye) ile gerçekleşen görüşme de bunu doğrulamaktadır. *“Öğrenciler, Mahmudiyelilerin iğdelik dediği mevkide ki binalara gidip*

gelirlerdi. Orası yaklaşık 1 km var.” demiştir. İnan, (1988: 58) eserinde; bu binanın Çifteler Harası’ na ait olduğundan, Eğitim binalarına yarım kilometre uzaklıkta, büyük odalarının oldukça eski olduğundan bahsetmektedir.

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu’nun ilk öğrencilerinden ve ÇKE’ nin 1942’ deki ilk mezunlarından Abdullah Özkucur, (2015: 121) eserinde, Çifteler Harası yerleşkesindeki yatakhanelerden şöyle bahsetmektedir:

“...Yatak minderleri yaylı teller üzerine serilmişti. Oldukça kabarık ve dolgun görünüyorlardı. Minderlerin üzerine oturunca içlerinin kuru ot ile dolu olduğunu anladık. Yanımızda dolaşan Orhan DOĞAN, “ Bunlara karyola derler. Gece uslu yatın. Uyurken yuvarlanmayın. Biz ilk gece, birkaç kere döşemeyi öptük kalktık. İyi ki döşeme tahtadan.”...”.

Milli Eğitim Vekâleti İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün Eskişehir Valiliğine gönderdiği 23 Mart 1953 tarih ve 133.160-6/9188 sayılı yazıda, ÇKE’ nin Mahmudiye bölümünün yatakhanelerinin Özkucur’ un da bahsettiği gibi Hara yerleşkesinde olduğu anlaşılmaktadır. “... Çifteler Köy Enstitüsü döner sermayesine ait olan ağıl, kümes ve Çifteler harası yakınındaki eski yatakhane binası da Köy Enstitüsünce...” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Hamidiye’de mutfak, büyükçe bir yemek salonu ve bulaşıkhanenin yapımına girilmiştir. Hamidiye’deki ve Mahmudiye’de kullanılacak olan kapılar, pencereler, sıralar, masalar yapılmaya başlanmıştır (İnan, 1988: 56). Binaların yapımında büyük ölçüde öğrenciler çalışmıştır. Mahmudiye’nin su sıkıntısı yoktu. Seydi Suyu’ na yakın geniş bir kuyudan çekilen su Enstitü’nün yamacındaki depoya motorla pompalanıyordu. Motor akşamları da elektrik üretmekte ve enstitüyü aydınlatmaktaydı (İnan, 1988: 36).

Hamidiye’nin su elektrik sıkıntısı öğretmen, öğrenci ve usta öğreticiler eli ile aşılmıştır. Müdür Rauf İnan, elektrik santrali kurmak için bakanlıktan yardım istemiştir. Bakanlık iki Macar Gaspar ve Layoş’ u göndermiştir. Plan hazırlanır plan dâhilinde santral ile bir de değirmen yapılması kararlaştırılmıştır. Türbinin geceleri elektrik üretmesi, gündüzleri de değirmeni çalıştırması planlandı. Türbin satın alınıp çalışmalara başlandı. Öğretmen, öğrenci ve usta öğreticilerin gayretiyle çalışma tamamlanmıştır (İnan, 1988: 95).

Değirmen okula hizmet ettiği gibi Hamidiye ve diğer köylere de hizmet vermiştir. *“Enstitümüzün Hamidiye kısmında ki elektrik santralini işleten türbin elektrik için çalışmadığı saatlerde, mütadavil [döner] sermayeye ait iki taşlı bir değirmeni çalıştırmakta. Mütadavil sermayenin unlarını öğütmektedir. Aynı değirmende tasarruf edilecek zamandan istifade edilerek halkın zahirelerini de öğütmek kararıyla 1 Mart 1943 tarihinden itibaren hariçten müşteri kabulüne başlamış bulunuyoruz. Türbini çeviren su ile yaz aylarında mütadavil sermayeye ait araziye sulamak hükmünde olduğumuz için yaz aylarında değirmenimizin hariçten müşteri almasına imkan müsait değilse de kış ve bahar mevsimlerinden yedi ay hariçten müşteri kabul etmek mümkündür”* (ÇKE Müdürlüğü’nden Eskişehir Hususi Muhasebe Müdürlüğüne gönderilen, 10.03.1943 tarih ve 355 sayılı resmi yazı, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Bakanlık, Enstitü yerleşkesi için proje yarışması başlatmıştır. Projeyi Emin Onat ve Leman Tomsun kazanmıştır. Projeye göre bina yapım işlemlerine devam edilmiştir. Üst katı yataklık, alt katı derslik ve yemek odası, bitişiğinde öğretmen konutu olan binanın iki katlı olması düşünülmüştür (Türkoğlu, 2017: 203).

“Mahmudiye’de yapmakta olduğumuz okul binasında ön kısımdaki dört sütun için beton, demiri bulamadığımızdan tuğla ile yapmak mecburiyetinde kaldık. Sonraları yapılan incelemede bu sütunların üzerlerine gelecek yüke tahammül edecek mukavemette olmadıkları anlaşıldığı gibi bir pencerede de çatlaklar görülmeye başlandı. Bütün duvar kısımları bitmiş yalnızca çatısı kalmış olan bu binanın kıştan önce bitirilip içine 200 talebenin yerleştirilmesi ihtiyaç ve zarureti ile karşı karşıyayız... Saygılarımla.” (Enstitüden Nafia müdürlüğüne gönderilen 29.11.1942 tarih, 1161 sayılı resmi yazı).

Daha yapımında malzeme eksikliğinden yıkım kararı çıkartılan Mahmudiye’deki yatakhane binası Macar Usta Sili Layoş’ un gayreti ile yıkılmadan kurtarıldı çatısı kapatılmıştır (İnan, 1986: 78-81).

Rauf İnan, öğrenciler kadar hayvanları da düşünmekteydi. *“Enstitünün Mahmudiye kısmında 600 koyunluk bir ağıl yapılmaktadır. Bir kısmının üstü tuğla kemerle örtülmekte olan bu binanın salahiyyetli bir mühendisiniz tarafından tetkiki ile ağılın tamamlanması için bu hususta yapılması lazım gelen işlerin tespitine müsaadenizi rica ederim. Saygılarımla.”* (ÇKE’den Nafia Müdürlüğüne Gönderilen 02.11.1942 tarihli 1328 sayılı resmi yazı, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Rauf İnan'ın 1942'de Bakanlıkla olan yazışmalarından beş yılda bütün işleri bitmiş bir okul hayali kurduğu anlaşılmaktadır. ÇKE' yi 19.02.1944 tarihinde teftiş eden Maarif Vekaleti müfettişleri raporlarından, okulun son dört yılda bina yapımında geldiği son noktayı görmekteyiz. Müfettişler şöyle söylemektedirler:

“Eskişehir’de bulunduğumuz esnada 14.02.1944 tarihinde Çifteler Köy Enstitüsünü teftiş ettik. Gördüklerimizi arz ediyoruz.

Çifteler Köy Enstitüsü Hamidiye ve Mahmudiye adı altında ikiye ayrılmıştır. Çifteler Köy Enstitüsünün Hamidiye kısmı büyük ve yeni yapılmış bir bina ile etrafında yapılmış ve yapılmakta olan muhtelif atölye binalarından, fırın, değirmen, elektrik, ihtisal merkezinden ve erkek talebe reviri ile öğretmen evlerinden mürekkeptir. Bu kısmın yatakhanesi takriben bir km mesafede bulunmaktadır. Büyük bina idari odaları ile biçki dikiş atölyesini, çamaşırhane ve mutfığı ihtiva etmektedir. Dershaneler aynı zamanda yemekhane olarak kullanılmaktadır. Müdür odasının bitişiğindeki oda kız öğrenci reviridir. Esas binanın tamire ihtiyaç gösteren bir tarafı yoktur. Hamidiye’de ki yatakhanelerin iki kısma ayırmak mümkündür. Birinci kısım yatakhaneler mazbut ve düzenlidir. Bu yatakhanelere ihtimam gösterildiği, ilk bakışta bellidir. İkinci kısım yatakhanelerin binası mazbut değildir. Zemin topraktır. Kız talebenin yatakhaneleri temizdir fakat çok sıkışıktır. Ders vasıtaları ve levazımı, ihtiyaca tekabül edecek durumdadır. Enstitünün kütüphanesinde epeyce kitap vardır. Kütüphanenin tertip ve bakımı iyidir. Talebe kütüphaneden faydalanmaktadır” (Bakanlık Müfettişlerinden, Faik Sayron ve Cemil Boran’ ın 1944 Şubat tarihli teftiş raporu. akt. Burgaç, 2004:237)

Aynı rapor, Mahmudiye Kısmı’ndan ise şu şekilde bahsetmektedir: *“Çifteler Köy Enstitüsünün Mahmudiye kısmı, Hamidiye’den 11 km uzaktadır. Burada dershaneleri, idare odalarını ve ambarı ihtiva eden büyük bir bina ile, muhtelif küçük binalar vardır. Bunlardan birkaç tanesi öğretmen evi, bir tanesi bulaşıkhanesi ve mutfak bir de dershanelerdir. Yatakhaneler 1 km kadar uzaktadır. Mahmudiye’de de talebeler dershane de yemek yemekte, yemekten sonra masalar temizlenerek ders yapılmaktadır. Yemekhane ile dershaneyi ayırmak muvafık olur” (akt. Burgaç, 2004:233).*

Arşivdeki bazı şartnamelerden 1940- 1941’e göre okulun imkânlarının geliştiği, yapım, onarım ve bakım işlerinde gerekli olan sermayenin sağlandığı görülmektedir.

09.09.1945 tarihli şartnamede Ali oğlu İsmail Güven'e 350 lira karşılığı inekhanenin çatısının, kapı ve pencerelerinin sökülüp yeniden yapılması işi verilmiştir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Savaş döneminin sıkıntılara rağmen, eksiklerini süratle gideren bir okul olması, ÇKE' nin başarısıdır. Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç'un projede çalıştığı insanları seçimindeki isabet, Hamidiye ve Mahmudiye yerleşkelerindeki hızlı yapılaşma ve çevre düzenlemeleri takdiri hak etmektedir. Öğrenciler, başlarındaki deneyimli hocaları ile okulun kurulduğu yıllarda yaşadığı sıkıntıları daha sonradan aşmayı bilmiştir.

Burada şunu da belirtmek gerekir. Arşiv çalışmalarımızda, öğrencilerin yaşına göre fazla mesai yaptıkları, mesailerine göre yeterli kalori almadıkları 08.09.1942 tarih 51721 sayılı Eskişehir Askeri mıntıka Komutanı Tabip Albay Reşit Boratav'ın raporundan anlaşılmaktadır. Raporda şöyle yazmaktadır: “ *Hamidiye ve Mahmudiye köylerindeki Enstitü talebelerinin mesai tarzları tarafımdan ve her ay nöbetle gönderilen doktorların da verdikleri izahata göre henüz neşvünüma [yeni gelişim çağı] devirlerinde olan talebelerin mesaileri fazladır*” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Bu rapor doğrultusunda, Eskişehir Maarif Müdürlüğü'nün ÇKE'ye gönderdiği 11.09.1942 tarih ve 2750 sayılı yazısında, 08.09.1942 tarih 51721 sayılı Eskişehir Askeri mıntıka Komutanı Tabip Albay Reşit Boratav'ın raporuna istinaden öğrencilerin mesailerine göre kalorilerinin arttırılmasını istemektedir. Bu emir üzerine Rauf İnan, Muzaffer Kılıç öğretmeni görevlendirip gıda maddelerinin kalori miktarlarını hazırlatmış ve öğünlerde alınan kalori miktarı yükseltilmiştir.

Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi taranırken, özellikle kurucu müdür Rauf İnan'ın İlk İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Nafia Müdürlüğü, Ziraat Vekilliği ve Orman Umum Müdürlüğü ile arazilerin ıslahı, koyun ağıllarının yapımı Çifteler Harasına ait 4.500 dekarlık arazinin okula verilmesi binlerce ağacın dikilmesine yönelik yazışmalara rastlanmıştır.

13.01.1942 tarih ve 30 sayılı Ankara Umum Müdürlüğüne Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan İmzalı aşağıdaki yazı, Enstitünün ağaçlandırma faaliyetlerini anlatır niteliktedir:

“Enstitümüzde bugün 700 genç, köylü çocuğu köy öğretmeni olmak üzere tahsil görmekte ve mesleki terbiye almaktadır. Öğretmen olarak yetişecek olan bu gençlere ayrıca bütün ziraat faaliyeti bil fiil yaptırılmakta sanat ve yapıcılık öğretilmektedir. Bütün faaliyetlerimizin özünü ziraat teşkil etmektedir. Orta Anadolu'nun en kuru köylerinden gelmiş bu talebeyi ve her yaz yetişen 120 eğitmeni kendi muhitlerini ağaçlandırmak, yeşillendirmek için bir ucundan diğer ucuna 11 km'yi tutan arazimizde esaslı bir ağaçlama işine girişmiş bulunuyoruz. Geçen yıl, enstitümüzde yeniden 14 dekar bağ kurulmuş ve 17.000 fidan dikilmiştir. Enstitümüzde yeniden bir fidanlık yapmak teşebbüsü içindeyiz de. Bu yıl ağaçlama faaliyetimizi geçen yılkinin en az iki katına çıkarmak kararındayız. Bu faaliyetimizde Eskişehir Orman Fidanlığı vasıtasıyla bize yardımınızı rica ediyoruz. Orman Fidanlığı'ndan bize 10.000 Gladiçya, 5000 kanada kavağı, 5000 akasya ve 1000'de mazi olmak üzere mevcut diğer cinslerden de 2000'er tane verilmesine müsaadenizi teşekkür ve saygılarımla rica ederim. Müdür Rauf İnan” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

23.02.1943 tarih ve 7839 sayılı buyrukla Müdür Rauf İnan'a olumlu cevap veren Orman Umum Müdürlüğü'nün yazısına müdür İnan bir teşekkür yazısı gönderir. *“Eskişehir Orman Çiftliğinden verilmesine müsaade buyrulan 10.000 akasya fidanı alınmış enstitümüze getirilmiştir. Bu yardımlarından ve kıymetli alakalarından dolayı teşekkür ederiz. Ağaçlandırma planına göre ayrılan arazinin kirizma işi ve ağaç çukurlarının hazırlanma faaliyeti tamamlanmıştır. Havanın göstereceği ilk müsait fırsatta dikim işi hemen başlanacaktır. Ancak ağaçlandırma sahasında dört hektar yerine beş hektar arazi kirizma edilmiş bulunduğundan elimizdeki fidan mevcudu kifayet etmeyecektir. Ayrıca daha 2500 akasya ile 50 adet mazi ve 1000 tane kavak fidanının verilmesine yüksek buyruklarını saygılarımla rica ederim” (10.03.1943 tarihli yazı, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). 24.03.1943 tarihli ve 213 Sayılı Orman Müdürlüğüne gönderilen dilekçede de istenen son parti ağacın da muhasip İzzet Erçen tarafından okula getirildiği anlaşılmaktadır.*

1944 mezunu, Ahmet Öztuna (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir.) ile gerçekleştirilen görüşmede ağaçların nasıl yetiştirildiği hakkında şunları söylemiştir. *“Arabören' den, Yeşilyurt' tan gelen Seydi Suyu var ya, Mahmudiye'nin içinden geçiyor, Orada sıraya girip bayırdaki fidanları elden ele kovalarla sulamak suretiyle biz yetiştirdik. Rauf İnan, 400 kişiyi sıraya sokardı, derenin kenarından bayıra kadar”.*

Ülkü Güney (Görüşme,15 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, ağaçların sulamasına Mahmudiyelilerin şahit oluşunu şöyle anlatır: “Ben 54’lüyüm, İlkokul yıllarında annem bana anlatırdı. Tepedeki bağlıkları, akasya ve diğer ağaçları, enstitünün öğrencileri dikmişler. Tanker yokluğundan, müdür [M. Rauf İnan], öğrencileri bayırdan dereye kadar [Seydi Suyu] tek sıra yapmış yüzlerce öğrenci elden ele aktardığı su dolu kovalarla sulamışlar”. Ağaçların ne şartlarda büyütüldüğü de ağaçları sulayan öğrencilerden Ahmet Öztuna ve Ülkü Hanım ile yapılan görüşmeden anlaşılmaktadır. Bugün bu ağaçlar, Mahmudiye bozkırına süs olmaya devam etmektedir.

Rauf İnan, (1988: 56) eserinde yukarıda bahsi geçen akasya ormanının sulanmasını şöyle anlatmaktadır:

“ ...İki yıldır diktiğimiz ormanının, yağışsızlık sonucu, sulanması zorluğu nedeniyle Seydi Suyu’ndan tenekelerle su taşıma da oldu. Bundaki yöntem farklı idi. Sulanacak ağaçlarla Seydi Suyu arasında dizilmiş öğrenci- öğretmen zincirinde dolu tenekelerle boş tenekeler elden ele verilerek yapılmış, ona da dışardan gelenler katılmıştır.”.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 21 Temmuz 1942’de ÇKE’ye gelmiştir. Akasya ormanının ve dikimi yeni başlayan bağlığın durumunu, kendi ihtiyaçlarını kendi karşılayan, devlete asgari ölçüde yük olmaya çalışan bu kurumu merak ediyordu. Ormanın ve bağlığın şimdilik 50’şer dönüm olduğunu görünce sevinmiştir (Cimi, 1995: 112). Görülüyor ki, ÇKE’de olup biten her şey devletin en üst kademesince de yakından ilgi ile izlenmektedir.

Daha önceki sayfalarda verdiğimiz Rahmi Atlı ile yapılan görüşme de gösteriyor ki Enstitüde eğitim hayatın kendisi idi. Müzik dersi için ihtiyaç duyulan bağlamayı okul kendi diktiği dutlardan yine öğretmen ve öğrenci eli ile yapmıştır. Yetiştirilen kavakların kesilip satılmasıyla ele geçen para, daha sonra Enstitüye otobüs alınmasını sağlamıştır (İnan, 1986: 83-86). 1951 model Austin marka kamyon, 1953 model 36 kişilik Ford marka otobüs bu sayede alınmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Kendi kendine yetebilen bir okul kurma düşüncesi Rauf İnan’ı hayli gururlandırmış olsa gerek. O otobüs bugün, inekhane avlusunda, yıllarca hizmet verdikten sonra hurdaya ayrılmış olup, beklemektedir.

29.04.1941 tarih ve 541 sayılı Maarif Vekilliği İl Tedrisat Umum Müdürlüğüne gönderilen yazıdan da anlaşılacağı gibi Rauf İnan ziraat ve hayvancılık alanında bir önceki

yıl yaptığı faaliyetlerden okulu adına gururla bahsetmektedir. Okul müdürünün personeline olan güveni artmış kendi kendine yetebilen bir okul meydana getirmek için Çifteler Harasına ait 4500 dönümlük arazi talep edilmektedir. “... Hara müdürü ile de görüştüm onunla da bu arazinin bize devri üzerinde tamamıyla anlaşmış bulunuyoruz. Ellerinde mevcut diğer köylerde ki arazinin haraya bol bol yetip artmakta olduğu muhakkaktır. Bugünkü yatakhanelerimizi teşkil eden binalarla beraber bu arazi bizim bütün ziraat ihtiyacımızla, bina ihtiyacımızın büyük bir kısmını karşılayacaktır.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Bu yazıya istinaden gelen 6/5042 03.05.1941 tarihli İlk Tedrisat Umum Müdürü İsmail Hakkı Tonguç cevap yazısında, arazinin okula devri konusunda kararın çıktığı anlaşılmaktadır: “Vekillik, müessenizin 4500 dönümlük araziye sahip olması esasını kararlaştırarak ziraat vekilliği ile bir anlaşmaya varmış ve bu işin bir an evvel intacı işi Eskişehir Maarif Müdürlüğü’ne dosyası ile birlikte tevdi etmiştir. İ. H. Tonguç” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

28.09.1942 tarih ve 1010 sayılı Ziraat Vekilliği’ne gönderilen yazıda müdür Rauf İnan, 50-55 ton arası tohumluk istemektedir.

“... Ekime hazırlamış bulunduğumuz 3000 dekara yakın arazi için ihtiyacımız olan 50-55 ton iyi tohumluğun yüksek emirleri altında bulunan bir yerde verilmesine müsaadelerini rica ederim. Saygılarımla.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Ekin biçme bayramına İlköğretim Öğretim Umum Müdürü İsmail Hakkı Tonguç davet edilmiş olacak ki 22.07.1943 ve 6/9952 tebliğ telgrafında Tonguç şunları söyler: “Ekin biçme bayramınızı birlikte kutlamaya işler engel olmuştur. Bol bereket ve çalışanlarının hepsine başarılar dilediğimi tebliğ 6/9952.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Görülüyor ki o dönemde hasat mevsimi, bir şölen havasında gerçekleştirilmektedir.

Bütün bu çabalardan sonra, Nihat Salkır’ın müdürlüğü döneminde, kendinden istenen ‘boş arazilerin tespiti’ hususundaki resmi yazıya istinaden, 400+200 dekar arazinin boş olduğunu bildirmiştir. O sırada da okuldan ayrılır, başka göreve atanır. Kendisinden sonra göreve gelen Hüsnü Argun, 27.08.1951 tarihli Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gönderdiği gerekçeli yazıda Salkır’ un neye dayanarak böyle bir şey yazdığını anlatırken:

“...Bu yıl, misal olarak, 360 ton hububat, ihtihsal edilmiş, 150 tona yakın sebze alınmıştır. Bütün bu mahsuller Enstitümüz tarafından işlenmektedir. Bu durum karşısında enstitümüz topraklarından bir karış toprağın dahi, fazla olmadığını, araziyi bizzat dolaşarak tam kanaate varmış bulunduğumu, benden evvelki müdür arkadaşımızın 600 dönümlük arazinin fazla olduğunu bildirmesinin hayretle karşılanacak bir durum olduğunu bir kere daha saygularıyla arz ederim. Müdür Hüsni Argun” demiştir. Bu durum, Nihat Salkır’ın davranışındaki çelişkili durumu göstermesi bakımından önemlidir.

Kirby, (2015: 215) eserinde; Enstitü’nün ağaçlandırma işlerini şöyle özetlemektedir:

“Bugün Çifteler’e [Hamidiye- Mahmudiye] ve onun çevresindeki köylere gidenlerin, eğitimde üretim kavramının ve onun bir eğitim aracı oluşunun anlamını görmemeleri olanaksızdır. Örneğin Çifteler ağaç dikme gününü ağaçlandırma ve toprağın korunmasının bir simgesi olarak kullanmak yerine, ağaçlandırma işinin ne kadar zor ama başarılıca da maddi ve manevi bakımından zahmete değer bir iş olduğunu, kendisine neredeyse bir orman yapmakla göstermiş oldu. Fidanlıkları ile ağaçlandırma yapacak kişilerin fidan gereksinimlerini karşıladı. Kızılçullu’da yaptığı gibi ağaç dikme tekniğini göstermek ve öğretmek için yeterli sayılan bir iki fidan dikmek yerine, Çifteler’in öğrencileri ve öğrencileri yüzlerce ve yüzbinlerce ağaç diktiler.”

4.4.3.4. Çifteler Köy Enstitüsü’nde Eğitim- Öğretim

Enstitünün 1943’e kadar bir öğretim programı yoktu. 3803 sayılı yasaya ve Bakanlık genelgesi ışığında kendi içinde hazırladığı eğitim programları uygulanmıştır. Belli bir eğitim programının olmadığı, 1940’dan 1943’e kadar geçen süredeki üç yıllık dönem, köy enstitüleri eğitim programının nasıl olması gerektiği konusunda Maarif Vekâletine gereken tecrübeyi kazandırmıştır (Burgaç, 2004: 94).

“Günümüzde kitaplar, her baş ağrısına verilen aspirin gibi, her bölgede aynı yöntemle yazılmakta bol bol satılmaktadır” (Evren, 1998: 39). Köy Enstitüleri ise kendi coğrafi bölgesinin özelliklerine, kendi öğrencilerinin öz ihtiyaçlarına, çevresinin ihtiyaçlarına göre öğretim programı ve kitaplar hazırlamışlardır. Örnek vermek gerekirse Köy Enstitüleri’nin ders programına Köy Sosyolojisi dersi konularak, köye gönderilecek öğretmenlerin donatılması amaçlanmıştır. Enstitüler kendi programını hazırlayıp, Bakanlığa onaylatmaktaydılar (Evren, 1998: 39).

04.05.1943'de Köy Enstitüleri Öğretim Programı hazırlanmıştır. Programın ilk maddesine göre, kültür dersleri, ziraat dersleri ve teknik dersler olmak üzere üç ayrı bölüm yer almaktaydı.

Öğretim programı şu temel ilkelere dayanmaktaydı:

- Beş yıllık öğrenim süresinin yarısı (114 hafta) kültür derslerine, dörtte biri(58 hafta) ziraat ders ve çalışmalarına, dörtte biri de (58 hafta) teknik ders ve çalışmalara ayrılmıştır.
- Her Enstitü haftalık, aylık veya mevsimlik çalışma planlarını; Enstitünün özelliğine işlerin durumuna, talebesinin seviye ve sayısına, öğretmenlerinin özelliklerine, iş araçlarının çeşitliliğine ve iş alanlarının genişliğine, hayvanlarının cins ve sayısına göre,- Kültür dersleri, ziraat ders ve çalışmaları, teknik ders ve çalışmalar için belirtilen hafta sayısı esas alınmak kaydıyla,- düzenler.
- Enstitülerde işlerinin durumuna göre, kültür, ziraat, teknik alanlardaki ders ve uygulama çalışmalarını, yarım gün, tam gün veya bir hafta esasına göre düzenleyebilir.

Yarım gün esasına göre:

- a) Bütün sınıfların yarısı, öğleden önce veya sonra kültür derslerine,
- b) Geri kalan sınıfların yarısı, ziraat, yarısı da teknik çalışmalara deva eder.

Bütün gün esasına göre:

- a) Bütün sınıfların yarısı, bütün gün kültür derslerine,
- b) Geri kalanların yarısı, bütün gün ziraat, öteki yarısı bütün gün teknik çalışmalara devam eder.

Hafta esasına göre:

- a) Bütün sınıfların yarısı, bütün gün ziraat, öteki yarısı bütün gün teknik çalışmalara devam eder.

- Acele yapılması gereken bina, yol, köprü, su arkı açılması, belli bir müddet içinde bitirilmesi zaruri ekim, hasat, harman, kaldırılması, gibi önemli işler çıktığı takdirde gereğine göre yeter sayıda veya bütün talebe ve öğretmenler, bütün gün veya birkaç

gün, bir veya birkaç hafta müddetle aynı işte çalıştırılır. Bu gibi çalışmalara katılan öğrencilerin bu süre zarfında devam edemediği ders veya işler bundan sonraki çalışma planlarında gerekli zaman ayrılarak telafi edilir (Maarif Vekilliği, Köy Enstitüleri Öğretim Programı 1943: 3).

Enstitü mezunları ile yapılan görüşmelerde ve arşiv belgelerinde de görüldüğü gibi, program, ÇKE' de her anlamı ile uygulanmıştır. Özellikle son maddenin Enstitü' de sıklıkla uygulandığı görülür.

Mehmet CENGİZ (Görüşme, 05 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Bugün Hamidiye’ de var olan olmayan binanın yapımında biz çalıştık. Öğrenciler olarak kendi okuyacağımız sınıfı, yatakhanelimizi, yemekhanemizi yaptığımız gibi, okulumuzun dışında, karakol binasını, köyün selektör binasını bizler yaptık. Ağabeylerimiz Yeşilyurt’ tan Seydi Suyu’ nu getirdiler, donarsa buzunu kırdılar. Elektrik tesisatı, öğretmen ve öğrencilerden, değirmen, fırın öğretmen ve öğrencilerden”* diyerek Enstitü'nün çalışma prensibini ortaya koymuştur.

Mehmet Cengiz'in buz kırma ve Enstitü'de bir bayram günü yaşanan bu kırma olayını ÇKE Müdür Rauf İnan, (1988: 101-102) eserinde şöyle anlatmaktadır:

“... Ertesi gün bayramdı. Kışın soğuğu Hamidiye’de enstitüyü dondurmuştu sanki. Arktaki su donduğundan, özek çalışmıyor, tepedeki koruncağa su gelmediğinden herkes elini yüzünü deredeki sudan yıkayabiliyordu... Bayram töreninden sonra ana binanın önünde toplandık. Kısa bir konuşma yaptım... Pelerinlere, üstlüklerle bürünüp büzülerek, dersliklerde sinip oturmak mı, böyle zavallı, böyle şaşkın kalmak mı? Yoksa kışla, donla savaşmak mı, hangisi yakışır bize? İnsanlık kafası ve kolu le her türden zorlukları yenmeyi bilmiş, başarmıştır. Tüm canlılar arasındaki üstünlüğü, onları buyruğu altına alması bundandır. Sinecek miyiz, savaşacak mıyız?”. İnan'ın bu etkileyici konuşmasının ardından iş bölümü yapılmış ve planlanandan çok kısa bir sürede iş bitirilmiştir. Bu olay bugün de Mahmudiye ve civar köylerinde hala anlatılmakta, o günü yaşayanların hafızasında derin izler bırakan bir ders olmuştur.

4.4.3.5. ÇKE' de ve Diğer Enstitülerde Okutulan Dersler

1943 programına göre derslerin üç gruba ayrıldığını belirtmiştik. 5 yıllık programda okutulan teorik ve uygulama dersler şunlardı:

A) Kültür Dersleri: Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi, Matematik, Fizik, Kimya, Yabancı Dil, El Yazısı, Resim-İş, Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar, Askerlik, Tabiat ve Okul Sağlığı, Müzik, Öğretmenlik Bilgisi, Ev İdaresi ve çocuk Bakımı, Zirai İşletme Ekonomisi ve Kooperatifçilik (114 Hafta)

B) Ziraat Dersleri ve Çalışmaları: Tarla Ziraatı, Bahçe Ziraatı, Sanayi Bitkileri Ziraatı, Zootečni, Kümes Hayvanları Bilgisi, Arıcılık ve İpekböcekçiliği, Balıkçılık ve Su Ürünleri Bilgisi, Ziraat Sanatları. (58 Hafta)

C) Teknik Dersler ve Çalışmalar: Köy Değirmenciliği, Köy Dülgerliği, Kızlar için Köy ve Ev Sanatları. (58 hafta)

D) Sürekli Tatiller: 30 hafta

Olmak üzere beş yıl/260 hafta olarak düzenlenmiştir (Maarif Vekilliği, Köy Enstitüleri Öğretim Programı 1943: Çizelge 1-2, s. 1-2).

Tablo 4.34. Çifteler Köy Enstitüsü'nde Okutulan Kültür Derslerinin Haftalık Dağılımı

Dersler	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	5.sınıf	Beş yıl toplamı
Türkçe	4	3	3	3	3	736 saat
Tarih	2	2	1	1	1	322 saat
Coğrafya	2	2	1	1	-	276 saat
Yurttaşlık Bilgisi	-	1	1	-	-	92 saat
Matematik	4	2	2	3	2	598 saat
Fizik	-	2	2	1	1	276 saat
Kimya	-	-	2	2	-	184 saat
Tabiat ve Okul-Sağlık Bilgisi	2	2	2	1	1	368 saat
Yabancı Dil	2	2	2	2	1	414 saat
El Yazısı	2	-	-	-	-	92 saat
Resim-İş	1	1	1	1	1	230 saat
Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar	1	1	1	1	-	184 saat
Müzik	2	2	2	2	2	460 saat
Askerlik	-	2	2	2	2	368 saat
Ev İdaresi ve Çocuk Bakımı	-	-	-	-	1	46 saat
Öğretmenlik Bilgisi	-	-	-	2	6	368 saat
Ziraat İşletme ekonomisi ve Kooperatifçilik	-	-	-	-	1	46 saat
Toplam	22	22	22	22	22	5060 saat

Kaynak: Maarif Vekilliği, Köy Enstitüleri Öğretim Programı 1943: Çizelge 5, sayfa 5

Tablo 2.34. incelendiğinde müzik derslerinin en çok okutulan üçüncü ders olması dikkat çekicidir. Bu konu ile ilgili enstitü mezunu İlyas Küçükcan (Görüşme, 06 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede şöyle demektedir: “*Ben Seyitgaziliyim. Enstitülü öğrenciler köyleri ziyaret ederlerdi. Bazen bizi de alıp Hamidiye’ye getirirlerdi. Bir 23 Nisan günü Enstitü önüne geldiğimde daha önce duymadığım bir müzik sesi geliyordu. Ağabeylere sordum. Bu ses nedir diye. Müzik öğretmeni Ruhi Su yukarıda ders yapıyor dediler. Sınıfta piyanonun dışında birçok müzik aleti vardı. Hayran kaldım.*”

Okuldan mezun, Mehmet Oruç (30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, bu konu ile ilgili şöyle demiştir: “*Eğer okuldan mezun olmak istiyorsanız en az bir çalgı aleti çalmayı bilmek zorundaydınız*”.

ÇKE'nin müzik, halk dansları eğitiminde dönemin ileri Enstitülerinden olduğu kendisi de Aksu Köy Enstitüsü mezunu olan Pakize Türkoğlu'nun (2014: 127-129) eserinden anlaşılmaktadır: “*....Tonguç mektuplarından birinde, “müzik derslerinde, spor ve ulusal oyunlarda, öğrencilerin yörelerinden getirdikleri şarkı, türkü, oyunları, tüm*

öğrencilerin öğrenmeleri yolu tutulmalıdır.” diyordu. Çifteler’ den Aksu’ya bu amaçla bir öğrenci gelmiştir. Çiftelerli öğrenci ilk olarak Kaleden kaleye Şahin Uçurdum oyununu öğretmiştir. Sonra figürleri zor olan Altın yüzük, hoş bilezik, Kolları nazik oy oy... Oyununu üçüncü olarak Sivas Halayı’ nı, son olarak da Timurağ’ ı öğretmiştir. Çiftelerli öğrenci de Aksulu öğrencilerden Antalya’nın Barut Dumanı oyunun öğrenmiş; ÇKE’ye geri dönmüştür.”

Burada Rauf İnan’ın (1988: 104) eserinde aktardığı şu bilgiyi de paylaşmak gerekir; ÇKE’ yi dönemin ülkeye mal olmuş birçok önemli ismi ziyaret etmekte idi. Bunlardan Pertev Naili Boratav ve Niyazi Berkes’in, ÇKE’de oynanan halk oyunlarına özel ilgileri olmuştur. Berkes ve Boratav, ÇKE’de okuyan öğrencilerin Doğu’da yapılan Köy Enstitüleri’nin inşaatına yardım için gittikleri zaman öğrendikleri Artvin Barı’nı, Timurağ’ı, Sivas Ağırması’nı arkadaşlarına öğrettikleri sırada, öğrencilerin arasına karışarak öğrenmişlerdir. Aynı öğrenciler Pakize Türkoğlu’nun yukarıda da bahsettiği gibi Aksu Köy Enstitüsü’ne giderek, oradaki öğrencilere de bu oyunları öğretmeleri ve oraya özgü oyunları da döndüklerinde ÇKE öğrencilerine öğretmeleri, ülkenin kültürel hafızası olan halk oyunlarının kısa sürede, bütün ülkedeki Enstitülere yayıldığını göstermektedir. Yine, ÇKE’yi ziyaret edenlerden ilgi duyanlara da bu oyunların öğretilmesi de, Enstitülerin bugünün deyimi ile sosyal sorumluluk projesi üstlendiğini göstermektedir.

Tonguç’a göre köy okullarına gönderilecek olan % 100’ü köylü olan bu çocuklara ezbercilikten uzak bir eğitim verilmeliydi. Doğa ile iç içe olan bu kurumlarda eğitimin kara tahta başında olması gülünç olurdu. İş içinde iş eğitim yöntemiyle dersler verilmeliydi. Üç sınıflı okullar beş sınıfa çıkarılmalı, yeni nesil öğretmenler, köyün genel yaşantısına olumlu tesir edecek birkaç donanımı (köy demirciliği, eğitimlik, öğretmenlik, tarım aracı onarımı, yapıcılık, hastabakıcılık...) bilerek köylere gönderilmeliydi (Tonguç, 1997a: 322).

Bakanlık Müfettişlerinden İsfendiyaroğlu’nun 1943’ün Eylül’ünde yaptığı teftişe istinaden hazırladığı raporda öğrencilerin aritmetik ve matematik bilgilerinin çok iyi olduğuna vurgu yapar. Gerekçesini açıklarken de bizzat yetiştirdikleri sebzeleri, mahsulleri öğrenciler tartmaktadır. Ambarda, mutfakta aritmetik isteyen bilgiler sıklıkla uygulanmaktadır (akt: Burgaç, 2004:234).

Mehmet CENGİZ (Görüşme, 05 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, okulda geçen bir günü şöyle özetlemektedir: “Sabah, 6.30 ‘da kalkardık,

yataklarımızı jilet gibi yapıp, temizlenip kahvaltıya geçerdik. Sonra okulun önündeki meydana toplanır yarım saat spor, jimnastik yapardık. Orkestra çalar, yöresel halk oyunları oynardık. Her bölgenin oyununu oynardık. O hafta kimin ne dersi varsa oraya dağılırdı. Her hafta bir sınıf iş başı yapardı. Okulun sebze bahçesi, meyve bahçesi vardı, kümes hayvanları, inekleri vardı. Sınıfların başında, gidecekleri iş kollarına rehberlik edecek usta öğreticiler bulunuyordu. Onların nezaretinde o işi uygulardık. Tecrübe ederdik. O haftaki iş kolu, cumartesi toplantılarında yapılan işin değerlendirmesini yapar, öz eleştiri de bulunurdu” demiştir.

1949 sonunda Mahmudiye bölümünün hazırladığı yıllık rapordan da anlaşılacağı gibi enstitünün mandolin ekibi vardı. Öğretmen Mehmet Ali Mansız’ın başkanlığında en iyi mandolin çalan 90 kişi, 11 adet marş ve şarkıyı notalı olarak çalabilmekteydi (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Aynı raporda Mahmudiye Bölümü Temsil Kolu öğrencileri altı adet oyun çıkarmışlar ve gösterisini yapmışlardır. Oyunların ismi şöyledir: Akın Piyesi, Mehmet Akif Piyesi, Vatan Yahut Silistre, Ümit Mektebinde, Paydos, Vatan ve Vazife.

Yayın Kolu, bir öğretmen ve yedi öğrenciden oluşmaktadır. 1948-1949 öğretim yılında aylık Ses Gazetesi çıkarma kararlaştırılmış, yılsonuna kadar gazeteden altı nüsha basılmıştır. Ayrıca yayın kolu 30 tane kitabı öğrencilere tanıtmıştır.

Ahmet Öztuna (Görüşme, 23 Ağustos 2016, Eskişehir) ile yapılan görüşmede öğrencilerin ne kadar çok kitap okuduğunu şöyle anlatmaktadır: “Çok kitap okurduk. Tostoy’ u, Balzac’ ı J.J. Russo ‘yu orada tanıdım. Okuduğumuz kitapların özetini yapar sunardık. Okuma hevesim, mesleğe başladığımda da artarak sürdü. Rousseau’nun Emil Yahut Terbiyeye Dair’ ini alacağım, para yok. Üç ayda aldığımız 60 lira ücret, farklı ihtiyaçlara harcanıp bitiyor. Kitabın parasını babamdan istedim vermedi. Annem bir çuval yapağıyı kör eşeğe sarıp, satayım diye, Eskişehir’e benimle yolladı. Yapağıyı sattım. Kitabı aldım. Kalanına da iki simit aldım. Köye yöneldim. Kör eşeğin üstünde, okuyarak dönüyordum. Yanımda bir kamyon durmuş, seslenen var: ‘Öztuna, Öztuna...’ baktım, Enstitü öğretmeni Hamit Özmenek. Kömür almaya gitmişler. Alamamışlar, kamyonla boş dönüyorlar. ‘Ne yapıyorsun’ dedi. Okuyorum dedim. Konuştuk biraz Hamit Bey çok duygulandı. ‘Çocuklar, çocukların inin aşağı’ dedi. ‘Eşeği kamyonla alın, Türkiye’de ilme hizmet eden eşek, belki de ilk defa görüyorsunuzdur’ dedi. Eşek arkaya ben ön tarafa

bindim. Bizim eşek kamyona sucuk yapılmak üzere değil, köye ışık götürmek için biniyordu” diyerek okulda alınan okuma hevesinin meslek hayatına atıldıktan sonra da mezunlarda artarak sürdüğünü göstermektedir

Tablo 4. 35. Çifteler Köy Enstitüsü’nde Ziraat Derslerinin Haftalık Dağılımı:

Ziraat Ders ve Çalışmaları	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
Tarla Ziraatı	-	3	4	2	1
Bahçe Ziraatı	8	4	3	3	2
Anayi Bitkileri ve ziraat Sanatları	-	-	1	1	2
Zootekni	1	2	2	1	2
Kümes Hayvancılığı	2	2	-	-	-
Arıcılık ve İpek Böcekçiliği	-	-	1	2	2
Balıkçılık ve Su Mahsulleri	-	-	-	2	2
TOPLAM:	11	11	11	11	11

Kaynak: Maarif Vekilliği, Köy Enstitüleri Öğretim Programı 1943: Çizelge 6, sayfa 6

Daha öncede belirtildiği gibi enstitüde öğrenciler gönderilecekleri köylerde eğitim öğretimin dışında, sosyal hayatın getirdiği diğer bütün şartlara da hazırlıklı olarak yetiştirilmişlerdir. Enstitüden mezun olan öğrencilerin ortak kanaati şudur ki “*Bilen ol, bilen değilsen yol gösterici ol*” Yukarıdaki tablo 2.35. ve daha sonraki teknik dersler tablosundan anlaşılacağı gibi öğrenciler köy şartlarının gereklerine göre de uygulamalı eğitimler almışlardır. Enstitü klasik eğitim veren bir okul değil, köyün kendisi olmuştur. Ziraat grubu öğretmenleri haftalık raporlar hazırlamakta öğrencileri ile yaptığı faaliyetlere yönelik iş dağılım planı yapmakta hazırlanan program dâhilinde yapılması gerekenleri hayata geçirmekteydiler. Sonrasında hazırlanan raporlarda işin ne kadarını nasıl gerçekleştirdiklerini, Enstitü müdürlüğüne resmi yazı ile sunmaktaydılar. 22 Ekim 1948 tarih ve 25 sayılı Tarım Başlı Cahit Barlas’ın hazırladığı 1948 yılı tarım durumu raporu şöyledir:

“A-Tarla Tarımı İşleri: 1947 yılı baharında (1636) dönüm nadas edilmiş ve o yılın sonbaharında arpa, buğday ve yulaf ekilmiştir. Bunun (1029) dönümüne 16 ton buğday, (532) dönümüne 10600 kilo arpa, (15) dönümüne 900 kilo yulaf ekilmiştir. Bu yılsonunda da 81.375 kilo buğday, 48.556 kilo arpa, 11.630 kilo yulaf elde edilmiş ve döner sermaye ambarına teslim edilmiştir. 1948 baharında da (1397) dönüm nadas yapılmıştır. Önümüzdeki aydan itibaren bu yerlerin (1113) dönümüne buğday, (229) dönümüne arpa, (55) dönümüne de yulaf ekilecektir.”

Bu yıl ayrıca (55) dönüm bostan ekildi ve buradan 6769 kilo bostan toplanarak ambara teslim edilmiştir. (5) tonu da talebeye kayıt harici yedirilmiştir. Mısır 10 dönüm ekilmiş, yaş olarak 1209 adet talebeye yedirilmek üzere ambara verilmiş, gerisi de kuruduktan sonra toplanılmıştır. Bunlarda koçan halinde durmaktadır. Ambara henüz teslim edilmemiştir. Birer miktar keten ve hayvan pancarı ekilmiş, hasadı yapılmak üzeredir. İleride bunlarda ambara teslim edilecektir. 132 ton arpa samanı, 28 ton kuru ot, 12 ton yonca, 22 ton yataklık için buğday sapı istihsal edilmiştir.

B-Bahçe Tarım İşleri: *Bu yıl meyve bahçesine (160) erik, (80) kayısı, (120)'de çeitli fidan dikilmek suretiyle meyve bahçesi 52.5 dönümden 60 dönüme çıkarılmıştır. Halen meyve bahçesinde fidan sayısı 2060'ı bulmuştur. Bunun 276'sı elma, 236'sı ayva, 256'sı erik, 176'sı dut, 718'i kayısı, 30'u armut, 57'si kaysı, 38'i kiraz, 278'ide vişnedir. Bu yıl altı okul binasının önüne de altı dönümlük yere 160 adet çeşitli kiraz, erik, dut, vişne dikmiş, su deposunun altı dönümlük etrafına da 200 kayısı, çiftlik binasının önündeki sekiz dönümlük yere 250 kayısı dikilmek suretiyle meyve bahçesi 80 dönüme çıkarılmıştır.*

20 dönüm fidanlıkta 52.650 adet çöğür vardır. Bunlardan 1500'ü dut, 7100'ü erik, 40.000'i zerdali, 1000'i ayva, 2500'ü şeftali, 500'ü elma, 500'üde armuttur. Bu yaz devresinde 21.032 fidana çeşitli aşular yapılmıştır. Bunlardan 50'si dut, 3.000'i erik 16.282'si zerdali, 900'ü ayva, 225'i şeftali, 100'ü elma, 25'i armuttur.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi)

Enstitü' de sebzeçilik de yaygın olarak yapılan bir tarımsal faaliyetti. 1948 yılı sebzeçilik faaliyetleri sonrası, 62 dönümlük yerden 510 kilo patates, 537 kilo sarımsak, 839 adet marul, 4925 kilo soğan, 56 kilo bamya, 1947 kilo kabak, 4230 kilo hıyar, 628 kilo fasulye, 2356 kilo biber, 414 kilo patlıcan, 8045 kilo domates, 2495 kilo ıspanak, 1055 kilo bakla, 985 kilo pırasa elde edilmiştir (Tarım Başı, Cahit Barlas'ın, 22 Ekim 1948'de Enstitü Müdürlüğü'ne sunduğu 25 sayılı rapor. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Hayvancılık şubesi de aylık ve yıllık çalışma planlarını hazırlamakta ve bunları Enstitü müdürlüğüne sunmaktadır. Zootečni öğretmeni Muzaffer Esenkan tarafından 1949 yılı Ocak ayında çiftlikte çiftlik hayvanlarına yapılacak işler ve bakımlar başlıklı dilekçede şunlar yazmaktadır:

“Çiftlik Hayvanları: *Ağırların sıcak ve rutubetsiz olmasına, döşemenin temiz ve kuru olmasına dikkat edilir. İlkbaharda satılacak hayvanların semirtilmesine çalışılır. Beygir ve*

sığırların yemleri artırılır. Gebe kısraklara havuç yedirilir. Semirmiş olan öküzler satılır. İyi havada hayvanlar dışarı çıkarılarak ağırlar temizlenir. Doğurması yakın olan inekler ayrı, sıcak bir yere konularak doğuruncaya kadar kuru yemlerle beslenir ve un ve kepekten yapılmış çorbalar ile ılık su içirilir

Tavukçuluk: Kümesler soğuktan ve rutubetten muhafaza edilir. Tavukları yumurtlatmak için kara buğday ve yulaf yedirilir. Kaz, ördek ve hindiler ile tavuklar sıcak ve rutubetsiz bir yere kapatılarak semirtilir. Her gün kümeslerdeki sulaklara sıcak su konur.

Arıcılık: Kovanların havalanmasına bakılır ve üzerine yığılan karlar hafifçe kaldırılır. Kovanların ağızlarında ölmüş arılar bulunursa alınıp atılır. Arıların yemleri yoksa bir bez parçası üzerine biraz toz şeker konulup kovanların içine bırakılır. Kovanlar sallanır ve yerlerinden oynatılırsa uyumuş olan arılar düşerek telef olurlar. Kovanın deliğinden farelerin ve diğer zararlı hayvanların girmemeleri için delik bir tel kafesle kapatılır.

Böcekçilik: Dutluklar gübrelenir ve yeniden dutluk yapılacak yerlerin kirizmasına devam edileceğini bildirir. Saygılarımı sunarım” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

1940 ve sonrası Türkiye köylerinde, günümüz şartları ile kıyaslandığında hiç de iç açıcı bir durum yoktu. Eğitim, sağlık, ziraat gibi alanlarda Enstitü öğrencilerin köylüye örnek olması amaçlanmıştı. Enstitü’de öğrencilere, karşılaşacakları durumlara rehber olmaları amaçlanmıştı. Hayvancılık alanında da öğrenciler birçok hayvan türünün yetişmesine bizzat şahitlik ettikleri gibi, modern usullerle bakımı ve üretimi hakkında da tecrübe kazanmışlardır. Yine, Tarım başı Cahit Barlas’ın Enstitü Müdürlüğüne gönderdiği, 22 Ekim 1948, 25 sayılı raporda da görüleceği gibi 1948’de, 15 tay, 18 inek, 1 boğa, 4 öküz, 15 erkek dana, 9 dişi dana, 2 dişi buzağı, 9 kovan arı bulunmaktaydı. 5465 kilo süt, 564 kilo 250 gram yoğurt yapılmış, kovanlardan 33,5 kilo bal alınmıştı. Mahmudiye’deki ağılda bir de koyun sürüsü (540) vardır.

04.03.1948’de Mahmudiye Bölümü’nün hazırladığı Şubat ayı raporunda da, sürünün bakımının genel olarak iyi olduğundan, koyunların kış mevsimine zayıf girdiklerinden toparlanmalarının zaman alacağı belirtilmiştir. Koyunların saman, yulaf, arpa kırması ile bakıldığı da yazmaktadır. Atların dinlenme süresinde beş kilo olan istihkaklarının, üç kiloya düşürüldüğü de kayıt edilmiştir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Raporları çoğaltabiliriz ama son bir rapor vermek gerekirse, 09.02.1947 tarihli raporda, 20 kaz iki ördeğin yemeklik olması muhtemeldir enstitüye verildiği, 103 Hilal adlı ineğin erkek buzağı doğurduğu, ineklerden 161,5 kilo süt alındığı, atlar için 2214 kilo arpa kırdırıldığı yazmaktadır.

Kuraklık ve dolu olan yıllarda Enstitü Toprak Mahsulleri Ofisi'nden hububat isteme yoluna gitmiştir. 27.08.1942 ve 983 sayılı dilekçede Müdür Rauf İnan, 812 öğrenci, yaklaşık 100 öğretmen personel, 540 koyun, 30 inek, 40 at için ihtiyaç duyulan 110 ton buğday ve 60 ton arpayı talep etmektedir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Öğrencilerin bütün bu faaliyetlerin içinde yer aldığı arşivdeki yazışmalardan anlaşılmaktadır.”... *Geçen dört hafta içinde mevcut ders dağıtım çizelgesine göre, 1-A ve 2-B kümeleri birer hafta süre ile tarım alanına gelmiş bulunmaktadır.*” (03.04.1948 tarih ve 3 sayılı Tarım Başının Enstitüye gönderdiği rapor (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Öğrenciler sadece yaptıkları iyi işlerden değil, yanlışlarından da ders çıkarmakta idi. 1946'da yaşanan bir olay, buna bir örnektir.

İlyas Küçükcan (Görüşme, 6 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede Tarım derslerinin işlenişine dair bir anısını şöyle anlatmaktadır: “1946 yılı Nisan ayı idi. Bizim sınıf tarıma ayrılmıştı. Ben ufaklıklar grubunda idim altı kişiydik. Tarım başı Naci öğretmen, bize ‘siz burada bekleyin, geliyorum.’ dedi. Öğrencileri geniş araziye dağıtıp geldi. Bizi de sebze bahçesi ile meyve bahçesinin arasına getirdi. Elinde bir sopa, bir teneke de mısır vardı. ‘Meyve bahçesi ile sebze bahçesi arasına mısırlardan çit yapacağız.’ dedi. Nasıl yapılacağını anlattı. ‘Sopa ile küçük delikler açın, her deliğe de üç veya dört tane mısır atın.’ dedi. Bizim yapışımıza da baktı ve ‘siz devam edin, ben diğer öğrencilerin yanına gideceğim. İşiniz bitince serbest oynama yaparsınız.’ dedi. Biz, 200-300 metre uzunluğundaki yeri, bir an önce bitirip oyun oynamanın hesabını yapıyorduk. Çocukluk işte. Şimdi yapar mı insan. Neyse, biz üçer dörder atacağımız tohumu, onar onar atmaya başladık. İş bitti. Oyuna koştuk. Aradan iki hafta geçti bizim tohumlar çıktı. Okuldakiler bize, ‘sizin tohumlara bakın.’ diye gülmeye başladı. O hafta bayrak töreni bitiminde Naci öğretmen, ‘siz kalın.’ dedi. Korktuk bizi disipline verecek diye. Aldı bizi tohumların yanına götürdü. ‘Siz beni aldattığınızı zannettiniz ama aslında kendinizi kandırdınız, toprak hileyi hiç sevmez. Ayıbınızı yüzünüze vurdu, Şimdi bunları nazikçe

seyreltip aralara dıkeceksınız.’ dedi. Bir tokat vursa geçerdi ama bu dersi mrmce unutmadım” demiştir.

Enstitülerin ğrencilere kattığı becerileri anlatması açısından Hasanoğlan mezunu, Erhan Tezcan (Görüşme, 21 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, şöyle demektedir: “Biz aşı yapmayı, ağaç budamayı, tatbik ederek ğrendik. ‘‘Bugün, birçok ziraati genç arkadaş, ağaç aşısı nasıl yapılır gelip benden sorarlar. Atölye ğretmeni, bakır levhayı önüne koyar, onu cezve yapmanı ister. Lehim atma gibi bir sürü beceriyi biz orada edindik.” demiştir.

Başaran, (1999: 47) eserinde, sadece KE için değil ülke genelinde özveri ile çalışan yirmi enstitüde 16.400 köylü çocuğu için şunları yazmaktadır:

“ 16 bin 400 köy çocuğu Kurtuluş Savaşı coşkusu ile çalışıyorlar, “gelmez” denilen suları getiriyor, “işe yaramaz” denilen toprakları bağa, bahçeye, ormana dönüştürüyordu. “Millet olma, insan olma davası” saydığı eğitim seferberliği, hızla ilerliyordu.”

Tablo 4.36. Teknik Derslerin Haftalık Dağılımları

Dersler	Haftalık Ders Saati	
	Erkek	Kız
Demircilik ve Nalbantlık	2	-
Dlgerlik ve Marangozluk	2	-
Yapıcılık	5	-
Makine ve Motor Kullanma	2	1
Köy Ev ve El Sanatları	-	10
Toplam	11	11

Kaynak: Maarif Vekilliği, Köy Enstitüleri ğretim Programı 1943: Çizelge 7, s.7.

Teknik dersler, haftalık 44 olan ders programının, 11 saatine denk gelmekteydi. İkinci sınıfta öğrencilerden, becerilerine göre istekli olanlar bu derslerden birini seçip uzmanlaşıyordu. “Her sınıfta, talebeye yaptırılacak eşyanın, çocukların seviyelerine ve eşyanın özelliklerine uygun olarak teknik resmi yaptırılmalıdır. Bu resimler eşyanın yapılış safhalarıyla ilgili mahiyetini belirtici karakterde olmalıdır.” (Maarif Vekâleti, Köy Enstitüleri Programı, 1943: 162). Bu anlayış içerisinde öğrenciler yapılacak işin resmini çizip daha sonrada eşyaya dönüştürdüler. Öğrenciler teknik dersleri işlerken özellikle inşaat işçileri, hazır malzeme ile çalışmıyorlar, çalışacakları malzemeyi kendileri de üretiyorlardı. Enstitü döner sermayesinin tuğla ve kireç ocakları yüksek gelir elde etmekteydi. Örneğin,

1946'da tuğla ve kireç ocağı geliri 12.000 lira, 1947'de yine 12.000 lira, 1948'de 6.000 lira, 1949'da 4.000 lira, 1950'de 8.500 lira idi. 1939'da yapılan Hamidiye Köyü ilkokuluna 250.000 adet tuğla satılmıştı. (Çiftler Köy Enstitüsü, 1939, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 Akçalı Yılları Bütçesinin Tuğla ve Kireç Ocakları Gelir Kısımları) Öğrenciler kendi kullanacakları malzemelerini ürettikleri gibi talep doğrultusunda okula gelir de sağladıkları görülmüştür. Enstitüde ki eğitimin amacını anlamak için güzel bir örnektir.

Enstitünün bu anlamda kuruluş amacına dönük başka bir örnekte de Rahmi Atlı (Görüşme, 31 Ocak, 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, şunları belirtmiştir. *“Türkiye’de tekstilin yaygınlaşmadığı dönemler. Okulun terzihanesi var 800 kişilik kıyafet dikiliyor, sazını kendi yapıyor, kendi etini, kendi sütünü, yumurtasını, sebzesini kendi üretiyor. Size konuyla ilgili bir hikâye anlatayım. Bir gün kimyacının biri boğazın kıyısında havanın kapalı olduğu bir bahar günü karşıya geçmek için sandalcı ile anlaşmış, Yolda giderken kimyacı sandalcıya sormuş: ‘Sen okuma yazma bilir misin? Sandalcı: ‘evet’ demiş. Kimyacı: ‘peki sen Avagadro’yu bilir misin?’ Sandalcı: ‘hayır’ deyince Kimyacı: ‘senin ömrünün yarısı boşa gitti.’ demiş. Tam bu sırada fırtına çıkmış. Deniz çalkalanmaya başlamış. Bu sefer kayıkçı sormuş: ‘Sen yüzmeye bilir misin? Kimyacı: ‘hayır’ demiş. Sandalcı: ‘o zaman hapı yuttun efendi. Senin hayatının tamamı, şimdi gitti.’ demiş. Bilmem anlatabildim mi?”* diyerek, ÇKE’nin en temel ihtiyaçlarını giderme noktasındaki becerisine, vurgu yapmıştır.

4.4.3.6. Çiftler Köy Enstitüsü’nün Yönetim Kurulu

Enstitünün yönetim kurulunu, müdür, eğitim başı, müdür yardımcısı, tarım başı ve yapı-sanat başından oluşmaktadır (MEB, 1947: 6).

4.4.3.6.1. Enstitü Müdürü’nün Başlıca Görevleri

Müdür, Enstitünün eğitim ve öğretim işlerinden sorumlu amirdir. Disiplin işlerini yürütür. Öğrencilerin milli duygulara sahip, karakterli, iyi bir köy öğretmeni olması için çalışır. Enstitüde çalışanların uyum içerisinde olmasından sorumludur. Memur ve usta öğreticileri atar, bakanlığa teklif eder. Okutulan kültür dersleri ile sanat ve tarım derslerine ait uygulamaların uyum içerisinde yürütülmesi için öğretmen ve usta öğreticilerle birlikte çalışır. Nöbet çizelgesini, günlük, haftalık, aylık, yıllık planları onaylar, uygular (MEB, 1947: 7-8).

Mahmudiye Eğitim Kursu'nun açılmasından, ÇKE'nin kapatılmasına kadar geçen sürede görev almış müdürler aşağıda gösterilmiştir.

- Mustafa Remzi Özyürek (Mahmudiye Köy Öğretmen okulu, 1937-1940)
- M. Rauf İnan 1940-1945
- Osman Ülkümen 1945-1947
- Ayhan Karasu 1947-1949
- Nihat Salkur 1949-1951
- Hüsnü Argun 1951-1952
- Enver Metinel 1952-1954

4.4.3.6.2. Enstitüde Eğitim Başının Başlıca Görevleri

Eğitim Baş, enstitünün yönetiminde müdürün en yakınındaki görevlidir. Okulda uygulanacak planları, müdüre tasdik ettirir. Öğretmenleri bu plana göre çalıştırır. Öğrenci ekiplerini kurar ve çalıştırır. Öğretmen dosyalarını tutar. Öğrenci izin ve devamsızlık işlerinin takibini yapar. Yoklama ve ders defterlerini gözden geçirir. Disiplin kurulu başkanıdır (MEB, 1947: 11-13).

4.4.3.6.3. Enstitüde Müdür Yardımcısı'nın Başlıca Görevleri

Müdür yardımcısı, Enstitünün akçalı işleri, ayniyat işlerini, bunlarla ilgili kanun, yönetmelik, genelgelere göre yürütür. 3803 sayılı kanunun 22. Maddesi uyarınca, satın alma komisyonunun başıdır. Bakanlığın gönderdiği ödenekleri ilgili yerlere göre harcar, hesabını tutar. Demirbaş eşyanın, ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını sağlar. Her ay sonunda yapılan masraflarla ilgili çizelge tutar. Mutemetlerin, hesap, ambar, depo ve demirbaş memurlarının işini düzgün yapmasını sağlar. Gerekirse soruşturma açar (MEB, 1947: 13-14).

4.4.3.6.4. Enstitüde Tarım Başının Başlıca Görevleri

Öğretim programında yer alan tarım işlerinin, verimli şekilde yürütülmesinden sorumludur. Araziyi boş bırakmadan işletir. Örnek orman, bağ, bahçe, sebzelik, meyvelik, fidan deneme bahçelerinin uygulama şeklini öğrencilere öğretir. Cins hayvanları getirtir, var olan cinsleri ıslah eder. Çevrenin tarım hayatını inceler, bunlarla ilgili koleksiyonlar oluşturur. Arazinin işlenmesine esas plan yapar. Hayvan ve bitkileri bulaşıcı hastalıklara

karşı koruyucu tedbir alır. Ahırların temiz tutulmasını sağlar. Makineleri kullanacak görevlilerin kontrolünü sağlar. Tarım dersi uygulamalarında, öğrencilerin faydalanabileceği kitap, dergi, gazete gibi yayınlar bulundurur. Pazarlarda alışveriş, ambalaj ve sevk işinde öğrencilere tecrübe kazandırır. Enstitüde ve köyde bulunan ürünlerden sergi açar (MEB, 1947: 15-18).

1947'de yayımlanan yönetmelikte dikkat çeken noktalardan birisi, tarım başının yüklendiği sorumlulukların fazlalığıdır. Çalışmamızda maddeler halinde vermedik ama, müdür de dâhil diğer yönetim kurulu üyelerine göre, en çok maddeye sahip görev listesi tarım başındadır. Bu durum, Enstitüleri kuran düşüncenin tarım ve hayvancılığı önemseydiğini göstermektedir.

4.4.3.6.5. Enstitüde Yapı-Sanat Başı'nın Başlıca Görevleri

Öğrencileri, teknik derslerin konularıyla ilgili iş hayatı içinde seçildiği sanatı, metotlu ve başarılı bir şekilde yapması için tedbirler alır. Öğrencilere teknik işlerde kendi kendini takip etme alışkanlığı kazandırır. Öğrencilere, iş alanında başladıkları işi düzgün yapma ve zamanında bitirme alışkanlığı kazandırır. İşliklerde makinelerde çalışacakları saptar, makinelerin düzgün kullanılmasını sağlar. İşliklerde öğrencilere yapacağı işin esasını, içeriğini hesap etme, işe başlamadan önce taslağını hesap etme alışkanlığı kazandırır. Onarım işlerine bakar (MEB, 1947: 18-20).

4.4.3.6.6. 1937-1951 Arası Çifteler Köy Enstitüsü' nde Görev Yapmış Öğretmen ve Memurlar

ÇKE, personel dosyasına bakıldığında, Enstitünün 14 yıllık öğretmen, idareci ve memur kaydının iyi tutulduğu görülür. 1937-1951 arası okulda görev yapan personel sırasıyla şöyledir:

Mustafa Remzi Özyürek, Rıza Öztükel, Enver Tözüner, Rüstem Erdemlioğlu, Memduha Özyürek, Hüsnü Baykal, Mehmedali Erdinç, Ahmed Ertuğrul, Hikmet Özmen, Mustafa Güngör, İbrahim Oymak, Mustafa Karaman, Mehmet Üresin, Hasane Çöker, Hasan Gökalp, Süleyman Gülterkin, Nurullah Aydın, Osman Yalçın, M. Emin Guten, Yahya Özgen, Hatice Özgen, Mehmedali Çingir, Zekeriya Sever, Binnaz Arıkök, İsmet Gökalp, Mustafa Şükrü Şölen, Niyazi Ozan, Şinasi Tamer, Ömer Sıtkı Kökal, Mümtaz Sayın, M. Rauf İnan, Tahsin Türkbay, Hamit Özmenek, Türkan Gönenç, Ayhan Karasu, Mehmet

Öztekin, Mehmet Tozan, Lütfi Kipfer, İzzet Palamar, Meliha Kural, Talat Tarkan, Firuzan Öge, Şükriye Ersel, Huriye Hazar, Emin Türk, Nazif Evren, Makbule Leman Evren, Hüseyin Ünal, Nuri Bayer, Ömer Ceyhan, Tevfik Aykal, Tahir Erdem, İzzet Erçen, Kadir Uzunyol, Hüsamettin Sakarya, Hatice Sökmen, Kamile Süslüay, Sami Ünal, Kamile Açıkalın, Mustafa Leblebicioğlu, Mustafa Meriç, Yaşar Önal, İbrahim Togay, Saime Dinçkol, Mukadder Karasu, Muzaffer Ünal, Sabahattin Gençer, Seyfi Koryürek, Raşit Tuygan, Ömer Tuncer, Hatice Saraç, Ali Kılıç, Hasan Tahsin Sungur, Cahit Barlas, Fikret Eşber, Nesime Hizal, Dilek Oğuz Bayır, Seyfi Öğüt, Saime Gürsel, Ahmet Gürsel, Kamil Göksu, Mehmet Gürsel, Oğuz Tansel, Sabahattin Tolunay, Naci Birkök, Salih Ünsal, Talat Özarın, Fikriye Altay, Ülfet Süzer, A. Hilmi Erkul, Hüsnü Ölmez, Süleyman Alkan, Abdullah Ön, Fehmi Kıvanç, Ali Rıza Alpaslan, Remzi Gençosman, Hüseyin Sütken, Nevvare Arkun, Nazım Nilüfer, Firdevs Aksın, Fatma Serter, Melahat Topuz, Asım Bilgin, Sabri Sarıgöl, Abdurrahman Demirkol, Galip Altay, Mustafa Oytan, Doğan Bakkaloğlu, Hikmet Göktan, Salih Akın, Samime Dursun, Belkıs Kurt, Mustafa Demiralay, Mehmet Oğuz, Osman Ülkümen, Rıza Acar, Behçet Beylen, Şemseddin Sönmez, Sıdıka Muazzez Tuygan, Hamza İlhan, Abdulkadir Güzel, Fatma Toros, Mehmet Başoğlu, Kaya Gökoğuz, Ali Galip Çiftçi, Abdülvahap Babaoğlu, Hüseyin Kardeş, Cahide Altınbaş, M. Ali Uran, Kemal Dinçmen, Hidayet Bayın, İsmail Vural, Necati Alkan, Ahmet Arınel, Necip Önalp, Belkıs İçer, Nermin Yalçın, Esin Arınel, Saadet Yavuzçetin, Kemal Arkur, İ. Hakkı Tarberk, H. Şinası Balkır, Mehmet Sütçü, Yahya Omay, Halim Diker, İsmail Teoman, Mücevher Turak, Muzaffer Esenkan, Sabiha Sirel, Osman Öcal, Mustafa Yaldır, Nezaha Baysal, Mustafa Kokuludağ, Saadet Mertler, Servet Atakan, Türkan Gürarda, Zafer Payzın, Süleyman Kömenek, Abdullah Arda, Hayati Özbayral, Meliha Özel, Zihni Çavlar, Cennet Karaca, Mahide Önalp, Hasan Özer, Kadriye Çilekar, İrfan Aksüyek, Nihat Salkur, Samiye Salkur (ÇKE Sicil Defteri, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Burada ismi geçen birçok kişi, Köy Enstitülerine, köylünün kalkınması ve eğitimi ile ilgili çalışmaya inanmakla, birçok kişinin hayatında iz bırakmakla birlikte, M. Rauf İNAN ismi gerek incelediğimiz kitaplarda gerek arşiv belgelerinde gerekse de görüşmelerde ön plana çıkmaktadır.

Rauf İnan, Rumi 1321, Miladi 1905’de Bingöl’ün Genç ilçesinde dünyaya gelmiştir. Urfa Sultanisi’ni ve İstanbul Erkek Muallim Mektebi’ni bitirdikten sonra, Kayseri Öksüz Yurdu Muallimliği’ ne atanmıştır. 1928’de Viyana Pedagoji Enstitüsü’ne eğitim için

gönderilmiştir.1931’de Viyana Pedagoji Enstitüsü’nden diploma alarak mezun olmuştur. Aynı zamanda Salzburg Resim Kursu ve Alfred Adler Ruhiyat Kursu’na katılmıştır. 27.10.1931-11.10.1932 arası İstanbul İlköğretim Müfettişliği görevi yapmıştır. 22.10 1932-29.02.1936 arası İzmir İlköğretim Müfettişliği, 29.02.1936-14.10.1937 arası İzmir Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı görevinde bulunmuştur. 25.10.1937- 27.05.1940 arası da Manisa Milli Eğitim Müdürlüğü görevinde bulunmuştur. Bu görevde iken İ. Hakkı Tonguç’un ricası ile ÇKE müdürlüğü görevini kabul etmiştir. 31.05.1940’dan 29.01.1945’e Hasanoğlan Köy Enstitüsü Müdürlüğüne atanasıya kadar bu görevde kalmıştır. 25.12.1935’de evlenmiştir. ÇKE’ de bulunduğu sırada, kendi el yazısı ile doldurduğu bu bilgilerde, biri 3 yaşında, biri de bir aylık iki çocuğu olduğunu belirtmiştir (ÇKE, Sicil defteri, Sicil No: 4360, M. Rauf İnan’ a ait sayfa, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Birinci Sınıfta Çocuğa Göre Mektep, Serbest Tahrir, Hayat için Çocuğa Göre Hesap, Mustafa Necati, Bir Ömrün Öyküsü gibi kitaplar, *Kıyı Dergisi* yazarlığı, ve birçok yazın bırakıp beraber çalıştığı öğretmenler, öğrenciler ve ülke insanı, özellikle Mahmudiye insanı üzerinde izler bırakarak 29 Şubat 1996’ da vefat etmiştir.

ÇKE öğretmeni Nazif Evren, (1992: 46) eserinde M. Rauf İnan ile ilgili şunları yazmıştır:

“....Onun çalışmalarını eğitime olan egemenliğini hem görerek, hem de yapıtlarını okuyup uygulayarak izledim. Bütün bu birikimler içinde birbirimize olan inancımız, dostluğumuz, sevgi ve saygımız bozulmadı, daha da pekişti. Bu hava hala devam etmekte, zaman zaman beraberliğimizin anılarını yineleyerek mutlu oluyoruz. Çifteler çalışmalarımızda kimi zaman karşılıklı sertleşmelerimiz oldu. Ama bunlar yalnız ve yalnız iş konularıydı. Çiftelerdeki çalışmalarda, yukarıda da anlattığım gibi, o yürüdü, ben ona yetişmek için koşardım ama dönüp baktığımda, benim de arkamdan koşanlar olduğunu görür, umutlanırdım.”.

Rauf İnan’ın öğrencisi olmuş, 1943 ÇKE mezunu Talip Apaydın, (2017: 39-41) eserinde, müdürü Rauf İnan ile ilgili şunları paylaşmıştır;

“Asıl gelişmeyi biz sonraları duymaya başladık. Müdürümüzle bazı öğretmenlerimiz değişti... Yeni müdürümüz Rauf İNAN’dı. Galiba Manisa Milli Eğitim Müdürlüğü’nden geliyordu. Daha ilk görüşümüzde diri, canlı bir etki bırakmıştı. Güzel konuşuyordu. Ne

söylerse, ne kadar söylerse dinletiyordu. Geniş bir kültürü, araştırmacı ve kovuşturucu bir çalışma gücü vardı. Enstitü'nün birden genişleyen iş kollarını, kültür gelişimini tam bir yetenekle yönetiyordu. Sert bir insan değildi, hiç kötü sözcük kullanmazdı, dövdüğü sövdüğü görülmemişti. Ama öğretmenden, öğrenciden büyük bir saygı topluyordu... “Biz ayakta uyuklayacak bir ulus değiliz. Öyle olmamalıyız. Milletimize bu kişiliği kazandırmalıyız”... Dinamizm, ülkücülük, heyecan bütün çalışmalarımızın rengi oldu. Mırın kırın konuşmak bile yasaktı artık... Hakkını turnaklarınla koparıp alacaksın. Kimseden korkmak, çekinmek yok. Biz yüzyıllardır kula kul olmuş bir milletiz. Bundan kurtulacağız”.

İsmail Hakkı Tonguç, (1947: 580) eserinde bir öğrencinin anılarına dayandırdığı cümlelerinde Rauf İnan ile ilgi şöyle söylemektedir;

“.... Müdürlüğe R.İ. tayin edildi. Onun gelmesiyle iş hayatımız, derslerimiz, eğlencelerimiz daha başka şekiller almaya başlamıştır... <<Bozkırlar yeşerecek; bu topraklar vatanlaşacaktır>> diyordu.”

Örnekleri çoğaltmak mümkündür; ama bu kadarı bile Rauf İnan hakkında iyi bir idareci olduğunu, köylü çocuklarını nasıl şekillendirdiğini göstermesi bakımından yeterlidir.

ÇKE’de bayan öğretmenlerin katkısı, tıpkı Mahmudiye Eğitim Kursu Eğitim Şefi S. Edip Balkır’ın (1998: 36) eşinin gönüllü olarak Mahmudiye köylü kadınlarına el işi, biçki dikiş kursu vermesindeki örnek gibi değerlidir. Hatta Nazif Evren (1992: 47-48) eserinde bildirdiğine göre; bayan öğretmenlerin ve maaşsız çalışan müdür ve öğretmen eşlerinin, Hamidiye köylüsü kadınların katkısı, erkek öğretmenlerden daha fazladır. Hatice Sökmen, Şükriye Ersel, Leman Evren, Hatice Saraç, Huriye Hazar, Muazzez Tuygan, Kamile Açıkalin gibi öğretmenler, ÇKE’nin tuğla ocaklarında çalışmış, nöbet tutmuş, gezilere katılmış, dört ton tarhana yapmışlardır. Kuruyan tarhanayı değirmenin taşında öğütmüşlerdir. Rauf İnan’ın eşi İffet İnan öğretmen olmadığı halde maaşsız öğretmen gibi çalışmış, kendi çocukları küçük olmasına rağmen, öğrencilerle yakından ilgilenmiştir.

4.4.3.7. Çifteler Köy Enstitüsü’nde Eğitim Amaçlı Gezi Faaliyetleri

Arşivde yaptığımız araştırmalarda 1947-1951 dönemine ait gezi çalışmalarının evrakına ulaşılmıştır.

- 1947’de Hasanoğlan Köy Enstitüsü, Baraj, Halkevi, Atatürk Orman Çiftliği, Yüksekokullar Gezisi. Gezi, 12 Eylül ile 30 Eylül arası düzenlenmiştir.

- 1948’de İzmir Kızılcıllı Köy Enstitüsü, Bergama, İzmir Fuarı, Müzeler Gezisi. 18 Ağustos-7 Eylül arası düzenlenmiştir.
- 1949’da, Yazılıkaya-Frigya Vadisi Gezisi. 150 erkek, 10 kız ile düzenlenen geniş katılımlı gezi 10 Eylül-13 Eylül tarihleri arası düzenlenmiştir.
- 1949’da Cumhuriyet Bayramı Kutlamalarına İzci ekibinden 30 erkeğin katıldığı Ankara gezisi 24 Ekim-30 Ekim tarihleri arası düzenlenmiştir.
- 1950’de Adapazarı, Sapanca Gölü gezisi, 23 Ağustos-7 Eylül arası düzenlenmiştir.

1951’de Ankara Gezisi, Cumhurbaşkanlığı Köşkü, Hayvanat Bahçesi, Yüksekokullar ziyaret edilmiştir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.3.8. Çifteler Köy Enstitüsü’nden Mezun Olmuş Öğrenciler

Çifteler Köy Enstitüsü’nden 13 yılda, 1418 erkek, 193 kız öğrenci mezun olmuştur. 112 öğrenci sanat belgesi verilerek Enstitü ile ilişkileri kesilmiştir. 1942’deki beşinci sınıflar, Enstitüde edindikleri tecrübeleri köylüye ulaştırmak için, ilk mezunlar adıyla okulu bitirmişlerdir. İlk mezunlar, aralarında kız olmayan 33 erkek öğrencidir. Bir diploma numaralı, Enstitünün ilk mezunu, 1338 Konya Seydişehir Ortakaradivan Köyü doğumlu Mustafa oğlu Rahim Ünüvar’dır. Kendisi de diğer 32 arkadaşı gibi 31.12.1942 tarihinde mezun olup Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü’ne kayıt yaptırmıştır (ÇKE, Diploma Defteri, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

1942’de mezun olan öğrencilerin isimleri şu şekildedir: Rahim Ünüvar, Galip Barlay, Süleyman Alkan, Hakkı Öztürk, Abdullah Ön. Satılmış Altıntaş, Ahmet Sertel, Hüseyin Yücel, İsmail Zeybek, Cafer Pekmez, Kemal Karabay, Necmi Boral, Cahit Erdem, Abdullah Özkucur, Süleyman Şahin, Mustafa Ünüvar, İhsan Güvenç, Halil İbrahim Bilgim, Ali Ayhan, Zeki Özcan, Ali Yılmaz, Faruk Ataseven, Mithat Özen. Mehmet Acar, Musa Çınar, Orhan Doğan, Fahri Yücel, Mustafa Barış, Ahmet Kunt, İsmail Karolay, Remzi Ertem, Vasfi Anıl, Ali Remzi Gülpek (ÇKE, Diploma Defteri, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Abdullah Özkucur, (2015: 119) eserinde Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu’ na geldiği ilk gün, Rahmi Ünüvar’ın “bu okula ilk gelen öğrenci benim” dediğini yazmaktadır. Nitekim 1 diploma numaralı öğrenci de Rahmi Ünüvar olmuştur; Özkucur’ un da Konya’dan hemşerisidir. Özkucur da 14 diploma numarası ile “ilk mezunlar” unvanına

sahip olmuştur. Özkucur aynı eserde, yukarıdaki mezunlar ile ilgili anlarını akıcı bir dil ile anlatmaktadır.

Enstitünün en çok mezun verdiği yıl 1944’ de 214 erkek, 15 kız öğrenci mezun olmuştur. İlk kız mezunlarını bu yıl vermiştir. 1944’de, bu kadar çok öğrenci mezun etmesinin sebebi, dördüncü sınıfların da mezun edilmesidir. 1940’ da enstitüye girenler dört yılın ardından mezun olmuştur. 1944’de mezun olanlar arasında yer alan Ahmet Öztuna (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, 1944 bitirme sınavına ait anısını şöyle aktarmaktadır. *“Eğitimimizin yarım kaldığını düşünüyorduk. Üç arkadaş sınıfta kalmak için her şeyi göze aldık ama Mehmet Öcal ve İsa Üresin sınavda geri vazgeçti. Ben kararlıydım. Türkçe sınavında okula, öğretmenlere, Rauf İnan’a lanet ettim. Sınavları durdurdular. Bir grup öğretmen çocuk istediğini yazabilir, bir grup öğretmen de bu çocuktan adam olmaz; kör eşeğe bindirip köyüne gönderelim demişler. Rauf Bey beni yanına çağırды. Durumu izah ettim. Sınıfta kalmak istiyorum dedim. Komisyon toplanıp devam etmem yönünde karar vermişler. Atılmadım. Müzik öğretmeni Tevfik Aykal, kucağında oğlu Gürer de vardı, beni kucakladı. Dahası beni o yıl Enstitüye öğretmen olarak atadılar. Düşünebiliyor musun? Şu güvene bakın. Ama ben Köyüme gitmek istediğimi belirttim”.*

Rauf İnan’ın Ahmet Öztuna’ya güvenmekte, okuldan atmamakta gösterdiği güven boşa çıkmamış Ahmet Öztuna, mezun olup köyüne döndüğünde, daha sonra da belirteceğimiz gibi Türkiye’de eşine az rastlanır işler başarmıştır.

Tablo 4. 37. Çifteler Köy Enstitüsü Mezunları

Öğretim Yılı	Pekiyi		İyi		Orta		Geçer		Toplam		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
1941-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	33	-	33
1942-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	57	-	57
1943-1944	40	44	74	54	60	34	-	-	177	135	312
1943-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	214	15	229
1944-1945	-	-	99	2	42	3	-	-	141	5	146
1945-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	105	2	107
1946-1947	2	-	83	1	65	4	-	-	154	5	159
1947-1948	-	-	84	1	34	12	-	-	119	12	131
1948-1949	6	-	138	11	5	1	-	-	148	12	160
1949-1950	-	-	46	2	7	5	-	-	53	7	60
1950-1951	1	-	5	-	44	-	-	-	50	-	50
1951-1952	1	-	13	-	91	-	-	-	105	-	105
1952-1953	-	-	-	-	-	-	-	-	62	-	62
Toplam	50	44	542	71	348	59	-	-	1418	193	1611

Kaynak: Çifteler Köy Enstitüsü Diploma Defteri

ÇKE diploma defteri mezun sayıları ile Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Milli Eğitim İstatistikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (akt. Burgaç, 2004: 166) okul mezunları ile ilgili verdiği veriler 1941-1942, 1945-1946, 1952-1953 öğretim yılları dışında uyuşmamaktadır. Örneğin; 1942-1943'te diploma defterine göre 57 olan mezun sayısı Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Milli Eğitim İstatistikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 61'dir. 1948-1949 öğretim yılında diploma defterine göre 160 olan mezun sayısı, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Milli Eğitim İstatistikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 209'dur. Bu farklılığın nedeni tartışma konusudur. Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Milli Eğitim İstatistikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 1299 olan mezun sayısı, ÇKE diploma defterinde 1611'dir. Kök, (1998:349) eserine göre, (akt. Sakaoğlu, 2003: 237) okul kontenjanı 1310 erkek, 79 kız öğrencidir ki, bu sonuç da ne Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Milli Eğitim İstatistikleri verileri ile ne de ÇKE diploma defteri ile uyuşmaktadır. Diploma defterinde yırtık veya numara hatası izine de rastlanmamıştır. Aradaki mezun farkın, sanat belgesi alıp

okulla ilişiği kesilenlerden kaynaklandığı düşünölmekteyse de, bu farkın kapanması söz konusu değildir.

Arşiv taramamızda, 1940-1954 yılları arası 122 öğrenci gerekçeli nedenlerle (İki yıl üst üste kalmak, öğretmen olamayacağına kanaat getirmek, sürekli hastalık) sanat belgesi verilerek okulla ilişikleri kesilmiştir. 122 öğrencinin 15'i kız öğrenci, 107'si erkek öğrencidir. Araştırmamızda diploma defteri esas alınmıştır. Buna göre, mezun sayılarında diploma defterleri esas kabul edersek, araştırmamızın verdiği sonucun en doğru sayı olduğunu söyleyebiliriz. Tablo 2.37.'den de anlaşılacağı üzere, Bazı yılların mezuniyet dereceleri girilmemiştir.

Sonuç ve mezun sayısı ne olursa olsun, ÇKE, en az 1500 öğrencinin hayatında derin izler bırakmıştır. Bozkırın kavruk çocukları, eğitimle, bilimle, modern ziraat ile keman, mandolin, piyano, elektrik ve hayatlarında ilk kez karşılaştıkları birçok yenilik ile ÇKE' de tanışmışlardır. Onların yetiştirdiği öğrencileri, ailelerini, hayatına değer kattığı, yön verdiği köylüleri de katarsak, on binlerce insanın yaşamında, ÇKE dokunuşu vardır. Türkiye'de kurulmuş diğer Enstitüleri de katarsak, Anadolu köylüsünün kalkınmasında rehber rolü üstlenmişlerdir. Kanuni Sultan Süleyman'ın sağlığında dahi görölen Celali İsyancı'nın yaşandığı 16. yüzyıldan, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk 15-20 yılına kadar geçen sürede Anadolu köylüsü, devlet imkânlarından payına düşeni yeteri kadar alamamıştır. Anadolu köylüsünün gözünde, devleti değerli hissettiren en önemli projelerden birinin Enstitüler olduğunu düşünmekteyiz. ÇKE'nin öğrencileri ve mezunları için ne anlama geldiği ÇKE, költürü ile yetişmiş bir öğrenciden, Mehmet Cengiz 'in yazdığı şiirden anlaşılmaktadır:

“HOŞ GELDİN KÖY ENSTİTÜM”

*Hoş geldin geleceğin aydınlığı
Tam zamanında geldin
Umut, üretkenlik getirdin bize
Topladın köylerin gençlerini
Güneşle yanan bozkırlara.
Köy çocuklarına eğitim vermeye
Beceri kazandırıp üretken olmaya
Azim ve iradeli gençlerden her köye
Hünerli öğretmen göndermeye
Köyü seven, toprağı tanıyan
Onu işleyecek araç kullanabilen.
Gittiğı köyde bozkırları yeşerten
Örnek bağlar bahçeler kurabilen.
Duvar ören, kapılar, çerçeveler yapabilen.
Çiftçinin sigortası olan hayvan sevgisi veren
Birleşmeye, paylaşmaya yönlendiren
Kalkınma için, okul, cami, köy yönetimi
Birlik beraberlikle çalışmayı öneren
Birlik, beraberlikten güç, kuvvet doğar
İlkesini topluma verebilen
Öğretmenler yetiştiren KÖY ENSTİTÜM.
Yurdumuzun dört köşesine hoş geldin.
İlim İrfan beceri ve özgürlük getirdin.”*

4.4.3.9. Çifteler Köy Enstitüsü Mezunlarının Köye ve Köylüye Katkısı

İvriz Köy Enstitüsü mezunu, Mahmut Makal (2017: 107) eserinde, Enstitü'den mezun olan öğrencilerin, öğretmen olarak gittikleri köylerde ne kadar vahim, ne kadar geri kalmış ve bu geri kalmışlığı da inadına sahiplenen, yaşam biçimine dönüştürmüş insanların olduğundan bahsetmektedir.

Enstitülü öğretmenlerin ilk önce yaptığı iş, en önemli iş, belki de bu zihniyeti yıkmak olmuştur. Köy için okul yapmak, okula sıra, tahta bulmak, öğretmen için bir göz oda yapmak, daha sonra yapılacak işlerdi. İşin ilkinde göre daha kolaydı. Bu geri kamışlık onların değil, onları bu hale iten, Mustafa Kemal'in de dediği gibi (TRT, 1996); *“köylüyü sadece malına, canına ihtiyaç duyduğunda arayan, soran, sonra da kendi haline terk eden yüzlerce yıllık zihniyetin”* suçuydu.

Sakaoğlu, (2003: 246), eserinde, Köy Enstitülerinin Anadolu köylüsüne katkısını basit bir hesapla şöyle anlatmaktadır: *“Köy Enstitüleri -beğenilsin beğenilmesin, mezunları yarı-aydın, tam aydın görülsün- 25 bin öğretmen yetiştirmeseydi, Türkiye bugünkü bilinç ve uyanış düzeyini elde edemeyecek, köy ve köylü ıkkelliğinden daha geç kurtulacaktı. Kaba bir hesapla, bir Köy Enstitülü öğretmenin yılda 10 kişiye okuma- yazma öğrettiği gibi en düşük bir sayı kabul edilse bile, 20 yılda 5 milyon insanımızın onlardan yararlandıkları onlardan yararlandıkları tahmin edilebilir. Bu ise 1960'daki nüfusumuzun altında biridir”*.

İsmi sıkça duyulan tarihçilerden İngiliz Arnold Toynbe, Türkiye'deki Köy Enstitüleri'ni, köy ile kent arasındaki derin uçurumu kapatmaya yarayan en önemli köprü olarak görmekteydi (Başaran, 1974: 84).

ÇKE'nin Mahmudiye ve Hamidiye'de kurulması etrafında daha önce hiç okul görmemiş ya da şanslı ise eğitimci eli ile üç sınıflı eğitim görebilmiş köy çocuklarının, okuması ve öğretmen olabilmesi için, büyük bir fırsat olmuştur. Enstitü müdürü ve öğretmenler, köy köy dolaşarak okulu tanıtmışlardır. Köylü çocuklarının okula kayıt yapmasını sağlamışlardır. Yeşilyurt Köyü'nden 1947 doğumlu Baki Aydın babasından Enstitü öğretmenlerinin, Yeşilyurt köyünü çok sık ziyaret ettiklerini ve Enstitüye birçok öğrenci götürdüklerini söylemiştir. Köyler içerisinde en şanslısı galiba Hamidiye idi. Bugün Hamidiye'de, mesleğini soracağımız birçok kişi öğretmen olduğunu söyleyecektir.

Enstitünün çevresine en önemli katkılarından birisi, ziraat alanında olmuştur. Kurtuluş Savaşından yorgun çıkmış halkın, bir anda ayağa kalkması zordu. Genç nüfusunun çoğunu cephelerde vermişti. Enstitü ağır sanayinin olmadığı, modern tarım teknikleri ile tanışmamış halka yol gösterici olmuştur. Seydi Alagöz (21 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Dedem Hüseyin Onbaşı, Çanakkale’de İngilizler’ e esir düşmüş. Dört yıl prangalarda anadan doğma eziyet görmüş; Filistin’de esir kamplarında. Anadolu’ya döndüğünde Mustafa Kemal’in yanındaki muhafız birliğinde yer almış, kardeşi şehit olmuş. Köyüne döndüğünde sanat yok, beceri yok, eğitim yok. Evladını okutmak nerde? Kendi cahil. Tatarlardan çiftçiliği, muhacirlerden bağcılığı öğrenmişler. Cumhuriyet’ten önce halk kaderine terk edilmiş. Ermeniler, Yahudiler, vergisini ödeyip, zenginliğine zenginlik katmış. Bu memleketin insanı, gün yüzü görmemiş. Enstitüden mezun olan köylü öğretmenler, kapı yapmayı, pencere yapmayı, temel atmayı öğretmişler; ziraatı öğretmişler”* demiştir.

Ahmet Öztuna (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, Enstitülülerin köye katkısı, idealistlikleri anlaşılmaktadır. *“1944’ de okuldan mezun oldum. Rauf İnan beni okula öğretmen tayin etti. Köyüme gidip öğretmenlik yapmak istediğimi söyledim. Anam babam beni ne için dünyaya getirdi, bilmiyorum. Ama bir şeyi biliyorum. Beni fakir milletimin insanları, verdikleri vergilerle okuttular. Onların yemeğini yedim. Kemiklerimdeki ilikler onların sayesinde oluştu. Ben onlara hizmet etmek istiyorum dedim. Yoksullara hizmet etmek için bu yoldayım, kabul etmiyorum dedim. Rauf İnan: “Bunları okulun önünde de söyler misin?” dedi söylerim dedim. Koca zil çaldı. Dan dan dan. Öğretmen, öğrenci herkes toplandı. Rauf İnan konuştu. Orada bulunan herkese Öztuna da konuşacak dedi. Rauf İnan’a söylediklerimin aynısını, onlara da söyledim. Enstitüde kalıp rahat edebilirdim. Elektriği var, suyu var. Ama ben köyüme gitmeyi tercih ettim”* demiştir.

Ahmet Öztuna köyüne dönmüş, sıra dışı öğretim yöntemleri ile herkesin dikkatini çekmiştir. Ona adından söz ettiren başarıları ile Eskişehir ve Türkiye’nin gündemine yerleşmiştir. Türkiye’de ilk kez bir köy kendi kalkınma projesini hazırlayacak kendi imkânlarıyla okulunu yapacak, evlerini yapacak, 1957’ de İmişehir köyünde, 57.500 ağaç dikecek, köyüne elektrik getirecektir. Ahmet Öztuna’nın önderliği ile İmişehir Köyü, 1960’ dan itibaren ulusal gazetelerin manşetlerine taşınacaktır.

Milli Eğitim Bakanı İbrahim Ökten Öztuna'nın şahsına gönderdiği 1965 tarih 243 sayılı teşekkür yazısında: "*İmişehir köyünün bayındır hale gelmesi köylülerin mutlu yaşantıya ulaşması yolunda bir eğitimci ve toplum kalkınmacısı olarak yaptığınız değerli hizmetlere teşekkür eder başarılı çalışmalarınızın devamı dileğiyle gözlerinizden öperim. Doktor İbrahim Ökten. Milli Eğitim Bakanı*" (İmişehir Köyü Kalkınması Projesi). Ahmet Öztuna'yı tebrik edenlerin içinde 13.9.1965 tarihli Rauf İnan'ın Ahmet Öztuna'ya gönderdiği mektup da vardır. İnan: "*...Sizlerden her birinizin millet hizmetindeki her başarınız, umutlarını sizlerde bulanlar için ne büyük mutluluk olduğunu şerefle daha içten yaşadım. (...) Gözlerinden öper; daha pek çok başarılar dilerim. Dostum Öztuna.*" (Ahmet Öztuna Özel Arşiv, 23.08.2017, Eskişehir).

Enstitünün, Mahmudiye ve Hamidiye'ye katkısı teftiş raporlarına da yansımıştır. Bakanlık müfettişlerinden İsfendiyaroğlu'nun 1943 Eylül' ünde teftiş raporundan (Çifteler Köy Enstitüsü Teftiş Defteri, akt; Burgaç, 2004:232) bu anlaşılmaktadır:

"*...Enstitü binalarının bulunduğu, her iki köyü ve köylüleri dahi değişmiş buldum. Tarla faaliyetleri pek aşikâr bir surette artmış, ziraat işleri, hayvan bakım tarzları diğer köylerden daha iyi ve intizamlı ve daha mütekâmil bir hale getirilmiş, yaşayış tarzları ve hatta evlerinin içi bile hayırlı ve eskisinden çok üstün yeniliğe kavuşmuş buldum. Bu maruzatım hem ilk gidişimde, hem de bu sefer enstitüdeki arkadaşlarla birlikte köylülerle görüşmek, bizzat onların kahvelerinde oturmak ve yine her iki ziyaretimde de köy evlerinin içini görmek suretiyle husule gelen mukayeseli intibaldır*".

Enstitü mezunu öğretmenlerin görevleri 3803 sayılı köy enstitüleri yasası köy öğretmenlerinin yapacağı işlerle ilgili ayrıntılı bilgi vermektedir. Örneğin; Madde 6'da mezun olan öğretmen ziraat işlerinin yapılmasına tarla, bahçe ve atölye tesislerinin köylüye örnek olacak şekilde yapılmasını emreder. Mecburi hizmetlerinin 20 yıl olduğundan alacakları ücrete, yolluk ve yevmiyelere yaptığı işlerden teftişlerine kadar birçok konu belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1940: 13682-13683).

ÇKE'den mezun olan öğrenciler okulda aldıkları eğitimi, öğrendikleri yenilikleri, mezun olduklarında kendilerine verilen aletleri de köylerine götürerek taşımayı başardılar. Genç mezunlardan başarılı olmaları "*Köyü canlandırmaları, ayağa kaldırmaları*" istenmekteydi.

Mezun olanlara tayin edilecekleri köye giderken birçok malzeme de verilmiştir. 1945 mezunu Ali Aksongur'a yapıcılık ve marangozluk sanatına uygun okul tarafından bazı malzemeler verilmiştir: *Keser, kerpeten, kol testeresi, kaba rende, çekme el testeresi, düz taban, tek yaprak rendesi, ağaç metre, demir gönye, tornavida, çekül, işkence, tutkal tavlasi ve fırçası, çekiç, manavela, el burgusu, nişangenç, biley taşı, takuz fırçası, somun anahtarı, madırğa, mala, tuğla çekici, dişli çekiç, yatsı kalem, badana fırçası, demir makara, varyoz, halat, keski, zımpara kağıdı, iskerpela.*” (23.05.1945'te Ali Aksongur'a verilen malzemeleri gösterir belge, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

İlyas Küçükcan (Görüşme, 6 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, “*Memleketim Seyitgazi'ye 11 öğretmen arkadaşla tayin edildik. Dokuzumuzun gittiği köylerde okul yoktu. Okulları biz açtık*” diyerek birçok köyün eğitim ile tanışmasında ÇKE mezunlarının emeğine vurgu yapmıştır.

İlyas Küçükcan' ın sözleri, 3803 sayılı Köy Enstitüleri kanununun 16. maddesine göre zıt bir durumdur. 16. maddede, öğretmen gönderilecek köylere üç yıl önceden haber verileceği, öğretmen tayin olmadan okulun tamamen bitireceği hükmü vardır. İlk yıl mezunu öğretmenlerin, okulsuz köylerle karşılaşması yadırganmasa bile, Enstitülerin kurulmasından yıllar sonra bile mezun olanların, okulsuz köylere gitmeleri sorun olmuştur; ancak okulsuz köylere tayin edilmeleri, mezunların, ÇKE'de aldıkları eğitimin hakkını vermeleri açısından, sınav niteliğinde bir tecrübe olmuştur diyebiliriz.

Mehmet Cengiz (Görüşme, 05 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede ÇKE mezunlarının donanımına, genel kültürüne, idealist yanlarına vurgu yaparken şunları paylaşmıştır: “*Yüzde yüz köy çocuğu olan Enstitülüler çağın gereklerini görecektir, köye gittiğinde örnek insan olacak. Tarla vesaire işlerin dışında sağlık eğitimi de aldık. Ben kendi enjeksiyonumu kendim yaparım. Yazın okulda gönüllü kurslar vardı; kalır bunları öğrenirdiniz fotoğrafçılık da aldım, hamur açmayı bir yana koyarsanız, her yemeği yapmayı öğrendim. Köye gittiğinde bilen sensin, bilmiyorsan yine yol gösterici sensin. O yüzden okulda boş gezen bulamazdınız. Herkes bir etkinliğin içinde kendini geliştirme çabasıydı. Bunların karşılığını bir gün görecektik. Öğretmen bildiğini karşısındakine çocuksa çocuğa, yaşlı ise yaşlıya göre karşısındakinin anlayabileceği düzeyde anlatırdı. Biz bunu bilerek yetiştik. Karşılaşacağımız zorlukların farkındaydık. İlk görev yerim olan Niğde Ulukışla ilçesi Kolsuz köyü. Benden önceki Abdullah öğretmen askere gitmiş, geri atama yapmamışlar. Okul denilen düz damlı yere, köyün ağası hayvan bağlamış. Okuldan*

kemreyi (hayvan gübresini) kalıp kalıp keserek çıkardık. Kireç söndürdük, sıva yaptık sınıfı adam ettik” demiştir.

ÇKE mezunu öğretmenlerin bazılarının, tekrar Enstitü’ye stajyer öğretmen olarak atandıkları 3 Şubat 1944 ve 30/I.1977 sayılı Maarif Müdürlüğü’ne gönderilen Abdurrahman Demirkol hakkındaki dilekçeden anlaşılmaktadır. 6/378 sayı ve 29.01.1944 tarihli kararla Abdurrahman Demirkol mezun olduğu ÇKE’ye doğramacılık öğretmeni olarak 20 lira maaşla atanmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Bu yolla, mezunların enstitüye tekrar atanıyor olması öğrenciliğinde başarılı olanların teşvik edildiği sonucuna varılabilir.

ÇKE’nin etkisi daha mezun vermediği yıllardan itibaren çevre köy ve insanı tarafından hissedilmeye başlamıştı. Düzenlediği sosyal ve kültürel etkinlikler teknolojinin uzak olduğu zamanlarda canlı sinemayı, tiyatroyu, canlı müziği götürmüştür..

Dündar Öner (Görüşme, 22 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede Enstitünün çevresine etkisinden şöyle bahseder: *“Çocukluğuma dair hatırladığım güzel şeylerden birisi de Enstitüden Âşık Veysel’ i ve öğrencileri Mahmudiye Halkevi’nde canlı canlı izleme fırsatı bulmamdır. Cumartesileri, bugünkü parkın olduğu yerde açık hava oyunları da düzenlerlerdi. Mahmudiye köylüsü etkilenirdi, hoşuna giderdi. Konsere, tiyatroya doyardık”* demiştir.

Ahmet Öztuna (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, Enstitülü öğretmenlerin gayret ve azmine örnek olacak anılarından bir bölümü şöyle paylaşmaktadır: *“Köyüme vereceğim, her şeyi verdiğimi düşünerek İl Milli Eğitim Müdürü’ne beni doğuda uzak bir köye verin dedim. Erzincan Tercan Yurduna verdiler. Tercan Yetiştirme Yurduunun elektrik tesisatını öğrencilerimle döşedim. Gece elektriği döşer gündüz ders yapardık. Merdivende uyuklardım. Öğrenciler “öğretmenim ne olur yatın düşeceksiniz” derlerdi. Altını ıslatan bir sürü çocuk vardı. Geceleri hepsinin başını bekledik, tuvalete alıştırdık”* demiştir.

Gerek Enstitü’deyken gerek Enstitü’den sonra mezun olarak öğretmenlik yapanların hepsinin örnek öğrenciler olduğu söylenemez. 1942’de 700 olan öğrenci sayısının içerisinde, Enstitüye uyum sağlayamamış firar etmiş olanlar, disiplin cezası ile uzaklaştırılanlar vardır. Ayrıca mezun olup öğretmenlik mesleğini yapanlar içerisinde, Enstitüde aldığı eğitimin hakkını veremeyenler, uygunsuz davranış sergileyenler,

görevinden atılanlar olmuştur. Arşivde bu öğrenci ve öğretmenlerle ilgili bazı dosyalar bulunmaktadır. Özel bir konu olduğu için isim, şehir vermeden bazı dosyalar hakkında bilgi vermek gerekirse: Okuldan firar etme, Yatakhane de içki içme, öğretmenliğinde kendisine verilen tarlayı işlememe, kötü kadınların peşinden gitme, izinsiz köyü terk etme... gibi nedenlerle okuldan ve meslektan atılanlar olmuştur.

Okul idaresinin, özellikle okul kültürüne uyum sorunu yaşayan öğrencilere tahammüllü davranıp öğrenciyi kazanma yoluna gittiği de araştırmamızdan çıkan bir sonuçtur. Müdür Rauf İnan, ismini vermeyeceğimiz dört öğrenci için İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 13.05.1941 tarih ve 620 sayılı yazıda, dediğimizi doğrular niteliktedir.

“... Bu dört talebe ile bizzat meşgul oldum. Onlardan ikisi bugün enstitümüzün en çok sevilen iki uzvudur. Birisi köyüne gitmiş yapılan takiplere rağmen dönmemiştir ve dönmeyeceği de anlaşılmaktadır. Diğeri ise her geliş bir gidişle neticelenmiştir. Ayrıca içki içmek, kendi kusurlarını başkalarına atmak, onları da kendi suç ortağı yapmak, enstitümüzün en temiz, en değerli talebesine iftirada bulunmak gibi gayri tabii hareketler de göstermiştir.(...) Müessesemize mal edemediğimiz bu çocuğun enstitümüzden umudum olmamakla beraber, bir defa da başka bir enstitüde yetiştirilmesinin tecrübe edilmesine müsaadelerinizi rica eder, saygılarımı sunarım”.

Okuldan ve görevden atılan kişilerden Enstitüye girişteki verdikleri taahhüt gereğince Enstitüde buldukları sürelerce kendisine yapılan masraflar geri alınmaktaydı. Görevden atılan bir öğretmenden kaldığı dört yıl için 805,03 lira gibi ciddi bir para geri tahsil edilmiştir. O zamanki aylık öğretmen maaşları 20 liradır.

4.4.3.10. İkinci Dünya Savaşı Yılları ve Çifteler Köy Enstitüsü Avcı Bölüğü

Türkiye, İsmet İnönü'nün izlediği siyasetle, 1939-1945 yılları arası süren İkinci Dünya Savaşına katılmamış olsa da, herhangi bir askeri saldırıya karşı dönemin şartlarına uygun şekilde tedbirler almıştır. Bu tedbirlerden birisi de Hava Saldırılarına Karşı Korunma Kanun ve Nizamnamesi'nin yayımlanmasıdır. Maarif Vekâleti Seferberlik Müdürlüğü'nün 05.09.1939 tarih ve 8022/1093 sayılı Nizamnamesinin Birinci maddenin “A” bölümünde mevcudu 10'a kadar olan yerleşim yerleri ve okulları pasif koruma tedbirleri alması istenmektedir. Birinci maddenin “B” bölümünde, mevcudu 25'e kadar olan yerleşim yerleri ve okulların ilk yardım ve yangın söndürme ekipleri kurması istenmektedir.

Nizamnamenin aynı maddesinin “C” bölümünde ise, Köy Enstitüleri ilgilendiren kısmı da burasıdır; yazılı olan bütün teşkilleri ihtiyaçları oranında oluşturması istenmektedir. Diğer maddelerinde ise pasif koruma ekibine alınacakların yaş haddini dolduranlardan seçilmesi, eğer yeterli değilse kadın personel ve 17-18 yaş öğrencilerden de yararlanılması istenmektedir. İhtiyaç duyulan gaz maskesi ve elbiselerinin Kızılay’dan temini de istenmektedir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Bu sebeple Enstitülerde Avcı Bölükleri oluşturulmuştur. “*Seferde Köy Enstitüsü, Fabrika ve Atölyelerin Muhafazasını Memur Avcı Teşkilatlarının Ödevleri Hakkında Talimatname*” de beraberinde yayınlanmıştır. Talimatnamede Avcı Bölüklerinin Okul Müdürlüklerine bağlı çalışacağı belirtilmektedir. Avcı Bölüklerinden, Dinleme ve Gözetleme Hizmeti, Haber Verme Hizmeti, Silah Başı Yapma başlıkları altında yapması gerekenler detayları ile verilmiştir. Tayyare ve paraşütçülerin geldiği ve indiği yeri gözetlemek için muhtelif yerlere çift nöbetçi konulması istenmektedir. Geldikleri yön, boru, telefon, ot yakmak gibi yollar haber verilecektir. Düşmanın ilerlemesine engel olmak için silahlı tedbirler alınması emredilmektedir (25.09.1939 tarihli seferberlik talimatı. (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

ÇKE’de oluşturulan Avcı Bölüğü’nde, 138 öğrenci ve iki subay öğretmen bulunmaktaydı. İlk zamanlar 101 İtalyan filintası, Sekiz Yunan mavzeri olmak üzere toplam 109 silahı vardı. Daha sonra bu silahların İl Jandarma Komutanlığı’na iade edilip yerine, 138 Fransız mavzer tüfeği ile 13800 adet mermisi, üç adet Sten marka tabanca ve 50 adet mermisi alındığı arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. İki, üç ve dördüncü sınıf öğrencileri ile başlarında Yedek Teğmen Nazım Nilüfer ile öğretmen İsmail Erçin bulunmaktaydı. Ayrıca bölükte çavuş rütbeli 13 asker de görev yapmaktaydı (ÇKE’ den Valiliğe gönderilen, 11.02.1947 tarih ve 443 sayılı yazı ile 01.04.1948 tarihli yazılar).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, ÇKE’de çekilmiş fotoğraflarda da askeri eğitimlerin ciddiyle yapıldığı, Avcı Bölüğü’nün her an hazır tutulduğu anlaşılmaktadır.

Savaşın getirdiği ekonomik sıkıntılar, ilave vergileri de beraberinde getirmiştir. 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanunu uyarınca 1 Şubat 1942’den itibaren yol vergisi alınmaya başlanmıştır. Eskişehir Valiliği Hususi Muhasebe Müdürlüğü’nün ÇKE’ ye gönderdiği 02.02.1942 tarih ve 931 sayılı yazıda verginin ne şekil alınmaya başlanacağı yazmaktadır. Yazının ilgili kısmı şöyledir:

“...1942 senesi yol vergisi tahakkukatına başlanacağından daireniz-Müessesenizde müestahdem erkek memurlardan yol vergisine tabi(18-60 dahil) yaşında olanların sarih adresleriyle isim ve şöhretlerine bağlı olarak gönderilen (3) adet cetvele derç ve ziri tasdik edilerek...” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

İsmail Cem (2016: 319) eserine göre, toplanan bu yol ve Toprak vergileri, halkın savaş yıllarında yorulduğu, sıkıldığı “hükümet zulmünün” dayanılmaz hal aldığı ekonomik, siyasal baskıların arttığı döneme denk gelmektedir. 1940-1945 arası toplanan bu vergilerin tepkisi daha yüksek sesle çıkmakta, çığığa dönüşmekteydi. Memurlar, köyleri gezerken ürüne bakıp, “şu kadar ürünün var, bu kadarı vergidir.” diyerek köylünün ödeyemeyeceği, tarladan kalkandan bir hayli yüksek miktarı vergi saymaları CHP’ ye ve onun eserlerine tepkiye yol açarken, Demokrat Parti’yi de doğurmuştur.

Türkiye, gerek savaş yıllarında gerekse savaşı takip eden süreçte, Köy Enstitülerinde özellikle Sovyet Rusya tehditlerine karşı imkânlar dâhilinde tedbirler almaya çalışmıştır. Türkiye, fiili bir işgal yaşamasa da sıcak savaş ve soğuk savaş dönemlerini derinden hissetmiştir. Şunu da söylemek doğru olacaktır. Savaşın getirdiği sıkıntılara, dünyanın yaşadığı olumsuzluklara rağmen, Köy Enstitüleri gibi bir projeyi hayata geçirmiş, uygulamış başarılı sonuçlar almıştır. Özellikle Avrupa’ da şehirler ve ülkeler yerle bir olurken, Türkiye’nin savunma tedbirleri almanın yanında sakin kalıp, iç meselelerine, özellikle de eğitim meselelerine kafa yorması bu işe destek verenler adına takdiri hak eden bir durumdur.

4.4.3.11. Çifteler Köy Enstitüsü Mahmudiye Kısmı’ nın Yetiştirme Yurduna Devri

1953, ÇKE’ nin Mahmudiye kısmının kapatılıp, kurulacak Mahmudiye Yetiştirme Yurdu’na devredildiği yıldır. Milli Eğitim Vekâleti İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün Eskişehir Valiliği’ne gönderdiği 23 Mart 1953 tarih ve 133.160-6/9188 sayılı yazıda ÇKE’ nin Mahmudiye Bölümü, Mahmudiye Yetiştirme Yurdu’na devredilmiştir. Mahmudiye’deki şube Hamidiye’ye taşınmıştır. İlgili yazıda devir işleminin nasıl yapılacağı şu şekilde anlatılmıştır.

“...2. Çifteler Köy Enstitüsüne döner sermayesine ait araziden Mahmudiye Yetiştirme Yurdu civarında bulunan 1283 dekar genişliğindeki tarla, 83 dekar meyvelik, 35 dekar bağ ile yurt binaları etrafındaki 8300 m2 bahçe tamamen Yetiştirme Yurdu döner sermayesine devredilecektir...”

4. Mahmudiye Yetiştirme Yurduna devrolunacak arazi içinde olup Çifteler Köy enstitüsü döner sermayesine ait olan ağıl, kümes ve Çifteler harası yakınındaki eski yatakhane binası da Köy Enstitüsünce yeni tesisler meydana getirildikçe ilgili mevzuata uyularak ve bu binalar için şimdiye kadar yapılmış ilavelerde gözönüne alınarak yetiştirme yurduna devrolunacaktır...” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.3.12. Çifteler Köy Enstitüsü'nün Döner Sermayesi

Enstitülerin, mütedavil sermaye talimatnamelerine ve Enstitünün akçalı yıl gelir gider cetvellerine bakıldığında döner sermayelerin müdür, müdür yardımcısı, sayman ve iki öğretmenden oluştuğu görülür (ÇKE, 1948 akçalı yılı gelir-gider bütçesi). . Döner sermaye, öğretmen, idareci maaşları, okulun yapı giderleri dışındaki gelir-giderleri kapsamaktadır. Bakanlık saydığımız bu giderler için ÇKE'ye ayrı bir bütçe oluşturup göndermekteydi. Döner sermaye, hayvan gelirleri, bahçe ve ziraat gelirleri, taşıt gelirleri, işlik gelirleri, tuğla ve kerpiç ocağı gelirleri gibi gelirleri kapsamaktaydı. Gider kısmı da aynı oranda harcama gösteriyordu. Bu şu anlama gelmektedir. Para ve para karşılığı oluşan iş, devletin oluşturduğu bir kurumdan girip, bitişiğindeki yine devlete ait bir kurumdan çıkmaktadır. Döner Sermaye işleri Enstitü müdürü başkanlığında toplanıp karar almasına rağmen, Enstitüden bağımsız bir kuruluştur. Bağımsız oluşu formalitelerden kurtulmaktır.

Döner Sermayenin işleyişini 29.11.1952 tarihli yazıdan anlamaktayız:“.... 2490 sayılı kanunun hükümlerinden: Döner Sermayelerin idarelerini ruhde eden idareler dilerse 2490 sayılı kanunun gösterdiği şekil ve suretlerde dilerlerse bildikleri gibi serbest mübayaa yapabilirler. Kendilerinin serbest bırakılması, ticari, teknik, mülahazalarla işin formaliteden kurtarılması gayesine, matuf olup bu idareleri tasarruf ve sermayeyi hüsnü surette kullanmaları mecburiyetinden kendileri hiçbir veçhile varestede kılamaz” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Döner Sermayelerin Sayıştay'a ve sorulduğuna İl Milli Eğitim Müdürlüğüne hesap verebilmek koşuluyla serbest hareket ettiği, yine aynı yazıda mevcuttur. ÇKE Döner Sermayesi unu enstitüye 20 kuruştan, kardeş ve gözetilmeye muhtaç gördüğü Mahmudiye Yetiştirme Yurduna da 30,75 kuruştan vermektedir. 30,75 kuruş 20 kuruşa göre fazladır ama o fiyat bile piyasanın çok altındadır.

İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün bu konuda Müdür Enver Metinel' i hesaba çekercesine defalarca, yazılar göndermiş Enstitüye 20 kuruşa verilen unun Mahmudiye Yetiştirme Yurdu'na neden 30,75 kuruştan verildiğini sormuştur. 29.11.1952 tarih ve 61

sayılı yazıda Enver Metinel, durumu şöyle açıklamaktadır: “Çifteler Köy Enstitüsü Döner Sermayesi, yıllardır, maddi, manevi, yardımlarını gördüğü müessesesine bir minnet borcu olarak ve ileri bir fedakarlıkla 20 kuruştan un verebilmektedir.(...) kardeş ver hususta gözetilmeye muhtaç bildiği Yetiştirme Yurdu ihtiyaçlarından olan unu dış piyasadan çok farklı bir fiyat olan 30,75 kuruştan vermeye karara bağlatmıştır.(...)”

Mahmudiye Yetiştirme Yurduna daha ileri manada yardımda bulunmak için iyi niyet ve düşüncelere sahibiz” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

ÇKE’ nin Döner Sermayesi’nin gelir gider tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.38. 1940-1953 arası ÇKE Döner Sermaye Gelir-Gider Cetveli

Yıl	GELİR	GİDER
1940	12.839, 89	12.839, 89
1941	25.746,69	25.746,69
1942	85.584,47	85.584,47
1943	191.681,80	191.681,80
1944	248.830,88	248.830,88
1945	200.495,22	200.495,22
1946	240.053,68	240.053,68
1947	250.991,76	250.991,76
1948	139.594,61	139.594,61
1949	96.107,63	96.107,63
1950	149.466,71	149.466,71
1951	126.450,00	126.450,00
1952	131.000,00	131.000,00
1953	129.674,17	129.674,17

Kaynak: Çifteler Köy Enstitüsü Döner Sermaye Arşivi

Devletten aldığı kısıtlı yardımlara rağmen, Enstitünün ekonomik anlamda başarılı olduğu söylenebilir. Değerinin çok altında Enstitüye 20 kuruştan un vermesine rağmen, 1940 yılında 3614,89 kuruş olan demirbaş kıymet tutarı, hem sayıca hem de değer olarak artmıştır. 1944’den 1945’e devirde 331 adet demirbaşın değeri 36.821,05 liraya çıkmıştır (ÇKE, Akçalı yıl Devir tutanakları). O yıllarda köy öğretmenlerine üç aylık 60 lira maaş verildiği düşünülürse gelinen nokta iyi görünmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Rauf İnan’ın kendi kendine yetebilen bir okul hayali gerçekleşmiş görünmektedir. Kısıtlı sıcak savaş ve soğuk savaş yıllarında, Enstitülerin

başarısı ilham vericidir. ÇKE kendi etini, sütünü, buğdayını üretmekte, öğrencileri uygulamalı derslerle eğitmekte, devlete de asgari düzeyde yük olmaktadır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, döner sermayenin olumsuz etkiler yaşamadığı, hayat pahalılığından etkilendiği de görülmektedir.

Rauf İnan' ın Maarif Vekâleti'ne gönderdiği acele telgrafta bu pahalılığı görmek mümkündür. “20/VIII/1942 gün ve 9730 sayılı tele k: (karşılık) 1.Geçen yıl ekmek 12,5, koyun eti 42, sığır eti 35, urfa yağı, 150, pirinç 30, bulgur 18, fasulye 18, un 15, şeker 48, ıhlamur 120, zeytin 35, soğan 5, patetiz 7, sabun 52, yumurta1,(...) süt 10 kuruştur. 2-Bugünkü fiata göre ekmek 20, koyun eti 130, sığır eti 90, urfa yağı 380, pirinç 120, bulgur 40, kuru fasulye 36, un 25, şeker 133, ıhlamur 350, zeytin 80, soğan 15, patetes 25, sabun 93, yumurta 5 (...) süt 40 kuruştur. Fiyatların günden güne artmakta bulunduğu 950 sayıdadır. Rauf İnan 21.VIII.42 saat 14.05” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Rauf İnan'ın Maarif Vekilliği'ne gönderdiği 10.10.1942 tarih ve 1218 sayılı yazıda, savaş yıllarının ne kadar sıkıntılı geçtiği, yiyecek fiyatlarının en iki üç katına çıktığı, parası ödendiği halde çiftçinin malını daha çok para veren tüccara nasıl da sattığından yakınmaktadır.

“7/X/942 gün ve 12115 sayılı tele k:[karşılık]

Çevremizde yiyecek maddeleri temini işine üç haftadanberidir devam ediyoruz. Elimizde 1000 liralık avansla 2000 liralık mütedavil sermayeye ait paradan başka para bulunmadığı ve tüccar da köylülere üşüşmüş bulunduğu için müthiş zorluklarla hayret edilecek ani fiyat yükselmelerile karşılaşyoruz. Zahire Tüccarları sayısız yollar, usuller ve ölçüsüz para kudretile Enstitümüzce gidilen Akşehir, Afyon, Bolvadin köylerinden ta Sivrihisar, Seyitgazi, köylüğüne kadar her köyde ve her yerde arkadan arkaya arkadaşlarımızın karşısına çıkmışlardır. Pazarlık yapıp parası ödendiği halde bu ellerle gizlice fazla fiyat teklifile satış yapanların caydırıldığı ve zahirenin satın alınmasının bir çeşit arttırmaya bindirildiği çok olmuştur.(...) 20 gün içerisinde buğdayın kilesi 6 liradan 13-15 liraya, nohudun, mercimeğin, fasulyenin kilosunu 28 kuruştan 50 kuruşa, bulgurun 32 kuruştan 85 kuruşa fırlamıştır.(...) Tüccarların bütün alınan malları depo ettiği anlaşılıyor ve bütün haile de tüccarın 942-943 kışı için Türk Milletine ve büyük halk kitlelerine büyük felaket suikastleri, devlete de feci bir infilasyon hazırladığı, buna geniş ölçüde fırsat

bulduğu bunun önlenmesine ait de en ufak bir hareket olmadığı görülüyor. Trajedileşen bu durumu arz eder saygılarımı sunarım” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

1948’de bu durumun düzeldiği ÇKE’nin ihtiyacı olan gıda maddelerini fiyatının altında ve kaliteli aldığı anlaşılmaktadır. Müdür yardımcısı İsmail Vural’ ın müdüre sunduğu raporda, 1948 akçalı yılında yiyecek ödeneği olarak gönderilen 288.811 liranın 237.346 lirasının harcandığı geriye kalan para ile de diğer işlerin yapılacağı yazmaktadır. Mal alınan tüccarın parasını peşin aldığından Enstitüye güvenlerinin tam olduğundan, işlerin muntazam ve mükemmel işlediği belirtilmektedir (10.09.1948 tarihli, Müdür Yardımcısı İsmail Vural’ ın raporu).

288.811 liradan kalan 51.467 lira ile alınanlar içerisinde 2500 kilo koyun eti, 10.000 kilo sığır eti, 5000 kilo kuru fasulye, 1000 kilo sadeyağ 1500 kilo tur yağı gibi 18 ayrı kalem giderde sarfiyat yapılması planlanmıştır (09.09.1948 tarihli Hesap memuru İzzet Erçen imzalı liste.Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.3.13. Çifteler Köy Enstitüsü’nün Kapatılması

Kaynağı Avrupa olan oryantalizm (ötekileştirme) ve egosantrizm (bencilik) “*eğer tedavi etmek istiyorsan, önce yarala*” anlayışı üzerine kuruludur. Bu düşünce, 1940 itibari ile Türkiye’de kurulan Köy Enstitüleri’ni de çok geçmeden art düşüncelerin hedefi haline getirmiştir (Tin, 2016: 192).

Enstitüler daha kuruluşundan itibaren tartışmalara neden olmuştu. 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası çıkarıldığı dönemde tek parti dönemi yaşanıyordu. 426 milletvekili Mecliste yasa, 278 evet oyu alırken, hayır oyu kullanılmamıştı. Oylamaya 148 milletvekili ise katılmamıştı (Cimi, 1997: 236).

Koçak’a (1997: 128)’a göre Enstitüler, daha işin başında sessiz muhalefet ile karşılaşmaktaydı. Parti içi tartışmaya neden olmamak için, yasaya muhalif tavır tepkisini, oylamaya katılmamakla göstermişti.

4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Yasası’nın görüşmelerinde de benzer tepkiler ortaya çıkmıştı. Emin Sazak’ın iki yıl arayla birbirinden 180 derece zıt açıklamaları, olayın seyrinin farklı yerlere geldiğini göstermektedir. 17 Nisan 1940’da Emin Sazak, Meclis kürsüsünden Saffet Arıkan’a hitaben: “*Bu mesele hakikaten bayram yapacak*

kadar memleketimizde çabuk meyvesini veren bir hadise olmuştur. Eskişehirde şahidi olduğum için hakikaten minnet ve şükranla söylerim. Galiba adına eğitimci diyorlar, bunların bulunmadığı köy bizim oralarda 10-15 tane kalmıştır (...) Eğitimci o kadar enerjik buldum ki muallimlerde bunu göremedim. Geçen sene kendi kazamda[Mihalıççık] kaplıcaya gitmişim. Eğitimci orada muhtarı almış, köylüyü toplamış, mektebin taşını kerestesini getiriyorlar valiye kaymakama bar olmaksızın kendi mekteblerini kendileri yapıyorlar(...) Onları görünce çok memnun oldum ve bahtiyarlık hissettim” demiştir (TBMM, 1942: 71). Emin Sazak, 17 Nisan 1940’ da övgüyle bahsettiği olaydan 05.06.1942 günü aynı kürsüden Kocaeli Mebusu Salah Yargı’nın yorumuyla fantezi olarak bahsedecektir. Köy öğretmenine verilen yetkiden rahatsızlığını şu şekilde dile getirmektedir:

“...Bunlara verdiğimiz salahiyet Başvekilde yoktur. Bunlardan köylü ne öğrenecek? Büyük mekteplerden çıkan ziraat memurlarımızın hala köylüye faydalı olmadığını görüp dururken, nihayet bilgisi bir aşu aşulamaya, ağaç dikmeye ve tohum temizlemeye münhasır olan bir genç tasavvur ediniz ki oraya vardı; biz ona diyoruz ki sen öyle bir şahıssın ki Allah tarafından köyleri ıslaha memur edilmişsin, şu şu salahiyetlerin var. (...)Bir taraftan bilgisini genç nesle aşılacak, diğer taraftan büyük insanlarla uğraşacak. Büyük insanların susu var, busu var, Parti teşkilâtı var, Halkodaları var. Onları o vasıtalarla irşat ve ikaz etmek mümkündür. Bu kanun muallimlerin, genç nesli her şeyi yapacak surette hazırlamalarına mâni olacak gibi geliyor bana. Bunun muhakkak fena olduğuna Allah’ın birliği kadar kaniim” (TBMM, 1942: 251).

İki yıl önce Eskişehir’de gördüklerinden ve eğitimcilerin köylüyü muhtarı harekete geçirmesinden övgüyle bahsederken, iki yıl sonra köylüyü irşat işini, partiye, halk odalarına havale etmektedir. Bu çelişkili durum onun memleketi Eskişehir’de toprak zengini olmasından ileri gelmekte midir bilemesek de Enstitüler’e cephe alması, Enstitüler’in köyü ve köylüyü değiştirme çabasına zarar vermiştir.

Enstitüler’e karşıt görüş geliştiren siyasilere, vatandaşlara göre yönetimin amacı, yeni sol kadrolar yetiştirmektir. Bu söylemi haklı çıkaracak gelişmeler de yaşanmıştır. Zaten bitik ve yoksul olan köylü, süregelen jandarma, vergi memurları yılgınlığına ilave, bir de Enstitülü öğretmenlerin okul, inşaat, arazi gibi işlerine katlanmak durumundaydı. Köy Enstitülerini kuran kadronun heyecanı ve uğraşı halktan ne yazık ki gerekli desteği alamamıştır. Okuldaki yorucu eğitimden kaçan öğrencilerin, Enstitü hakkında uydurduğu

abartılı söylemler, halkta karşılık bulmuş ve tepkiler, köy adına yürütülen eğitim davasına zarar vermiştir.

Sakaoğlu, (2003: 238) eserine göre, Kastamonu Gököy Enstitüsü'ndeki mezarlıkta 25-30 öğrenci mezarı bulunmaktaydı. Dönemin şartları öğrenciler aleyhine idi. Üstelik hastalanan öğrencilere doktorların: “*sizi gidi komünist uşakları*” gibi söylemlerde bulunarak aşağılamaları, tepkilerin büyüyeceğinin habercisi olmuştur.

Öğrencileri elbette okul idaresi, öğretmenler öldürmüyordu. Enstitü şartları da ağır olabilmekteydi. İster Enstitü'de olsunlar isterse köylerinde, fakir Türkiye köylerinde, fiziksel gelişimini yeteri kadar sağlayamayan bozkırın çocukları, bugün ile kıyaslanamayacak kadar zor şartlarda büyüyorlardı. Ahmet Öztuna gibi mezunlar kiremit çatılı çok katlı bina, yemekhane, su şebekesi, elektrik hattı gibi şeylerin Enstitüde olup, doğup büyüdüğü köyde olmamasının her yönü ile büyük bir rahatlık olduğunu söylemektedir. Buna rağmen, Enstitüler'de yaşanan en ufak bir sıkıntının, zaten Enstitüler'e her yönü ile ön yargılı olan muhalefetin elini güçlendirdiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında çok partili hayata geçişin zemini oluşmaya başlamıştı. 1945 Mayısında çiftçiyi topraklandırma kanunu meclis genel kurulunda görüşülmeye başlanmıştı. Kanun kabul edilse de, CHP'nin içinde kanuna muhalif olan bir grup Demokrat Parti'yi kurmuştur. Köy Enstitüleri'ne tepkili olanların toprak reformuna da karşı olmaları CHP ile yollarını ayırdı (Yetkin, 2008: 38).

Bu durum ortaya koyuyor ki, Enstitüler, parti içindeki nüfuzlu kişilerin çıkarlarına dokunmakta idi. Köylü toprağa sahip olur, Enstitülü öğretmenler de köylüyü aydınlatırsa, çıkar çatışmaları başlayabilirdi. CHP içerisinde iki grubun oluştuğu gibi, köylü-ağa çatışması da yaşanabilirdi. Köy Enstitülerinden 30-40 yıl sonra sinemalarda izlenen Yeşilçam Filmlerinde de, ezilen köylü ile nüfuzlu ağa konularının işlenmesi, Enstitülerin kapatılmasından çok sonraları dahi, Türkiye'de köy ve köylü konusunda arzulanan mesafenin kat edilemediğini göstermektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra artan Sovyet baskısı, Sovyet basınında Kars ve Ardahan'ın Gürcistan'a ait olduğu yönünde çıkan haberler, Türkiye'de siyasi ve sosyal ortamı iyiden iyiye germesi sonucu, Türkiye'deki Rusya düşmanlığının, solcu düşmanlığına dönüşmesine neden olmuştur (Başgöz, 2016: 265).

Hasan Ali Yücel'e komünistlik yakıştırmaları yapıyordu. Dahası memlekette eşî görülmedik cadı avı başladı. İnönü, Hasan Ali komünistti. Tonguç, haydi haydi komünistti. Enstitüler komünist yuvasıydı (Başgöz, 2016: 265).

1946'da yapılan genel seçim sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi 400 milletvekilliği alarak yeniden iktidar oldu. Milli Eğitim Bakanlığı'na Reşat Şemsettin Sirer getirildi. Yeni Bakanlar kuruluna CHP'nin sağî denilebilirdi (Tonguç, 1997b: 253). Böylece Hasan Ali Yücel dönemi resmen sona erdi. Yaptıklarının cezasını (!) ödemiş oldu. İnönü, Hasan Ali'yi istemese de, ortalığın durulması adına feda etmişti. Hasan Ali'nin görevden alınması eğitim politikasında değişikliğe de gidileceğini göstermektedir. Şemsettin Sirer Tonguç'u önce Talim Terbiye Heyeti'ne terfi ettirmiş; sonra da şehir okulunun birine Resim öğretmeni olarak nakletmiştir (Kirby, 2015: 459).

Enstitülerde de öğretmenler değiştiriliyordu. Enstitülerde görev yapan ilkökul öğretmenleri gerisin geri ilkokullara atanmışlardır. Oluşan öğretmen açığını kapatmak için Enstitüler'e kura ile atamalar yapılmıştır. Mesleğe yeni atanan öğretmenler, Köy Enstitüleri'ne gönderilmişler, yüksekokul mezunlarından da öğretmen açığı kapatılmaya çalışılmıştır (Gedikoğlu, 1971: 186).

4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu yapılan değişiklikle Enstitü'den mezun öğretmenlere arazi verilmeyecek verilen arazilerde geri alınacaktı. Gerekeceği ise arazi tahsis etmenin zorluğu, tarım ile uğraştıklarından, asıl işi eğitim olan öğretmenlerin, okul işlerini ihmal ettiği gösterilmiştir (Gedikoğlu, 1971: 204). Geçen yedi yılın ardından diyetini ödemeye başlamışlardı.

Köy öğretmeninın toprağının elinden alınması, öğretmene verilen 20 liralık ücretin 100 liraya çıkarılmasına sebep olmuştur (Tonguç, 1997b: 327). Bu olayda Tevfik İleri'nin Milli Eğitim Bakanlığı döneminde “*Her yıl yüz milyonlarca lira harcadığımız...*” diye başlayan bir genelgenin yayınlanmasına neden oldu. Görüldüğü gibi hatalar zincirleme birbirini takip etmeye başlamıştı. Reşat Şemsettin Sirer, Köy Enstitüleri öğretim programını da değiştirmişti. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü de bu dönemde kapatıldı; 1947'de okulun öğrencileri Ankara içindeki dengi okullara dağıtılmıştır. Öğretmenleri ise toptan askere gönderilmişlerdir (Başaran, 1974: 91).

Sirer, bu dönemde Tonguç'a “*senin çoluk çocuğunla belini kıracağım*” diyecek Tonguç' dan da “*Elinden hiçbir şey gelmez*” cevabını alacaktır. Sirer, 1953'de seçim gezisi

esnasında trafik kazası geçirip belini kırıp vefat edecektir. Tonguç Sirer'in vefat haberini alınca “Zavallı Reşat” diyebilecektir (Aydın, 2013: 110-111, Başaran, 1974: 89) .

20 Mayıs 1947’de yayımlanan genelge ile serbest okuma saatleri ve kitaplardaki çeşitlilik kısıtlanmıştır. Hasan Ali Yücel zamanında enstitülülere gönderilen kitaplar Bakanlığın düzenlemesi ile yırtılıp yok edilmiştir (Türkoğlu, 2017: 557).

İlyas Küçükcan (Görüşme, 06 Temmuz 2017, Eskişehir) ile yapılan görüşmede “Enstitüde, işi içinde, iş eğitimi’ anlayışı ile ‘işe hazırlık eğitimi’ vardı. Bu insan enstitüde aldığı beceriyi köye taşıyacak ki suya atılan taşın yarattığı halka gibi, aydınlanma köylere de ulaşsın. Çok tutarlı, dengeli, ileriye dönük öğretim programlaması vardı. Eğitimde amaç üretimdi; bedensel üretim, düşünsel üretim, duygusal üretim. Köye gidince bu öğretmen iyi meyve yetiştirecek, iyi tarım yapmalı, iyi duvar örmeli, okulunu iyi tamir etmeli, iyi konutta durmalı. Düşünsel üretimde, doğruya ulaşacak. Nihai amaç o. O da özgür okumayla olacak. Enstitüde dünya ve Türk edebiyatından eserler yığılı. Üstelik onların tartışması değerlendirmesi vardı. Özgür okuma yapacaktık ama onların özetini çıkarmalı, tanıtmalıydık. Duygusal üretimde de temsiller yapacak müzikle uğraşıp enstrüman çalacak, onu yaygınlaştıracak. Bunlarda da amaç iyiye doğruya, güzele ulaşmak esastı. Enstitüde kişiyi ezmeyen saygı duyan bir eğitim vardı. Ben gibi ara vermeden enstitüye gelenler diğerlerine göre yaşça ufaktık. Ben gibi 8-10 kişi vardı; ufaklıklar derlerdi. Bizim sınıftaki güçlü ve büyükler harmanı kaldırırken biz de onlar meyve toplar, karpuz toplar, su taşırdık. 1947-1948’e kadar böyle enstitüye uyum sağlamış öğretmenler vardı. Tonguç’ u üzen konulardan biri nitelikli öğretmen sorunu. Hasanoğlan mezunları gelmeye başladı ama sonra Hasanoğlan da uzun ömürlü olmadı. Bu tarihten sonra akademik olarak iyi ama teoriye dayalı öğretim ve öğretmenler geldi. Hasanoğlan mezunları gibi bizimle aynı kaynaktan beslenmiyorlardı. Ağaç aşısını tarlada değil sınıfta dala yapar olduk, ders bitiminde de atıyorduk. Öğretimde sıkıntılar oldu. Uyum sağlayamayıp gidenler oldu” demiştir.

İlyas Küçükcan Enstitü’nün son dönemini İlköğretmen Okulu’nun ilk dönemlerini yaşamış biri olarak, ÇKE’deki eğitim anlayışının bugüne ışık tutacak yönlerini ve Enstitünün son dönemlerini özetlemiştir. ÇKE’de eğitim görmüş bir öğrencinin, okuduğu dönemin eğitim yapısını özetlediği bu görüşmeden, Enstitüler’in ağır suçlamalar ile kapatılmasına varacak sonuçlar doğurmasında bazı kesimlerin hesabını bozduğu düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

1948’de Enstitüler’in programı değiştirilmiş, kuruluş felsefesinden uzaklaşmaya başlamıştır. İş içinde eğitim terkedilerek kara tahta başında, sınıfta eğitime dönülmüştür. Askerden dönen Hasanoğlan mezunları ilkokullara ve gezici başöğretmenliklere dağıtılmıştır (Başaran, 1974: 91).

Enstitüler’e yöneltilen suçlamalar 14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin % 55 oy oranı ile seçimi kazanmasına etki etmiştir (Tonguç, 1997b: 414). Karma eğitime son verilmiştir. 21 Köy Enstitüsü’ndeki kız öğrenciler Beşikdüzü ve Kızılçullu’ya gönderilmiştir. Oradaki erkek öğrenciler ise farklı enstitülere dağıtılmıştır. Bu durumdan önce de zaten, Şemsettin Sirer, kız öğrencileri farklı bölümlere alarak geriye gidişi hızlandırmıştır (Türkoğlu, 2017: 564).

Kendisi de Aksu Köy Enstitüsü mezunu olan Pakize Türkoğlu (2017: 538-539) eserinde, Türkiye’de o dönemin köy hayatında, erkek ile yan yana olmasına rağmen, Enstitülerdeki ulusal oyunlara “*kadın oynatma*” gözü ile bakılmıştır. Osmanlı devrinden bu yana süren kentli-köylü algısı devam etmekteydi. Kentli bir grup, köylüyü kendisini sırtında taşıyan araç olarak görmekteydi. Enstitülü kız öğrencileri aileleri, köylüleri garipsemezken, bu kentliler, zenginler, siyasiler, hacılar, ağalar, hocalar, kızlar elden gidiyor diyerek ortalığı ayağa kaldırmıştır. Köy kızları onlar için hizmetçi, odacı olabilirdi. Enstitülerde ağır şartlarda çalıştırılıyorlar diyenler, evlerinde köylü kızları hizmetçi olarak görmeye alışmışlardı. Alışamadıkları, belki de alışmak istemedikleri şey, köy kızlarının okuması, öğretmen olması, keman çalması, motor kullanması idi. diyerek Enstitüler’in kapatılmasındaki asıl nedenler hakkında, ipuçları vermektedir.

Tevfik İleri imzalı 1951’de Valilikler’e gönderilen genelgede, Enstitüler’den rahatsızlık sezilmekteydi. Milli Eğitim Bakanlığı’nın valiliklere Eskişehir Valiliği’nin de ÇKE’ye gönderdiği 27.01.1951 tarih ve 70/147-26 sayılı genelgede şöyle demektedir: “*Her yıl yüz milyonlarca lira harcadığımız ve ondan daha mühim olarak da gayretler sarf ettiğimiz Milli Eğitim hizmetleriyle ulaşmak istediğimiz gayelerin başında çok iyi takdir buyrulacağı veçhile faziletli dürüst hakka inanan ve hakkına razı olan nesiller yetiştirmek gelir.*”

Yeni nesillerde başarıya dayanmayan kazanç fikirlerinin emsaline yapılan muamelelerden ayrı olarak kendisine muamele yapılmasını hedef tutan ve temeli egoizme dayanan sakat düşüncelerin, iltimasla hatırla ve meşru olmayan yollarla arzularını

tahakkuk ettirme temayüllerinin kökünden kazınması milli varlığımız ve istikbalimiz bakımından zaruridir... Nesilleri bu vasıflarla yetiştirebilmek ise ancak öğretmenin hakkı sadece okutan bir insan değil tam manası ile hakka inanan, bütün hal ve hareketlerini her gün bir ibadet yapar gibi bu ölçülerden geçiren örnek bir insan olması ile mümkündür” denmektedir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

19 Kasım 1951'deki TBMM kapalı oturumunda Tevfik İleri, Enstitüler'in mimarlarından Tonguç'a ağır ithamlarda bulunacak ve Meclisten “*bravo*” sesleri yükselecektir. Tevfik İleri, “*mikroplu ve hastalıklı bir Enstitü devraldık*” diyecektir. “*Hakkı Tonguç, değil İlk Tedrisat Umum Müdürü, değil Atatürk Lisesi öğretmeni, Türk çocuğu karşısına çıkamayacak kadar bu memlekete hıyanet etmiş bir adam olması sıfatıyla onun oradan tutulup atılması şükürler olsun bize nasip olmuştur.*” diyerek Tonguç'a ve Enstitüler'e nefretini Meclis kürsüsünden ilan edecektir (Türkoğlu, 2017: 564).

13.06.1951 tarihli ve 947 sayılı acele ve zata mahsus başlığı ile Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda ÇKE'deki huzursuzluklardan Nihat Salkır'ın uyguladığı kötü idareden öğretmen, memur, işçi hatta öğrenciler arasındaki nifak gruplarının oluştuğundan bahseder. Tahkik memuru Ali Öztürk imzalı bu yazıda okuldaki huzursuzluktan bahsedilmekte “*öğretmen kadrosunun baştan ayağa değiştirilmesinin artık memleket borcu*” olduğu yazmaktadır. Aynı yazıda Muzaffer Esenkan ve Tarım başı Cahit Barlas'ın arasındaki husumetin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'ye kadar ulaşması Enstitüler'de güven, barış ve birlik duygusunun daha ÇKE kapanmadan, yok olduğunu göstermektedir. Yazıya göre Cahit Barlas, İsmail Hakkı Tonguç gibi komünist, Muzaffer Esenkan, Tevfik İleri yanlısı görülmektedir. Ülkedeki siyasi bölünmüşlüğü okul öğretmenlerini de bölmeye başladığı anlaşılmaktadır. Nihat Salkır da 04.09.1951 tarih 1466 sayılı İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıda bir yıldır iyi niyetine rağmen öğretmenlerden bir kaçının uygunsuz davranışları neticesinde Enstitü'de ikilikler doğduğu, tahammül edilemez bir durum yaşandığı, Enstitü'nün ıslahının gerektiği yazmaktadır. Raporlara bakılırsa, Nihat Salkır iyi bir idareci değildir ama o da kendisini, öğretmenlerin tutumlarının yanlışlığı noktasında savunmakta ve haklı görmektedir. Sonuç ne olursa olsun, Enstitü, kurulduğu dönemin özünü kaybeden bir görüntü çizmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Eskişehir Valiliği'ne gönderdiği 22.11.1952 tarih ve 6120/24/43366 sayılı yazıda da “ *Bazı Köy Enstitülerinde, öğrencilerin ileride terbiyeleri tevdi olunacak neslin üzerinde menfi tesirler yapması mümkün, ağır ve utandırıcı*

kabahatleri karşısında alakalı disiplin komisyonlarının müsamahalı hareket ettikleri görülmektedir. ... Suç işleyenler karşısında gayet titiz bulunmak ve kendilerinin ileride öğretmen olacaklarını göz önünde tutmak lazım gelmektedir. Gereğince hareket edilmesi hususunda ilgililere emirlerinizi saygılarımla rica ederim” denilmektedir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Yazıya bakılırsa iki yorum yapılabilir. Birincisi Köy Enstitüleri'nin psikolojik olarak kendini tüketmeye başlamasıdır. İkincisi ise Demokrat Parti Köy Enstitüleri'ni kısıtlanmaktadır.

Tarihi belli olmayan ÇKE müdürü Hüsni Argun imzalı Bakanlığa gönderilen yazıda da, kendisinden önceki dönemde, okul doktoru ile doktorun hatırına önce çavuşluğa, sonra öğretmenliğe daha sonra ambar memurluğuna daha sonra ise demirbaş eşya memurluğu gibi lüzumsuz bir memuriyete atanan eşinden şikayet edilmekte, ikisinin de okuldan gönderilmesinin gerektiği yazmaktadır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

2. Dünya Savaşı yıllarında, tarımsal üretimin düşmesi malların değerinin artması, ağaları ve burjuvaziyi güçlendirmiştir. Bu güçler, bürokrasiyi iktidardan uzaklaştırmışlar ve iktidarı doğrudan doğruya ele geçirmeden önce İsmet İnönü'ye Enstitüleri kapattırmışlardır. Hasan Ali Yücel komünist değildi, çevirdiği eserler de klasik burjuvazi kültürünü yaymayı amaçladığı halde, eserleri de komünist sayılmıştır (Ünalın, 2017).

Avrupa'da ve dünyada bir döneme damgasını vurmuş, yaptıkları tartışılır olsa da Adolf Hitler, (2016: 27) eserinde, “*serbest sendika*” dediği burjuvaziye vurgu yaparken; demokrasi, kardeşlik, adalet, eşitlik diye haykıran Alman ağalarından “*reziller*” olarak bahseder. Hitler'e göre amaç, geri kalmış halka, hak temin etmek değildir. Aslında hak sağlanmış ve ele geçirilmiş olsa, halk güçlü olsa, ortada ihtilaf da olmaz; esas amaç halkı kuvvetli kılmaktır.

Belki de bizim burjuvazimiz de Alman burjuvazisi gibi halkın yararına söylemler savunurken böyle bir yol izlemiş, kendi çıkarlarını halkın çıkarları gibi göstererek, Enstitüleri kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamışlardır. Araştırmaya konu olan ÇKE' de birkaç olumsuz olay dışında tamamen köylü yararına adım atılırken, yine köylü yararına olduğu söylenen olumsuz eleştirilerin olması şaşırtıcıdır.

Enstitüler'in kapatılmasından bir yıl önce Köy Enstitüleri öğretim programı yeniden değiştirildi. Yeni programa göre tarım dersleri azaltılmış yapıcılık ve sanat dersleri kaldırılmıştır. 1954'de 6234 sayılı Köy Enstitüleri ile Öğretmen Okullarının birleştirilmesi hakkındaki kanun görüşülüp mecliste kabul edilmesiyle ÇKE, İlköğretmen Okulu adını almıştır.

Birçoğunun elektriği, su şebekesini, iki üç katlı binayı ilk kez gördüğü köy çocukları için, Enstitü rüyası erken sona ermiştir. ÇKE, yönetenlerinin iyi niyetlerine rağmen uygulamada eksikleri olabilen bir kurum olarak kabul edilse bile, Türkiye'ye mal olmuş birçok ismi yetiştirmiştir. Bunun için sadece yukarıda da yazdığımız, 1942-1943-1944 mezunlarına bakmak yeterlidir. Belki de Rauf İnan'ın Ahmet Öztuna'ya yazdığı aşağıdaki mektuba bakarsak, Enstitülü düşünce yapısının önce oradaki öğretmen ve öğrencilere, iç dünyalarına, sonra da Türkiye'ye kattıklarına, sıradan köylü çocuklarına fırsat verildiğinde, neler yapabileceğine en güzel örnektir.

Mehmet Rauf İnan'ın Ahmet Öztuna'ya 11.8.1946'da yazmış olduğu mektup:

“Dostum ve arkadaşım Öztuna!

Mektubunu şimdi okudum, hiç aralık vermeden seninle konuşuyorum. Sık sık mektubunu almamakla beraber senden aldığım haberler seyrek değil. En son haberini de birkaç gün önce Ankara'ya gelen ve Çifteler' de altı ay staj yapmış olan Bilecik İlköğretim Müfettişinden aldım. Aldığım haberler kendisine iş kahramanı adını verdiğim, ders kahramanı, okuma kahramanı olduğunu bildiğim Öztuna'yı tanımadaki isabetimi kuvvetlendirerek sevincimi, gururumu artırıyorlardı.

Senin mektubunda okuduğum ruh halinle, bildiğim varlığın ve aldığım haberlerin arasında bir uyumsuzluk gördüm. Görüyorum ki bazı irrasyonelitelere seni sıkı sarmış, senin mutluluğunu sarıp duruyor. Annenin şu bu hareketi, senin gülüp geçeceğin, fıkra olarak anlatacağın, latife konusu yapacağın halleri seni kendisiyle meşgul edebiliyor. Bacanda öten baykuş, gecenin havasını, şiirini, senin algı ve duygu alemini tamamlayacağına, sen onda şomluklar seziyor rahatsız oluyorsun. Baykuşun, benim Çifteler hayatımda özel bir yeri var Öztuna. Mahmudiye'de de, Hamidiye'de de her gece bizim evin bacasında bir baykuş ötüyordu. Bütün fezayı, sessizliklerin, karanlıklarla doldurduğu gecelerin geç saatlerinde, tek canlı mahlukun ayakta kalmadığı gecelerin derinliklerinde eve dönerken bana seslenen tek varlık o olurdu. Onun ötmediği akşamlar kendimi yalnız duyardım. Onun

için onu çok severdim. Hem evcek çok severdik çünkü aynı ses İffet öğretmene de uzun kış gecelerinin sessizliği içinde bir duygu ortaklığı yaratırdı. Hele hasta çocuğunu beklerken...

Kim bilir annen gibi, baykuş gibi seni meşgul eden, ağzının tadını kaçıran daha ne irrasyonalliteler var. Bir tarafta Pestalozzi, Tolstoy, Bayron, E. Zola. Senin fikir sınırını, coğrafyanın, tarihin ötelere kadar götürürken, öte yanda annenın dar çerçevesine, baykuşun sesiyle sana bir uğursuzluk geleceğine, gözyaşının zavallılığına nasıl düşebiliyorsun? Yazından çok duygulandığım yerler oldu. Bahçe sularken, çapa çapalarken kitap okuyan hayalin gözümün önüne geldi. Sana çok yakıştırdım bu hayali. Enstitü mezunu öğretmenin sembolik resmi veya heykeli yapılacak olsa en yakışacak duruş bu olur ve en manalısı.

Köyünü, komşularını çapayla, belle toprağa saldırtan tutuşunda kitapla belin yan yana bir elde birleşmesinin sihirli bir oluşu olsa gerek. Hayat, realite, yaşamak, yaşatmak, iş, fikir, teknik bu Öztuna. Buna son, irrasyonallitelerden kurtar kendini. Gürleyen bir ses, şahlanan bir varlık, düşüncesinin şiddeti çıplak kollarının adalelerinde okunan, sertleşen bir baş. İşte sağlamadam. Ruhunda hasta olmamaya bak. Ağlamak, gözyaşı aczin, zavallılığın tesellisi, boşalmasıdır. Sağlam bir varlık, ıstırapı bile dişlerinin arasında, adalelerinin sertliğinde boğması gerek. Bele atlayan veya kazma kaldıran bir vücudun sağlamlığını, sert sorumluluğunu, düşüncelerinde, görüşlerinde belirten ve satırlarıyla bize getiren mektupları, çalışmalarının seslerini, köylünün, çevrenin haberlerini getiren mektuplarını acele, acele bekliyorum. Yeni seherlerden, yeni şafaklardan, yeni günlerin, yeni ilhamların vecit ve heyecanlarını mektuplarında okumak, sevdiğime okutmak istiyorum. Gözlerini öperim. Hocan ve arkadaşın. M. Rauf İnan” (Ahmet Öztuna Özel Arşivi, 23.08.2017, Eskişehir).

Enstitüler ve ÇKE ile ilgili elimizde daha çok bilgi, belge ve konuyla ilgili birçok yazın olmasına rağmen, çalışmamızın hacminin aşacağı düşüncesi ile ÇKE ile ilgili yazacaklarımıza ÇKE mezunu Talip Apaydın’ın (2017: 88) eserinde, Enstitüler’in kapatılmasından duyulan üzüntüsünü ifade ettiği şu cümle ile son verelim:

“ Hey be nelerle okuduk biz, devletimize ne kadar ucuza mal olduk. Gene de yaranamadık.”

4.4.4. Yunusemre İlköğretmen Okulu

4.4.4.1. Köy Enstitülerinin İlköğretmen Okulu'na Dönüşmesi ve Yunusemre İlköğretmen Okulu

27.01.1954 tarihinde kabul edilen 6234 sayılı “Köy Enstitüleri ile İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun, 4 Şubat 1954 tarih ve 8625 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun maddeleri şu şekildedir:

Madde 1 — Köy enstitüleri ile ilköğretmen okulları, «ilköğretmen okulları» adı altında birleştirilmiştir.

Madde 2 — İlköğretmen okullarının tahsil müddeti, ilkokul mezunları için (6) ortaokul mezunları için (3) yıldır. İlköğretmen okullarında, gerekirse hazırlık sınıfları da açılabilir.

Madde 3 — İlköğretmen okullarına alınacak öğrenciler imtihanla seçilir. Bu okullara her yıl alınacak öğrencilerin % 75 inin köy İlkokulları mezunlarından olması şarttır.

Madde 4 — İlköğretmen okullarına alınan öğrencilerden ilk tahsil yılı içinde, buldukları okulun öğretmenler kurulunca, öğretmen olamayacaklarına karar verilenlerin okulla ilişkileri kesilir. Bu gibiler hakkında tazminat kovuşturması yapılmaz.

Madde 5 — İlköğretmen okulu mezunları, mecburi hizmetlerini tamamlayınca kadar köy okullarında çalıştırılırlar. Bunlardan öğretmen yetiştiren yüksek öğrenim müesseselerine devamı edecek olanların mecburi hizmetleri Milli Eğitim Vekâletince tecil olunur.

Madde 6 — 5129 sayılı kanunun 8 inci maddesi ile kurulmuş olan «Köy öğretmenleri ve Köy Sağlık Memurları Sosyal Yardım Sandığı» un adı «Köy Eğitimcileri ve Köy Sağlık Memurları Sosyal Yardım Sandığı» na çevrilmiştir. Bu sandığın idaresi, işleyiş tarzı, yapılacak yardımların şekilleri ve her türlü İşleri ile ilgili hususlar bir tüzükle belirtilir.

Madde 7 — 4274 sayılı kanunun 46 ncı maddesinin birinci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

İlköğretmen okullarının öğretmenleri, haftada 17 saat ders okutmaya ve bunlarla ilgili uygulamaları yapmaya mecburdurlar. Bu öğretmenlere 1702 sayılı kanunun 8 üncü maddesinin (b) bendinde yazılı ücretle 7 saat daha ders verilebilir.

İlköğretmen okullarının öğretmenleri, mesai saatleri içinde okulda kalarak, kendilerine verilen eğitim ve öğretim işlerini görmek, ders dışı faaliyetlere katılmak ve ayrıca nöbet vazifelerini yapmakla mükelleftirler.

Madde 8 — Milli Eğitim Vekâleti: Kuruluş Kadrolariyle Merkez Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 2287 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair 4926 sayılı kanuna bağlı >(1) ve (2) sayılı cetvellerde gösterilen kadrolardan ilişik cetvelde yazılı bulunan kadrolar kaldırılmış ve yerine, bağlı (1) ve (2) numaralı cetvellerde gösterilen kadrolar konulmuştur.

Madde 9 — 1953 yılı Muvazene! Umumiye Kanununa bağlı (K) işaretli cetvele dahil köy enstitüsü mezunu başöğretmenlere ait ek görev kadroları bu cetvelden çıkarılmış ve (ilkokul başöğretmeni) unvaniyle ilişik (3) numaralı cetveldeki kadrolar 5166 sayılı kanuna bağlı (2) sayılı cetveldeki kadrolara eklenmiştir.

Madde 10 — 1953 yılı Muvazene! Umumiye Kanununa bağlı (K) işaretli cetvele dâhil ücretli stajyer köy öğretmenleri ile stajyer sağlık memurları kadroları 26/12/1949 tarihli ve 5479 sayılı kanuna eklenmiştir. Bu stajyerler hakkında çeşitli kanunların (K) cetvelinde bulunanlar hakkındaki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Madde 11 — İlköğretmen okullarının idare, eğitim ve öğretim işleri ilköğretim Genel Müdürlüğünün görevleri arasına alınmıştır.

Geçici madde 1 — Köy enstitülerinden mezun öğretmenler, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, ilk öğretmen okullarından mezun öğretmenler hakkındaki hükümlere tabi olurlar. Ancak bunlardan aylığa geçirilmemiş olanlar hakkında 5479 sayılı kanun hükümleri uygulanır.

Geçici madde 2 — Köy enstitüsü mezunu öğretmenlerden aylığa geçmemiş olanların eylemli askerlik hizmetleri 'esnasında kayıtları silinmez ve kendilerine almakta oldukları ücretin üçte biri verilir.

Geçici madde 3 — Köy enstitüsü mezunu öğretmenler, aylığa geçirilinceye kadar bu kanunun 6 ncı maddesinde yazılı «Köy Eğitimci ve (Köy Sağlık Memurları Sosyal Tardım Sandığı» nın üyeliği hakkını muhafaza ederler.

Geçici madde 4 — Halen köy enstitülerinde çalışanlardan Millî Eğitim Vekâletince tesbit ve kabul edilen öğretmen okulları, ziraat okulları, sanat okulları ve enstitüleri mezunu öğretmenlerin öğretmen okullarında istihdamlarına devamı olunur.” (Resmi Gazete,1954:8093-8095).

Bu kanunu, 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu'ndan ayıran bazı değişiklikler bulunmaktadır. Öğretim yılı Köy Enstitülerinin son yıllarında olduğu gibi altı yıla sınırlandırılmakla birlikte; Enstitülü öğrencilerin tamamının köylü olma şartı varken, bu durum yeni kanun ile % 75'e düşürülmüştür. Enstitülerde ilişki kesilenlerden yüklenme senesinde yazılı olanlar geri alınırken, İlköğretmen Okullarının ilk yılında alınmama şartı vardır. Yükseköğretim okuyacakların mecburi hizmetleri düşürülmüştür.

Öğretmenlerin okutacakları ders saati, 17+7 olarak belirlenmiştir. Enstitüler'de bulunan eğitim başı, yapı sanat başı, tarım başı, müzik başı denizcilik ve spor başı, işlik ve balıkçılık başı, hayvan hastalıkları başı, teknik işler başı gibi kadrolar kaldırılmıştır. Müdüre yardımcı olmak üzere müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı, eğitim şefi gibi yeni isimle idari kadroların yanında, atölye şefi, tarım işleri şefi, grup öğretmeni, tabip gibi kadrolar oluşturulmuştur. Oluşturulan öğretmen kadrolarına bakıldığında uygulama derslerinin tarım ve atölye ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu kadrolar okutulan müfredatta iş eğitimi ve tarım- iş dersleri olarak karşılık bulacaktır. Hayvancılık, yapı sanat uygulamaları, denizcilik balıkçılık gibi kadroların kaldırılması, bunların ders olarak değil döner sermaye işçileri tarafından yapılacağını öğrencilerin bu alanlardan çekileceğini göstermektedir.

Enstitü dönemine göre, öğrencilerin aktif rol almadığı teknik işler ve hayvancılıkta, öğrencilerin özel ilgi duymadığı sürece görülmeyeceği anlaşılmaktadır. İlköğretmen okulları İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Köy enstitü mezunları ilköğretmen okulu mezunları sayılmıştır. Köy enstitülerinde çalışan öğretmenlerin istihdamına devam edilmiştir.

ÇKE de bu kanun ile birlikte diğer şehir öğretmen okullarıyla aynı statüye getirilerek, Çifteler İlköğretmen Okulu adını almıştır. Halk şairi Yunusemre' nin mezarının Eskişehir'de olması nedeniyle 1956 yılında Çifteler İlköğretmen Okulu'nda yapılan

öğretmenler kurul toplantısında, okulun adının Yunusemre İlköğretmen Okulu (YİO) olarak değiştirilmesi tavsiye kararı alındı. 27.10.1956'da Bakanlığın onayından sonra yapılan törenle Yunusemre İlköğretmen Okulu adını almıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.4.2. Okul Yerleşkesinde Çevre Düzenlemeleri, Okulun Fiziki Yapısı

Enstitü döneminde yapılan revir, hamam, yemekhane, iş atölyeleri, fırın, lojman ve santral binasına ek olarak, 1956'da okul idari binası, öğretmen lokali yapılmıştır. Yaptığımız arşiv taramalarında özellikle 1960 ve 1970'li yıllara ait birçok tamirat ihalelerine rastlanmıştır. Görülüyor ki enstitü döneminde bina yapım işleri büyük oranda bitirilmiştir. YİO döneminde ise muhafazası yoluna gidilmiştir.

8 Aralık 1973 tarih ve 716.2/33196 sayılı yazıda okul binalarının boya, badana ve onarımı ile ilgili 30.000 liralık bir keşif bedeli çıkarılmıştır. 27 Kasım 1975'de de 636.841 liralık geniş çaplı bir tamirat yapılmıştır. 1968'de, lojman inşaatlarına başlanmış 15 Ocak 1970'de de yapımı tamamlanmıştır. Yine 1973'de çekilen su sıkıntıları üzerine yeni su şebekesi ve su temini çalışması yapılmıştır. Santral makinisti Ahmet Parmaksız Okul müdürüne sunduğu raporda: *"1938-1940 yıllarında okul yeni kurulurken yapılırken su tesisatı o günün şartlarına göre yapılmış olması sebebiyle santrafij, alıcı ve verici borularının istihsal ettiği su bugunku ihtiyaca cevap verememektedir. 16 saat devamlı olarak çekilen su, su depolarını dolduramamakta olup yine su sıkıntısı çekilmektedir. Su temini için devamlı çalıştığından elktrojen gruplarının da eski olması sebebiyle ileride daha büyük masraflara yol açacağından okul susuzluktan başka, bir de karanlıkta kalacaktır. Durumu bilgilerinize arz ederim. 6.6.1973"* demektedir. Bunun üzerine okul idarecisi, 19 Haziran 1973 tarih ve 714.2/942 sayılı yazıda Müdür Osman Azmi Aydınürk tarafından İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda: *"1000 mevcutlu okulumuzun içme suyu Seydi Suyu yakınında kuruluşunda kuyudan temin edildiğinden önceki yıllara nazaran okulun gelişme göstermesi nedeni ile hem kafi gelmemekte hem de içim zorluğu çekilmektedir. Yeni ve sağlığa da uygun bir memba tespit edilmek ve gerekli etütleri almak üzere ilgililere emirlerinizi arz ederim"* demektedir. (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Başka bir yenileme de elektrik hatlarının değişimi ile ilgilidir. 15 Mayıs 1973 tarih ve 714.2/722 sayılı yazıda yüksek gerilim hattından okula trafo çekilmesi, kütüphane yapımı, öğrenci lokali yapımı gibi istekler yer almaktadır.

Enstitü döneminde 1942'de 700 olan öğrenci sayısının 1970' li yılları takip eden süreçte 1000 civarına çıkmıştır. 1970-1971 Öğretim yılında 700 erkek yatılı, 309 erkek-kız gündüzlü öğrenci olmak üzere toplam 1009 öğrenciye ulaşılmıştır. YİÖ' da 1968 'de 909, 1969' da 925, 1970' de 963, 1971' de 1009, 1972' de 931, 1973' de 864 öğrenci bulunmaktaydı

1972'de Köy Enstitüsü zamanında mutfak, kiler, ütü salonu, banyo, çamaşırhane olarak kullanılan zemin kat odalarının tamamının sınıf haline getirilmesine rağmen sınıf mevcutları 55' den aşağı düşürülemedi. 1970'lerde, 65-70 kişilik sınıflar bulunmaktaydı (YİÖ müdürü Hasan Bozalp tarafından, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı Rapor). Öğretmen yetiştirilen bir okulda 70 kişilik sınıflar olması, fiziki anlamda eğitimin kalitesini düşürmüştür; diyebiliriz.

Enstitü binasının bu kapasiteyi kaldıramaması, artık binanın da 35 yaşına gelmesi, yeni bir okul binası ihtiyacı doğurmuştur. 1974'de bugün yeni bina olarak adlandırılan okul binasının yapımına başlanmıştır. 3.100.000 lira keşif bedeli ile yapılan yeni bina, 26.09.1975' de hizmete açılmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Enstitü binası yine kullanılmaya devam edilmiş terk edilmemiştir. Eski bina, günümüze gelinceye dek, kütüphane, müze, işlikler, atölyeler, arşiv, bir dönem yatakhaneler burada bulunmuştur.

11.04.1972'de okulun ders araç gereci şöyledir:

- Fen Öğretim Araçları (Unicef) : 1 Takım
- 1971 Modern Fen Öğretimi: 1 Takım
- Fizik Dersi Takımı: 1 Takım
- Kimya Dersi Takımı: 1 Takım
- Biyoloji Dersi Takımı: 1 Takım
- Sosyal Bilgiler Takımı: Yoktur

- Matematik Araçları: 1 Takım
- Amplifikatör: 3 adet
- Fotoğraf Makinesi: 5 Adet
- Mikrofon: 2 Adet
- Pikap: 3 Adet
- Radyo: 11 Adet
- Dürbün: 1 Adet
- Mikroskop: 8 Adet
- Keman: 2 Adet
- Saz: 5 adet
- Akordeon: 2 Adet
- Sinema Makinesi: 3 Adet (ikisi bozuk)
- Teksir Makinesi: 2 Adet (1972' de tutulan ve YİÖ müdürü Hasan Bozalp tarafından, İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı rapor).

4 Ocak 1958'de YİÖ Müdür Avni Özbenli, Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nden, derslerde kullanılmak üzere maden numunelerine dair bir koleksiyon istemiştir. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Direktörlüğü 29.01.1958 tarihinde YİÖ'ya istenilen numunelere ait koleksiyonun gönderildiğini belirten cevap yazısı göndermiştir:

“ 4 Ocak 1958 tarihli mektubunuzda bahsettiğiniz maden numunelerine dair bir koleksiyon hazırlanarak bir tahta kutu içinde bugün postaya verilmiş ve numunelerin isimleri ile alındığı yeri gösterir liste ilişikte yollanmıştır. Alındığının bildirilmesini rica ederiz” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Gönderilen yazıdan da anlaşıldığı gibi, istenen numunelerin özenle hazırlandığı görülmektedir.

1939-1940 yılları arası fotoğrafı çekilmiş yerleşkede, ağacın neredeyse hiç olmadığı görülmektedir. Enstitü döneminde Remzi Özyürek ve Rauf İnan ile başlayan ağaçlandırma seferberliğinin, 1960'lara gelindiğinde hala devam ettiği görülmektedir. 1961'de 10.000 kavak, 270 Amerikan elit orman dış budağı, 250 elma, armut, kiraz ve vişne, 210 aşu dut, 100 tabii dut, 250 akasya, 250 karma meyve fidanı, 10 ihlamur, 1210 mazı, 25 badem, 25 gladiyaya olmak üzere 17.600 fidan çevreye kazandırılmıştır. Okul dışında özellikle Hamidiye köylülerine olmak üzere fidan yardımı yapılmıştır. Yakın çevre köylerine, 950 kavak, 25 akasya, 25 meyve olmak üzere 1000 ağaç yardımı yapılmıştır. Hamidiye köyünde, köylünün de katılımıyla 2.000 adetlik kavak korusu oluşturulmuştur. 80.000 kadar karaçam tohumu 1961'in Mayısın da dikilmiştir (YİÖ müdürü Nazım Esen'in 28 Nisan tarih ve 150/932 sayılı üst yazısı).

Eğer bugün Hamidiye, karasal iklimin görüldüğü uçsuz bucaksız Eskişehir platosunda, yemyeşil bir belde ise, bunda en büyük pay kuruluşundan bugüne, okul öğrencileri ve personelinin gayretleri ve emekleri sayesinde. Ayrıca YİÖ, Hamidiye ile kalmayıp, civar köylerin de gelir getirici ağaç dikme işine, yardımcı olmuştur.

4.4.4.3. Yunusemre İlköğretmen Okulu'na Öğrenci Seçimi

YİÖ, 6234 sayılı İlköğretmen Okulu Kanunu'nun üçüncü maddesi gereğince öğrencilerinin % 75'ini köy ilkokulları mezunlarından almıştır. Bunda temel amaç İlköğretmen okulundan mezun olan öğretmen adaylarının, neredeyse tamamına yakınının köylerdeki birleştirilmiş sınıflara gönderilecek olmasıdır. Böylece köyü bilen, tanıyan öğretmenler, uyum sorunu yaşamaması amaçlanmıştır. İlköğretmen okuluna öğrenci seçimi Enstitülerden farklı olarak iki aşamalı yapılmaya başlanmıştır. İlkokul bitirme sınavlarının ardından sınıf öğretmenin İlköğretmen okuluna gidebilir tavsiyesinden sonra, ilçe merkezindeki komisyon sınavlarında başarılı olanlar, Hamidiye'deki okul binasında da ayrıca yazılı sınava tabi tutulmuşlardır. Bu sınavda başarılı olanlar, okula kayıt yaptırabilmişlerdir.

1961 mezunu Sebahattin Bahçecik (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: *"Biz 1955'de Mihaliççik' da sınava girdikten sonra başarı olduksa, gelip Hamidiye'de de sınava girdik, kazanırsan Yunusemre' de kalıyordun, kazanamazsan memleketine geri dönüyordun"* demiştir. Bu sınav daha sonra Eskişehir'de ve diğer il merkezlerinde, merkezi sınav sistemi ile yapılmaya başlanmıştır. İlkokuldan sonra

YİO'ya giremeyenler ortaokul sonu sınavlarında başarılı olurlar ise okula kayıt yaptırabilmiştir. Kendisinden önce ve sonraki eğitim kurumlarında olduğu gibi, İlköğretmen Okulu'na kayıt yaptıracaklardan sağlık belgesi ve kefillik senedi istenmekteydi (Neşet Kocaarslan' a ait öğrenci dosyası. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.4.4. Yunusemre İlköğretmen Okulu'nda Eğitim

Enstitü döneminin sonlarına doğru çıkan altı yıllık eğitim süresi İlköğretmen Okulu'na dönüştükten sonrada devam etmiştir. 1970-1971 Öğretim yılında eğitim süresi yedi yıla çıkartılmıştır. Aşağıdaki tabloda 1956-1957 Öğretim yılında, yani YİO' nun ilk yıllarında okutulan derslere ait tablo verilmiştir.

Tablo 4.39. 1956/1957 Öğretim yılında Yunusemre İlköğretmen Okulunda Dersler

Dersler	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	5.sınıf	6.sınıf
Türkçe	5	5	5	4	4	5
Sosyal Bilgiler	4	4	-	-	-	-
Matematik	4	4	4	-	-	-
Tabii Bilimler	2	2	2	-	2	-
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2
Resim- Yazı	1	1	1	1	1	1
İş Eğitimi	2	2	2	-	2	-
Tarım	2	2	2	2	-	2
Edebiyat	-	-	-	3	3	4
Psikoloji	-	-	-	2	2	-
Tarih	-	-	2	2	-	2
Coğrafya	-	-	2	2	2	2
Cebir	-	-	-	2	2	-
Geometri	-	-	-	2	2	-
Fizik	2	-	2	2	2	-
Kimya	2	-	2	2	2	-
Biyoloji	-	-	-	2	2	-
Din Bilgisi	-	-	-	1	1	-
Yabancı Dil	3	3	3	3	3	-
Yurt Bilgisi	2	2	2	-	-	-
Askerlik/ Milli Savunma	-	-	-	1	1	1
Müzik	1	1	1	1	1	1
Çocuk Edebiyatı	-	-	-	2	-	2
Teşkilat İdare	-	-	-	-	2	2
Öğretim Usulü ve Uygulama	-	-	-	-	-	6
Eğitim Sosyolojisi	-	-	-	-	-	2
Okul Sağlık Bilgisi	-	-	-	-	-	2
Eğitim Psikolojisi	-	-	-	-	-	2
Toplam	32	32	32	36	36	36

Kaynak: Yunusemre İlköğretmen Okulu Sınıf Geçme Defteri

YİO'da, orta kısım derslerinin aynı yıllarda, Mahmudiye Ortaokulu müfredatı ile aynı olduğu görülür. Diğer ortaokullardan YİO'yu ayıran özellik, Tarım ve İş derslerinin uygulaması için alt yapısının iyi olmasıdır. Tarım dersleri için uygulama bahçelerinin ve Tarım öğretmenlerinin olması, İş dersleri için de yine, İş-atölye öğretmeni ile hazır bina ve işliklerin olmasıdır. Sebahattin Bahçecik (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir.) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Bizim tarım dersleri zevkli geçerdi, bahçemiz vardı, çapa yapardık, sebze diker, toplardık. Yetmiş meyve ağaçları doluydu. Elma, vişne, kayısı, dut gibi mevsimine göre meyve de topladık. Tarla ve hayvanlarla artık döner sermayenin işçileri ilgileniyordu, hayvanlarla hiç ilgilenmedik diyebilirim. Biz uygulama bahçelerine giderdik. İş derslerinde de birçok şey yaptık atölyelerde”* demiştir. Görüşme ile ÇKE'ye göre bu dönemde öğrencilerin üretim aşamasından çekilmeye başladığı görülmektedir. Ama buna rağmen öğrencilerin üretime katkısı sürmüştür.

Mehmet Üsütünel (Görüşme, 02 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşme bunu destekler niteliktedir. *“Biz ekmeğimizi kendimiz yapar, yumurtamızı kendimiz toplar, meyvemizi kendimiz toplar, şekerimizin pancarını kendimiz yetiştirirdik. Kendi soframızı kendimiz kurar, kendimiz kaldırırdık. Üretken bir okul vardı”* demiştir.

Mehmet Oruç (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede okul dersleri ile ilgili şunları söylemiştir: *“Kültür dersleri hiç sınıfta geçmezdi. Fen dersleri için laboratuvara giderdik. Resim Atölyemizde birçok resim yaptık, ürün ortaya koyduk. Herkes bir enstrüman çalardı. Tiyatro faaliyetleri etkindi. Edebiyat derslerinde temsiller çıkarırdık. Çok iyi bir kütüphanemiz vardı. Birçok eseri orada bulabilirdiniz. Kitap sayısı on binin üzerinde imiştir kesin”* demiştir. Mehmet Oruç'un da dediği gibi okulda gerçekten de engin bir alt yapı vardı. Bunda, ÇKE' den devraldığı kitapların katkısı yadsınamaz.

YİO, kütüphanesindeki kitap sayısı:

- 1967-1968: 18.883 adet
- 1968-1969: 19.077 adet
- 1969-1970: 19.207 adet
- 1970-1971: 19.291 adet
- 1971-1972: 19.025 adet

- 1972-1973: 19.429 adet (1972’ de YİÖ müdürü Hasan BOZALP tarafından, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı rapor. Yunussemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Kültür derslerinin uygulamalı yapıldığı gerek İlköğretmen gerek Lise kısmı öğrencileri ile yapılan görüşmelerde ortak bir sonuçtur. Sınav sistemimizin eleştirildiği bu dönemde teste dayalı öğretimden kurtulup uygulamalı eğitime geçilmesi, sınav kaygısından uzak bir eğitimle kalıcı öğrenmeyi sağlamak, bugünün eğitimi için de temel hedef olmalıdır.

Muammer Göktürk (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Ankara) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Bizi İlköğretmen Okulunda çok iyi yetiştirdiklerini düşünüyorum. Meslek dersleri ağırlıklı bir eğitim aldık. Psikoloji, Sosyoloji, Çocuk Psikolojisi gibi dersler yanında Sağlık, Tarım dersleri aldık. Biz köye gittiğimizde şunu biliyorduk. Hedef kitlemiz çocuklar değildi sadece. Halk eğitimine yönelik eğitimler de aldık bu yüzden. İlkoydum konusunu biliyorsunuz, iğne yapmayı biliyorsunuz. Tansiyon aletini köye götürün ben oldum. Termometreyi ateş düşürücüleri ben tanıttım. Köyde gideceği kimse yok, köylü koşarak sana geliyor. Bu yüzden diyorum ya, iyi yetiştirilmişiz”* diyerek aldıkları eğitimin önemini vurgulamıştır.

YİÖ’nun lise kısmını diğer lise müfredatından ayıran özelliği, kültür derslerinin aynı olmasının yanında, son sınıfta, öğretmenlik formasyon derslerinin ve son sınıfta iki ay köy okullarında öğretmenlik uygulamasının yapıyor olmasıdır. 6. Sınıfa gelmiş öğrenciler iki ay köy okullarında kalmak üzere sekizer, onar gruplara dağıtılmakta, staj yapmaktaydılar. Kimlerin hangi köylerde kalacağına okul karar vermektedir. Öğrenciler, okulun araçlarına konulan ranzaları, iki aylık yiyecek ihtiyaçları ve diğer araç gereçleri ile köylerde daha önceden belirlenen bir eve bırakılmıştır. Köy öğretmeni ile derslere giren öğrenciler, ders işlenişini izler, daha sonra uygulamalı eğitimle ders anlatırlar, tecrübe kazanırlardı. Birkaç ay sonra gidecekleri köylerde, karşılaşacakları duruma hazırlık amacı ile yapılan staj çalışmalarının, bir ön hazırlık olması, önemlidir.

1961 YİÖ mezunu, Sebahattin Bahçecik (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir.) ile gerçekleştirilen görüşmede staj uygulaması şöyle söylemektedir: *“Bizi, Çifteler’in Belpınar köyüne bıraktılar. Ranzamız, döşeğimiz, yiyeceğimiz okuldan gelirdi. Her gün ayrı bir kişi evde mutfak nöbetine kalırdı. Bizim hiçbirimiz yemek yapmayı bilmediği için, Köyden bir teyze yardımcı oldu. Kışa denk gelirdi, soba yakardık. İki ayımız orada geçti”* demiştir.

Daha sonraki dönemlerde staj uygulamalarının uygulanış biçiminin değiştiğini görmekteyiz. Mehmet Üstünel (Görüşme, 02 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Abdullah Çalışkan adında meslek dersleri öğretmenimiz bizi hem köy okullarına hem de şehir okullarına staja götürürdü. 25 gün köy stajı, 25 gün şehir stajı yaptık. Köylere Yeşilyurt ve Arabören’ e, şehir stajına da Seyitgazi merkeze gittik. Her iki havayı da gördük bize çok faydası oldu. Bizden öncekiler gibi yatılı değildik günü birlik gidip geldik”* demiştir.

YİO’nun son dönemlerinde staj uygulamalarının iki aylık köyde kalmalı değil, genelde Mahmudiye ve köyelerine gününbirlik yapılan uygulamalarla yapıldığı son mezunlarla yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Mehmet Gündoğdu (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Biz, Mahmudiye 50.Yıl ilkokuluna gündüz gider, akşam dönerdik”* demiştir.

Enstitülerde iki yıl sınıf tekrarı yapıp geçemeyenler, sanata ayrılıp, sanat belgesi verildikten sonra ilişkileri kesilirken, YİO’da iki yıl üst üste sınıfta kalanların okul ile ilişkisi kesilmemiştir. Kaldıkları dersleri geçmeleri için, bir yıl üst sınıfa geçirilmemişlerdir. Kaldıkları derslerden imtihana girip, geçtikleri takdirde eğitime devam etmişlerdir.

Mehmet Gündoğdu (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Belgeliler denen öğrenciler vardı. Bu öğrenciler kaldıkları kaç ders varsa, onların belge kurtarma denen sınavlarına girerdi. Geçerlerse devam ederlerdi. Biz mezun olurken zannederseniz 18-20 arkadaş vardı. Onlara özel sınıf oluşturuldu. Bir yıl sonra, belgelerini kurtarıp öğretmen oldular”* demiştir.

Öğrencilerin sınavlarda aldığı karne notlarının 1967’de posta yolu ile ailelere gönderildiğini görmekteyiz. Öğrencilerden pullu birer zarf ve adresleri alınmaktaydı.

YİO müdürü Zihni Gümüştekin, sınıf öğretmenlerine gönderdiği 23.01.1967 tarihli yazıda konu ile ilgili şunları yazmaktadır. *“ Öğrencilerden veli adresi yazılı, pullu birer zarf almanızı saygılarımla rica ederim, not: Bazı öğrencilerimizin notlarını velisine bildirmemek için yanlış adres verdikleri geçen yıllarda görülmüş olup mümkün olduğu kadar kontrol edilmesini rica ederim”* demektedir.(Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi)

YİÖ'ya, diğer meslek liselerinden mezun olmuş öğrenciler, sağlık memurları, devlet memurları dilekçe ile öğretmen olmak istedikleri yönünde başvuru yapmışlardır. İlköğretmen okulunda okutulan fark derslerinin (öğretmenlik formasyon dersleri) sınavlarından başarılı olanlar dışardan bitirme imtihanına alınmışlardır. YİÖ arşivinde, bunula ilgili birçok dilekçe ve diploma belgelerine rastlanılmıştır. Eskişehir Ticaret Lisesi mezunu Nazmi Yılmaz'ın 20.07.1964 tarihli, Sağlık memuru, Muharrem Söğüt'ün 15.1.1967 dilekçesi, İhsan Koç'a ait 21.09 1967 tarihli dilekçe ve bunlar gibi, birçok dilekçe örnek gösterilebilir.

“1966-1967 ders yılında Afyon Sağlık Kolejinden mezun oldum. Şimdi Ankara'da sağlık memurluğu yapıyorum (...) Öğretmenliği çok seviyorum. Bunun içinde okulunuzun bitirme imtihanlarına girmek istiyorum. Bitirdiğim okul lise muadilidir. Bitirme imtihanlarına hangi derslerden girildiğini ve nasıl muamele yapılacağını adresime bildirilmesini saygılarımla arz ederim. Muharrem Söğüt” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Bitirme sınavlarına dışarıdan girip başarılı olan bazı bayan adayların ise mesleğe başlamak istemediği ise arşiv kayıtlarında görülmüştür. Dışardan bitirme imtihanlarının yapılması köy öğretmeni ihtiyacının karşılanamadığını gösterir. Öğretmenlik eğitimi almamış, İlköğretmen Okulu ortamından yetişmemiş, sadece beş, altı dersten sınava girip öğretmen olacakların ne kadar başarılı oldukları tartışma konusudur. Bu uygulamanın, bugün de sürüyor olması ülkemizde öğretmen yetiştirme meselesinin hala halledilemediğini gösterir. Ziraat, Fen-Edebiyat gibi fakülte mezunlarının, teoride beş altı dersi geçerek özellikle sınıf öğretmeni yapılmaları, büyük bir yanlış olarak görülmektedir. Bu gibi fakültelerden mezunların öğretmenliğinin ilk yıllarında bocalayacakları kaçınılmazdır.

4.4.4.5. Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürleri

- H. Avni Özbenli, 26.03.1954-29.03.1958
- Nazım Esen, 29.03.1958- 18.09.1961
- A. Kamil Açı, 18.09.1961- 22.10.1962
- Zihni Gümüştekin, 22.10.1962- 01.09.1967
- Abdurrahman Özöğretmen, 01.10.1967- 31.03.1971
- Hasan Bozalp, 03.05.1971- 07.04. 1973

- Azmi Osman Aydıntürk, 30.04.1973- 02.09.1975
- Ekrem Özkan, 29.08.1975- 15.03.1978

4.4.4.6. Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğretmen Kadrosu

Arşiv çalışmasında 1974-1975 Öğretim yılı, öğretmen ve idarecilerinin tamamına ulaşılmıştır. YİÖ' nün, bu dönemde öğretmen sıkıntısı çekmediği görülmektedir. Hemen her branştan öğretmen bulunduğu, ihtiyaç olan branşlarda ise Mahmudiye'deki okullardan temini yoluna gidildiği görülmektedir. Bu dönemde okulun idaresinde görevli dokuz müdür yardımcısının olması, idari işlerin yoğun olduğunu göstermektedir. 1974-1975 Öğretim yılında YİÖ'da görev yapmış öğretmen ve idarecilerinin listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.40. Yunusemre İlköğretmen Okulu İdareci ve Öğretmenleri 1974-1975

Adı Soyadı	Branşı	Görevi
Azmi Osman AYDINTÜRK	Meslek Dersleri	Müdür
A. Orhan BEKAR	Beden Eğitimi	Müdür Baş Yardımcısı
Abdullah ÇALIŞKAN	Meslek Dersleri	Müdür Yardımcısı
Latif ÇELİK	Resim-İş	Müdür Yardımcısı
Nesrin ATİK	İngilizce	Müdür Yardımcısı
Sabit ÇAKMAK	Tarım	Müdür Yardımcısı
Mahmut DOKUZLAR	Resim-iş	Müdür Yardımcısı
Necati ÖNDER	Beden Eğitimi	Müdür Yardımcısı
Nevzat EKİZ	Atölye İşleri	Müdür Yardımcısı
Yurdanur AYDINTÜRK	Tarım	Müdür Yardımcısı
Dr. Hüseyin SÜMER	Sağlık şefi	Doktor
Necla SELAMET	Ev- Ekonomisi	Atölye Şefi
Zuhal ÇALIŞKAN	Meslek Dersleri	Öğretmen
Güngör SÜDER	Meslek Dersleri	Öğretmen
Adil İNCELERLİ	Felsefe-Ahlak	Öğretmen
Muzaffer ÜNLÜ	Edebiyat	Öğretmen
Abdurrahman KOÇAK	Türkçe	Öğretmen
Vicdan YETİŞENER	Türkçe	Öğretmen
Sebahattin ŞİŞİK	Türkçe	Öğretmen
Şengül ERÖZKAN	Sosyal Bilgiler	Öğretmen
İ. Tarık GÜNGÖR	Sosyal Bilgiler	Öğretmen
İbrahim BATIKHAN	Tarih	Öğretmen
Mustafa TANDOĞAN	Coğrafya	Öğretmen
Ahmet DEMİR	Matematik	Öğretmen
Niyazi ATAK	Matematik	Öğretmen
İhsan ÖZKURT	Matematik	Öğretmen
Ahmet KILIÇ	Matematik	Öğretmen
Hatice KILIÇ	Matematik	Öğretmen
Nesrin KABAN	Fen Bilgisi	Öğretmen
Emin YANIK	Fen Bilgisi	Öğretmen
Günay DİKMEN	Fen Bilgisi	Öğretmen
Faik DİKMEN	Fen Bilgisi	Öğretmen

Tablo 4.40. Yunusemre İlköğretmen Okulu İdareci ve Öğretmenleri 1974-1975 (devamı)

Cengiz YALDIZKAYA	Fen Bilgisi	Öğretmen
Kazım ERMİŞ	Biyoloji	Öğretmen
Meral SERİNYEL	İngilizce	Öğretmen
Taciser AVKAN	Almanca	Öğretmen
Sever ARAS	Almanca	Öğretmen
Coşkun ŞEKERCİLER	Fransızca	Öğretmen
Bekir DOĞRU	Beden Eğitimi	Öğretmen
Sami MUMCU	Müzik	Öğretmen
Mazlum CİHANGİR	Müzik	Öğretmen
Süleyman ERGÜR	Resim-iş	Öğretmen
Yüzbaşı Behçet PARMAKSIZ	Milli Güvenlik	Öğretmen
Erdinç ŞENSERTKAYA	Milli Güvenlik	Öğretmen
Ülkü ARMAN	Ev Ekonomisi	Pratik Kız Sanat Okulu Müdürü
Özcan TARHAN	Jeoloji	Eczacı-Öğretmen

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

Burada Yunusemre İlköğretmen Okulu'nda, 1963-1969 arası Tarım öğretmenliği görev yapmış Öner Ünalın'dan bahsetmek gerekir. “Öner Ünalın 1935'te Bursa'da doğdu; Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi; ABD'de eğitim dalında yüksek lisans yaptı (1962-63); öğretmen, teknik eleman, danışman ve yönetici olarak çalıştı; 1988'de emekli oldu. Ünalın 1965'te Yunus Nadi Armağanı kısa öykü birincilik ödülünü aldı. Pek az öykü yayımladı. Bilimsel yapıtlar çevirdi: Charles Darwin'den Türlerin Kökeni, İnsanın Türeyişi ve Seksüel Seçme; A. Einstein-L. Infeld' den Fiziğin Evrimi; Karl Marx' tan Matematiksel Elyazmaları; Friedrich Engels'ten Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm; Marx, Engels, Lenin'den Marksizm, Kadın ve Aile; V. I. Lenin'den Karl Marx ve Öğretileri ve Din Üstüne gibi... Ünalın dil, özellikle de dil-ideoloji ve politika üstüne yazdığı inceleme ve denemelerini Soyut ve Türkiye Yazıları dergilerinde yayımladı ve bir bölümünü Dil ve Politika adıyla kitaplaştırdı (1993). Gene dil üstüne ve günlük biçiminde yazdığı kısa denemeleri Papirüs' te (1980-81), Dize'de (1995-98) ve Evrensel Kültür'de (1998-99) yayımladı. Ünalın yazılarında genellikle Ragıp Gelencik takma adını kullandı. Charles Darwin'in bilim tarihindeki yerini Darwin Ne Yaptı adlı popüler kitabında anlattı (1997)” (Ünalın, 2017).

Rahmi Atlı (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede; Ünalın' ı yakından tanıdığını belirtmektedir. “Tarım öğretmeni Ünalın, yüksek lisansını Amerika' da yaptıktan sonra Hamidiye'ye gelir. Darwin'in ‘Türlerin Kökeni’ kitabını burada çevirdi. Okulda öğretmen olduğu için kitabı, Ragıp Gelencik takma adıyla bastırdı. Çok iyi konuşurduk. Ahbaplığımız vardı.” demiştir.

YİO'nun öğretmen kadrosu, Öner Ünalın gibi önemli kişiler barındırıyordu. Tarım derslerini 6 yıl boyunca Ünalın'dan alan öğrencilerin göreve başladıktan sonra da, gittikleri köylerde verimli olmaları gayet doğaldır.

Öner Ünalın aynı zamanda şiir de yazmaktaydı, 1. Madde isimli dördlüğü şöyledir:

“Gündüz de doğudan gelir gece de.

Umut umudun bittiği yerde

Her an gündemde olsa da ölüm,

Yaşamak birinci madde” (Ünalın, 2017)

Okul idaresi, öğretmenlere özel günlerde gösterdikleri gayretten dolayı çeşitli tebrik ve teşekkür yazıları yazmıştır. 21 Mayıs 1973 tarih ve 233.1/753 sayılı yazıda Müdür Osman Azmi Aydınürk, Beden Eğitimi Öğretmeni A. Orhan Bekar'a yazdığı teşekkür yazısında şöyle demektedir:

“19 Mayıs 1973 günü Eskişehir Atatürk Stadında düzenlenen “ 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Töreni” programında okulumuzu temsilen yapılan kalaslı hareketler, Milli Oyunlar ve Atletizm Yarışmalarını ihtiva eden gösterilerimiz töreni izleyen Vilayet Protokolü ve halk grubunca çok manidar ve sevgi tezahüratıyla karşılanmış olduğunu bizzat gördüm. (...) Bu itibarla okulumuza kazandırdığınız manevi değeri çok büyük bu şereften dolayı sizi tebrik eder, başarılarınızın devamını dilerim” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Yine, hizmete özel 1 Kasım 1973 tarih ve 233.1/1819 sayılı başka bir teşekkür yazısında Azmi Osman Aydınürk, Tarım şefi ve öğretmeni Sabit Çakmak'a hitaben:

“Okulumuz Tarım öğretmenliğinde ve bilahare Tarım şefliğinde görev aldığınızdan bu yana elle tutulur gözle görülür manada tarım teşkilatında düzenli, tertipli planlı çalışmalarınızla başarılı olduğunuzu bizzat müşahede etmekteyim. Bu olumlu faaliyetlerinizden ötürü teşekkür eder başarılarınızın devamlılığını dilerim.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

YİO'da görev yapan bazı öğretmenlerin, dönemin Türkiye'sinin siyasi problemlerinden etkilendiği görülmektedir. 14.02.1975'de saat 19.00'da başlayıp, gece 00.30' da sona eren Öğretmenler kurulu toplantısına istinaden, Okul Müdür Azmi Osman

Aydıntürk'ün öğretmenlere gönderdiği 17.02.1975 tarih 233.1/416 sayılı yazıda: ”.... *Bazı konularda öğretmen arkadaşlarımın fikir birliği içinde olmadığını üzümlere takip ettim. Halbuki biz öğretmenlerin esas gayesi “BİRLİK VE BERABERLİK” ilkesine sadık kalmaktır. Bu itibarla bundan böyle gerek derslerde gerekse ders dışında okulda ders etkinliklerinin haricine çıkılmamasını açık ve kesin olarak belirtmek isterim.(...) Esasen çeşitli okullardaki bazı öğrenci olaylarını da dikkate alarak yukarıdaki emrime(Gelen gizli ve açık emirlerden çıkarılan) harfiyen riayet etmenizi önemle rica ederim.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).*

1972-1973 Öğretim yılı Okul Öğrenci Örgütü İstekleri Raporunun yedi, sekiz, 11. maddelerinden de bazı sıkıntıların yeni olmadığı anlaşılmaktadır: “7. *Bazı öğretmenlerimizin talebeleri dövmemesi, 8. Öğretmenlerimizin talebelere örnek iyi davranışlarda bulunması, 11. Bazı öğretmenlerimizin ders işleyiş tarzını değiştirmesi. 17. Bazı öğretmenlerimizin sınıflarda, başka bir öğretmenimizin veya öğrencinin aleyhinde konuşmaması”* yer almaktadır.

4.4.4.6.1. 1967- 1975 Arası Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğretmen Sayıları

- 1967-1968 Öğretim Yılı: 29
- 1968-1969 Öğretim Yılı: 28
- 1969-1970 Öğretim Yılı: 31
- 1970-1971 Öğretim Yılı: 28
- 1971-1972 Öğretim Yılı: 26
- 1972-1973 Öğretim Yılı: 32
- 1973-1974 Öğretim Yılı: 35
- 1974-1975 Öğretim Yılı: 43

Öğretmenlerin branşlara göre dağılımı da Tablo 4.41'deki gibidir.

Tablo 4.41. 1967-1975 Arası Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğretmenlerinin Branşlara Göre Sayısı

Branşın Adı	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Meslek Dersleri	4	4	4	3	3	3	5	6
Edebiyat Grubu	5	5	5	6	5	6	3	4
Tarih	1	1	1	1	1	1	1	1
Coğrafya	1	1	1	1	1	1	1	1
Fen Grubu	7	7	7	6	3	4	-	-
Matematik	-	-	-	-	2	5	7	7
Fen ve Tabiat Bilgisi	-	-	-	-	1	1	3	3
Din Bilgisi	1	1	1	1	1	1	1	1
Beden Eğitimi	1	2	2	2	2	2	1	3
Müzik	1	1	1	1	-	1	1	1
Resim-İş	1	2	2	1	1	2	3	5
İş Dersi	2	2	2	2	1	-	-	-
Ev Ekonomisi	1	-	-	-	-	-	-	-
Tarım	2	1	2	2	2	1	2	2
Milli Güvenlik	2	1	1	1	1	1	2	2
İngilizce	-	-	1	1	1	2	2	2
Almanca	-	-	-	-	1	1	1	2
Sosyal Bilgiler	-	-	-	-	-	1	1	2
Fransızca	-	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Bilgisi	-	-	-	-	-	-	1	1

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

Öğretmen ihtiyacı yaşanan branşlarda, Mahmudiye merkezindeki okullardan öğretmen talep edilmiş ve açık bu şekilde kapatılmıştır. Örneğin, Ev Ekonomisi öğretmenin olmadığı yıllar Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu öğretmenleri görevlendirilmiştir.

4.4.4.7. Yunusemre İlköğretmen Okulu'nda Sosyal ve Kültürel Faaliyetler:

YİO, kendisinden önce kurulan ÇKE' den sosyal ve kültürel anlamda iyi bir miras ve alt yapı devralmıştır. Okulda bulunan sinema makinesi, mandolinler, akordeon, piyano, bağlama, tef gibi müzik aletleri, çeşitli spor aletleri. Tenis kortunun olması, güreşte olimpiyat ve Akdeniz oyunları altın madalyalı, dünya ve balkan şampiyonası gümüş madalyalı Ahmet Bilek gibi dünya çapında beden eğitimi öğretmenlerinin olması; kadrolu doktor ve hemşiresinin bulunması okulun kendi otobüsünün bulunması gibi birçok etken YİO' nun bu alanda aktif bir okul olmasını sağladı. Bu anlamda diğer lise ve dengi okullara göre şanslı olduğu söylenebilir.

Cumhuriyetin 50. Yılı münasebetiyle Ankara'da yapılacak olan izci kampına YİO' dan 11 öğrenci katılmıştır. (5 Ekim 1973'de Eskişehir İl İzci Kurulu Başkanlığı'na gönderilen yazı 560/1595 sayılı Yazı).

Rahmi Atlı (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede: *“Bugün ünlü sanatçıların oynayabildiği tenis sporu 1954-1955’te Hamidiye’de vardı. O günün standartlarına uygun yapılmıştı. Etrafında dört beş metre tel vardı top dışarı kaçmasın diye. Okulun güreş takımını olimpiyat şampiyonu Ahmet Bilek çalıştırıyordu. Müzik öğretmeni Oktay Bey, Berlin konservatuvarı mezunuydu. Yurttan Sesler Korosu okula konsere geliyordu. Neden geliyordu? Okul müdürü Avni Özbenli, Âşık Benli adıyla korada sanatçıydı. Muzaffer Sarısözen koronun başı Avni Özbenli’ nin de arkadaşı. Hasan Saltan Beden Eğitimi öğretmeni, bırak okulu Hamidiye köylüsüne spor yaptırıyor. Okulun sinemacılık kulübü var; yemekhanede her hafta bir film çıkıyor. Okula bakar mısın? Öğrenciler de sınıf veya okul olarak temsil çıkarıyorlar. Konferans olduğu zaman köylüde katılırdı”* demiştir.

Rahmi Atlı öğretmenin anlattığı gibi öğretmen kadrosunun iyi olduğu bir okulda başarı elbette gelecektir. YİO il ve Türkiye çapında yapılan yarışmalarda il birincilikleri ve Türkiye birincilikleri elde etmiştir.

- 1963 Kır Koşusu İl Birincisi
- 1964 Puanlı Atletizm İl İkincisi
- 1965 Eskişehir Basketbol İl Birinciliği
- 1966 Puanlı Atletizm İl Birincisi
- 1966 Basketbol İl İkincisi
- 1969 Puanlı Atletizm Türkiye üçüncüsü
- 1969 Puanlı Atletizm İl Birinciliği
- 1970 Puanlı Atletizm Türkiye Birinciliği
- 1970 Puanlı Atletizm İl İkincisi
- 1971 Puanlı Atletizm Türkiye Üçüncüsü
- 1972 Kros Erkek İl İkinciliği
- 1973 Puanlı Atletizm Grup Birinciliği
- 1973 Basketbol Yıldızlar İl Birincisi
- 1973 Basketbol Genç Erkekler Takım üçüncüsü

- 1973 Kros Erkekler takım İl birincisi
- 1974 Basketbol İl ikincisi
- 1974 Şen-Olay Gazetesi Liseler ve Dengi Okullar Bilgi Yarışması Eskişehir ikincisi
- Bunlar dışında 1960'lı yıllara ait olduğu düşünülen birçok branşta kupa ve yine güreş branşında tarihi belli olmayan birçok kupa vardır. Okulun bir güreş takımının olduğu bilinmektedir mermer üzerine baskısı bulunan baskısı arşivde yer almaktadır.

YİO'da bugün Okul Meclisi denilen, okul öğrenci örgütü çalışmalarının da titizlikle yapılmış olduğu görülmektedir. Okul Öğrenci Örgütü'nün işleyişi bir yönetmelikle belirlenmekteydi. Seçimler için adaylar belirlenir propaganda süreci başlardı. (Mehmet Üstünel (Görüşme, 02 Eylül 2017, Uşak) ile yapılan görüşmede; “*Seçim süreci kıyasıyla bir yarış içinde geçerdi. Ancak arkadaşlar gayet demokratik bir süreç içerisinde seçimlere girerdi. O da bir dersti. Demokrasi dersi*” demiştir. YİO, Okul Öğrenci Örgütü Seçim Yönetmeliği'ne göre, seçimler saat 09.00'da başlayıp saat 17.00'de sona ermekteydi. Seçim her yıl Kasım ayında yapılmakta, adaylar ise ikinci devreden yani lise kısmından olmak zorundaydı. Son sınıflar, staj uygulamalarına gittikleri ve sınavlara hazırlandıkları için aday olamıyorlardı.

1972-1973 öğretim yılında öğrenci örgütü çalışma programına bakıldığında bu anlaşılabilir. 20 maddeyi aşan programa örnek vermek gerekirse bazı maddeleri şunlardır: “.... *Okulumuz öğrencilerinin ihtiyaç duyduğu dinlenme yerlerinin (Öğrenci Lokali, Terzihane, Berber Salonu) çalışmaları kontrol edilecek. Okulumuza gelebilecek yabancı fikir ve ideolojilerin önlenmesine çalışılacak. Her 15 günde bir öğrencilerin istekleri dinlenip idareye bildirilecek. Kardeş okullarımızla yılbaşı, bayram vb. günlerde tebrikleşme geleneği devam ettirilecek. Yoksul öğrencilere yardımda bulunulacak. Mutfak, yemekhane ve çamaşırhane kontrol altında tutulacak*” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Aynı yıl okul öğrencilerinin ‘Okul Öğrenci Örgütü’nden, yine 20 maddeyi aşan istek listesinde bulunan bazı maddeler şunlardır: “*Atletizm takımında olanlara enerji verilmesi. Çamaşırların iyi yıkanmış olması. İkmale kalanlar kitap verilmesi. Bazı öğretmenlerimizin sınıflarda başka bir öğretmenimiz ve ya öğrencinin aleyhinde konuşmaması. Bundan sonraki seneler için okul elbiselerinin modaya uygun olması. Bando takım elbiselerinin daha yakışır bir şekilde getirilmesi. Birinci devrenin saçlarının serbest*

olması, tabak, kaşık çatal gibi malzemelerin tamamlanması.” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi). Listedenden de anlaşılacağı gibi Öğrenciler isteklerini serbestçe dile getirebilmektedirler.

19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, 10 Kasım Atatürk’ü Anma Haftası, Anneler Günü gibi özel ve resmi günleri etkin bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Arşiv araştırmalarında, Anneler Günü kutlamalarına ait dosyaların iyi muhafaza edildiği görülmüştür. Mayıs 1974’de Anneler Günü kutlamasının sloganı şudur: “Elbet sefil olursa kadın, alçalır beşer.” Gün dolayısıyla annelere yazılmış birçok mektup vardır. 10 Mayıs 1975 tarihli bir mektupta şu satırlar yer almaktadır:

“.... Ah anam ah. Okula ilk gelişimde yatağa girince battaniyeyi gözlerime kapatıp gizli gizli ağlayışımı bir görseydin... Hatıraların tabur tabur hayalimden geçerci. Seni düşlerdim. Hele o izine gelince söylediklerin döğme vurdu yüreğime. Unutamıyorum, unutabilir miyim ana”

YİO’da kol faaliyetlerine önem verildiğini Mehmet öğretmen ile yaptığımız görüşmeden anlayabiliriz. *“Okulda kol faaliyetleri çok iyi çalışırdı. Sinema kolu, fotoğrafçılık kolu gibi kollar özellikle aktifti. Her hafta sinema gelirdi. Fotoğraf stüdyosunda fotoğraflar tab edilirdi”* (Mehmet Oruç ile yapılan görüşme, 2 Eylül 2017, Hamidiye).

07.04.1958 tarih 374/565 sayılı yazda Okul Müdürü Nazım Esen Maarif Vekâleti Öğretici Filmler Merkezi Müdürlüğü’ ne gönderdiği yazıda okulun yemekhanesine kurulu Bell Howell marka sinema makinesinin 110-750 v. Projeksiyon lambasının yandığını ve Eskişehir’de makineye ait adı geçen lambanın bulunamadığını yazmaktadır. Bir tanesi yedek olmak üzere iki tane lamba istemektedir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Okuldan mezun olacaklara da özel bir tören yapıldığı, bu güne özel davetiyelerin basılıp ailelere gönderildiği mezunlar gününde, bayrak ve flama teslimi, ant içme müzik ve folklor gösterileri, öğretmen okulları ve dostluk marşının söylenmesi, sergilerin gezilmesi gibi etkinlikler yer almaktadır (1973-1974 Mezunlar Günü Programı).

4.4.4.8. Yunusemre İlköğretmen Okulu Mezunları ve Başarı Durumu

Okuldan mezun olacak öğrenciler son sınıfta görev yapmak istedikleri illere ait matbu dilekçeyi doldurur sınıf başkanına teslim etmişlerdir. Hazır dilekçede 16 soru bulunmaktaydı.

- *Okul numarası*
- *Sınıf ve şube*
- *Baba adı*
- *Doğum yeri ve yılı*
- *Öğretmen Okuluna hangi okuldan geldiniz?*
- *Boyunuz?*
- *Ağırlığınız?*
- *Yatılı- gündüzlü- okul dışında mı devam ediyorsunuz?*
- *Ailevi Durumunuz?*
- *Anne Babanız nerede oturmaktadır?*
- *Kardeşiniz var mıdır ne işle meşgul olmaktadır?*
- *Beslemeye mecbur olduğunuz kimseler var mıdır ve kimlerdir?*
- *Tercihen Tayin olmak istediğiniz il neresidir?*
- *Tatil adresiniz neresidir?*

Yukarıdaki sorular doğru ve noksansız olarak tarafımdan doldurulmuştur. İmza ”
(Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

16 soruluk bu hazır dilekçede, atamalarda özel- ailevi duruma dikkat edildiği görülür. 1967-1968 Öğretim yılının güz döneminde mezun olanların yol paralı stajyer ilkokul öğretmeni olarak atandıkları illeri gösteren listenin ilk sayfasında; 24 öğrencinin ismi bulunmaktadır. 24 kişi, Afyon, Ankara, Antalya, Balıkesir, Denizli, Isparta, Kütahya, Manisa Tokat illerine atanmışlardır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Mehmet Gündoğdu (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile yapılan görüşmede atama tercihleri ile ilgili şunları söylemiştir: *“Okuldan mezun olurken görev yapacağımız illeri yazmamız istenirdi. Ben tercih yapmadan dilekçeme şu notu düştüm. “Türk bayrağının dalgalandığı her yerde çalışırım” Beni Balıkesir- Bigadiç’ atadılar.”*

Görülmektedir ki, Köy Enstitüleri’nin devamı sayılan İlköğretmen okulları idealist öğrenciler yetiştirmiş, mezunları genç öğretmenler, ülkenin aydınlanması ve kalkınmasında gidecekleri köylerde rol –model olmuşlardır.

YİÖ, ilk mezunlarını ÇKE’nin kapatılmasının ardından, 1954’te vermiştir. Diploma defterine göre ilk mezunların isimleri şunlardır: İsmail Koçak, Musa Çelik, Necati İşçiel, Mehmet Güneş, Hakkı Harmancı, Turgut Kaptan, Reşat Akyol, Ahmet Koçak, Ahmet Harmacı, Mahir Çakcak, Bahattin Can, Sami Sezer, Yıldırım Çimen, Ali Bilir, İbrahim Yıldırım, Mehmet Ali Akkaya, Yusuf Ziya Çöygün, İsmail Taşçı, Ömer Yeşil, Necati Arslan, Süleyman Akıncı, Hayrullah Burunak, Mehmet Sevcı, Hikmet Aytöre, İbrahim Aktaş, Mehmet Temizgöl, Yusuf Türkoğlu, Cafer Karın, Enver Altın, İsmail Altıntaş, Hasan Keskin, Güngör Erkan, Hasan Durak, Sami Eyidilli, Nuri Dinç, Şevket Demir, Cemalettin Özbir, Mehmet Edeer, Mehmet Şimşek, Ömer Demirtaş, Zeki Özbay, Mustafa Çağın, Mustafa Mutlu, Ömer Suna, Tekin Gürcan, Orhan Baş, Hulusi Durmaz, Celalettin Yürükçü, Mehmet Er, Hüseyin Gedik, Alaaddin Töre, Veli Alp, Mahmut İlhan, Nurullah Karaca, Ahmet Karaalp, Ömer Sezer, Mehmet Yamalı, Mehmet Büyüközmen, Şaban Özgür, Ali Gökalp, Seydi Yenilmez’ dir. Avni Özbenli’nin müdür olduğu dönemde, 7 Aralık 1954 günü mezun olmuşlardır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Tablo 4.42. Yunusemre İlköğretmen Okulu Mezunları

Öğretim Yılı	Pekişi		İyi		Orta		Geçer		Toplam		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
1953-1954	4	-	56	-	3	-	-	-	63	-	63
1954-1955	3	-	108	-	21	-	-	-	132	-	132
1955-1956	1	-	49	-	31	-	-	-	81	-	81
1956-1957	7	-	65	-	6	-	-	-	78	-	78
1957-1958	2	-	32	-	16	-	-	-	50	-	50
1958-1959	4	-	51	-	8	-	-	-	63	-	63
1959-1960	2	-	52	-	10	-	-	-	64	-	64
1960-1961	6	-	62	-	21	1	-	-	89	1	90
1961-1962	1	-	159	-	4	-	-	-	164	-	164
1962-1963	1	-	111	-	12	1	-	-	124	1	125
1963-1964	4	-	65	1	17	1	-	-	86	2	88
1964-1965	-	-	34	7	52	22	-	-	86	2	88
1965-1966	-	-	46	2	37	5	-	-	83	7	90
1966-1967	1	-	74	3	33	7	-	-	105	10	115
1967-1968	2	-	125	6	45	2	-	-	172	8	180
1968-1969	1	-	88	1	82	7	-	-	163	8	171
1969-1970	-	-	14	1	116	1	-	-	130	2	132
1970-1971	-	-	38	4	83	10	-	-	121	14	135
1971-1972	4	1	34	4	79	10	-	-	127	15	142
1972-1973	-	-	26	2	32	3	-	-	58	5	63
1973-1974	2	-	39	2	50	7	-	-	91	9	100
1974-1975	9	1	45	2	118	5	-	-	172	8	180
1975-1976	2	-	17	-	127	4	-	-	146	4	150
Toplam	56	2	1390	35	1002	86	-	-	2448	123	2571

Kaynak: Yunusemre İlköğretmen Okulu Diploma Defteri

YİO mezunlarına bakıldığında, okulun erkek yatılı olmasına bağlı olarak, kız mezunların azlığı dikkat çeker. Gündüzlü gelebilme imkânı olan kız öğrenciler, genelde Mahmudiye, Arabören, Çifteler gibi yerleşim yerlerinden gelmekteydiler. Bir diğer sonuç da geçme derecelerinde iyi ve orta derecelerin ağırlıklı olmasıdır. 1954-1960 arası kız öğrenci olmamasında, Enstitülerin kapatılmasını takip eden yıllara denk gelmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Tabloda yer alan mezun sayılarına dışarıdan bitirme imtihanlarıyla öğretmen olma hakkını elde edenler de dâhildir. Dışardan bitirme sınavından daha önce bahsetmiştik.

O yıllarda da okul öğrencilerinin üniversite sınavına girdikleri görülmüştür. 1968’de üç, 1969’da üç, 1970’de altı, 1971’de iki, 1972’de dört öğrenci Yükseköğrenime girmiştir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.4.9. Yunusemre İlköğretmen Okulu Mezunlarının Eğitime ve Köylülere Katkısı

YİO mezunlarının % 75'inin köy kökenli olması şartından daha önce bahsetmiştik. Köy Enstitülerine göre tamamı köy kökenli olmayan bu öğrencilerin tamamına yakını birleştirilmiş sınıflı köy okullarına atanmışlardır. Zaten son sınıfların okul uygulamalarına giderken özellikle birleştirilmiş sınıflı köy okulları seçilmiştir. Birçok mezunla yaptığımız görüşmede köye gideceklerinin bilinciyle yetiştiklerini söylemektedirler.

YİO'dan mezun Tayyar Kara (16 Ağustos 2016, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, şöyle söylemektedir: *“Afyon Şuhut'tan sonra, Sivas, Kızıldağ'a atandım. Sene 1979. Yol yok, elektrik-su yok. Pazara gidip bir kilo yeşillik almak yok. Kış günü bir tane küçük tüpü değiştiremezsin. Bir metreden fazla kar yağar. Sağ sol olaylarının kızıştığı dönem. Okulda 30 çocuk var, tek öğretmenim. Kar çok yağarsa, okula gidemezsiniz. Çocuklar tezek getirir sobayı tutuştururduk. Kurtlar sürüyle gezerdi. Vatandaş köpeklerini bile dama bağlardı. Ama bizler Hamidiye'de aldığımız eğitim gereği bunlara hazırдық. Karşılaştığımız zorlukları duyarak idealist yetiştik. Stajlarda hep buna vurgu yaptılar. Bugün birçok eğitim fakülteli mezunu gencin o şartlara tahammül edebileceğini zannetmiyorum. Çünkü o günlerin Türkiye'sini görmeden büyüdüler. Mesleğimde çok yer gezdim. Gocunmadan da çalıştık. Pişmanlık duyacağım hiçbir şey yok diyebilirim. Yıllar sonra öğrencilerimin ve müdürlüğünü yaptığım öğretmen arkadaşların, bizi arayıp hatırlaması kadar güzel bir şey olmadığını düşünüyorum”* diyerek YİO'nun öğretmen yetiştirme kültürüne ve mezunların gittiği köylerdeki karşılaştığı durumlara karşı gösterdiği hazır bulunuşluğa vurgu yapmıştır.

Başka bir örnekte de Mehmet Gündoğdu (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Gittiğimiz köylerin hademesi biz olduk, inşaat ustası biz olduk, boyacısı biz olduk. Her sene badanasını biz yaptık. Gittiğim her köyde sulama kooperatifi kurduk. Or-köy kooperatifi kurduk. Dernek kurduk. Köyün birçok şeyine el attık. Bayburt'ta çalıştığım köyde nikâhsız aile vardı. Çocukları okuldan mezun olacak diploma alamıyorlar. Bir haftanın içinde birçok ailenin nikâhını yaptırдық. Kütahya'da çalıştığım köyde, kız çocuklarını ilkokula getiren ilk öğretmendim. Köyde evler dar, ders çalışma ortamı zayıf. Çocuklar iki tezek getiriyordu. Sobayı yakıp, cumartesi- pazar da okulu açtım. Çocuklar gelip okulda ders yaptılar. 1988' de köyün alt yapı projesini çizdirdik. Taş ocağından taş kırdım. Mehmet Hoca taş ocağında taş kırıyormuş diye duyan köylü, koşup gelmiş, Beraber taş çektik köye günlerce. Hatırla rica ile yine bir kamyon dolusu çimento*

getirttim. Çalıştığım köylerde 500'den fazla ağaç diktik. Bayburt'tan, Kütahya'dan, Balıkesir'den öğrencilerim ziyaretime hala gelirler. O, imkânsız köylerden, bir yerlere gelmiş çocukları görmek kadar, insanı ne mutlu edebilir ” diyerek YİO mezunlarının köye ve köylüye katkısına değinmiştir.

Mehmet Üsütünel (Görüşme, 02 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede , “Yunusemre'den mezun olduktan sonra, Sivas'ın Hafik ilçesinin Çimenyenice Köyü'nün bir mezrasına atandım. Köyde kar bol olurdu. Köylünün mektubunu ben yazar, çocukların saç tıraşını ben yapardım. Hasta olanların iğnesini de biz yapmışızdır. Kışa girmeden sağlık ocağından penisilin gibi iğneleri alır köyde tutardım. Hasta olanların tedavisine biz yardımcı olmuşuzdur. Çocuklar tezek getirirdi sobayı yakar, külünü alırdım. Hiç de rahatsız olmuyor, mutlu oluyorduk bunlardan. Orada, Erdin Arı adında yine Yunusemre mezunu bir abimiz vardı. O daha önce gitmiş. Kışın kızakla gelir uğrardı. Köy köy gezer öğretmenleri toplardı. Her hafta bir köye gider köylü ile görüşürdük. Öğretmenler toplanmışken zümre toplantısı gibi toplantılar yapardık. Yunusemre bize verdi. Biz köye. Çifteler-Mandıra köyündenim. Bizim köyde okumuş adam çoksa, sebebi Yunusemre'dir. Uşak Lisesi'nin idareciliğini yaptım. Bir gün sınıfın önünden geçerken öğretmenin ders yapmadığını gördüm. Hoca Hanım'a durumu sordum. 'Silgi yok' dedi. Öğretmen okulu mezunu bir öğretmen ceketini çıkarır yine ders yapar. Yeni nesil arkadaşların bir kısmını zayıf görüyorum. Her şeyi hazır bekliyorlar.” diyerek çalıştığı dönemin zorluklarına karşı yüksünmeden nasıl görev bilinci ile çalıştıklarına değinirken, bugünün öğretmenlerinin bir kısmının mesleğine bakışı ile kendi döneminin öğretmenliğini de kıyaslamıştır.

İlköğretmen okulu mezunu öğretmenler atandıkları köylerde birçok yeniliği götürerler olmuşlardır. Traktörden, su motoruna, ateş ölçerden, tansiyon aletine değişik alanda birçok aleti köye sokan kişiler olmuşlar; Köylüye de yol gösterici olmuşlardır.

Muammer Göktürk (Görüşme, 30 Ağustos 2016, Ankara) ile gerçekleştirilen görüşmede konu ile ilgili şöyle demektedir. “Okulun son sınıfında Ali İhsan Hoca: 'gittiğiniz köylerde belki bir okul bulamayacaksınız. Sadece çocuklara değil köylüye de ışık olacaksınız' demişti. Sivas Karaçayır Nahiyesi'nin Karamehmet köyünde göreve başladım. İki öğretmendik. Bir okul bulduk ama boyasını fırçasını kendi paramızla alıp boyadık; temizledik. Hiç yüksünmedik. Kömüş denilen mandalarla çiftçilik yapılıyordu. Biz oradan ayrılırken köyde 10 tane traktör oldu. Çiftçi aile çocuğu olduğum için traktör kullanmayı öğrettim onlara. Bakan danışmanlığı yaptığım dönemde ziyarete geldiler, Oradaki

öğrencilerimizden üniversiteye gidenler oldu. Köyün içinden Yıldız ırmağı geçiyor sulama bilmiyorlar. Köye su motorunu biz soktuk. Arpa buğdaydan başka bir şey bilmiyorlardı. Ekonomik gelir getirici ürünler ettik. Refah düzeyi arttı köylünün. Orada çalıştıktan tam 35 yıl sonra, Karamehmet Köyü'ne ziyarete köye gittim. Anlatılmaz bir hüsnü kabul gördüm. Unutmamışlar.” diyerek yine İlköğretmen Okulu mezunlarının gittiği köylere katkısına değinmiştir.

Yukarıdaki örnek görüşmeleri çoğaltmak mümkündür. Özetle şunu söylemek gerekirse; İlköğretmen Okulu mezunlarının gittikleri yerlerde, köye önder oldukları görülmektedir. Başka bir sonuç ve üzücü olsa da şudur ki; Enstitüler'in açıldığı 1940'dan İlköğretmen Okullarının kapatıldığı 1976'ya kadar geçen 35-40 yıllık sürede Anadolu köylerinin, sosyal-ekonomik-kültürel açılardan çok fazla ileri gidemediği görülmektedir. Bu durumun oluşmasında var olan ülke şartlarını, İkinci Dünya Savaşı'nın etkisini, askeri darbe dönemlerini, sağ-sol olaylarını sayabiliriz. Sebep ne olursa olsun, köylüye istenilen oranda ulaşılamaması 1990'lı yıllara kadar sürmüştür. 1992'ye kadar Eskişehir'in köylerinde dahi elektriği, su şebekesi olmayan köyleri bilmekteyiz; (Han- Peçene Köyü) ama elde edilen başarı düşük kalsa da 1936'da köylüye ve eğitimine başlayan yönelik başarılı sonuçlar doğurmuş; Anadolu köylüsünün bugününe ışık tutan rehber öğretmenler, binlerce köye eğitimin yanında, birçok yeniliği de götürmüşlerdir.

4.4.4.10. Yunusemre İlköğretmen Okulu Döner Sermayesi

Döner Sermaye Komisyonu, ÇKE'de olduğu gibi, okul müdürü de dâhil olmak üzere beş üyeden oluşmaktaydı. YİÖ döner sermayesi, öğretmen maaş giderleri, okulun giderleri, hizmetli maaşları, okulun yapım- onarım faaliyetleri dışındaki giderleri kapsamaktaydı. Döner sermayenin ne gibi geliri ve gideri olduğunu göstermesi açısından aşağıda 1972 akçalı yılı gelir gider bütçesi verilmiştir.

Tablo 4.43. YİO 1972 Mali Yılı Gelir Gider Bütçesi

1972 Döner Sermaye Gelir Kısmı		1972 Döner Sermaye Gider Kısmı	
Tarla ziraatı	195.000	Tarla Ziraatı	80.000
Sebze bahçesi	20.000	Sebze Bahçesi	6000
Meyve bahçesi, Fidanlık	25.500	Meyve Bahçesi	10.000
Canlı hayvan	10.000	Park ve Bahçe	4000
Kasaplık hayvan	235.000	İşçi yevmiye İkramiye	140.000
Yapağı	10.000	İşçi fazla mesai	2.600
Sütçülük	40.000	İşçi yemek, giyim, tedavileri	24.000
Kümes Hayvanları	12.000	Ziraat Odası, alet, parça,tamiri	11.000
Kamyon	15.000	Kasaplık Hayvan	19.000
Otobüs	15.800	Hayvan Yemi	35.000
Traktör	500	Veteriner vizite, tedavi, ilaç	5000
At Arabası	5000	Hayvancılık malzemeleri	1000
Marangoz, demirhane	6000	Marangoz, demirhane	5000
Ziraat Sanatları	15.000	Taşıt yakıt, tamir, sigorta, şoför	50.500
Peynirhane	15.125	İnşaat ve Onarım, Demirbaş	15.000
Dikiş Atölyesi	120.000	Peynirhane Malzeme Alımı	10.000
Elektrik İşletmesi	79.000	Dikiş Atölyesi malz. , Personel	90.400
Fırın İşletmesi	80.000	Fırın İşletmesi un Alımı	60.000
Kasa Mevcudu	33.17	Elektrik İşlt. Akaryakıt, tamir	65.000
Bankalar Mevcudu	10236,47	Memur maaş, emeklilik	47.000
Ambar Mevcudu	9570,27	Evrak, Pul, Geçici Görev Yolluk	5500
Umulmadık Gelirler	1235,09	Amortisman, Umulmadık Gider	14.000
Toplam Gelir	920.000	Toplam Gider	920.000

Kaynak: Yunussemre İlköğretmen Okulu Döner Sermaye Arşivi

Bugün Döner Sermaye Arşivi, ÇKE eğitim binasının bodrum katında bulunmaktadır. Arşivde bulunan belgelerin tasnifinin yapılmaması ve arşivde çalışma şartlarının iyi düzeyde olmaması nedeniyle sonraki yıllarla ilgili detaylı bilgi verilememiştir. O yıllara ait bütçelerin kayıp olma ihtimali de bulunmaktadır. Diğer yandan, Türkiye'nin bir dönem eğitimine damgasını vurmuş, ÇKE ve YİO'nun döner sermaye arşivinin zamana ve fiziki şartlara yenik düşüp yok olmadan, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri tarafından neden beklenen düzeyde araştırılmadığı, Yüksek Lisans ve Doktora gibi farklı seviyede, neden araştırılıp Türkiye'nin bilimsel literatürüne kazandırılmadığı üzücü ve düşündürücüdür. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, sadece Döner Sermaye arşivinden birçok bilimsel çalışma örneği çıkabilir. Çalışmamızın döner sermaye arşivi incelemeleri açısından, farklı çalışmaların başlamasına katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Tablo 4.44. Bazı yıllara ait YİO Döner Sermaye Gelir Gider Bütçesi

Yıl	Gelir	Gider
1960	212.195,21	212.195,21
1967	409.000	409.000
1972	920.000	920.000
1974	1.245.000	1.245.000

Kaynak: Yunussemre İlköğretmen Okulu Döner Sermaye Arşivi

1961’de YİÖ Döner Sermayesi’nin Öğretmen ve memurların evlerine, paketlenmiş kıyma, yumurta, süt, haftada bir gün olmak şartıyla Eskişehir’den Kalabak içme suyu servisi yaptığı görülmektedir. 04.04.1961 tarihli Okul Müdürü Nazım Esen imzalı aynı yazıda Döner Sermaye araçlarının hiçbir şekilde özel işler için kullanılamayacağı, okul otobüsüne haddinden fazla yük sarılamayacağı da belirtilmiştir (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

1970’li yıllarda Döner Sermaye’de ve okulda hizmetli olarak çalışan görevli sayısı 40 civarında idi. Bu yönüyle YİÖ, çevre insanına da istihdam sağlaması açısından önemlidir. Büyük çoğunluğu döner sermaye hesabına çalışan bu kişilerin maaş, emeklilik, tazminat işlemleri döner sermaye eliyle takip edilmekteydi.

1972’de tutulan ve YİÖ müdürü Hasan Bozalp tarafından, İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı Döner Sermaye raporunda, canlı hayvan varlığının ıslah edilmesinin gereğinden, kullanılan ekipmanların eksikliğinden ve işlevini yitirdiğinden, modern hale getirilmesinin gereğinden, hayvan ağıllarının ve ahırların eski olup ihtiyaca cevap veremediğinden, 1939’da 40.000 lira olarak belirlenen sermayenin 250.000 liraya çıkarılmasına duyulan ihtiyaçtan bahsetmektedir.

“ Okulumuz Döner Sermayesine ait 2996 dekar arazisi bulunup, bunun 2025 dekarı tarla ziraatı yapılan arazidir. Bu 2025 dekar arazi sulanamadığı için kuru ziraat yapılmaktadır.(...) Döner Sermayemizin 1958’de alınmış ekipmansız bir traktörü vardır. Bu traktör devamlı olarak arıza yapmakta ve ihtiyacı karşılayamamaktadır.(...) Bir adet benzinli 5 tonluk 1948 model Austin marka bir kamyonu olup devamlı arıza yapmakta ve iktisadi olamamaktadır. (...) Ford Thames marka 1953 model bir otobüsü olup kasası küçük, motoru yıpranmış olduğundan sık sık arıza yapmakta ve işletmeyi zarara sokmaktadır. Öğrencilerin uygulamaya gidişlerinde sıkıntı çekilmektedir.(...) İlkel bir şekilde yapılmış ahır olup burada süt verimi düşük yerli kara mantofon melezleri yetiştirilmektedir. Mevcut personel ile okulun süt ihtiyacı karşılanamamaktadır. İlkel usulde yapılmış, 500 tavukluk bir kümesi vardır. Okulun basit olarak yapılmış, soba ile ısıtılan bir serası vardır.(...) Ana sermayenin 40.000 liradan 250.000 liraya çıkarılması ile işletme daha rantabl ve çevreye örnek hale getirilecektir” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

1940'dan sonra geçen 30 yıllık dönemde, 1970 ile birlikte değişen sosyal ve ekonomik çevre şartlarına artık ayak uyduramayan bir Döner Sermaye olduğu bu yazıdan da anlaşılmaktadır. Daha sonraki dönemlerde Döner Sermaye'nin yenilenmesine çalışılsa da, önemli paralar gerektiği için hepsi bir anda gerçekleştirilememiştir.

Tablo 4.45. 1970' lerde YİO Döner Sermayesi ve Okul Hizmetlileri

Adı Soyadı	Görevi
Safiye ÖZGE	Hasta Bakıcı
Ahmet ÇAĞLAN	Demirci Ustası
Mehmet ATMAN	Marangoz Ustası
Ramazan ERKAN	Marangoz Ustası
Ahmet ARIÖZ	İnşaat Boya Badana Ustası
Süreyya ZENGİN	Boya Badana Ustası
İsmail TAŞCI	Fırın Ustası
Ali EMİR	Hademe-Ekmek Dağıtıcısı
Rıza KAYA	Fırın İşçisi
Hüseyin KURNAZ	Fırın İşçisi
Mehmet Taşçı	Aşçı Yardımcısı
İzzettin ÜNAL	Mutfak İşçisi
Ramazan YAK	Banyo İşçisi
Ahmet PARMAKSIZ	Elektrik Santrali Makinisti
Sıddık ARSLAN	Elektrik Santrali Makinist Yardımcısı
Yusuf BOZKURT	Otobüs ve Pikap Şoförü
Ali Rıza ÇELİK	Kamyon Şoförü
Eyüp KONAKAY	İdare Odacısı
Şükrü POLAT	Hademe
Hüseyin KAYA	Hademe
Satılmış AKTEPE	Gece Bekçisi
Canan ÇINAR	Mutfak İşçisi
Mehmet YILMAZ	Bahçıvan
Kurti NEGİZ	Yatakhane İşçisi
İsmail BOYALIBAŞ	Mutfak İşçisi
Ali ERDAL	Süt Sağımcısı
Cemal EROĞLU	Çiftçi başı
Hasan YÖRÜK	Tavuk Bakıcısı
Hüseyin GÖKÇELEBİ	Döner Sermaye Bekçisi
Muharrem DURAN	Koyun Çobanı
İbrahim SEVİNDİK	Koyun Çobanı
Kadir ERDAL	İnek Çobanı
Şahin ÖZKAN	Tarım İşçisi
Mustafa UÇAŞ	Tarım İşçisi
Mehmet YILDIRIM	Mutfak İşçisi- Aşçı Yardımcısı
İsmail RAMİS	Mutfak İşçisi- Aşçı Yardımcısı
Salih BALKAN	Mutfak İşçisi- Aşçı Yardımcısı
Ahmet ERKOCA	Mutfak İşçisi- Aşçı Yardımcısı
Enver ERKAN	Mutfak İşçisi- Aşçı Yardımcısı
Necmiye ERKAN	Çamaşırhane İşçisi
Süleyman ANIL	Traktör Şoförü
İsmail HÜCCETOĞULLARI	Mutfak İşçisi

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

4.4.4.11. Yunusemre İlköğretmen Okulu'nun Kapatılması

1970'lerden itibaren, MEB'in öğretmen yetiştiren kurumları yapılandırma arzusunda olduğu anlaşılmaktadır. Çağın gereklerini karşılamadığı düşüncesi MEB'i, özellikle İlköğretmen okulları üzerine yöneltmiştir. 1973'de kabul edilen Milli Eğitim temel Yasasından yapılacak çıkarımlardan, bu anlaşılmaktadır.

1973'de kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile temel eğitim beş yıldan sekiz yıla çıkarılmıştır. 1739 sayılı kanun, öğretmenliğin tanımını yeniden yapmıştır. Her seviyedeki öğretmenin, yükseköğrenim almasını kararlaştırmış ve öğretmen yetiştiren kurumların ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim verecek şekilde yeniden yapılanmasını kararlaştırmıştır. Bu çerçevede, öğretmen yetiştiren İlköğretmen Okullarının bir kısmı 1974-1975 Öğretim yılında kapatılarak üç yıllık liseye dönüştürülmüştür (YÖK, 1998: 42).

Öğretmen Liseleri'nden mezun olacak öğrencilere, iki yıllık ön lisans programı olan Eğitim Enstitülerine geçişte çeşitli kolaylıklar sağlanarak, öğretmen olabilmelerinin yolu açılmıştır (YÖK, 1998: 43). Bu uygulamanın Öğretmen Liseleri'nin kapatıldığı 2014' kadar sürdüğü bilinmektedir. 2014'e kadar Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi mezunu olanların da, üniversite giriş sınavında aldıkları ek puan sayesinde, öğretmenlik tercihlerinde diğer lise mezunu öğrencilere göre avantajı bulunmaktaydı.

1975-1976 Öğretim yılında YİÖ, hem yedinci sınıflarını hem de altıncı sınıflarını birden mezun etmiştir. Yedi yıllıklar öğretmen olurken, altıncı sınıf mezunları öğretmen olmak için, iki yıl daha Eğitim Enstitüsü okuyarak öğretmen olabilmişlerdir.

Sami Hekim (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede *“İlkokul öğretmeni olmak ümidi ile girdiğim YİÖ' den, lise mezunu olarak çıktım. Üniversiteye gidip Almanca Öğretmenliği okudum. Mezun olduğum Yunusemre' ye daha sonra Almanca Öğretmeni olarak döndüm”* demiştir.

4.4.5. Yunusemre Öğretmen Lisesi (1976-1995)

YİÖ'nun devamı olan okul, Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu'ndan sonra Mahmudiye'deki öğretmen adayı yetiştiren kurumların devamı niteliğindedir. 1940'dan 1995'e kadar kendisinden önce kurulmuş olan, yerleşkeyi kullanmıştır.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu, her kademeye öğretmen yetiştiren kurumların dönüşümünü amaçlamıştır. Artık lise düzeyinde eğitim veren 3+4 yıllık İlköğretmen okulları liseye dönüştürülecek, bu liselerden mezun olanların ön lisans ve lisans düzeyinde eğitim almaları sağlanacaktı. Bu düşüncenin sonucu olarak 1974-1975 Öğretim yılında İlköğretmen Okullarının bir kısmı 3 yıllık lise düzeyine indirildi (YÖK, 1998: 42). 1976, YİÖ' nün sonu, Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin (YÖL) başlangıcı sayılır. 1991-1992 Öğretim yılında da Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'ne (YAÖL) dönüştürülmüştür. Dönüştürüldüğünde var olan öğrencileri son olarak 1994-1995'de mezun olmuştur.

4.4.5.1 Yunusemre Öğretmen Lisesinin Yerleşkesi, Çevre Düzenlemeleri

YİÖ, ÇKE' den hazır bir eğitim kadrosu, hazır bir yerleşke devralmıştı. YÖL de YİÖ'dan öyle bir miras devralmıştır. YİÖ'nun binaları kullanılmaya devam edilmiştir. YİÖ'nun son döneminde yapılan ve 26.09. 1975'de yapımı biten okul binası YÖL için yepyeni bir okul demektir. Lise bu bakımdan şanslıdır. 1000 öğrencisi, 50-60 kişilik sınıf mevcutları ile zorlanan YİÖ'ya göre 16 derslikli yeni bir bina, mevcudu azalmış sınıflar, öğretmen ve öğrencilerin rahatlaması anlamına geliyordu.

1985'de okulun fiziki genel durumu için, Okul müdürü Mehmet Yalnızca imzalı 18.02.1985 tarihli rapor bilgi verir niteliktedir. Rapora göre: *“Okulda, marangoz ve demir atölyeleri bulunmaktadır. Bir bölümü demirbaş deposu olarak kullanılmaktadır. Revir sekiz yataklı olup iki hemşire görev yapmaktadır. Yeni derslik binası 16 derslik, müdür, müdür yardımcısı, memur odaları, öğretmenler odası bulunmakta olup kaloriferlidir. Hamam 11 öğrencinin yıkanacağı bölümleri ile kullanılmaktadır. Ambar kırtasiye, giyecek ve yiyecekler için kullanılmaktadır ancak tamir gerekmektedir. Okulun iki yatakhane bulunmaktadır. Alt yatakhane orta kısım, üst yatakhane liseler ve orta üçler kullanılmaktadır. Kaloriferlidir.*

Okulun 1985 itibari ile 495 erkek yatılı öğrencisi bulunmaktadır. Yatakhanelerde öğrenciler için olması gerekenden çok daha az hava düşmektedir. Kişi başı en az 7 metre küp olması gereken hava miktarı 5,5 metreküptür. Yemekhane ayrıca sinema ve konferans salonu olarak da kullanılmaktadır; kaloriferlidir. Spor salonu spor yapmaya çok uygun olmasa da havaların iyi olmadığı dönemlerde kullanılmaktadır. Okulun ve döner sermaye araçları için garaj bulunmaktadır. Misafir evi, döner sermaye ve PTT binası olarak

kullanılan bina iki katlıdır. Alt katı döner sermaye ve PTT, üst katı ise Misafirhane olarak düzenlenmiştir. Misafir odalarının yenilenmeye ihtiyacı vardır. Bir adet öğretmen lokali bulunmaktadır. Öğrenci lokali bulunmaktadır. Çamaşırhane, kurutma odası, çamaşır deposu Bir elektrik santrali ve 43 adet personel lojmanı bulunmaktadır” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

ÇKE döneminde dikilen meyve ağaçlarının işlenmesine devam edilmiştir. Bu dönemde okulun yıllık elma rekoltesi sekiz tondur. YÖL döneminde kavaklığa gelir getirici kavaklar dikilmiş, okulun ihtiyaçlarını karşılama yoluna gidilmiştir.

4.4.5.2. Yunusemre Öğretmen Lisesine Öğrenci Seçimi

YÖL, ilkokul beşinci sınıftan sonra ve ortaokuldan sonra öğrenci almaktaydı. Altı yıllık bir okuldu. 1980’de Okula kabul edilecek öğrenciden aşağıdaki evraklar istenmekteydi:

- Diploma
- Nüfus Hükümet Cüzdanı
- Sağlık Kurulu Raporu
- Aşı Kağıdı
- Fotoğraf ve pul
- Nüfus Bildirgesi (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.5.3. Yunusemre Öğretmen Lisesinde Eğitim

1975-1976 Öğretim yılında YİO kapatılınca, aynı yıl okulda öğrenim gören altıncı sınıf öğrencileri de mezun edilmiştir. YİO’ da yedi yıl olan öğrenim süresi okulun liseye dönüştürülmesi ile altı yıla indirilmiştir. Okulda normal lise müfredatının yanında, öğretmenlik meslek dersleri de okutulmuştur. 1976-1977 Öğretim yılında YÖL’ de okutulan dersler aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.46. 1976-1977 Öğretim Yılında YÖL’ de Okutulan Dersler

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3. Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf
Türkçe	5	5	5	-	-	-
Matematik	4	4	4	5	2	7
Sosyal Bilgiler	4	4	4	-	-	-
Fen Bilgisi	4	4	4	4	6	-
Yabancı Dil	3	3	3	4	4	4
Resim-Yazı	1	1	1	2	2	-
Müzik	1	1	2	2	2	1
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	1
Ahlak	1	1	1	1	1	-
Din Bilgisi	1	1	-	1	1	1
Seçmeli Tarım	4	4	4	-	4	-
Türk Edebiyatı	-	-	-	3	4	3
Türk Dili ve Kompozisyon	-	-	-	2	2	-
Coğrafya	-	-	-	4	-	1
Tarih	-	-	-	2	-	2
Sanat Tarihi	-	-	-	-	2	-
Psikoloji	-	-	-	-	2	-
Milli Güvenlik	-	-	-	-	1	1
Eğitime Giriş	-	-	-	2	-	-
Eğitim Psikolojisi	-	-	-	-	2	-
Öğretim İlke ve Yöntemleri	-	-	-	-	-	2
Felsefe Grubu	-	-	-	-	-	3
Seçmeli Sosyoloji	-	-	-	-	-	2
Fizik	-	-	-	-	-	4
Kimya	-	-	-	-	-	3
T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	-	-	2
Toplam	30	30	30	34	37	37

Kaynak: Yunusemre Öğretmen Lisesi Sınıf Geçme Defteri

Yunusemre Öğretmen Lisesi’nin orta kısmında, diğer normal ortaokul müfredatına ek olarak Seçmeli Tarım dersinin dört saat okutulduğu görülmektedir. Tarım dersinin seçilmediği yıllarda da İş-Teknik dersleri okutulmuştur. ÇKE ve YİO döneminde de olduğu Tarım derslerinin önemini koruduğu görülmektedir. Tarım dersinin dört saat olmasında, okulun sahip olduğu alt yapının, tarım arazi ve bahçelerinin varlığı etkili olmuştur.

4. Sınıftan itibaren normal lise müfredatına ek olarak, son sınıfta dört saat daha fazla olduğu görülür. Bu farkın Öğretmenlik meslek bilgisi dersi ile Seçmeli Sosyoloji dersinden kaynaklandığı görülür. Artık, Öğretmen lisesinden mezun olan öğrencilerin, öğretmen olma garantisi olmasa da, bir üst öğretmen yetiştiren yüksekokullara geçişte, mesleğe hazırlık niteliğindeki derslerin okutulması doğal bir sonuçtur.

1987’de Okul müdürü Eyüp Özcan, okulun faaliyet amaçlarını beş başlık atında toplamıştır:

- *Öğretmen yetiştiren Yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak.*
- *Üniversitelere öğrenci yetiştirmek.*
- *Ortaokulu olmayan köylerdeki başarılı çocukların öğrenim görmelerini sağlamak.*
- *Velisi yurt dışında olan öğrencilerin paralı yatılı olarak öğrenimlerini sağlamak* (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi)

Bu amaçlar içerisinde ikisi dikkat çekicidir. Birincisi YÖL, köy ve köye yönelişin mirasçısı olduğunu göstermektedir. Köy çocukları için 1980’ler, ortaokul ve lise eğitimi alma konusunda sıkıntı yaşandığı yıllardır. Öğretmen liseleri hala, köy çocuklarının parasız yatılı olarak okuyabileceği önemli bir okul olarak görülmektedir.

İkinci önemli nokta da, gurbetçi dediğimiz, ailesi yurt dışında olan çocukların, Türkiye’deki eğitim gördüğü bir okul olmasıdır. İlk kez 1961’de Almanya ile yapılan İşçi alımı Antlaşması ile yurt dışına işçi olarak giden ailelerin sayısı yıllar içinde artmıştır. Arşiv araştırmamızda daha önceki ÇKE ve YİO belgelerinde rastlamadığımız yurt dışı yazışmalarının izine YÖL belgelerinde rastlamaktayız. Yurt dışı veliler okulla çok sıkı bir ilişki kurmuşlardır. Bunu sayısı bir hayli fazla olan belgeden anlamaktayız. Yurtdışı veliler çocuklarının güvenli ve iyi bir okulda eğitim aldıklarından duydukları memnuniyeti belirtmenin yanında okula da maddi anlamda yardımcı olmuşlardır.

Yunusemre Öğretmen Lisesi müdürü Eyüp Özcan’ın yurt dışı velilere gönderdiği 07.12.1988 tarih ve 855/ 2237 sayılı mektuptan da anlaşılacağı gibi yurt dışı velilerin okula katısı görülür. 1988’ de, Almanya’ da çalışan yurt dışı veli Abdullah Şevik isimli veli, 8775 Alman markı değerindeki, 1979 model bir minibüsü okula getirip bırakmış, para yurt dışı velilerce toplanma yoluna gidilmiştir. Mektupta Eyüp Özcan velilere şöyle seslenmektedir:

“Öncelikle selamlarımı iletir, afiyette olmanızı dilerim. Sizleri öz vatanınızdan kilometrelerce uzakta; ana, baba, eş-dostlarınızdan ayrı olarak bin bir güçlük ve zahmetle nafakanızı temin için çalışmakta olduğunuzu, memleket- millet hasretiyle dopdolu günler geçirdiğinizi biliyor ve bu konuda sizleri takdirle anıyoruz.

Sayın velimiz, sizin bu durumunuza karşılık bizler de kendi memleketimizin Türk gençliğini daha mutlu daha refah, daha güçlü yarınlara hazırlamak maksadıyla devletimizin kısıtlı imkanlarına rağmen gençlerimizi eğitim-öğretim gayreti içerisinde gecemizi gündüzümüze katarak kutsal görevimizi ifa etmeye çalışıyor ve azami şekilde başarılı olmak için gayret sarf ediyoruz.(...) Abdullah Bey okulumuza 1979 model 207 mercedes marka dizel bir minibüs getirip bıraktı ve halen faal halde olup okulumuzun ve öğrencilerimizin hizmetinde kullanılmaktadır(...)8775 mark harcadığını bunun da çoğunluğunu sizlere güvenerek borçla karşıladığını belirtti. Biz de kendisine bu masrafın yurtdışında bulunan öğrenci velilerimizin yardımıyla karşılanabileceği hususunda şifai teminata bulunduk. Bizim de bu konuda güvencemiz sizlersiniz” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Arşivde yaptığımız araştırmada kesin olmamakla birlikte, “yurtdışı” olarak adlandırılan öğrencilerin paralı yatılı okuma uygulamasına, 1984-1985 öğretim yılında başlanmıştır. Yıllık öğrenci başı maliyeti 92.500 lira olarak belirlenmiştir. 1985’ de “yurtdışı” paralı yatılı öğrenci sayısının 33 olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

MEB’in 1984-1985 Öğretim yılından itibaren başlattığı, uygulama ile 5.sınıftan itibaren diğer bütün liselerde olduğu gibi Edebiyat- Fen sınıfları açılmıştır. Diğer düz liselerden farklı olarak YÖL’ de 5.sınıfta, Sınıf Öğretmenliği sınıfı da oluşturulmuştur. Resim-Spor- Müzik ve Yabancı dil sınıfı açılması planlansa da gerçekleşmemiştir. Yabancı dil- İngilizce sınıfı, okulun Anadolu Öğretmen Lisesine dönüştürülmesinin ardından hazırlık üstü lise ikinci sınıfta oluşturulmuştur (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

YÖL’de modern fen programı uygulanmaktaydı. Laboratuvar malzemelerinin eksik olmasına rağmen öğretmenlerin şahsi çabaları ile derslerin verimli geçtiği YÖL mezunları ile yaptığımız görüşmelerden anlamaktayız.

1983 mezunu Ahmet Caner (Görüşme, 03 Eylül 2017 Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede, Fen derslerinin işleyişi ile ilgili şunları belirtmiştir: “Fen derslerimiz olduğu gibi laboratuvarda işlenirdi. Sınıfta fen işlenmezdi. Dalga teorisini, ışın teorisini masalar üzerinde kendimiz uygulamasını yapardık. Besin zincirini oluşturmak için laboratuvarın bir köşesine ot, saman, çamur, çekirge, solucan, kurbağa vesaire getirirdik. Besin zincirinden

bir tanesini çıkarır, orada neler değişiyor onu incelerdik. Sekiz-on tane mikroskop vardı. Masalarda kendi yetiştirdiğimiz soğanların yaprağını, zarını, hücrelerini incelerdik. Birkaç farklı kaynaktan doldurduğumuz şişelerdeki suyu bekletir. Mikropların hangi ortamlarda oluştuğunu, mikroskop altında incelerdik. Mikroplar, camın altında durmaz kaçar. Onu tutmak için pamuk koyardık. Pamukta tam net göremezsin, az mürekkep dökersin. Biz orada uygulama esaslı eğitim aldık. Ayın hareketlerini incelemek için 29 gece ayı inceler, şekillerini çizer, kaydederdik.” demiştir.

1985 mezunu Şahin Yıldırım (Görüşme, 08 Eylül 2017, Aydın) ile gerçekleştirilen görüşmede de benzer açıklamalar yer almaktadır: *“Bizler Fen bilgisi dersini sınıfta yaptığımızı hatırlamıyoruz. Her zaman ders laboratuvarında yapılırdı. Yazılı sınavları bile. Her ders mutlaka deney vardı. Deney yapılmayan bir dersi hatırlamıyorum. Sözelimi dersimizin öğretmeni okul müdürü Faik Dikmen’di ve aynı zamanda okul müdürüydü. Hiçbir dersimizin boş geçtiğini anımsamam. Zira okul müdürleri içerisinde okula ve öğrencilere en büyük katkıyı söz konusu müdür sağlamıştır, hala kendisini iyi duygular ve düşüncelerle anarız.”* demiştir.

Okulda Resim ve Müzik, Beden Eğitimi dersleri de, ÇKE ve YİO döneminde olduğu gibi önemszenmekteydi. Ahmet Caner (Görüşme, 03 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede bu derslerin işlenişi ile ilgili hatırladıklarını şöyle aktarmaktadır: *“Müzik ve Resim dersleri ciddiyetle işlenirdi. Dönem dönem bir enstrüman çalmayı öğrenirdi herkes. Belli dönemler saz çalmayı, bazı dönemler flüt çalmayı, mandolin çalmayı öğrenirdi. Okulumuz müzik aletleri bakımından zengindi. Her resim dersi bir yarıştı. Herkes en güzel eseri yapmak için uğraş verirdi. Benim resimlerimden Kurtuluş Savaşı ile ilgili olanı, okulun öğrenci lokaline asıldı. Resimlerimden biri Eskişehir birincisi, Türkiye üçüncüsü olmuştu”* demiştir.

1985 mezunu Şahin Yıldırım (Görüşme, 08 Eylül 2017, Aydın) ile gerçekleştirilen görüşmede: *“Beden Eğitimi dersinde cirit, gülle atar; maraton, bayrak yarışı koşardık. Bizim o günlerde bu derslerde yaptıklarımızı, bugün spor liselerinin üçüncü sınıfında yapıyorlar. Yerden bir metre yükseklikte, uzunluğu 10 metre olan sırığın üzerinde denge yürüyüşü yapardık. Halata nasıl tırmanılacağını öğrendik. Masa tenisinde il derecelerimiz vardı. Resim, müzik derslerinde mutlaka bir teknikle resim yapmayı, mutlaka bir enstrüman çalmayı öğrenirdik. En kötümüz suluboya resmi, flüt çalmayı bilirdi. Kitap okumak en büyük*

zevkimizdi. Okulumuzun kütüphanesi bugünkü halk kütüphanelerinden daha zengindi dersem abartmış olmam. Dünya klasiklerini ben orada okudum.” demiştir.

Tarım dersi, kendisinden önceki okullarda olduğu gibi önemsenen bir dersti. 1980’lerde meyve ağaçlarının büyük çoğunluğunu elma ağaçları oluşturmaktaydı. Yıllık ortalama sekiz ton elma toplandığı ve döner sermaye tarafından okula verildiği bilinmektedir. Tarımdaki gelişmeler neticesinde daha önce sulanamayan arazilerin bu dönemde sulamaya açıldığı görülmektedir. Öğrencilere tarım derslerinde ağaç budaması yaptırılmakta, şekerpancarı tarlalarında ara çapası ve tekleme yaptırılmaktaydı. Ayrıca tavuk kümeslerinde, inekhanede çalışan işçiler olmasına rağmen öğrencilerin, buralara götürülüp çalışmaları özendirilirdi. Çoğunluğu köy kökenli olan öğrencilerin bu uygulamaları yerinde görmesi amaçlanmıştır.

1985 mezunu Şahin Yıldırım (Görüşme, 08 Eylül 2017, Aydın) ile gerçekleştirilen görüşmede: “Tarım derslerinde şeker pancarı söker, buğday ekim zamanı tarlanın ekimini yerinde izlerdik. Adil Hoca ile sebze bahçesi yapardık. Çapa yapardık. Ahırlar vardı. İneklerin süt sağımını yemlenmesini yerinde görürdük. Kendimiz de çalışırdık. Sütler satılırdı. Tavuk çiftliğinden yumurta toplar, fırında ekmeğinin yanında bir hafta nöbet tutar, yardım ederdik. Gece 03.00’ de kalkıp fırında bir hafta boyunca bizzat çalışırdık. Sabah arkadaşlarımıza sıcak ekmeği çıkarırdık. Okul öğretmenleri de evlerine götürmek için satın alırdı.” demiştir.

Sami Hekim (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede : “Sadece okul döneminde değil, yaz döneminde bizi çağırırlardı. Bütünlemeye kalanlar olurdu, onlar gelirdi. Elma, armut ne varsa toplardık. Konserve haline getirirdik. Fırıncı başımıza, fırında kendi ekmeğimizi kendimiz pişirirdik. Daha sonra okulunda öğretmenlik de yaptım. 1986-2000 arası da çalıştım. O zamanlarda da döner sermaye yetiştirilen ürünleri satardı. Çok kez eve, yumurta ve süt satın alıp götürmüşümdür” demiştir.

Mezunlarla yapılan görüşmelerde derslerin uygulamaya dönük olmasının kalıcı öğrenmeyi sağlamak gibi önemli bir katkısı olmasının yanında, üniversite sınavlarına olumsuz etkisi olduğuna yönelik bir eleştiri de getirilmiştir. Bunun okulla ilgisi olmadığı test çözmedeki başarıya odaklı sınav sisteminden kaynaklandığı belirtilmiştir. Aslında günümüzün de bir problemi kabul edilebilecek bu durumun ilk sıkıntılarının, o dönemlerde ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Bugün iki milyona yakın adayın sınav başarısını

arttırmak için, uygulama gerektiren Fen Bilimleri gibi derslerde, konuyu teorik ezber yapıp, sınavda doğru cevabı bulmaya yönelik çalıştığı ve öğretmenler tarafından o yönde hazırlandığı için, birçok okulda fen laboratuvarları olmasına rağmen kapısının dahi açılmadığını bilmekteyiz.

Mezun olmalarının üzerinden 35-40 yıl geçmesine rağmen, birçok mezunun hatırasında uygulama derslerinin kalmasının, öğrenmenin kalıcılığında uygulamanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bugün mezun olmuş bir öğrenciye 40 yıl sonra lisede dersleriniz nasıl geçiyordu denilse, herhalde çok test çözerdik demekten başka ne cevap vereceği merak konusudur. Bu, ne öğretmenlerimizin ne de öğrencilerimizin sorunudur. Teste dayalı sınav sistemi değişmediği sürece bu durumun düzelmesi mümkün görülmemektedir. Test olduğu sürece, okulları öğrencilere nasıl sevdirebiliriz? Bu soruyu kendimize sormamız gerekmektedir.

Okulda Edebiyat derslerinin de etkin geçtiği görülmektedir. Ahmet Caner (Görüşme, 03 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede Edebiyat dersi ile ilgili şunları belirtmektedir: “*Bazı arkadaşlarımız aruz vezni ile şiir yazardı. Bazı arkadaşlarımız hikâye ve roman denemeleri yapardı. Örneğin çok samimi arkadaşım, Fidan Yüksel şu an Hava Kuvvetleri Komutanlığı’nda Tuğgeneraldir, İngilizce roman yazardı. Edebiyat dersinde de öğrendiklerimizin küçük uygulamalarını yapardık.*” demiştir.

YÖL, 1980 askeri darbe döneminde Türkiye’nin yaşadığı sıkıntılardan etkilenmiştir. Okulda jandarmalar görev yapmakta, okul askeri kontrol altında tutulmaktaydı.

Şahin Yıldırım (Görüşme, 08 Eylül 2017, Aydın) ile gerçekleştirilen görüşmede, “*Okulda jandarma askerleri vardı. Koridorlarda gezerlerdi. Biz derste iken yanlarındaki kurt köpeklerinin sesini duyardık.*” diyerek o günlere ait anısını paylaşmıştır.

Sami Hekim (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: “*Dünyaya yeniden gelsem yine Yunusemre’ de okurdum. Köy çocukları olarak bizim lise okumamız için bir şanstı. Ufkumuzu açtı.*” demiştir. Bu ifade, mezunları için okulun kendileri için değerini ve anlamını ortaya koyması bakımından önemlidir.

4.4.5.4. Yunusemre Öğretmen Lisesi Müdürleri

Yunusemre Öğretmen Lisesi Müdürleri sırası ile aşağıda verilmiştir.

- Ekrem ÖZKAN, 29.08.1975- 15.03.1978
- Faik DİKMEN, 15.03.1978- 21.09.1982
- Mehmet YALNIZCA, 21.03.1983- 19.12.1985
- Mehmet BÜK, 04.04.1986- 01.05.1987
- Eyüp ÖZCAN, 11.08.1987- 03.04.1989
- Metin PAMUK, 03.04.1989- 09.09.1990
- Bünyamin KARAKUŞ, 01.11.1990- 17.12.1992
- İsmail SAMUR, 17.12.1992- 16.09.1993
- Ahmet ESKİCİ, 30.09.1993- 27.09.1995 (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi)

YÖL, 1991-1992 Öğretim yılında Anadolu Öğretmen Lisesine dönüştürülmüştür. YÖL' ün müdürleri verilirken, son mezunlarını verdiği 1994-1995 Öğretim yılı esas alınmıştır. Okulun son üç müdürü hem Öğretmen Lisesinin hem de Anadolu Öğretmen Lisesinin müdürü olmuşlardır. Faik Dikmen'in öğrencileri ile yaptığımız görüşmede idareciliğinin yanında Fen Bilgisi derslerindeki başarılı anlatımından da övgüyle bahsedilmektedir.

4.4.5.5. Yunusemre Öğretmen Lisesi 1984-1985 Öğretim yılı İdareci ve Öğretmenleri

Yaklaşık 20 yıl süre eğitim veren okulda öğretmenlerin tamamını vermek mümkün olmadığından sadece 1983-1984 Öğretim yılı öğretmenleri aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.47. 1984-1985 Öğretim yılında YÖL İdareci ve Öğretmen Kadrosu

Adı Soyadı	Branşı	Görevi
Mehmet YALNIZCA	Fen Bilgisi	Müdür
Halim YONCALIK	Fizik	Müdür Yardımcısı
İsmet Karadeniz	Fen Bilgisi	Müdür Yardımcısı
Adil ÖZBAY	Fen Bilgisi	Müdür Yardımcısı
Aysel KARATAŞ	Türkçe	Öğretmen
Abdülkadir ELİUZ	Türkçe	Öğretmen
Sadettin TOPÇU	Türkçe	Öğretmen
Sayit TURAN	Türkçe	Öğretmen
H.Sami MUMCU	Müzik	Öğretmen
Gülay LÖKÇÜ	İngilizce	Öğretmen
Müslim AKYÜREK	Almanca	Öğretmen
Namık Kemal ALPTEKİN	Almanca	Öğretmen
Gazi GÜNEŞ	Fransızca	Öğretmen
Mustafa KUTLUAY	Sosyal Bilgiler	Öğretmen
Savaş PEKER	Sosyal Bilgiler	Öğretmen
Mesut ÇETİNKAYA	Sosyal Bilgiler	Öğretmen
Çetin SUNGUR	Tarih	Öğretmen
Neslihan YILMAZ	Felsefe	Öğretmen
Ersin ÖZBAY	Fen Bilgisi	Öğretmen
Kamile KADER	Fen Bilgisi	Öğretmen
Yaşar KADER	Fen Bilgisi	Öğretmen
Ahmet BAŞOCAK	Fen Bilgisi	Öğretmen
Semra BAYAR	Fen Bilgisi	Öğretmen
F. Nilüfer GÖKEŞMEOĞLU	Fen Bilgisi	Öğretmen
Nihal ALPTEKİN	Matematik	Öğretmen
Nuri BAKKAL	Matematik	Öğretmen
Halis ULUKAMA	Matematik	Öğretmen
Mehmet GÜRBÜZ	Matematik	Öğretmen
Selçuk ONUR	Matematik	Öğretmen
Osman tokmak	Matematik	Öğretmen
A. İhsan UÇARAT	Din Kültürü	Öğretmen
Mahmut DOKUZLAR	Resim-İş	Öğretmen
Fikri EREN	Beden Eğitimi	Öğretmen
Cemalettin DÖKMETAŞ	Rehberlik	Öğretmen

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

YÖL’ mezunları ile yaptığımız görüşmelerde Müzik öğretmeni Şadi Erdoğan ismi tekrar edilmiştir. (1976-1979) Onun çalmadığı müzik aletinin olmadığı, mezunlar tarafından söylenmektedir. YÖL’den sonra Ankara Radyosu Çok Sesli Korosuna giden Erdoğan, Walter Strauss ile çalışmıştır. Devlet Opera ve Balesi Genel Müdür Yardımcılığı ve Müdürlüğü görevleri yapmıştır (Etkinlik, 2017). 1985 mezunu Şahin Yıldırım (Görüşme, 08 Eylül 2017, AYDIN) ile gerçekleştirilen görüşmede: “Eğitim öğretimde laçkalığa, boş vermişliğe yer yoktu. Her şeyden önce okulda her bireyin sorumlulukları vardı. Müdür için nasıl sorumluluklar var idiyse bir öğrenci veya öğretmen için de sorumluluklar vardı ve onları yerine getirmemek bir utanma nedeniydi. Öğretmenlerimiz daima bize kılavuzluk eder, bir öğretmenden çok bizi koruyup kollayan birer abi abla gibi davranırlardı ” diyerek okulun, öğretmenlerin eğitime bakışını özetlemiştir.

4.4.5.6. Yunusemre Öğretmen Lisesi Memur ve Hizmetlileri

1980'li yıllarda okulda görevli memur ve hizmetli sayısı 38'dir. Sayı çok gibi görünse de arşivde çalışan sayısındaki yetersizliği dile getiren raporlara rastlanılmıştır. Raporlarda okulun 24 saat esaslı çalışma düzeninin olduğu, günün her saati iş olduğu, arazilerin ve binaların çok fazla olmasından dolayı işlerin yetiştirilmekte zorlanıldığı yazmaktadır. Aşağıda 1985' de görev yapan memur ve hizmetli kadrosu verilmiştir. Listeye bakıldığında, çok fazla iş kolunun olduğu görülmektedir.

Tablo 4.48. Yunusemre Öğretmen Lisesi 1985'de Memur ve Hizmetli Kadrosu

Adı Soyadı	Görevi	Branşı
İ. Aydın KIRNIÇ	Genel İdari Hizmet-Memur	Tahakkuk İşleri
Osman SARIKAYA	Genel İdari Hizmet-Memur	Döner Sermaye
Münir İNANDIK	Genel İdari Hizmet-Memur	Kütüphane
İmran SEZER	Genel İdari Hizmet-Memur	Evrak Kalemi
Selma PEKER	Genel İdari Hizmet-Memur	Daktilo
Sevgi ERSOY	Genel İdari Hizmet-Memur	Kütüphane
Şahinde ALTAY	Genel İdari Hizmet-Memur	Muhasebe
Lütfi TOK	Genel İdari Hizmet-Memur	Daktilo-Ayniyat
Ayşe KOÇ	Sağlık Hizmetleri	Hemşire
Sevim ASLAN	Sağlık Hizmetleri	Hemşire
Erol YEŞİLLİK	Teknik Hizmetler	Demirci
Yaşar ERSU	Teknik Hizmetler	Marangoz
Rafî ÇİÇEN	Teknik Hizmetler	Elektrikçi
Süreyya ZENGİN	Teknik Hizmetler	Boya-Badanacı
Ali Rıza ÇELİK	Genel İdari Hizmetler	Şoför
Şükrü POLAT	Genel İdari Hizmetler	Şoför
Sabri ÖZDEMİR	Genel İdari Hizmetler	Şoför
Hulusi DEĞİRMENCİ	Yardımcı Hizmetler	Aşçı
İzzettin ÜNAL	Yardımcı Hizmetler	Aşçı
Bayram GÖKGÖZ	Yardımcı Hizmetler	Aşçı
Ahmet PARMAKSIZ	Yardımcı Hizmetler	Elektrik İşleri
Cemal EROĞLU	Yardımcı Hizmetler	Döner sermaye Ambar
Ali ERDAL	Yardımcı Hizmetler	Fırın
Osman ÇINAR	Yardımcı Hizmetler	Gece Bekçisi
Mevlit KARACA	Yardımcı Hizmetler	Öğretmenevi Hizmetlisi
Sıddık ARSLAN	Yardımcı Hizmetler	Çamaşırhane
Arif AKTEPE	Yardımcı Hizmetler	Kaloriferci
Celil ERDAL	Yardımcı Hizmetler	Kaloriferci
Sebahattin KARAGÖZ	Yardımcı Hizmetler	Kaloriferci
Recep CANTAŞ	Yardımcı Hizmetler	Bulaşıkhanne
Kuddusi KARAKURT	Yardımcı Hizmetler	Bulaşıkhanne
Saim KAYA	Yardımcı Hizmetler	Bulaşıkhanne
Satılmış AKTEPE	Yardımcı Hizmetler	Temizlik İşleri
Ramazan TÖZEL	Yardımcı Hizmetler	Temizlik İşleri
İsmet AYHAN	Yardımcı Hizmetler	Temizlik İşleri
Hilmi DERTLİ	Yardımcı Hizmetler	Değiştirmeci
Salih DOĞAN	Yardımcı Hizmetler	Yatakhane

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

4.4.5.7. Yunusemre Öğretmen Lisesi Mezunları

Yunusemre Öğretmen Lisesi ilk mezunlarını 1976'da vermiştir. İlköğretmen Okulu'nun yedinci sınıf son mezunları ile Öğretmen Lisesi'nin altıncı sınıf ilk mezunları aynı yıl mezun olmuşlardır; yani okulun yedi ve altıncı sınıfları aynı yıl mezun oldular. 7.sınıflar ilkokul öğretmeni olurken 6.sınıflar öğretmen olmak için iki yıl daha Eğitim Enstitüsü okumak durumunda kalmıştır.

Yunusemre Öğretmen Lisesi'nden 1976-1995 arası YÖL'de de İlköğretmen okulu zamanında olduğu gibi sınıf tekrarı yapan öğrenciler beklemeli denilen duruma geçerler, kaldıkları derslerden bir sene bekleyip sınavlarına girerlerdi. Eğer bekleme sınavlarında başarılı olurlarsa bir üst sınıfa geçmeyi hak ederlerdi. Başarı gösteremezler ise okulla ilişkileri kesilmiştir. 1987'de, sınıflara göre beklemeli öğrenci sayısı şu şekildedir.

- 1. Sınıf: 14
- 2. Sınıf: 4
- 3. Sınıf: 7
- 4.Sınıf: 16
- 5.Sınıf: 5
- 6. Sınıf: 3
- Toplam: 49

1984'de okulun toplam mevcudu 487'dir. Beklemeli öğrenciler, toplam öğrenci sayısının % 10' una denk gelmekteydi. YÖL öğrencilerinin yıllar içerisinde başarı durumları, cinsiyete göre sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Okul erkek yatılı olduğu için kız öğrenci sayılarının azlığı doğaldır. Civar köy ve ilçelerden imkânlar ölçüsünde gelen kız öğrenciler akşam evlerine dönmekteydi. Bazı kız öğrencilerin Hamidiye Köyü içerisinde ev kiralayıp beraber kaldıkları, lojman gibi kullandıkları bilinmektedir

Tabloya baktığımızda mezunların yıllara göre dağılımında dalgalanmalar yaşanmıştır. Bazı yıllar bir önceki yılın üç katına yakın mezun verdiği görülür. Bunun nedeninin beklemeli denilen öğrencilerin, bitirmesi gereken yılda değil de sonraki yıllarda mezun olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bazı yıllar beklemeli öğrenci sayısı, toplam öğrenci sayısının %10' luk bölümüne denk

gelmektedir. Pekiyi ve iyi derece mezun sayısındaki düşüklük de gözlenmektedir. Mezunlarla yaptığımız görüşmede bunun nedeni olarak, öğretimin zor olduğundan, öğretmenlerinin iyi bir eğitim verme sonrası sınavlarda da zorlamasından kaynaklandığından bahsetmektedirler.

1981-1982 Öğretim yılında 23.08.1982 tarihli Bütünleme sınavında Tarih Öğretmenleri Mesut Çetinkaya ve Mustafa Kutluay'ın hazırladığı T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sınav soruları aşağıdaki gibidir

Soru 1-Birinci Meşrutiyet ve ilk anayasanın ilanı ile ilgili kısaca bilgi veriniz İlk anayasa neden uygulanmamıştır?

Soru 2- Balkan Savaşlarının nedenlerini kısaca yazınız?

Soru 3-Birinci Dünya Savaşının nedenlerini yazınız. Osmanlı Devleti hangi cephede yer almıştır?

Soru 4-Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devleti için, hangi antlaşma ile sona erdi. Antlaşmanın maddelerini yazınız.

Soru 5-İzmir Yunanlılarca hangi nedenlerle işgal edilmiştir?

Soru 6-Milli cemiyetleri yazınız?

Soru 7-M. Kemal, 1.Dünya Savaşında hangi cephelerde savaşmıştır?

Soru 8-Amasya Genelgesinin Türk Tarihi açısından önemi ve Genelgenin maddelerini yazınız?

Soru 9- Erzurum Kongresinin önemi ve aldığı kararları yazınız?

Soru 10-Misak- Milli nedir? Önemi yazınız (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Sorular açık uçlu olup, anlamaya ve ifade etmeye dayalı olduğundan bugünün test tekniği ile sınavlara hazırlanan ve sınavlarda da test soruları ile karşılaşan öğrencileri için zor sayılabilecek sorulardır. Sorular o dönemdeki ölçme sınavlarının ağırlığını göstermekte ve mezunların ifadelerini desteklemektedir.

Tablo 4.49. Yunusemre Öğretmen Lisesi Mezunları

Öğretim Yılı	Peki		İyi		Orta		Geçer		Toplam		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
1975-1976	2	-	17	-	127	4	-	-	146	4	150
1976-1977	-	-	8	1	119	11	-	-	127	12	139
1977-1978	2	-	116	2	43	6	-	-	161	8	169
1978-1979	1	-	14	2	54	7	-	-	69	9	78
1979-1980	4	2	41	1	114	6	-	-	160	8	168
1980-1981	1	-	13	1	49	5	-	-	63	6	69
1981-1982	5	-	49	1	110	6	-	-	164	7	171
1982-1983	2	-	20	3	86	5	-	-	108	8	116
1983-1984	-	-	7	1	34	3	-	-	41	4	45
1984-1985	-	-	4	1	46	5	-	-	50	6	56
1985-1986	-	-	9	2	30	7	-	-	39	9	48
1986-1987	-	-	9	1	84	3	-	-	93	4	97
1987-1988	4	1	13	3	55	6	-	-	72	10	82
1988-1989	-	-	3	1	25	7	-	-	28	8	36
1989-1990	1	-	6	2	44	7	-	-	51	9	60
1990-1991	-	-	10	3	45	5	-	-	55	8	63
1991-1992	1	-	11	3	60	9	-	-	72	12	84
1992-1993	-	-	9	1	50	3	-	-	59	4	63
1993-1994	4	-	29	2	34	-	4	-	71	2	73
1994-1995	3	1	36	4	8	3	3	-	50	8	58
Toplam	30	4	426	35	1216	107	7	-	1679	146	1825

Kaynak: Yunusemre Öğretmen Lisesi Diploma Defteri

Tablo 4.50. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Üniversiteye Giriş sınavı başarı durumu

Yıllar	Sınava giren öğrenci sayısı	Ösym tarafından bir üst kuruma yerleştirilenler	Başarı oranı %
1987	77	69	%90
1988	85	73	%86
1989	92	65	%71
1990	66	28	%42
1991	61	18	%30
1992	82	17	%20

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

1987'de kazananların üç hukuk fakültesi, dört tanesi iktisat fakültesi, üç tanesi inşaat ve mimarlık fakültesi, iki tanesi fen edebiyat fakültesi, sekiz tanesi eğitim fakültesi diğerleri ise eğitim enstitülerine tamamı erkektir.

1988'de kazananların iki tanesi işletme fakültesine bir tanesi hukuk fakültesine bir tanesi tıp fakültesine(Mehmet Yenigün) altı tanesi eğitim fakültesine diğerleri eğitim yüksekokullarına girmiştir. Dördü kız diğerleri erkektir.

1989'da kazananların bir tanesi hukuk bir tanesi siyasal bilgiler dört tanesi işletme, dokuz tanesi eğitim fakültesi diğerleri ise eğitim yüksekokuluna girmişlerdir. ikisi kız diğerleri erkektir.

1990'da kazananların bir tanesi işletme, bir tanesi hukuk sekiz tanesi eğitim fakültesi diğerleri eğitim yüksekokullarına girmiştir. Üçü kız diğerleri erkektir.

1991' de ikisi işletme 10 tanesi eğitim fakültesi altısı eğitim yüksekokullarına girmiştir. Tamamı erkektir.

1992'de kazananların ise üç tanesi Kimya Fakültesi, bir tanesi mühendislik, iki tanesi eğitim fakültesi diğerleri eğitim yüksekokullarına girmiştir. İki kız diğerleri erkektir.

Tabloda, yıllar içerisinde sınava girenlerin sayısı çok fazla değişmese de üniversite sınav başarısının düştüğü gözlenmektedir. Beş yıl içerisinde başarı oranının %70 oranında düşmesinde, Eğitim enstitülerinin 1990'dan itibaren birinci basamak ÖSS puanı ile değil ikinci basamak ÖYS puanı ile öğrenci almaya başlamasıdır. Örnek vermek gerekirse, 1988'de YÖL mezunu Ali Gökçe, 120 ÖSS puanı ile Dokuz Eylül Üniversitesi Denizli Eğitim Yüksek Okulu'nu kazanmışken, aynı yıl mezun Zeki Dinçer, 423 ÖYS puanı ile, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tarih öğretmenliği bölümünü kazanmıştır.

1990'da Doğan Ülger, Uludağ Üniversitesi Eğitim Yüksekokulu'na 419 ÖYS puanı ile girebilmiştir. Bu yıldan itibaren ÖSS puanı ile öğrenci alımının kalktığını görmekteyiz. Buna bağlı olarak da üniversite başarı oranları düşmüştür.

4.4.5.8. Yunusemre Öğretmen Lisesinde Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

YÖL, kendisinden önceki okullarda olduğu gibi sosyal ve kültürel alanlarda da aktif bir okuldu. Okulun spor faaliyetleri alanında voleybol, basketbol, futbol sahaları ve spor salonu dışında uzun atlama için kum havuzları, sıırıyla atlama sahası, yüksek atlama sahası gibi birçok alana hitap eden sahaları bulunmaktaydı. Öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik çalışmalar yapmaları sağlanmaktaydı. Okulun "Güreş Okulu" isminde ayrı bir kulübü bulunmaktaydı. 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı törenlerinde öğrencilerin beş katlı kuleler yaptıkları hem görüştüğümüz mezunlar hem de Mahmudiyeliler tarafından hatırlanmaktadır. Okulun, mermer levha üzerine yazılı "Yunusemre Güreş Okulu" ibareli bir kulübünün varlığı bilinmektedir.

Ahmet Caner (Görüşme, 03 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede “ Oklumuz spor akademisi gibiydi. İstedığınız alanda kendinizi geliştirme şansınız vardı. Dışardan profesyonel hocalar gelir çalıştırırlardı. Okulun bir sürü derecesi vardı.” demektedir.

YÖL, kültürel alanlarda da etki bir okuldu. Arşiv araştırmalarımızda ve mezunlarla yaptığımız görüşmelerde okulun fotoğrafçılık kulübünün olduğu fotoğrafları tap etmek için PTT, döner sermaye, misafirhanenin bulunduğu binada stüdyo odasının olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Okulun kol faaliyetlerinin de etkili çalıştığı bilinmektedir. Mahmudiye ve Eskişehir’deki törenlerde gösterilmek üzere oyunlar çıkartılmakta ve sergilenmekteydi. Okulun orkestra diyebileceğimiz bir ekibi bulunmaktaydı. Gitar, bağlam, piyano, mandolin, davul, flüt çalan öğrencileri bulunmaktaydı. Özel günlerde her zaman hazır bir ekibi bulunan okul bugün bile birçok okulda olmayan kollara ve ekiplere sahipti. İlköğretmen Okulu’ndan gelen bir gelenek ve alt yapının YÖL içinde değerli bir miras olduğu görülmektedir.

Okulun sinemacılık kolu da etkin çalışmaktaydı. Cuma gününden Eskişehir’ e gidilmekte, filmler getirilmekteydi. Yemekhane salonuna kurulu sinema makinesinin okulda sorumlu öğrencileri bulunmaktaydı. Filmler hafta sonu öğrencilere izletilmekteydi.

Ahmet Caner (Görüşme, 03 Eylül 2017, Uşak) ile gerçekleştirilen görüşmede “Okulun sinemacılık kolu başkanlığı yaptım. Filmleri ben getirirdim. Arkadaşlara izletirdik.” demiştir.

Arşiv araştırmasında YÖL’de yapılan eğitim amaçlı gezilerin detaylı olarak anlatıldığı raporlara da rastlanılmıştır. 27-29 Mayıs 1988 tarihinde İzmir-Aydın-Denizli illerini kapsayan üç günlük gezide Adnan ve Ali İhsan öğretmenler geziyi detayları ile anlatmışlardır. Gezi raporunda şöyle yazmaktadır:

“ 26 Mayıs Perşembe akşamı saat 22.00’de okulumuzdan ayrıldık. 27 Mayıs 1988 Cuma günü İzmir’ e saat 06.00’da vardık. Bornova’dan Karşıyaka’ya geçtik. Karşıyaka’da yapılan kahvaltıdan sonra Atatürk’ün annesi Zübeyde Hanım’ın kabrini ziyaret ettik. Rotamız gereği Karşıyaka’dan vapurla Konak’ a geçtik. Konak Meydanı, Saat Kulesi, ve İlk Kurşun Anıtı görüldükten sonra İzmir Müzesi, Hisar Camii gezilmiş ve incelenmiştir. Daha sonra eski İzmir şehrinin pazar yeri konumunda olan Agora gezilmiştir.

Kadifekale’de öğle yemeğinden sonra, Çeşme ilçesi gezilmiş, buradan İzmir Fuarı’na dönülmüş, fuar incelenip gezildikten sonra burada akşam yemeği yenilmiştir.

28 Mayıs Cumartesi günü Meryem Ana evi ve mezarı tarihi Efes kenti, Selçuk, Selçuk-priene, Miletos, Söke ve Dilek Yarımadasında bulunan Güzelçamlı Milli Pakı ile Zeus Mağarası ve Büyük Menderes delta ovaları hakkında öğrencilerimize teorik coğrafya bilgileri de verilmiştir. Delta gelişmesinin Efes ve Miletos gibi liman kentlerinde ticari hayatı nasıl sona erdirdiği anlatılmıştır. Söke’ de yenilen akşam yemeğinden sonra Aydın Ortaklar Öğretmen Lisesi’nde konaklanılmıştır.

29 Mayıs Pazar günü Ortaklar’dan Aydın’a hareket edilmiş, yolda İncirliova kasabasında kahvaltı edilmiştir. Aydın ilinde tarihi değeri olan Üveys Paşa Camii ile Yunan işgali sırasında yakılmış olmasına rağmen orijinal sanat değerinden hiçbir şey kaybetmemiş olan ve Şadırvanının bir eşi daha bulunmayan Cihanoğlu Camii incelenmiştir.

Bu Osmanlı şaheserinde eşsiz kabartmalar ve şadırvanda bulunan birbirinden farklı sekiz mermer sütun hakkında öğrencilerimize cami müezzini hakkında açıklayıcı bilgi verilmiştir.

Buradan Denizli’nin Sarayköy ilçesinde bulunan Jeotermal üretim tesislerinde incelenmiş idarecileri tarafından öğrencilerimize açıklayıcı bilgi verilmiştir.

Daha sonra Denizli’ye geçilerek ilin büyük Camii olan Şerifoğlu Camii ve Horozlu park görülmüş öğle yemeği yenildikten sonra Pamukkale’ye çıkılmıştır. Burada bir tabiat harikası olan travertenler gezilmiş, öğrencilere oluşumu hakkında açıklayıcı bilgi verilmiştir. Burada bulunan Hierapolis kalıntıları gezilerek yakınında bulunan Karahayıt adlı yerleşme birimine gidilmiş burada demirli olduğu bilinen kırmızı renkteki su incelenmiştir.

Buradan okulumuza hareket edilmiş, Dazkırı’da yenilen akşam yemeğinden sonra okulumuza dönülmüştür.

Gezimiz çok başarılı geçmiş, ders ve öğrenme gezisi niteliği taşıdığından tarihi, coğrafi, kültürel açılardan öğrencilerimize çok faydası olmuştur. Saygılarımızla” (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

19 Mayıs Atatürk'ü Gençlik ve Spor Bayramı kapsamında yapılan etkinlikler içerisinde hareketli dans ve spor gösterileri yapılmaktaydı. Bu gösterilere YÖL'de hazırlıklar yapılmakta ve Beden Eğitimi öğretmenlerince oluşturulan hareketlerin görselleri çıkartılıp öğrencilere dağıtılmaktaydı. Öğrenciler ile çalışan öğretmenler, tören günü, hazırlanan gösteriyi Mahmudiye tribünlerinin olduğu gösteri alanında sunmakta ve halk tarafından coşku ile izlenmekteydi. Tekrarlı hareketlere ait birçok belge okul arşivinde bulunmaktadır.

Okulda okuma-yazma kursları da açılmıştır. Okul Müdürü Faik Dikmen imzalı 20.12.1981 tarih ve 3314 sayılı okul personeline gönderilen yazıdan Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı dolayısı ile Tüm Türkiye'de yapılan okuma- yazma seferberliği ile eşzamanlı YÖL' de de okuma yazma bilmeyen personel ve aileleri için kurs açıldığı anlaşılmaktadır.

YÖL, İlköğretmen Okulu'nun devamı niteliğinde olduğu ve üç yıl da beraber eğitim verdiği için okul müzesinde sergilenen kupaların bir kısmının ortak olduğu düşünülmektedir. 1971-1975 arası atletizm, basketbol, güreş alanlarında elde edilen başarı her iki okulun ortak başarısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

- 1971 Puanlı Atletizm Türkiye Üçüncüsü.
- 1972 Kros Erkek İl İkinciliği.
- 1972 Atletizm İl Birinciliği.
- 1973 Puanlı Atletizm Grup Birinciliği.
- 1973 Basketbol Yıldızlar İl Birincisi.
- 1973 Basketbol Genç Erkekler Takım üçüncüsü.
- 1973 Kros Erkekler takım İl birincisi.
- 1974 Basketbol İl İkincisi.
- 1974 Şen-Olay Gazetesi Liseler ve Dengi Okullar Bilgi Yarışması Eskişehir İkincisi.
- 1990 Atletizm İl Birincisi.

Yine bunlar dışında tarihi ve branşı belli olmayan ve birçok bireysel madalya bulunmaktadır. Madalyaların özellikle atletizm, masa tenisi, güreş branşına ait olduğu mezunlarla yapılan görüşmelerle elde edilen bir sonuçtur.

Okul Güreş takımının 1988-1989 Öğretim yılına ait 13.12.1988 tarihli çalışma programında pazartesi- cumartesi günleri altı günlük, 17.00-19.00 saatleri arası haftalık 12 saatlik programı vardı. Programda, grup şampiyonalarına ve Türkiye Şampiyonalarına hazırlık kapsamındaki çalışmalar planlanmıştır. Teknik İşler Müdür yardımcısı ve güreş antrenörü Müslim Akyürek ve Okul müdürü Eyüp Özcan imzalıdır.

YÖL'de de yine İlköğretmen Okulu zamanındaki Öğrenci Örgütü yani bugünkü Okul Öğrenci Meclisi'ne benzer bir uygulamanın öğrenciler ile okul arasındaki bağı kurduğu görülmüştür. 1980' den sonra böyle bir ekibin olmayışının Askeri darbe sonrası kaldırıldığı düşüncesini akla getirmektedir. 1980 sonrası mezunlarla yapılan görüşmeler de böyle bir meclisin varlığını anımsayamadıklarını ama Kooperatifçilik kolu başkanlığı seçimlerinin heyecanlı geçtiğini hatırladıklarını belirtmişlerdir.

4.4.5.9. Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermayesi

ÇKE ve YİO zamanından beri faaliyet gösteren döner sermaye YÖL zamanında da faaliyetlerine devam etmiştir. Döner Sermaye İşletmesinin sermayesi 07.07.1939'da çıkan 3704 sayılı kanun ile 40.000 olarak belirlenip 40 yıl boyunca da hiç arttırılmadığı için eskiden alınan araçların yerine yenileri alınamamıştır. Bu da YÖL Döner Sermayesinin modern tarım ve hayvancılık uygulamalarının gerisinde kalmasına neden olmuştur.

1985'de okulun arazi, hayvancılık, taşıt, fırın, işçi, meyve bahçeleri bakımından durumu aşağıda sıralanmıştır.

A- Arazi Durumu:

- Ekilmiş buğday tarlası: 600 dekar.
- Ekilmiş arpa tarlası: 300 dekar.
- Ekilecek arpa tarlası: 80 dekar.
- Ekilecek yulaf tarlası: 60 dekar.
- Ekilecek pancar tarlası:60 dekar.
- Ekilecek soğan, patates tarlası: 10 dekar.
- Nadas arazi: 890 dekar.
- Toplam arazi: 2000 dekar.

B- Hayvancılık Durumu:

- Mantofon ırkı sığır: 103 adet.
- Merinos koyun:133 adet.
- Etlik haybora cinsi civciv: 582 adet.
- At: Bir adet.
- Eşek: Bir adet.

C- Taşıt Durumu:

- Benzinli Austin kamyon: Bir adet.
- Otobüs(Arızalı) : Bir adet.
- Fordson Majör Traktör: Bir adet.
- Bolindel marka Traktör: Bir adet.
- Pikap: Bir adet.
- Jeep: Bir adet.

D- Fırın:

- Tarlalardan kaldırılan buğday, un değirmenlerinde öğütülmekte ve 500 ekmek kapasiteli fırında ekmek yapılmaktadır. Sadece yatılı öğrencilere hizmet vermektedir.

E- İşçi Durumu:

- Döner sermayede sigortalı ve sendikalı işçiler çalışmaktadır.
- Vizeli işçi sayısı: dört.
- Vizesiz işçi sayısı: altı.
- Geçici işçi sayısı: iki.
- Toplam işçi sayısı: 12'dir.

F- Meyve Bahçeleri

- YÖL'de daha önceden yetiştirilen çoğunluğu elma olan meyve bahçeleri bulunmaktadır. 1984'de 8 ton elma toplanıp okula, personele satılmıştır (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Araziler oldukça geniş olmasına rağmen, ekipmanların eski olması tarımda verimi düşürmektedir. ÇKE döneminden kalma kümeslerde tavuk ve yumurta üretimi yapılırsa da modern kümes ihtiyacı ortadadır. Döner sermayenin kendisini yenileyememesinde, sermayesinin arttırılmamasından kaynaklı olduğunu söylemiştik. Döner sermaye arazilerinde işlerin büyük bir bölümünü artık işçiler yapsa da tarım derslerinde öğrencilerin araziye ve bitkiyi tanıması ve üretimini yerinde görmesi için uygulama bahçelerine, ahırlara öğrenciler götürülmüştür. Öğrenciler fırında bir haftalık nöbetlerle çalışmış, ekmeğin üretiminde bizzat aktif rol almışlardır. YÖL döneminde de üretilen mallar ve ürünler okula ve personele satılma yoluna gidilmiştir. Bu dönemde de süt, yumurta, et, kıyma satışları görülmektedir. 1989, Döner sermaye gelir gider durumu aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.51. 1989 Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermayesi Gelir-Gider Durumu

1989 Döner Sermaye Gelir Kısmı		1989 Döner Sermaye Gider Kısmı	
Tarla Geliri	186.706.250	Tarla Gideri	38.000.000
Meyve bahçesi,	1.500.000	Meyve Bahçesi	3.000.000
Kavaklık	20.000.000	Ekim ve Hasat	30.000.000
Süt ve Mamülleri	20.250.000	Yem	20.000.000
Yumurta	21.900.000	Tedavi ve İlaç	3.000.000
Üreme ve Satış	42.000.000	Elektrik İşleri	3.000.000
Elektrik İşleri	4.000.000	Amortisman, Çocuk Esirgeme Payı	6.000.000
Kamyon	15.000	PTT, Kırtasiye, Yolluk, Mesai, İkramiye	77.026.000
Taşıt	1.000.000	Yakıt, yağ, Oto Bakım, Vergi, Nakliye	18.050.000
Demirbaş Satış	8.000.000	Demirbaş Gideri	5.000.000
Umulmadık Gelir	500.000	Umulmadık Gider	400.000
Toplam	329.856.250	Toplam	226.476.000

Kaynak: Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermaye Arşivi

Geçmiş dönemdeki döner sermaye araştırmalarımız ile kıyaslandığında fazla veren bir bütçe tahmini vardır. Geçmiş okul dönemlerine göre farklı bir uygulamanın, gider tablosuna Çocuk Esirgeme Kurumu payının eklenmesidir. Çocuk Esirgeme Kurumuna 2.000.000 liralık bir pay eklenmiştir. Bu payı o zamanki öğretmen maaşı ile kıyaslarsak 1988'de bir lise öğretmenin aylık maaşı 335.000 liradır. (MEB,2003) Çocuk Esirgeme Kurumuna Döner Sermayeden ayrılan pay bir lise öğretmenin altı aylık maaşına denk gelmekteydi. Bugün bir öğretmenin maaşını ortalama 3000 lira dersek 18.000 liraya denk gelmektedir ki kurum için az ama önemli bir para sayılabilir.

YÖL' ün 1987-1991 yıllarına ait döner sermaye gelir-gider cetveli aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.52. Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermaye Gelir- gider Bütçesi

Yıl	Gelir	Gider
1987	181.089.500	154.970.000
1988	304.856.250	226.476.000
1989	329.856.250	226.476.000
1991	1.710.600.910	1.558.106.109

Kaynak: Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermaye Arşivi

1980'lerin sonu ile birlikte, döner sermayede rakamlar üç- dört katına çıkmıştır. Bu döner sermayenin gelişmesi ile değil enflasyon, paranın değer kaybı ile açıklanabilir. 1989'da 503.000 lira olan ilköğretmeni maaşı,1993' de 4.350.000 liraya çıkmıştır (MEB, 2003). Bundan da anlaşılacağı gibi o günlerde Türk parasının değer kaybı önlenemez bir durumdur. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi döner sermayenin yaşadığı en önemli problem, çalışılan alet ve donanımların 30-40 yıl boyunca nerede ise hiç değiştirilemeyişidir. Bu da verimin düşmesine emek ve zaman kaybına neden olmaktadır.

4.4.5.10. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Anadolu Öğretmen Lisesine Dönüştürülmesi

1973'de öğretmen okullarına ve öğretmen yetiştirme sistemine yönelik başlayan uzmanlaşma, lisans, yüksek lisansa doğru çitinin yükseltilmesi düşüncesinin bir yansıması olarak, Öğretmen liseleri de 1973'den sonra 1990'da da tekrar bir dönüşüm geçirmiştir. 1990' da Öğretmen Liselerinin dört yıllık eğitim vermeye başlaması ile okul, İngilizce hazırlık + üç yıllık eğitim veren Anadolu Öğretmen Lisesine dönüştürülmüştür.

YÖL, 1989-1990 Öğretim yılından itibaren öğrenci almamıştır. 1991-1992 Öğretim yılında Öğretmen Lisesinin orta kısmında sadece üçüncü sınıfları kalmıştı. İki şube olan bu sınıfın 50 erkek, sekiz kız öğrencisi bulunmaktaydı. İki şubeli lise birinci sınıfında 71 erkek, iki kız öğrencisi vardı. İki şubeli lise ikinci sınıfında 48 erkek, 13 kız öğrencisi kalmıştı. Üç şubeli lise üçüncü sınıfında ise, 67 erkek, 16 kız öğrencisi bulunmaktaydı. Genel toplamda ise 236 erkek, 39 kız öğrencisi bulunmaktaydı. (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi) Bu sayı her mezun verilen yıl daha da azaldı. Son mezunlarını ise 1994-1995 öğretim yılında vererek tamamen kapanmıştır.

Okulun birçok mezun için ne anlama geldiğini, aşağıdaki iki görüşme özetlemektedir. İbrahim Çiçin (Görüşme, 24 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, “İster Enstitü döneminden olsun, ister İlköğretmen döneminden olsun isterse de

bizim Yunusemre Öğretmen Lisesi döneminden olsun, yolu Hamidiye'den geçen herkes için orası çok özel anılar, paylaşımlar, dostluklarla doludur. Belki de geriye kalan yaşamımızın birçok anında yaşamadığımız, saygıyı hak eden anıyı orada biriktirdik. Anneden babadan uzakta köylü çocukları olarak, bugün yediğimiz ekmekte, içtiğimiz suda Hamidiye'nin izi vardır. Üzerimizde emeği olan o köye, Hamidiye' ye öğretmenlerimize şükranlarımı sunuyorum” demiştir.

Raşit Gönderen (Görüşme, 24 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede de: *“Biz her yıl olmasa da mezunlar gününe katılmaya çalışırız. Orada bir gece kalırız, yataklarımızı öğrenciymişiz gibi yapar, yatarız. Sabah kalkarız. Yemekhaneye gider sıraya gireriz. Kahvaltımızı yaparız. Her dönem mezunu orada duygularını paylaşan konuşmalar yapar. Anılar paylaşılır. Bize değer katan bu okuldan aldığı hazzı, başka nerede alır ki insan bilmiyorum. Beni anlamak için burada öğrenci olmak gerekir. İddia etmiyorum Türkiye'nin neresinde başarılı bir öğretmen görürseniz Yunusemreli olması muhtemeldir. Yunusemre, yaşadığın sürece, iz bırakan bir insan olmayı öğretti bize.”* diyerek Yunusemre'nin mezunları için ne anlama geldiğini ifade etmiştir.

4.4.6. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi (1990-2017)

Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi, (YAÖL) Mahmudiye'de öğretmen ve öğretmen adayı yetiştiren kurumların sonuncusudur. 1990'da başladığı öğretim faaliyeti, 2017 Haziran'ında son mezunlarını vermesi ile son bulmuştur.

4.4.6.1. Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin Yerleşkesi, Çevre Düzenlemeleri

YÖL'den devraldığı yerleşke binalarında eğitim veren YAÖL, yıllar içerisinde çeşitli mekânsal değişimler yaşamıştır. 1996'da alınan bir kararla Enstitü döneminden kalma yatakhane binaları, öğrenci başı, en az yedi metre küp olması gereken hava miktarı 5,5 metreküp olduğundan kullanıma kapatılmıştır. 1975'de yeni okul binasının yapımı ile boşaltılan ÇKE'nin, merkez okul binasının birinci ve ikinci katındaki derslikler yatakhane ve revire dönüştürülmüştür. Kalan bölümleri, resim atölyesi, laboratuvar, işlik, kütüphane olarak kullanılmaya devam etmiştir. Tabi ki bu geçici bir çözüm olmuş, sorunu çözer nitelikte olmamıştır. 1998'de keşfi yapılan ve iki yıl içerisinde bitirilen bugünkü pansiyon binasının yapımı ile sorun kalıcı olarak çözüme kavuşmuştur. Pansiyonda yemekhane de bulunduğundan, ÇKE döneminden kalma yemekhane binası, sadece konferans, özel günler, gösteriler için kullanılmaya başlanmıştır. 2015-2016 Öğretim yılında yeni okul binasının

geniş kapsamlı tadilat görmesi, güçlendirme çalışmalarının yapılması sırasında, eğitim öğretime ÇKE binasında geçici süre ile devam edilmiştir.

Öğrenci sayısının 1000'lerden son dönemde 150'ye kadar düşmesi, yeni pansiyonun birçok alanda ihtiyaca cevap verir hale gelmesi, yemekhanenin yeni pansiyona taşınması ile elektrik hattının ana dağıtıcı şebekeye bağlanması, bugün daha önceki dönemlerden kalma binaların terkedilmesi sonucunu doğurmuştur. Özetle, hamam, yatakhaneler, yemekhane, ambar, çamaşırhane, öğrenci lokali, santral binası, jeneratör binası, fırın, revir, eski lojmanlar bugün kullanılmamaktadır.

ÇKE döneminden kalan 43 lojman binası, artık ihtiyaca cevap veremez hale gelmiş, oluşan rutubet gibi nedenlerle 2000'lerin başı ile birlikte yeni lojman ihtiyacını doğurmuştur. Öğretmenler için eski lojmanların olduğu yere yeni lojmanlar yapılmış, sekiz-dokuz yıl kullanıldıktan sonra, bu sefer de öğretmenler ulaşım imkânlarının iyileşmesi nedeniyle, Eskişehir' e taşınmıştır. Geliş- gidiş yapmaktadırlar. Lojmanlar neredeyse yeni olmasına rağmen birkaç hizmetli ve ailesi dışında kalan olmadığı için, neredeyse boştur diyebiliriz.

YÖL, döneminden var olan ağaçlar, koruluklar himaye edilmiştir. Okulun geçmiş dönemlerde yapılan ağaçlandırma faaliyetleri bitirildiğinden ve ağaçlar artık yetiştiğinden bu dönemde korunması yoluna gidilmiştir. Eski resimlerinde boş bir bozkır görünümünde olan Hamidiye yerleşkesi ve köy; yıllar içerisinde yemyeşil bir beldeye dönüşmüştür artık. Kavaklık okul için önemli bir gelir olmaya devam etmiştir.

4.4.6.2. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'ne Öğrenci Seçimi

YÖL, Anadolu Öğretmen Lisesine dönüştükten sonra orta kısmı kapatılarak sadece ortaokul sonunda öğrenci almaya başlamıştır ve eğitim süresi, İngilizce Hazırlık+ üç yıl olan okula dönüştürülmüştür. 1990-1991 Öğretim yılı ile merkezi Anadolu Öğretmen Liseleri sınavı ile öğrenci almıştır. 1995-1996 sonrasında da birçok isim değişikliğine uğrasa da, işlevi bugünkü TEOG sınavına benzer merkezi sınav sistemi ile öğrenci almıştır.

1994'de okula kayıt yaptıracak öğrencilerden aşağıdaki belgeler istenmekteydi.

- Ortaokul diploması
- Nüfus Hüviyet Cüzdanı

- Sağlık Kurulu Raporu
- Aşı Kağıdı
- Fotoğraf ve pul
- Nüfus Bildirisi
- Öğretmen
- Ortaokul son sınıfta Öğretmen Liseleri aday öğrenci belgesi (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

O yıllarda Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'ne girecek öğrencinin mezun olduğu Ortaokulun idaresince düzenlenen belgede şu ifadeler yer almaktadır. *''Yukarıda açık kimliği yazılı öğrenci Okulumuzdan 21.06.1994 tarih ve 04 sayılı öğretmenler kurulu kararı ile Anadolu Öğretmen Liselerine aday öğrenci olarak seçilmiş olup. Orta ikinci sınıf Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi dersleri yılsonu notlarının her birinin 2(iki)' den az olmadığı ve bu üç dersin not toplamının ise en az 10 (on) olduğu, Orta 3.sınıfta Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve İngilizce derslerinden Ş.Ö.K. Kararı ile geçmemiş olduğu tasdik olunur''*(Okula 1994 girişli, Deniz Ergölen' e ait belge. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

4.4.6.3. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi'nde Eğitim

YAÖL'i Öğretmen lisesinden ayıran özelliği lise öğretim süresinin üç yıldan, dört yıla çıkartılması; İngilizce hazırlık sınıfının bulunmasıdır. Üç yıllık Öğretmen Lisesi dönemindeki Almanca ve Fransızca ağırlıklı yabancı dil öğretiminin yerini İngilizce almıştır.

Sami Hekim (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: *''Ben Hamidiye'de öğrenci iken Almanca ve Fransızca dersi ve öğretmeni çoktu. Yunusemre' ye Almanca öğretmeni olarak döndüğümde, İngilizce ağırlıklı bir okul olmuştu. Almanca ikinci yabancı dil durumundaydı. Fransızca dersi yoktu''* demiştir.

1991'den, Anadolu Öğretmen liselerinden hazırlık sınıfının kaldırıldığı 2005-2006 Öğretim yılına kadar İngilizce hazırlık sınıfı uygulaması bulunmaktaydı. Öğrenciler Hazırlık sınıfında 34 saatlik haftalık ders programının 24 saatinde İngilizce dersler (writing, reading, gramer, spoken) görmekteydi. Sekiz saat gramer, sekiz saat Spoken, dört saat

Reading, dört saat de Writing dersleri okutulmaktaydı. Kalan on saatin dört saati Türk Dili, iki saati Güzel konuşma yazma, iki saati Beden Eğitimi, iki saati Resim-iş' tir. Haftanın Çarşamba günleri kol ve sınıf rehberliği yapılmaktaydı. Okutulan dört farklı İngilizce derse, dört farklı öğretmen girmektedir. Ders kitapları, Oxford Üniversitesi'nin hazırladığı Headway kitaplarından oluşmakta idi. Kitaplarda Türkçe açıklamalar olmadığı ve derslerde öğretmenler Türkçe konuşmadığı için, derslerin İngilizce öğrenimi açısından zorlayıcı ama kaliteli zaman dilimleri olduğunu söylemek mümkündür. Hazırlık sınıfından sonra, ara sınıflarda, İngilizce dersleri dört saat okutulmuştur. Yabancı dil sınıflarında ise 13 saat olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.53. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Hazırlık sınıfında dersler

Dersler	Haftalık Ders saati
Türkçe	4
İngilizce	24
Beden Eğitimi	2
Güzel Konuşma Yazma	2
Resim-İş	2
Toplam	34

Kaynak: 1994-1995 Öğretim yılı, Erkan KIRCI' ya ait öğrenci karnesi

Özgür Aydın (Görüşme, 08 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede hazırlık sınıfı dersleri için: *“Öğretmenler, ilk derslerde tanışmak için Türkçe sohbet ettiler. Dersin işleyişini, kitapların nasıl olacağı ile ilgili verdikleri bilgiler dışında bir daha Türkçe konuşmadılar. İlhan öğretmen, rüyalarınızda da İngilizce konuşur hale gelmeden bu işi halledemezsiniz demişti. Gerçekten de yatakhane de birçok arkadaşı gece İngilizce sayıklarken çok gördüm”* demiştir.

Çağlar İngin (Görüşme, 09 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: *“William Wymar Jacobs’ un The Monkey’s Paw’ u, The Moon Spinners’ i orada okudum. Tülay Hanım, Spoken dersinde tek kelime Türkçe etmezdi. Elinde teyp ve kaset ile gelir. Bize diyalogları dinletir. Yorum yaptırır. Başta çok zorlandım; ama o ders ancak öyle öğrenilmiş, başta onu öğrendik”* demiştir.

Şehabettin Lale (Görüşme, 09 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: *“Reading derslerini severdim. Kitaptaki hikâyeler Nasreddin Hoca fıkraları gibi gibi güldürürdü. İlginç olayları, mizah dolu anlatırdı. Çok sevmişimdir.”* demiştir. İsa Akın (Görüşme, 11 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede de *“Liselerden hazırlık sınıflarının kaldırılmasını mantıklı bulmuyorum. İngilizce bir yıl verilsin. Yunusemre’deki gibi sağlam verilsin. Kelime dağarcığınız zayıflamazsa bir daha kolay*

kolay unutmuyorsunuz zaten” diyerek liselerden hazırlık sınıfı uygulamasının kaldırılmasını doğru bulmadığını belirtmiştir. Bilgi vermesi açısından, YAÖL’ de okutulan dersler aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.54. 2008-2009 Öğretim yılı YAÖL’ de Okutulan Dersler

Dersler	9	10 TM	10 TS	10 Dil	11 TM	11 TS	11 Dil	12 TM	12 TS	12 Fen
Dil Anlatım	2	4	4	5	5	5	5	5	5	2
Türk Edebiyatı	3	4	4	3	4	4	3	4	4	3
Din Kültürü	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tarih	2	2	4	2	-	4	-	-	4	-
Coğrafya	2	4	4	2	2	4	-	2	4	-
Matematik	4	4	-	-	4	-	-	4	-	4
Fizik	2		-	-	-	-	-	-	-	3
Kimya	2		-	-	-	-	-	-	-	3
Biyoloji	2		-	-	-	-	-	2	-	3
İngilizce	10	4	4	13	4	4	13	4	4	4
Beden E.	2	2	2	-	2	-	2	2	2	2
Resim/Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Eğitime G.	2		-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim Tarihi	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık B.	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-
Milli Güv.	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
2.Yabancı dil	-	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Eğitim Psikolojisi	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-
Geometri	-	2	2	-	2	-	-	2	-	2
Grupla Çalışma Teknikleri.	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Psikoloji	-	-	2	-	-	-	-	2	2	-
Eğitim Sosyolojisi	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-
T.C. İnkılap Tarihi	-	-		-	2	2	2	-	-	-
Demokrasi ve İnsan H	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Araştırma Teknikleri	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Trafik ve İlk Yardım	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Felsefe	-	-	-	-	2	2	2	-	2	-
Sosyoloji	-	-	-	-	-	2		-	2	-
Çocuk Edebiyatı	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
A. Geometri	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Ölçme D.	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Öğretim İlke ve Yönt.	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
Rehberlik	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Proje Haz.	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Toplam	37	37	37	37	37	37	37	37	37	37

Kaynak: Yunussemre Anadolu Öğretmen Lisesi Sınıf Geçme Defteri

2005-2006 Öğretim yılında, İngilizce hazırlık sınıfının kaldırılması üzerine, İngilizce dersi 9.sınıfta 10 saat, diğer sınıflarda dört saat okutulmaya başlanmıştır. Yabancı dil sınıflarında 13 saat okutulmuştur. 9.sınıf sonunda alan seçimi yapan öğrenciler, 10. Sınıftan itibaren seçtikleri alana yönelik ders ağırlıklı bir eğitim almışlardır. Tabloda dikkat çeken noktalardan biri, Resim ve Müzik dersinin sınıf geçme defterlerinde tek ders gibi gösterilmesidir. Öğrencilerin o yıl hangi dersi gördükleri belli olamamaktadır. Rehberlik dersi ayrı tutulursa her sınıf düzeyinde ve bütün alanlarda okutulan dersler, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Din Kültürü ve İngilizce' dir.

İlköğretmen Okulu ve Öğretmen Lisesi döneminde de olduğu gibi, Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerinin her sınıf düzeyinde verildiği görülmektedir. Meslek Bilgisi derslerinin, öğretmen adaylarının eğitim fakültelerine gittiğinde, bu derslerle karşılaştığında pekişmesi, ön hazırlığı olması bakımından önemlidir.

Mezunlardan, Nurettin Yılmaztürk (Görüşme, 01 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: *“Biz, Eğitime Giriş, İlkeler, Ölçme Değerlendirme, Eğitim Psikolojisi gibi dersleri lisede de gördüğümüzden, fakültede çok rahat ettik. Üniversitede hocalar hemen anlıyordu; Anadolu Öğretmen Lisesinden geldiğimizi. Bu derslerde diğer arkadaşlara göre Öğretmen Lisesi çıkışlıların hazır bulunuşluk düzeyi daha iyiydi. Yunusemre'deki Arife Hocamıza da teşekkür ederim. Dersler beyin fırtınası yöntemi ile zevkli geçirdi.”* diyerek bu derslerin üniversitedeki faydasına değinmiştir.

Adem Uslu (Görüşme, 01 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede: *”Meslek dersleri Öğretmeni Arife Hanım, Eğitim Psikolojisi dersinde “eğitimin ailede başladığı konusuna” giriş yapmadan önce bize şu soruyu sormuştu.” Aşk mı para mı, aşk için mi evlenirsiniz? Para için mi? Epey tartıştık, sonra konuyu iyi ebeveynler olmamız gerektiği, iyi ailelerden, mutlu ve başarılı çocuklar yetişeceğine getirdi. Kendisini saygı ile anıyorum. Çok şey öğrendik ondan”* diyerek YAÖL' de meslek derslerinin öğrencilerin gelişimine katkısını vurgulamıştır.

YAÖL'de kendisinden önceki okullardakinden farklı olarak Tarım ve İş derslerinin olmayışıdır. Okulun Anadolu Lisesine dönüştükten sonra kültür derslerine yoğunlaştığı görülmektedir. 1990'ların ortaları ile birlikte okulun Tarım öğretmeninin olmayışı, elma bahçelerinin sökülmesi, tavukçuluk, inekçilik, koyunculuk şubelerinin kapatılması etkili

olabilir. Kalan tarla işlerinin ise döner sermaye elemanlarınca yapılması, YAÖL’de tarım uygulamalarının sonu anlamına gelmekteydi.

Mezunlarla yapılan görüşmelerde bazı öğretmenlerin inisiyatif alarak öğrencileri dersinde ağaç dikmeye götürdüğü aşı nasıl yapılır, ağaç nasıl budanmalıdır gibi uygulamaları gösterdiği anlaşılmaktadır.

Erkan Kırıcı (Görüşme, 21 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, bu konu ile ilgili şöyle demiştir: *“Okul çok geniş araziye sahipti. Sene 1996-97. Kendisi de Yunusemre mezunu olan Coğrafyacı Orhan Hoca, bizi çok sık olmasa da okulun arazisine götürür, ağaç diktirirdi. Meyve ağaçlarına aşı yapardık. Bazı Coğrafya derslerimizin Tarım dersi gibi geçtiğini hatırlıyorum. İyi ki de öyle yapmış.”* Yunusemre mezunu öğretmenler, kendi okullarında öğrendiklerini YAÖL’ ye öğretmen olarak döndüklerinde, öğrencilerine, tarım eğitimi verme gayretinde olmaları önemlidir.

YAÖL, yatılı okul olması nedeniyle etüt saatleri olan bir okuldu. 1998’e kadar Etütler akşam yemeğinden sonra ve sabah kahvaltısından önce uygulanmakta idi. Daha sonraları sabah etüdü kaldırılmıştır. YAÖL, her kesimden öğrenciye açık olduğu gibi, çoğunluğu yine köy ve Anadolu’nun küçük ilçeleri kökenli çocuklar ağırlıklı idi. Gündüzlü bir eğitim veren okulda okuduklarında eve gittiklerinde tarla bahçe işlerine gidecek çocuklar, yatılı okulda düzenli bir eğitim ve etüt saatleri ile başarılı olmuşlardır.

Nurettin Yılmaztürk (Görüşme, 01 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Günyüzü’nde biz, çiftçilik ile geçinen bir aileydik. Tarla işi çoktu. Günyüzü’nde kalsaydım, Yunusemre’deki gibi planlı bir ders çalışma saatim olmazdı diye düşünüyorum. Zannetmiyorum üniversiteyi kazanayım, öğretmen olayım. Benim oraya gitmeme vesile olan ortaokul öğretmenlerime teşekkür ederim”* demiştir. Görüşmeden de anlaşılacağı gibi, köylerinde başarılı olan çocukların YAÖL’ ye yönlendirilmesinde ortaokul öğretmenlerine de önemli iş düştüğünün göstergesidir.

4.4.6.4. Yunusemre Öğretmen Lisesinde Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

YAÖL, arşivinde yapılan çalışmada öğrencilerin, Eskişehir ilçe ve köylerinden olduğu gibi, Ankara’nın Nallıhan, Haymana, Polatlı ilçelerinden, Konya’nın Yunak, Akşehir ilçelerinden, Denizli- Acıpayam, Muğla- Köyceğiz, Zonguldak, Afyon, Bolu, Bilecik, Uşak, illerinden de geldikleri görülmüştür. Farklı il ve kültürlerden gelen

öğrencilerin aynı çatı altında toplanmış olması zenginlik olarak görülebilir. Öğrenciler bu sayede farklılıklara saygıyı öğrenmekte, farklı örf adetleri tanıyarak, sosyal alanda gelişimleri sağlanmaktadır.

Okulun 1997-2000 yılları arasında, Yunusça isimli dergi çıkardığı bilinmektedir. Derginin diğer Anadolu Öğretmen Liselerine gönderildiği, olumlu dönütler aldığı, mezunlar ile yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Okulun sportif ve kültürel alanlardaki başarısı aşağıdaki gibidir.

- 1996 Voleybol ilçe birincisi.
- 1996 Kızlar Voleybol İlçe birincisi.
- 1997 Voleybol ilçe birincisi.
- 1998 Satranç İl üçüncüsü.
- 1998 Liseler Futbol Birincisi.
- 1999 Satranç İl ikincisi.
- 2001 Satranç il ikincisi.
- 2002 Futbol İlçe birincisi.
- 2002 Kızlar Voleybol İlçe birincisi.
- 2002 Mahmudiye Kaymakamlığı Voleybol Turnuvası birincisi.
- 2003 Voleybol İlçe birincisi.
- 2003 Masa Tenisi İl üçüncüsü.
- 2004 9. Sınıflar arası Bilgi yarışması ilçe birincisi.
- 2004 Kızlar Voleybol üçüncüsü.
- 4 Haziran 2006 YAÖL öğrencisi Beysim Gayret'in Özel Kadıköy Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'nin düzenlediği "Kısa Film Yarışmasında Türkiye Beşinciliği
- 2004 Voleybol ilçe birincisi.
- 2005 Masa Tenisi erkekler il üçüncüsü.
- 2010 voleybol ilçe birincisi.

- 2010 futbol ilçe birincisi.
- 2010 Futbol il üçüncüsü.
- 2013 Voleybol ilçe birincisi.
- 2014 4*100 bayrak yarışı ilçe ikincisi.
- 2014 Münazara yarışması il dördüncüsü.
- Bunlar dışında etiketi koparılmış, müsabaka ismi ve tarihi yazılmamış birçok kupa ve madalya bulunmaktadır. Böyle olunca okulun spor ve kültürel faaliyetlerde birçok başarı elde ettiği görülmektedir. Okulun sadece il ve ilçe çapında değil ulusal düzeyde yarışmalara katıldığı ve başarılar elde ettiği görülür.

Okul arşivinde Antalya, Bursa, Ankara, Kırka/ Büyük yayla gezilerine dair veli izi belgelerine rastlanılmıştır ama gezilerin detayları hakkında rehber öğretmen görüşüne ulaşamamıştır.

Yalçın Berik (Görüşme, 30 Haziran 2017, Haymana) ile gerçekleştirilen görüşmede Kırka gezisine dair şunları söylemiştir. *“Mezun olacağımıza yakındı. Okul otobüsü ile haziran ayında Kırka Büyük Yayla’ ya gittik. Burayı Kırkalı arkadaşımız Seydi tavsiye etmişti. Ormanın içinde çok güzel bir yerd. Hüzünlüydük; çünkü mezuniyet yakındı. Büyük bir aile olmuştuk. Akşama kadar dört yıl boyunca biriktirdiğimiz anıları anlatıp durduk. Serap arkadaşımız çok güzel bağlama çalar ve türkü söylerdi. Bizi çok duygulandırmıştı o gün”* demiştir.

YAÖL’de kutlanmasında büyük bir coşkunun yaşandığı günlerden biri Öğretmen Okullarının kuruluş tarihi olan 16 Mart günüdür. Görüşme yaptığımız mezunlar ve öğretmenler bugünün okul için doğum günü sayıldığını belirtmişler, o gün farklı etkinlikler düzenlendiğini belirtmişler.

YAÖL’de uzun yıllar Felsefe Grubu öğretmenliği yapmış Ahmet Faik Özgüner (Görüşme, 23 Ağustos 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“16 Mart Hamidiye’ de öğrenci ve öğretmen, hizmetli, memur, çalışan herkesi heyecanlandıran bir gündü. Abartmıyorum, o gün herkes bayram varmış gibi en güzel kıyafetlerini giyerdi. Eskişehir’den, Mahmudiye’den misafirlerimiz gelirdi. Sağ olsun çoğu zaman Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri, o gün gelir çok güzel konser sunarlardı. Bizim öğrencilerin oyunları, dinletileri, şiirleri de renkli ve duygu dolu geçerdi. İlçemizde stajyerliği sona eren*

öğretmenlerin yemin törenleri burada yapılırdı. Gün boyu etkinlik, sergi vs. olurdu. O gün gerçekten farklı bir gün. Her 16 Mart' ta o günler aklıma gelir, duygulanırım” demiştir.

4.4.6.5. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Müdürleri

YAÖL' in ilk üç müdürü, aynı zamanda YÖL' ün de müdürüdür. Daha sonra görev yapan müdürler Anadolu Öğretmen Lisesi müdürü olarak görev yapmışlardır. Mesut Eratik, dokuz yıl çalışarak 1937' den bu yana Hamidiye' de, en uzun süre görevde kalmış müdür olmuştur. 2013' de göreve başlayan Cemal Aşır, YAÖL' in son müdürü olduğu gibi, YAÖL' den sonra kurulan Yunusemre Anadolu Lisesi' nin ve Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi' nin de müdürüdür. Halen Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi müdürü olarak görev yapmaktadır. Görev yapan müdürler sırası ile aşağıdaki gibidir.

- Bünyamin KARAKUŞ, 01.11.1990- 17.12.1992
- İsmail SAMUR, 17.12.1992- 16.09.1993
- Ahmet ESKİCİ, 30.09.1993- 27.09.1995
- Muammer ÖVER, 04.01.1996- 26.04.1999
- Mesut ERATİK, 11.01.2000- 17.03.2009
- Hüseyin DUMAN, 27.04.2009- 03.05.2013
- Cemal AŞIR, 2013-2017 (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürler Albümü).

4.4.6.6. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi İdareci ve Öğretmenleri

YAÖL' de yaklaşık 25 yıllık öğretim hayatında birçok öğretmen ve idareci görev yapmıştır. Çalışmamızda, 1996-1997 Öğretim yılı idareci ve öğretmenlerine, aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.55. 1996’da Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi İdareci ve öğretmen kadrosu

Adı Soyadı	Branşı	Görevi
Muammer ÖVER	Tarih	Müdür
Harun İNAN	Matematik	Müdür Baş Yardımcısı
Bünyamin AKBAŞ	İngilizce	Müdür Yardımcısı
Remzi SARIKAŞ	Edebiyat	Müdür Yardımcısı
Hakkı YAVUZ	Tarih	Müdür Yardımcısı
F. Yalçın ÜNSAL	İngilizce	Müdür Yardımcısı
Ahmet VURAL	Din Kültürü	Müdür Yardımcısı
Nilüfer HARDAL	Edebiyat	Öğretmen
Mehmet BİNBOĞA	Edebiyat	Öğretmen
Muzaffer ÜLKE	Türkçe	Öğretmen
Yılmaz DOĞAN	Edebiyat	Öğretmen
Özgül ÜNSAL	Matematik	Öğretmen
Nilgün ÇELİK	Matematik	Öğretmen
Nevin BOZDAĞ	Matematik	Öğretmen
İhsan TÖRE	Biyoloji	Öğretmen
Serpil ÇETİN	Kimya	Öğretmen
Hüseyin BAHADIR	Fizik	Öğretmen
Gülşen ESKİCİ	Fizik	Öğretmen
Ezgi AŞCI	Fizik	Öğretmen
Orhan ULUKOCA	Coğrafya	Öğretmen
Abdurrahman DEMİRSOY	Coğrafya	Öğretmen
Ahmet Faik ÖZGÜNER	Felsefe Grubu	Öğretmen
Fevzi DURSUN	Meslek Dersleri	Öğretmen
Arife KAYAPINAR	Meslek Dersleri	Öğretmen
Güzin KATLAN	İngilizce	Öğretmen
Tülay TÖRE	İngilizce	Öğretmen
Sunar BİNBOĞA	İngilizce	Öğretmen
Canan KOCAOĞLU	İngilizce	Öğretmen
Selma TARHAN	İngilizce	Öğretmen
Reyhan SALMAN	İngilizce	Öğretmen
Oğuz ÜSTÜNDAĞ	İngilizce	Öğretmen
Aydan ÜNSAL	Resim-İş	Öğretmen
Gülseren AKERİK	Müzik	Öğretmen
Ahmet Süer ÖZTÜRK	Beden Eğitimi	Öğretmen
Şevket TURGUT	Rehberlik	Öğretmen
Sami HEKİM	Almanca	Öğretmen

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

Tablo, diğer yıllar ve YÖL ile kıyaslandığında, YAÖL’nin orta kısmı kaldırıldığı için, orta kısım öğretmenlerinin olmadığı, Yabancı dil branşında, Fransızca öğretmenin kalmadığı, Almanca öğretmenin de bire düştüğü görülür. Okulun dil öğretiminde 15 yılda, İngilizce öğretimine yöneldiği, İngilizce öğretmeni sayısının hiçbir dönem olmadığı kadar arttığı ve sayısının dokuzaya çıktığı görülür. Bu süreçte, Almanca dersi ikinci yabancı dil olarak, özellikle yabancı dil sınıflarında okutulmuştur.

YAÖL mezunu birçok öğrencinin anılarında iz bırakmış müdür yardımcısı Bünyamin Akbaş, disiplinli yapısı ile ön plana çıkmaktadır.

Mezunlarla yapılan görüşmede öğretmenin sert bir yapısı olduğu, bunun yanında öğrencilerin ona saygı duyduğu da anlaşılmaktadır. Araştırmamız sırasında mezunlar gecesi etkinliğinde öğrencilerin onunla ilgili gösteri çıkarttıklarına da rastlanmıştır. YAÖL’ de 15 yıl çalıştığı bilinen Bünyamin Akbaş, birçok öğrencinin anısında yer etmiştir.

Bünyamin Öğretmen ile ilgili bir anısını paylaşan Mustafa Akdağ (Görüşme, 01 Temmuz 2017, Eskişehir) ile gerçekleştirilen görüşmede, “*Enstitü binası bizim zamanımızda yatakhane idi. Bünyamin Hoca belletmendi o gün. Çok hasta olduğum için sabah kalkamadım. Sabah etüdüne gidemedim. Yoklamada etütte olmadığımı görünce beni çağırtmış. Kalktım gittim. Titiz bir insandı. Odasına zannetmiyorum hizmetli girip temizlik yapsın. Pırıl pırıldır odası. Yine masasının üstünü düzenliyordu. Hasta olmadığınızna kanaat getirmediğinizde asla sevk alamazdınız. Birçok kişi odasında iyileşmiş, sevk alamadan çıkmıştır. Ön muayeneyi önce o yapardı sanki. Afyon şivesi ile sempatik bir konuşması vardı. Sordu anlattım. Ateşli olduğumu dokununca anladı. Hemen okulun arabasını çıkartsınlar Mahmudiye’ ye gidin dedi. Arkadaşlar sevk alamayacağımı mı düşündüler artık bilmiyorum, Benim okulun minibüsü ile Mahmudiye’ye gideceğimi duyunca “Bu adam sert mert ama bizim babamız, helal olsun dediler.” demiştir.*

Emirhan Muhammed Çil (Görüşme, 13 Temmuz 2016, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, “*Ondan çekinir ama bir o kadar da severdik. Sert mizacının altında esaslı bir adam yatar; okuldaki herkes bunu bilirdi. Devletin kaynağı, mesaisi, emeği boşuna gidecek diye aklı giderdi. Azıcık hasta olmak ile mümkün değil sevk alamazdınız. Kızdığında, kimse buna alınganlık göstermezdi. Size karşı bir hatası varsa özür dilemesini bilirdi.*” demiştir.

Bir başka örnekte, öğretmenin öğrencilerin hayatına, meslek seçimine etkisini, Adem Uslu (Görüşme, 01 Temmuz 2017, Eskişehir) gerçekleştirilen görüşmede şöyle anlatmaktadır. “*Bize Edebiyat dersini sevdiren Yüksel Kayın hocamızdır. Zonguldak’tan gelmişti. Daha ilk günlerden farkını hissettirdi. Şiir okuması, şiiri analiz edişi ve bize de bunu sevdirmesi, yazarların yaşam hikâyelerini bize anlatışı, derse olan ilgiyi artırdı. Öyle ki Yunusça isminde okul dergisi çıkardık. Dergide birçok arkadaşımız yazmaya başladı. İldeki kompozisyon yarışmalarında bizler onun zamanında ya birinci oluyorduk ya ikinci. Üçüncü çıktığını hatırlamıyorum. Ben ve birçok arkadaşım bugün Türkçe- Edebiyat öğretmenliği yapıyorsa onun dokunuşu etkilidir*” demiştir.

Turgut Sinal (Görüşme, 24 Ağustos 2017, Sarıcakaya) ile gerçekleştirilen görüşmede de okulda uzun yıllar görev yapmış Felsefe öğretmeni Ahmet Faik Özgüner için *“Ahmet Faik Hoca felsefeci olmak için yaratılmış bir öğretmendi sanki. Ona çok yakışıyordu bu ders. Antik çağ, ortaçağ ve modern dönemlerin felsefecilerini çok iyi bilirdi. Dolu bir insandı. Beden dilini çok iyi kullanırdı. Anlattıklarının yanında, derse sığmayıp anlatamadıkları daha çoktu bence. Jean Paul Sartre’ a, Thomas Hobbes’ a Leviathan’ a hep Ahmet Faik Hoca ile merak saldım”* demiştir.

Görüldüğü gibi öğrencilerin hayatında, farklı öğretmenlerin çok değişik izler bıraktığı gözlenmektedir. Bu izler öğrencilerin derse olan ilgisi ile şekillendiği gibi, öğretmenlerin derste olan tutumları, derse işlemesi, öğrenciler ile olan diyalogları da etkili olmuştur diyebilir.

4.4.6.7. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Mezunları

YAÖL, Meslek dersleri öğretmeni Arife Kayapınar (Görüşme, 11 Eylül 2017, İzmir) ile gerçekleştirilen görüşmede YAÖL ve öğrencilerinden şöyle bahsetmektedir: *“Yunusemre, orada yaşayan herkes, gerçektir. O köy ve okul öğrencileri yalıtılmış bir hayatın içindeydiler. Kirlenmiş insanların olmadığı bir yerdi ve herkese iyi gelen bir yerdi. Benzer ailelerin çocukları oradaydı. Birbiri ile barışıklılar. Bazen şikâyet edilse de orayı bir ev gibi benimsemişlerdir. Bizi öldürmeyen güçlendirir ya, öğrenciler de orada güçlendiler. O an anlamadılar belki ama yıllar sonra, onları besleyecek şeyler öğrendiler. Ben daha sonra, bina olarak sorarsanız, Yunusemre ile kıyasladığımızda çok daha konforlu diyebileceğimiz okullarda çalıştım ama Yunusemre’ de hissettiklerimi hiçbir yerde bulamadım. Ruhum orada kaldı. Gözlerimi kapadığımda oradayım. O öğrencilerleyim. Sosyo-ekonomik düzeyleri düşük köylü çocuklarıydılar çoğu, ama gerçektiler. Şehir okullarında bulamayacağınız bir şey bu. Enstitü döneminden bu yana Yunusemre’ nin sadece oradaki öğrencilere değil, öğretmenlerine de kattığı bir ruhtu. İyi ki orada çalışmışım”* diyerek okula ve öğrencilerine duyduğu sevgi ve özlemi dile getirmiştir.

YAÖL, 1995’ den 2017’ ye kadar 22 yıl mezun vermiştir. Bu yıllar arasında, 1771 erkek, 257 kız olmak üzere toplam 2028 öğrenci mezun olmuştur. YAÖL, 2014’de kapatılmış ve 2017’ de son mezunlarını vermiştir.

Tarihe tanıklık etmesi açısından, 2017’deki son mezunları şöyledir. 12/A sınıfı: Taner Gürcan, Kadir Örsal, Melik Özdemir, Ferhat Özer, Ekrem Esen, Zabit Çelik, Remzi

Şakar, Yunus Demir, Yusuf Uysal, Sezer Altunbaş, Ömer Faruk Kermenli, Bahri Kandemir. 12/B sınıfı: Gürkan Kayabaşı, Serkan Erdemir, Ümmet İğüs, Ahmet Aladağ, Ali Uzun, Medet Aslan Kostul, Mahmut Kılıçaslan, Ömer Tekeli, Yavuz Özdemir, Burakcan Karavil, Abdullah Özkaya, Berkay Kaan Turhan, Ramazan Ceren, Ramazan Kılıçaslan, Mehmet Işık, Müslüm Körömeroğulları, Mert Ilıca olmak üzere toplam 29 öğrenci son mezunlar olarak tarihe geçmiştirlerdir.

Tablo 4.56. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Mezunları (1993-2017)

Öğretim Yılı	Pekiyi		İyi		Orta		Geçer		Toplam		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
1993-1994	4	-	18	1	20	-	-	-	42	1	43
1994-1995	3	1	36	4	56	8	8	1	103	14	117
1995-1996	1	-	11	-	54	2	5	-	71	2	73
1996-1997	4	3	43	5	45	5	9	0	101	13	114
1997-1998	2	-	23	4	48	6	-	-	73	10	83
1998-1999	5	2	67	4	51	6	-	-	123	12	135
1999-2000	4	1	45	3	51	8	-	-	100	12	112
2000-2001	19	2	80	8	4	5	-	-	107	11	118
2001-2002	14	2	59	3	5	-	-	-	78	5	83
2002-2003	16	2	58	5	9	-	-	-	83	7	90
2003-2004	20	4	66	6	18	1	-	-	104	11	115
2004-2005	8	3	121	13	1	-	-	-	130	16	146
2005-2006	30	2	44	4	3	-	-	-	77	6	83
2006-2007	27	6	26	6	-	-	-	-	53	12	65
2007-2008	24	4	11	10	-	-	-	-	35	14	49
2008-2009	34	2	45	4	4	-	-	-	83	6	89
2009-2010	2	-	70	7	1	-	-	-	73	7	80
2010-2011	19	8	62	8	-	-	-	-	81	16	97
2011-2012	9	4	48	6	-	-	-	-	57	10	67
2012-2013	12	4	31	15	-	-	-	-	43	19	62
2013-2014	5	4	43	21	-	-	-	-	48	25	73
2014-2015	7	4	54	11	-	-	-	-	61	15	76
2015-2016	-	1	13	12	3	-	-	-	16	13	29
2016-2017	2	-	17	-	10	-	-	-	29	-	29
Toplam	271	59	1091	160	383	41	22	1	1771	257	2028

Kaynak: Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Diploma Dosyası

YAÖL, erkek yatılı okul olduğu için, kız öğrencilerin az olması doğaldır ama ÇKE, YİO, YÖL, kız öğrenci oranları ile kıyaslandığında kız öğrenci sayısının büyük bir artış gösterdiği görülür. Örneğin mezun vermeye başladığı yıllar esas alınırsa, 23 yıllık YİÖ, kız mezun sayısı 123'dür. 19 yıllık YÖL, kız mezun sayısı 146'dır. 23 yıllık YAÖL kız mezun sayısı da 257'dir. YAÖL, faaliyet gösterdiği yıllar açısından, YİÖ ile aynı, YÖL'den, dört

yıl fazladır. Buna göre, kızlar tarafından okulun tercih edilmesinde, kız mezun vermede diğer okullara göre, daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Ulaşım- ekonomik şartlarının iyileşmesi bunda etkili olmuş olabilir. Yakın çevreden de olsa günlük gelip gitmek hem imkan hem emek hem de belli bir masraf gerektirmektedir. Okulda gündüzlülere öğle yemekleri paralı verilmektedir. Geliş-gidiş yapamayacak kadar uzak ilçe ve köylerden gelen kız öğrenciler ise Hamidiye Köyü içinde tuttıkları evlerde kirada kalmaktaydılar.

Bu öğrencilerden Emine Çam (Görüşme, 27 Haziran 2017, Kırka) ile gerçekleştirilen görüşmede, o günler için şunları söylemektedir: “14 yaşında geldim Yunusemre’ ye. Ailelerimiz, okulun kız yatılısı olmadığı için, köy içinde Hamide arkadaşım ile kalmak üzere ev kiraladılar. Başta zorlandık ama o köyü ve Yunusemre’ yi çok sevdim. Başka okullarda var mı bilmiyorum ama özü olan bir okuldu. Önce ayakta durmayı, basit sorunlara gülüp geçmeyi öğretti. Evde hazır yemek, sıcak soba yoktu. Hepsini Hamide ile kendimiz yaptık. Bugün, bize neler kattığını, daha iyi anlıyorum.” demiştir. YAÖL, aslında görüşme yapılan Yunusemre mezunlarının, öğretmenlerinin çoğunda duyulan saygıyı hak eden bir okul olmuştur diyebiliriz.

Arşiv çalışmasında, ÖSYM klasörleri incelenmesine rağmen, çoğu yıla ait, üniversite sınavlarında başarı ile ilgili sonuçlara ulaşılamamıştır. Ulaşılan yıllar ait veriler ise aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4.57. Yunusemre Öğretmen Lisesi’nin Üniversiteye Giriş Sınavı Başarı Durumu

Yıllar	Sınava giren öğrenci sayısı	Ösym tarafından bir üst kuruma yerleştirilenler	Başarı oranı %
1997	114	49	%43
1998	83	26	%35
1999	135	56	%42
2013	62	55	%85
2017	29	6	%21

Kaynak: Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

Okul müdürü Cemal Aşır (Görüşme, 30 Ocak 2017, Hamidiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, “2013’deki yüksek başarıda, 2009 liselere giriş sınavlarında çok yüksek puanlı öğrencilerin okulumuzu tercih etmesi etkili olmuştur. 500 puan üzerinden girilen sınavda okulumuzu tercih edenler, 400 küsur puanlı öğrencilerdi. Burada da çok gayretliyidiler. Bu da başarıyı getirmiştir.” demiştir.

Üniversiteye giriş sınavlarında Anadolu Öğretmen Liseli öğrencilere verilen ek puan 2014-2015 Öğretim yılına kadar sürmüştür. Anadolu Öğretmen Liseleri, bu tarihte

kapatılmış olsa da kalan son iki yıl mezunlarına da ek puan verilmemesi yanlış bir uygulama olarak görülmektedir.

2017'deki son mezunlardan Berkay Kaan Turhan (Görüşme, 21 Ağustos 2017, Mahmudiye) ile gerçekleştirilen görüşmede, *“Biz Yunusemre’ ye, Anadolu Öğretmen Lisesi olarak girmemize rağmen, maalesef Anadolu Lisesi gibi mezun olduk. Ek puanımızı alamadık. Eğitim fakültesi tercihlerinde verilen ek puan, bize ve bizden bir yıl öncekilere de verilmeliydi”* diyerek uygulamanın yanlışlığına vurgu yapmıştır.

Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi, 2017 Haziran ayında son mezunlarını vermesi ile Anadolu Öğretmen Lisesi yerini önce Anadolu Lisesi mezunlarına bir yıl sonra da 2019’ da Mesleki Teknik Anadolu Lisesi mezunlarına devredecektir.

4.4.6.8. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Döner Sermayesi

1990’lar ile birlikte Öğretmen Lisesinden Anadolu Öğretmen Lisesine dönüşümle birlikte, özellikle hayvancılık alanında küçülmeye gidildiği görülmektedir.

1992-1993 döneminde Döner Sermaye’nin tarla ve hayvan varlığı şu durumdadır:

- Sulu tarıma elverişli alan: 1000 dekar.
- Kuru tarıma elverişli alan: 1000 dekar.
- Meyve bahçesi: 20 dekar.
- Elma ağacı sayısı: 350 adet.
- Çayır ve mera alanı: 200 dekar.
- Tarım dışı alan: 200 dekar.
- Kavaklık: 60 dekar.
- Diğerleri: 30 dekar.
- İnek: 59 adet.
- At: 1 adet.

Üretimle ilgili verileri ise şöyleydi:

- Et üretimi: 3000 kg. Maddi değeri: 99.000.000 liradır.
- Süt üretimi: 40.000 kg. Maddi değeri: 140.000.000 liradır.
- Buğday Üretimi: 230.000 kg. Maddi değeri: 276.000.000 liradır.
- Arpa Üretimi: 100.000 kg. Maddi değeri: 100.000.000 liradır.
- Yulaf üretimi: 5.000 kg. Maddi değeri: 4.500.000 liradır.
- Şekerpancarı üretimi: 800.000 kg. Maddi değeri: 264.000.000 liradır (Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Döner Sermaye Arşivi).

Öğretmen Lisesi ile kıyaslandığında, bu tarihte, tavukçuluk şubenin kapandığı görülür. İki yıl sonra da inekçilik şubesi kapanarak, döner sermaye faaliyetleri sadece tarla tarımına yönelmiştir. 1995-1996 döneminde de elmalıktaki 350 ağaç sökülerek tarla tarımına açılmıştır. Böylece, okulda meyvecilik de sona ermiştir.

Bu dönemde diğer dönemlerde kullanılan ve artık iş göremez hale gelen traktörlerin ve ekipmanların yerine yenileri alınmıştır. Sulu tarımın da bu dönemde yaygınlaştığı ve verimin arttığı görülür. Örneğin 1989'da 186.000.000 lira olan tarla ziraatı geliri, 1992'de 644.500.000 liraya çıkmıştır. Artışta enflasyonun etkisi de olsa da, üretim gelirlerindeki artış üç yılda %346 gerçekleşmiştir. Öğretmen Lisesi müdürlerinin istediği, ekipman desteğinin bu dönemde sağlanması, döner sermaye için olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

YAÖL, Döner sermayesi 10 Kasım 2004'de başarılı çalışmalarından dolayı, MEB İşletmeler Genel Müdürlüğü tarafından Teşekkür Belgesi ile ödüllendirilmiştir. (10 Kasım 2004 tarih ve 2004/4137 sayılı MEB yazısı. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi)

Buna rağmen 2009 sonunda, YAÖL, Döner Sermayesi kapatılmıştır. Okula ait araziler özel bir tarımsal araştırma enstitüsüne kiraya verilmiştir. Bütün ekipmanları da, bakanlık tarafından okuldan alınmıştır. Şu an okula ait arazilerde özel enstitü tarafından özellikle tohum ıslah çalışmalarına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Burada şunu söylemek gerekir. YAÖL, eğer tarım ve hayvancılık kollarında eğitim veren Teknik Anadolu Lisesi'ne dönüştü ise, arazileri kiraya verilmiş bir okulda, uygulama çalışmaları daha dar bir çevrede yapılacak demektir. Dönüşümün planlaması daha önceden yapılırsa,

YAÖL'e ait ekipmanlar okulda kalsa, tarlaları kiraya verilme idi, bugün Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin çalışmaları daha verimli geçebilir, çalışmalar çeşitlilik arz edebilir, okul idaresi ve öğretmenlerinin eli daha güçlü olabilirdi.

Döner sermayenin kapatılması ile ilgili şunu da belirtmek gerekir. Döner sermaye faaliyetleri, 1940-1950' li yıllarda civar köy çiftçisine örnek olmakta iken, geçen zaman içinde, çiftçinin gerisinde kalmıştır. Özellikle tarlaları hazırlamak için kullanılan teknoloji oldukça eski ve masraf çıkarır durumda olduğu, arşiv belgelerine dayandırılarak da konularımız içerisinde verilmiştir. Günümüzde çiftçilerin ekonomik anlamda sorunları olsa da, çalıştıkları malzeme ve traktörler son teknoloji ürünlerdir. Kendilerini sürekli yenilemektedirler. Mahmudiye ve köylerini çok iyi tanıdığımız için şunu söyleyebiliriz, tarlası az ve çiftçiliği az yapan birinde bile 150.000 liralık malzeme ve traktör bulunmaktadır. Çiftçiliği ileri düzeyde yapanlar için bu rakam birkaç milyon lira demektir. Özetle, Döner sermayenin kapatılmasında asıl nedenin bu olduğu düşünülmektedir. Döner sermaye traktör ve malzeme yenileme konusunda, Mahmudiye çiftçisinin gerisinde kalmıştır. Bu da rekolteyi düşüren en önemli etkendir.

4.4.6.9. Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesinin Kapatılması

2014'de MEB'in aldığı kararla Anadolu Öğretmen Liseleri kapatılmıştır. Okulun kapandığında kalan son üç şubesi de 2017'ye kadar mezun olmuştur. 2017 Haziran'ı, 80 yıllık geçmişe sahip kurumun da sonu olmuştur.

Hamidiye'deki, Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi ve kendisinden önce farklı isimlerle faaliyet gösteren öğretmen okulları, buradan mezun, binlerce öğrenci, yüzlerce öğretmen ve çalışan için unutulmaz hatıralar, izler, tecrübelerle doludur. Türkiye' de özellikle köy çocuklarının okumasında en önemli kurumlardan birisi olmuş bu okulun ve diğer Anadolu Öğretmen Liselerinin kapatılmasının yanlışlığı, hemen herkesin ortak görüşüdür. Hamidiye yerleşkesindeki binalarda yapılan işler, orada eğitim görmemiş, orayı tanımayan insanlarda bile saygıyı hak eder durumdadır. Orada eğitim almışlar, görev yapmışlar için bir yuva, aile olarak görülmüştür. Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış mezunları bugün, ülke çocuklarının eğitimi için çalışmışlar, çalışmaktadırlar.

Aşağıdaki kompozisyon, YAÖL'de, Meslek dersleri öğretmeni olarak görev yapmış Arife Kayapınar öğretmenin, okulla ilgili duygularını içeren 2015 Mart tarihli bir eserdir. Mezunları, öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden çıkartılan sonuç şudur ki; adı ister

Çifteler Köy Enstitüsü olsun, ister Yunusemre İlköğretmen Okulu olsun, ister Yunusemre Öğretmen Lisesi, isterse de Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi olsun, bu yazı, tam seksen yıl, yolu Hamidiye'den geçmiş herkesin ortak sesi ve duygusudur diyebiliriz. Öyle olmalı ki bu yazı, MEB'in öğretmen hatıraları üzerine açtığı yarışmada Türkiye derecesi almıştır.

“MERHABA İZMİR

Gözlerimi dikerek önümdeki uçsuz bucaksız ağaçlara baktım. Donmuştum sanki. Aldığım haber felaket haberi gibiydi. Tayinim çıkmıştı. Güllerin içinde öylece kalakalmıştım. Çimleri sulayan fiskiye den yüzüme sıçrayan suyu ellerimle sildim. İçime akıttığım gözyaşlarını kim silecekti? Kulaklarımda korkunç uğultu durmak bilmiyordu. Birazdan bu rahatsız edici uykudan uyanacak, kâbusmuş diyerek hayatıma devam edecektim. Ama beklediğim olmadı. Her şey gerçektir. Bu sırada, 10 sosyal sınıfı ormanın içinden koşarak geliyordu. Yine futbola dalmışlar, derse geç kalmışlardı. Uzaktan el salladılar bana doğru. Benim sınıfım, benim çocuklarım ne kadar da büyüdüler. Ben de el salladım onlara. Bu sefer kızmadım, kızamadım, bağırmadım: “ Yine mi geç kaldınız dersime? Ne demiştiniz geçen hafta size? “ diyemedim.

Yatılı okulda öğretmenlik farklıdır. Zaman zaman rol karmaşası yaşıyorsun. Bazen anne, bazen öğretmen olman gerekebiliyor; okula alışamayan öğrencinin gözyaşlarını silmek, hastalanan öğrencinin ilaçlarını takip etmek, ilk aşk acısını atlatmasına yardımcı olmak, düğmeleri eksik gezen öğrenciye düğmelerini dikmeyi öğretmek... Elimdeki taşları önümdeki dereye doğru attım veda edercesine. Ormana doğru ilerledim. Her köşesi anılarla doluydu. Dile kolay on yıl... İşte Sebahattin ve Nasuf'la oturduğumuz bank. Fahri'nin üzerinden düştüğü ağaç, Serkan'ın bunaldığı zaman kaçtığı yer... Tepeden okula doğru baktım. Ormanın içinde kaybolmuştu sanki. Yüksek çam ağaçları, güller, meyve bahçeleri... Burası cennetti! Okulun bahçe duvarı bile yoktu. Okul tüm ağaçları kucaklamıştı. Duvarın olmaması benim için çok anlamlıydı. Okul engelleri reddetmişti ya da ben öyle algılamak istemiştim. Elveda Eskişehir, elveda Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi. Ben burada ölmeyi düşlerken nasıl ayrılacaktım?

Çok acı çektim, çok zor oldu ayrılmak. Bunu anlatmaya ne yüreğim ne de kalemim yeter. Merhaba diyemedim İzmir'e, içimden gelmedi o acıyla.

Yeni okuluma doğru ilerlerken gözüm orman aradı, ağaç bile yoktu. Çimleri, gülleri görürüm diye umutla baktım, bataklığı gördüm. Okul binasını görünce gözüm duvara takıldı. Bahçe duvarının yüksek, tellerle örülmüş olduğunu görünce içim acıdı. Kaçıp gitmek istedim oradan, oralardan.

Alışmak ne kadar zor gelmişti. Yeni öğrencilerimin ekonomik durumu daha iyi, kıyafetleri daha düzgündü. Düğme dikmeyi öğretmeme, hastalandıklarında ilaçların saatlerini takibe gerek yoktu. Sanki öğretmenliğimin ruhu eksilmişti. İçimdeki mesleki haz azalmıştı. Ta ki o güne kadar...

O gün zil sesiyle birlikte üçüncü kat koridorunda ilerliyordum.10-K sınıfından korkunç bir gürültü duydum. Sınıftaki öğrenciler bağıyordu. Kapıdan içeri girdiğimde onu gördüm. Pencereye çıkmış, kendini atmak üzereydi. Göz göze geldik. Uçtum sanki, bir anda ayağımdan yakaladım. Yapıştım. Öğretmen arkadaşım yetişti. Öbür ayağımdan da o asıldı. “Bırakın beni” diye bağırdı. Tuttuğum ayağıyla beni itti. “ Bırakamam, bırakamayız” dedim. Kendimden geçmiştim. Deliler gibi bağıryordum “Bırakamam!” diye. Gözlerini gözlerime dikti. “Neden?” dedi. Ne diyeceğimi bilemedim. İçimden geleni söyledim. ”Seni seviyoruz, bırakamayız.” dedim. Kendini bize doğru bıraktı. Pencereden aşağıya indirdik. Hiçbir şey konuşmadan birbirimize sarıldık.

O günden sonra bu konuyu hiç konuşmadık. Tüm okul onun için seferber olmuştu. Her geçen gün daha da iyi oluyordu. Ders işlerken derse katılıyor, gözlerinin içi gülüyordu. Birkaç gün sonra dersten çıktığımda, koşarak yanıma geldi. Sarıldı bana ve sadece şunu söyledi: “Sağol, çok sağol!”. Ben de ona sarılarak: “Sen de çok sağol “ dedim. Neden sağol dediğimi anlayamadı. Şaşkınlıkla yüzüme baktı, cevap bekler gibiydi. Gülümseyerek yanımdan ayrıldım. Öğretmenler odasının penceresinden dışarı baktığımda ne bataklığı, ne bahçe duvarını, ne de uçsuz bucaksız kuruluşu gördüm. Dışarıda aradığım güzellik okulun içindeydi. Bu güzellik öğrencilerdi. Bunu fark ettim o an. Kendi kendime yavaşça:

“ Merhaba İzmir!” dedim. Buraya geldiğimden beri hiç bu kadar huzurlu olmamıştım. Sanki sihirli bir el uzanmıştı bana. Düşündüm uzun uzun. Anlamaya, çözmeye çalıştım bu durumu. Hiç öğrenmenin ve öğretmenin sonu olur mu? Derse girip ders de anlattırın, hasta olan öğrencinin ateşini de kontrol edersin; bazen de sinirlenir, kızarsın ya da saçını okşarsın. Veya hiç beklenmedik bir anda düşerken elinden yakalarsın öğrencinin.

Durum her neyse, koşullar nasılsa sen orda olmalısın. Çözüm üretmek için savaşmalısın. "İşte bu!" dedim. Öğretmenliğin güzelliği buydu. Bunu yeni fark etmiştim.

Hiç planlamadan, hayatın dalgasıyla seçtiğim mesleğim benim hayatım oldu. Öğrencilerim soruyor bazen: "Ben çok sabırsızım ya da ben çok sinirliyim öğretmen olabilir miyim?" diye. Ne mi cevap veriyorum? "İçinde sevgi olan herkes öğretmen olur. Sadece sevgi!" diyorum.

Haa... Onu mu soruyorsunuz, ne oldu diye? O Türkiye derecesi yaparak Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ne girdi. Ben mi? Dünyalar güzeli okulumdayım. Arife Kayapınar" (Arife Kayapınar Özel Arşivi).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi'nden sonra, herkesin yarına dair ümidini kaybettiği bir ortamda, Genç General M. Kemal, yarına ve milletine olan güvenini hiçbir zaman yitirmemiştir. Millet in istiklaline inandığı gibi, milletin egemenliğine de inanmış ve Milli Mücadeleyi Anadolu halkına ve köylüsüne dayandırmıştır. M. Kemal, Kurtuluşa giden zorluklarla dolu üç yılda, milletin istiklaline olduğu kadar, eğitimine de mesai harcamıştır. Kütahya-Eskişehir Savaşı'nın en sıkıntılı günlerinde dahi, Maarif Kongresi'ni toplaması, bunun en güzel örneğidir. Mili Eğitim çalışmalarının temelini oluşturan bu kongre, Kurtuluş'tan sonraki dönemin yani "cahillikle savaşın" da ön habercidir; diyebiliriz.

11 Ekim 1922 Mudanya Ateşkesi ve 24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması, Zümrüdü Anka kuşu gibi küllerinden doğan bir devleti, yeni Türkiye Devleti'ni, dünyaya tescil ettirmiştir. M. Kemal' in de belirttiği gibi asıl savaş şimdi başlıyordu; "*Cahillikle savaş*". Kendisine "Kurtuluş Savaşı'nı kazandınız şimdi ne yapmak istiyorsunuz?" diyenlere: "*Maarif Vekili olmak isterim.*" demiştir. Milleti son 300-350 yılda geriye götüren bütün sorunların başında eğitimin, pozitif bilimlerin ikinci plana itilmesi geliyordu. Özellikle Kurtuluş Savaşı'nı dayandırdığı Ülke insanı için durum hiç de iç açıcı görünmüyordu. Yeni Türkiye, Osmanlı'dan, fakir, eğitimsiz, bakımsız, her alanda geri kalmış bir Anadolu devralmıştı. Ziraat memleketi olan Türkiye kalkınmak istiyorsa, önce köylüyü kalkındırmalıydı. M. Kemal, durumun çok iyi farkındaydı. Hem, Anadolu'nun kalkınması, Milli Mücadelede yalın ayak kalma pahasına, ayağındaki çarığı dahi çıkarıp veren memleket insanına bir vefa borcuydu.

Anadolu'nun aydınlanmasına giden yolda, Cumhuriyetin ilanını takip eden süreçte, eğitim alanında birçok inkılap yapılmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim birliği sağlanmış, Harf İnkılabı yapılmış, Dil Çalışmaları yapılmıştı. Millet Mektepleri'nde binlerce kişi eğitim almış, okuma-yazma öğrenmiştir. Halkevleri, Halk Odaları, yazılı, işitsel, görsel medyanın olmadığı dönemlerde, halkın gözü kulağı olmuştur.

Ne var ki, Cumhuriyet'in ilanının üzerinden 13 yıl geçmesine rağmen, Anadolu köylüsüne istenen ölçüde ulaşamamıştır. Millet Mektepleri'nde okuma-yazma eğitimi gören halk, öğrendiklerini pratik yapacak ortamın içinde olmadığından ve bütün mesaisini rençberlikle geçirdiğinden, alınan eğitim de gerilemiştir. Okuma yazmayı gerisin geri unutanlar da olmuştur. Bu duruma esaslı bir çözüm bulunmalı, memleketi geriye götüren

köylerdeki, okulsuzluk, öğretmensizlik sorunu kökünden halledilmeliydi. 1936'da Maarif Vekili Saffet Arıkan döneminde, konu esaslı görüşülmüştür. Üç yıllık köy okullarına gönderilecek eğitimci için, kursların açılmasına karar verilmiştir. İşte tam burada araştırmamıza konu olan Mahmudiye, köylünün eğitimine kafa yoran, mesai harcayanların, ilgi odağı olmuştur.

Neden Mahmudiye? Sorusuna şöyle cevap verebiliriz. Mahmudiye, Osmanlı döneminden kalma bir devlet çiftliği olması, geniş tarım arazileri, tarlaların hazırlanmasında o gün için en iyi teknolojik aletlere sahip olması, başkente ve ülkenin diğer yörelerine ulaşım kolaylığı, halkının yeniliğe, değişime açık yapısı, Anadolu'nun geriye kalanı gibi, tipik bir bozkır iklimine sahip olması gibi nedenler etkili olmuştur. Köy Eğitimci Kursu'na ev sahipliği yapmıştır. Mahmudiye Eğitimci Kursu'nu başarı ile bitirenlerin, köylerdeki olumlu katkıları, ülkenin eğitim işine gece-gündüz mesai harcayan eğitimcilerini cesaretlendirmiştir. Saffet Arıkan'ın Maarif Vekilliği'nden çekilmesi, Hasan Ali Yücel'in göreve getirilmesi, Eğitimci Kursları'nı, başlanılan işi, bir adım daha ileri taşımış, günümüzde dahi yüzlerce bilimsel araştırmacının ilgi odağı olan Köy Enstitüleri'nin temellerinin Mahmudiye'de atılmasını sağlamıştır.

Bundan sonraki kısmı, Mahmudiye'de eğitimi ele aldığımız kronoloji ile takip edecek olursak; Mahmudiye'de eğitim faaliyetlerin başlaması, Çiftlikat-1 Hümayun arazisi içerisindeki Taş Mektep'in eğitim faaliyetidir. Edinilen özel arşiv belgelerinden ve orada eğitim görmüş öğrencilerin bugün hayatta olan torunlarından edinilen bilgiye göre, Taş Mektep idadi (lise) düzeyinde ve kalitesinde eğitim veren bir okul olmuştur. 1892 basım tarihli ve 1903'de Taş Mektep'de okutulan Tabiat Bilgisi ders kitabı baştan sona incelendiğinde, kişilere ait hatıralar irdelendiğinde bu sonuca varılmıştır. Hara'da çalışan personelin çocuklarına yönelik açılan bu okula Mahmudiye'nin yerli halkından da öğrenciler alınmıştır.

Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin ilanını takip eden süreçte, Mahmudiye'de eğitimin Millet Mektepleri ile devam ettiği görülmüştür. 1929'da açılan mektebini A ve B şubelerinden mezun olanlara ait şahadetnamelere (diploma) bakıldığında eğitimin iki ile dört ay sürdüğü görülmüştür. Mezunlarına ise şahadetname verilmiştir. Mahmudiye Millet Mektebi'nde kaç kişinin yararlandığı kesin olarak bilinmemektedir. Mahmudiye'nin o zamanki nüfusu esas alınırsa Mektep' de 1000 dolayında insanın eğitim aldığı söylenebilir.

Mahmudiye Halkevi 1932'de açılmıştır. Yazılı ve görsel basının gelişmediği dönemde Mahmudiye halkının kültür açısından dünyaya açılan penceresi olmuştur. Mahmudiye Halkevi konferans salonu, ÇKE döneminde öğrencilerin, haftanın cumartesi günleri halka gösteri, piyes, tiyatro oyunu, dinleti, konser sundukları yer olmuştur. Aşık Veysel ÇKE'de görev yaptığı dönemde, öğrencilerle birlikte halk müziği konseri vermekte, öğrenciler gösteriler sunmaktaydılar. Yapılan görüşmelerden çıkan sonuca göre Halkevi, o dönemde kültürel gelişimin yaşandığı bir yerdi. Mahmudiye Halkevi aynı zamanda, Mahmudiye'de ortaokul eğitiminin başladığı yerdir. 1954'de Mahmudiye Ortaokulu tek sınıflı şubesi ile burada açılmıştır.

Mahmudiye'de ilkokul eğitimi, Türkiye'nin hemen her yerinde olduğu gibi, üç sınıflı okullar olarak başlamıştır. Üç sınıflı eğitimde yorucu bir eğitim verilmemekte, öğrenciler öğretmenler eli ile okutulmuştur. Üç yıl boyunca Türkçe, Tarih- Coğrafya, Hesap-Hendese, Tabiat ve Eşya, Resim-El işi, Musiki, Jimnastik dersleri işlenmiştir. Mahmudiye genelinde, beş sınıflı okulların açılması ÇKE'nin ilk mezunlarını verdiği 1942 sonrasına denk gelmektedir. Başöğretmen sıfatı ile mezun olan bu ilk öğretmenler, sadece Mahmudiye'de değil Anadolu'nun diğer köy ilkokullarının kurucuları olmuşlar, programlı eğitimi başlatmışlardır. Mahmudiye İlkokulu, ÇKE Tatbikat Kısmı adı ile Enstitü'nün ilkokuldan gelen hazır öğrenci rezervini oluşturmuş; Enstitü'nün beslediği bir kaynak olmuştur.

Mahmudiye'de ilçe merkezi ve köylerde 1940 sonrasında, ilkokul binası yapımı işine girişildiği görülmüştür. 15 köy ve ilçe merkezi ilkokulları yapıldığı gibi 1970-1980'li yıllarda, yeni bina ve ek binalar yapılmıştır. Bu faaliyet bugün de değişen demografik yapısına göre şekillenmekte, kimi okullar kapatılırken, kimileri yeniden yapılmaktadır. Mahmudiye'de yıkılıp yeniden yapılan en son bina, Necatibey İlkokulu'dur. Bugün 16 dersliği ile fiziki şartları en iyi okul konumundadır.

Mahmudiye'de 1990 ile birlikte artan dışarıya göç sonrası, köy okullarının ikisi dışında hepsi kapanmıştır. İsmetpaşa ve Türkmenmecidiye Köyü dışındaki köy okulları bugün faaliyette değildir. Merkezde 1997'de 50. Yıl İlkokulu ile birlikte, 18 Eylül İlkokulu da 2001'de kapatılmıştır. Ekonomik şartların insanları zorlaması, artan nüfusun geçimini sağlayacak iş alanlarının yetersizliği, eğitim almış nitelikli öğrencilerin hizmet sektöründe iş bularak ilçeyi terk etmesi etkili olmuştur. Bunun yanında, TJKMPH'nin 2017'de geri açılma dahi bir süre kapalı kalması, TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi'nin eskiye göre işçi alımının az olması, tarım gelirlerinin düşmesi, tarımda insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması gibi

birçok neden nüfusun azalmasına özellikle ilkokulların kapanmasında etkili olmuştur. 1980’de 19 olan ilkokul sayısı 2016’da dörde, 1980’de 1198 olan ilkokul öğrenci sayısı da 2016’da 516’ya düşmüştür. Okul sayısı yaklaşık % 500 azalırken, öğrenci sayısı da %57 düşmüştür. Bu durum göçün ilçeyi ne denli etkilediğini göstermektedir. Kapanan 13 köy okulunun öğrencileri Merkez Necatibey İlkokulu’nda taşınmalı eğitim görmeye başlamıştır. 2016-2017 Öğretim yılında taşınmalı eğitimden faydalanan ilkokul öğrencisi 53’tür. 1980’de sadece Balçıkhisar Köyü İlkokulu öğrencisi 85 iken, 2017’de kapanan köy okullarının toplam taşınmalı öğrencisi, bu sayıyı bile yakalayamamaktadır.

1931-2016 yılları arası Mahmudiye merkezindeki dört ilkokuldan, 3021’i erkek, 2311’ i kız olmak üzere 5332 öğrenci mezun olmuştur. Aynı yıllar arası 15 köyden ise, 3874’ü erkek, 3084’ü kız olmak üzere 6958 öğrenci mezun olmuştur. Toplamda ise 12290 öğrenci Mahmudiye’deki 19 ilkokuldan mezun olmuştur. Öğrencilerin mezuniyet dereceleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında kız öğrencilerin daha başarılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Mahmudiye’de ilkokul eğitiminin bir parçası olarak anaokulu eğitimi, kapanan 50.Yıl İlkokulu binasında 2002-2003 Öğretim yılından bu yana sürdürülmektedir. Daha önce merkez ilkokulların bünyesinde imkânlar ölçüsünde açılan anaokulları, 2002’den itibaren daha programlı bir şekilde bu okulda yürütülmektedir. Üç-dört-beş yaş ve hazırlık sınıfları ile eğitime devam etmektedir.

Mahmudiye’de Ortaokul Eğitimi 1954’de, Mahmudiye Halkevi binasında tek sınıflı başlamıştır. Seydi Suyu kıyısında bugünkü yerleşkesinde, yapımı 1956-1957 Öğretim yılında biten binada eğitime başlamıştır. 1977’de Türkmenmecidiye Köyü Ortaokulu, 1980’de İmam Hatip Ortaokulu, 8 yıllık kesintisiz eğitimin başlaması ile 1997-1998 Öğretim yılında Atatürk İlkokulu, Necatibey İlkokulu, İsmetpaşa İlkokulu Orta Kısımları açılmıştır. 4+4+4 Eğitim Modeline geçilmesi ile Atatürk İlköğretim Okulu ve Necatibey İlköğretim Okulu tekrar ilkokula dönüştürülmüştür.

Mahmudiye’de merkez ortaokullardan, 1954-1955 Öğretim yılından 2016-2017 Öğretim yılına kadar 3261’i erkek, 1839’u kız olmak üzere 5100 öğrenci mezun olmuştur. Mahmudiye Köy Ortaokullarından 1977’den 2017’ye kadar 423’ü erkek, 350’si kız öğrenci olmak üzere 773 öğrenci mezun olmuştur. Böylece 1957’de Mahmudiye Ortaokulu’nun ilk mezunlarını verdiğinden 2017’ye kadar geçen sürede, 3684 erkek, 2189 kız öğrenci olmak

üzere toplam 5873 öğrenci mezun vermiştir. İlkokullarda olduğu gibi kız öğrencilerin mezuniyet dereceleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olmuştur. Bugün hizmet sektöründe çalışan kadın sayısının artmasının bir yansıması olarak görülmektedir. Türkiye’de yakın zamana kadar kız çocuklarının okutulamadığına yönelik algı, Mahmudiye’de neredeyse hiç görülmemiştir. Kız çocuklarının bu başarısı da bunu göstermektedir.

Öte yandan 2005-2006 Öğretim yılı ile yaşanmaya başlayan öğretmen açığı, Mahmudiye’deki Ortaokulların Liselere Giriş Sınavlarındaki başarısının düşük olmasındaki nedenlerdendir. 2015-2016 Öğretim yılına kadar yaşanan bu sıkıntı, Ortaokul eğitimine darbe vurmuştur. Osman Yetkin’in İlçe Milli Eğitim Müdürü olmasının ardından yaptığı en önemli icraat, Mahmudiye’nin zorunlu hizmet kapsamına alınması olmuştur. Bununla birlikte Mahmudiye’nin öğretmen açığı kendiliğinden çözülmüştür. Sınav başarısı da artmıştır. 2015-2016 Öğretim yılında kadrolu Müzik ve Görsel Sanatlar öğretmeni dışında öğretmeni bulunmayan İsmetpaşa Ortaokulu TEOG ortalaması 8,27 iken, Öğretmen ihtiyacının olmadığı, 2016-2017 Öğretim yılında 14,30’a yükselmiştir.

Geçen 10 yılda Liselere giriş sınavlarına hazırlanan öğrenciler, öğretmen sıkıntısı yaşamasa idi sonuçlar daha farklı olabilirdi; ama bundan sonrası için Mahmudiye’nin eğitimdeki başarısının umut verici olduğu, okullarda yapılan ziyaretlerde görülmüştür. Yaş ortalamasının 30’u geçmediği okullarda genç ve çalışkan öğretmenlerin eğitim adına çok iyi işler yaptığına şahit olunmuştur. Kar kalınlığının 20 cm’yi geçtiği, -19 derece soğğun yaşandığı Şubat tatilinde-Ocak 2017’de, İsmetpaşa Köyü Ortaokulu’na yaptığımız ziyarette, gencecik müdür ve müdür yardımcısının bozulan sıraları ve masaları tamir ettiğini görmek, başta ülke eğitimi olmak üzere, Mahmudiye köylerinin eğitimi adına gurur vericidir.

Mahmudiye’de Lise eğitimi, meslek liseleri ve düz lise olarak gruplandırılabilir. Düz Lise eğitimi veren Mahmudiye Lisesi ve sadece bir şubesi bulunan Yunusemre Anadolu Lisesi ile birlikte Mesleki eğitim veren Mahmudiye İmam-Hatip Lisesi, Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi. Mahmudiye Kız Meslek Lisesi, Mahmudiye Çok Programlı Lise, Yunusemre Mesleki ve Teknik Eğitim Anadolu Lisesi, Yunusemre Öğretmen Lisesi ve Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi farklı dönemlerde hizmet vermişlerdir.

Mahmudiye’de Meslek Liseleri içerisinde en eski ve köklü bir geçmişe sahip olanı ÇKE ve YİO’ nun devamı niteliğindeki Yunusemre Öğretmen Lisesi’dir.(1975-1976) Düz Liseler içerisinde ise Mahmudiye Lisesi’dir (1977-1978).

Mahmudiye'deki genel ve mesleki liselerden 1976-2016 yılları arası geçen 40 yılda 4975'i erkek, 1571'i kız öğrenci olmak üzere toplam 6546 öğrenci mezun olmuştur. Mezun olan bu öğrencilerin 3853'ü sadece Hamidiye köyündeki YÖL ve YAÖL mezunudur. Bu sayı Mahmudiye'deki liselerin toplam mezun sayısının % 61'i demektir. Birbirinin devamı niteliğindeki bu iki okul, ÇKE' den günümüze, 77 yıllık bir eğitim geleneğinin mirasçıları oldukları gibi, mezun sayıları bakımından da Mahmudiye'deki okullar içerisinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Mahmudiye Lisesi, gelişen ve değişen eğitimin neticesinde 1977'de Mahmudiye Ortaokulu'nun bulunduğu yerleşkede açılmıştır. Mahmudiye Lisesi, Süper Lise ve Anadolu Liselerinin yaygınlaşmaya başladığı 1990-1991 Öğretim yılı öncesine kadar, ortaokul öğrencilerinin en çok tercih ettiği okul olmuştur. Bu tarihten sonra Liselere Giriş Sınavları'nın iyice önem kazanması, Süper Lise, Anadolu Liseleri'nin yaygınlaşması, Mahmudiyeli olup sınav puanı yüksek öğrencilerin Eskişehir merkez liselere gitmesi ile öğrenci sayısı düşürmüştür. Bir zamanlar yüzlerle ifade edilen öğrenci sayısı, 2013'de 44'e, 2016'da 23'e düşmüştür. Mahmudiye Lisesi, 2014'de eğitim binasını Mahmudiye Ortaokulu'na bırakarak Çok Programlı Lise binasına taşınmış; 2016'da son 23 öğrencisini de mezun ederek kapanmıştır. 1980-1990 yılları arası üniversite giriş sınavlarında okulun en başarılı olduğu yıl 1984'dür. Sınava giren 24 öğrencinin 10'u üniversite sınavını kazanmıştır.

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu'nun eğitim binası olarak yapılan binada 1977'de Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi açılmıştır. Muhasebe, Finans, Pazarlama ve Satış, Daktilo, Bilgisayar, Ticaret Matematiği, İstatistik, gibi meslek derslerinin yanında diğer lise müfredatının okutulduğu bir okul olarak 2001 yılı sonuna kadar eğitim vermiş ve Çok Programlı Lise binasına taşınarak, Muhasebe bölümü ile varlığını sürdürmüştür. İki yıl sonra, 2003-2004 Öğretim yılında, son mezunlarını vermesi ile tamamen kapanmıştır. Dönemin şartları göz önüne alınırsa Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi nitelikli eleman yetiştirmede önemli bir görev üstlenmiştir. Mahmudiye İmam Hatip Lisesi, 1982-1983 Öğretim yılında bugünkü binasının inşasının tamamlanması ile eğitime başlamıştır. Lise müfredatına ek olarak Tefsir, Hadis,

Fıkıh, Siyer, Kur'an-ı Kerim, Siyer, Dini Musiki, Akaid ve Kelam, Arapça gibi mesleki dersler okutulmuştur. 1997'den sonra orta kısmının kapatılması, Üniversite giriş sınavlarında katsayı sorunu gibi nedenlerle, öğrenci sayısı azalmış; 2007-2008 Öğretim yılına doğru 25'e kadar düşmüştür. Daha sonra katsayı sorunun çözülmesinin de etkisi ile

öğrenci sayısında artış gözlenmiştir. 2016-2017 Öğretim yılında öğrenci sayısı 106'ya kadar çıkmıştır. 1986-1991 yılları arası üniversite sınavındaki başarı ortalaması %33 olan Mahmudiye İmam Hatip Lisesi'nin bu tarihten sonra başarı düşmüştür. 2000 yılını saymazsak bu başarı oranı bir daha yakalanamamıştır.

Mahmudiye Kız Meslek Lisesi, Yaygın Eğitim kurumu olan Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu'nun yerini almıştır. 1992-1993 Öğretim yılında orta kısmı, bugünkü Çok Programlı Lise binasında açılmış; 1994-1995 Öğretim yılında da Lise kısmı açılmıştır. Aradan geçen altı yılda 6 dönem mezun verdikten sonra Çok Programlı Lise bünyesine dahil olmuştur. Mahmudiye Çok Programlı Lise, 16.09.1996'da Elektronik ve Çocuk Gelişimi bölümleri ile açılmıştır. Daha sonra kapanan Ticaret Meslek Lisesi de Muhasebe bölümü olarak dahil olmuştur. 2003-2004 Öğretim yılında Muhasebe bölümü son mezununu vererek kapanmıştır. 2017-2018 Öğretim yılının sonunda da Çocuk Gelişimi bölümü son mezununu vererek kapanacaktır. Elektrik-Elektronik Bölümü ve Anadolu Lisesi kısmı eğitime devam edecektir.

Yunusemre Anadolu Lisesi, YAÖL'nin kapanmasının ardından tek bir yıl öğrenci almış; o da bir yılın ardından Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne dönüşmüştür. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 2015-2016 Öğretim yılında açılmıştır. Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı ile Tarım bölümü bulunmaktadır. Ziraat memleketi olan Türkiye'nin geleceğine etki edecek nitelikli elemanlar yetiştireceği arzu edilmektedir. Meslek dersleri öğretmenleri, mesleği ziraat mühendisi ve veteriner olanlar arasından Tarım İl Müdürlüğü aracılığı ile gönderilen, alanında kendini yetiştirmiş kişilerdir.

Mahmudiye'de Yaygın Eğitim faaliyetinin başlangıcı Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu'dur. 1970'de Mahmudiye Belediyesi binasının ek binasında açılmıştır. Okul, bir yıllık eğitim programına sahip yemek pişirme ve pasta alanı ile iki yıllık eğitim programına sahip iç giyim, dış giyim, nakış ve resim alanlarında eğitim vermiştir. Daha sonra, makine nakışları, model uygulamaları ve bluz, çocuk gelişimi ve ruh sağlığı, Beyaz iş kursu bölümleri de açılmıştır. Şu an Çok Programlı Lise arşivinde bulunan fotoğraf albümünde Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu faaliyetleri bilgi verir niteliktedir. Albümde yıllar içerisinde okulda meydana getirilen iş ve eserlerin sergilendiği, defileler yapıldığı, Mahmudiye halkının da etkinliklere büyük ilgi gösterdiği fotoğraflardan anlaşılmaktadır.

1992'de Kız Meslek Lisesi'nin açılması ile okul kapatılmıştır. Diploma kayıtlarının büyük bölümü kayıp olduğundan sadece 554 kız öğrencinin kaydına ulaşılmıştır.

Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi, 1973'de, Hükümet Konağı'nda faaliyete başlamış, gerek Maliye Bakanlığı gerekse MEB ile süren uzun yazışmaların ardından bugün ESOGÜ MMYO' nun kullandığı binanın 1987'de yapımının bitmesinin ardından buraya taşınmıştır. 20 yıl aralıksız burada hizmet verdikten sonra 2007'de ESOGÜ MMYO' nun açılması kararı ile binasını bu kuruma bırakarak önce İmam Hatip Lisesi'ne sonra da Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden boşalan Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu'nun eğitim binasına taşınmıştır. Halen burada faaliyetlerini sürdürmektedir. 1978-2016 yılları arası 238 kurs açmış kurumdan, 1651' i erkek, 2351' i bayan olmak üzere toplam 4002 kursiyer sertifika almıştır. Kursların açıldığı yıllar ile dönemin sosyal - kültürel ve ekonomik şartları, öğretmen kadrosu ile idarecilerin açılacak kursları belirlemedeki tutumu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir.

Mahmudiye'de Yükseköğrenimin başlaması, 2007'de ESOGÜ MMYO'nun açılması ile başlamıştır. Yüksekokul'un Atçılık üzerine eğitim veren bir okul olmasında Mahmudiye'nin 200 yıllık at yetiştiriciliğinde edindiği tecrübe etkili olmuştur. Mahmudiye TİGEM Anadolu Tarım İşletmesi'nde yetişen taylar bugün çok yüksek fiyatlara alıcı bulmaktadır. 2016'da TİGEM'in tay satışlarından elde ettiği gelir 15 milyon lirayı geçmiştir. Mahmudiye'deki 54 özel haranın, TJKMPH'nın da katkısı düşünülürse at ve atçılık, Mahmudiye ekonomisinin lokomotifi konumundadır. Bugün Türkiye'de, TJK yarışlarında koşan-kazanan atların %80'i Mahmudiye'de yetişen taylardır. Muzaffer Can' a ait özel harada yetişmiş Can Kardeşler isimli tay, TJK koşularında yarışan tayların içinde, en popüler olanlarından. Türkiye'de yarış severler tarafından yakından takip edilmektedir. Türkiye'de saygın yarışların hepsini de kazanmış tayın, yarışlardan elde ettiği gelir, şimdilik 8.500.000 liradır Bu sonuçlar, Mahmudiye'de atçılığın geldiği noktayı ve geleceğini de işaret etmektedir. Mahmudiye'de 2016'da kurulan MAYAD gibi özel dernekler Mahmudiye'de atçılığın daha da ileri götürülmesi için çalışmalar yürütmektedir. MAYAD'ın ESOGÜ MMYO'dan özel haralara daha fazla ilgi göstermesi isteği, araştırmamızdan çıkan sonuçlardandır. Resmi kurum haraları ile bağlantısı iyi olan ESOGÜ MMYO'nun, özel haralarla, küçük ve orta ölçekli haralarla da bağlantılarını artırması beklentisi görüşmelerimizden çıkan önemli sonuçlardandır.

ESOGÜ MMYO, teorik ve uygulamalı dersleri ile Türkiye atıcılığına nitelikli eleman yetiştirme yolunda önemli kazanımlar sağlamaktadır. 2007-2016 yılları arası dönemde 121'i erkek, 29'u kız, toplam 150 öğrenci mezun olmuştur. Mezunları At Antrenörü, Nalbant olarak çalışmakta, iş bulma sıkıntısı çekmemektedirler. Yetiştirdikleri tayların elde ettiği başarılar, Mahmudiye atıcılığı için de gurur kaynağıdır. Daha mesleğinin başında olmalarına rağmen, ESOĞÜ MMYO'da edindikleri tecrübe ile isimlerini duyuracak yarışlar kazanmaktadırlar. 2012'de mezun olan Mehmet Cücel, 2016'da antrenörlüğünü yaptığı Graystorm isimli tay ile Türkiye'nin en prestijli koşusu Gazi Koşusunu kazanmıştır. Mahmudiye atıcılığı ve ESOĞÜ MMYO yerel ve ulusal basında sıklıkla yer almaktadır. Araştırmalarımız sırasında, 30' un üzerinde gazete haberine rastlamamız ESOĞÜ MMYO'ya ilginin yüksek olduğunu göstermektedir. Yüksekokul'un Engelliler için hizmet veren Atlı Terapi ve Rehabilitasyon Merkezi'nden ulusal düzeyde birçok dernek, vakıf yararlanmakta, bu açılardan da ülke insanına faydası dokunmaktadır.

Mahmudiye'yi Türkiye Eğitim Tarihi açısından değerli kılan en önemli unsur, köy eğitimine, köy okullarına gönderilecek öğretmenlerin yetiştirilmesinde Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan zamanında, 1936'da başlayan çalışmaların başlangıç yeri olmasından kaynaklanmaktadır. Mahmudiye Köy Eğitim Kursu ile başlayan bu çalışmadan elde edilen olumlu sonuçlar, dönemim Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç' u, Köy Enstitüleri'ni açma konusunda cesaretlendirmiştir. 1937'de Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu kurulmuştur.

17 Nisan 1940'da TBMM'de kabul edilen ve 22 Nisan 1940'da Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren, 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ile yılların ihmalî Anadolu köylüsünün kalkınması, eğitim ile buluşmasının yolu açılmıştır. Hiç şüphesiz Mahmudiye ve Hamidiye insanının bu işi sahiplenmesi, Başta Tonguç'u, Rauf İnan' ı, Saffet Arıkan ve Hasan Ali Yücel'i uygulandırmış, umutlandırmış, geleceğin kalkınmış Anadolu köylüsü idealine sahiplenmeye inandırmıştır. Tonguç, ÇKE eğitim binasının temel atma töreninde ilk harcın atılması şerefini Hamidiye köylüsüne vererek onlara duyduğu saygıyı ve güveni göstermiştir. Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu da Çifteler Köy Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür.

ÇKE, yerleşkesindeki eğitim binası, yatakhane, atölye, santral binası, değirmen... gibi ihtiyaç duyulan binalar; öğretmen, öğrenci, köylü dayanışması ile yapılmıştır. 2. Dünya Savaşı yıllarının zorlu koşullarına rağmen, teftiş raporlarında da takdiri hak eden bir gayret

ile tamamlanması yoluna gidildiği görülmektedir. Öğrenciler öğretmenleri ile gelecekte yemyeşil bir belde olacak Hamidiye ve Mahmudiye bozkırını da canlandırmak için, yüzbinlerce ağaç dikmişlerdir. Gelir getirici meyve ağaçları, sebze tarlaları, şeker pancarı tarlaları, koyun, inek ağılları, tavuk kümesleri yapılmıştır. Kendi buğdayını, kendi ekmeğini kendi üreten bir okul oluşturularak; iş içinde eğitim anlayışı benimsenmiştir. Oluşturulan kavaklıktan elde edilen gelir ile Enstitüye 10 yıl gibi bir sürede otobüs almıştır.

Tamamı köylü çocuğu olan öğrenciler, köyde karşılaşacakları her duruma karşı donanımlı yetiştirilmişlerdir. Her öğrencinin bir uzmanlık alanı olacak şekilde yetiştirilmiş, gittiği köyde örnek ziraat uygulamaları yapması için, tarla, donanım, verilmiştir. İğne yapmaya kadar birçok alanda köylünün rehberi olacak öğretmenler olmaları amaçlanmıştır ve sağlanmıştır.

ÇKE’de bayan öğretmenler ve öğretmen olmayan öğretmen ve idareci eşleri de hiçbir işten kaçınmadan, korkmadan çalışmışlardır. Tarhana yapımından, tuğla ocaklarında çalışmaya kadar farklı iş kollarında görev almışlardır. Öğrenciler ile aynı karavanadan yemek yemişlerdir. Bunu gören öğrencilerin hafızalarında silinmeyen izler ve anılar bırakmışlardır. Günümüz öğretmenleri, değişen yaşam şartları ve ulaşımın kolaylaşması gibi etkenlerle şehirlerde oturmakta, ilçe ve köy okullarına geliş-gidiş yapmaktadır. Öğrenci ve ailelerinin sosyal hayatları ile neredeyse ilgilenmemektedirler. Eğer eğitimde kalıcı izler bırakmak temel amaç ise öğretmenlerin çalıştığı yerde ikamet etmesi ve öğrencileri ile daha çok zaman geçirmesi bu araştırmanın önerileri arasında yer almaktadır. Bu bakımdan Eğitim-Öğretimin eğitim kısmında derin boşluklar bulunmaktadır. ÇKE’den mezun olan 1418 erkek, 193 kız olmak üzere 1611 öğrenci, gittikleri köylerde aldıkları eğitimin hakkını veren ve bugün bile izleri görülen işler yapmışlardır.

Diğer yandan ÇKE’ye ve diğer Enstitülere duyulan tepkiler 3803 sayılı yasanın oylamasından başlamak üzere hiç dinmemiştir. Yalnız, 2.Dünya Savaşı’nın dünyada yarattığı olumsuz hava ve ülkedeki sıkıntılar, tepkilerin yüksek sesle çıkmamasına neden olmuştur. Savaş yıllarında alınan vergilerin toplanma şekli ve birçok vergi memurunun olumsuz tutumu, 2.Dünya Savaşı’nın bitmesinin ardından CHP’ye onun kurduğu kurumlara karşı var olan tepkilerin sesinin, haykırışa dönüşmesine sebep olmuştur. Enstitü’ den atılan, ilişiği kesilen öğrencilerin ve bazı grupların iftiralara varan söylemleri, DP’nin ve dönemin Milli Eğitim Bakanları Şemsettin Sırer ve Tefvik İleri’nin, özellikle Tonguç’a TBMM kürsüsünden ağır ithamları, köylünün sorgulayan yönünün artmasından rahatsız olan

çevrelerin tutumları, 1954’de ÇKE ve diğer Köy Enstitüleri’nin sonunu getirmiştir. 1954’de 6234 sayılı “Köy Enstitüleri ile Öğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun” görüşülüp TBMM’de kabul edilmesiyle ÇKE, İlköğretmen Okulu adını almıştır.

27.01.1954 tarihinde kabul edilen 6234 sayılı “Köy Enstitüleri ile İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun” 4 Şubat 1954 tarih ve 8625 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun gereği öğrencilerin en az %75’inin yine köy kökenli olması kararı, mezun olduklarında yine köy okullarına atanacaklar için, uyum sorunu yaşanmamasını sağlamıştır. Enstitülerde bulunan eğitim başı, yapı sanat başı, tarım başı, müzik başı denizcilik ve spor başı, işlik ve balıkçılık başı, hayvan hastalıkları başı, teknik işler başı gibi kadrolar kaldırılmıştır. Okulun adı değişse de Hamidiye’de, Enstitüden gelen bir eğitim kültür ve alt yapısı, YİO’ ya de rehberlik etmiştir.

YİO’ya öğrenci seçiminin de sınavın ÇKE’ye göre iki aşamalı olması da çıkan diğer bir sonuçtur. Öğrenciler önce kendi ilçelerinde sınav olmuşlar daha sonra Hamidiye’de YİO’da sınava girmişlerdir. Bu sınav 1960’lar itibari ile il merkezinde tek aşamalı yapılmaya başlamıştır. ÇKE’ nin son döneminde altı yıla çıkarılan eğitim, YİO’nun son beş yılında; 1970-1971 Öğretim yılında, yedi yıla çıkarılmıştır.

YİO döneminin ilk yıllarında olmasa da, 1970’i takip eden dönemde, Enstitüden kalma yapıların yıprandığı, eğitim donatılarının üzerinden 25-30 yıl geçmiş olması nedeniyle, ihtiyaca cevap veremez olduğu, görülmüştür. YİO’ nun son döneminde yapılan yeni eğitim binası ile bu sorun çözümlenmiştir. Bu dönemde de okulun ağaçlandırma ve çevre düzenleme işleri hız kesmeden devam etmiştir. Yine bu dönemde elektrik şebekesinin ve su şebekesinin ana hatta bağlanması, rahatlama sağlamıştır. Son sınıfta Okul Uygulaması dersi ile öğrenciler ilk zamanlar, köylere iki ay kalmalı gitmişlerdir. Okuldan getirilen, ranza, yiyecek malzemeleri ile öğrenciler gruplar halinde staj yaptıkları köylerde, tecrübe edinmişlerdir. 1970’lere gelindiğinde öğrenciler, 20-25 gün köy okullarına okul otobüsü ile sabah gidilip akşam dönülen uygulamalar yapmışlardır.

YİO’da, bugün Okul Meclisi denilen Okul Öğrenci Örgütü, aktif rol almış, idare-öğretmen-öğrenci arasındaki köprüyü kurmuştur. İsteklerin çekinmeden, açıkça yazılıp idareye verilmesi, okuldaki demokratik havanın delili olmuştur.

1954-1976 yılları arası YİO’dan 2448 erkek, 123 kız öğrenci mezun olmuştur. Sineması, sportif faaliyetleri, tarım, kültür derslerinin işlenmesindeki zenginlik, yolu

Hamidiye'den geçen İlköğretmen Okulu öğrencileri için, hafızalarda tazeliğini korumaktadır. Görüşme yaptığımız mezunlar, üzerinden 40 yıl geçmiş olmasına rağmen Hamidiye'yi ve orada geçirdikleri kaliteli eğitim zamanını saygı ile anmaktadırlar.

YİO mezunları ile yapılan görüşmelerden çıkan sonuca göre, Enstitüler 25.000 mezun vermesine rağmen hala Orta ve Batı Anadolu köylerinde eğitimin ve okulun gitmediği köylerin olduğu görülmüştür. Atandıkları köylere, okul yapmanın eğitim vermenin, okuma yazma kursları açmanın dışında, kız çocuklarının eğitimin içine dahil edilmesi, kooperatifçilik, resmi nikah, resmi dairelerle bağlantının sağlanması, ilaç ve antibiyotik kullanımı, sulu tarıma geçiş, traktör kullanımı, tarlanın hazırlanması, yol ve altyapı hizmetlerinin getirilmesinde öncülük etme gibi çok farklı alanlarda, köylüye rehber olmuşlardır. Birçok öğretmen köylerden tayinleri çıkıp başka yerlere atanacaklarında, YİO mezunu, Nadir Aldemir öğretmen gibi; *“Öğretmenim gitme, biz sensiz yapamayız, bize kim önderlik edecek, ya başka gelen olmazsa”* sözünün muhatabı olmuşlar; hayatları boyunca unutulmayacak anılar biriktirmişlerdir. Anadolu köylüsünün bugünlere gelmesinde anahtar rolü üstlenmişlerdir.

1973'de öğretmen okullarına ve öğretmen yetiştirme sistemine yönelik başlayan uzmanlaşma, lisans, yüksek lisansa doğru çıtanın yükseltilmesi düşüncesinin bir yansıması olarak öğretmenlere, Öğretmen Okullarından değil, Eğitim Enstitülerinden mezun olma şartı getirilmiştir. YİO' da yedi yıl olan eğitim süresi altı yıla düşürülmüştür. YÖL, İlköğretmen Okulu'nun devamı ve aldığı mirası bir adım daha ileriye götürme gayretinde olmuştur.

YÖL, YİO'dan yapımı yeni tamamlanmış bir eğitim binası devralmıştır. YİO dönemindeki gibi öğrencilerin iş içinde eğitim anlayışı ile dersleri uygulamalı işledikleri görülmüştür. Bu dönemde özellikle Fen grubu derslerinin laboratuvarında işlendiği, diğer derslerde de atölyelerin ve çevrenin kullanıldığı görülmüştür. Bugün test çözme üzerine kurulu sınav başarısı yerine, uygulamaya yönelik ders başarısının, öğrenmede kalıcılığı sağladığı, mezunlarla yapılan görüşmelerin bir sonucudur. Günümüzde çok tartışılan eğitimde kalitenin artırılması ve ideal sınav sistemi nedir? Sorusunun cevabı YÖL' ün eğitim müfredatında gizlidir. Teste dayalı eğitim ve sınav sistemi kaldırılmalı, öğrenci ve öğretmenler daha çok uygulama eğitimleri yaparak bilginin kalıcılığı sağlanmalıdır. Böyle olursa okullar hayat bulacak ve öğrenciler okulu sevecektir. Bugün öğrencilerin birçoğu için okul sevecen gelmiyorsa sebebinin bu olduğu düşünülmektedir.

Bugün devlet ortaokullarında yedi saat ders, bunun üzerine de yetiştirme kursları uygulanmaktadır. Öğrenciler sınav kaygısından, kurs seçimlerinde sınav derslerini seçmekte günlük dokuz saat, haftalık 45 saat ders görmektedir. MEB' in yeni sınav sistemi bunun önüne geçmeyi amaçlasa da ne kadar başarılı olacağını zaman gösterecektir. Sosyal, kültürel, sportif faaliyetler diğer okul dönemlerinde olduğu gibi, YÖL döneminde de devam etmiştir. Sinemacılık, fotoğrafçılık kolu etkin çalışmıştır. Okulun Güreş kulübü, Atletizm takımı, yerel ve ulusal düzeyde başarılar, birincilikler elde etmiştir.

YÖL'den, 1679' u erkek, 146' sı kız olmak üzere 1825 öğrenci mezun olmuştur. Yükseköğrenimi kazanan öğrencilerinin büyük bir bölümünün Eğitim Enstitülerine devam ettiği görülmüştür. Bu dönemde köylü-kentli öğrenci kontenjanı olmamasına rağmen, öğrencilerinin büyük bir bölümünü yine köy kökenli oluşturmuştur.

1994- 1995 Öğretim yılından tek bir sınıfı kalan YÖL son mezunlarını vermiştir. YAÖL, ilk yılında İngilizce hazırlık okutan bir okul olarak YÖL'ün yerini almıştır. YAÖL mezunları ile yapılan görüşmelerden çıkan sonuca göre Anadolu Öğretmen Liseleri'nden İngilizce Hazırlık sınıfının kaldırılması, yabancı dil eğitimi için hata olarak görülmektedir. İngilizce' nin yoğun bir program ile bir yılda, daha sonra uzun yıllar unutulmamak üzere öğrenileceği araştırmanın çıkan sonuçlarından biridir. Bugün Sosyal Bilimler Liseleri dışında liselerde Hazırlık sınıfı bulunmamaktadır.

Öğretmenleri ve mezunları ile yapılan görüşmelerden çıkan sonuca göre; “Sizi öldürmeyen, güçlendirir” sözünde olduğu gibi, Hamidiye'nin bir kısım eksigine rağmen, burda okuyan yine çoğunluğu köy kökenli olan öğrenciler, fiziki dezavantajlara kıymet yükleyip, günün her saati aynı ortamı paylaşan kişiler olarak, Hamidiye'yi bir yuva olarak görmüşlerdir. Bu elbette, uzun yıllar orada hizmet veren binaların, çevrenin, Hamidiye kültürünün, öğrencilerin özüne kattığı değerden ileri gelmiştir. 1998 sonrası iyice yıpranan yatakhane, yemekhane, revir gibi binaların yerine yeni bir pansiyon binası yapılarak, 2000'in başı ile birlikte öğrencilerin hizmetine sunulmuştur. 2014'te alınan bir kararla, Anadolu Öğretmen Liseleri kapatılmış, YAÖL de son mezunlarını 2017 Haziranında vermiştir. Okuldan 1771'i erkek, 257'si kız olmak üzere 2028 öğrenci mezun olmuştur. Öğretmen Liseleri'nin kapatılması, YAÖL ve kendisinden önce YÖL, YİO, ÇKE adı ile kurulmuş okullardan mezun olan öğrencilerde üzüntüye neden olmakla birlikte, Türkiye'de öğretmen yetiştirme politikasına da zarar verdiği düşünülmektedir. Gerekli düzenlemeler yapılabilirdi ama kapatılmamalıydı. Bugün YAÖL'den kalan yerleşkeyi Hayvan

Yetiştiriciliği ve Sağlığı ile Tarım bölümleri bulunan Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi kullanmaktadır.

Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, yeni bir oluşum içerisinde. ÇKE' den günümüze kadar geçen sürede yerleşkenin mirası üzerinde kuruludur. Okul idaresinin de bu mirası korumaya çalıştığı takdirde gözlemlenmiştir. Özellikle ÇKE ve YİO döneminden kalma birçok tarihi eser denilebilecek malzeme (daktilolar, mandolinler, piyanolar, telefon, sinema makinesi, kitaplar, madalya ve kupalar...) müze kurularak koruma altına alınmıştır. Bunun dışında okulun gayretini aşan bir durum vardır. O da ÇKE eğitim binasının geniş çaplı tamirinin sağlanmasıdır. Binanın fiziki yapısı gün geçtikçe kötüleşmektedir. Birçok insanın hatırasında yer etmiş bu bina yıkılmaktan kurtarılmalıdır. Türkiye'de köye yönelik eğitimin sembolü olmuş bu bina ciddi bir kaynak aktararak tadilat görmelidir.

Türkiye'nin bir dönem eğitiminde söz sahibi olmuş, öğretmen ve öğretmen adayı yetiştiren kurumların döner sermaye arşivinin zamana ve fiziki şartlara yenik düşüp yok olmadan, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri tarafından araştırılmalı, tasnif edilmelidir. Yüksek Lisans ve Doktora gibi farklı seviyede araştırılıp Türkiye'nin bilimsel literatürüne kazandırılmalıdır. Çalışmamızın döner sermaye arşivi incelemeleri açısından, farklı çalışmaların başlamasına katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Eğer günümüzde, Anadolu köylüsünden birçok sektörde başarılı kimseler varsa, ÇKE ve YİO ve mezunlarının emeği, gayreti yadsınamaz bir gerçektir. Anadolu çocuğunun okuyup bir yerlere gelmesi bu okullar ve bu okulların devamı olan YÖL ve YAÖL' nin payı büyüktür. Bu okullardan mezunlar, imkân tanındığında neler yapabileceklerini de göstermişlerdir. Anadolu köylerinden çok uzakta, büyük şehirlerde dönemin gençlerinin bir kısmı Anadolu gerçeğinden uzak yaşarken, saydığımız bu okullardan mezun, tamamına yakını köylü çocuğu olan öğretmenler, Ziraat Marşı'nı söyleyerek doğup büyüdüğü köylere geri dönmüşler, Anadolu köylüsü'nün kalkınmasında rehber olmuşlardır. Bu çaba aynı zamanda M. Kemal'in Ulusal Kurtuluş Zaferi'nin asıl mimarı gördüğü Anadolu insanına, yine onların evlatları ile bir teşekkür ifadesi olarak görülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Adem, M. (2000). *Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız*. İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık
- Adem, M. (2001). Sekiz Yıllık Zorunlu ilköğretim Hedefine Ulaştı mı? *ABECE Eğitim ve Ekin Dergisi*, 180, 2-4.
- Adem, M. (2003). Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitimin Neresindeyiz? *ABECE Eğitim ve Ekin Dergisi*, 206, 3-4.
- Akalın, G. (2006). *Kamu Ekonomisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Akça, H. (2012). *Yüksek Öğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Akçay, C. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Akın, İ. (2005). Cumhuriyet'ten günümüze bilgi profesyonellerinin eğitiminde başlıca yönelişler. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1), 7-24.
- Akkutay, Ü. (2001). *Cumhuriyet Dönemi'nde İzlenen Eğitim Programları, Gelişmeler, Sorunlar, Öneriler*. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları
- Akson, S. (2015). *Anılar*. İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü Yayınları
- Akyurt Köyü İlkokulu Arşivi
- Akyüz, Y. (2004). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 - M.S. 2004*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Anadolu Üniversitesi. (2009). *Kurtuluş ve Aydınlanma Eskişehir Arşiv Belgeleriyle*. Ankara: Başak Matbaacılık
- Apaydın, T. (2017). *Köy Enstitüsü Yılları* İstanbul: Literatür Yayınları
- Arife Kayapınar' a Ait Mart 2015 Tarihli Mektup.
- Atatürk İlkokulu Arşivi

- Atatürk, M. K. (2015). *Nutuk* Ankara: Kaynak Yayınları
- Aydın R., Şahin H., ve Topal T. (2008). Türkiye’de İlköğretime Sınıf Öğretmeni Yetiştirmede Nitelik Arayışları TSA, 12(2).
- Aydın, B.M. (2013). *Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması* Ankara: Anı Yayıncılık
- Aydoğan, M. (1997a). *İsmail Hakkı Tonguç Kitaplaşmamış Yazıları (cilt 1)*. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı
- Aydoğan, M. (1997b). *Hasan Ali Yücel Köy Enstitüleri ile ilgili Konuşmaları*. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları
- Aytaç, K. (1984). *Gazi M. Kemal Atatürk Eğitim Politikası Üzerine Konuşmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Balcı, A. (2004). Türkiye’de Eğitim Yöneticisi Ve Eğitimin Müfettişi Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 307(29), 22-40.
- Balçıkhisar Köyü İlkokulu Arşivi
- Balkır, S. E. (1998). *Eski Bir Öğretmenin Anıları*, İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayın A.Ş. (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağanı)
- Bartell, C. A. ve Birch, L. W. (1995). Restructuring administrator preparation for California. *Thrust for educational leadership*, 24 (5), 28-31.
- Basarisiralamalari(2017).<https://www.basarisiralamalari.com/atcilik-ve-antrenorlugu-bolumu-taban-puanlari-2017-2-yillik/> erişim tarihi: 06.02.2017
- Baskan, G. A. (2001a). Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 21-32.
- Baskan, G. A. (2001b) Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 16 - 25.
- Baş, K. (2004) Türkiye’de Zorunlu Eğitim Süresinin Artırılmasının Sağlayacağı Kazançlar Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 59(3), 22-23.

- Başar, E. (2004). *Millî Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920-1960)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Başaran, M. (1974). *Tonguç Yolu, Köy Enstitüleri: Devrimci Eğitim* İstanbul: Varlık Yayınları
- Başaran, M. (1999). *Devrimci Eğitim Köy Enstitüleri*, İstanbul: Papirüs Yayınevi, Anı Dizisi
- Başgöz, İ. (2016). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. İstanbul: Pan Yayıncılık. 2.Baskı
- Bayram, F. (1999). *Öğrenmeyi Öğreten Ustalar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Berkes, N. (2016). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları 22 Baskı.
- Binbaşıoğlu, C. (2009). *Türkiye'de Eğitim Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Budak, Ş. (2003). Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ve Geliştirdiği Eğitim Sisteminin Değiştirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 160, 23-42.
- Burgaç, M. (2004). *Çifteler Köy Enstitüsü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Bülbül, M. (2009). 2000'li Yılların Eğitim Problemlerine 1920'lerden Çözüm Önerileri: Dewey 'den Bugüne Ne Değişti? *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3).
- Celep, C. (2003). *Halk Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Cem, İ. (2016). *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 25. Basım
- Cimi, M. (1995). *Tonguç Baba, Ülkeyi Kucaklayan Adam* İstanbul: Boğaziçi Yayınları
- Cimi, M. (1997). *"Tonguç Baba", Köy Enstitüleri, Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Çınar, S. (2005). *Eskişehir Eğitim Tarihi (1876-2004)*.Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çifteler Köy Enstitüsü Döner Sermayesinin 1940-1953 Akçalı Yılları arası Bütçe Raporları.

Çifteler Köy Enstitüsü Hesap memuru İzzet Erçen' in 09.09.1948 tarihli hazırladığı yiyecek listesi.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdür Yardımcısı İsmail Vural' ın 10.09.1948 tarihli raporu.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürlüğünden Eskişehir Hususi Muhasebe Müdürlüğüne gönderilen, 10.03.194 tarih ve 355 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürlüğünden Gönderilen 02.11.1942 tarihli 1328 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürlüğünden Nafia müdürlüğüne gönderilen 29.11.1942 tarih, 1161 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Enver Metinel' in Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderdiği, 29.11.1952 tarih ve 61 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Hüsnü Argun' un Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderdiği 27.08.1951 tarihli Gerekçeli yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan, İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 13.05.1941 tarih ve 620 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan' ın Maarif Vekâleti' ne gönderdiği 21.08.1942 tarihli acele telgraf.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan' ın, Toprak Mahsulleri Ofisi'ne gönderdiği 27.08.1942 ve 983 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan'ın Maarif Vekilliği İl Tedrisat Umum Müdürlüğüne gönderdiği, 29.04.1941 tarih ve 541 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan'ın, Ankara Umum Müdürlüğüne 13.01.1942 tarih ve 30 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan'ın, Maarif Vekilliği'ne gönderdiği 10.10.1942 tarih ve 1218 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan'ın, Orman Umum Müdürlüğüne gönderdiği 10.03.1943 tarihli Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan'ın, Orman Umum Müdürlüğüne gönderdiği 24.03.1943 tarihli ve 213 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan'ın, Ziraat Vekilliği'ne gönderdiği 28.09.1942 tarih ve 1010 sayılı yazı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü Tarım Başı Cahit Barlas'ın hazırladığı 22 Ekim 1948 tarih ve 25 sayılı 1948 yılı tarım durumu raporu.

Çifteler Köy Enstitüsü Tarım Başının Enstitüye gönderdiği 03.04.1948 tarih ve 3 sayılı rapor.

Çifteler Köy Enstitüsü Zootekni öğretmeni Muzaffer Esenkan tarafından hazırlanan 1949 Ocak ayı hayvancılık raporu.

Çifteler Köy Enstitüsü Zootekni öğretmeni Muzaffer Esenkan tarafından hazırlanan 09.02.1947 tarihli hayvancılık raporu.

Çifteler Köy Enstitüsü, 1939, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 Akçalı Yılları Bütçesinin Tuğla ve Kireç Ocakları Gelir Kısımları.

Çifteler Köy Enstitüsü, 8.8.1949 tarihli Cavit Atilla'ya ait Talebe Seçim fişi.

Çifteler Köy Enstitüsü, 8.8.1949 tarihli Cavit Atilla'ya ait Yazılı Sınav Kâğıdı.

Çifteler Köy Enstitüsü' nün İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 04.09.1951 tarih 1466 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü'nde, 1937-1951 arası görev yapmış Öğretmen ve Memurlar Listesi.

Çifteler Köy Enstitüsü'nden Eskişehir Valiliğine gönderilen, 01.04.1948 tarihli Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü'nden Eskişehir Valiliğine gönderilen, 11.02.1947 tarih ve 443 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsü'nün, Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderdiği 13.06.1951 tarih ve 947 sayılı Resmi yazı.

Çifteler Köy Enstitüsünden 23.05.1945'te mezun olan Ali Aksongur' a verilen malzemeleri gösterir belge.

Çifteler Köy Enstitüsünden Maarif Müdürlüğüne gönderilen Abdurrahman Demirkol hakkındaki 3 Şubat 1944 ve 30/I.1977 sayılı Resmi yazı.

Demirtaş, A. (1993). *Çağdaş Köy Enstitüleri*, İzmir: Dikili Belediyesi Yayınları

Demirtaş, B. (2008). Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler. *Akademik Bakış Dergisi*, 1 (2), 155-176.

Deniz, M. (2001). *Milli Eğitim Şuralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Deringöl, Y. (2007). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminden Günümüze İlköğretim Öğretmenleri Yetiştirilmesinin Tarihsel Boyutu ve Eğitimcilerin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2).

Dilaver, H. H. (1994). *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Dilek, H. (2016). 1927 Köy Muallim Mektepleri İle Köy Okulları Müfredat Programının Analizi ve Yurttaşlık Bilgisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (11), 92-110.

Dinçsoy, Ö. (1995). *2000'e 5 kala Türk Eğitim Sistemi*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Ekin Matbaacılık-Yayıncılık.

Doğanca Köyü İlkokulu Arşivi

Doğramacı, İ. (2000). Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış. Web sayfası: www.dogramaci.org/r-main.html erişim tarihi: 02.06.2017

Downey, F. (1975). *Kanuni Sultan Süleyman*. Çeviren: Enis Behiç Koryürek. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi

Dursunoğlu, H. (2003). Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştirilmesinin Tarihi Gelişimi *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 64-74.

- Emiroğlu, K. Yüksel, A. (2009). *Yoldaşımız At*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Ergün, M. (1987). Türkiye'de öğretmen yetiştirme çalışmalarının gelişmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Eskişehir Askeri Mıntıka Komutanı Tabip Albay Reşit Boratav' ın 08.09.1942 tarih 51721 sayılı raporu, Çifteler Köy Enstitüsü.
- Eskişehir Maarif Müdürlüğü'nün Çifteler Köy Enstitüsü'ne gönderdiği 11.09.1942 tarih ve 2750 sayılı Resmi yazısı.
- Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Enver Metinel' e gönderdiği, 27.11.1952 tarih ve 6/7166 sayılı Resmi yazı.
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mahmudiye Atçılık Meslek Yüksekokulu Arşivi
- Eskişehir Valiliği Hususi Muhasebe Müdürlüğü'nün Çifteler Köy Enstitüsü' ne gönderdiği 02.02.1942 tarih ve 931 sayılı Resmi yazı.
- Eşme, İ. (2001). *Yüksek Öğretmen Okulları*. İstanbul: Bilgi Başarı Yayınevi
- Evren, N. (1992). *Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine* Ankara: Gündoğan Yayınları
- Evren, N. (1998). *Köy Enstitüleri Neydi, Ne Değildi* Ankara: Güldikeni Yayınları
- Fahriye Köyü İlkokulu Arşivi
- Gedikoğlu, Ş. (1971). *Evreleri, Getirdikleri ve Yankularıyla Köy Enstitüleri*, Ankara: İş Matbaacılık ve Ticaret
- Gelencik, R.(2017). 1.Madde şiiri. [http://ragipgelencik.net/home files/anasayfa_sayfa.html](http://ragipgelencik.net/home/files/anasayfa_sayfa.html). erişim tarihi: 02 Eylül 2017
- Gelencik, R.(2017). Öner Ünalanın Yaşam Öyküsü (otobiyografi)1. [http://ragipgelencik.net/home files/yasamoykusu/ozyasamoykusu_1.html](http://ragipgelencik.net/home_files/yasamoykusu/ozyasamoykusu_1.html) erişim tarihi: 02.09. 2017
- Gelişli, Y. (2006). *Öğretmen Yetiştirmede Ankara yüksek öğretmen okulu uygulaması*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları

Genç, R. (2005). *Türkiye'yi Laikleştiren Yasalar*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Güllüce Köyü İlkokulu Arşivi

Güneş, M. Güneş, H. (2003). *Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Sivil Toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık

Gür, B., Çelik, Z. ve Coşkun, G. (2013). Türkiye'de Ortaöğretimin Geleceği: Hiyerarşi mi Eşitlik mi? *Seta Analiz*, 69, 1-26.

Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*, Ankara: ÖSYM Yayınları

Güven, G. (2015). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Hamidiye Köyü İlkokulu Arşivi

Hatiboğlu, T. (2000). *Türkiye Üniversite Tarihi* Ankara: Selvi Yayınları.

Hitler, A. (2016). *Kavgam*. Ankara: Oscar Yayıncılık

İlk Tedrisat Umum Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un, Çifteler Köy Enstitüsü'ne gönderdiği 03.05.1941 tarih 6/5042 sayılı Resmi yazı.

İlköğretim Genel Müdürlüğü, (2003). *Türkiye'de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

İlköğretim Öğretim Umum Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un Çifteler Köy Enstitüsü'ne gönderdiği 22.07.1943 tarih ve 6/9952 Tebliğ telgrafı.

İmam Hatip Ortaokulu Arşivi

İnan, R. (1977). *50. Yılında Türkiye Cumhuriyeti ve Eğitim*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

İnan, R. (1988). *Bir Ömrün Öyküsü, cilt 2. Köy Enstitüleri ve Sonrası*. Ankara: Öğretmen Yayınları

İnşaat Ustası Ali oğlu İsmail Güven ile yapılan 09.09.1945 tarihli tamirat şartnamesi,
Çifteler Köy Enstitüsü.

İsmetpaşa Köyü İlkokulu/Ortaokulu Arşivi

Kafesoğlu, İ. (1983). *Türk Milli Kültürü* İstanbul: Boğaziçi Yayınları

Kalyoncuoğlu, Z. (2002). *Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Hasan Ali Yücel ve Köy Enstitüleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kansu, M.M. (1968). *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Karagözoğlu, G. Arıcı, H. Bülbül, S. ve Çoker, N. (1995). *"Türkiye'de Öğretmen Eğitim Politikaları ve Modelleri" Avrupa Konseyi Ülkeleri Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri Toplantısı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Karaman'ın Kılbasan Köyünden, Hüseyin Çiçek Oğlu Sabri Çiçek'in velisinden alınan 13.07.1940 tarihli Taahhütname

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Katzenmeyer, M. Moller, G. (2013). *Uyuyan Devi Uyandırmak*, çeviri editörü: Servet Özdemir, Ankara: Erek Matbaacılık

Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 197-214.

Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Bilim Yayınları

Kayadibi, F. (2006). *Atatürk Döneminde Eğitim ve Bilim Alanında Gelişmeler*. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (13), 1-21.

Kaymaz yayla Köyü İlkokulu. Arşivi

Kazan, M. (2009). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bolu Merkezde Eğitim Kurumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Kili, S. (2000). *Türk Devrim Tarihi cilt 3* İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.
- Kirby, F. (2015). *Türkiye’de Köy Enstitüleri*, İstanbul: Tarihçi Kitabevi 6. Baskı
- Kocatürk, U. (1971). *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara: Edebiyat Yayınevi
- Koç, N. (2013). *Türk Kültür Tarihi İçerisinde Köy Enstitüleri* İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Koçak, C. (1997). *Siyasal Tarih (1923-1950), Türkiye Tarihi C.4.* Yayına Hazırlayan: Sina Akşin, İstanbul: Cem Yayınevi. 5. Baskı
- Korkmaz, M. (2005). Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi: Sorunlar - Çözümler ve Öneriler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 237-252.
- Korkut, H. (2003). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Üniversite Reformları *Milli Eğitim Dergisi*, (160).
- Köksal, O. (2009). Osmanlı Dönüşüm Sürecinde Bir Devlet Teşebbüsü Olarak Çifteler Hâra-yı Hümayunu ve Türk Açılışına Katkıları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,10(2), 333-365.
- Kurt, İ. (2000). *Yetişkin eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçüköğlü, A. (2004). Türkiye’nin Öğretmen Yetiştirme Serüveninde Eğitim Enstitüleri ve Bir Model Olarak Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- M. Rauf İnan’ ın Ahmet Öztuna’ ya gönderdiği mektup.
- M.E.B. (1943). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/05093852_2_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1946). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/05093934_3_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1947).*Köy Enstitüleri Yönetmeliği*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi

- M.E.B. (1949). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113329_4_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1953). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113340_5_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1962). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113419_7_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1970). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113428_8_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1981). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113455_10_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1988). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113522_12_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1990). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113538_13_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1993). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113548_14_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1996). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113559_15_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (1999). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113618_16_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (2003). http://dhgm.meb.gov.tr.yayimler/dergiler/milli_egitim_dergisi/guven.html
tablo:3 erişim tarihi: 08.09.2017
- M.E.B. (2007). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113631_17_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.
- M.E.B. (2008). Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2602_1.html Erişim tarihi: 05.06.2017.

M.E.B. (2010). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113646_18_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.

M.E.B. (2010). SBS Araştırma Raporu. <http://rdb.meb.gov.tr/yayinlar/SBS%20Ara%20C5%9Ft%C4%B1rma%20Raporu.pdf> Erişim tarihi: 05.06.2017.

M.E.B. (2010). *Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Kuruluş Amaçları Hizmet Derecelerinin Değerlendirilmesi*, Ankara: MEB Yayınları (s:3)

M.E.B. (2013). Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi Kılavuzu. http://www.meb.gov.tr/sinavlar/dokumanlar/2013/kilavuz/2013_OGES_Klvz.pdf
Erişim tarihi: 05.06.2017.

M.E.B. (2017). Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. https://ikgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_04/25094157_2017_Yılı_Eyytym_Kurumlarına_Yynetycy_Gyrevlendyrme_Kilavuzu.pdf Erişim tarihi: 05.06.2017.

Maarif Vekâleti Seferberlik Müdürlüğü'nün yayınladığı 05.09.1939 tarih ve 8022/1093 sayılı Nizamnamesi.

Maarif Vekilliği (1943).*Köy Enstitüleri Öğretim Programı*. Ankara: Maarif Matbaası

Maden Tetkik Arama Genel Direktörlüğü' nün Yunusemre İlköğretmen Okulu'na gönderdiği 29.01.1958 tarih ve 8-30/0-1 sayılı Resmi yazı.

Mahmudiye Çok Programlı Anadolu Lisesi Arşivi

Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi Arşivi

Mahmudiye Halk Eğitim Müdürlüğü'nün 18.10.1976 tarih ve 718/618 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne gönderdiği Resmi yazı

Mahmudiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Karar Senin Projesi Tanıtım Broşürü, 2017

Mahmudiye İmam Hatip Lisesi Arşivi

Mahmudiye Kaymakamlığı.(2016). <http://mahmudiye.gov.tr/ilcemiz-hakkinda> erişim tarihi: 01.04.2016

Mahmudiye Lisesi Arşivi

Mahmudiye Ortaokulu Arşivi

Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu Arşivi

Mahmudiye Ticaret Meslek Lisesi Arşivi

Makal, M. (2017). Bizim Köy. İstanbul: Literatür Yayınları 21. Basım

MEB. (1939). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/05093759_1_sura.pdf
Erişim tarihi:06.06.2017.

MEB, (1996). *Milli Eğitim Politikaları ve Şuralar*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği.

Mehmet Cengiz' e ait şiir.

Mehmet Rauf İnan'ın Ahmet Öztuna'ya, 11.8.1946 da yazmış olduğu mektup.

Mesudiye Köyü İlkokulu Arşivi

Milli Eğitim Bakanı İbrahim Ökten' in Ahmet Öztuna' ya gönderdiği 1965 tarih 243 sayılı teşekkür yazısı.

Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin Eskişehir Valiliği'ne, Eskişehir Valiliğinin de Çifteler Köy Enstitüsü'ne gönderdiği 27.01.1951 tarih ve 70/147-26 sayılı Resmi yazı.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Eskişehir Valiliğine gönderdiği 22.11.1952 tarih ve 6120/24/43366 sayılı yazı.

Milli Eğitim Vekâleti İlköğretim Genel Müdürlüğünün Eskişehir Valiliğine gönderdiği 23 Mart 1953 tarih ve 133.160-6/9188 sayılı Resmi yazı.

Milli Eğitim Vekâleti İlköğretim Genel Müdürlüğünün Eskişehir Valiliğine gönderdiği 23 Mart 1953 tarih ve 133.160-6/9188 sayılı Resmi yazı.

MMYO (2017) MMYO hakkında. <http://mmyo.ogu.edu.tr/mmyo-hakkinda.html> erişim tarihi: 03.02.2017

Mumcu, A. ve Özbudun E. (1986). *Atatürkçülük (Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri)*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları

Muşta, M. C. (2002). *Küreselleşme, Ulusal Eğitim ve Değerlerin Aktarımı, Eğitime Yeni Bakışlar-1*. Ankara: Mikro Yayınları.

Necatibey İlkokulu Arşivi

Oğuzkan, A.F. (1990). *Köy Enstitüleri Öğretim Programları, Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri*. Ankara: Eğitim-Der Yayınları-2

Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.

Orman Umum Müdürlüğünün, Çifteler Köy Enstitüsü'ne gönderdiği 23.02.1943 tarih ve 7839 sayılı Resmi yazı.

Ortaylı, İ. (2017). *Gelenekten Geleceğe*. İstanbul: Ufuk Kitapları

Özakman, T. (2005). *Şu Çılgın Türkler* İstanbul: Bilgi Yayınevi, 89. Basım

Özkan, İ. (2016). Türk Eğitiminde Öğretmen Okulları ve Öğretmen Yeterliliklerine Dair Düşünceler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(5), 19-27.

Özkucur, A. (2015). *Öğretmen Olacağım*. Ankara: Öğretmen Dünyası Yayınları

Özodaşık, M.(1999). *Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Öztürk, A.A. (1999). *Cumhuriyet Mektebinden Adnan Menderes Üniversitesine Türkiye'de Modern Eğitimin Gelişmesi ve Aydın İli*, Aydın: T.C. Aydın Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü Cumhuriyetin 75. Yılı Kültür Eserleri Dizisi 2, Başak Ofset

Pratik Kız Sanat Okulu Giyim Öğretmeni Birsen Mermer'in 22.05.1989 tarihli Seçmeli Etek ve Pantolon Dersi uygulama sınavına ait okul idarisine verdiği dilekçe

Rauf İnan'ın Ahmet Öztuna'ya gönderdiği 13.9.1965 tarihli mektup.

Resmi Gazete (1940). 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Kanunu. Sayı:4491, tarih:22.04.1940 Perşembe <http://resmigazete.gov.tr.>arsivpdf> s:13682-13683 erişim tarihi: 23.08.2017

Resmi Gazete (1954). 6234 Sayılı Köy Enstitüleri ile İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun. Sayı: 8625, tarih: 04.02.1954 Perşembe. http://resmi_gazete.gov.tr./arşiv/8625.pdf. s:8093-8095

Resmi Gazete (2017). Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. Sayı:30046, tarih:22.04.2017 Cumartesi. <http://www.resmigazete.gov.tr./eskiler/2017/04/20170422.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr./eskiler/2017/04/20170422.htm>

Sakaoğlu, N. (2003). *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Sarıer, Y. (2010). Ortaöğretime Geçiş Sınavları (OKS-SBS) ve PISA Sonuçları Işığında Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 11(3), 10-12.

Sönmez, V. (2015). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık

Şerefiye Köyü İlkokulu Arşivi

Tanrıöğen, A. (2006). *Eğitim Bilimi İle İlgili Kavramlar*, Ekiz, D. (Ed.). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Lisans Yayıncılık

TBMM (1940). Maarif Vekaleti, Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanunu Müzakereleri. TBMM Zabıt Cerideleri, Devre VI, İçtima 3, İnikat 69, s:71 <http://tbmm.gov.tr./tutanaklar/Tutanak/Tbmm/d06/c010/tbmm06010041.pdf> erişim tarihi: 23.08.2017

TBMM (1942). Köy Eğitimci ve Öğretmenlerinin Vazife ve Salâhiyetleri, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi Devre VI, İçtima 3, Altmış Dokuzuncu İnikat. S:67 17 Nisan 1940. <http://tbmm.gov.tr./tutanaklar/Tutanak/TBMM/d06/c026/tbmm06026069.pdf>. erişim tarihi: 23.08.2017

- Tekeli, İ. (2003). Dünya’da ve Türkiye’de Üniversite Üzerinde Konuşmanın Değişik Yolları *Toplum ve Bilim Dergisi*, (97), 123-143.
- Terzioğlu, T. (2003). *Akademik Özgürlükler. Mehmet Ali Aybar Sempozyumları 1997–2002*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını
- Tezcan, E. (1982). *Eskişehir Mahmudiye İlçesi Eskişehir: Uğur Ofset*
- Tezcan, M. (2011). *Atatürk ve Eğitim Bilimleri*. Ankara: Anı Yayıncılık 3. Baskı
- TİGEM (2017). Tay satışları. <http://tigem.gov.tr/haber.aspx?hid=00823051-e302-4d78-a5bd-f515a6300817> erişim tarihi: 13.02.2017
- Tin, H. (2016). *Köy Enstitüleri ve Oryantalizm* İstanbul: Kitap Deyince Yayınları
- Tokathan Köyü İlkokulu Arşivi
- Tonguç, E. (1997a). *Bir Eğitim Devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç (Yaşamı, Öğretisi, Eylemi) (cilt1)*, Ankara: Güldikeni Yayınları
- Tonguç, E. (1997b). *Bir Eğitim Devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç (Yaşamı, Öğretisi, Eylemi) (cilt2)*, Ankara: Güldikeni Yayınları
- Tonguç, İ. H. (1946). *İlköğretim Kavramı*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Tonguç, İ. H. (1947). *Eğitim Yolu ile Canlandırılacak Köy*, İstanbul: Remzi Kitabevi 2. Basılış.
- Topses, G. (1982). *Örgüt ve Yönetim Süreçleri Açısından Osmanlı-Türk ve Cumhuriyet Dönemleri Eğitim Sistemlerinin Felsefi Temelleri*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
- Turan, Ş. (1998). Etkin Bir Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Kurumu olarak Halkevleri. *Bilanço 1923-1998: Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılına Toplu Bakış. Uluslararası Kongresi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
- Turan, Ş. (2012). *Türk Devrim Tarihi, 2. Kitap*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- TÜİK (2017), Nüfus İstatistikleri, http://tuik.gov.tr/preistatistikTablo.do?istab_id=220 erişim tarihi: 08.08.2017

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (Yapımcı), Özakman, T. (Senarist) ve Öztan, Z. (Yönetmen). (1996). *Kurtuluş* [Film]. Türkiye: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

Türkmenmecidiye Köyü İlkokulu/Ortaokulu Arşivi

Türkoğlu, A. (2005). *109 Soruda Öğretmenlik Meslek Bilgisine Giriş*. İstanbul: Kare Yayınları

Türkoğlu, P. (2014). *Kısa Süren Hasat Köy Enstitülerinde Öğrenci Olmak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları 2. Basım

Türkoğlu, P. (2017). *Tonguç ve Köy Enstitüleri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları 6. Basım

Uygun, S. (2010). Türkiye’de Öğretmen Adaylarının Seçimi ile İlgili Bazı Uygulamaların Tarihsel Analizi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 707-730

Ülfet YENİCE’ nin Pratik Kız Sanat Okuluna kaydı sırasında babası Ali Osman Bey’den alınan 1977 tarihli Resmi belge

Üstün, A. (2000). Eğitim Tarihimiz İçinde Bir Yolculuk. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1, 85-89.

Üyken, N. (2015). *Kulüp*. İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü Yayınları

Von Moltke, H. (1960). *Türkiye’deki Durum ve Olaylar Üzerine Mektuplar*. Çeviren: Hayrullah Örs Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Yaşayan Z. ve Topçu F. (2014). *Anadolu Öğretmen Liseleri Türk Eğitim Tarihi 12. Sınıf Ders Kitabı* İstanbul: Meb Yayınları.

Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’nün Mahmudiye Halk Eğitim Müdürlüğü’ne gönderdiği 18 Kasım 1977 tarih ve 718(26) 8771 sayılı Resmi yazı

Yeniköy Köyü İlkokulu Arşivi

Yeşilyurt birleştirilmiş sınıf öğretmeni, Haydar Karabulut’ a ait 12.05.1960 tarihli ilkokul bitirme sınavı bildiriği.

Yeşilyurt Köyü İlkokulu Arşivi

Yetkin, Ç. (2000). Toprak Reformu ve Köy Enstitüleri *Müdafaa-ı Hukuk Dergisi* Köy Enstitüleri Özel Sayısı, Mart.

Yıldız, F. H. (2014). *John Dewey'in Eğitim Görüşleri ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yiğit, A. A. (1992). *İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları

YÖK (1981). Yükseköğretim Kanunu. <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.2547&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=2547>. Erişim tarihi: 06.06.2017.

YÖK (1998). *Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu* Ankara: Yök Yayınları

YÖK (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi* Ankara: Yök Yayınları

Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesi Döner Sermayesinin 1992 Mali Yılına ait Gelir-Gider bütçesi.

Yunusemre İlköğretmen Okulu 7.Sınıf öğrencisi H. İbrahim Akansel' in Anneler Günün için Annesine yazdığı 10 Mayıs 1975 tarihli mektup.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Bina Bakımı için çıkarılan 8 Aralık 1973 tarih ve 716.2/33196 sayılı Resmi keşif yazısı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Döner Sermayesinin 1960-1967-1972-1974 Mali yıllarına ait Gelir- Gider Bütçesi.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürlüğüne gönderilen İhsan Koç' a ait 21.09 1967 tarihli dilekçe.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürlüğüne Ticaret Lisesi mezunu Nazmi Yılmaz' ın gönderdiği 20.07.1964 tarihli dilekçe.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürlüğüne, Sağlık memuru, Muharrem Söğüt' ün gönderdiği 15.1.1967 dilekçesi.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürlüğünün 5 Ekim 1973'de Eskişehir İl İzci Kurulu Başkanlığına gönderilen yazı 560/1595 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Avni Özbenli' nin Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Direktörlüğü'ne gönderdiği 18 Şubat 1958 tarih 070/264 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Azmi Osman Aydınürk' ün okul öğretmenlerine gönderdiği 17.02.1975 tarih 233.1/416 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Hasan Bozalp tarafından, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı rapor.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Hasan Bozalp tarafından, İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı Rapor.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Hasan Bozalp tarafından, İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 11.04.1972 tarih ve 019/587 sayılı Döner Sermaye Raporu.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Nazım Esen Maarif Vekâleti Öğretici Filmler Merkezi Müdürlüğü' ne gönderdiği 07.04.1958 tarih 374/565 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Nazım Esen' in okul öğretmen ve memurlarına gönderdiği 04.04.1961 tarihli duyuru yazısı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Nazım Esen'in Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderdiği 28 Nisan tarih ve 150/932 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Osman Azmi Aydınürk tarafından İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 19 Haziran 1973 tarih ve 714.2/942 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Osman Azmi Aydınürk tarafından İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 15 Mayıs 1973 tarih ve 714.2/722 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Osman Azmi Aydınürk' ün Beden Eğitimi Öğretmeni A. Orhan Bekar' a gönderdiği 21 Mayıs 1973 tarih ve 233.1/753 sayılı teşekkür yazısı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Osman Azmi Aydıntürk' ün Tarım şefi ve öğretmeni Sabit Çakmak' a gönderdiği 1 Kasım 1973 tarih ve 233.1/1819 sayılı teşekkür yazısı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Müdürü Zihni Gümüştekin' in sınıf öğretmenlerine gönderdiği 23.01.1967 tarihli yazı.

Yunusemre İlköğretmen Okulu'nun Mahmuğiye Ortaokulu'na gönderdiği 7 Mart 1974, 213.1/576 sayılı Resmi yazı

Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi

Yunusemre Öğretmen Lisesi Döner Sermayesinin 1987-1988-1989-1991 Mali Yıllarına ait Gelir- Gider bütçesi.

Yunusemre Öğretmen Lisesi Güreş takımının 1988-1989 Öğretim yılına ait 13.12.1988 tarihli çalışma programı.

Yunusemre Öğretmen Lisesi Müdürü Eyüp Özcan tarafından Okul hakkında tutulan 1987 tarihli rapor.

Yunusemre Öğretmen Lisesi müdürü Eyüp Özcan' ın yurt dışı velilere gönderdiği 07.12.1988 tarih ve 855/ 2237 sayılı mektup.

Yunusemre Öğretmen Lisesi Müdürü Faik Dikmen tarafından okul personeline gönderilen 20.12.1981 tarih ve 3314 sayılı Resmi yazı.

Yunusemre Öğretmen Lisesi Müdürü Mehmet Yalnızca 18.02.1985 tarihli rapor.

Yunusemre Öğretmen Lisesi'nin 27-29 Mayıs 1988 tarihinde İzmir-Aydın-Denizli illerini kapsayan üç günlük gezinin Raporu.

Yücel, C. (2005). *Eğitimle İlgili Temel Kavramlar*, Celep, C. (Ed.). *Meslek Olarak Öğretmenlik*. Ankara: Anı Yayıncılık

18 Eylül İlkokulu Arşivi

18 Eylül İlkokulu Beşinci sınıf öğretmeni Hayati İKBAL hakkında üçüncü teftiş bölgesi ilköğretim müfettişi Kemal Koçak tarafından tutulan, 16.01.1985 tarihli teftiş raporu

1898 doğumlu Hacı Halim kızı Hacer Hanım'a ait 30.11.1929 tarihli Millet Mektebi Millet Mektepleri Şahadetnamesi

1899 doğumlu Mehmet oğlu Kadir Eyüp Efendi'ye ait 19.09.1929 tarihli Millet Mektepleri Şahadetnamesi

1903' e ait Çifteler Harası Taş Mektebi Tabiat Bilgisi Kitabı

1972'de Yunusemre İlköğretmen Okulu' na kayıt yaptırma Neşet Kocaaslan' a ait sağlık raporu ve velisine ait Yüklenme senedi.

1972-1973 Öğretim yılı Okul Öğrenci Örgütünün Okul İdaresine sunduğu Öğrenci İstekleri Raporu.

1981-1982 Öğretim yılında 23.08.1982 tarihli Bütünleme sınavında Tarih Öğretmenleri Mesut Çetinkaya ve Mustafa Kutluay' ın hazırladığı T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sınav soruları.

1994'de Yunusemre Anadolu Öğretmen Lisesine kayıt esnasında istenen ve Deniz Ergölen' e ait "*Ortaokul son sınıfta Öğretmen Liseleri aday öğrenci belgesi*".

25.09.1939 tarihli Seferde Köy Enstitüsü, Fabrika ve Atölyelerin Muhafazasını Memur Avcı Teşkilatlarının Ödevleri Hakkında Talimatnamesi.

50.Yıl Anaokulu Arşivi

50.Yıl İlkokulu Arşivi

7. EKLER

Ek-1. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Arşiv çalışması için verdiği İzin Belgesi

ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	İlhan KULACA
Kurumu/Üniversitesi	Aduan Menderes Üniversitesi
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Mahmudiye İlçesindeki Eğitim Kurumları
Araştırmanın Konusu	Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye'de Eğitim
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/ Tez Önerisi	Var
Veri Toplama Araçları	Ekte Sunulmuştur.
Görüş İstenecek Birimler	-

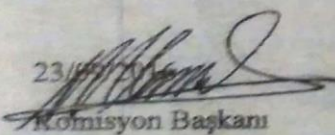
KOMİSYON GÖRÜŞÜ

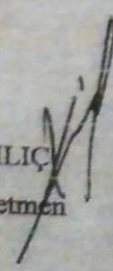
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 sayılı genelgesi gereğince uygulanmasında sakınca yoktur.

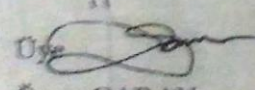
Komisyon Kararı	KABUL (Oybirliği ile)
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi :

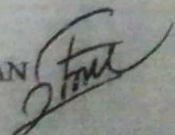
KOMİSYON

23/07/2011

Komisyon Başkanı
Barış HANCI
Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Üye
Kadir KILIÇ
Baş Öğretmen

Üye
Ömer GARAN
Öğretmen

Üye
P. Zehra DOĞAN
Öğretmen

Ek-2. Çifteler Köy Enstitüsü, 1943 ve 1944 Mezunları

1943'de mezun olan öğrencilerin isimleri şu şekildedir: Doğan Bakkaloğlu, Burhan Güvenir, Veli Demiröz, Ahmet Ertaş, Hüseyin Yücel, Tahsin Saymer, Ali Bilgin, Kadir Aytekin, Bekir Semerci, Mevlüt Akdemir, Süleyman Karagöz, Durmuş Ali Uğur, Sabri Soydaş, Satılmış Oğuz, Hasan Yıldırım. Muttalip Çardak, Nuri Erten, Azmi Erdoğan, Fahri Toksoy İhsan Arıkan, Yusuf Demirçin, İsmail Açıkgöz, Turan Aydoğan, İbrahim Şentürk, Haydar Sağcan, Ömer Karahan, Burhan Başaran, Mehmet Ali Ergül, Hüseyin Elmayazar, Ali Ulvi Özcan, Abdurrahman Demirkol, Süleyman Eroğlu, Mehmet Ünver, Arif Eker, Muhittin İlhan, Şükrü Kaya. Mustafa Oyutan, Mehmet Ali İnan, Talip Apaydın, Mustafa Boğday, Ali Bayrak, Numan Köseoğlu, İsmet Kutluk, Ali Yücel, Ahmet Allı, Cemal Elibüyük, Yahya Özsoy, Ali Erkan, Niyazi Baykal, Mustafa Aydoğan, Mustafa Yüksel, Faki Yürük, Hasan Taylan, Hayrettin Özer, Galip Akın, Ali Kuş, Mehmet Mengelli (ÇKE, Diploma Defteri, Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

1944'de Mezun Olan öğrencilerin isimleri şu şekildedir: Burhan Akın, Hasan Zihni Özgür, İbrahim Dindar, Niyazi Kayhan, Durmuş Yüksel, Ramazan Yontar, Ömer Yurdakul, Kadir Korkmaz, Mehmet Özer, Mehmet Fahri Atay, Ali Erdör, Abdullah Altındaş, Şükrü Çelebican. Mustafa Demirci, İsmail Yüksel, Halil İbrahim Çağlar, Mehmet Kızılkaya, Hasan Ünal, Cevdet Emdik Çağlar, Mustafa Zeki Yılmaz, Turan Sözüşen, Rıfat Çetiner, Osman Nuri Özen, Kadir Gedik, Fahrettin Gökay. Mehmet Kekik, Mustafa Kemal Özkan, Mustafa Fevzi Gündüz, Hasan Şükrü Yüksel, Mehmet Avcı, Hüseyin Remzi Güler, Hanefi Tezer, Ömer Arlı, Ramazan Çeter, Niyazi Sarıer, Ahmet Özkan, Mehmet Tanrıku. Ali Güner, Ahmet Ocak, Osman Özkul, Ali Çetin. Baki Gökgül, Kerametin Coşkun, Hasan Özbay, Cemal Duman, Selim Sırrı Gerçeker, Ali İhsan Sever, Osman Sarioğlu, Saffet Çalışır, İbrahim Özkan, İbrahim Kızılay, Mustafa Demiralay, Bekir Sıtkı Tunç, Ali Erdoğan, Mehmet Memiş, Mustafa Salçan, Halil Şentürk, Hasan Hüseyin Yılmaz, Ahmet Özkan. Muzaffer Aslım, Ali Tutlu, Abdullah Ertürk, Osman Solak, Mehmet Ali Gürpınar, Şükrü Kaya Atay, Hasan Atlı, İsmail Hakkı Tuncel. Mehmet Lütfi Kaçan, Halit Ziya Eren, Ahmet Ulusoy, Necati Devran, Mehmet Kaya, Mehmet Şahin Alp, Vahdettin Hüyük, Yusuf Akıncı, İbrahim Yüksel, Hüseyin Efe. Mustafa Asım Koyuncu, Halil İbrahim Süzmen Mehmet Kemal Bilgiç. Hasan Hüseyin Ay, Bekir Serin, Yusuf Sefa Baysal, Rıza Aslan, Ali Erdoğan, Ali Türkbay, Şükrü Hasan Ferman, Cemal Erdinç, Mustafa Kemal Özdemir, Şaban Özalp, Seyit Ahmet Şen, Hüseyin Ateş. Osman Nuri Demirel, Ali Öztürk, Mustafa

Yavuz Şen, Őukr Adak, Őukr Erol, Hüseyin Arı, Hasan Hüseyin Erol, Mehmet Topçu, Rasim Seven, Mustafa Doğan, Abdullah Kartal, Nurullah Yenilmez, Ahmet anak, Celaleddin Karabudak, Ahmet Klahlı, Mehmet Ulusoy, Hüseyin Küçük, Ali Selman, Bekir Hamdi Ercan. Servet Emdik ağlar, Muharrem Keseratar, Ahmet Kaya, Mehmet Oğuz, Yaşar Aras, Beytullah zpeker, Yusuf Demir, Hasan Altan, Ali Yayla, Abdullah Başaran, Mehmet Rahim CandaŐ, Őukr BaŐyigt, Halil zalp, Niyazi BaŐtuđ, Servet Bilgi, İsmail eri. Durmuş Demiray, İbrahim Eken, İbrahim zks, İsmail Çağatay, Kerim Sarıkaya. Ömer Kayalı, Mehmet Bütün, Mehmet Yılmaz, Ahmet Naci n. Hüseyin Bilir, Mehmet lgen, Hamza İlhan, Aziz Cemal Tl, İsmail Yıldırım, Mevlüt Şahin, Bektaş Baysal, İsmail ztrk, Mahmut Bağlıyan, Mehmet Cengiz, Mehmet akar, Mslme Turhan, Hacer Turhan, Fatma Cengiz, Ahmet ztrk, Osman zkaya, Mehmet Ergün, Mustafa Demiröz, Veli Altan, Ömer Akar. Fatma Güneş, Hakkı Aytül, İbrahim Toprak, Seydi zdemir, Esmâ Buldan, Mustafa ztoprak, Mehmet KaraŐahin, Hakkı Őahiner, Tahsin Yücel, İbrahim Korkmaz, Mustafa Demir, Dudu aylı, Halide Edip BAŞ, Pakize Ekmekçioğlu, Lütfi Kaya, Perihan zkaya, Hikmet Aliye Akçora, Kadriye nl, Nevber Tarcan, Safiye zdemir, Muazzez Aykin, Meliha İnan, Ali Aksungur, Ahmet Savaş, Kazım zl, Mustafa TaŐbaŐ, Abdullah Köse, Hasan KuŐalı, Mustafa Kopal, Muharrem Karagöz, Mehmet Balcı, Mehmet zelik, Ali İhsan Aslan, İsa resin, Mustafa Kırıkı, Evver Güler, Mehmet Bykyavuz, Orhan Ateş, İzzet Ulvi Acar, Osman Aydın, Kamil zelik, Haydar Yılmaz, Mehmet Ayan, Mahmut Akpınar, Eyüp Kolay, Mehmet cal. Saffet Erten zdemir, Mustafa Akalcı, Ahmet ztuna, Cevat Akalın, Mehmet İleri. Abdullah Sakarya, Abdülkerim Akan, Faruk Dilber, İbrahim stnel, Halil İbrahim Balık, Veli Zeki Tansel, Osman Arslan, İsmail Türkoğlu, Musa İzgi, Ali Rıza TaŐlıca, Osman Karaçay, Hüseyin nen, Ali Ulvi Toprak, Hakkı ncl, Abdülkadir Güzel. Emin Kes, Mehmet Ali Demir, Ahmet Akkaya, Ahmet İleri, Nuri zbay, Hakkı Gündüz. İhsan BaŐol (Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi).

Ek-3. Mahmudiye ve Mahmudiye’de Eğitimi ile İlgili Fotoğraflar

M.Kemal Atatürk ve İsmet İnönü Mahmudiye harasını ziyaret ediyor.

مجله ما فیسی

درس انیا

برنجی قسیم

انسان - حیوانات - نباتات - معدن - حادثات طبیعیہ
قرائت ، خلاصہ ، درس اشیا ، سوالات ، تحریری وظیفہ ل

ابن العلی

طابع و ناشری

ایکینجی طبعی

در سعادت

آرتین آصادوریان و محمد ملری مطبعہ سندیہ طبع اول نشدر .

۱۳۴۸

۲۷۷

پلورسیدکون؟ قیرده صاف و تیز هواده باشالیدر.
صحنه موافق صنعتک انک ایسی ندر پیلر سیدکون؟
چختیجکدر . چختیج طربانی قازاق ، جالالهدق
دانامضای نری حریکت ایتدی بریزر . وان هوای و چاشق
ایتنه السالی قوی و صافلام ایمن ایکی شی .
حقیقه شهراده قایل بار قهر ایچنده و یخود باری
خانهدره چاشمنه جیور اولار بیک بدختدر . اگر ستر
بوله براده چاشمنه جیور دکمه کر قیرده باشق
ایچون هیچ دوش نه بیکر . قیرده باشا کون . آچققلنه
بولور سکر ، دانا صاف و تیز هوا نفس ایدرسکر ،
سره قوت و صحت وریر .

سؤال - صحنه موافق ایچون زده باشالیدر - صنعتکونک
انک صافلامی مانک سیدر ؟ - اگر شهرده باشا جیور دکمه کر
زده باشا کون ؟
سؤال - کندی کندی نری زده باشا آدمی طایر سیدکونک
ایچونک انک چو کنی و شبان قوت و صافلامی ندر ؟ - سرخوشقله
تیجی ندر ؟

۲۷۸
توتون و اسپیتر ، ایکی زهره زده بونکله برابر نه قدر
آدم قولایور . و هله اسپتر تو ده شیلدر ، شوق ای
سکرک : سرخوشقله ، هر خسته لادن دهه جوق لاساز
اوارلر شدر .
ایچکی سر خوشلامی اولدر و زدن اول جهه ملر شیلدر
نوت برچو کینک و نالتر وریر .

Mahmudiye Millet Mektebi Kadir Eyüp Efendi'ye Ait Şehadetname 1929

Cilt : 2 No Umumi. 9
Hususi. 9

Mahmudiye B. KURSU

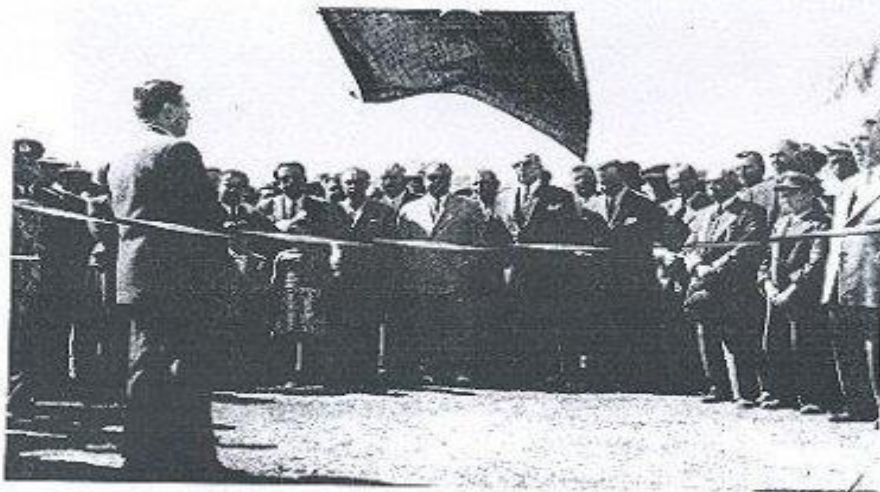
MİLLET MEKTEBİ
ŞEHADETNAME

Maarif mintakası : *Horşat*
Vilâyet *Eskişehir* Kaza : *Horşat* Nahiye : *Yifteler*
Şehir : *Horşat* Kasaba *Mahmudiye Köy* : *Horşat*
Semt : *Hükümet Caddesi Mahalle* : *Horşat*
Millet mektebi B. Dersanesi.

319 Doğumlu *Mehmet oğlu Kadir Eyüp Ef.*
17 II 229 dan 28 II 229 kadar
derslere devam etmiş ve yapılan imtihan neticesinde yeni harflerle
Türkçe okuma ve yazmayı eyice öğrendiği anlaşılmış olduğundan
kendisine bu şehadetname verilmiştir.

Millet mektepleri idare 197 IX 7 1929
Rejisi Reisi *Kurs muallimi*
Halil *Paft*

Devlet Matbaası

Halkevi binasında geçici olarak açılan ortaokulda yapılan törende
Kaymakam Fahmettin Altun konuşma yapıyor. (1954)

Akyurt Köyü İlkokulu

Balçikhisar Köyü İlkokulu

1988-1989 Öğretim Yılı 18 Eylül İlkokulu. İsmail ÖZAY öğrencileri ile birlikte.

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu 1937

Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu 1938

Çifteler Köy Enstitüsü Eğitim Binası

1940'lı yıllar. Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İNAN, Öğretmenlerle.

Çifteler Köy Enstitüsü 1943.

Çifteler Köy Enstitüsü 1940.

Çifteler Köy Enstitüsü 1944 Mezunu Ahmet ÖZTUNA ile Eskişehir, 2017.

ÇKE Dönemi Daktilolar. Yunusemre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi.

Yunusemre İlköğretmen Okulu, 1962-1963 Öğretim Yılı 1-D sınıfı (C. Uluşahin Arşivi)

Yunusemre İlköğretmen Okulu Öğrencileri, Müdür A. Özöğretmen ile birlikte.

Yunusemre İlköğretmen Okulu Atletim Takımı 6 Mayıs 1975.

Yunusemre Öğretmen Lisesi Tarih Öğretmeni Mustafa Kutluay Öğrencileriyle birlikte.

Mahmudiye Pratik Kız Sanat Okulu Defilesi 1987.

Mahmudiye Halk Eğitim Merkezi Sergisi 2015.

ESOGÜ MMYO Müdürü Yrd. Doç. Dr. Hakan Çalışkan Hipoterapi Merkezinde engelli bir çocukla birlikte.

ESOGÜ MMYO Uygulama dersleri

Mahmutiye Mahalli At Yarışları Gazetelerde. Eylül, 2017.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : İlhan KULACA

Doğum Yeri ve Tarihi : 16.06.1980

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bildiği Yabancı Diller :

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler :

-SCI :

-Diğer :

Bildiriler :

-Uluslararası : 1-4 Aralık 2016'da Antalya'da düzenlenen Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi (UASEAB)'de sunulmuş "Ermeni meselesi ile ilgili yazılmış tezler" isimli sözlü bildirisi ve Hoca Ahmet Yesevi Eğitim Ödülü ile 4-6 Mayıs 2017'de Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde düzenlenen Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (USBES 6)'da sunulmuş "Eğitim Fakültesi Öğrencileri tarafından gerçekleştirilen staj çalışmalarının yeterlilik düzeyleri" isimli sözlü bildirisi bulunmaktadır.

-Ulusal :

Katıldığı Projeler : "Cumhuriyet Dönemi Mahmudiye'de Eğitim" isimli Bilimsel Araştırma Projesi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: Aydın İli Köşk İlçesi Beyköy Polis Abla Ortaokulu'nda, 11 yıldır Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

İLETİŞİM

E-posta Adresi : ilhan.kulaca@gmail.com

Telefon : + (90) 50579441945

Tarih : 15.12.2017